This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

617
C88j

CHIRVRGIAE
IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI
Libri Septem,

Quamplurimis instrumentorum imaginibus Arti Chirurgicæ opportunis suis locis exornati, Theoricam, Practicam, ac uerissimam Experientiam continentes.

In quibus ea omnia, quæ optimo Chirurgo in curandis vulneribus conuenire videntur, ordine quodam amplissimo concerni possunt:

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITI.

Cum Indice copiosissimo rerum omnium memorabilium.

CVM PRIVILEGIIS.

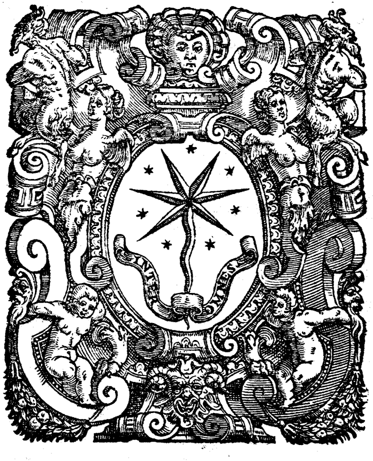

VENETIIS,
Apud Iordanum Zilettum. 1573.

617
C28
4-2-C-5
MARCOS
y
FRANCISCO VIÑALS
MADRID
1½ R

AD LECTOREM.

INTER eos, qui de Chirurgia, præsertim de caluariæ curatione doctissime & cumulate scripserunt, Lector candidissime, locus nimirum primus semper Hippocrati est tributus. Quæ enim ab eo edita sunt, non iam ex Antiquorum scriptis, sed propria ipsius methodo, ueluti à medicinæ parente, felici breuitate, ac mirifico ordine consignata litteris fuerunt. Quare eadem in facultate annos quàmplurimos cum ego insudarim, ac diligentia minime vulgari, lectione assidua, diuturno usu, omnia expertus sim; prolixiori quidem enarratione, sed certissima praxi secutus Hippocratis sententiam, Chirurgiæ studiosis, librum hunc de caluariæ curatione, quoad licuit absolutum, bona fide communicare uolui. Quod quidem à me ita factum fuit, non quin multi extent de hac re libri, sed ut, quæ Hippocrates ipse, tum cæteri omnes, siue ueteres, siue recentiores, sparsim uarijsq; uoluminibus exhibuissent: ea in unum omnia ordine quodam commodissimo redigerem, eorumq; sententias, ubi obscuritas officiat, pro uirili illustrarem, ubi breuitas aliquid supprimat, aut ambiguitatem inducat, copiosius explicarem. Quibus profectò multa nuperrime à me excogitata, ab illis fortasse prætermissa, dum grauioribus destinentur, addere atque interserere curaui. Quæ studiosis futura usui, uel eo nomine non dubito, quod omnia unoquoque in capite singulatim, in affectibus uidelicet ad solutam continuitatem pertinentibus, ac si multorum scripta, uariaq; uolumina uolutassent, quòd sine multo tempore multoq; labore fieri non potest, his nostris facile legendis intelligere possunt. Subijciemus præterea oculis, cũ germana nomenclatura multorũ instrumẽtorũ imagines, nullibi apud scriptores nostrates explicatas, singulari profectò usui, & vtilitati, vbi res tulerit, futuras, quas nos ex veterũ lucubrationibus, Græcorum, Arabum, Latinorum acceptas, in publicam lucem & commodum protulimus. Quod mihi pudori ascribere non debeo, quando ab illis idem factitatum est, eam videlicet afferentibus rationem, sua laude non carere, qui post alios, licet præclaros, aliquid diligentius, vel ordinatius collegisset. Ac planè ita fieri debere natura comparatum est, ab ijs præsertim, qui ad humani corporis salutem, eo in ministerio, quòd non tam vtilitatis, quàm necessitatis causa excogitatum est, aliquod moliuntur opus. Hanc itaque rationem hisce meis chirurgiæ institutionibus secutus, hæc uobis ex præstantissimis collecta authoribus in ma-

nus dare non dubitaui. In quibus affectus omnes, qui simplicibus organicisq; sedibus occurrere solent, per causas proprias, & signa patognomonica demonstraui, singillatim etiam, in quamq; manus operationem, obseruationes permultas uulgaribus ignotas, exposui. vniuersalia pariter omnia, rationibus firmissimis repetens, confirmaui. necnon remediorum ingentem numerum, topicorum copiam, quæ essent opportunis indicationibus apposita, in simili quoque morbo tollendo, ac symptomate profligando, accurate descripsi. Vbique uerò summa adhibita diligentia, neque sanè mediocri labore, vt Hippocratis, Celsi, Galeni, Aetij, Pauli Aeginetæ, Auicennæ, & Albucasis methodus nunquam non seruaretur. Neque non complexus sum præsagia cuiusque affectus finem commonstrantia, certam demum curandi rationem prosequor. In qua eo ordine, quæ intelligenti chirurgo, dum in facienda medicina manum adhibet, in promptu sint necesse est, sic omnia explicantur, ut alius sanè melior, commodior, tutior excogitari uix possit. Quod si quæ hisce uigilijs dedi, cum medicinam facientibus commoda & grata, tum laborantibus vtilia & salubria, doctorumq; uirorum calculis non improbari cognoro, dabo in posterum operam, ut quæ in huius operis fine pollicemur, iam ad umbilicum deducta, quamprimum emittantur. Primam igitur studiosi adolescentes meæ huius chirurgiæ de solutis continuitatibus sectionem, ordine, artificio, perspicuitate, uera praxi, aliorum laboribus non posthabendam, quam summa animi in uestra commoda propensione recens promo, hilari animo, ac prorsus obuijs (quod aiunt) ulnis, accipite, amate, & legite. Interim mei memores. Valete.

INDEX EORVM QVAE PER CAPITA IN HAC PRIMA SECTIONE CONTINENTVR.

Prooemium octo continet capita.

Quid sit Chirurgia cap.1.fol.1
Sub qua Medicinæ parte locanda sit Chirurgia. cap.2.f.2
De subiecto artis chirurgicæ cap. .fol.2
De his quæ ab arte chirurgica considerantur. Cap.4.fol.3
De actionibus artis chirurgicæ cap.5.f.3
De modo acquirendi artem chirurgicam. ca.6.f.4
De optimi chirurgi generalibus conditionibus. ca.7.fo.5
De optimi Chirurgi præcipuis conditionibus. cap.8.fo.6

Digressio in qua continentur
Rerum præternaturalium extractio,
Sanguinis profluuij cohibitio
Vulnerum sutura
Turundarum apparatus,
Puluillorum usus.
Fasciarum utilitas,
Fasciarum conditiones,
Fasciarum aduolutio,
Fasciandi ratio. f.6

LIBER PRIMVS

In quo materia de caluariæ curatione diffusissime tractatur, hæc habet.

De cranij anatome cap.1.f.9
Craniorum imagines 11
De essentia uulnerum capitis, ac fracturarum caluariæ earumque differentijs cap.2.f.12
De causis fracturarum caluariæ ca.3.f.15
De caluariæ fracturarum signis, ac externorum & internorum affectuum dignotione ca.4.f.15
De caluariæ fractæ, ac internarum læsionum præsagijs cap.5. 20
De caluariæ fracturarum regimine in sex rebus non naturalibus cap.6.fol.21
De aere 21
De cibo, & potu, ac modo nutritionis f.22
De plenitudine, inanitione, ac modo euacuandi. fol.23
De somno, & uigilia f.24
De motu, & quiete f.24
De animi affectibus f.25
De leui ac simplici capitis uulnere, & eius curatione ca.7.f.25
De simplici capitis contusione absque cutis aut cranij manifesta solutione cap.8.f.26
De uulneribus capitis contusis, absque caluariæ nocumento ca.9.f.28

DIGRESSIO.

De caluariæ angusta fractura non detecta, nec læsa mēbrana ca.10.f.30

PRAXIS. f.33

De internis membranis detectis, ob caluariæ manifestā fracturam ca.11.34
De prima secta empirica f.34
De secunda secta empirica f.35
De tertia secta rationali 36
De operandi ratione ferreis instrumentis f.36
De tempore ad opus conuenienti f.38

DIGRESSIO. f.39

De situ, & loco operibus opportuno f.39
De quantitate ossis extrahendi f.40
De terebris, Modiolis, Phacotis, Scalpris, Ciclischis, Meningophilacis, ac alijs instrumentis ad cranij perforationem opportunis ca.12.f.40
De ratione operandi in caluariæ fractæ curatione. ca.13.f.51

Clypei ad mollia ossa eleuanda. 54

De medicinis post operationem opportunis. cap.14. f.54

PRA-

INDEX

PRAXIS. 56

De membrana conuulnerata 57
De cerebro sauciato 57
De symptomatum profligatione cap. 15. f. 59
De inæquali temperie f. 59
De dolore f. 59
De inflammatione externa f. 60
De inflammatione interna f. 61
De membrana, & cerebro extuberante f. 62
De febre f. 63
De alienatione f. 63
De uoce deperdita f. 63
De conuulsione f. 64
De Paralysi in parte affecta, & conuulsione in apposita opiniones diuersæ. 65
De paralysi f. 66
De epilepsia f. 67
De apoplexia f. 67
De uulneris siccitate f. 67
De membrana denigrata f. 68

DIGRESSIO. f. 68

De carne nimis aucta 68
De usitatis medicinis in fractæ caluariæ curatione. ca. 16. f. 69
Vt sanguis cohibeatur
Vt fluxiones inhibeantur:
Vt uulnus præparetur.
Vt abstersio perficiatur.
Vt noua caro producatur
Vt cicatrix inducatur.
Medicamenta anodina id est dolores sedantia f. 70
Emplastra cephalica antiquorum, & modernorum. fol. 70
Cerata capitalia antiquorum, & modernorum. fol. 71
De empirica praxi ca. 17. f. 72
Modi uarij medendi capitis uulnera, orationibus, & aqua f. 73
Obseruationum Chirurgicalium in caluariæ fractæ curatione breue compendium f. 74

LIBER SECVNDVS

Quæcunque ad faciem uulneratam, ac eius curationem uidentur pertinere pertractat.

De facie uulnerata cap. 1. f. 75
De oculorum uulneribus ca. 2. f. 76
De naribus sauciatis ca. 3. f. 78
De labrorum uulneribus ca. 4. f. 78
De auribus sectis ca. 5. f. 79

LIBER TERTIVS

Omnia quæ ad neruos, & ad neruosas partes, tum sectas, tum contusas, aut perforatas, ac earum curationem spectare uidentur continet.

De neruis ac neruosis partibus sectis cap. 1. f. 79
De formali uulnerum neruorum differentia. ca. 2. f. 80
De caussis uulnerum neruorum ca. 3. f. 80
De neruorum uulnerum signis ca. 4. f. 80
De modo præsagandi in neruis sauciatis. ca. 5. f. 81
De uniuersali ratione curandi neruorum uulnera. ca. 6. f. 82
De neruorum longitudinali fissura ca. 7. f. 83

PRAXIS. 84

De neruis transuersim cæsis ca. 8. f. 84

DIGRESSIO. f. 84

De neruorum punctura ca. 9. f. 86
De neruis contusis aut attritis ca. 10. f. 87
De symptomatum correctione ca. 11. f. 87
De dolore f. 88
De inflammatione f. 89
De putredine f. 89
De conuulsione ca. 12. f. 90
Conuulsionum differentiæ f. 90
Conuulsionum productiones f. 91
Conuulsionum notæ fol. 92
Conuulsionum præsagia f. 92
De conuulsionum curationibus cap. 13. f. 93
Conuulsionis ex plenitudine curatio fol. 93
Conuulsionem siccam sanandi ratio fol. 94
Conuulsionem ex affinitate medendi methodus f. 95
De Ancyle siue Ancyloses & earum regimine curatiuo ca. 14. f. 95

LIBER QVARTVS

Thoracis quæcunque uulnera manifestat, & modum curandi declarat: in quo leguntur quam plurima, quæ nullibi scripta reperiuntur.

De thoracis uulneribus, & eorum differentijs cap. 1. f. 97
De thoracis leui ac simplici uulneris notitia, & cura cap. 2. f. 98
De thoracis uulnere penetrante, eius dignotione & prognostico cap. 3. f. 98
Pleuræ uulneratæ indicia f. 99
Pericardij secti notæ f. 99
Cordis læsi signa f. 99
Venæ cauæ ac arteriæ aorti perforatæ notæ f. 100
Pulmonum sectorum symptomata f. 100
Tracheæ uulneratæ accidentia f. 100
Septi transuersi offensi indicia f. 100
Nuchæ ac spinæ incisæ notiones f. 101

Meri

INDEX

Meri aperti prædictiones f.101
De thoracis penetrantium uulnerum curatione, in qua multæ ingrediuntur indicationes. cap.4.f.102
De prima indicatione, quæ ne sanguis, aut alia humiditas in pectore cadat, ac ibi retineatur prohibere docet f.102
De secunda indicatione, quæ ne a toto corpore ad sedem affectam succi alieni defluant inhibere conatur f.102
De tertia indicatione, quæ extrauenatos humores in pectore coniunctos commode euacuat f.103
De quarta indicatione, quæ quomodo thoracis vulnera internis præsidijs regi debeant tutissime demonstrat f.104
De quinta indicatione, quæ uiscerum seu internorum membrorum affectus sanandi modos declarat. f.106
De pulmonum vulneratorum curatione ca.5.f.107
De tracheæ incisæ cura ca.6.f.109
De meri secto & eius curatione ca.7.f.109
De modo curandi spinam uulneratam ca.8.f.110
De nucha incisa, aut perforata, & eius cura ca.9. f.110

ADDITIO.

De sexta indicatione, quæ modum corrigendi accidentia declarat ca.10.f.110
De copioso sanguinis fluore ca.11.f.110
De uulneris angustia ca.12.f.111
De sanguine in pectore conglobato ca.13.f.112
De sputo sanguineo ca.14.f.112
De distillatione seu catarrhali defluxu ca.15.f.112
De tussi molesta ca.16.f.113
De dolore ca.17.f.113
De inflammatione ca.18.f.113
De duritie labrorum uulneris ca.19.f.113

ADDITIO.

LIBER QVINTVS

In quo multa de infimi uentris & suarum partium uulneribus, necnon eorum curatione pertractantur, hæc habet.

De infimi uentris uulnerum curatione ca.1.f.114
De penetrantis uulneris signis ca.2.f.115
De uentriculi læsi indicijs ca.3.f.115
De iocinoris offensionum notis ca.4.f.115
De lienis uulnerati accidentibus ca.5.f.115
De intestini secti symptomatibus ca.6.f.115
De uesicæ incisæ cognitionibus ca.7.f.116
De renum læsionum prædictionibus ca.8.f.116
De uteri affecti prænotionibus ca.9 f.116
De uenæ cauæ ac arteriæ magnæ uulneratæ præsagijs. ca.10.f.116

ADDITIO.

De infimi uentris simplicium uulnerum curatione. ca.11.f.116
De infimi uentris compositorum uulnerum curatione. ca.12 f.117
De egresso omento ca.13.f.117
De intestinis prolapsis & sanis ca.14.f.118
De prima indicatione, quæ quomodo intestina, quæ exierint situari debeant declarat ca.15.f.118
De uarijs suturarum modis sectis intestinis adhibendis ca.16.f.119
De secunda indicatione, quæ quomodo abdominis uulnus aliquo uniri debeat ingenio demonstrat. ca 17.fol.119
De tertia indicatione, quæ quomodo opportuna medicamenta extrinsecus applicanda sint manifestat. ca.18.f.121
De quarta indicatione, quæ uiscera a nocumentis præseruare, & affecta curare ostendit f.121
De intestinis sectis & eorum curatione ca.19.f.121
De uentriculo uulnerato & eius cura ca.20.f.122
De iecore læso & eius cura ca.21.f.122
De liene affecto, & eius cura ca.22.f.123
De renibus incisis & eorum cura ca.23.f.123
De uesica sauciata & eius cura ca.24.f.124
De utero perforato & eius cura ca.25.f.124
De testibus uulneratis & eorum cura ca.26.f.124

LIBER SEXTVS

Quàm breuissime de sagittis è corpore extrahendis tantum pertractat.

De sagittarum extractione ca.1 f.126
De affectis sedibus, modo operandi, & instrumentis ad opus idoneis. ca.2.f.127

LIBER SEPTIMVS.

Sclopetorum uulnerum essentiam & eorum curationes demonstrat.

De sclopetorum uulneribus & eorum curatione. ca.1. f.131
De modo extrahendi a corpore quæ sunt præter naturam ca.2.f.132
De uictus ratione instituenda, ac doloribus sedandis. ca.3.f.136
De medicamentis concoquentibus & pus mouentibus. ca.4 f.137
De medicamentis abstergentibus & carnem inducentibus ca.5.f.138
De accidentibus, quæ huiusmodi fulminatis uulneribus occurrere solent, corrigendis. ca.6.f.139
De contusione, & attritione carnis f.139
De combustione f.139
De neruosis partibus laceratis f.140

De

INDEX

De ossium fracturis f. 140
De spasmo f. 141
De ueneno f. 142
De sphacelo f. 143

Hæc sunt quæ pro fine huius primæ sectioni habentur, ubi ea ferè instrumenta, quæ singu latim in qualibet curatione usui seruantur, de lineata suis locis uidentur.

FINIS.

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, IN SVAM CHIRVRGIAM,

Præfatio.

ARS medica [a] omnium preclarissima, in [b] tres partes diducta est; ut una sit, quæ uictu; altera, quæ medicamentis; tertia, quæ manu medeatur. Primam Diæteticam; secundam Pharmaceuticam; tertiam Chirurgicam Græci nominarunt. Porrò ex his tribus medicinæ partibus, ut difficillima ac laboribus plena, sic etiam antiquissima, nobilissima, & alijs certior ea est, quæ morbis, manibus ac instrumentis, medetur. At nos, rem nostram pro uiribus aggredientes, de hac artis curatricis parte in hisce nostris elucubrationibus ante omnia sermonem habebimus. Quapropter [c], ut antiquorum mos semper fuit, implorato diuino auxilio, à diffinitione rei, de qua agere intendimus, iuxtà Philosophi [d] preceptum, initium capiamus; postmodum nominis, ac diffinitionis significationes explicabimus. Sic [e] enim in artibus & scientijs procedendum esse manifestò constat; nec quicquam intelligi posse, nisi nomen, ac nominis significatum intelligatur. Decet ergò primò, ut quid sit Chirurgia, quæ præcipua eius munia, quæ ministerij sui ratio prænoscamus: siquidem, ut Galenus [f] ait, oportet quenque cuiuslibet institutionis principia suscepturum, quid sit id, quod consequi studeat, prius edoceri; ita namque fiet & ad audiendum paratior, & ad prosequendum multò diligentior.

a ¶ Hipp. lib. de lege.
b ¶ Cels. in suo proh. Gal. 1. reg. ac. com. 6. lib. de par. ar. m. c. 2. In intr. m. c. 1. Auic. 4. primi. c. 1.
c ¶ Rasis primo suor. Apho. Hali abb. 1. the. c. 1. Zoar. 2. the. trac. 3. cap. 2. Auic. 1. can. c. 1. & li. de uir. cor. c. 2.
d ¶ Li. 1. de Physi. auscult. Cice. lib. 1. officio.
e ¶ Aristo. 4. diui. philos.
f ¶ Li. . de not. loc. affi. & 1. meth. cap. 5.

QVID SIT CHIRVRGIA.

VARIAE, ac sub diuersis rationibus, huius partis Medicinæ diffinitiones seu potius descriptiones sumuntur, quemadmodum interdum à propria artis nobilitate, & sic diffinitur. [a] Chirurgia est uetustissima pars Medicinæ, cuius effectus inter omnes partes euidentissimus est: multoties ab eius ethymologia seu nominis significatione, & hoc pacto diffiniri solet [b]. Chirurgia est ars manualis, quæ tantum in humano corpore ad externos morbos profligandos exercetur: ab operatione etiam, unde dicitur [c] Chirurgia, est alieni per diuisiones cōpositionesq; cum uia quadam & ratione ablatio, nec non uulnerum ac ulcerum humano corpori accidētium curatio: Ex operationis forma sępe diffinitur [d] & ob id Chirurgia est ad commodum finem intremiscentium manuum operatio per incisionem, adustionem, & circa ossa articulationem sanans hominem: à fine etiam diffinitionem sumit, & ea ratione dici potest [e]. Chirurgia est medicorū utilis manuum actus ratione & experimento regulatus, ut alicuius membri uiuentis deperdita unitas redimatur: Nonnunquam etiam ab opere, & fine diffinitionem acquirit: unde dictum est [f]. Chirurgia est Medici effectus utilissimus, qui opportunis instrumentis, ac artificiosa manuum operatione, experimento comprobata, corporis humani uiuentis manifestos & sanabiles morbos propellit, insanabiles uero corrigit & præseruat:

a ¶ Hipp. lib. de flatibus, Celsus lib. 7. in proh.
b ¶ Gal. li. 1. de usu par. c. 7. & 6. meth. cap. 6.
c ¶ Gale. lib. de Medico, ubi de Chirurgia.
d ¶ Gal. li. de diffinit. med. in intro. med. c. 10. & 1. reg. acu. commen. 6.
e ¶ Gal. li 1. de dignot. pulsuū. ca. 1.
f ¶ Gal. cō. 2. de fract. Hipp.

ſeruat:Nos uero ex omnibus hanc ſelegimus,approbamus, & ſic explicandam eſſe putamus.Chirurgia eſt uetuſtior ac certior pars totius Therapeutices, & habitus intellectus practici,ex multis Theorematibus ac experimentis acquiſitus, ut opportunis inſtrumentis,nec non artificioſa ualidarum manuum actione uniendo, diuidendo,ac demendo,morbum in unitate,aut compoſitione, humano corpori occurrentem cito,tuto,lęte,ac quàm minimo cum dolore ſanare ualeat.Opus nimirum artificioſum ipſarum manuum eſt,ab operationibus intellectus admodum diuerſum [a],quæ fiunt diuidendo,componendo,definiendo,demõſtrando,ſiue quouis alio modo operando:eſt tamen opus,quod methodo,ideſt ordine,arte, & prudentia perficitur;ac ab anatome,& longa praxi,quæ in ijs conſiſtit,quę certa ratione excogitata ſunt,& frequenti uſu confirmata,dirigitur. Et,quoniam ars curatiua eſt,proprias indicationes à morbi eſſentia,quæ rationibus declaratur, perpetuò aſſumit;& eius prima intentio,quam ultimò conſequitur, eſt alicuius ſingularis membri morbum in unitate expellere,& unionem deperditam reſarcire. Et hię eſt finis commodus,ac utilitas,quam Chirurgia conſequi ſtudet; ſiquidem omnis eius actio & finis ſit,quod diuiſum eſt aut diiunctum unire,aut in propriam ſedem reponere,præſertim in corpore humano uiuente,ut ab actionibus differat, quæ in brutis,aut cadaueribus perficiuntur.Ars [b] non immeritò nuncupatur,& artificioſa eſt,ac inter correctiuas enumeratur;& dicitur à uoce græca cheir,quæ manum, & ergia,quæ actionem ſeu operationem ſignificat; quaſi quòd Chirurgia ſit manuũ operatio,eò quòd manibus exerceatur.aut à Chirone illo magni nominis Centauro,Saturni filio,antiquiſſimo Chirurgo,qui primò eã excoluit, & ab eo primùm repertam fuiſſe multi teſtantur,nomen ſibi uendicauit.Hæc duas in partes diuiditur,nempe uti medicina;in partem Theoricam,ſiue docentem, quæ fortaſsè Chirologiæ nomen mereretur,à chiros dictione,quam manum,& logos, quam ſermonem interpretamur;unde Chirurgia Theorica,ſiue Chirologia largo modo ſumpta,ſcientia eſt,quæ tradit pręcepta,quibus munitus artifex eſſe debet, ac modum & qualitatem manibus operandi in corpore humano uiuente ad commodum finem;ideò ea,quæ contemplatiua dicitur, & quæ meditando præcepta & methodum tradendo,non manibus operando adipiſcitur,Chirurgus inſtructus eſſe debet,qui rectè operaturus eſt,antequam ad opus ſe accingat. Diuiditur & in Practicam,ſiue agentem,aut factiuam,quæ uerè eſt Chirurgia, cuius finis eſt effectio; & eſt actus alterius potentiæ,quàm intellectus;quare eſt ars, quæ manibus & inſtrumentis operatur; & eius munia exercet;aut in membris mollioribus, quæ à ſanguine oriuntur; aut in partibus durioribus, quæ à ſemine procreantur, ut multa uitia,coniungendo,diuidendo,aut demendo, à corpore hominis propellat. Hæc enim tota ars in opere,& effectione conſiſtit. Conſtat ergo Chirurgiam propriè artem,& non ſcientiam eſſe; factiuam nempè, quæ id verè exequitur, quod ab altera eſt præceptum.Ars itaque Chirurgica,quamuis poſtremum medicinæ inſtrumentum appellatur,non tamen quò ad perfectionem,aut ſubiecti nobilitatem,vel demonſtrationis certitudinem,vel tanquàm vilis,vel neglecta,& odio habita, ſic nuncupatur;ſed poſtremum, ratione vſus,& ad extremos labores veluti ſacra anchora reſeruata,vtpote quoniam quod nec victus ratio,nec conueniens pharmacum ad hominis ſalutem adimplere valet, id ſæpè, citò, & tutò agit medica manus,& Chirurgia,quæ etiam & diæta & potione vti ſolita eſt,teſte Cornelio Celſo [c],dum inquit,tertiam eſſe medicinæ partem, quæ manu curet; & vulgo notum & à me propoſitum eſt: ea non medicamenta quidem,atq; victus rationem omittit,ſed manu plurimùm præſtat,eſtq; eius effectus inter omnes medicinę partes euidentiſſimus;quod à Scribonio Largo [d] medico antiquiſſimo his uerbis comprobatur: Ita implicitas medicinę partes inter ſe,& cõnexas eſſe conſtat,vt nullo modo diduci ſine totius profeſſionis detrimento poſſint:Ex quo patet, neq; Chirurgiam ſine Diætetica,neque hanc ſine Chirurgia,& ſine ea parte, quæ medicamentorum

a ¶ Ariſto.2.de Anima.Gal. cõ. 1.de offi.m.cõ.2

b ¶ Ariſt.lib.de ar.mech. Gal.li. de cõſt.art. m.& li.ad Traſibulũ.

c ¶ Lib.5.c.1.& lib.7.in proh.

d ¶ Lib.de cõp. m.deſcript.200.

torum vtilium vſum habet, perfici poſſe; ſed aliam ab alia adiuuari, & quaſi con-ſummari. Quod à Galeno [a] etiam ſic dicente confirmatur: Pharmaciam eſſe partē curæ, per nuda pharmaca intrinſecas & extrinſecas paſsiones ſanantem; indigentem quidem quandoque diæta, quandoque etiam Chirurgia; ſicut Chirurgia indiget, ac vtitur diæta, & pharmacia. Adhuc inquit Galenus [b]: Medicinę partes mutuam opem requirunt; tùm quæ manu, tùm quæ medicamentis, tùm etiam quæ victu medetur, at illa præſertim, quæ manu curat, reliquis duabus indiget. Non immerito ergo optimus Chirurgus, verus medicus appellari debet. Igitur hac ratione tot tantiq; illuſtres patres Chirurgiam ſummis laudibus extulerunt; neque tamen ſatis; quoniam, ſi verum fateri volumus, ex ſe ſatis ſuperq; laudatur, ac illuſtratur, nempe ratione vtiliſsimi finis, antiquitatis, nobilitatis ſubiecti, ac demonſtrationū certitudine. Ex fine adeò laudibus exornatur, & effectu ipſo ſemetipſam probat, veluti quæ ſæpisſimè è miſeris corporibus animas iam iam exilientes detineat, & eas penè omni auxilio deſtitutas in proprias ſedes reuocet; quod non opes, non dignitates, non imperia, non leges, non animi dotes facere poſſunt. Quò fit, vt hac lege & officio verus Chirurgus, qui artifex omnium nobilisſimus ac pręſtantisſimus eſt, amandus, & mirum in modū colendus, ac inter probatos medicos ſummis ſuis meritis connumerandus ſit. Achillem [c] Pelei filium legimus à Chirone Centauro Chirurgicam artem edoctum, in bello Troiano quàm plurimos ſauciatos, ac morti propinquos vitæ reſtituiſſe: & Aeſculapium Apollinis filium, ac eiuſdem Chironis diſcipulum, Hippolytum Theſei filium ab equis dilaniatum, ad priſtinam ſanitatem perduxiſſe, ac Androgeum Minois filium multis plagis infixum mirabiliter ſanaſſe. Hinc eſt, ꝙ penes maximos viros, Chirurgia ſemper floruerit, maximoque in honore habita fuerit, atque à veteribus magis, quàm à recentioribus exculta, & exercitata, vt à Podalirio, & Machaone Aeſculapij filijs; ab Hippocrate, & Philoxeno, qui ipſam plurimis voluminibus diligentisſimè complexi ſunt; qui quidem etiam omnes à Celſo mirificè, ac ſummis laudibus celebrati fuerunt. Eſt igitur hæc pars medicinæ, vt maxime neceſſaria, ita certe antiquisſima, & ob hoc primum celebrata, atque illuſtrata. Floruit in Aegypto apud Philoxenum, Gorgiam, Soſtratum, Hieronem, & Ammonium; Romæ verò apud Tryphonem, Euelpiſtum, Megetem, & Galenum. Quare eam vnam maximę inter omnes artes laudandam, ac cæteris anteponendam eſſe iure exiſtimandum eſt; quę & vetuſtatis, & originis ſplendore, & conſtituentium claritate, ac profeſſorum excellentia, atque operum inter cætera memorabilium, alias omnes artes antecellit: antiquitas namque verè præſtantiam indicat; & in re medica quid antiquius parte ipſa vulneraria? Verùm, quoniam ab Hippocrate magis, quàm ab alijs exculta fuit, nos in proximis his noſtris enarrationibus, ipſum præcipuè Hippocratem ſecuturos fore pollicemur.

[a] ¶ In intr. m. c. 10.

[b] ¶ Lib. 3. de conſp. m. ſecun. genera.

[c] Homer. Iliad. 2.

Sub qua medicinæ parte locanda ſit Chirurgia.

CVm medicina in Theoricam, & Practicam diuidatur, nec ulla huius diuiſionis pars manibus quicquam agere teneatur, nullibi Chirurgia cùm manuum actio ſit, locari poſſe credimus. Legimus apud Auicenam, [a] quòd Artium quædam eſt, quæ eſt Theorica & Practica, ut de Philoſophia & Medicina dicitur. Siquidem Medicina prima ſui diuiſione in duas ſecatur partes, nempe in Theoricam & Practicam, & harum duarum partium nulla habet quid manibus agere, aut operari: aliud enim dicitur, inquit Auicenna, cùm dicimus Theoricam, & aliud cùm dicimus Practicam, & cùm idem de Medicina dixerimus, exiſtimandum non eſt, unam diuiſionis partem eſſe, ſcire; & alteram operari, quemadmodum multi hunc locum perſcrutantes, exiſtimarunt: Sed aliud, ſciendum eſt, quod

[a] ¶ Prima pri. cap. 1. Tertia pri. ca. 1. Primo cant. 2. Secundo cant. 1

uolumus; & nullam diuiſionis partem eſſe, niſi ſcientiã; vnã ad ſciendũ principia, & alteram ad ſciendum operandi qualitatem, in qua non intrat operatio in effectu, neque corporalis labor; ſed ambas eſſe ſcientias ſpeculandi. Quod autem nomine Theoricæ propriè denotatur, eſt illud, quod in demonſtrando ſententias tantùm confert, ita quòd in operis demonſtratione nullo modo auxilium præbet, ſicuti pars, in qua res ſciuntur complexionum, humorum, uirtutum, ſpecierũ ægritudinum, accidentium, & cauſarum. Illud uerò, cui nomen Practicæ propriè attribuitur, eſt, quod in demonſtrando operationis, & regiminis qualitatem, auxiliatur, ſicuti pars, quæ iuuat ad demonſtrandum quomodo ſanitatem corporis, quæ in illa, & ex illa prouenit diſpoſitione, cuſtodiamus, atque tueamur; & quomodo corpori huiuſmodi ęgritudine laboranti medeamur; nec exiſtimemus partem, quæ dicitur practica, eſſe operationem & actionem, ſed artem eſſe, quæ docet nos quomodo ſit agendum, & operandum. Huic quæſito cum Auicenna reſpondere oportet dicente, Medicinam Practicam adhuc in duas diuidi partes, nempe in ſcientiam regendi corpora ſana, ut in ſui remaneãt ſanitate; & hęc pars ſcientia tuendi, aut cuſtodiendi ſanitatem uocatur; & in ſcientiam regendi corpora ægra, quo pacto ad ſalutis diſpoſitionem redimantur; & hæc, medendi ſcientia dicitur, aut ars curatiua, quæ tribus [a] perficitur inſtrumentis, uel uictus regimine, uel medicaminum uſu, uel manus artificio. Hac ratione Chirurgia, quæ poſtremum medicinæ inſtrumentum nuncupari ſolet, cùm ſit actus operatiuus, ſub hac ultima medicinæ practicæ diuiſione, eſt collocanda.

a ¶ Celſ. li. 7. in proh. Gal. in in-tr. m. cap. 9. 10. primo reg. ac. com. 6 li. de par. ar. m. ca. 2. Auic. 4. pri. cap. 1.

De ſubiecto Artis Chirurgicæ.

IN vnaquaque arte & ſcientia commune eſſe ſolet, ut unum quid ſit, circa quod omnes actiones accuratè uerſentur, & eius operationes, ac munia obeant. Id autem Philoſophi & medici ſubiectum, uel artis materiam, ſeu finem uocant. Igitur, cùm ars Chirurga ſit nobiliſſima, & nobiliorem tractet materiam, & finem habeat omnium longè præſtantiſſimum atque utiliſſimum, quãuis effectio quædam ſit, neceſſe eſt, ut aliquid habeat, quod ſibi, materiæ uice ſit, atque ſubiecti. Hac ratione pars illa artis Chirurgicæ, quæ docens uocitatur, & ſolum habet operandi modum docere, proprium ſcopum conſiderare tenetur, nempe ſub quadam uniuerſali & confuſa conſideratione; qui quidem ſcopus eſt terminus, in quem poſtea actiones eius diriguntur, pariter & indicationes, id eſt agendorum inſinuationes; ſicuti etiam & finem, qui terminus eſt, in quem ceſſant operationes, & hic ſanitas eſt in aliquo membro malè affecto inducenda, quatenus manu & inſtrumentis introduci poſſit. Hic ſanè finis, eius ſubiectum eſt, ob id, quia ad actionem non deuenit, & actio iuxta Philoſophi præceptum [a] circa particularia, ſcientia uerò circa uniuerſalia uerſatur: proinde à Galeno [b] dictum eſt, Methodum in uniuerſalibus, & in particularibus exercitationes conſiſtere: prout uerò eſt ars, & actus operatiuus, agit ratione finis particularis, quia artes [c] propter talem finem conſtituuntur. Porrò artium quædam ſunt, quarum ceſſante operatione, nihil amplius apparet, & nullus uidetur effectus, ut in cantilenis, & tripudiandi arte contingit: quædam uerò opus aliquod uerè & re ipſa oſtendunt, uelu-ti ædificatoria, aut calciamentaria; & harum aliquæ quid noui oſtendunt, aliquæ uerò tantùm reſtaurant, aut corrigunt, ſicuti ars factiua circa hominem, Chirurgica uocitata, quæ nihil noui affert, ſed ſolum reſtaurat, & eſt purus actus circa aliquod membrum ſingulare, ut eius deperdita unitas redimatur. Hac ratione huius partis operatricis VNIO erit ſemper ſubiectum, quod in ſolutis continuitatibus perpetuo dignoſcitur: ſiquidem, ut tãtum partes diuortium patientes coeant,

a ¶ 1. Metaph.

b ¶ 9. Meth.

c ¶ Gale. lib. de conſt. ar. m. c. 12 & lib. de opt. ſecta ad Traſibul.

laborat chirurga manus. Est enim [a] continui solutio, morbus simplicium, & compositorum membrorum communis; &, ut dictum est, [b] solutionis continuitatis curatio intentionem quidem habet unionem. Sicuti enim continuitatis solutio unitate, sic substantiæ iactura generatione indiget. Eadem ratione qui aliquod apostema curare tentauerit, quanuis sit ægritudo communis communitate aggregationis, non tamen sub hoc fine illud curare intendit: sed quatenus commune est communitate subiecti, cùm in qualibet organica corporis parte apostema siue tumor præter naturam oriri potest: in similari uerò, non, quoniam membri formã & compositionem corrumpit, & [c] eius methodus curatiua est, ut omnis in eo contenta materia, aut sensibiliter, aut insensibiliter euacuetur, & absumatur; & ut partes membri tumidæ separationem internè patientes denuò uniantur, aut substantiam propriam deperditam adipisci possint. Tumor enim prẹter naturam fieri nequit, quin partes membri insimul separationem patiantur. Et quemadmodum fracta ossa iustam naturam & compositionem exposcunt; ita luxationes propriam sedem desiderant; quod nil aliud est, prẹter propriam unitatem, aut contiguitatem. Porrò alicuius artis subiectum illud est, circa quod illius artis tota uersatur intentio; & æquale esse debet cum arte; & quod est principale in ea consideratum; cuius partes & passiones in ea declarantur; & ad quod cætera, quæ in ea cõsiderantur, habent attributionem. Et manifestum est id quod primò à Chirurgo consideratur, & ultimò in omni & unaquaque operatione eius consequitur, fore semper unionem. Ergo [d] unio, id est partium segregatarum corporis humani uiuentis constitutio naturalis, aut in membris mollioribus, aut in partibus durioribus, erit perpetuò partis Chirurgiæ operatricis proprium subiectum.

a ¶ Gal. lib. art. par. m. cap. 88. & 3. Meth. cap. 1.
b ¶ Gal. lib. art. par. m. cap. 90.
c ¶ Gal. 13. Meth.
d ¶ Gale. 3. Meth. ca. 1. Pau. lib. 6. cap. 1.

De his, quæ ab arte Chirurgica considerantur.

ARs. Chirurgica practica est, ea præsertim, quẹ operatur; & artes practicæ, [a] in eo quòd tales sunt, tria continere uidentur. Primò notitiam locorum suorum subiectorum. Secundò finem adducendum in locum illius subiecti. Tertiò opportuna instrumenta, quibus uti debet, ut finis ille in id subiectũ introduci possit. Porrò hæc omnia à perito Chirurgo in suis operationibus necessariò considerantur. Sit ergo Chirurgus in anatomicis administrationibus, id est corporum mortuorum recta sectione diligens & exercitatus: siquidem [b] talis cognitio non minoris est utilitatis, quàm scientia agendi & iuuandi, ea ratione, quia uniuscuiusque membri compositiones, & potentias, quæ per operationes dignoscuntur, insinuat. At, [c] cùm in interioribus, & exterioribus membris & dolores, & morborum uaria genera nascantur, nemo putet se ijs adhibere remedia posse quæ ignorat. Ergo mortuorum corpora quàm plurima secare oportet, eorumque uiscera, ac partes externas scrutari; non autem uiua, ut legimus Herophylum & Erasistratum fecisse, qui nocentes homines à regibus impetratos, & ex carcere eductos, uiuos inciderunt. Est igitur anatome huic arti admodum necessaria, & à Chirurgo consideratur, non ut Chirurgus est: nam ut talis artifex principia in illa arte recepta considerare non potest, quanuis ea intelligat, & sciat: nescit enim ea, nisi inquantum artifex est alterius artis: Porrò ipsum oportet suæ artis principia ex eo loco, in quo magis nota sunt, accipere. Differt nempe ars Chirurgica ab anatomica, ratione subiecti in quo; siquidem una in uiuentibus, altera in cadaueribus exercetur, & ratione finis, ac operationis: nam hæc uniendo, illa destruendo, & rectè diuidendo operatur. Secunda Chirurgi consideratio [d] illa est, in qua aduenit finis, qui in aliqua sede morbo in unitate laborante inducendus uenit. Quicquid enim agit Chirurgus, ut partes membri uiuẽtis diuisæ ad pristinam unitatem

a ¶ Auer. 1. coll. cap. 1.
b ¶ Gale. 1. de not. loc. affect. cap. 1.
c ¶ Cels. in suo proh.
d Gal. 2. de crisi cap. 9. Auerr. 7. coll. cap. 32.

deducantur, operatur. Hic enim est eius finis primò petitus, & ultimò comparatus; & est terminus, in quo omnes eius quiescũt operationes. Effectiuarum[a] enim artium finis est ipsum opus, & non actio: nam artes primò per se finem considerãt, reliqua uerò, quatenus ad hunc conducunt. Attamen quãuis Chirurgo sit proposita perpetuò pro fine sanitas morbi in unitate; non eam ob hoc semper assequi arte potest, cùm sint multi ex istis morbis, qui sub arte cadunt, insanabiles, hac ratione, quia suapte natura tales sunt. Tertia chirurgi consideratio, est auxiliorum, à quibus finem assequi possit: Hæc in genere[b] triplici instrumento adimpleri solent, nempe optimo uictus regimine, medicaminum usu, & manus artificio: quorum duobus ut theoricus, & uno ut operator, uti solitus est diligens Chirurgus.

a ¶ Gal. 2. cõ. 1. in lib. Hippo. de his quæ in medicatr. fiunt.

b ¶ Scribon. lib. de med. comp. descr. cc. Cels. li. 1. in proh. Gale. in intr. m. ca. 10. Auic. 4. pri. ca. 1.

De actionibus artis Chirurgicæ.

VNA QVAEQVE[a] actio Chirurgica præcipuè sumitur à membrorum affectorum similitudine & dissimilitudine, in unitate, forma, numero, quantitate, & situ: & horum omnium cognitio acquiritur VISV, ut inflammationum, siue tumorum omnium præter naturam, solutionum continui, & cutaneorum affectuum. TACTV, ut in luxatis, aut fractis ossibus, scirrhosis, aut ædematosis dispositionibus, ac effectibus calidis & frigidis. AVDITV, ut in magnis ossium fracturis, nempe crepitu, & rumore; aut uocis raucedine, uel mentis alienatione. Secundariò omnis Chirurgi operatio utpote ex quatuor sumitur, nempe A QVIBVS, PER QVAE, QVIBVSCVM, & CIRCA QVAE. A quibus, uidelicet medicis, ministris, & aromatariis, qui omnes Chirurgo operanti auxilia præstare solent. Per quę, organa, seu instrumenta, aut medicamenta, & quæ exterius adhibentur. Quibuscum, lumine, loco, & tempore. Circa quæ, uitiatæ partis naturam, & morbi essentiam. Quæ aũt in uniuersum à Chirurgo considerantur, sunt AEGROTVS, MINISTRI, ORGANA, LVMEN, QVANDO, LOCVS, VBI, CORPVS, QVOMODO, & MODVS. Aegrotus, an sit infans, puer, adolescens, consistens, senex, aut decrepitus, fœmina aut masculus, effœminatus & timidus, aut fortis, audax, & laboribus deditus. Ministri, nempe periti, audaces, & affabiles, in quibus consideratur numerus, ne plures sint, quàm deceat. Locus, ut prompte seruitia præstent, nec impedimento sint; habitus expeditus, ut citò mandata exequantur, præter hæc. membrum quod curatur eo modo continere debent, quo traditum fuerit, reliquum uero corpus sic, ut immobile permaneat. Item silentium seruent & eum qui præest auscultent. ob id mulieres & pueri expellantur: Organa, scilicet ferrea, lignea; linteamina, magna aut parua, quæ in ossium fracturis, aut luxationibus à Chirurgo, curationis gratia, parata conseruentur, ueluti scaphia, scamna, glossocoma, scalæ, & alterius formæ similia. Lumen, naturale, artificiale, auersum, aduersum, magnum, aut paruum. Quando, in uere, æstate, autumno, aut hyeme. Tempus, in morbi initio, incremento, consistentia, aut declinatione: quippe aliqui sunt morbi inducias non admittentes, in quibus quàm celerrimè medicus manu, aut instrumentis uti debet, ut in gangrænis, & dolore atroci; interdum in morbi statu, ut in abscessuum sectione: interdum in declinatione, ut suffusiones acu deponendo. Locus, in supremo, aut medio, aut infimo uentre, aut in sede extrema, aut cutaneis partibus. Vbi, in aere aut calido, aut frigido, aut æquinoctiali, particulatim in loco opportuno, cùm non minus idoneum locum ægrotus requirat, cui manus curatio adhibenda est, quàm medicus instrumentum & lumen. Corpus, in membro nobili, aut nobilibus seruienti, aut ignobili, duro, molli, aut mediocris consistentiæ. Quomodo, æger se medico exponere debeat, stando, sedendo, cubando, ratione commodi aut sui, aut operantis, aut luminis. Modus, uidelicet diæta, siue

a ¶ Hipp. lib. de off. med. Gal. lib. ar. par. m. ca. 87. & lib. 9. de plac. Hipp. & Plat.

recta uiuendi ratio; potio, id est conueniens pharmacum, & manuum operatio, quam Græci Chirurgiam uocant, in qua multa considerare tenetur artifex, nempe ut benè & eleganter agat: elegantia enim, & uenustas in Chirurgorum actionibus maximè probatur. Iucundè etiam, & quàm minimo cum dolore. Citò in morbis, qui celeritatem expostulant, ac Tutò, ut morbus sanetur, & ne amplius reuertatur, aut reuiuiscat. Quæ uerò propriæ à Chirurgo considerantur actiones, illæ sunt, quæ ab eo immediatè perficiuntur, & munia propria dicuntur, in quibus uniuersa artis ratio sita est, uidelicet solutum continuare; Continuum soluere, & superuacaneum demere. Solutum continuat in cruentis & magnis uulneribus per accidens aut sutura, aut fibulis, aut laqueis, aut fasciis, aut glutine; reliquum uerò per se à natura adimpletur. Continuum soluit abscessus secando aut ferro, aut igne, aut medicamento uim urendi habente. Absumit, & tollit quod superuacaneum, & superadditum est, medicamento, aut ferro, aut igne, ut polypum, thimum, acrocordonem, & sarcomata omnia. At genera noxarum, quæ propriè à Chirurgo tractantur, sunt, CVM QVID EXTRINSECVS VENIT ET LAEDIT, ut uulnera, & quæ telis, globulis plumbeis, sagittis, spinis, & similibus causis procatarcticis fiũt. CVM QVID INTRA SEIPSVM CORRVPTVM EST, ut ulcera putrida, gangrænę, carcinomata, & affectus omnes, qui à prauis succis, & internis causis procreantur. CVM QVID INNATVM EST, ut fistulæ, sinus, teredines, & occultæ dispositiones morbosæ. CVM QVID INCREVIT, ut omnium tumorum præternaturalium genera. CVM QVID ADDITVM EST, ut morum, uerucha, sarcoceles, & excrescentiæ omnes. CVM QVID DEEST, ut pars aliqua dempta, aut curta, aut uulnera caua, aut magni sinus, & similia. CVM QVID IVSTAM NON SERVAT NATVRAM, ut luxationes, ossium fracturæ, monstrosa, & affectus in numero, ut sextus digitus, aut in quãtitate, ut elephantiasis, & ex his omnibus alia sunt, in quibus plus medicamenta, alia uerò, in quibus plus manus proficiunt. Porrò dictum est,[a] actiones, quæ circa ægrotum fiunt, sub triplici esse discrimine; nam aliquæ à solo medico celebrantur, ueluti luxata ossa in propriam sedem reponendo, & fracta coniungendo, & alia id genus, quæ solum manus operam desiderant: Aliæ à natura tantum, ut quod in carnosis partibus deperditum est, resarciatur: Multæ verò à medicamentis tantummodo, ut quicquid superadditum est absumatur. Adhuc & quàm plurimæ aliæ operationes à Chirurgo aliquo mediante auxilio perficiuntur: & hac ratione mediatæ operationes nuncupantur, veluti fluentem sanguinem sistere, destillationes repellere, materiam coniunctam aut discutere, aut suppurare, cruditates præparare, quod immundum est purgare, disiunctũ vnire, tensum aut durum mollire, humidum exiccare, siccum humectare, frigidum calefacere, calidum refrigerare, corruptum resecare, cariosum adurere, dolores sedare, imbecille corroborare, & similes indicationes alterius auxilio adimplere. Organa autem, siue instrumenta ad uarias operationes requisita, quæ apud bonos Chirurgos in quotidianum vsum veniunt, quibus etiam munitus perpetuò esse debet Chirurgus, vario modo & ex diuersa materia formantur, & propè operatorem ea exponenda sunt, ne, ubi operari expedit, operam impediant, si longius distent, quàm ut possint capi: Collocentur ergo circa eam corporis partem, quæ tractatur; quòd si operatori ab altero præbeantur, is optimè oculatus paulò antè paratus sit. Quorum aliqua facta sunt ad EXPLORANDVM, ut in fistulis, quas Græci syringas uocant, & cauernosis ulceribus, uel teredinibus, & cariosis ossibus, Specilli argentei, aut plumbei, uel in vesicę calculis Argalia seu Alchartir, quam isti syringam vocant. Aliqua ad CONIVNGENDVM, ut in uulneribus de recenti illatis, Acus triangulata, Fasciæ, & Ferulæ. Aliqua ad INCIDENDVM, ut ad pilos denudãdos, Forcipes aut Forfices; ad cutim scarificandam, Nouacula; ad venas incidendas, Scalpellum Chirurgum siue phlebotomicum: ad abscessus aperiendos, Scolopomacherion: ad fistulas diuidendas, Syringotomum: ad corrupta membra resecanda,

[a] ¶ Gale. lib. 1. uirt. natur. li. de constr. ar. m. cap. 12. 4. de comp. med. sec. gen. & 3. Meth. cap. 6.

resecanda, Serra magna. Aliqua ad PERFORANDVM, vt in caluariæ affectibus, Terebra, & Modioli: in suffusionibus, Alberid: in ægilopa, Terebra triangulata: in hydropa, Manubriolum. Aliqua ad APERIENDVM, vt in faucium morbis, Glossocatocon: in morbis vteri, Diopter: in vitijs ani, Catopter. Aliqua ad EXTRAHENDVM, vt in suppuratis, Piulcum: in aqua inter cutim, Clepsydra: in fœtu emortuo Vncus: in sagittis extrahendis, Diocleum. Aliqua ad IMPONENDVM, vt in finibus, Clysteres oricularii cotenchytas græcè dicti: in vtero, Metrenchitas: in uesica, Catheteras, aut recti Syphones. Aliqua ad RESTAVRANDVM, vt in fractis ossibus, Glossocomia, Scamna, Tripastrum, Capsulæ, & similia. Aliqua ad ANATOMIZANDVM, vt cultelli excisorii diuersi, radioli, vncini, syphones recti & obliqui, acus multæ, calami uarii, Malleus, Flabellum, & filum. Aliqua verò ad CAVTERIZANDVM, vt aurum, æs, plumbum, sulphur, cucurbita, gossipium, pagina, clauilia multa ferrea diuersarum formarum, nempe cultellaria, lunata, scutalia sphærica, triangulata, quadrata, mallearia, oliuaria, lingualia, cannulata, radiolata, & similia. Quæ autem semper à Chirurgo circunferuntur, sunt acus, forsices, volsella, specilli uarij, nouacula, phlebotomum, & eleuatorium. Quæ omnia instrumenta hinc inde suis locis, ac in uniuersum Deo Maximo fauente in nostra Chirurgiæ officina concinnè delineata videbuntur.

De modo acquirendi artem Chirurgicam.

QVi verò in addiscenda Chirurgia laborat, primò intelligat, quòd vnaqueque [a] facultas & ars multiplicem habet modum notitiæ: vnum scilicet rerum pertinentium ad naturam illius facultatis vel artis, id est, quòd sit facultas vel ars vera, vtilis, & comprehensibilis: alterum, qui est modus acquirendi illam facultatem, vel artem; & vanum est, ait Philosophus, [b] velle simul addiscere artem, & modum eam acquirendi; sed [c] prius decet modum eam sciendi addiscere, qui fit per principiorum cognitionem, quæ illius artis theoremata, siue notitiæ esse dicuntur; q̃ primò in anima addiscentis esse debẽt. Secundò partes illius artis: Tertiò intercedẽtibus principiis, & partibus totã ipsam artem. Hac ratione & Galenus in addiscendis artibus hæc in primis obseruanda iussit, procedendo nimirum à cognitione rerum communium ad singularia; aut à magis vniuersalibus ad minus vniuersalia; siuè, vt ait [d] Philosophus, ab his, quæ magis nota sunt, ad minus nota. Porrò quæ magis vniuersalia, & magis nota sunt, à parte theorica, & antiquorum [e] libris petenda ueniunt. Quare bonarum litterarum studijs Chirurgus deditus esse debet. Praxis verò, siuè quæ ad vsum pertinent, postmodum acquiruntur militando, & externos exercitus sequendo. Sic enim quispiam peritus euadet, præsertim eis seruitia præstando, qui in ipsa arte periti, valdeque occupati in curandis morbis, Chirurgicis operationibus, fuere; ac instrumentorum, machinarum, & medicamentorum inuentores extiterunt. Inchoet ipse deinceps in apparẽtibus morbis experiri, ac operari, atque in his potissimum, qui magis noti sunt, ac simpliciores, & magis sanabiles noscũtur; eos quippe dimittendo, qui culpabilẽ medicũ reddere possunt, nẽpe cacoethes, chironeos, phagedenicos, tercedinosos, atrabilarios, aut ad interitũ tẽdẽtes; alioqui nemo unquã optimus Chirurgus euadere poterit. Præterea [f] in arte frequenter se exerceat, & cæteros artis peritiores operari sæpissimè uideat; & quæ ab alijs facta viderit, ac ipse expertus fuerit, memoriæ mandet, ac diligenter obseruet: nam dictum est, artium omnium opera frequenti exercitio firmantur; & artis necessaria sæpè tractanda sunt, ut inferius ad unguem in singularium morborum curatione explicaturi sumus.

a ¶ Aristo. 1. de par. ani. cap. 1. & 2. Phys. com. 16.

b ¶ 2. Metap. cõ. 15.

c ¶ Gale. lib. de const. ar. m.

d ¶ Lib. 1. de phys. au.

e ¶ Hip. li. de offi. med. de calu. curat. de fracturis. de luxatis, de ulceribus. Cels. lib. 5. 7. & 8. Gal. li. de cõp. med. sec. genera. & li. 3. 4. 5. 6. 13. 14. meth. Paul. lib. 3. & 6. Auic. 3. & 4. 4. Albuc. ubique.

f ¶ Gale. 6. de comp. med. sec. gen. & 9. Meth. & 4. Aphor. cõ. 22.

De optimi Chirurgi generalibus conditionibus.

OPTIMI Chirurgi generales conditiones in omnium medicinæ partium cognitione consistunt. Quarum prima iudiciaria est, simplicium & compositorum morborum notitiam complectens, qui sub triplici modo patientes affligere solent, nempe in complexione aut materiali, aut sine materia; & sic interdum similaria, interdum organica membra offendunt: in compositione etiam, & semper compositas sedes cruciant, aut in forma, aut in situ, aut in quantitate: in unitate, qui & simplicibus, & compositis partibus occurrere possunt. Secunda verò notitia est causarum antecedentium, Primitiuarum, & earum, quæ coniunctæ nominantur; pariter & accidentium communiũ, quæ vnà cum diuersis morbis diuersimode oriri contingunt, & quàm facile separantur; nec non & propriorum, quæ unà cum ipso morbo nascuntur, & eum, sicut umbra corpus, sequuntur. Tertia prædictiones euentuum cõtinet, breuitatis uidelicet, aut longitudinis morbi, vel salutis, aut mortis infirmi; proindè morbũ talẽ esse, per causas immediatas, & per propria signa prædictionem attestantia declarare Chirurgus tenetur, nec non in topicorum medicaminum applicatione opportuna, loco conuenienti, & tempore debito. Quarta partem diæteticam habet, scilicet in ambientis aeris electione, corporis nutritione, somno & vigilia, motu & quiete, corporis repletione & inanitione, ac animi accidentibus; quæ omnia ad salutis conseruationem, & futuri morbi præseruationem summoperè facere uidentur: potionariam etiam, uidelicet humores malè dispositos, in quali aut quanto peccantes euacuando, potissimùm cùm præparati fuerint, in condecenti quantitate, tempore opportuno, nec sub Cane, nec ante Canem; aut si minus Canis uitari possit, cum vocatis vulgo benedictis medicinis, per conuenientem regionem, nempe per alui eductionem, per lotii copiã, sanguinis missionem, sudoris quantitatem, aut vomitum conuenientem. Insuper inter prædictas conditiones Chirurgia theorica enumeratur, quæ speculatur à Chirurgo, vt sciat quid sit Chirurgia docens, quæ largo modo scientia est, & vtens, quæ purus manuum actus existit: ac etiam & subiectum Chirurgiæ materiale, siue attributionis, quod est corpus humanum viuens aliqua ex parte ægrum, manuum operatione plurimùm egens: pariter & intentionale, quod est morbum in vnitate, aut iustam naturam corrumpentem remouere; & hac ratione Vnio (ut superius demõstrauimus) erit huius partis Chirurgiæ subiectum, & finis quem Chirurga manus consequitur, Vniendo, Diuidendo, & Demendo. Postremò inter easdem conditiones Chirurgia practica refertur, in qua [a] Chirurgus operatur, ratione finis, CITO, ante symptomatum aduentum, ac sine uanis promissionibus pristinæ sanitati infirmum restituendo. LAETE, ac hilari vultu omnia peragendo, patientibus [b] salutem promittendo; astantibus verò, amicis, & affinibus ueritatem pro posse prædicendo; & in hoc prudens, & circunspectus sit; nam melius est silere, quàm errare, vanum iudicium proponendo. TVTO, inceptam curationẽ adimplendo, nobilia membra ab omni noxa præseruando, ægrotum ab alio morbo, diuerso symptomate, & non solita causa liberando, & ne denuò vitium reuiuiscat curando. SINE DOLORE, manibus omnia leuiter pertractando, medicamenta omni mordicatione carentia, præterquàm necessitate vrgente, administrando, instrumẽtis optimis & accommodatis vtendo, affectum membrum in sua naturali habitudine conseruando, & omnes dolorũ causas tollendo; atque hoc inter curandũ perpetuò seruando, vt si non iuuet, saltem non noceat. Hæc sunt optimi Chirurgi considerationes, & operationes, quas summa fide undequaq; celebrare tenetur; nam sic iubet diuinus Hippocrates.

[a] ¶ Hipp. 1. Epidem. sect. 2. Gal. 14. meth. ca. 13. Cels. lib. 3. c. 4.

[b] ¶ Cels. lib. 5. cap. 26.

De optimi Chirurgi præcipuis conditionibus.

a ¶ Hipp. lib. de artic. lib. de medico. lib. de decenti ornatu. Gale. lib. de conſt. ar. m. lib. 3. de facult. nat. & 8. Meth.

SPECIALES verò ſiue præcipuæ optimi Chirurgi conditiones in eius animi operationum promptitudine conſiſtunt; ob id [a] Prudens eſſe debet, & acuti ingenij, ut medicorum axiomata intelligat, ac ea indicationibus, & operationibus opportunis applicare ſciat, nec non vt accidentia, quæ de recenti contingunt, aptè corrigat, atq; propellat. Sit tenacis memoriæ ob vniuerſaliũ theorematum reminiſcentiam; & vt eorum, quæ apud peritos præceptores aliàs viderit, operando reminiſcatur. Sit optimi iudicij, vt morborum facultates, qui primò ac per ſe actiones lædunt, & cauſas, quæ non per ſe & primò, ſed per accidens eaſdẽ offendunt, ac ſymptomata, quę morbos tales eſſe demonſtrant, & concomitantur, perſcrutetur; hæc nanque præter naturam ſunt omnia, & illi vim inferunt, ac eius ordinem peruertunt, ſummeq; pręſagiendo circunſpectus eſſe debet. Sit præterea humanarum litterarum ſtudioſus, vt Græcos & Latinos ſcriptores intelligat. Logicen calleat, vt demonſtrando, verùm à falſo diſcernat, & à ſophiſtis valeat ſe tueri. Naturalis ſcientiæ ſit peritus, vt principia, cauſas, & elementa omnium rerũ agnoſcat: Artis medicæ, vt res naturales, non naturales, & præter naturam diſcurrat, ſanitatem potisſimùm, à qua effectus ad actionem, ſecundum naturam efficiendam idoneus reſultat. Cauſas ſanitatis effectrices & conſeruatrices; Vires, ideſt naturales diſpoſitiones, quæ aduerſus morbos certant, & corpus conſeruant: Conſuetudinem, quę ferè altera eſt natura: Temperaturam totius, & partium, quæ à ſimilibus conſeruari, & à contrarijs corrumpi ſolet. Anatomen intelligat opus eſt, vt via reſolutiua per rectam corporis humani ſectionem, eiuſdem fabricam agnoſcat, in qua [b] artificis ſummi, ac conditoris noſtri potentiam ac magnitudinem deprehendimus: pariter & plantarum, mineralium, animalium, nec non ſimplicium ac compoſitorum medicamentorum naturas, & facultates intelligat. Philoſophię moralis præceptis abundet, vt in propriis actionibus ſe rectè regere valeat. Bonis ſit moribus præditus: miſeris pius, cunctis amicus, ſed quàm paucisſimis familiaris intimus: cum imperitis non multa fabuletur: Sit affabilis, lætus: ſed ſecretus, & caſtus. At ſi moderatus, humanus, iucundusque fuerit: grauitatem tamen ſeruare debet, & potius liberalem, quàm auarum ſe oſtẽdat: operando audacem & ſecurum ſe præſtet: ſit quoque prudens incurabiles morbos euitando, & propriam ſalutem curando: nam medici gubernationẽ eſſe dicimus (ait Hippocrates) vt videat, quo bono corporis habitu, & colore præditus ſit iuxta exiſtentem in ipſo naturam: vulgus enim exiſtimat eos, qui non ſatis benè diſpoſitum corpus habent, nec ſibi, nec cæteris benè proſpicere poſſe. Ornatè, ſed expeditè, induatur, vt liberè operetur, & operando ne deturpetur: grauis ſit in veſtimentorum longitudine, & indumentorum bonitate: anulos aliquot in digitis gerat: manus, faciem, pilos in barba & in capite, ac alias corporis partes quàm puriſſimas habeat: ungues digitos ne excedant, neque admodum breues ſint, ne, dum vulnera probe ac decorè vnire tentauerit, infirmo maleficiũ inferat: in locutione, aſpectu, & omni corporis habitu grauitatem retineat, etſi dixerit Hippocrates: Aeger quęrit à medico auxilium, & non ornatum, & morbi non eloquentia (ait Celſus) ſed remediis curantur. Aetas ſit iuuentutis, aut iuuentuti propinqua, hoc eſt intra conſiſtendi ætatem & virilem, quæ & ſenſibus, & robore viget, ob varias vtilitates, nempe labores ferẽdo, ſtudendo, deambulando, & medelam opportunè præſtando: manu vtraque pro dextra, intremula, & ſana vtatur: nã agens (ait Hippocrates) vti vtraque manu ad omne opus debet, & ambabus ſimul: ſiquidem ambæ ſimiles ſunt, id ſpectant, vt rectè, vt decorè, vt eleganter, vt celeriter, vt iucundè, vt promptè agat, nempe cõtorſiones quietè accommodando, luxationes proprijs ſedibus reponendo, fracta oſſa in ſuam iuſtam naturam, & probam vnitatem reducendo, teredines vrendo, caluariam ſciſ-

b ¶ Gale. 9. de plac. Hipp. & Platonis.

ſam terebrando,putrida membra reſecando,ac bis vel ter in die patientibus medelam prçſtando.In quibus omnibus actionibus,quç per ſectionem,aut vſtionem fiunt,velocitas,ac tarditas æqualem laudem meretur,ſiquidem in quibus per vnicam ſectionem Chirurgia abſoluitur,velocem diſſectionem facere oportet: valdè tamen turpe eſt,non contingere à Chirurgia,quod expectare cõtingit. In optimo etiam Chirurgo omnium ſenſuum ſalus requiritur; VISVS præſertim, vt primo ægrotantis faciem pernotet,& vt minima quæque in profundo, aut abſcondito ſinu videre poſſit; vt corruptionis initium,aut alterius morbi agnoſcat, ac medicaminum,vel inſtrumentorum,bonitatem percipiat. AVDITVS, in oſſium fracturis,quæ ſtrepere ſolent; aut in caluariæ terebratione,quæ magis auditu,quàm tactu tutò perficitur.auditui etiam ſubiecta ſunt ſternutamentum, tuſſis, hominis ſtrepitus præternaturam loquentis dum mente non conſtat. GVSTVS, ob ſimplicium medicamentorum facultates, & quibus veſcuntur, rerum temperaturas, ODORATVS, ob vlcerum,aut abſceſſuum digeſtiones, aut putredines, vel deiectionum,aut lotij,aut reſpirati aeris qualitates, & medicaminum bonitatem. TACTVS, ad duritiés,& lenitates percipiendas ad intemperiei qualitates, & vlcerum diſpoſitiones dignoſcendas,ac vomicarum maturationes perſcrutãdas.Porrò hæc ſunt optimi Chirurgi officia,habitus, ac communes, & propriæ conditiones,quibus ipſe munitus eſſe debet, ut in ſuarum operationum cognitionem rectè deuenire poſſit:quas pariter in humanis corporibus Chirurgiam requirentibus fideliter,ac omni ſtudio exercere tenetur.

DIGRESSIO.

HACTENVS de optimi Chirurgi conditionibus,de eius officijs, ac officina,& de his quç in cõtinuo vſu habere ſolet,multa enarrauimus, nunc reſtat ut breuiter tanquam per epilogum de agendis, ac in medendo prçparandis. Potiſſimum in ſolutis continuitatibus aliqua deſcribamus,in quibus multa conſequi ſolet per diſſidentium partium commiſſionem, ſeu labiorum vulneris applicationem,& eorum conſeruationem, ut orç ipſç ſecum coaleſcant, atque agglutinentur,quod in ſimplici vulnere à ſola decenti fit ligatura, vinculo ſcilicet ex duobus initijs circundato.ſed prius cauere oportet ne quid extrinſecus intercidat, quoniam ſæpius vſu venit vt pilus, aut extraneum quid interueniens, earum quç copulandç ſunt, partium, vnitatem impediat. Hçc quidem eſt ſolutç continuitatis curatio,cum ipſa ſola ſeorſum in carnoſa parte conſtiterit:ſi verò quid infixum fuerit,has prçcedit operationes, eorum extractio, quç interdum in vulnere continentur, poſtmodum ſanguinis copioſè fluentis ſi adderit cohibitio, vltimo partium vulneris aggregatio,nempe ſutura,aut deligatura,quç faſcijs aut vinculis perficitur,in quibus omnibus actionibus operator,turundarum, lichnorum, ſpleniorum,& faſciarum materiam,formam,& finem,conſiderare tenetur.

RERVM PRAETERNATVRALIVM EXTRACTIO.

SI quis ergo quæ corpori infixa ſunt detrahere voluerit, ſibi aliqua primo conſideranda veniunt,nempe rei extrahendæ magnitudo, ſubſtantia, & forma,poſtea ſedis affectç habitudo,ſitus,& officium,vltimo opportuna inſtrumenta & operandi modus.Quç verò illata corpori intus hæſerunt, magno negotio ſæpe eijciuntur,& difficultas eſt ex eorum generibus,quç hçſerunt,aut ex ſedibus in quas illa penetrarunt. omne autem tale extrahitur aut ab ea parte qua venit,aut ab ea,in qua tetendit. itaque ſi altè non inſedit, nil melius eſt, quam qua venit id euellere, ſed ſi retro recipiendum, ſcalpello plaga imprimatur, habita ſumma cura,ne neruus,ne uena magna,aut arteria incidatur. verùm quantò

tō prius id fecerit, vt libro ſexto dicemus, ſeipſum medicus, ac ægrum à magno diſcrimine liberabit, attamen ſi telum aliquod defixum primis conatibus commodè, ac ſalubriter euelli non poteſt. Sic eouſq; dimitti debet, donec circumpoſita caro emarceſcat, & telum ex ſe exeat. ſi autem aliquod principalium membrorū læſum fuerit, & patiens ſuperuicturus non eſt, ab omni operatione cauere oportet, & opus naturæ committatur, telo à corpore euulſo, non alia eſt vulneris medicina, quam quæ eſſet, ſi corpore icto nihil inhæſiſſet, & vulnus vt cætera proprijs indicationibus ſanetur.

SANGVINIS PROFLVVII COHIBITIO.

PROFLVIT ſanè à vena aut arteria ſanguis, interdum eo modo quem Græci anaſtomoſin vocant, adaperto earum ore ob vaſis imbecillitatem, ob ſanguinis impetum ad os ruentis, aut eius acrem qualitatem extrinſecus ademptā, aut tunica diuiſa telo acuto, aut ad ſecandum habili, aut obtuſo, graui, & duro, contundente, aut à refrangente, nempe vehementiſsimo motu, inſolita tenſione, ſucci craſſi ac vaporoſi abundantia aut caſu, Eroſione ab humore acuto, à morſu animalis, & medicamento vrente, aut ſine Eroſione diabroſin, aut ſudoris vice tranſcolatus diapedeſin illi vocant, tunica venæ rarefacta, gracilium vaſorum ore adaperto & ſanguine attenuato: Siſtitur autem obturato quod perruptum eſt, clauſo vulnere, labris eius quod diſsidet in idem adductis, aut Chirurga manu, vbi vulnus ad manum ſe exhibet, aut cōdecenti deligatura, aut refrigerantibus ac aſtringētibus medicamentis, aut oſculo venæ obſtructo, ſanguine ipſo cōcreto trombos à Græcis nominatur, aut ijs, quæ foris adhibentur, veluti carnoſæ partes, aut cutis ipſa circa vulnus & quæcunque commiſcentur, nempe linamenta ex oui albore concuſſo, auxilia emplaſtica, aut quæ cruſtam faciunt vt ignis, aut igneam vim habentia, & quæ animi deliquium mouent; ſiſtitur interdum etiam ſanguine auerſo atq; alioſum translato ad proxima deriuato parocheteuſin Græci dicunt, aut ad contraria reuulſo, antiſpaſin ijdem vocant, quippe ligaturis, frictionibus, cucurbitulis, hirudinibus, balneis, & ſanguinis miſsione.

VVLNERVM SVTVRA.

SVTVRA vulnerum inde ſequitur omnibus vulneribus in molli parte acceptis, vbi labra multum diſsident, ſummopere conueniens, in qua à Chirurgo hæc conſiderantur, Incarnandi ſeu agglutinandi finis, vt in recentibus vulneribus, Supprimendi, vt in ſanguinis fluore, Conſeruandi, vt in labris vulnerum in vnum adductis & ad tempus ſic præſeruandis, Retinendi, vt in abdomine vulnerato, aut in lacertis tranſuerſaliter ſectis; pariter inſtrumenta veluti acuum forma, longa, breuis, lenis, triangulata, & cauda ſic excauata vt filum in ea commode recondatur, longa in magnis muſculis profundè ſectis, in quibus comprehendere ſutura non tantum cutem debet, ſed aliquid etiam de carne, breuis in facie & manibus, lenis vbi caro mollis eſt, cuſpide triangulata in abdomine vulnerato, & membris durioribus. Filum aut ſericum quod nullibi fere in vſu eſt, aut lineum quod communiter magis probatur, vt ſutura diutius conſeruetur, æquale, duplicatum, & forte, ſed non nimis tortum, neque nimis craſſum, vt facilius penetret, neq; nimis tenue quo mitius corpori inſideat, ſed tale ſit. quale Galenus 13. meth. in fine probauit, nempe minime putreſcibile, vt Romæ Gaietanum erat, aut quod ex Gallijs tranſportatur. operandi inſuper modus conſiderandus eſt, veluti in carnoſis partibus quando labra ſic inuicem diſsident, vt ſola ligatura in vnum adduci non poſſint, & in cruentis primum punctum in medio diuiſionis figatur, deinde alterum in medio ſpatio vtriuſque lateris. & ita deinceps agatur, donec

vulneris labra rite commiſſa & cohærentia fuerint,uerum neque nimis rara,neque nimis crebra ſutura eſſe debet, nam illa non continet, hæc vero vehementer infeſtat.ſutura oras iungit, quæ nec ipſæ inter ſe quidem coniungi ex toto debent, vt ſi quid intus humoris concreuerit,emanet,& hæc eſt vera fibulandi, ratio. nam fibulæ latius vulnus eſſe patiuntur,ſiquidem fibulæ vt Latini dicunt,aut anneteras vt Græci,adhibentur vbi vulneris partes adeo diſtant,vt ſutura aut glutine uniri nequeant. Fibulæ inſtrumenta ferrea ſunt ab utraque parte recuruata,hami effigiem repręſentantes,quæ diſiunctas,atque hiantes partes vulneris committunt.Infimus venter ſæpe etiam vulneratur,prolapſaque inteſtina,reconduntur,& oras vulneris ſuturæ comprehendunt. tuncque,interuallum quod ſingulis acus traiectionibus interuenit,quod ad compeſcenda pertinet ea quæ ſubſunt, breuiſſimum eſſe poſtulant.quod vero ad firmitudinem ipſius cutis necubi rumpatur, breuitas parum tuta eſt.quare vtriuſque vitiato exceſſu eligenda mediocritas eſt.Inteſtina vario modo ſuturam admittunt, nempe ſutorum, aut pellionum more, ac acuum & fili varietate,quod quemadmodum fiat,libro quinto indicabimus. ea vero qua vtimur vbi ſanandi ſpes alia non datur, fit oribus vulneris reuolutis, vti pelliones pelles conſuere ſolent, quæ etiam in ruentis ſanguinis magno impetu, & magnis inteſtinis ſectis probatur.Hoc ſeruato vt hamos ac formicarum capita ſpernendo, nunquam ſutura utamur, antequam vulnus à re extranea,aut a concreto ſanguine optime expurgatum fuerit.

TVRVNDARVM APPARATVS.

TVRVNDAE, quas Græci mota emmota,& taemota,& Latini lichnia lichnia,penicillia, & collyria & linamenta in longum implicita vocant,vulgus cuneolos, haſteolos,tentas, aut taſtas, appellat, Inſtrumenta quędā ſunt in curandis vulneribus maximo uſui. ob id à Chirurgo conſideratur eorum materia quatenus linea,aut plumbea,aut alterius ſubſtantiæ eſſe debet, nempe ex ſpongijs laqueo vehementer compreſſis, aut radice Gentianæ, Draguntij, Brioniæ,Ebuli,medulla cannarum Melicæ ſeu ſurgi,dum fiſtulam aut vlcus aliquod dilatare cupimus,vel filis lineis quam molliſſimis, aut ſtupis bene pexis,& ſordibus purgatis potiſſimum in recentibus vulneribus adhuc earum forma conſideratur, lata nimirum in vulneribus aut vlceribus planis,rotunda in anguſtis,oblonga in ſinuoſis,longa & anguſta in ſectis & rectis, cannulata in narium vulneribus ob inſpirationem,in thorace perforato ad perpetuam humiditatum inanitionē, harum vero turundarum omnium multæ filo laqueari ſolent, & quamplurimæ claui effigiem præ ſe ferunt,ne facile intro labantur,& hæc proprie linamenta. Turundæ & penicillia uocantur: Qualitas earum ſicca, aut aliquo medicamento imbuta ſit,Finis, ad obturandum in ſanguinis hemorrhagia,ad dilatandum in profundis ſinibus, & fiſtuloſis diſpoſitionibus vbi neceſſum eſt aliquod orificium ampliare, aut amplum conſeruare,vt in oſſe tered ine affecto, aut vulnere prauo ſucco, aut veneno prædito, ad præparandum in vulneribus crudis, aut contuſis, aut malo aere alteratis,ad abſtergendum in morbis qui deterſione egent, ad incarnandum vbi deperditæ ſubſtantiæ regeneratio eſt expectanda.vltimo ad ſymptomata tollenda, quæ faciunt quo minus vulnus ſanetur,aut in vetuſtate degeneret.

PVLVILLORVM VSVS.

PVLVILLI, qui à Græcis anactira,& anacratira,à Latinis puluilli,& puluinarij,& communiter plumaceoli vocantur, inſtrumenta quædam ſunt mollia diuerſarum formarum exterius applicanda, & ad varios fines vtilia.Hac ratione Chirurgus in eorum apparatu plura cōſiderare tenetur,veluti ma-

teriam, nam aliqui fieri solebant ex pluma inter duos pannos consuta à qua nominis ethimologiam sumpsere. alij ex stuppa præsertim cannabina, aut ex lana, aut ex bombice siue gossipio, aut ex spongijs, aut ex pannis lineis pluries duplicatis potissimum dum optamus vt vulnus aliquo madeat liquore: Numerum, nam interdum vnus interdum plures occurrunt, Formam siquidem alij oblongi, alij semirotundi, alij triangulares, alij conuexi, & alij quadrati formantur, vtilitatem quatenus aliqui ad incarnandum construuntur. nam quandoque dissectas & diductas partes membri, quod in vnione diuortium patitur, fulciunt, & comprimunt, & hi bini ac triangulares requiruntur, & ita dispositi vt vnus vni, & alter alteri vulneris orarum lateri commodè adaptetur, aliqui ad retinendum, vt in ramice siue hernia inguinali, aut vbi medicamenta labi facillimè possint. aliqui ad defendendum vt pars læsa ab iniurijs exterioribus tuta sit, & isti oblongi & lati formari debent, & quandam effigiem cum animalium splene seruant, ideo splinia aut splenia nominantur. artubus fasciarum loco adhibentur: & dum paruæ sunt cauitates partium replemus, & tunc turundæ & plagulæ uocantur: aliqui ad expellendum vt in sinuosis vlceribus ne saniosam proluuiem, aut ichores sordidos intra se retineant, & hi semiouales construuntur. aliqui ad copiosas humiditates exiccandas, vbi quotidie copiose emanat, vt in neruosis partibus sectis dignosci potest, & hi ex spongijs interdum parantur. aliqui ad calorem innatum fouendum, vt in caluaria fracta, aut vbi calor imbecillis reperitur, & hi quadrangulares fieri solent. sicci interdum applicantur. multoties vero medicamento aliquo tenui infusi, veluti oui albumine, vino, oleo, oxicrato, aut aliquo magistrali decocto, pro ut res ipsa postulare videtur.

FASCIARVM VTILITAS.

ET quia bifariam simul manent & conglutinantur quæ cōmissa sunt, alia enim per se quæcunque secum concrescunt & coalescunt ut mollia & viscosa, tum caro ipsa, tum quæ carnea sunt, alia aliorum ope, ut ea quæ colligantur, aut glutino aliquo vniuntur, vt quæcunque dura sicca ve sunt vt ossa fracta quæ vinculum aliquod requirunt Greci Porum sarcoidem, Arabes alrosboth, Latini callum vocant, ideo obseruandum est vt aptè simul coire possint, & ob id sciendum has omnes operationes non nisi fasciarum aut vinculorum auxilio perfici, epidesis Græci vocant. quæ quidem fasciæ sub tres differentes modos ad fines diuersos formantur, nempe vt retineant, vt expellant, & vt incarnent. quę retinent, membris accommodantur, vbi strictura fieri nequit vt in collo, simine, & membris vehementissimi sensus. quæ autem expulsoriæ dicuntur, sinibus & cuniculosis vlceribus adaptantur, & id cōmodum præstant, quod à fundo ad os collectam humorum colluuiem extrudunt, & ne quid amplius ad locum affectum confluat valde prohibent. incarnatiuæ vero recentibus tum vulneribus, tum fracturis ossium adhiberi solent.

FASCIARVM CONDITIONES.

IN fascijs præterea conditiones variæ considerantur, nempe materia. nam aliquæ linteæ & leues vbi inflammatio uerenda est, ad astringendum conficiuntur, ex lana ad continendum ubi de phlegmone nulla datur dubitatio, ex membranis ad agglutinādum vbi nasus aut maxilla comminuitur. habitus, nam quædam sunt glomeratæ cum ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil assuitur vt ab eis perfecte membra vinciantur, quædam scissæ quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi scisso parantur, quales sunt quæ ad capitis vulnera dantur, quædam & assutæ, quæ ex pluribus habenis varia figura inter se coniunctis

componuntur, quales esse solent, quæ suspendunt, cingunt, & mammas deuinciũt, & quæ loco, qui iuxta anum est, accommodantur. Longitudo, nam aliæ lõgæ sunt, vt in Thorace vulnerato, aut membris crassioribus affectis. Mediocritas, vt in fracta Caluaria. Breuitas vt in brachijs. Angustia vt in digitis. Structura, siquidem aliquæ sub eodem ordine texuntur, aliæ ex materia per se coacta constant vel certo ordine implicata, quæ simplici textura fiunt. Aliȩ ratione vulnerum parantur, aliæ ex tela conficiuntur, quæ ad alium vsum texta in fascias finditur. generaliter quidem fasciæ esse debent leues nè suo onere molestiã afferãt, tenues nè earũ ambitu in tumorem nimium assurgant, molles ne ob duritiem urgeant, puræ ne aliæ colore tinctæ sanierum colorem alterent, mundæ ne præterquam quod sordidæ, inde cores sunt, liquore aliquo respersæ non madescant, ac vulnus deterius reddant, non consutæ, ne sua inæqualitate comprimant, æquales ne ob eminentiarum asperitatem, vel alioquin versæ atque consutæ vicinia offendant, latæ vt æqualiter omnes partes amplectantur, ita firmȩ ne extentȩ rumpantur.

FASCIARVM ADVOLVTIO.

FASCIARVM aduolutio recte fiat vt eius exequamur vsum, continendo, expellendo, & incarnando. pulchrè vt nõ tantum oculos delectet, sed iucunda sit, linteo non implicato, fascia nõ duplicata, aduolutio nõ rugosa, & æquè ab omni parte consistat, cito vt opus expediatur, & ne dolor excitetur, ac vires dissoluantur, & nè sanguis copiosè effluat, sine labore vt facile operando praua euitentur symptomata, expedite nè à suis operationibus partes vicinæ impediantur, accommodatȩ vt quæ abscesserunt propellantur, quæ hiantia sunt coniungantur, & quæ peruersa videntur dirigantur.

FASCIANDI RATIO.

FASCIANDI ratio quȩdam est simplex, vt Tholus, regium, scapha, & discrimen, & horum modorum alius ab altero fasciarum capite incipit, alius à medijs fascijs inchoat, alius vtroque modo procedit, vel composita est, quȩ sibi nomen vendicat, aut à sede quȩ vincitur, vt oculus, nasus, inguen, aut ab euentis vt operculũ, uallũ coniunctum, aut discissum, & habena. aut ab animalis effigie, vt cancer, accipiter, lepus, & Testudo. insuper in omni fasciandi ratione consideratur qua parte fascia initium capiat, qua desinat, & qua futura fieri debeat. nam fasciarum vsus vel incipit vt continendo curantibus prȩsidijs subseruiat, vel vt ipse per se agat modis quibus curatio committitur, vel vt expellat quæ aliunde ad locum defluunt, dum vulnus fascia cingitur, obseruatur vt fascia ad vulnus deligandum lintea aptissima sit, eaque lata vt iniecta non vulnus tantum, sed paululum vltra vtrasque eius oras comprehendat, dextra pars deligetur in sinistrã, & sinistra in dexterã excepto capite. Hyeme sæpius fascia circuire debet, æstate quoties necessum fuerit. initia non super vulnus, neque nexum, sed hinc aut illinc appareant. Quod circum inijcitur neque molle nimium sit vt tuto contineat, neque ita tensum vt premendo offendat. Nexus aut simplex aut duplicatus, non qua vulnus est inijciendus, sed alibi. depressus non eleuatus ne coarctando lȩdat. nodus & filum non deorsum sed sursum accõmodentur. Deligatio conueniens fit à latitudine & crassitie partium coniectura facta. deligentur membra recta in rectum, obliqua vero in obliquum. dum circa vulnus medicamenta, cataplasmata, ligamenta, & linteamina adhibentur considerare oportet vt conferant & non lædant. quæcunque mundiciem celeritatemque admittunt, celeriter mundeque conficienda sunt, atque vbi euitari dolor possit, quàm maxime iocunde. tum reliqua huius generis alia præclarius

agere debemus. Chirurgus ergo peritus eo magis quã alium artificem fungi decet suo munere quo sibi nobilior est subiecta materia, idcirco siue secet, siue adurat, siue alliget, siue quid aliud manu moliatur non modo vtilitati studere debet, sed munditiei & elegantiæ, nec non optimę curationi. Hic itaque Scopus perpetuo habendus est in his omnibus quæ molitur Chirurgus vt ægro prosit & non noceat, ac summa fide & pietate morborum curationem aggrediatur, fiet porrò id si omnia tuto, citra dolorem, celeriter, prompte, ac sine fraude perfecerit. Hæc in vniuersum à Chirurgo obseruanda sunt, quæ vero singulatim in vnaquaq; operatione ab eo perscrutari debet, suis locis, Deo fauente, explicaturi sumus. 10

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

SECTIONIS PRIMAE, LIBER PRIMVS.

De Cranij Anatome. Cap. I.

ARTIFICIS rationalis munus est, ac vniuscuiusque interest, qui de nobili re subiecta sermocinaturus sit, ac de illa præsertim quę non leuis negotij existat, quemadmodum illam esse arbitramur, quæ in nostris Chirurgicis enarrationibus perpendenda venit, antequam sermones particulares aggrediatur, rem prius de qua locuturus, & in qua operaturus est, ponderare, quemadmodum siquis aliquod morbi genus tractare intẽdit, primò affectæ partis naturã & cõpositionẽ explicare tenetur. Quapropter operæpretium nos facturos duximus, si ne in his defecisse videamur, subiectum prius perlibrauerimus, vt faciliori quodam modo curatiuam partem auspicari inde valeamus ea methodo, & praxi à nobis assidua iam lectione, ac diuturno experimento comparata, quam nunc Deo optimo maximo annuente Chirurgiæ studiosis impartiri decreuimus. Siquidem id agendum esse ratio exigit, atque idem in facultatibus vniuersis priscos omnes, qui methodice quidquam tradiderunt, perpetuo egisse constat: Dicamus itaque. Caput quod nunc eam partem tantum, quæ pilis seu capillis aut crinibus tegitur vna cũ fronte intelligimus, Gręce Cephas, Arabicè Ras, & Latinè supremum ventrem vocatum, nostrorum sermonum ac operationum subiectum esse, membrum quippe organicum, ex similaribus partibus constructum, quarum aliquæ exterius, tãtum continentes sunt, aliæ continentes ac simul contentæ, & quamplurimæ contentæ solum. Dimissis igitur capillis, sunt quidem capitis decus, atque ab iniurijs exterioribus tutela quædam, ex fuliginosis excrementis sursum elatis, quod primum obuiam venit cutis est, ob excoriationis aptitudinem Derma græcè appellata, cui capilli radicitus inhærent, duræ, densæ, crassæ, sicciorisq; naturæ, quæ caput totum ambit: huic vndiq; membrana illa quæ panniculus carnosus, musculus membraneus, totius corporis inuolucrum, & membrana carnea nuncupatur, subest, quæ quidem in capite pinguedine destituta haud exiguo labore à cuti euelli potest, nec non & alijs partibus vt temporibus, fronte, occipitio, musculi adsunt substantia & forma differentes, adeo vt quidam eos in fronte panniculi carnosi partem potius existimẽt, quam exquisitos musculos, hoc est nostri corporis partem instrumentalem qua arbitrario motu, & iuxta voluntatem propriã mouemur, propterea quibusdam ipsos substantias musculosas appellare libuit; attamen in fronte duo satis confusi adesse videntur, qui obliquè descendentes à capillorum ortu versus internos oculorum angulos superciliorum locum occupant, & illius sedis eleuationi, oculorumq; adapertioni usui sunt: At temporum musculi, crotaphites Græci vocant, sensibus expositi, magni, notabiles, ac multi sensus existunt, adeo vt, si detecti tangantur, conuulsiones facillime excitent. Partibus his vndiq; panniculus ille subest communiter voce græca periostios, in capite vero Pericranion, Arabice almocatin,

κέφας. δέρμα. κροταφῖτις. περιόστεος. περικράνιον.

mocatin,& Latine membrana adnata & circuncranealis denominatus, ſubſtantię nerueæ,acutiq; ſenſus à craſſa meninge ſubcingente per Cranij ſuturas originem trahens,quo fit vt vulneratus medico quandoque negotium; ægroto vero mortis periculum afferat,ſubſequitur inde capitis os Cranion græcè,Techa arabicè.cerebri Galea latinè,ideſt munimētum aut cuſtodia,& calua aut Caluaria,hoc eſt eminens os, communiter græca voce cranion ideſt concauum & cōtinens vocitatum, nam uniuerſa Cranij cauitas ad cerebrū excipiendum deſtinata eſt, laminibus duabus firmis,duriſq; contextum,& quam plurimis oſſibus fabricatum, quæ uarijs ſuturis in ſimul committuntur,ut per eas dura meninx oſſi capitis alligetur, harum laminum ſuperior inferiore maiorem duritiem conſequuta eſt. interponitur autem ſparſim ſubſtantia quędam rara,poroſa, medullę inſtar, quę omnia membra dicta his uocibus deſignantur,nempe parti exteriori,Cranij, nomen inditum eſt, medię uero oſſis ſpōgioſi,medullaris,& meditullij, minimarum caruncularum ac uenarum exuberantis,partibus alijs nutrimentū afferentium,inferiori pariter ambienti ac internas tunicas ſeruanti,diploidis græcè,uitreę latinè,& uulgo ſecundę tabulę nomen aſſignatū eſt,ſub qua craſſa tunica gręce meninx,latine tunica ſubcingens,cerebri:uelamen,aut inuolucrum,& uulgo dura mater,collocatur, membrum quidem ſeminale,duabus tunicis conſtans,exterius aſpera,interius uero lenis,ſubſtantię neruę,à cerebro ſeiuncta,ſed eius propugnaculum eſt.Hęc dum cerebrum attollitur & ſubmittitur,cum perpetuo moueatur continuè pulſat. Subſequitur immediate altera mollis tunica tenuiſſimaque grece chorois & chori formis ab Auicennę interprete ſecundina,communiter ſeruatiua, & uulgo Pia mater dicitur,namque immediata quadam contiguitate cerebrum ab ipſa tangitur, ut non modo amplectatur,uerum etiam in eius profundum ſeſe una cum dura meninge infinuet,natura enim inter cranium & cerebrum, quia ſubſtantijs multum diſcrepant,utraſque meningas poſuiſſe uidetur,ſub hac cerebrum ſtatim exponitur grece ratione ſitus,quia in capite locatur,Encephalos dictum, uniuerſam caluariam replens,mollis ſubſtantię,coloris albi,ſuperficiei cuiuſdam inęqualitatis. iuxta medium rectam diuiſionem in longitudine conſecutum,poſterius ad latitudinem,ubi cerebellum gręce parencephalos dictum repoſitum eſt,anterius uero ubi tota cerebri moles reperitur frigidior, laxiorq; cęteris partibus, ex ſe penitus ſenſus & motus expers,& ſi per accidens ab arteriarum copia moueatur,& tanquā aggregatum inſtrumentum,affectiones proprias & alienas ſentiat,animę ratiocinatricis domicilium,neruorumq; mollium omnium propago eſt,ac omnes imaginationes,& intellectus,complectitur:Oſſa capitis pro natura ſe habentis octo numero eſſe demonſtrat anatome,ſed quæ noſcenda ac perpendenda nunc ueniunt ſex tantum fore ſtatuimus,ſuturę uero ea diuidentes à latinis uerę & legitimę, à gręcis Raphes,ab Arabibus adoren,& uulgo commiſſurę dictæ,tres ſunt,duæ obliquæ anterius & poſterius caluariam ſegregantes, tertia rectè ab ambabus prædictis ad longitudinem ipſam ſeparat,omiſſis tamen duabus petroſis à lateribus ſitis,græce quia petræ ſpeciem referunt,lithoides,& lapidoides,& latine ratione ſitus temporales & à piſcium ſquammarum ſimilitudine ſquammoſæ, & ſquāmæformes uocantur.uerum quoniam obliquæ interius penetrare uidentur, mendoſæ uulgo dicuntur,ſunt & adhuc aliæ in ſuperficie ſitæ ſenſum propemodum latētes,nulliusq; momenti,quæ Rimæ & harmoniæ rectius quàm ſuturæ ab anatomicis uocitantur.Hæc omnia capitis oſſa differunt inter ſe nomine, ſubſtantia figura,magnitudine,& ſitu.namque frontis os quod eam inferius partē denotat, quæ ſuperiorem oculorum ſedium regionem cōſtituit,ſuperius uero cui terminus coronalis ſutura eſt,ubi pars anterior cerebri reconditur,græce metopon, arabice hezem hamezec,latine frons,ſinciput,os coronale,pars inuerecunda, prora, & os ſenſus communis appellatur,in pluribus continuum, uniuſque ſubſtantiæ penes ſupercilia cauæ duriuſculæve,in aliquibus uero in duas partes rectas ſectum ob ſagittæ

κρανίον. διπλοΐδος. μηνιγξ. χοροειδής. ἐγκέφαλος. ῥάφεις. λιθοειδές. λεπιδοειδές. μέτωπον.

gittæ

gittæ similis suturæ uinculum ad nasi terminum usque, ubi os illud reperitur à grę cis isthmoides dictum, & hac parte cognoscentis animæ potentia, phantasia, communisq; sensus reponitur, os istud debile, ac subtile est, magis tenue uertice & occipitio, eiusq; uulnera quandoq; salubria attestatur experimentum, cùm sedis occasione facile per quam plurima uasa ac diuersos meatus expurgari ualeat, formaq; sua orbiculari telorum generibus omnibus obsistat, quamuis secus crediderit Hippocrates; At summa pars uertex, & cacumen, ossa parietalia, & temporum, à latinis, à gręcis Bregma, & Corypha, ab Arabibus Alema & Zeudech nuncupatur, suturæ in sagittæ morem rectitudine finditur, sedes discursus, seu componentis ac diuidentis animę facultatis, vt aiunt, integumentum; figura est tetragona duarum laminum, soliditatis non exquisitæ, interdum admodũ debiles, tenues, & cauæ, vt in nuper natis videre expedit, qui in respiratione, ac lactis suctione eã partem potissimum mouent, quæ vulgo molamen vocitatur. ibique cùm nusquã suturę laxius hęreant, & capitis pars tenuissima sit, cauteria vel candescente ferro, vel auro, uel adurẽte quopiam medicamine pro alicuius effectus ratione, sed parum tuto interdum, exiguaq; adeo vtilitate nonnulli adhibent. circumscribuntur autem anterius à frontis osse sutura coronali media, posterius vero à collotolę osse seu occipitio sutura lambdali mediante, à lateribus quoque squammosis illis suturis qua parte solidiora existunt, vti posterius ob ossium crassiorum, solidorumq; conterminum. Huius sedis vulnera non leuis sunt negotij. Pręsertim si inter frontem, & uerticem occurrunt, nam hic paucissima, tenuissimaque carne tegitur, atque ibi suturæ laxę sunt, & plurimum cerebro subest: Posterior capitis locus Gręce, inion, & opistrocranion, Arabice hezen hahoreph, Latine os occipitis, occipitij, lambdę, puppis, pixis, & os memorię, appellatur, cui cerebellum supponitur, fons, & origo spinalis medullę, ac neruorum omnium solidorum initiũ, corpori vniuerso sensum, motumq; deferentium. vbi etiam recordandi, ac rerum compositionem, & diuisionem seruãdi facultas viget: vnicum quidem est hoc os, quod signatur sutura lambdois, infimum, crassius, cęterisq; maius, solidissimum, & inęquale vt partem valde nobilem tueatur, ac vt posterius, deficiẽte oculorum vsu tutius in noxarum generibus se habeat, quapropter quæ huic eueniunt vulnera, minus lętalia esse creduntur: laterales partes penes oculorum angulos externos, Græce crotaphites, & lapidoides, Latine ossa temporum, & tempora, Arabice hezendachin, squammosę commissurę ambiunt, subtilia, inęqualia, sed solida ossa sunt, cęterum solutiones continui huic parti occurrentes, lethales indicantur, vbi dolores, & conuulsiones ob musculi illius sedis nimium sensum, ac arteriarũ, venarum, & neruorum copiam, sępe patientem infestant, contigua ossibus petrosis existunt: Nec ossa lateralia, eminentia, Gręci zygomata, Latine paria, & iugalia ob id appellata, quod boum iugis comparantur, contemni debent, namque eorũ initij fracturę penes angulum externum oculi, temporalis ossis inferiori parti cohęrentes, cum insignes fuerint, ob eorum alligationem, & consensum cum inferiore maxilla, & quia temporum musculi idoneum propugnaculum sunt, periculo, ac ambiguitate haudquaquam uacant: Verumtamen vt quę hactenus dicta sunt luci diora reddantur, typis exculptas capitis figuras inspiciamus, aptissimas nostra quidem sententia prędictorum sermonum explanationi. Ossium igitur numero sex quantitatem, formã, & situm, characteribus grandiusculis signatorum, prima ostẽdit figura, quorum omnium nomina in margine impressa leguntur: In secunda, suturas tres serratas, notabiliores, verasq; descripsimus, quę in cranio naturalem figuram seruãte, coeuntes hanc effigiẽ Ↄ—C propemodum formant, aut fortasse vt aliqui credunt simillimam literę Gręcę X, sed potius talem Ↄ—Ↄ verius tamẽ latinam nostram maiusculam H. pariter etiam duas laterum notas, mendosas, aut squammosas, delineauimus; singulatim verò quę in sede anteriori apparet oblique procedens versus angulos oculorum externos, vbi coronę locantur, Gręce à rotun-

ἰσμοίδες.

βρέγμα. κορυφή.

ἰνίον.

κροταφῖτες. λεπιδοΐδες.

ζύγωματα.

rotunditate ſtephaniea, Arabicè hachlilij, Latine coronalis dicitur, quanquam ab arcu effigie vulgo arcuata, arcualis, & ſutura proræ nuncupatur; At rectè lata, Grecè obeliça, Arabice zeudech, Latine media & recta, ac ob talem formam latiore vocabulo ſagittalis dicta, partem Caluariȩ dextram à ſiniſtra ſeiungit: Quȩ poſterius locatur, à litera Grecæ Λ, imagine lambdoidis & hipſyloidis nomine pronuntiatur, Arabice lamdij, & Latinè lambda, lambdalis, & voce corrupta lauda, & puppis: Reliquȩ vero commiſſurȩ, quarũ vna ab infima lambdæ ſede ſurſum aſcendens quaſi inſtar ſemicirculi ſupra aures ad coronalis ſuturæ terminum perrepit, à Græcis crotaphiæ, à Latinis lapideæ, & vulgo petroſæ dictæ ſunt, ac ob ſoliditatem forſan ſquammarum ſubintrantium quibus inuicem compinguntur. Hippocrates ſuturarum nomen ab eis auferre videtur, & à ſquammarum ſimilitudine ſquammoſas conglutinationes appellat: Tertia ſagittalem ſuturam per frontis medium, ad ſupercilia, & naſi ſummum vſque, deſcendere in quibuſdam caluarijs tùm uirorum tùm mulierum commonſtrat, quæ pariter in pueris ad ſeptimum uſque annum manifeſte dignoſcitur. Huiuſmodi enim ſuturæ in naturali capite annotantur, uerum in aliquibus grandiores, ac laxiores, in alijs exiliores, & magis compactæ uidentur. Capita autem naturalia uocamus, ſphærica cum ad iniurias repellendas figura talis idonea ſit, paulo utrinque depreſſa, poſterius aliquantulum prominentia, in uertice plana, ut in prima figura patet, quemadmodum in ſecunda, ſuturæ ipſȩ delineatȩ inſpici poſſunt: Hȩc euariant in capitibus per accidens alteratis ut Genuenſium, Grȩcorum, & Turcarum, modo à naturalibus plurimum non deflectent; In capitibus uero ab hac forma euariantibus, quȩ non naturalia cenſentur, quatuor uarias formas ſiue ſuturarum imagines, & ſi raro eas ſpectare contingit, annotauimus, quas Hippocrates tantum meminiſſe uidetur, dum inquit hominum capita nihil inter ſe ſimiliter habent, neque ſuturȩ capitis in omnibus eodem modo conſiſtunt, uerum quiſquis ex priore capitis parte prominentiam habet, vt in quarta figura, ex ſagittali & coronali formatur obiectique intuenti litera talis ⊥ deficiente tuberoſitate poſteriori, deducta nimirum à coronali ſagittalis ipſa uſq; ad ceruices, contra uero cum anterior prominentia perit, poſteriori eleuata ut in quinta figura, eȩdem ſuturæ in formam literȩ T ſe habent, adeo vt iam coronali deleta ſagittalis à lambdoide orta recta fertur vſque ad naſi ſummum: quod ſi prominentia utraque iam deperdita ſit, uertex eleuatur, his coronali & lambdoide obliterata, iuſta medium efformatur ✝ ex ſagittali cranium ſecundum longitudinem ſignante, & ex altera tranſuerſa interſecante ut ſexta figura notatur, & Therſitis caput oſtendebat: Quartam non naturalis capitis figurã addit Hippocrates, in qua anterior, & poſterior ſedes extuberat media abolita, hæc oblongiora exiſtunt ut ſeptima figura obſeruatur, in quibus cum cerebri operationes quædam deprauentur, uita haudquaquã ſeruari poteſt: Sunt qui capita in latera ad utranque aurem inſigniora, quàm in anteriori poſterioríque ſede prominere autument, ut Indorum ex Peru, & octaua figura percipitur, quorũ ſuturæ, ualde differentes inordinatas effigies ſeruant, quæ quoniam animo concipi poſſunt, & re uera non inueniuntur, fuerunt, ab Hippocrate ſilentio prætermiſſæ: Capita etiam ualde magna reſpectu uniuerſi corporis uiſa ſunt, ut Nicomachi caput fuiſſe fertur, innumeraque formarum genera à naturalibus ſub diuerſo cœlo ſunt perſpecta, quȩ tanquam moſtroſa omittenda uidentur. Nos vero nuſquàm huiuſmodi ſuturarum uarias ſpecies, quanquam capita monſtroſa diuerſa & cimiterijs & anatomicis adminiſtrationibus pernotauerimus, inuenire potuimus, ſed fere ſemper naturales, aut naturalibus non admodum abſimiles perſpeximus: Nona quidem figura membranæ craſſæ ſubcingentis, uulgo dura mater dictæ, à qua neruea tunica exterius caluariam cingens, emanat, formam & ſitum inſpicere poterimus. Decima uero eſt, in qua ſuperficiei forma ac cerebri magnitudo, & ſitus apparet, animæ ratiocinatricis domicilium, neruorum & ſenſus omnis motusq; uolun-

tarij

tarij principium,ſed quia tunica ſeruans.Siphac,ſecundina,& pia mater uulgo dicta,adeo tenuis,ut ſit uel araneorum tunicis debilior,adamuſſim delineari non poteſt,propterea eius effigiem prætermiſimus.nitantur igitur anatomes ſtudioſi ipſam,re ipſa cognoſcere;Nec ab re factum hoc putamus, dum capitum formarum, ſuturarumq; in his noſtris enarrationibus de vulneribus capitis, & caluariæ curatione differentias ſcrutari uolumus,nam eo tendimus ut Chirurgi caluariam ferreis inſtrumentis tractantes,tuto,ac quam minimo cum ſtrepitu,& dolore, operentur,has uarias figuras diligenter animaduertentes, & capitum conditiones diuerſas conſiderantes,quarum meminit Hippocrates,libro de caluariæ curatione, & libro quinto,& ſeptimo de Morbis popularibus,Ariſtoteles libro primo de hiſtoria animalium capite decimoſexto,Celſus libro octauo cap.primo , Galenus libro de oſſibus capite primo,libro 9.de uſu partium capite decimoſeptimo, & commentario primo libri ſexti epidemiarum commento trigeſimoſeptimo,& Auicenna prima primi Doctrina quinta capite ſecundo,& prima tertij tractatu tertio capite vndecimo,& hæc à nobis diuturno uſu,& longa experientia ſunt obſeruata.

CRANIORVM IMAGINES, QVORVM HISTORIA SVPERIVS ENARRATVR.

1

A. Os frontis unicũ, metropon Græcè, Latinè coronale, & uulgò prora uocatur.
B. Ossa duo Bregmatis græcè, sincipitis latinè, & uulgo parietalia.
C. Ossa duo ab insigni duritie græcè lithoidea, latinè lapidosa, & uulgò petrosa.
D. Ossa duo ĩbecillia & tenuia græcè crotaphites, latinè tẽporum & uulgò le Tempie.
E. Os occipitis unicũ dẽsissimũ & firmissimũ, uulgo la coppa
F. Ossa duo zigoides græcè, & latinè iugalia, siue paria.

PRIMA

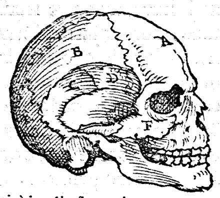

SECVNDA

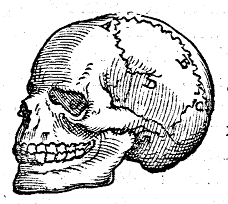

2

A. Sutura stephagnita græcè, coronalis latine, & uulgo arcuata.
B. Sutura obeliea græce, recta latine, & uulgo sagittalis.
C. Sutura lambdoidis græce, latine lambdæ, & uulgo laudæ.
D. Sutura crotaphiæ græce, mendosa latine, & uulgo lapidosa dicta, rectius tamen squammosa conglutinatio esset appellanda.

3

Caluaria, in qua sagittalis futura in aliquibus per mediam frontem usque ad nasi summum descendere uidetur, & frontem ipsam secans inter supercilia finitur.

TERTIA

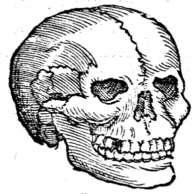

QVARTA

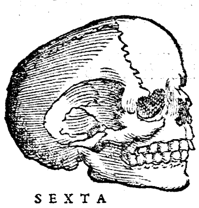

4

Caluaria anterius eminẽs, posterius depressa, in qua ex coronali, & sagittali futura efformatur ⊥ literæ aduersæ similis, lambdoide abolita.

5

Caluaria, in qua anterior eminentia perit sernata posteriori, & coronalis futura aboletur, seruata lambda, quæ cum sagittali T literæ imaginem refert.

QVINTA

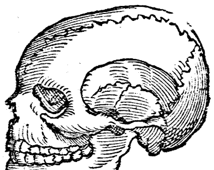

SEXTA

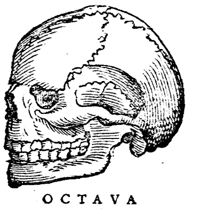

6

Caluaria anteriori, posterioríque eminentiæ concisa, uertice paulò subleuata, in qua binæ, quæ uidentur suturæ, ad rectos angulos se inuicem intersectæ literam X repræsentant.

7

Caluaria anterius, ac posterius extuberans, uertice desidente, fictaque credita, cum uiuere deficientibus multis cerebri operationibus nequeat.

SEPTIMA

OCTAVA

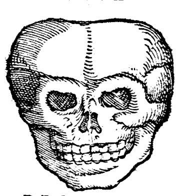

8

Caluaria iuxta tempora eminentias gerens monstrosa & exili uita, quæ animo cõcipi potest, sed re uera non inueniri.

9

Delineauimus etiam situm, & formam crassæ meningis uulgo dura mater dictæ duplici tunica contextæ, cui arteriæ ac uenæ quam plurimæ interponũtur, motum ipsi perpetuo præstantes; ab ea etiã pericranion ortum ducit.

NONA

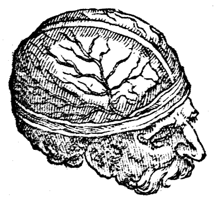

DECIMA

10

Postremo quãta sit cerebri moles alba, tenuis, & inæqualis, undique caluariam replens, hac figura signatur; deficit autem ob sui tenuitatẽ mollis tunica, pia mater uulgo dicta, quæ ob tenuissimã eius substantiam delineari non potest, ideo realiter inspicienda uenit.

12

Ossa caluariæ propriis suturis disiuncta.

DVODECIMA

11

Clypeus siue Galea aut pars Cranii superior ex anatome orbiculatim serra dissecta atq; diuulsa.

VNDECIMA

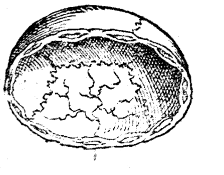

TERTIADECIMA

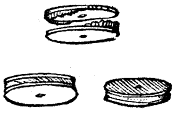

13

Ossa caluariæ a modiolo sublata, in quibus & laminarum, & meditullii substantia inspici potest.

DE ESSENTIA VVLNERVM CAPITIS, *ac fracturarum caluariæ, earumq́ differentijs.* Cap. II.

CAPVT nobilissimum quidem ac supremum humani corporis mẽbrum, cùm se nullo propugnaculi genere tueatur, ab una quauis euidenti causa, & quæ extrinsecus uenit, Græcè procatarctica dicta, facillime affligi potest, nempe vulneribus, cõtusionibus, & fracturis, quemadmodum [a] etiam ab internis, ortis nimirum in eo inflammationibus, aut cùm ab humorum acuitate, eius ossa tumore, aut teredine molestantur, vel dum [b] ex magna vaporosę humiditatis copia, uel crassi flatus abundantia sub caluaria, aut in eius cauitatibus contenta, ex uehementi motu uirtutis expultricis, ossa ipsa scissa, aut suturæ disiunctæ, appareant, ægritudo sane perniitiosa, quam subsequuntur postea affectus, aut nunquam, aut difficillimè sanabiles, de quibus instituti nostri non est in præsentia sermonem habere: uerum ut amicis nostris gratificemur, ac multorum saluti omnibus profecto caducis rebus præponendæ consulamus, nec non etiam utilitatem quandam commodumq; ex his institutionibus qualescunque sint, Chirurgiæ incumbentes, consequãtur, has lucubrationes nostras in lucem edimus. Cùm itaque de humani capitis uulneribus, ac caluariæ fracturis, sermocinaturi sumus, cumq; etiam prædictorum affectuum naturam, quam isti essentiam uocant, curationesve describere intendimus, prius quidem quot uulnerum, & fracturarum genera multifariam uarijsque causis caput ipsum inuadant, haud ignorare necesse est. Postmodum quonam pacto inuicem differant, ac quibus uocibus ab antiquis designata sint. deinde quibus indicijs, rationibusque mortem aut uitam præsagire conueniat. Postremo horum affectuum curationem tum uniuersalem, tum etiam particularem ostendemus, atque terminis notis antiquorum operationes, medicamenta, & instrumenta, necnon à recentioribus sedulo, ac studiosè inuenta ordine redigemus, Auicennæ [c] principis curatiuas indicationes, Hippocratis [d], Celsi [e] ac Galeni [f] testimonijs, comprobantes: Quod autem ad uulnerum, ac fracturarum capitis diuersitatem attinet, dicimus [g] omne uulnus aut exteriorem duntaxat partem extra caluariam cutim scilicet offendere, quo simplex incisio, aut sola contusio, aut punctura, uel abrasio, aut substantiæ diminutio quædam efficitur: aut panniculum carnosum, uel musculorum substantiam, & si nulhibi præterquam in temporibus sui essentia latè pateat, adeo ut ægre percipiatur, afficere: uel etiam penitius delatum Caluariæ inuolucrum pericranion dictum opprimere, uel adhuc caluariam leuiter corripere, interdum etiam ad medullaris substantiæ sedem usque figi, uel inferiorem caluariæ partem diploïdem scilicet lædere, sæpe etiam caluariam subingrediens, tunicam crassam unà cum membrana tenuissima, cerebrumq; excruciare. Ex quo mortem languentes oppetere necessarium est. At si corpus aliquod solidum, graue, & obtusum capiti obesse contingat, frangitur interdum os, & passio talis Græce catagma & spasma, Latinè contusio dicitur, sed potius, quia affectus ossis est, [h] fractura uocari debet: Porrò fracturarum uariæ formæ ac differentiæ occurrere solent, nam flectuntur sæpe ac comprimuntur ossa caluariæ absque ulla apparente fractura, aut rima ut in pueris contingere solet, quandoque, & si raro, secundum partem flectuntur, & altera parte frangũtur, interdum etiam frustatim atteruntur, uti quotidiè explorat chirurga manus. Cæterum [i] cum ea uulnera quæ cutem tãtum offendunt, simplicissima sint, nec medico, nec medicamentorum ope egeant, silẽtio, hic prætereunda uidentur, & ea pariter, quæ ad pericranium usque conscendunt, quia ob eorum facilem curationem simplicia identidem creduntur, breui oratione transigenda sunt, siquidem [k] Scopus noster, & finis est de capitis uulneribus

com-

a ¶ Gale. 2. de morb. causis. in fine. & 4. meth. cap. 1. Auic. 2. 1. sum. 2. cap. 16.

b ¶ Hipp. lib. de offi. m. in fine. & primo epide. in filio plateæ. Aet. lib. 6. c. 25. Pau. lib. 3. ca. 7. Auic. 1. 3. tra. 2. cap. 3. & tra. 3. ca. 1. & 4. & 3. 4. tra. 2. c. 20. Albu. lib. 2. cap. 1.

c ¶ 5. 4. tra. 3. c. 1

d ¶ Lib. de calua. curat.

e ¶ Lib. 8. cap. 4.

f ¶ 6. meth. cap. ult.

g ¶ Hipp. lib. de calua. cura. Gal. 6. meth. cap. 6. Auic. 1. 3. tra. 2. ca. 3. & tra. 3. ca 14.

h ¶ Gale. in lib. Hippo. de fract. com. 1. li. de cõsti. ar. m. cap. 6. lib. artis par. m. cap. 91. lib. 2. de mor. cau. ca. ult. & 4. meth. c. 1. Pau. li. 6. ca. 89. Aui. 2. 1. ca. 4. & 5. 4. tra. 2. c. 1.

i ¶ Gal. 3. meth. cap. 2.

k ¶ Gal. 2. meth. cap. 6. & lib. de sectis. cap. 1.

a ¶Hipp. lib. 1. de morbis, Celsus, in suo prohemio. Gale. 4. meth. c. 1. Aui. 4. 1. cap. 1.

b ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 90. 3. meth. c. 4. Aui. 2. 1. cap. 2.

c ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 92. 4. meth. cap. 1.

d ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 88. 1. de mor. diff. ca. 3. 1. de mor. & sympt. cap. 2. 3. meth. ca. 4. Aui. 2. 1. cap. 2.

compositis, ac caluariæ fracturis sermonem habere; Et cùm ex medicorum [a] omnium sententia morbi uniuscuiusque curationis initium ab eius morbi essentia sumendum sit, neminem latere debet bifariam uulnerum, ac fracturarum essentiam Chirurgum speculari, uel quoad eorum simplicitatem & compositionem, & hę penes uulneris dispositiones attenduntur: uel quo ad partem ipsum uulnus suscipientem: Porrò [b] simplex uulnus illud est, quod nec morbus alter ut inflammatio, aut fractura, nec symptoma diuersum ut intemperies, aut dolor, nec propria causa, ut telorum genus aliquod, nempe lapis, sagitta, aut quid simile comitatur, contra uero illud compositum est, quod horum aliquid associatur. Denuo [c] uulnus illud simplex est, quod simplicem seu similarem particulam solùm afficit, ac dum curatur uno simplici tantum medio, cura absoluitur; Compositum uero, quod organicum membrum ex simplicioribus concretum occupat, adeo ut simul uarię corporis partes actionibus diuersis inseruientes lædantur, intentiones multiplices in eorum curatione requirentes. Etenim [d] uulnus sic definitū est, ut sit morbus in unitate, simplicium, & compositorum membrorum communis, ab extrinseca causa cōtinuum soluente productus, quanquam elegantius fortassis peritus Chirurgus uulnerum essentiā iuxta eius simplicitatem & compositionem perpēdat, methodum, seu curandi rationem ab huiuscemodi consideratione assumens, quemadmodum in sequentibus, dum circa fractam caluariam uersabimur, cognoscere poterimus.

ῥωγμὴ.

e ¶6. meth. c. 6. & lib. de medicis diffinit.

f Lib. 6. ca. 90.

τριχισμός.

g ¶Gale. lib. de diff. medi. Pau. lib. 6. cap. 90.

ἐκπίεσμα.

Caluariæ itaque fracturę à formarum differentia nomina sibi diuersa sortiuntur, uti ordine quodam formarum copiam, & uarias fracturarum species seniores medici descripsere. Nos uero multas tanquam superuacaneas dimittemus, illas duntaxat enumerantes quę frequentius occurrunt, ac Chirurgo maius negotium facessunt. in hoc Hippocratem imitati, qui à nominum caterua in fracta caluaria abstinuit, quem secutus est pariter Gal. & ad ternarium numerum nempe ad scissuram, contusionem, & fracturam ea omnia redegit, quasi partes ad genera, aut quasi cōposita ad simplicia, attamen quinque tanquam magis acceptas, & notabiliores his uocibus appellatas assumemus: FISSVRAM, siue SEDEM, RIMAM, ELEVATIONEM, COLLISIONEM, ET OPPOSITIONEM, siquidem caluarię os pro teli ictus atq; ossis uarietate uariè frangi solet, suntq; uniuscuiusque modi species plures, & ut à prima, utpote simpliciori, angustiori, leuioriq; exordiamur, cum ab acuta exacte teli aciè fractura in osse imprimatur, ac sensus uisus fere effugiat, & tantum uestigium eorū quibus inflicta plaga est, apparet, à Gręcis Rhogme, ab Arabibus Ragamia, & à Latinis fissura, incisio, & sedes dicitur. potissimum uero sedes uocatur ubi osse in suo statu manente, qua parte telum insederit uidere licet, quamuis semper sensui angusta appareat, nāque sedes ex Galeni [e] sententia recta, & angusta, superficiei ossis intercisio est, & Paulo [f] Aegineta authore, Rhogme leuis caluarię incisio est, in qua nequaquam os uitiatum foras emouetur, sed remanet in sua natura: Huic à capillorum imagine capillationem, seu capillarem fracturam Albucasis interpres & ipsum sequuta Chirurgorum recentium turba nomen imposuit. Hęc dum intima petit, aut diploidem lędit Trichismos gręce uocatur, quā Paulus arctissimā Rhogmē esse affirmat, qua ob sui angustiam & altitudinem sępe sensus decipitur, quo fit ut obstrusa grauissimorum symptomatum, mortisq; causa existat. Hęc, fracturarū caluariæ una species est, secundum magis & minus uarietatem suscipiens, nam & tenuiores & tenuissimæ, & longiores, & breuiores, & rectiores, & curuiores, & magis, & minus profundæ ossis fiunt ruptiones & fissuræ, quæ nec statim post percussionem, neque in his diebus quibus laborum auxilium adesse potest, apparent: Secundam fracturæ speciem, Rimam dictam, quæ ferme semper contusioni adiuncta est, quadrifariam rimari possumus, uel enim à corpore graui, obtuso, non incidente, os frangitur quo fit ut Rima tantum appareat, aut in plures partes os atteratur & suam non seruat naturam, cum detruditur intro, uel extruditur extra, & ob id sæpe meningas interne afficiantur Græce, [g] Ecpiesma, quasi compressio seu effractio.

ctio, Arabice Antica, Latine Rima, fissio, & fractio uocitatur, hoc in adultis euenire solet, & ubi caluaria indurruerit. At si Rima in osse duro, diuisio seu fractio quædam tenuis sit, circunquaque contusione aliqua circundata, sic ut interdum exterior lamina tantum, quandoque interior, sæpe utraque Rimam præsertim in sincipite contrahat, & in hoc affectu secunda lamina à prima hiat, & iuxta medium meningas comprimens nocumenta grauia inferat, potissimum dum exteriorem laminam incolumem arbitrati, internam perennem magis credimus, & paulo post languentes dies suos claudunt, græci [a] hãc fracturã Engisoma, & Engisomata, quasi inhærentia seu corporum appropinquatio, Arabes Manusis & Monesis, & latini distractionem, & separationem nominant, potissimũ ubi os perpessum ita infra sanũ subsidet, ut mẽbranã cerebri. cõtingat ob id Paulus dicebat engisoma caluæ, ictus est. in quo os uitiatum ad interiorem cerebri membranam descenderit, negãtibus autem hanc fracturæ speciem, respondemus [b] capitis ossa interne molliora esse, externe uerò in utraque superficie duriora, & hinc efficitur [c] ut quandoque findantur, interdum ut desidant, siquidem externa superficies in eodem ictu in se ipsam cedere potest, interna uerò non, sed Rimam contrahit: Alia lætalis fractura illa est, cùm ex ictu uehementi à telo graui & obtuso ossa caluariæ proprijs suturis disiunguntur, aut frustatim diuisa, inuicem compinguntur, ut insigniori fractura diplois ipsa à prima lamina afficitur, unde postea & cauitates & sinus inæquales in ea apparent, & membranæ internæ raro noxam euadere possunt. nam teste Hippocrate sutura quæ nudato osse in plaga conspicitur, quacunque parte capitis uulnerata, telum suturæ insederit, ad resistendum & ictui, & telo infirmissima est, præcipue coronalis quæ inter frontem & uerticem situatur, ubi caput infirmissimum esse demõstrat anatome: [d] Græce talis fractura Camarosis, & Camaromata, ubi ossa in testudinis formam & quasi camerata uidentur, Arabice cutamotos, Latine cameratio, & absconsio dicitur. de hac quia raro occurrit, nullum uerbum protulit Hippocrates, quæ tamen interdum sensibus dignoscitur, interdum etiam omnino latitat: Tertia fracturæ species nimirum ad eundem modum in triplici differentia se habet, nam telum secans, uel cranij superficiem signat, frustulum ossis diuidens, quod undiq; eleuatur, & recedit à proprio loco, Græce Aposceparnismos, Arabice Alberia, Latine rimularis fractura nuncupatur, quæ angustissima Rima est totum os secans; uel à telo ossis superficies exciditur, sed non undique separatur, & alicui parti adhæret, Grece [e] Encope, & Diacope, Arabice Angin, Albucasi excepto, cui libuit Klaham ipsam nominare, Latine excisio, & eleuatio, uocatur: uel ẽt profundius telum imprimitur, & os sic eleuatur, ut membrana cerebri inuolucrũ pateat, Græce eadem uoce Aposceparnismos, Arabice apostatismos, Latine comminutio, & more Albucasis Ascialis fractura nuncupatur, ab effectus fortasse similitudine instrumenti securis Asciæ, uocitati in lignorum superficie: Quarta fracturæ species, quę ferè semper sensibus occultatur, pariter sub tribus modis uideri solet, & si in eadem causa contundente conueniant, quorum primus immerito fracturæ nomen adeptus est, cum in eo nullam continui solutionem dignosci fas sit, sed os duntaxat inflexum, sed non ruptum, in sua substantia molli contracta appareat. quippe necessarium est quod id quod cõtunditur si molle fuerit ut loco cedat corpori contundenti, & comprimatur in sua substantia absque fractura. si uero durũ ut recedat à proprio loco, & ibi Rima adsit aut manifesta, aut occulta. Hoc, teste Hippocrate, puerorum capita, ossaq; mollia, ac natura humida ostendunt. quod à Galeno [f] sub his uerbis declaratur, Collisio magna ex parte accidit in carne, quãquam nonnunquam & in osse euenire uidetur, idq; maxime in pueris, siquidem oportet ut in se se cogatur omnino id quod colliditur, atque ita fit molle ut absolutam duritiem non assequatur, similem quandam imaginem huiuscemodi collisionis, uasa ænea, aut plumbea referunt, dum à solidiori corpore uiolentia quadã impinguntur. nam absque fractura, contusa pars decidit, ibiq; cauitas quædam percipitur,

a ¶ Gal. lib. de diff. m. & li. 2. de mor. cau. in fine. Pau. lib. 6. c. 90.

b ¶ Hipp. lib. de calua. curat. Cel. lib. 8. ca. 4.

c ¶ Cel. li. 8. c. 4

d Gal. 6. meth. cap. ult. & 8. de usu part.

e ¶ 2. de cau. morborum. ca. ult.

f ¶ 2. de cau. morborum cap. ult.

pitur, quia os in interiora deflectitur. cum hæc igitur humanæ caluariæ accidit græce [a] Tlasma, & Tlasis, Arabice Alchafad, Latine collisio, impulsio, & inflexio uocari solet. Itaque hanc intelligens Hippocrates ait, ossa contusa sæpe in sui ipsius natura remanẽt, uerum fracturæ speciem nullam oculis intuenti agnoscere datur quali nam specie, & quanta magnitudine existat: Secunda differentia est, dum una cum collisione fissuræ, aut Rimæ, conspicue dignoscantur, uel latentes in ipsa sola diploide introcedunt, Græce Entlasis, Arabice Hessema, Latine infractio dicta est, quæ ad mentem Hippocratis cum maiori, & minori ossis parte introcedere potest, & magis ac deorsum profundius, & minus ac magis in superficie: uerum in singulis modis plures species fiunt, nam squammæ iuxta longitudinem, breuitatem, crassitiem, & tenuitatem, uarietatẽ suscipiunt, prout etiam teli figura, ac magnitudo, fuerit, porrò telum nõ modo id quod alterum percutit, aut vulnerat, sed quod super hominem cadit, uel super quod ipse incidit intelligi debet. ideo si gra ue erit, caluariam deprimit orbiculari compressione, adeo ut undique à parte sana compressa segregatur, quandoque uerò secundum partem sano adhæret, quippe etiam comprimi contingit, & à sano parum in parte disiungitur, quæ omnes fracturæ perpetuo cum contusione à ualidis causis imprimuntur: Tertia istarũ collisionum differentia fit dum superior lamina sine oculata fractura comprimitur, inferiore fracturam manifestam patiente, in qua ossa à sui ipsius natura recedere dixit Hippocrates, & ipsum nondum nomen proprium huic indicasse asserit Galenus, sed tantum compositam fracturam esse, fuisse attestatum. nam ex Hippocrate ipso caluariæ fracturæ quæ sex sunt, sub duplici modo formantur, quarum tres simplices sunt, ueluti sectio, dum os a telo leui non acuminato secatur, & ibi sedes remanet: aut tantum colliditur absq; Rima. Tertia est simplex Rima, quæ interdum latitat, interdum aperte dignoscitur: Compositæ uerò illę sunt, quę præter ossis fracturam aliud morbi genus continere uidentur, nempe in situ dum os in parte a propria sede, aut eleuatur, aut deprimitur, aut ex toto dimouetur, aut dũ in plures partes atteritur: calamitosa uerò ac letalis fractura illa est, quam Græci Apochema, & Latini oppositionem, hoc est oppositæ partis læsionem appellant, cum caluaria uiolenter percutitur, & alia parte, quod interdum non nimis distante a percussione, aut opposita quod raro contingit, rumpitur, & ibi rima tantum adest, & non sedes, aut contusio, quamquam secus crediderit Paulus [b] qui Sorano alludens, cuius de fracta caluaria commentarij extant, inquit, Sunt qui his differentijs Apochema, quasi dicas ab echo responsionem addiderunt: ea est a contraria ictus parte facta caluariæ fractura: at falluntur hi, inquit Paulus, quoniam nõ fit in hominis calua quemadmodum in uitreis uasculis, ut illi credunt, & addit, illa siquidem uacua sunt, ideo id patiuntur, calua autem hominis undiq; plena & alioquin solida est. hæc est Pauli ratio aduersus Soranum, cui nonnulli recentiorum [c] suffragantur addentes, futurarum utilitatem frustrari si a contraria ictus parte, fractura concedatur. namque [d] capitis ossa in futuris contigua, non autem continua sunt, ut uasa uitrea substantia fragili, eo enim in futuris construendis natura tetendit, ut si parte aliqua ossis noxa occurrerit, reliqua indemnis seruaretur, essetq; læsionis terminus futura ipsa; quocirca non dari transitum, nec alibi os frangi posse, minusque parte opposita, autumant: negant adhuc cucurbitæ exiccatæ exemplum, quæ leuiter quadam parte icta opposita frangitur sensibilis effectus collatione: cum sint cucurbitæ corpora continua, & non plena sicut calua, atq; ex forti percussione extrinseca percipitur impetus & agitatio in aere, & substantia spiritu abundante in eius cauitate contenta, quæ exhalare nequit, & ex tali motu se reflectente ipsius aeris in cucurbita, contingit fractura alibi, quàm ubi icta est, aut in parte opposita: Nos autem ueritati incumbentes, testimonijs scriptorum freti, experimentoq; sensibili confirmati, Pauli ac eum sequentium pace, contrarium ostendere nitemur: atque primo Hippocratis autoritas [e] nos in hac sententia cõ-

a ¶Gal. 2. de causis morb. ca. 11. & lib. de diffi. medi.

b ¶Lib. 6. c. 90.

c ¶Magn' Guido de Cauliago. Celebris Vidus Vidius Florentinus. Excellens Gabriel Falopius, Mutinensis.

d ¶Gal. 9. de usu part. cap. 17.

e ¶Li. de calua. curat.

firmat,

firmat,dum inquit,Frangitur caluaria ſub vulnere alia parte, quam vbi plaga eſt, & hic quintus fracturæ modus eſt,quod infortunium vbi accidit nihil eſt quod iuuare poſſit,quoniam ubi hoc malum ſit nulla uia deprehendere licet, homo ne idpatiatur,& qua parte caluariæ:Idem Soranus [a] poſt Hippocratem ſentire apertiſſimè uidetur,dum cucurbitam ſiccam,batecam,uaſa uitrea,& tabulam aridam in exemplum adduxit,quæ omnia dum ſtrenuè aliqua parte percutiũtur, alibi uel in oppoſita franguntur.Huic inhæret ſententiæ Latinus Hippocrates Cornelius Celſus [b] cum dicit,Solet etiam euenire ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiſſum ſit; itaque ſi grauiter aliquis percuſſus eſt,ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neq; ea parte,qua cutis ſecta eſt, rima reperitur,nõ incommodum eſt partem alteram conſiderare,nunquis locus mollior ſit,& tumeat,eumq; aperire, ſiquidem ibi os fiſſum reperietur,nec tamen magno negotio cutis ſanatur,etiam ſi fruſtra diſſecta eſt:equidem hæc teſtimonia grauiſſima ſunt,& luce ipſa clariora,quibus ad fatendum oppoſitionis fracturam,aut ſaltem alia parte quam ubi ictus accidit, præſertim ſi vehemens fuerit,inducimur:Hoc Galenus ſibi eueniſſe [c] bis, uerbis ſimilibus atteſtatur,Nouimus aliquando ſincipitis os fractum,quod autẽ huic oſſi protinus ſuccedit temporis os uocatur,in quo ipſas ſquammatim compactas commiſſuras eſſe accidit,in eo luculenta fractura longiſſimè pertinebat, quam ipſe equidem minime contingens,ſed tantum ſincipitis os excidẽs hominem ſanaui; quod ſi ſincipitis os quoque dimiſiſſem putruiſſet potius quæ illi ſuberat cerebri membrana,quam callum fractura duxiſſet.præterea nec Auicenna [d] ab hoc diſſentit, aſſerens ſepè euenire ut caluaria findatur cute ipſa illæſa,ibiq; inflammatio oriatur,quam ſecare neceſſarium ſit,ut oſſis fractura curari poſſit, & ne humores intercipiantur quo ad tut us fueris de additione apoſtematis,aut illud ruptum inueneris,& appareat fractura una.quandoque enim inde accidit error magnus,dum putatur quod non ſit fractura niſi illa.ex quibus uerbis patet Auicennę intentionem fuiſſe oſſa etiam alibi,quam ubi icta ſunt,frangi poſſe,cum ex ſingulis ictibus plures fracturas dari contingat,non longe autem à plaga modo in hanc,modo in illam partem os frangitur: Recentiorum [e] uero plurimi, qui ſedulo Chirurgiæ incubuerunt,hoc pluries ſe uidiſſe teſtantur,præſertim de Rima, nõ autem de ſede,aut contuſione uerba habentes,quod & ſi raro contingit,tamẽ impoſſibile ſaltem non eſt.At rationibus Pauli,& eorum qui eum ſequuntur,ſic reſpondemus,fatentes quidem caluariam continuã non eſſe,hoc eſt unus integrę ſubſtantiæ, quãquam Herodotus,Ariſtoteles [f] & Celſus [g] ſine ſuturis capita uiſa fuiſſe affirment,pręſertim in regionibus æſtuoſis:Nos uero Galenum [h] ſectantes, eiuſque rationibus moti,diu ſecus arbitrati ſumus, attamen caluariam ſine ſuturis apud Franciſcum Stabilem Neapolitanum Philoſophum & medicum excellẽtiſſimum perſpeximus,in ſimili enim hoc euenire facillimum eſt:in quibuſdam vero cranijs ſuturæ ſubſtantia contigua eſt,contiguitate adeo compacta, ut omnino continua appareat,ac difficillimè ſeparabilis,ut in quorundam ſenum capitibus uidere eſt, in quibus oſſa caluariæ præterquam in temporibus ita in ſuperficie inſeruntur,& propemodum uniuntur,ut unum tantum eſſe credantur, quemadmodum in cimiterijs,rectiuſque in anatomicis adminiſtrationibus, cum oſſa admodum exiccata non ſint inſpici poteſt.noſtrates etiam atteſtantur anatomici [i] multoties caluarias ſuturis ſenſum effugiẽtibus arctiſſimiſque ut uix agnoſci ac diuelli poſſint munitas,ſe inſpexiſſe.Non ne & Hippocrates [k] dum caluariam terebrare uellet, ob ſuturarum anguſtiam ſe fuiſſe deceptum fatetur?Præterea haud ab re eſt, ut caluariæ membro quidem ſicco,ex uehementi motu reflexiuo,illud euenire contingat quod uitreis uaſculis,arido ligno,cucurbitæ ſiccæ,& campanæ, quę alibi quã ubi icta ſunt franguntur.nec mirum ſi ex ingenti ictu oſſa internè dehiſcant. uidemus enim uetuſta mœnia bellicis tormentis concuſſa quandoque interius, aut propinquius findi,præterquam quod aer incluſus referetur,aut halitus ſpiritu plenus latitet.

a ¶ Lib.8. de affect. capitis c.4.

b ¶ Lib.8. ca.4.

c ¶ 6. meth. ca. ult.

d ¶ 5.4. tract.3. cap.1.

e ¶ Nicolaus florentinus. Gentilis de Fulgineo. Iacobus carpẽſis. Ioãnes de Vico.

f ¶ Lib. de natura ani. cap. 7.& lib.3.cap.7.

g ¶ Lib.8. ca.1.

h ¶ 9. de uſu part.cap.17.

i ¶ Mirabilis Andreas Veſalius. Diligens Realdus Columbus. Studioſus Gabriel Falopius.

K ¶ Lib.5.& 7. epidemiarum.

 titet.

titet: Quod uero ad suturarum usus pertinet, non ob id sic eas formatas à natura credimus, ut facilius caluaria, & ictus, & noxas euaderet. nanque si unico osse constaret, tutius se haberet, quàm si ex pluribus, inter quæ meninga ipsa dura suspenditur, discrimenque suturarum uulnerum haud quisquam subiret. quæ uulnera profecto, ut experientia docet ualde lætalia sunt, rationabiliusque credimus suturas duræ membranæ eleuationi inseruire, ne cerebrum illius crassitie comprimatur, ac ut pericranion ab ipsa ortum, & per ipsam transiens caluariam undique ambire posit, magisve ut uapores in corpore adaucti cum natura sublimia petant inde exhalare ac difflari ualeāt: negamus demum caluariam undique plenam perpetuo esse, quod uere in pluribus sauciatis sæpe perspeximus, idque fieri posse attestatur Auicenna[a] & magis tempore nouilunii: Porro fieri potest ut Paulum & eum secutos similes fracturę latuerint, nec vti Soranus, Antillus, ac Mæges, Chirurgi proceres, quibus & nostri temporis, qui peritiores habentur subscribi fas est, & qui quotidiè caluarias fractas pertractant, casusque nouos ac inopinatos agnoscunt, eas cognouerint, nec[b] pro rationibus sensum dimittere licet, qui in proprio obiecto decipi non solet, & in morbis externis rationes omnes antecellit: Sed, vt vndè aberrauit oratio nostra reuertamur; Dicimus præter hæc quinque fracturarum genera, eam reperiri, quæ eo quia a telo acuto causatur, perforatio dicitur. Ex qua caluaria affecta, Me dico negotium, languenti uero mors ipsa paratur. Quandoque etiam caluariam findi contingit cute contusa tantum, quę postmodum inflammata, dum sibi curatio adhibetur, dimissa cranij fractura latente, nimirum os ipsum corrumpitur, ac dum pus conficitur, aut cum iam factum est grauissima symptomata, utpote rigores, febres, conuulsiones, & desipere subsequuntur, nec plurimi refert, si alicui huiusmodi fractura impossibilis videatur ob insitam ossis duritiem magis fracturæ cute ipsa resistentem, ut pote molli tenuique. nam absurdū quidem esset arbitrari cutem, & si sensum lateat non frangi, disrumpique cum fieri non posit inflammatio medicorum[c] sententia sine continui solutione. immo & intemperiem, & prauam compositionem adesse necesse est. dicimus itaque affectum in cute reperiri, eumque occultum: Interdum quoque occurrit ut caluaria ingent i fractura laboret, noxa exili in cute existente: Demùm[d] ex forti ictu euenit vt cum quis in ruinis, aut præceps cadit, cute & osse integro permanente internè aut in cerebro, aut tunicis, illud uestientibus venula, aut arteriola, aut nerui quibus cerebrum scat et, disrum pantur, aut membranæ ipsę sub craneo cerebrum ambientes ab ipso decedant, sanguisque effundatur, qui[e] cum liberè exire nequeat extra propria vasa contentus, concrescit, & paulatim putrefit, inde oriuntur inflammationes, rigo res, conuulsiones, paralysis, & mors. Ad eundem[f] modum corpora valida impetu concussa, uel ictu lęsa, in spina afficiuntur, abrutoq; ibi neruo aliquo aut in ipso cerebro, eadem symptomata nascuntur, quæ tandem mortis causa fore creduntur: Nos verò aliquos vidisse pollicemur, in capitis posteriori se de percussos, & seua apparuerunt accidentia, demum in quarta, aut septima superueniente magna sanguinis per nares effusio, superstites fuere, indiciumquippe est oppositę læsionis, secus verò in affectibus anterioribus, occurrere solet: Hę itaque caluariæ fracturarum species sunt, dignę quidem assidua consideratione, quibusdam leuibus affectibus omisis, veluti est ossis caries, siue teredo, texodon græcè dicta, cum nigredine afficitur, aut eroditur, aut dum & cætera ossa[g] tumore aliquo vexantur, de quibus omnibus alibi sermonem habituri sumus: Porrò fracturarum caluarię species Chirurgo cognitu necessariæ hæ sunt, quas Galenus ad trinum numerum reduxit, reliquæ autem ad eas propemodum reducuntur, nempe ad scissuram, contusionem, & fracturam. Sunt postremò fracturarum caluariæ, differentiæ permultę, à recentioribus perpensæ, utpote à telo incidente, aut a corpore contundente formam suscipientes, vnde breues, lōgę, rectę, obliquę, angustæ, latæ, orbiculares, trigonæ, extimæ, & altæ fieri solent.

a ¶4.1.cap.29.

b ¶Arist. 1. de gener. & corru. textu.58.

c ¶Gale.lib. de morb. & sympt. ca. 12. Aui.2. 1. ca.5. & 4. 4. tra. 2. ca.2.

d ¶Gal.2. aphoris.com.59. & 2. de compo. m.secundum Gener. Cel.l.8. ca.4. Aui.1.3.tra.2.c.4

e ¶Hipp.l.1.de morbis in prin. & 6. aphoris.20.

f ¶Gal.7.apho. com. 59. Aet. li. 6.ca.45.

g ¶Hipp. 1. de apho.74 Cel.li. 8.ca.2.& 3. Gal. 7.aphor.com.2. 55.&74.

lent. quarum omnium meminit Hippocrates, affirmans in earum qualibet contusionem adesse, aliter caluariam frangi non posse, propterea scriptum relinquit, caluariæ fracturas ratione & praxi indigere: ex his igitur teste eodem Hippocrate, quattuor fracturarum species assequimur, duas nempe manifestas, Sedem scilicet & depressionem, & totidem occultas. videlicet Rimam & contusionem; nec ab surdum putamus nominum varietatem in medium adduxisse, & si parum ad curatiuas indicationes, proficere videntur: eo enim tendimus, vt iuxta fracturarum diuersitatem, proprijs vocibus assignatam, opportuna instrumenta inuenire, ac in vsum seruare valeamus, quemadmodum, Deo maximo annuente, dum singulatim operandi modum docebimus, palam fiet.

DE CAVSIS FRACTVRARVM caluariæ. Cap. III.

QVONIAM [a] vulnerũ capitis ac fracturarum caluariȩ causæ euidẽtes sunt aliunde nimirum venientes procatarcticæ grecè dictȩ sensibusque expositȩ nempe quȩcunque per se continui solutionem efficere possunt, breui oratione absoluendȩ veniunt; attamẽ hoc vnum scire sat erit, eas quidem esse à quibus corpora nostra non necessario alterantur, queque post effectus impressionem, vna non remanent, & [b] ob id in curatiuis indicationibus per se nullius considerationis esse solent, verum nonnihil fracturarum essentiȩ & quantitatis cognitioni prodesse iudicantur: quocirca Hippocrates [c] & Celsus [d] ipsas tractarunt, asserentes quod ex ipso corpore oriuntur, aut extrinsecus irruunt, & Galenus [e] de his sermonem habens ait quod vulnera, fractureve omnes incisione, contusione, fractione, erosione, & tensione proueniunt. incidunt quippè arma, ac telorum genera acute aciei ut ensis, gladius, aut quoduis aliud simile, contusionem [f] facit vbi graue aliquid obtusum & durum decidit uiolenter in corpus sensibile & molle, quod quasi carnem abrumpendo atterendi vim habet. vt substantia lapidea, aut lignea, aut ossea, aut ferrea, aut similis, ex Hippocrate vero, Telum illud est quo alter alterum vulnerat aut aliter offendit. & ait. In telo consideratur pondus & figura. pondus prout graue aut leue est, figura quatenus latum, aut angustum videtur à lato aut alterius figurȩ, fit collisio aut fractura, ab angusto incisio aut punctura. Frangunt pariter vel casus ab alto, vel cum labentia corpora obtusa duraque sedem identidem duram ac insensibilem offendunt, eoque magis timendũ est, ait Hippocrates, quanto casus elatior existit, soliumque durius est, & inȩqualius, Erodunt ossa caluariȩ, ac putredines in eis inducũt humores acres, aut succi veneno prediti, aut gallica lue affecti, aut medicamenta indebite, aut malo modo adhibita, sępe etiam & aer nos ambiens. Tenduntur vero vel atteruntur ossa, aut in suturis dehiscunt, à corpore siue instrumento aliquo extendente, aut lacerante vt in torturis, aut a crasso flatu, vel malarum humiditatum copia, dũ sub tunicas, uel in ossium porositatibus recluduntur, & uehementer extendunt, & eorum contiguitates harmonicas, aut propriam sedem secludunt, quod etiam à tormentis bellicis euenire contingit. His quoque perforatio additur, acuto ac subtili telo infixa, nempè sagitta, aut pugione, aut canum, vel viperȩ dente. ex quibus omnibus, aut similibus animatis & inanimatis corporibus hominis caluaria varie lȩdi solet. Telum siquidem ex Hippocrate aliud collidit & findit, aliud tantum incidit, & in eo duo potissimum considerantur. nempe pondus. nam aliud graue aliud leue, & figura. nam aliud latum, aliud angustum. Verum quoniam ad aliquẽ affectum noscendum qui omnino tum rationem tum sensum lateat, interdum de externa causa inquirere cogimur, hęc de eis pauca dixisse libuit: Signa demũ pro-

a ¶Hipp. lib. 1 de mor. in prin. Cel. in suo prohemio. Gal. lib. ar. par. m. ca. 85. 2. de cau. mor. cap. ult. & lib. 1. de tuenda ualitu. Aui. 2. 1. dist. 2. su. 2. cap. 16.

b ¶Gal. 4. meth. cap. 3.

c Lib. de calua. curat.

d ¶Lib. 8. c. 4.

e ¶ 2. de cau. mor. in fine lib. ar. par. m. ca. 80. & 5. meth. ca. 2.

f ¶Gal. cómentario 3. Hippo de Officina Medici.

pria cuiusque caluariæ lesionis persequamur, quæ singulatim sequens caput demonstrabit.

DE SIGNIS FRACTVRARVM CALVARIÆ ac externorum & internorum affectuum dignotione. Cap. IIII.

SIQVIS rationibus ac experimentis ductus an fracta caluaria sit, assequi uoluerit, opus est primo ut substātiam & naturales eius qualitates prænoscat, & diligenter consideret, nempe mollitiem, duritiem, raritatem, densitatem, robur, & imbecillitatem. quamuis uniuersi capitis ossa, teste Hippocrate, exceptis ossibus petrosis, tenuia & imbecilla sunt, sed non eodem modo. quapropter cum nos capitis uulnerum aut fracturarum essentiā per notas scrutamur, trifariam in eorum notitiam ducimur, uel sensibus nempe uisu, tactu, & auditu, uel propriis quibusdam symptomatibus fracturas ipsas comitātibus, quæ pathognomonica græce dicuntur, uel indiciis aliquibus accidētibusve præsumptiuis, & coniecturalibus ex pluribus quidem actionibus læsis desumptis: Fractura quandoq; caluariæ qualis & quanta sit uisu percipitur, siquidem cum partes[a] corporis in superficie constitutæ aliquo affectu cruciantur, facile sensibus deprehenduntur, quæ uerò in imo corporis latent ab actione læsa, nempe diminuta, aut corrupta, aut ablata, uel à situ naturali, uel consortii lege, uel ab exeuntibus mutatis cognoscūtur. quocirca[b] uulnera, quæ utpote ad pericranion usque deducta simplicia iudicantur, uisu tantum confertim percipiuntur, quemadmodum quæ magnitudine insigni, suimet sensibilem cognitionē præ se ferūt. Interdum[c] uerò exiguæ quedam fracturæ nempe capillares, aut rimulares, uel arctissimæ rhogme introcedētes, meditullium, aut uitream usque petere solent, & cutis uulnus adeo angustum est ut tactu sedulo & specilli usu, aut digiti auxilio eius formam & quantitatem concipi sit necesse, quo in huiusmodi læsionibus in grauioribus præsertim nil certius aut commodius reperitur. in paruis uero & angustioribus radioli usus magis probatur, qui nec nimis tenuis, aut nimis acutus exigitur, nè cum in quosdam sinus naturales inciderit, ossis fracti frustra opinionē faciat, nec nimis plenus, ne angustas & paruulas rimas non ingrediendo, Medicum decipiat. Hac ratione specillum mediocre esse debet, quod ubi ad os uenit, & nihil nisi lene, aut lubricum occurrit, integrum id uideri potest, ac si quid asperi est utique qua parte suturæ non sint, fractum os esse testatur. Imprudentis enim chirurgi ait Hippocrates[d] officium existimatur, cū ex specilli aut digiti immissione caluariæ ossa fracta percipere nequit. Ad eundem modum[e] & auditus, ut in aliarum partium, sic in caluariæ fracturarum cognitionem nos manuducit. siquidem in magnis fracturis crepitus, ac sonitus quidam dum manu chirurga tractantur auditur, cognoscuntur pariter quamplurimæ harum ratione sui, die quarta, aut septima, aut undecima, aut decimaquarta, abscedente nimirum osse a carne, aut sese mouente, aut liuorem, seu nigredinem contrahente. siquidem naturalis eius color in sano homine est albus leui quadam rubedine admixtus ob tenuiores partes sanguinis in eo uaporātes, cumque male afficitur liuet aut nigrescit. Capilli pariter dissecti, teste Hippocrate, ac in uulnere reperti, os interdum ruptum aut nudatum esse testantur, sic pariter aut osiculus, aut teli frustulum, aut quid simile: Propriorum uerò accidētium fracturarum capitis quædam sunt in uulneribus carnis contusionibusque leuioribus fractorum ossium indicia, quædam meningarum affectuum notæ, quædam eandem tunicam crassam ab osse diuulsam ostendunt, quædam aut sanguine

a ¶Gal. lib. ar. par. m. cap. 75. li. 1. de not. loc. affe. ca. 1. & li. 2. ad Glau. cap. 1.

b ¶Gal. 3. meth. cap. 4.

c ¶Hipp. lib. de calua. curat. Cel. lib. 8. cap. 4.

d ¶Lib. 1. de morbis.

e ¶Hipp. lib. de offi. med. & lib. de Coacis prænot.

aut

aut pus, aut ichorē, aut humiditatem diuersam putredini obnoxiam ipsi subsistere declarant, quædam cerebri intemperiem simplicem, aut materialem, & illam uel fieri, uel factam iam esse indicant, quin etiam aliæ cerebrum sectum, aut concussum demonstrant. Quod ut dilucidius intelligatur, sciendum est Caluariæ naturam osseam esse sensusque expertem, ideo dolore omnino uacare: si igitur fracturā duntaxat in se ipsam reciperet, & una meninges nequaquàm compaterentur, nihil esset cur timere deberemus, cum in his sæua accidentia aliena esse solent, uerum ex ossis partium attritione tantum, dum mouerentur palàm fieret, nam strepit os ruptum, ait Hippocrates, at ipso secto, aut perforato, simulatque parte aliqua contenta noxam suscipiente, utpote membranæ aut cerebrum ob compressionem, aut puncturam, aut laniationem, uaria & ea quidem timenda symptomata oriuntur, ex quibus fracturarum naturam ratione quadam chirurgus assequitur: Quocirca [a] percusso capite inquiratur si fracturarum causæ præcesserint productrices, nempe si quis graui telo uehementer sauciatus fuerit, si ex sublimi loco ceciderit, si in lapidem aut rem duram impegerit, aut à re tali ictum acceperit, ueluti à lapide extra manum, aut à telo in manu & an accepto uulnere confertim uertigines, uomitusque accesserint, sterterit, aut obmutuerit homo, an ceciderit, sanguinemque naribus, ore, aut auribus proiecerit, seu tamquàm attonitus iacuerit, nam dum caluaria uehementer frangitur, & in cerebro spiritus commouentur, huiuscemodi accidentia inuadere solent, ueruntamen [b] ut certiores fiamus an membrana interna detrimentum patiatur, attendendum est nunquid stupor, delirium, paralysis, aut conuulsio accersita sit, hæc enim ualde conferunt tanquam accidentia in his affectibus necessaria. signum [c] præterea inseparabile, quo membranam uiolatam deprehendimus, est dum æger capiti manum sæpè admouet, ac si punctiones quasdam percipiat; Abscedentis uerò tunicæ ab osse indicium est dolor capitis acutus, febris assidua, inquietudo, color ossis alteratus, ac saniei cruditas & tenuitas. Etenim ab Auicenna dictum est, si penetrantem scissuram usque ad aliud latus credideris, os radere oportet quousque tutus sis num subcingens tunica recte se habeat, situmque suum naturalem ex osse seruet, nam tunc & noxa minor, & inflāmationis euentus tardior, & securior, ac saniei concoctio uelocior fiet, quod si ab osse recesserit timor inde maior, & dolor ac febris intensior exoritur, uelox adhuc in osse coloris permutatio fiet, ichorisque effluxus tenuior, conuulsio, syncope, ac desipientiæ apparent præsertim diligentia ac Chirurgia a medico neglecta: at si in huiuscemodi affectu sanguis, sanies, aut ichor in membrana insedit, inde paulo post putrescit, uapores denique [d] eleuati cordi communicātur & febris accenditur, ac affectæ sedis calore imbecilli reddito, sanies ibi genita, tenuior, cruda, & fetida expurgatur, à qua & ossis colorē alterari cōtingit, uaporibus nēpe à sanie ipsa elatis, porosq; caluariæ obstruentibus, eiusque substantia in cinericeum, aut liuidum colorem permutatur, ossa etenim inquit Aristoteles [e] cum propriis tunicis expolientur siderantur & nigra fiunt, ac in affecta parte ob sui alimenti defectum sicciora redduntur, sectis nimirum uenulis quibus aluntur, nec non & aliquarum à meditullio, & dura membrana illis nutrimentum deferentium lacerationem, dum ictu uehementi rumpuntur, aut propriis suturis dehiscunt & tunc [f] febris ardens assidua, ac intēporibus, sincipite, & occipite, acuti dolores, & aurium sonitus percipiuntur, patientes surdastri fiunt. anxietate & inquietudine uexantur, quintaue aut sexta die pereunt. Ossa caluariæ sicca fiunt & arescunt interdum a medicaminum qualitate, aut ambientis aeris actione, aut febris calore ardenti, & tunc hoc symptoma raro alia consequuntur: Præterea quædam alia signa sunt, cerebrum, aut eius meningas intemperie simplici affectas indicantia, [g] eius tamen operationes non impedientia, quæ ab aliqua leui ossis compressione, aut ambientis aeris intemperie, aut malo uiuendi modo, & prauo uictus regimine, uel imprudentis Medici

actione,

a ¶Hipp. lib. de calua. cura. Cel. lib. 8. cap. 4.

b ¶Aui. cap. de fract. cra.

c ¶Hipp. 1. prognost. 29. Cel. li. 8. cap. 4. Pau. li. 6. c. 8. 90. Aui. ca. de fract. cra.

d ¶Gale. 2. de mor. cau. cap 2. & 1. de diffi. re. cap. 7.

e ¶3. de nat. ani. in fine.

f Hipp. li. de calua. cura.

g ¶Gal. 5. apho. com. 57.

actione enascitur, in qua quàm plurima, sed admodum imbecilla symptomata demonstrantur, quæ pariter ab omni contraria qualitate tolluntur, aut facillime ablata causa discutiuntur: Materialis uerò intemperies, si calida fuerit, aut inflammationis initium apparuerit, ex ipso caloris sensu, dolore pungitiuo, febricula quadam, corporis angore, uigiliis, nulla capitis grauitate, motu ad iram, oculorũ rubore, ac phantasticæ facultatis deprauatione cognoscitur, tunc uulneris labra exiccantur aut exiguo humore, & eo tenui, redundant, ægri frigidis aspergini-bus, ac topicis similibus oblectantur, ex quibus pariter iuuamentum percipiunt: Frigidæ uerò intemperiei notę hæ sunt. Capitis grauitas, quod tactu calidũ non deprehenditur, dolor mitis, ac satis quietus adest, nec oculi, nec facies rubescit, nec arida, aut collapsa, sed plena & pallida apparet, ægri rebus frigidis nec iuuantur, nec gaudent, sed ad somnum procliues sunt, timent, & quiescunt: Humidam porro intemperiem ichoris qualitas, & copia ostendit. uulnerati somno tenẽtur, pigri fiunt, non dolent; sed facillime obliuiscuntur: Sicca demum ex sanierum defectu, leui dolore, uigiliis multis, ira, siti, & delirio, percipitur: Cæterum cum non à qualitate sola naturæ modũ egressa cerebrũ aggressum sit, sed cũ accedente quopiam tumore plerunque calido, intenduntur quidem hæc omnia accidentia, siquidem [a] dolor uehementissimus urget, rigores quam plurimi inordinati apparent, febris ardens & assidua oritur, pulsus cerebro affecto undosus, membrana læsa ferrinus gignitur, oculi inflammantur tanquam si lippitudine laborarent, cõiunctiua [b] etenim tunica a dura meninge ortum ducit, extuberant languentes, & si somno capiuntur ignea phantasmata sibi occurrere uidentur, pauore expergiscuntur, ac sæpe exclamant: cunque iam inflammatio ad consistẽtiam decreuerit, ob uitiatam animæ sedem delirant, capitique manum crebro admouent quasi afferre, aut accipere aliquid uelint, sępe manibus pilos, aut festucas uidentur uelle carpere oculi caui fiunt, & inflammati, ac [c] sponte illachrimant ob impotentiam uirtutis contentiuæ cerebri: nulla prorsus in uulnere sanies generatur, sed siccum fit, & liuidum, ac carnibus sale conditis simile, & tunc denique mors ipsa subsequitur, prius tamen fasciis destructis, quibus caput inuoluebatur, ac uulnere detecto, quod raro quidem inflammationibus ab internis causis productis eueni re contingit, quæ propriis Medicorum indicationibus, ac diligẽti cura, interdum sanitati restituuntur. Adhuc si circa sensus duntaxat affectus imprimuntur, ueluti tenebrosæ, aut accensæ uisiones, aut sonorum non existentium auditus, percipiũtur, & anteriorem cerebri partem læsam protendunt: Si uerò circa potentiam motiuam, aut neruorum resolutio, aut tremor, aut stupor, aut distensio subsequitur, quæ symptomata capitis posteriorem partem male se habere declarant, hęc pariter quandoque omnia simul apparent, interdum unum, aut duo, aut plura, sępe etiam nec ullum manifestatur, & moritur ęger, uariantque uelocitate euentus, citius, siquidẽ si mollia corpora ac nobilia, pręsertim si aliqua plenitudine redundant, inuadunt: secus uerò si robustiora, minus timida, & minus plena: uaria ac diuersa ab Antiquis [d] ea symptomata descripta sunt quę Caluarię fracturarum, ac internarum lęsionum naturam & quantitatem ostendunt, nempe CASVS, VOMITVS, VERTIGO, OBCAECATIO, SANGVINIS ORE, AVRIBVS, AVT NARIBVS EMANATIO, OBMVTESCENTIA, STVPOR, RIGOR, FEBRIS, PARALYSIS, APOPLEXIA, EPILEPSIA, CONVVLSIO, DELIRIVM, SOMNVS SVPERFLVVS, MEMBRANAE DENIGRATIO, ET VVLNERIS SICCITAS EXIMIA, quorum enarrationes & causas hucusque distulimus, quæ quidẽ perpetuò, uel quod fit aliqua inflammatio, uel iam facta esse, apparere solent.

CASVS euenit si internæ partes afficiuntur, nã [e] motus omnes arbitrarij musculorum ac tendonum munere fiunt, & ea ratione mouẽtur, qua neruorum sunt participes nempe à cerebro & nucha emanantium uirtute in eos à cerebro delata: quo fit ut dum coactè violentia quadam à causa exteriori quis cadat, iam de-

a ¶Hipp. 1. prognost. 26. Gal. 3. de not. loc. aff. c. 9. Aui. 1. 3. tract. 1. ca. 29. & tract. 3. cap. 4.

b ¶Gal. 2. Moymir. ca. 2. & 9. de usu part.

c ¶Hipp. li. 1. de mor. popu. sect. 2. 6 epide. par. 1. apho. 21. & 4. apho. 52.

d ¶Hipp. lib. de calua. cura. Cel. lib. 5. cap. 6. & lib. 8. ca. 4. Pau. lib. 6. c. 88. Aui. 2. 4. tra. 3. cap. 1.

e ¶Gal. lib. 1. de motu musc. & 4. apho. com. 15.

prauato

prauato ſtandi motu vtpotè voluntario, non ab re cenſendum motricis facultatis inſtrumenta affici per conſenſum à cerebro ipſo affecto ipſius facultatis fonte uires recipientia.

Vomitvs bilioſus ſi fracta caluaria permanens fuerit letale ſymptoma iudicatur, cum dicat Hippocrates [a] quibus cerebrum diſſectum fuerit, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum accedere, qui [b], vbi voluntarius non eſt, vel protinus vt percuſſus quis eſt, vel dum inflammatio manet, magnum malum portendit, in his duntaxat, quorum partes neruoſæ ſectæ ſunt. Vomitus [c] ſiquidem uentriculi expultricis facultatis prauus motus eſt, quo ea quæ in eius capacitate ſeu latiore ſpatio continentur ac ipſum contriſtant, & in ſe fluitant, quam citiſſimè per ſtomachum reiicit, ad quem neruorum par haud mediocre è ſexta cerebri coniugatione defertur, ac diſſeminatur, contexitque maximè os eius, quocirca [d] compati ventriculum in cerebri affectibus mirum non eſt ob iſtorum neruorum aſſiſtentiam, per quos etiam [e] ſenſus huic particulæ quam vili reliquarum corporis acutior eſt, ob id [f] cranij fracturas, cum ad membranas uſque perueniunt, bilioſi uomitus comitantur.

Vertigo dinos græce dicta, quæ [g] quòd caput circunferatur, ſeu vertatur imaginatio quædam eſt, ſeu tenebricoſa vertigo ſcotodinos græcè, ſcotomia communiter vocata, dum quæ conſpiciuntur circumagi videantur, ac ſimul repentè viſus pereat, ob inordinatum, turbulentum ac inæqualem ſpiritus flatuoſi motum oritur, ex quo animalis etiam ſpiritus in opticis neruis ac cerebro conſiſtens euertitur, vt propterea ſicuti decet non valeat ordinatè ad propria loca diſtribui; in vulneribus autem, aut caluariæ fracturis ex vehementi ictu ſpiritum ipſum concuti, ac perturbari contingit, præſertim ſi membranæ, aut cerebrum noxam ſuſcipiant; quod, dùm occurrit, interdùm mortis indicium eſt, ut in formoſa Nerei filia eueniſſe atteſtatur Hippocrates, [h] quæ à muliercula eius amica ſemel lata manu in ſincipite percuſſa, ac vertigine capta nona die mortua eſt.

Obcaecatio in fracta caluaria internam affectionem oſtẽdit, cum [i] nerui ipſi uiſorij optici, optici græcè dicti, qui viſui inſeruiunt, à cerebri prima neruorum coniugatione orti obſtructionẽ, vel lacerationẽ, aut contractionem patiuntur, ij [k] quidem magni, craſſi, & molles ſunt, ipſivè ſoli poros ſenſibiles habent oculis videndi facultatem transferentes, quæ à cerebro tanquàm imperante criſtalloydi delegatur, inde ad ragoydis foramen, pupilla appellata, ſpecierum imagines ſuſcipit, vt intra ad communem ſenſum ferantur, qui rerum [l] differentias ponit, cuius ſedes cerebrum eſt: quapropter neceſſariò affici cerebrum, dùm caput percutitur, veriſimile eſt, ſi hic ſenſus deperdatur, & nulla in eius organo noxa videatur; & hinc [m] efficitur quòd oculi propter uiſoriæ facultatis imbecillitatem cerebro leuiter affecto lumen aduerſentur, aut videndi potentiam amittant.

Sangvinis flvxvs ex naribvs, ore, et avribvs percuſſo capite admodum letale indicium eſt; etenim [n] omnes hæ partes cerebro ſubſeruiunt. nam perpetuò, ac in internis affectibus per eas purgatur; quòd ſi ex forti ictu ſanguis erumpat, ad has partes tranſmitti ſolet, & affectæ membranæ, aut læſi cerebri argumentum eſt, propterea dicebat Celſus ſi cerebro aut tunica vulnerata ſanguis, ore, & auribus effluxerit, vomitu bilioſo accedente, febre, & delirio, moriuntur.

Obmvtire in percuſſione capitis malum indicium portendit, nanque dictum eſt, [o] quibus cerebrum ex aliqua cauſa concuſſum fuerit eos ſtatim voce priuari neceſſe eſt: contrahitur [p] enim vis animalis in ſe ipſam in talibus diſpoſitionibus à motu vehementi moleſtata, propter hoc quieſcit. Cui igitur [q] offenſio aut caſus aduenit, aut aliud, & abſciditur ſermo eius, & inclinatur caput, & areſcit anhelitus, & ſudat frons, moritur ſtatim. qui verò in caput ſuum concidunt ſæpè voce priuantur: quod ſi vſque ad tertium diem non permutatur, ſepti-

mum

a ¶ Li. 1. de morbis lib. de Coacis prænot. li. de locis i homine. & 6. aphor. 50.
b ¶ Cel. li. 5. ubi de rat. uict. uulneratorũ & ubi de ſignis percuſſi cereb.
c ¶ Gale. 2. de ſimpt. cau.
d ¶ Gale. 4. de mor. & ſympt. cap 7. 3. de not. loc. aff. cap. 3. & 6. aphor. cõ. 50.
e ¶ Gale. 4. & 9. de uſu par. & 5. de not. loc. aff.
f ¶ Gale. 3. de loc. aff. cap. 5.
g ¶ Gale. 3. de loc. aff. cap. 8. 4. regim. ac. cõ. 38. & 4. aphor. cõ. 17.
h ¶ 5. & 7. de mor. popu.
i ¶ Gal. 3. de iuua. membro.
K ¶ Gale. 4. de Simpt. cauſ. c. 2. 2. de uſu. part. c. 7. & 3. de Plac. Hipp. & Plat.
l ¶ Ariſtot. 3. de Anima com. 2.
m ¶ Gal. 1. progno. com. 13.
n ¶ Gal. 9. de uſu part.
o ¶ Hipp. lib. 1. de morbis & 7. aphor. 59.
p ¶ Gal. 7. aphoriſ com 59.
q ¶ Aui. 4. 4. tra. 2. cap. 4.

mum expectare oportet, nec ægrum aliquo modo mouere, etenim euenit nonnunquã vt naturæ robur cerebri affectus uincat, & indè ægri ualetudinẽ consequantur: vtcunquè autem Hippocratis [a] sententia enucleanda sit, quæ dicit quibus cerebrum sphacelatum est, in tribus diebus pereunt, si uerò hos euaserint sani fiunt, sic interpretari nobis visum est.

Stvpor [b] id est imperfecta quædam neruorum resolutio, seu repentina insensibilitas, atque immobilitas corporis totius, aut solæ partis, non nisi affecto cerebro accidere contingit; attestaturque ipsum iam passum esse, aut eius tunicas noxam subire. Hac ratione malum signum est, siquidem, inquit Hippocrates, [c] in capitis ictu obstupescentia malum, cùm manifestum sit [d] hæc omnia cerebro patiente enasci, cumque in eo animæ principatus consistat. dignoscitur [e] enim quando patientes neque aliquid dicunt, neque agunt, sed apertis oculis quieti manent, similes his, qui ex timore, sunt attoniti. Pereunt [f] quandoque hi ante septimam in æstate, in hyeme verò ante decimam quartam. Quibusdam stupor etiam aduenit, ait Hippocrates, musculis temporum affectis, & eius causa [g] frigidus, crassus, ac omnino viscosus humor est; uerum Caluaria fracta, compresio, aut punctura, aut laceratio id efficere solet.

Rigor, [h] hoc est inæqualis vniuersi corporis concussio, quassatioue, in qua expultricis facultatis motus validus notatur, cùm languentes vix se contineri valeant, & vt ait Hippocrates, dolore plena quædam musculorum refrigeratio percipitur, si fracta caluaria euenerit, potissimum inordinatè, aut circa iudiciarios dies noxam cerebro collatam indicat: nanque facultas ipsa nostrum corpus regens contra ea aduersatur, & certat, quæ molesta sunt, donec radicitus euellãtur; at quia in intimo corpore coaceruata uehementes facit incursiones, magna caloris vi ipsam inuadit, propterea [i] nihil mirum si acri quopiam humore membranam rodente, seu cerebri substantia inflammationem patiente rigores appareant. contrahitur enim calor ad intima, & partes, quæ foris sunt, eo priuantur, indè oritur rigor, & frigiditatis sensus, quem raró alia subsequitur febris: & hinc fit quòd rigore correpti plumbeam, aut cinericiam faciem præ se ferant: prætereà letale accidens ac semper non creditur, nisi mala alia symptomata simul inuadant, ac virtutis imbecillitas adsit, una cum vulneris siccitate, & in die critica: contraverò rigor ille magni existimatur momẽti, qui tarde, aut diebus significationis occurrit. Cæterum [k] rigores, qui prauis succis per cutim currentibus dũ uiolento motu à natura expulsi, oriuntur, in uasis, aut extra putredinem assecutis, calor subsequitur febrilis aut cõtinuus, aut interpolatus, præterea timoris ansam minimè præbent, utpote [l] causam diuersam extra caput habentes, similes, ut plurimum in corporibus humidioribus cacochymia, aut plethora redundantibus, fiunt: Hac ratione rigores exactè dignoscendi sunt, nè Chirurgi interdum decipiantur, temereque ac frustrà non sine ægrotantis iactura terebrationes aggrediantur, indistinctè rigores omnes tanquàm formidabiles arbitrati.

Febris assidua, uel per se, vel aliis adiuncta symptomatibus capiti vulnerato superueniens vtplurimum internorum affectuum significatiua est: quemadmodum enim [m] cætera nobilia membra vulnus aut noxam quampiam passa, orta in eis inflammatione accersunt, sic & cerebrum nobilissimum quidem membrũ si præcisum, aut tunicarum aliqua, accenditur, affectusque is cordi communis efficitur maximi consortii lege: quare mirum non est si ex materia sub craneo putrescente, uel inflammatione aliqua inchoante febris continua gignatur, & malum portendat indicium; siquidem dicebat Hippocrates [n] quibuscunque præciditur cerebrum, necesse est febrem, & bilis vomitum superuenire, quæ [o] perniciosa iudicatur, si decretoriis diebus oriatur, vel [p] vltra tempus inflammationis perduret, aut leui vulneri superuenerit, vel delirium mouet, vel si neruorum rigor aut

a ¶ Lib. 2. & 3. de morbis li. de Coacis prænot. & 7. aphor. 71.

b ¶ Gale. 4. de loc. aff. cap. 2. & 5. aphor. com. 5.

c ¶ 7. aphor. 14. Cels. lib. 2. ca. 7.

d ¶ Gale. 4. de Symp. cauſ. c. 5. & 5. apho. cõ. 5.

e ¶ Gal. 7. apho. com. 14.

f ¶ Hipp. lib. de Cal. curat.

g ¶ Gal. 2. de loc. aff. c. 1. 4. eiusdẽ cap. 2. & 4. de sympt. cau. ca 5. & 5. eiusdẽ ca. 2.

h ¶ Cels. lib. 3. c. 3. Gal. 4. de simpt. caus & lib. de rigo. & spas.

i ¶ Gale. 2. prognost. com. 58. Auic. 1. 3. cap. de Krabito & 1. 4. trac. 2. cap. 10.

k ¶ Gal. 4. apho. com. 58. 63. 7. aphor. com. 57. & lib. de rigo. & spasmo. Auic. 1. 4. trac. 2. cap. 6.

l ¶ Cels. lib. 3. c. 3. Gal. 2. de diff. febr. c. 6. Aui. 1. 4. tract. 2. cap. 6.

m ¶ Gale. 3. de not. loc. aff. c. 5. & 6. aphor. commen. 50.

n ¶ Li. 1. de morbis li. de Coacis prænot. & 6. aphor. 50.

o ¶ Rasis. 10. ad Al. cap. 15.

p ¶ Cel. lib. 5. c. de ratione uictus uulneratorum.

distensio,quæ ex vulnere orta est, eam non finit: non aliunde verò huiuscemodi febris causam assignamus,quàm & cerebri aut meningarum inflammatione vel fieri,vel factam esse.siquidem [a] ex humoribus putrescentibus vel intra, vel extra venas febris à rigore superueniente soluitur: Scriptũ est ab Auicenna [b] Si in capitis dolore ex ictu febris accenditur, & mentis perturbatio adest, iã in capite inflammationem fieri manifestum est, quæ si ad statũ deuenerit,nunq̃ sanatur.

a ¶Hipp. lib.de iudicat. lib. de Coacis prænot. & 4.apho.58.63
b ¶1.1. tract.2. cap.26.

Paralysis græcè,latinè neruorum resolutio, aut mollificatio, cùm motus priuatione non quidem totius corporis,sed vel lateris vnius duntaxat, vel priuatæ particulæ præsertim sedis vulneratæ, si ex caluariæ [c] fractura accidit, cerebri,aut membranarum affectuum indicium est.nam vel ob continui solutionem, vel viarum spirituum occlusionem,vel facultatis animalis delationem impedimẽtum oritur;quò fit vt per eam tale aliquid euenisse censeamus;compressionẽ potissimum,aut ipsius cerebri inflammationem, ob quam viæ arctantur, & animalis facultas impeditur:dignoscitur autem cùm iam sublata causa, impotentia motus tollitur, & pars affecta in pristinum reuertitur.propterea quibusdã visum est paralysim à causa externa,facilè sanabilem esse. secus verò quam crassa ac viscida materia gignit,propemodum sanatu impossibilem; atque Rasis opinio est quòd, qui ex ictu,aut casu paralysim confertim incidit,nunquàm sanetur,sed quæ paulatim fit curationem recipiat, quemadmodum Romæ Galeno contigit dum Pausaniam Sophistam curaret,cui,dum ex vehiculo cecidisset, duo sinistræ manus digiti resoluti erant,attamen sanitati restitutus fuit.

c ¶Gale. 3. de loc. aff. cap. 10. & 5. de simpt. cau.cap.2.

Apoplexia [d] totius corporis sensus & motus præterquàm anhelitus priuatio est,ac propriũ patientis cerebri accidens.fit etenim [e] virtute animali ad partes infra caput constitutas defluere non potente, aut propter dispositionem aliquam inflammationi similem,quę in ipso cerebro constituta sit, aut eius ventriculis compressis,aut humore pituitoso oppletis,verùm causæ magnitudo,passionis magnitudinem consequitur;quòd si fracto craneo euenit,cerebrum aut punctione,aut vehementi compressione,affici adeò vt ventriculi eius lædantur, manifestum est.fitque [f] tunc vt corpus,& mens stupeat.omni denique motu, & sensu priuetur,at tanquàm mortui patientes viuunt, & oculis clausis ac si dormitarent decumbunt,sterruntque,ac puncti non sentiunt.Certiores verò de huiusmodi accidente reddimur,dum comprimentia ossa leuamus,ac æger inspirare cæperit,& à noxa subleuatur.Cæterùm [g] si vnà & inspirationis motus tollatur, ea quippè fortis apoplexia nũcupatur,quæ sanari omninò nequit; si verò inspirationis vsus non deest,sanari interdum potest;quandoque etiam sine febre apoplexia [h] visa fuit,sed fracta caluaria necessariò febris eam comitatur.

d ¶Gale. 3. de loc.aff.cap.10.& 2.aphor. cõ.42.
e ¶Gal.3. de sim pt.caus.cap.3.3. de loc. aff. ca.7. Auic.1.3. tract. 5.cap.14.
f ¶Gal.3.de sim pt.caus.cap. 3.
g ¶Gal.2. apho rif.com.42.
h ¶Gal.2.apho. com.19.

Epilepsia græcè,latinè morbus comitialis,caducus,herculeus & sacer appellatus, quanquàm raro,interdum tamen & ipse in caluariæ,aut cerebri affectibus apparere solet. conuulsio [i] vniuersalis est,non quidem perpetua, sed quæ ex temporum interuallis cum mentis ac sensuum læsione accidit, differens propterea ab ea in qua nullum fit principalibus functionibus nocumentum; & quia subitò ac repentè fit, & confestim soluitur,hæc cerebri vẽtres ob crassos lentosq; humores afficere signum est.nam auctore Galeno,repentinam meatuum obstructionem à tali succo fieri constat;illud tamẽ intelligendum est in affectu ab interna causa proueniente:siquidem ventriculi ijdem obstrui à causa externa, & forti compressione facilè possunt,cùm lesio ob vulnus, aut fracturam cerebro communicetur, indè ob intemperiem iam contractam humoris crassi exuberantia oriri contingat,qui cerebri cauitates obstruẽs facultates omnes impedit adeò, ut ægri concidant,conuellantur,stertant, spumam per os emittant,sensusque omnes ac mens lædantur.Est igitur [k] Epilepsia si craneo fracto occurrat, affecti cerebri indicium, quanquàm vt verùm fateamur,à nobis bis tantùm inter curandum hoc visum est,in pluribus verò cicatrice iam obducta.

i ¶Gal.3.de loc. aff.cap.5.
K ¶Gale. 3. de loc.aff.c.7. Pau. lib.3.cap.8.

Con-

Convvlsio latinè,ſpaſmos græcè dicta,ſi caluaria fracta alicui parti occurrit:nempè faciei orivè ſpaſmos is cynicos græcè, caninus latinè appellatur, & eſt cùm os ipſum contrahitur,ſeu cùm oculi immobiles aut ſtramboſi reddũtur, ſeu pars aliqua cęterarum vulneratę parti oppoſita reuellitur, letale ſymptoma creditur,ob id quia ait Hippocrates [a] Conuulſio ex vulnere letalis eſt.pasſio enim [b] virtutis motiuæ inuoluntaria exiſtit.dum muſculi præter voluntatem conuelluntur ad ſimilem diſpoſitionem,ipſis,ac partibus neruoſis aduenientibus,quam etiam in motibus ſecundum arbitrium factis aſſumpſerunt. nam in eum ſitũ neruos muſculosque conuulſio ducit,in quem ſi pro naturæ lege ſe haberent,ac animæ virtute ducerentur, tractis videlicet ſeu conuulſis muſculis verſus originem ſuam & ad ſua capita;porrò per hunc affectum actio nequaquàm ablata eſt, vt in paralyſi,ſed ſolùm immutata ac vitiata, deinde patiendi ſocietate, hoc eſt cerebro lege commercij patiente,vt noxam talem effugiat,contrahitur,paritérq; partes naturæ ſuę participes ad ſe conducit,& indè ſequitur motus quidam deprauatus voluntariæ facultati motrici accidens:proindè eſt neruoſa ægritudo, qua mouentur lacerti motu non voluntario ad ſuum principium,& fiunt extenſioni inobedientes.Cùm igitur [c] functionis à voluntatis imperio prodeuntis,noxa conuulſio ſit,& in vulneratis ex cerebri inflammatione excitari contingat,nullo præterquam in capite affectu ſeſe oſtendente,neceſſariò fateri cogimur cerebrũ inflammatione correptum,pręſertim cum aliquod oſſis fruſtulum membranã comprimat, aut pungat: Videtur [d] autem ſæpenumero conuulſionem vulneris oppoſitam ſedem inuadere: Si enim in ſiniſtra capitis parte vulnus quis habeat, in dextera capitis parte eũ conuulſio corripit,& cõtra,dummodò vulnus latus unũ duntaxat occupauerit,ait Hippocrates. at ſi capitis medium vulnus habeat vtranque partem conuulſio detinere ſolet,vt in Antonomo eueniſſe apud Hippocratẽ Quinto Epidemiarum legitur, cui ex cacuminis vulnere ambæ manus conuulſæ ſunt.Cæterùm, cùm in ſequẽtibus de neruis ſectis de huiuſmodi ſymptomate ſermo prolixior ſit futurus,hæc nunc dicta ſufficiant.

Delirivm [e] cerebri ſanè affecti inditium eſt,cùm ægri [f] non rectè ratiocinantur facillimè dignoſcitur.nanque delirium [g] deprauatus eſt principis facultatis motus à prauis ſuccis,aut à cerebri intemperie calida ortum habens,propterea dictum eſt [h] in quouis morbo mente conſtare atque benè ſe habere ad ea quæ offeruntur bonum, contrà verò ſe habere malum: quòd autem [i] conſtare mente ſignum bonum ſit,patet,quæ enim ad cerebrum attinent, atque membranas,ſpinæ medullam, ſeptum tranſuerſum, & omninò ad neruoſas partes, quæ præſertim ſunt iuxtà cerebrum, ſana ad omnia eſſe ex mentis conſtantia ſignificatur.ſecus verò cùm quis alienat & mente conſtare non videtur.nam tunc cerebrũ aut meningas affectas eſſe argumento eſt;etenim in Aphoriſmis [k] ſic ſcriptum reperitur,in capitis ictu deſipientiam quandoque occurrere,& malum eſſe.cumq; [l] autem delirare aliquem,aut mente quomodolibet affici conſpicimus, capitiq; remedia adhibenda eſſe cẽſemus,principem facultatem vitiatam arbitramur,cuius ſedes cerebrum eſt: inquit etiam Hippocrates [m] in oſſis præciſione ſtupor, aut deſipientia ſi in vacuum ap prehenderit, in oſſe præſertim præciſo, quod in capite eſt,non ſimpliciter tamen,neque vtcunque hoc contingit,ſed vſque ad interiorem ſuperficiem,quam locus continet vacuus, in quo cerebrũ conſeruatur, deſipiẽtia fit.ſiquidem paſsio iam membranis & cerebro proxima exiſtit: cumq; igitur a principio accepto vulnere deſipientię fiunt in ancipiti ſe habent, quod ſi tranſacta quarta,aut ſeptima,aut decimaquarta apparuerint, in cerebro iam factam,aut fieri inflammationem ſcire oportet; Quocirca ab Auicenna [n] dictum fuit,Si percuſſo capite febris appareat, aut mentis conturbatio, tunc iam incipit apoſtemari,eoq; [o] peius efficitur accidens,ſi perſeuerare videtur,quod & rigores,paralyſis,vigiliæ,inquietudinesq; comitãtur,& mors certisſima ſequitur; qđ

his

a ¶ Lib.de Coacis prænot. & 5. aphor.2.

b ¶Gale.lib. de rigor.& ſpaſ ca. ult. lib. de ſympt.cau. cap. 2.& 6.apho. com.39

c Gal.3. de loc aff. cap. 6. & 5. apho. com.5.

d ¶Hipp.lib.de Coac.prænot.li. de Calu. curat. & 5.de mor.popu.Aui.1.3.tracta.3.cap.14.

e Gale. 2. prædict.com. 9. lib. ar.par.m. ca.76. 2.de not.loc.affe. cap. 3. 5. de ſimpt. cau.ca.3. & 4. aphor. cõ. 50.

f ¶Cel. lib.2.c. 7. Gal. 7. aphor. com.14.

g ¶Gal.3.de ſimpt.diff. cap. 3.& 2.de ſimpt. cau.

h ¶Li.1. Epidemiarũ.& 2.aphoriſ.com.33.

i ¶Gal.2. apho. com.33.

K ¶Hipp.7.aph. 14.Gale. de loc. aff.cap.3.& 5.de cau.ſimpt.c.ult.

l ¶ Gal.3.de ſimpt.cau.5. de ſimpt. diff. & 3. de loc.aff.

m ¶7.Apho.24.

n ¶1.3. trac.2.c. 26.

o ¶Hipp.5 Epidemiarũ.Gal.5. de loc.aff.cap.3.

his euenire non solet, qui ex nimia ventriculi inanitione interdum alienatione vexantur.

SOMNI ATQVE VIGILIARVM EXCESSVS si post capitis ictus occurrat, inflammationem, aut frigidum cerebri apostema demonstrat; malum est ait Hippocrates [a] si somnus aut vigilia modum excesserit. fit namque somnus talis refrigerato ipso sensitiuo, hoc est cerebro. at si frigiditati humiditas coiungatur, lethargus morbus oritur, si siccitas catalepsis & catoche grçcè, deprehensio, ac detentio, & congelatio latinè dicitur; & est subita detentio tum animę tum corporis, qua quis corripitur repentè. in illo permanet habitu, quo correptus est, nempè penitus permanet immobilis, & tanquàm occupatus & otiosus. Vigilię verò fiũt ex caloris intemperie caput petentis, vel sola qualitate naturę modũ egressa, vel cum accedente quopiam humore, subtili nempè & biliosso, à quibus in meningis ipsis inflammatio erysipelas dicta gignitur, phrenitis græcè appellata, quam sęua & acuta symptomata subsequuntur, quò fit vt somni aut vigilię excessus cerebri passionem prenuntient.

a ¶ 2. aphor. 3. & 7. aphor. 60.

SICCITAS VVLNERVM, vbi nulla aut exigua saniei quantitas producitur, aliquibus transactis diebus & mala precesserint accidentia, appareat, admodum exitiale signum est. inquit enim Hippocrates, [b] Si in vulneribus prauis & fortibus existentibus tumor non apparet, id est sanierum conueniens copia, ingẽs malum; insuper [c] ait Si post febrem vlcus colorem amittit, & pauca ex ipso effluxerit sanies, ęger moriturus est: adhuc [d] si periturus est ęger, ante mortem vlcus liuidum & siccum erit; erit nempè omnino siccum, quotiens facultas corpus nutriens, imbecillis reddatur. vel circa aliquod è visceribus intimè reuulsa, vlcus ab ea iam destitutum siccum & mali coloris efficitur; propterea à Galeno dictum est [e] nihil mali vlceri pus generanti aduenire potest, pręsertim si bonum fuerit. illud nempè est [f] candidum, equale, leue, & quàm minimè fœtidum, & tale optimum ac salubre indicium portendit, ac naturam assistentem validam attestatur, eamque medicamenta pus mouentia si tempore opportuno adhibeatur optimè regere. Vbicunque igitur ex capitis vulnere auctore Hippocrate [g] intereundum sit, hyeme plerunque ante decimumquartum diem: ęstate post septimum febris accenditur. quę vulnus sui coloris non reddit, quod indè saniem modicam effundit, quodve ex ipso inflammatum est emoritur, glutinosum efficitur, & carnem sale conditam representat, ruffum, subliuidum, inde pustulæ multæ in lingua nascuntur, & laborans mente non constare præsumitur, & caro quæ circa vulnus est deficiente virtute regente, ab osse relaxatur, & mollis fit. Porrò prætereundum non est, ex alijs etiam causis siccari nonnunquam vulnus posse, nempè ex ambiente nos aere, ex siccioribus quàm deceat medicamentis, ex manifesta quadam leui inflammatione, ex tenui, atque prolixa diæta, seu à quauis simili, ex quorum immutatione accidens facilè tollitur. quod si perdurauerit ac rigores, febres, deliria, aut tale subsequatur symptoma, patientes in Dei manu ac solis prognosticis tanquàm morituri sunt relinquendi.

b ¶ 2. De mor. popu. & 5. aphor. 66. 67.
c ¶ Lib. de Coacis prænot. & li. de Cal. curat.
d ¶ 1. pronost. 25.
e ¶ 1. pronost. com. 25.
f ¶ 5. aphoris. com. 22.
g ¶ Hipp. 1. pronost. ult. Cels. lib 5. cap. de sanie. Gal. 1. de diff. feb. ca. 8. Aui. 3. 4. tract. 1. cap. 23. & 4. 4. tract. 3. cap. 1.

SI MEMBRANA CEREBRI PER SVMMA NIGRVERIT, & solo rhodomelle tollitur, sat erit. si verò nigrities sua spontè prouenerit, atque potissimum in imo cum alijs grauioribus indicijs, ab omni spe recedere oportet, vt quæ natiuum calorem emortuum innuit, & magnam corruptionem in ea inductam declarat. est enim prædictorũ symptomatũ omnium extremum, quorũ quædam ab initio, quædam successiue aut extra tempus enascuntur. nec ideò semper pertimescenda, quemadmodum si perseuerantia, ac medicamentis contumacia reddantur, nec perpetuò mors aduenit, tametsi ipsa eam minantur, aut attestantur; nam multos præter spem omnem seruari cõtingit, qua ratione vulnerati nequaquàm destituendi sunt, quamquàm notæ letales, paucæ, vel quàm plurimæ, aut leues,

aut vrgentes nunc potius, nunc serius apparuerint, quæ profectò ob corporum patientium diuersitatem euenire solent, nempè iuniorum, senum, audacium, & pusillanimorum, atque si cacochyma, aut pura fuerint, iuxtà sexum, anni tempus, viuendi modum, & chirurgiam. Sed iam ad alia transeundum est, ne sermones adeò protracti tædio quempiam afficiant, quos tamen necessarios cognitu esse arbitrati sumus, quoniam accidentia teste Aristotele [a] magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est, ea quidem, modo propria sint, quæ ad capitis vulnerum, & fracturarum cognitionem certitudine quadam nos conducunt.

a ¶1. de Anima com. 11. Gal. 1. ad Glau. cap. 1. 3. de crisi cap. 4. & 1. de loc. affe. cap. 1. Auic. 1. 1. cap. 20. & 1. canticorum. 123.

Tertius nunc relinquitur modus quo prædictarum passionum vim naturam & magnitudinem assequimur. is per quasdam coniecturas potius, quàm per certitudinem ex proprijs signis depræhenditur. de quo vt in nullo deesse videamur, & absolutam vtilitatem seduli Chirurgi nanciscantur, sermo habendus est. Octo quidem numero sunt ad fracturarum naturæ cognitionem adipiscẽdam idonea, quæ cõiecturali uia assequi possunt. Primũ est causa aliqua remota, nempè corporis seu teli percutientis substantia, forma, & grauitas. nam hæc ad morbos dignoscendos conferunt. quanquàm ab eis tanquàm a causa externa curationis modus non assumitur; hinc factum est, quòd Hippocrates & Celsus protinus considerandum putauerint, lapide ne an ligno, an ferro, an alio telo percussus sit; & hoc ipso leni, an aspero, mediocri, an vastiore, vehementer, an leuiter; quia quò maior fuerit teli, aut lapidis ictus, seu cuiusuis similis substantiæ, ac molis, eò magis fracturæ forma, & magnitudo efficitur: si telum curuum, vel rectum, breue, vel longũ, acutæ aciei, vel hebetis fuerit, tale & vulnus necessario consequitur, iuxta eius formam, & magnitudinem. Secundum, percutientis ætas & robur. nam Iuniorum, militum ac rusticorum ictus grauiores, ac fortiores, quàm senum, molliumque corporum creduntur. Tertium, vulnerandi modus, siquidem tela quæ ex obliquo os sauciant minus illud rumpunt, quàm quæ è directo. Quartum, loci distantia; qui enim ab alto aut in maximis ruinis cadunt, aut à telo longius adueniente læduntur, facilius fracturam in ossibus patiuntur, quàm qui propinquius vulnerantur. Quintum, capitis sedes affecta. differunt nanque inter se capitis ossa crassitie, duritie, & tabularum ordine: quæ igitur crassiora, duriora, solidioraque sunt naturaliter magis percussionibus resistunt. Sextum, patientis ætas, sexus, exercitium, ac victus ratio, propterea quia consistentium ac laborantium corpora minori detrimento noxam suscipiunt, quàm infantium, mulierum, timidorum, ac eorum qui sub vmbra, & molli victu absque laboribus degunt. Septimum a percutientis animo assumitur, quia minori cum periculo repentina, ac subito illata percussio erit, quàm præmeditato ac iam constanti, irato, & constituto animo. Octauum a quibusdam Chirurgorum recentiorum experimentis desumitur, quæ plerunq; fallacia reperiuntur, aliqui vt fracturam agnoscant os cranij detectum leuiter specillo percutiunt sonumque attendunt, qui si raucus appareat fracturam omnino adesse credunt. aliqui dentibus vulnerati filũ cera obuolutũ vel siligineam paleam, aut hædinam chartam interponunt: inde caput oppositum leuiter trahentes, si talem motũ æger horreat aut noxam ex ipso percipiat fractũ os esse dijudicant. alii dentibus auellanam frangere iubent, cumq; id fieri nequit, aut ex constrictione dolor capitis moueatur caluariam pariter fractam testantur. Experimentum Hippocratis est in prænotionibus Coacis; vbi habet Exhibeto ad manducandum in vtrãque maxillam asphodeli caulem; aut ferulam, ita vt animaduertere iubeas an os aliquod ipsi strepere videatur. nam fracta strepere videntur. musculi siquidem temporum ad dentium constrictionem agentes adiuuant ad ossis stridorem; nonnulli lumen oculis languentium apponunt. quod si effugiant, ossium fractorum & internarum partium affectum aliquem indicant. quod magis ex Hippocratis sententia probabile,

est [a] dum inquit, Letale signũ iudicatur si languentes lucem effugiant, aut nolentes lacrymantur, aut distorqueantur, nam lumen aduersari, propter visus facultatis imbecillitatem accidere solet, quæ interdum laborat ob cerebri uehementem concussionem. Antiquorum præterea mos erat, vt certè caluariæ fracturam agnoscerent, præsertim in angustissima Rhogme seu capillari fractura eam medicamento aliquo nigro imbuere, demum scissuram ciclischis deradere, quoad omnis nigredo deleretur, ac absoluta fracturæ altitudo tolleretur: porrò quia hic modus Hippocratis est, adhuc vbique obseruatur: quidam etiam vulnerati occlusis ore & naribus, spirituque retento ac impulso ut caluaria vndique dura meninge repleatur ex arteriarum spiritibus & sanguine, sedulò animaduertunt an qua parte vulnus est ampullæ, aut humiditates aliquæ emanent; quod experimentum aspernabile quidem non censetur. quorundam etiam vsus erat ossibus medicamentum ex oui albumine ac mastice imponere, & sic per diẽ sinere, quo sublato vbi siccatum os reperiebant, fracturam ibi adesse arbitrabantur. Sunt & quàm plurima alia fallacia quidem medicamenta silentio inuoluenda, cùm satis superque quæ ad naturæ ac fracturarum uim necnon internorum affectuum cognitionem pertinent, in medium adduxisse videamur, à qua curationis methodus, aut breuis aut longus, ac de morte & vita prædicendi modus optimè sumi potest. potissimum patientis vires ac ætatem & affecti membri dignitatem seu officium, substantiam, temperiem, situm & quantitatem obseruando, alterius morbi complicationem, nec non symptomatum valetudinem considerando.

a ¶1. prognost. 13. Cel. lib. 3. c. 18.

DE CALVARIAE FRACTAE AC INTERnarum læsionum præsagijs. Cap. V.

PRAEDICTIONES nõ aliundè quàm ex recto iudicio in medium ducuntur; quod [a] & si difficile sit, tutò tamen Medicus rationibus motus veritatem præsagire solitus est, perpetuò [b] motus naturæ omnes, bonum vel malum significantes pernotans, vt potè diem quartum, septimum, undecimum, decimumquartum, decimumseptimum, vigesimum, & vigesimumquartum, interdumve & quadragesimum, attamen id semper sub quibusdam conditionibus quod sentit efflagitantibus, affinibus assidentibus, & amicis vulneratorum enunciet, nam melius est [c] in caluariæ fracturis silentio pertransire, quàm prædicendo hallucinari, quod sæpè has læsiones tractantibus euenire solet. Cæterum [d] cùm medicus prudentem se præstare laboret rectè prædicendo, nihil perindè ipsi conducibilius existimatur, & homines illi credere magis audent, & ipse magis tempestiuè symptomatibus obuiam ire valet, nautarum instar, qui eminus procellas marisque exęstuationes prospiciunt. quòd si iuxtà prognosticum euentus accidat, non est cur dicatur medicum vel fefellisse, vel ignorasse, quanquàm res ad vota non successerit, quemadmodum de Empiricis prædictiones paruifacientibus dici potest, quos affectus naturam, siuè essentiam latere uidetur. Porrò [e] primarium iudicium a virtutis robore sumitur, nam innatus calor naturæ instrumentum omnia facit, medicus verò minister est, quocirca vbi deficit virtus, operandi modus non datur, ac inde mala prædictio oritur, magisvè si letalia symptomata confertim, & simul inuadant, vel vt superius diximus per se sola appareant, & est secundus prædicendi modus. Tertium sedis affectæ præstantia, compositio & vsus prædicendi modum indicat; nanque dictum est [f] Vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo, aut ventriculo, aut iecore, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, letale est. Cerebrum igitur vtpotè nobilissimum, aut

a ¶Hippo. 6. de mor. popu. & 1. aphor. 1.

b ¶Gal. 1. dierũ crit. cap. 10.

c ¶Gal. 1. dierũ crit. cap. 12.

d ¶Hipp. 1. præsag. in prin. Gal. lib. de const. ar. m. cap. 16. & 1. prognost. cõ. 1.

e ¶Hipp. li. Epidemiarum. Cel. lib. 2. cap. 9. Gal. de art. par. m. ca 87. Auicen. 1. 4. tract. 2. cap 8.

f ¶Hipp. li. 1. de morbis lib. de Coac. prænot. & 6. apho. 18. Cel. lib. 5. ca. de uul. mor. Auic. 4. 4. cap. 2.

a ¶Gal. lib. de motibus liquidis.
b ¶Gal. lib. 5. de loc. aff. cap. 1.
c ¶Gal. 9. de usu par. cap. 4.
d ¶Aui. 1. 3. tracta. 2. cap. 26. & tract. 3. cap. 14.

membranæ ipsum inuoluentes cum læduntur mortis periculum imminet, siquidem [a] sensus & motus initium est, ac [b] virtutis animalis fundamentum, & [c] omnium suarum operationum causa, atque ob innatam eius humiditatem, & ad varia excrementa suscipienda aptitudinem non nisi perrarò, aut magni Dei nutu a vulneribus saluatur: verùm [d] si oblæsis tantùm tunicis eius substantia integra seruetur, minoris timoris est, queadmodũ lõgè minoris etiam si in eis affectus nullus appareat: insuper Hippocratem ita loquentem audiamus, si modo verba illa sunt Hippocratis, vt arbitramur, nam in quàm plurimis antiquissimis codicibus ita sonant, Nullum capitis vulnus facile contemni debet, sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligenter, & cautione quadam curetur, veluti si sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur, vlcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit, & medico quidem negotiũ, ægroto verò periculum non minus affert. ergò hæc multò magis contingere possent, cerebro, aut membranis disruptis: Quare si non singula hæc diligenter medicus curauerit, sæpè mortis causa existit. siquidem [e] ad cutim capitis nerui multi sensibiles a ceruice propagantur, cerebro patiente [f] patitur necessario simul & diaphragma, ac reliquæ partes cordi, ac respirationi inseruientes, quo fit ut ipsius cordis temperamentum destruatur, & mors indè occurrat. Quartò a capitis parte læsa quandoque indicium sumitur. iam ab Hippocrate dictum est, prima medici consideratio est locus affectus, affectio, & affectionis conditiones: naturaliter ossa caluariæ imbecilla sunt ratione continentium. carnem enim habent ea vestientem tenuissimam: ratione contentorum. Siquidẽ immediate sub ea meninge & cerebrum cõseruãtur: ratione annexorum. nam nerui oẽs, venæ, & arteriæ multæ, & nucha illi annectuntur, singulatim vero sincipitis ossa percussa admodũ periculosa sunt, cum tenuiora, ac debiliora ceteris partibus existant, ac minima carne contecta, plurimumque cerebri sub hac parte contineatur: ac magis & minus efficitur malum, iuxta teli genus, pondus magnitudinem, ac paruitatem, necnon iuxta percutientis robur, & voluntatem.

e ¶Gal. 10. de usu par. c. 9. Aui. 2. 3 Doct. 2. c. 2.
f ¶Gal. 5. de not. loc. aff.
g ¶Hipp. lib. de Calu. curat. Gale. 6. meth. ca. 6. 9. de usu part. c. 5. & 2. meymir ca. de soda a percussione.

Quæ [g] verò temporibus accidunt, magni timoris iudicantur, ob temporis ipsius musculi naturam, in quo venæ, arteriæ, & nerui multi disseminantur, est acuti sensus, & ibi futuræ etiam debilissimæ reperiuntur, ac maxilla inferior illi parti alligatur, cui etiam auditus meatus inseritur. quapropter sincipitis ac temporũ Chirurgia ab Hippocrate, & Galeno reprobatur, cùm hæ sedes doloribus, inflammationibus, ac cõuulsionibus facillimè subiiciãtur. Suturarum pariter omnium, vulnera ac contusiones verendæ sunt: cranij enim imbecillitates augent, cum per eas dura meninx transiens pericranio alligatur, & suspenditur, sicuti non admodum periculosa quæ posteriori capitis parti infiguntur, cùm os ibi crassum, ac durum, cerebellumque subsit, paulò solidioris substantiæ, quo fit vt qui hac parte plagam subeunt facilius mortem euadant, quàm qui in anteriori, aut lateralibus partibus vulnerantur. Ex [h] animalium quoque naturalium, & vitalium operationum qualitatibus iudicium sumitur. nam quiescere, ac mente constare, somnum capere, facile spirare, siti non confici, cibum non fastidire, non dolere, si febricula fuit, ea uacare, itemque habere pus album, lene, æquale, non fœtidi odoris, quantitatis conuenientis, optimi præsagij causæ sunt, & si vulnus magnum fuerit; secus verò si huiuscemodi res uehementer vrgeant, ac extra debitum tempus apparuerint. Rursus si excrementa naturalia iuxta modum fuerint, & qualitate ac quantitate conueniẽti se habeant, salutis spem afferunt, contra verò, timorẽ adducunt, quod ex Hippocrate [i] habetur cùm dicit Quibuscunque ex vulneribus extenuatis nigra bilis, siuè sanguis niger desuper exierit, postridiè moriuntur; & à nobis verè obseruatum, est eos quibus diarrhæa, aut disenteria spontè superuenerit, ferè omnes periclitasse, ac quãplures etiam qui pollutione uexantur. Vrinę [k] quoque perturbatę, quales iumentorum, & quæ subiugales vocantur,

h ¶Hipp. 1. prognost. 10. Cel. lib. 7. cap. 3. Gal. 1. de Crisi c. 14. Pau. lib. 2. cap. 3.
i ¶4. aphor. 23.
K ¶Gal. 4. apho. com. 7.

cùm

cùm maximam humorum corruptionem ostendant,necnon albæ [a] & perspicuę vtpotè indicantes flauæ bilis copiam ad caput solummodò rapi,mala signa sunt: prætereà pulsus extensus,& durus neruosarum partium inflammationem, durus verò & inæqualis conuulsionem,languidus autem, si & accidentia praua identidem consequantur,mortem propinquam minatur.Pereunt plerique, quibus dolor,aut inflammatio oculis oboritur,nam a Galeno dictum est [b] quibus dispositio intra caluariam est,his ad oculorum radices dolores perueniunt eò quòd oculorum nerui à cerebro,& tunicæ à membranis originem ducunt. Hæc omnia magis timenda sunt si patientis caput calidum naturaliter præter modum fuerit, aut destillationibus uel Erisipelatosis affectibus obnoxium. Optimum salutis indicium est ægri facies,si similis beneualentis fit,atq; sui potissimum. si uerò quàm maximè contraria fuerit,exitiosissimum est.nasus enim compressum,oculi concaui,astricta tempora,aures frigidæ, contractæque, corporis totius color uiridis, aut niger,mala,ac letalia sunt signa.ex opposito uerò [c] spem certam faciũt membrana mollis,mobilis,ac sui coloris,caro increscens rubicunda, ac ceruicis & maxillæ quietus,ac facilis motus. Epilogando itaque dicere expedit præsagiendi modum sumi debere in vniuersum, à virium robore, à morbi magnitudine, & à malorum symptomatum natura & quantitate: verumtamen quàm plurima sæua accidentia in variis caluariæ fracturarum formis uisa sunt,nec vulnerati periere: quod prouenire potuisset aut magni Dei voluntate,aut periti medici solerti curatione,aut quia virtus omnia agens,valida quidem, ea correxit ac profligauit, aut quia aliunde, quàm a caluaria fracta,causam traxerunt; ad quę omnia maximè etiam patientis quies atque constantia contulisse uisa est.

[a] ¶Hipp.4.aphorif.72.

[b] ¶2.de Comp. med. secundum locos.ubi de Cephalea.

[c] ¶Cel.lib.8.c.4.

DE REGIMINE FRACTVRARVM Caluariæ in sex rebus non naturalibus. Cap. VI.

QVAMPRIMVM medicus ad ægrum accesserit,illicò capillos circa vulnus abradere faciat, postmodum tria mente reuoluat vt operis finem, & quod deceat assequi possit:vulneris nempè ac fracturæ essentiam,capitis affectam partem,ac præterita, & quæ deinde apparent accidentia; postmodum vbi quidquam præter naturam in vulnere contineatur vt lapidis frustulum, aut ligni, aut ferri,aut ossis ex fractura,aut capillorum copia,aut quid simile,illud proprijs digitis,aut Volsella,aut alio instrumento tutò atque eleganter extrahere nitatur. Demum si caluariæ depressio,aut separatio talis percipiatur vt facilè attolli, aut remoueri possit,illud fiat,& si aliud quid tunc temporis vulnus exigat, veluti si cutis sectio non satis pateat,ampliori diuisione aperienda est,vt suo loco vberius admonituri sumus:si sanguis fluat oui albumine, aut aliquo puluere ipsum cohibente,ac fasciarum nexu supprimatur: æger intra tectum loco obscuro, & sub molli Culcitra se se contineat, promissaque illi salute ad quietem, pacientiam, obedientiam,ac animi hilaritatem adhortetur;assidentibus verò,affinibus, & amicis veritas à iudicio recepta patefiat. indè prudens medicus ad non naturaliũ rerum regimen intentionem dirigat.Cùm enim humanum corpus in ambientem aerem per cutis poros continua resolutione dissipetur, necesse est subiectam materiam minui & alterari,nisi aliquid tanquàm fomentum perpetuò influat,vt id, quod deperditum est resarciatur; & hinc efficitur vt partibus cuti subiacentibus inanitis ob earum insitam vim attractiuam vicinæ partes pariter inaniantur, mox illæ rursus ex sibi vicinis alliciant, vt id, quod inane erat, repleatur,

ita ex proxima quaque parte facto semper celeri tractu perinde quasi in choro, siue ordine quopiam, tandem venæ ad ventriculum productæ inanes euadunt, quæ & consueuerunt, & possunt cibum ex ventriculo ad se conuellere, veluti stirpium radices in terrã demissæ. Iccircò aer, & ciborum, & potus genera, & somnus atque vigilia, & motus & quies, & animi accidentia vtpote nonnihil ad concoctionis perfectionem attinentia, considerare oportet. Dicuntur porrò non naturales, quoniam non necessariò corporis humani constitutionem ingrediuntur, quanquàm ipsum alterare possint. cautè igitur in his procedatur, nam ex incõgruo harũ rerũ regimine accidentia mala interdum & mors subsecuta est, dicãt quicquid velint Empirici, qui contrarium sentire videntur, atque indifferenter, vt ægris obsequãtur, ordinem peruertunt, in initio, & in cruentis vulneribus carnes, oua, caseum, ac vinum concedentes, atque huiusmodi crassiorem victum instituunt, hac imprudentia ducti virtutem perpetuò optimo alimento, veluti omnium operatricem, corroborandam esse, omnes humorum fluxiones ad defatigata loca paruipendentes, ac inflammationis facilem ortum ex victu tali prouenire nescientes; alii verò victum adeò tenuem instituunt, vt vix prisanam exhibere permittant, quò fit ut corpora uoraciora, ac laboribus dedita noxam incurrant, & ob id accidentia uaria, atque timenda oriantur.

DE AERE.

AB aere itaque exorsi, utpotè ambiẽte, & in quo uitam ducimus, & a quo necessariò alteramur, dicimus eum in capitis uulneribus, & caluariæ fracturis temperie calidum & siccum requiri: qui si natura talis non fuerit, arte mutetur. frigidus enim aer, ueluti & cætera corpora frigida actu, dum circa fracturas uersamur, abigendus. siquidem frigidum [a] inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ est, calidum uerò utile; hinc Auicenna in qualibet cranii fractura etiam æstiuo tempore frigidum cauere iubet, & Hippocrates ait cerebrum, & quæ ab eo proueniunt frigidis afficiuntur, quemadmodum calidis gaudent, & si natura frigidum sit: propterea quibusdam uisum est frigidũ actu tantùm cerebro inimicum, non autem potentia, cùm interdũ frigido ubi sanguis fluit, aut ad præseruandum, aut ad tollendam inflammationem utimur, & magis potentia, quàm actu. cuius meminit Hippocrates [b] dicens frigidum actu scilicet, hæc mala affert, conuulsiones, distensiones, liuores, ac rigores febriles, ulceribus [c] quidem mordax, cutem obdurat, ac dolores intolerabiles facit, nec dubitandũ quin cerebrum frigidis afficiatur. Galeni [d] quidem sententia est quod cerebrũ maximè à frigore lædatur, ac communi opinione tenetur, cerebri inflammationum potissimam causam frigus esse: quapropter ægri in domiciliis, ac cubiculis paruis undique occlusis, & calidioribus detineantur, ut aer frigidus, crassus, turbidus, aut nebulosus, aut ualdè subtilis, seu quouis alio modo alteratus uitetur: quippe in corporibus [e] nostris facillimè agere solet: locus ergo lumini oppositus necessariò requiritur, qui multùm languentibus prodest. nam dicebat Hippocrates libro de Medico, Primùm quidem locum domus habere oportet, qui sanè talis sit, ut neque uentus ad ipsum accedens molestus sit, neque sol, neque splendor infestet, lux enim splendida medentibus quidem non est molesta; non similiter autem ægrotantibus: itaque talem splendorem penitus fugere oportet; nec propterea calidissimus probatur, cùm febrem accersire possit, ac aliunde materias capiti attrahere; quapropter temperatus exigitur, quem probauit Hippocrates [f] in ossium fracturis nudis præcipuè, & his maximè, quæ in capite sunt, quò fit ut Chirurgi ualdè decipiantur, & aberrẽt dũ prodesse credunt plurima linteamina, fascias, stupas, pellem, & calorem adaugentia, aut medicamenta admodum calida, aut terreas tegulas accensas, aut simile aliquid apponẽtes capiti oneribus

a ¶Hipp. lib. de humid. usu lib. 1. de fract. & 5. aphor. 18. Cels. lib. 1. cap. 9.

b 3. Reg. act. 14. li. de humid. usu & 5. aphor. 17.

c ¶Hipp. lib. de ulceribus lib. de humid. usu & 5. aphor. 20.

d ¶8. de utilitate par.

e ¶Gal. 1. de tuen. ualetud. 2. de Crisi cap. 3. & 3. meth. cap. 8.

f ¶Lib. de humid. usu li. 1. de fract. & 5. apho. 22.

non assueto, & quod natura à calido læditur; quod innuit Hippocrates [a] cùm dicit fasciæ, mundæ, leues, molles, tenues nè uitiatus locus oneretur, neve malorum uaporum transpiratio prohibeatur, & calor augeatur, & ob id si malorum symptomatum timor aderat, nec fasciis caput aduoluebat. Ad eũdem modum & humidus aer uitandus, rheumatum siquidem ac putredinum causa esse solet. Siccus nimis pariter obest, dolores affert, & locum inflammatum facilè reddit. Autumno igitur ac Hyeme ignis ex Iunipero, Cypresso, aut Fago accendatur ne cerebrum afficiatur, uti ex carbonibus, a quibus stupores, sternutamenta, & capitis grauitates oriri contingit: hinc Celsus [b] inquit uitanda quæcunque mandenda sunt, item fumus, & quicquid excitat sternutamentum. Ergo ut temperatus aer reddatur, aut aliquantisper calidior, huiusmodi ignis accendatur, atque ab ægro quàm posit longinquius. Obscuritas adhuc confert, nè ab obiectis exterioribus plurimi spiritus moueantur, atque resoluantur. tenebræ enim [c] ad animi quietem probantur. nam ut dictum est [d] lux splendida medentibus quidem molesta non est, ægrotantibus uerò non similiter; itaque [e] talem splendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit: quocirca obscurum conclaue habitare, & lecto ualdè molli quiescere, diuq; quietem sustinere, & quàm minime proiicere ac se se iactare, fracta caluaria maximè iuuat. Sub Cane uerò, ac tẽpore magni æstus, & calidiori constitutione aer [f] ad temperiem per contrariã dispositionem reducatur, flores scilicet, & germina, quæ frigidæ sint facultatis, per aream, & thalamum proiiciendo, modò uulnus non incrudescat, & æger noxam percipiat. Hæc itaque de aere particulari dicta sint: quod autem ad regiones attinet, meridionalis calidior existit, sicut borealis frigidior, ima loca, & uallosa, calidiora, montana uerò frigidiora experimento iudicantur. iuxta etiam anni tẽpus, Ver saluberrimũ est, Aeitas medio modo se habet. Autũnus, & Hyems, periculosus. Chirurgorum quorundam sententia est, quòd aer natura crassior subtiliori salubrior existat, & hinc forsan euenit quòd Venetiis, Ferrarię, & similibus ciuitatibus, & locis, insignia capitis uulnera mirum in modum sanitati reddantur: secus uerò Florentiæ, Perusiæ, & locis montanis, in quibus admodũ subtilis aer spirare solet. Siquis tamen anceps esset in capitis plaga de aeris natura ac dubitaret nunquid magis calidus, aut frigidus aer competat, cùm Hippocrates [g] in uulnerum capitis curatione calidum magis probauerit: & alibi [h] dicat in Hyeme diutiore tempore uiuere hominem, quam in æstate: ob id igitur tempus frigidum magis probatur; Insuper [i] eius sic uerba sonant, plerisque ulceribus tempus calidius commodius est hyeme, exceptis his, quę in capite sunt, & uẽtre, magis uerò æquinoctium; His [k] respondetur ambiens & cœlum, in quo uiuimus è præsidiorum numero unum habetur, si contrariam morbo temperiẽ habet, gauderque [l] medicus si cum ijs, quæ morbus facienda suadet, est cõcors, talis enim iuuat, ueluti contrarius aduersatur. Frigidus itaque aer, inquantum est frigidus, præseruat, & humiditates a putredine arcet, quę in capite, ac thorace, utpotè partibus cauis, abundare solent, atque illis detrimentum afferunt, ac in eis facillimè corrumpuntur, si expurgari nequeant, aut a natura, aut aliquo instrumento, aut deligationum industria, quamuis in articulis, aut alibi interdum cõpetere uideantur; præterea ex partium externarũ ob frigus stipatione, calor ad intima fertur, nec dissipatur ut in æstate, ualidiorque efficitur intus, & benè concoquit, ubi manus adhiberi non potest. Hippocrates [m] hac ratione adductus dixit, Est autem ubi in distentione sine ulceratione, iuuene benè carnoso, æstate media, frigidæ aquæ multa perfusio calorem reuocat: calor enim hæc soluit. Confert igitur frigidum ueluti pręseruatiua causa, per accidens tamen, & non per se, neq; ad curationem necessariò, neque in omnibus capitis uulneribus, sed in aliquibus, uariis symptomatibus adiunctis, nec omne frigus, sed temperatũ, ut in Aequinoctio, quod frigidum est respectu magni æstus, in quo ex uictus ratione, & fructuum horario-

rum

a ¶Lib. de Offi cinæ med. lib. 2. de fract. & lib. de Cal. curat.

b Lib. 8. cap. 4.

c Cels. li. 3. c. 4.

d Hippo. lib. de Medico.

e Hipp. 4. re. ac. 49.

f ¶Gal. lib. ar. par. med. ca. 85.

g Li. de humid. usu. & 5. aphor. 18. & 22.

h ¶Li. de Calu. curat. Cel. lib. 5. ca. 26.

i ¶Lib. de ulceribus in princ.

K ¶Gal. 3. meth. cap. 8. & 1. ad Glauc. ubi. de feb. cont.

l ¶Gal. 9. meth. c. 14.

m ¶Li. de humidi. usu & 5. aphoris. 21. Aui. 2. 3. doct. 2. cap. 7.

rum usu, putredines, & bilis copia augetur, ac humores liquefacti facillimè ad defatigata loca defluunt. Quapropter frigidum nunquàm, sed calidum temperatum probandum esse existimamus.

DE CIBO ET POTV AC MODO NVTRITIONIS.

MAGNVM profectò in omni morbo auxilium est, cibus, tempore, modo, & qualitatibus opportunis, exhibitus. & Celso autore, initia morborũ famem & sitim desiderant, hac ratione modicus [a] cibus, & aqua omnibus ulceribus quàm maximè conducit, magis uerò recentioribus, quàm uetustioribus, maximè autem omnium fracturis in capite, ac fœmore, & si cui alij parti fractura contigerit. quod Celsus [b] elegantissimè approbauit dicens, quod ad abstinentiam, & primos, ulterioresq; cibos, potionesque pertinet, eadem, quæ in uulneribus præcepi, seruanda sunt, eò magis, quò periculosius hæc pars affici tur: præceperat [c] siquidem cùm antea dixisset, abstinere quantum uires patiuntur ante inflammationem à cibo debet, bibere, donec sitim finiat, aquam calidã, adeò tamen nihil perpetuum est, sed semper pro uiribus corporis æstimandum. nanque imbecillitas, ætas, consuetudo tenuem, ac exiguum cibum non sustinet: quò fit ut protinus medicorum communi [d] sententia uberior cibus interdum exhibeatur, atque ante ullam curationem si opus est, uino ægri reficiantur, quod alioquin inimicissimum uulneri est: porrò [e] quotidianum experimentum attestatur plerosque ex tenui uictu, & longa inedia syncopam, ac capitis dolores incurrisse, atque eos præsertim, quorum uentriculi concoquẽs facultas ualida fuerit. quæ cùm in exiguum cibum concoctu facilem agat, ipsum confertim absumit, ac propemodum adurit. inde uaporibus ad caput eleuatis dolor excitatur, famemque dum tolerat uentriculus malis repletur humoribus. & in ipso dolores, ac languores sentiuntur, quos denique cerebri affectus uarii sequuntur. Quocirca Princeps Auicenna [f] absolutam abstinentiam biliosis corporibus, ac laboribus deditis, uoracibusque detestabatur, natura [g] siquidem repentinas mutationes non patitur: Galenus [h] itidem dicebat longæ inediæ his, qui calorem habẽt ad igneam naturam propensiorem, præter alia mala, febrem afferunt. Sæpe [i] etiam in ijs magis necessaria festinatio cibi est, qui inediam minus tolerare possunt. quod affirmatur octauo Methodi capite primo, vbi de mente Hippocratis sexto Epidemiarum ait Galenus, qui bis die, præsertim picrocholi, id est homines biliosi, comedere solent, si non prandent, ægrotant. Insuper [k] in morbis longis tenuis uictus periculosus: maior enim in hoc accidit error, quàm in paulò pleniori uictu. Cæterùm [l] cùm per gradus uictus ratio distinguatur, nempe tenuissima, ubi uix melicratum usque ad tempus iudicationis exhibetur. Tenuis altera, quando ptisana utimur, & eius terminus est uirium resolutio Plena & crassa. Tertia est, quemadmodũ quotidiano usu seruatur, sub quadam tamẽ cõditione omnes iuxta temporum diuersitatem, ægri consuetudinem, ac temperamentum approbandas censemus. Tenuissima [m] quidem & more Hippocratis uilis dieta in principiis ad septimam usque diem, præsertim in plethoricis corporibus, & quæ malis scatent humoribus probatur: Tenuis autem usquequò inflammationis aut alicuius symptomatis suspicio præterierit, cuius terminus [n] decimusquartus dies existimatur. Crassa uerò, pacatis omnibus accidentibus, ac sigillato uulnere, aut paulatim pro ratione ad quemlibet uictum reuertatur: Verùm cùm nullus sit qui tenuissimo uictu usque ad septimum perdurare posit, nutritio ex ptisana, addito pauco saccharo si æger ipsa delectetur, aut ex pane loto saccharo identidem admixto, uel titubante uirtute ex panis micis in pullorum gallinaceorum, aut hædi, aut uituli iure decoctis, hac tempestate obseruatur, nos uerò cibũ minoramus & augemus, prout morbus, & uirtus requiret: atque ut uaporesẽ a uentriculo subla

a ¶Hipp.lib. de ulceribus. & lib. de fract. in fine. Cel.lib.2.ca.16.

b ¶Lib.8.cap.4.

c ¶Lib.5. ca. de rat. uictus uulneratorum.

d ¶Hippo. 2.re. ac.36. & 1.aphoris.17.Cel. loco ut supra. Gale.6. de tuẽ. ualetud. & 8.meth.cap.9. Auic.1. 4. tract. 2.cap.8.

e ¶ Gale. 2. ad Glauc. & .3 .de comp.med. secũdum loc. ubi de his qui ex stomachi uitio laborant capite.

f ¶1.4.cap.de cibat.febr. & 4. 1. cap. de purgat.

g Hipp.6.Epid. par.3.Gal.li.art. par.med. ca.86. 2.Reg.acu.com. 36.&1.ad Glau.

h ¶2.aphor.cõ. 22.7.apho. cõ.9

i ¶Cel.in proh.

K ¶Hippo. 1.apho.4.&5.

l ¶Gale. 1.reg. ac.cõ.21. 2.reg. ac.com.21.&1. aphor.com. 4.

m ¶Hipp. li. 3. de fract.

n ¶Hipp. lib.3. de fract.Gale.3. meth.ca.8. & 3. Carageni in sermone uniuersali de cura ulcerum.

ti reprimantur, assumpto cibo uentriculus ipse roboretur, parum sacchari rosati, aut uiolati, seu diacitonitis ex saccharo, aut citonium ipsum, aut pyrum sub cineribus coctum saccharo inspersum exhibemus. At si sitis urgeat, malorum granatorum usus probatur. reprimit enim bilis feruorē. quod si septimam uacare accidētibus nouerimus, pane iure ex prædictis infuso usq; ad decimumquartum æger alendus est, ac, si uires requirant, caro ipsa concedatur. postmodum recedētibus prorsus omnibus accidentibus, oua sorbilia recentia, postea carnes uberius concedendæ sunt: moxque curatione ad optimum finem tendente, quæ ex optima saniе, accidentium remotione, & carne subnascente dignoscitur, uictus ratio [a] paulatim adaugenda est, prohibitis tamen ijs quæ difficulter concoquuntur, nempe lacticiniis, oleribus, leguminibus, fructibus, carnibusque sale conditis, ijsque crassis perpetuò dimissis, nec non & piscibus, exceptis fluuiatilibus, & qui inter saxa degunt, ac in uniuersum omnibus cibarijs, quę caput offendere quoquomodo ualeant. Si uerò breui tempore curatio ob uulneris naturam, absolui nequeat, præter hædorum ac uitulorum, perdicum quoque, turdorum, merularum, ac paruarum auicularum nemoralium carnes propinare conuenit. Potus uero paucum uinum, clarum, rubeum, & odoratum, quod Græci oligophoron uocant, existat, idque magis dum substantia illa cartilaginea, compacta ac densa quam, Græci in aliis fracturis porum sarcoidem, Arabes alrosboth, & Latini callum uocāt, in his fracturis gignitur, quo tempore etiam uiscosum alimētū commendatur. Capitis igitur ingentia uulnera qui susceperunt, hoc alendi modo sunt regendi, & eo magis si letalia accidentia nō apparuerint, quibus urgentibus ratio uictus tenuis sine carnibus & uino obseruetur. quanquam interdum ad diem uigesimamquartam eam sic protrahere decet, & nos sæpe etiam ad quadragesimam, & ultra sine ullo incommodo tali uictu ægrum deduximus. At si ob maximum cerebri affectum ægri cibum respuant, uel tenuissimus uictus requiratur Arabum auctoritate [b] primis quidem diebus hordeacea aqua uino granatorum affuso, tantū exhiberi debet. postmodum cerebris gallinarum nutriri, vtpotè cerebro cōcusso mirè competentibus, ipsum nempè corroborant ut quidam attestantur, & sanguinis fluxum ipsius cohibent. At quoniam ne uerbum quidem Galenus de his cerebris protulit, quanuis [c] ferè similem uictus rationem probauerit, ipsis nunc non utimur, humidioris substantiæ, uomitumq; euocantia eadem esse existimātes, quod forsan innuit Auicenna, cùm dixit, Licèt sit in eis sententia alia, attamen ipsemet [d] uentriculo uulnerato uitulorum, agnorumq; omasa tribuere uidetur. & Auerrois [e] sententia, substantiæ similitudine cibaria, iuuare plurimùm partem affectā testatur; pro aliquorum etiam interpretatione Galeni [f] verba sic accipi debēt, dicimus sanè communis omnium internarum partium indicatio est, ut ea eligantur, quæ animalis naturæ maximè sunt familiaria, siue ea cibaria sint, siue medicamenta, siquidem [g] cibus debet esse similis nutrito: Nos autem, vt verū fateamur, nunquàm ob cerebrorum gallinarum exhibitionem cerebrum uulneratum sanitati restitutum uidere potuimus, licèt interdum id pernotauerimus ob tenuem victum, ratione institutum, ac conuenientium topicorum usu euenisse. Summatim uerò de potu dicendum adhuc est [h] quòd aquam, quousque accidētia quiescant, exhibere opportunum sit, & [i] uinum tanquàm uulneribus inimicissimum in aliquibus ad integram usque sanitatem relinquendum: Facessant igitur qui in Caluariæ fracturis, ac neruorum uulneribus uinum concedere audent. nam omne [k] vini genus, & si quàm maximè aquosum sit, halitu & tenuitate partium, caput facillimè petit, & alterat, neruisque nocere compertum est, cùm à naturali calore in alimentum maturè uertatur, inde uaporum ac spirituum auctio fiat, quò fit ut cerebrum patiatur, & facultates animæ, quarum ipsum sedes est, deprauentur. Aqua itaque simplex cocta illis sit potus, vel cùm qua coriandri ebullierint, licet a quibusdam damnentur, utpote imbecillo uētriculo aduersantes, quorum etiā

a ¶Auic. 4. 4. de med. gener. car.

b ¶Rasis Oribasii auctoritate 6. ad Almans. cap. ult. Aui. 1. 3. tracta. 2. cap. 28. & 4. 4. trac. 1. c. ult.

c ¶1. de comp. med. secundum loc. ubi de cura Sodæ a perc.

d ¶13. 3. trac. 4. cap. 74.

e ¶5. Colliget c. 19.

f ¶4. meth. ca. 5

g ¶Gal. 1. de Elementis.

h ¶Hipp lib. 1. de morbis li. de Vlceribus. lib. de Calu. curat. & 3. reg. ac. 43. Gal. 2 Meymir ubi de Soda a percuss. & 3. meth. cap. 3 Aui. 3. 1. cap. de regimine aquæ, & uini.

i ¶Cels. lib. 5. c. de rat. uictus uulneratorum.

K ¶Gal. 2. apho. com. 18. Auic. 4. 1. cap. 1. & 2. 3. c. de paralysi.

a ¶Lib.3. c.497 b ¶Diosco.li.6. cap.6. c ¶Auic.2. Cano.cap.144. d ¶Auicen.6.4. sup. 2. tract.1. cap.8. e ¶Auic.2.Cano.cap.538. f ¶Cel.lib.5.ca. de rat.uict. uulnerat. g¶ 3.reg.acut.41 h ¶ Gale.2. de mor. & simpt.c. 3. Auicē. lib.de uir.cor. cap.5.

nimius usus, Dioscoride [a] teste nocere solet, ac in [b] uenenosorum seminum genere enumerantur; ipsis tamen præparatis interdum utimur prohibentibus nimirum [c] uaporum ascensum ad caput, at [d] huiuscemodi præparatu omni, noxa destituuntur, interdum parum quid admiscentes iuleb, uel syrupi rosati, uentriculum respicientes. nam eum corroborāt, adhuc interim ad sitim extinguendā, temperatura biliosa existente, aut æstiua constitutione, uinum granatorum infundimus: sunt qui hordeaceam aquam commendent, quæ, haudquaquā uitio vacare aliqui [e] contendunt, cùm in uentriculo facile acescat, & corrumpatur, ac flatus expers non sit, uerùm ad tenuium humorum acrimoniam tollēdam, caluaria fracta, in potu commendatur. Quod autem apud nos magis probatur est aqua simplex non nihil ebullitionis perpessa, ac ut frigus, aut halitus, si quis in ipsa est, absumatur, sacchari, aut cinnamomi, aut fœniculi seminis pauxillo addito. Si uerò [f] primis diebus malum aliquod accidens ad uini concessionem compellat, uelu ti si uirtus imbecilla fuerit, aut sanguinis nimia copia effluxerit, aut uehementissimi ac diuturni dolores præcesserint, aut uentriculus frigidus sit, aut corpus cacheticum, & mala habitudine affectum, aut si mulier vtero laborauerit, illud aquosum, flauum, & prorsus inodoratum existat, quod Hippocrates [g] probauit, atq; in eius potione aquæ exiguum superbibendum, siquidem hoc modo uini potentia caput, mentemque minus tentabit, uel ad quorundam mentem, cui panis portio infusa fuerit, ut tenuiores, halituque plenæ partes, absumantur: tunc enim nec capiti, neque neruorum substantiæ obest. Vinum sanè probatur cùm caro recens gignitur, nanque [h] uirtuti robur, & sanguini temperies additur, præsertim si modicè assumatur.

DE PLENITVDINE ET EVACVATIONE.

a ¶Gal.4.meth. c.6.6.meth. c.3. & 2. de compo. med. secundum loc.cap. de dolore cap.ex plaga. b ¶Li.de Calu. curat. Lib. de Vlceribus. Lib.de fracturis. & lib.de affectionibus Gal.4.de rat.uic.ac.com. 16. & 4.meth. c ¶Gal. com.4. lib. de articulis 3.meth.cap.3. Rasis 7.ad Alm. cap.3.

ET si uulnera, fracturęve per se materiales morbi, aut ex plenitudine non sint, attamen corporibus athleticis, plethoricis, aut cacochymis vtplurimum occurrentes, opportunas euacuationes exposcunt, si magnitudinis nomen assequantur: Nam [a] in huiusmodi corporibus & quæ leuia sunt uulnera ob humorum copiam, accidentia quandoque ualida comitātur, ac verisimile est maiora in magnis fieri, in quibus corporis uniuersi depurgationem approbat Hippocrates, [b] quanuis nullum plenitudinis indiciū appareat: Magna quippe capitis uulnera dici possunt, uel propter affectæ partis præstantiam, vel dùm sæua vrgent accidentia, vel propterea quia in amplum extendūtur, addamus euacuationem fore necessariam in omnibus vulneribus, in quibus aut sectio, aut dilatatio, aut ossis abrasio, opportuna fuerit: & morbus vehemens imminet: & causæ adsunt indicantes periculum fluxionum. Quapropter in his vniuersalis euacuatio primò emolienda est, nempe si nihil obstiterit uenam secando, ut uiriū imbecillitas, ætas infantiæ, aut senectutis, malus corporis habitus, temporis constitutio & similia, ut diuertendo humorum ascensum prohibeamus, ne [c] inde dolores, ac inflammationes suboriantur, quæ à succo bilioso seu tenuiori sanguine caput natura petente ut plurimùm procreātur. nec obstat si caput in corporis sublimiori parte situetur, aut in aliqua operatione atroci dolore fuerit vexatum. aut ab eo copiosus effluxerit sanguis. nam ex Hippocrate pro confesso habetur, omnē caluariæ fracturā ab ictu vehementi produci, unde ne interna aliqua fortis cōcussio facta sit uereri oportet, ad quam inflammatio sequi solet. ob id in curādis partibus uulneratis, propositum est, ut omnino ab inflammatione defendantur; hoc autē fiet, si nullus humor ad eas concurret; quæ omnia à præcautrice potius, quàm a curatrice facultate indicātur. sanguis enim aliorum humorum pater est, cuius copiam primis diebus, plethora existente, ab opposito latere a nigra aut capitali uena extrahere iustum est, in iunioribus, aut consistentibus abunde, nisi e

uulnere

uulnere copiose effluxerit, omni [a] nanque recenti uulneri, nisi in uentre sit, expedit ex ipso statim sanguinem plus minusve effluere, quippe phlegmone minus tentabitur tum uulnus ipsum, tum quæ circumposita loca sunt: quòd si e uulnere parce emanauerit doloribus inuadentibus, inflammationibusque apparentibus liberaliùs educendus est; mittendus ex brachio vtique est si corpus iuuenile, robustum, & exercitatum fuerit, multoque magis, si id uulnus ebrietas præcesserit, sanguis in corpore abundet, & multùm tempus absque euacuatione præterierit; sin minùs, cephalica eiusdem later s aperiatur, nec propterea illicò accepto uulnere sanguis mittendus est, tunc enim humores uniuersi, bilis præsertim, spiritusque in motu & alteratione existunt. at post quandam corporis ac animi quietem. sitque sanguis iuxta uirtutis, ætatis, & exercitii mensuram, necnon anni tempus, accidentiumque naturam extractus. Præstat etiam id fieri post absolutam cibi concoctionem, enæmateque præmisso, ut excrementorum communis euacuatio ex intestinis expleatur. Quòd si brachii uena secari nequit, tutò per cucurbitulas dorso applicitas, aut per Ani venas, quas hæmorrhoidas vocāt, sanguinem mittere licet. nam & hæ sanguinem a capite euertunt, idque pariter faciendum in utero gerentibus instante causa a quarto [b] mense usque ad septimum; nec non conuenit bis ac ter ad mentē Rasis robustis & exercitatis corporibus urgente necessitate, phlebotomiā reiterare, idq; magis ut corpora sicca seruentur. ad qđ facit summopere sanguinis missio. Præterea si adhuc alicuius plenitudinis suspicio aderit, medicamento purgante corpus inanire oportet, & si nullum quidem uerbum de hac intentione fecerit Celsus. nam [c] purgatio uentris deorsum pluribus ulceribus confert, & uulneribus, quæ sunt in capite, & in ventre, & articulis. quapropter [d] humor ille euacuandus est, qui superabūdare uidetur, ac faciliùs ad caput ascēdere potest, qualis est bilis, ac tenuior sanguis. nec obstat si caluaria fracta non doleat, aut non sit affectus materialis, ab humore aut fluxo, aut fluente productus, & quod medicamenta purgantia calefaciant, corpora & humores commoueant, ac insaniam faciant. nam quæ in simili affectu probantur pharmaca, tantū lenientia esse debent, & non robusta seu eradicantia. siquidem huiuscemodi indicatio a præcautrice potiusquàm a curatrice, facultate sumitur. igitur in hac præcautione lenientia medicamenta sint & non fortia & robusta. Erit igitur accommodatum pharmacum mirobalanorum omne genus Cassia, Manna, Rheubarbarum, Tamarindi, aut Syrupus violatus aut rosatus solutiuus, in robustis, & qui plethora abundant: Electuarium rosatum Mesues, aut de succo rosarū, & id genus alia, admixta Cassia & Mirobalanorum decocto, vt uentriculus ac intestina leui euacuatione exonerentur, & caput uaporibus obnoxium minime reddatur. Sūt qui hoc opus libentiùs enæmatibus, quàm pharmaco aggrediūtur, quòd magis euacuando uapores etiam retrahant; quidam statim deligato uulnere clystere imponunt, ac postridie uenam secant, nihil aliud agentes, quāuis explicite nullum uerbum quidem de sanguinis missione proferat Hippocrates. [e] Non ab re autem nos arbitramur quotidie summo mane syrupum rosatū, ex intybo, ex lupulis, aut ex betonica, aqua Endiuiæ, oxalidis, cichorii, betonicæ roratum opportune exhibere, ut calor, si quis est, aut febrilis aut ex animi affectibus, remittatur, perspecta perpetuò temperatura tum totius, tum partis affectæ. Sic igitur procedatur, donec accidentia mitescant. Enæmatum etiam quotidianus usus habeatur, si sponte, & à natura aluum non expurgatur, aut saltem glandium beneficium ex melle, aut sapone, aut blitis radice cognoscatur, ne in magnis uulneribus corpus nimis dimoueatur. De cæteris autem euacuationum generibus, quæ uomitu, lotionis copia, sudore, sputo, narium ac aurium expurgatione, semineque fiunt, hic obiter dicamus. Vomitus, præsertim sub cane, aut hyeme, nisi à natura proueniat, & in facilè vomentibus, improbatur: nam caluariæ fracturæ obesse cōpertum est. trahitur siquidem vi quadam ventriculus præter naturæ modum, ad

supe-

a ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Cels. lib. 5. ca. de cura. inflammat. uul. & cap. de Sanie. Gal. 4. meth. ca. 6. Auic. 4. 4. c. 7.

b ¶Hipp. 4. aphoris. 1. & 5. aphor. 29.

c ¶Hipp. lib de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 6. Paul. lib. 6. c. 90

d ¶Hipp. 1. aphoris. 15. 4. apho. 3. li. de medic. purgant. & 6. Epidemiarum. Ga. 4. meth. c. . Auic. 3. 1. c. de cura lodæ a percussiōe 4. 4. cap. de cura casus & 5. 4. cap. de oss. fract. cra. 4. 4. cap. de cura . . c. 5. 4. ca. 18.

e ¶Li. de Calu. curat.

superiora, humores & Chylus in eo agitantur, & sublati vapores cerebrum infestant [a]. Vomitus est ex eis in quibus non fit iuuamentum in curis ægritudinum capitis nisi fiat lege consortij a ventriculo. Lotium emittere quotidiè expedit: quod si supprimatur, causas suppresionis inquirere oportet, vt remotæ lotium ad naturalem statum reducatur. Sudor nempè copiosus, si critico modo, id est, via iudicationis ob humiditatum copiam à natura moueatur, nequaquàm occludendus: verùm si ob cubiculi calidioris aeris statum id euenerit, aer ad temperiem deducatur, nam huiuscemodi sudoris abundantia virtutem resoluit, & corpus languidum reddit. Sputum, quanquàm capitis expurgationi conferat, cerebro tamen vehementer affecto eò quòd ab osse fracto comprimitur, aut pungitur, nequaquam prouocetur. E naribus, oculis, auribusque excrementorum effusio iuuat, ob id quòd cerebrum commodè interdum sic expurgatur, naturæ enim motibus minimè obsistendum est, potissimum si per conuenientia loca, oppositeque motus fiant. Seminis demum profusio tanquàm perniciosa vitari debet, cùm semen sit vltimi nutrimenti vtilis superfluitas, nec sicut sudor, aut vrina, inutile, sed humanæ speciei conseruatrix, ac Hippocratis [b] sententia à cerebro, & capite maiori ex parte decidit, cui venæ post aures peruiæ sunt: Iccircò neruis, oculis, vētriculo, ac cerebro venus inimicatur, humores turgidos reddit, vires prosternit, & corpus refrigerat, quare omni ratione tanquàm corporis destructiua relinquatur. Et omnia hæc à præcautrice potius, quàm a curatrice facultate indicantur.

a ¶Auic.1.3.ca 29.

b ¶Lib. de genitura.

DE SOMNO ET VIGILIA.

SOMNVS, si naturę [a] conuenientem modum excesserit, caluaria fracta, malum signum est, & causa: indicat enim cerebrum frigida temperie laborare: vigiliæ etiam multę inflammationem eiusdem portendunt: vt causa verò diuturnus somnus malus est. nam ex nimia caloris innati concentratione in longo somno, cibus in ventriculo aduri possibile est, vel quandam alterationem pati, adeò vt inde vapores caput petentes sodam, hoc est capitis vniuersi dolorem mouere valeant; contra [b] verò in vigilijs superfluis concoctiones interturbari, halitus identidem ascendere, & corpus resolui compertum est. Vterque igitur cauendus & corrigendus: diurnus etiam somnus, & statim assumpto cibo, improbatur, nisi nox vigil, aut inquieta præcesserit. Ceterùm vtilis somnus est si nocte debitis horis conciliatur, tunc [c] enim animalis facultas quiescit, & naturalis validius agere videtur; vnde cibus non solùm in ventriculo, verùm etiam per vniuersi corporis ambitum optime preparatur; insuper capiti vulnerato adeò cōferre videtur, vt pus optimum perpetuò gignatur. Secus verò in vigilijs apparet, in quibus nulla datur occasio quin cerebrum moueatur, & in somno quiescit, in quo [d] etiam, si moderatus est, dolores omnes mire sedantur. nam somnus dū retrahit spiritum, sopita facultate sentiendi dolores mitigat: & caloris innati ope vulnera omnia rectè disponuntur, & accidentia profligatur. Cubabit ergò ęgrotus qua parte minus dolebit, donec pus sit genitum. tunc enim, vt facilius pus effluat, affecta parte cubet, nisi dolor id prohibeat.

a ¶Hipp.2.aphoris.3.7.apho.68. Gal.2.apho.cō.3.

b ¶Hipp.2.reg.acut.in fine.Gal.in commento.

c ¶ Gale.4.de mor.cap.ult.

d ¶Auic.4.1.c.30.

DE MOTV ET QVIETE.

VNIVERSI corporis quales sint motus tùm mentales, tùm arbitrarij, licet minimi fuerint, ingenti existente caluariæ fractura abigendi sunt, veluti in rigore contingit. siquidem dum quiescit homo, solam interdum inæqua-

inęqualitatem ſentit, dum mouetur horrorem, dùm verò exercitatur rigorem; quamobrem ſic affectis medici experientia docti conſulunt, vt ab omni motu ſe ſe abſtineant, ne [a] humores ad loca vulnerata vtpote imbecilla transferantur: Quies [b] ergo tanquam ad curationem neceſſaria, præſertim ſi magna ſint vulnera, conferre videtur; optimum enim iſtis, inquit Celſus, medicamentum quies eſt, moueri enim & ambulare alienum. & Galenus dicebat quicquid in corpore diſſectum eſt, id exquiſitam integramque expoſtulat requiem: quæ non ſolum corpori vniuerſo, ſed oculis etiam imperanda eſt, qui ex nimio motu, & copioſo lumine multum agitantur, & ſpiritus reſoluuntur. Quieſcat [c] igitur, vt dictum eſt, ęger in lecto valde molli, ac humili, & conclaui obſcuro; Vulnus verò æſtate bis, hyeme verò ſemel pro cura moueatur; ęger parcius loquatur, ſermo [d] nanque prolixus & capitis inclinatio, riſus & clamor his affectibus mirifice obeſt. arcenda ſunt quæ ſternutamenta cient, fumus nempe, odores mali, fœtidi, aut acuti, & vomitus, qui vulnerato capiti aduerſatur. Vulnus in ima ſemper, & decliui parte quieſcat, præter illud, ſi magnum fuerit, quod in lateribus infigitur, ne quandoque cerebrum procidere poſſet. reliqua verò talem ſitum expoſcunt, vt excrementa, purulentaque materia facilius expurgetur. At exercitij loco vt vapores auerſionis gratia remeentur, leues frictiones, & his partibus, quæ longius a vulnere abſunt, ante cibum, & euacuato ventre commendantur: pariter interdum cucurbitularum ſpatulis, atque dorſo abſque ſcarificatione applicatio, vtilis admodum creditur.

a ¶Gal. 4. apho. com. 33.
b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 6. aphor. com. 6. & 6. meth. ca. 3.
c ¶Celſ. li. 8. ca. 4. Gale. 6. meth. cap. 3. Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 2.
d ¶Auicen. 4. 4. tract. 2. cap. 10.

DE ANIMI AFFECTIBVS.

NEc ***contra*** [a] cogitationes, ſolicitudines, iræ, furores, clamores, timores, triſtitiæ, & omnes vehementes animi motus, & huiuſmodi reliqua quæ corpus alterare, & a naturali ſtatu peruertere poſſunt, cranio fracto aduerſantur, & obnoxia iudicantur: quapropter omninò a ſimilibus abſtinere oportet. ſiquidem [b] dictum eſt lętari mente in omni morbo bonum, plerique [c] etiam pro gaudio duntaxat magno ab acutis, & cronicis paſſionibus euaſere; porrò [d] ex congruis remediis, quę in quolibet morbo conferre poſſunt, illud eſt, quod vires validas reddit animales, & vitales ſicut lætitia, & gaudium, attamen nec cantus, nec inſtrumentorum harmonia, & ſonitus, nec ludus probatur, nec mulierum illecebræ laudantur: nam ſanguinem mouent, riſum excitant, & in longum ſermones protrahunt, quæ omnia, caluaria fracta, inimiciſſima ſunt. Qui itaque [e] partes capitis affectas patitur, motus omnes tùm mentales tùm corporales dimittat, quieſcat, & hilaris ſit, & quicquid ipſo audiente profertur lętum omnino eſſe debet, & perpetuò ad eius indubitatam ſalutem, iuuat [f] nempe ęgrum ſermonibus, aut ueris, aut fictis oblectare. Strepitus omnes amoueantur, & quæ horrorem inducere ſolent, ut pumicum ſimul, aut ferri cum ferro frictiones, & huiuſmodi uiſui & auditui ualde moleſta. Cęterum ante omnia æger medico confidat. nam [g] plures ſanat in quo plures confidunt, & ob id languentibus gratum, humanum, affabilem ſe pręſtare ſtudeat Medicus, maturam, indubitatamque ſalutem promittendo. Hæc omnia diligenter obſeruanda ſunt, etſi magis ad partem, & methodum pręſeruatiuam, quam ad curatiuam, videntur pertinere.

a ¶Gale. lib. art. par. med. ca. 85.
b ¶Hipp. lib. 2. de mor.
c ¶Gale. lib. de ludo paruæ ſphæræ.
d Auic. 4. 1. c. 1.
e ¶Auic. 1. 3. c. 29.
f ¶Hipp. 6. Epidem. par. 7.
g ¶Gale. 1. prognoſt. comm. 2. Auic. 6. nat. par. 4. cap. 4.

DE LEVI AC SIMPLICI CAPITIS VVLnere, & eius curatione. Cap. VII.

a ¶Gale.lib.art. par.med.cap.90 3. meth. cap. 3. 4. meth. cap. 1. Aet.lib.4.ca.20. Paul.lib.4.c 36. Rasis li. diuis.c. 138. 7. ad Alm. cap.3. Auic.4.1. c.28.4.4. cap.3.

b ¶Gal.2.Meymir ubi ad c. dolorem ex ictu apolo. Aet.lib.14.c.26 Albuc.li.2.c.84

c ¶Gal. commẽtario. 3. libri de fracturis Hipp.

VLNVS [a] quodcunque cæsim, aut punctim leuiter caput attingens, ac pericranion vsque deductum absque substantiæ detrimento, omnique symptomate prorsus destitutum, sane simplex vocitari debet, nec curationem aliam exposcit, si corpori prauis succis scatenti non euenerit, quam abrasis capillis partium dissidentium vnionem, ac postmodum partes sic vnitas seruare laqueo, aut sutura, aut decẽti ligatura si decet, vinculo scilicet duobus initiis circundato: coeunt nempè ex se mollia membra, ac viscosa humido proprio, ac elementari, dum in vnum adducuntur, agente natura per se absque medio. dura verò per accidẽs medio eterogeneo, poro nempe sarcoide siue alrosbot, in similibus enim vulneribus partium carnosarum, vt oræ ipsæ secum coalescant, atque agglutinentur certè sola natura & calor natiuus causa est, qui aut ipsamet natura est, aut eius proximum instrumentum. Equidem dictum est, coalescere autem facit ea, quæ inuicem distant, ac pristinam restituit vnitatem ipsa natura. Cæterùm tria requiruntur ad hoc, primùm partes vnire, vt iam dictum est. Secundùm, indicatione sumpta à causis, prohibere nè quid labijs vulneris intercidat, quoniam sæpe vsu uenit vt puluis, pili, aut oleum, siue quęuis alia humiditas interueniens earum quæ copulandæ sunt partium, vnitatem impediant; Tertium præuidere nè aliquod accidens vulneri superueniat. Et hæc absoluta simplicium, leuiumque capitis vulnerum curatio est, si temperatis, atque valentibus corporibus occurrant. Quòd si fortè hac prima intentione operationis finis frustratur, tunc indicatione sumpta à vulnere, siccis medicamentis vtimur, aridis nempè cephalicis, veluti ex Iride, Aloe, Olibano, Aristolochia, & Orobi farina. omnis nanque medicina, quæ temperatè exiccat, ac leuiter sine dolore abstergit his omnibus vulneribus conueniens est. dictum siquidem est vulnera duobus modis sanari, uel per agglutinationem partium vel per carnis concretionem. Verùm cùm corpora ea optima temperatura media destituantur, ac eucraton corpus inueniri non permittatur, interdum in similibus diuersas nancisci operationes necessum est, cùm ex sutura ipsa, aut laqueo inconueniens aliquod, multoties oriri videatur, veluti saniei collectio, dolores, ac inflammationes, nec vndique ac æquè medicamenta partes omnes attingere possunt; talia verò vulnera capitis chirurgorum nostratium vsus est non consuere tum ob cutis duritiem, tum vt facilius abstergi possint. attamen [b] cùm ampla fuerint, & labia latiori spatio dissident, absque timore sui possunt, licet plerique hoc opus affatim in capite improbent, expurgato igitur vulnere illud consuere oportet præterquàm in temporibus, præsertim si vasa quæ ibi locantur sunt affecta, tunc enim, laqueis id constringere licet, aut relicto musculo, corium suere, ne aliquod sequatur incommodum: porro [c] scire licet quæcunque cute conteguntur si nuda fiunt proprio velamento delectari, cæterisque omnibus lædi, at nuda caro si sine cute relinquatur ægre ad cicatricem perducitur, & quæ vlcus purgant ob detergendi facultatem mordent: vbi verò pars a qua detracta cutis est eadẽ contegatur nullo modo afficitur. ex his patet etiam os quodlibet innata cute contegendum esse: Huiusmodi enim vulnera interdum simplicium genus pertranseunt, & ab ambiente, ac medicamentis actu frigidis ea non consuta alterari contingit. nam stipantur humiditates in labijs, & oritur cruditas, quò fit vt maiori præparatione, seu concoctione posteà indigeamus, quousque pus optimum appareat, alioquin facultate operatrice impedita sanguis, qui ad partem

partem affectam ab ea potentia, quæ nostrum regit corpus, demandatur, assimilari non poteſt, nec partes disiunctas agglutinare. At ſi ad hæc necesſitate vrgente non impellamur; haud ab re factum eſt, veluti in his vulneribus nonnulli faciunt, licet non contuſis, vti ſaltem primis diebus puluillis, ſiue linamentis, aut lichinijs ex lino carpentato, aut lenisſima ſtupa paratis, recenti roſaceo omphacitide prius madidis ac tepidis, & circa vulnus in orbem eodem oleo inungere, inde molli linteo duplicato madefacto operire, ac ſuperaddita molli ſtupa caput leuiter faſcijs inuoluere. Sunt & [a] alij qui vt ſuppurationem citius moliantur, ethiſeos medicamentum, quod digeſtiuum vocant, admouent. fit nempe ex roſaceo, & oui luteo: verùm detecto pericraneo reſinam lentiſcinam addunt, tali vtentes medicamento uſquequò pus optimum appareat, inde [b] cephalica remedia administrant ad integram vſque cutis æqualitatem. emplaſtrum demum ex betonica, aut palmulatum, aut triapharmacum pro cicatrice inducenda ſuperimponunt, & hæc eſt probabilis & laudata cura. Si autem necesſitas ad ſuturam impellat, & vulnus tali medio coierit, tunc & oleum, & ſuppurantia omnia abigenda ſunt, ſed ſiccioribus inſiſtendum, tùm vt ſutura vnita ſeruetur, tùm etiam ut putredines arceantur & cutis natura quæ in capite dimiſſa uola manus, aut pedis planta omni alia & durior, & ſiccior eſt conſeruetur. Sumito igitur Aloes, Sarcocollæ, Thuris corticum, Boliarmeni ana. ex quibus paretur puluis ſubtiliſſimus pro molli corpore, in duriori ac exercitato Albucaſis calcem viuam, aut ridis radicem addere ſolitus erat. Cum verò pericraneum ſciſſum fuerit, cùm ſit membrana neruea, ac per ſuturas duræ meningi annexum diligentem curationem exigit indicatione ab affecta parte ſumpta, nam neglecta eius vulnera dolores, febres, inflammationes, ac conuulſiones accerſunt: quapropter præter rerum non naturalium obſeruationem, & conuenientes euacuationes, vulnus iuxta opportunitatem regatur, vtpote dolore quodam inuadente, roſaceum oleũ, quod completum vocant, aut ex terebenthina aut ex vitellis ouorum adhibendo, donec dolor leuetur; pars affecta ſic foueatur uſquequò laudabile pus gigni posſit. Si autem vulnus dolore vacet, ab aridis cephalicis diſcedendum nõ eſt. hæc enim leuiũ capitis vulnerum communis curatio eſt, in quibus, ſi aliqua ſubſtãtiæ deperditio appareat, aut labra multùm disſideant, aliquo ſarcotico medicamento uti poſſumus, nempe illo à reſinæ ingreſſu reſino, aut à citri colore citrino nuncupato, baſilicone minori, aut periclymeno, quod ex matreſylua appellatur. nam hæc præſtantia medicamenta ſunt, quamquàm ne verbum quidem vllum Theophraſtus, aut Dioſcorides ad capitis vulnera valere fecerint, quemadmodum de betonica dixere: quare medicamentum ex betonica ſummopere probatur; illud pariter, quod ex gummi ellenia, quam ellemi dicunt, paratur & illud Galeni, quod nigrum appellatur, aut ex lino Meſues, quod Auicẽna approbauit; quorum omnium deſcriptiones in calce huius primi libri videri poterunt. Vnum vlterius ſcire etiam oportet. ꝙ in his ſimplicibus vulneribus cõſolidandis deligãdi modus ſumme neceſſarius eſt. igitur danda eſt opera ut uitato omni incõmodo deligaturã ex faſcia lintea, quę huic operi aptisſima eſt, nec arctare, nec remittere debeamus, ſed eius terminus ſit bona laborantis tollerantia, ac partium vnitarum cõſeruatio. cæterũ extrema faſciæ acu aſſuenda ſunt, nam nodus multum lædit, & dolores inferre ſolet.

[a] Aet. lib. 14. cap. 26. Alb. lib. 2. c. 84.

[b] Hipp. lib. de uul. cap. Gal. 6. meth. c. 6. Aet. lib. 14. c. 35. Auic. 4. 4. tract. 1. cap. ult.

DE CAPITIS CONTVSIONE *absque cutis solutione aut cranij manifesta fractura.* Cap. VIII.

QVBI caput à graui quodam corpore obtuso & æquali, quod extrinsecus superinciderit, contunditur, venæque exiguæ indidem diuortium experiuntur, sanguis vt solet cùm tunicas venarum transcolat, profunditur, cute inquam & externa facie integra, & tumor tactu mollis, cedens, liuidus, magna ex parte indolens oritur, & fit passio, quam græci ecchymoma, & latini simplicem contusionem vocant, statimque geminæ curationis indicationes nascuntur. Eo igitur animo primò tendimus nè ad affectam partem alienæ humiditates procumbant, demum vt extra uenas progressum sanguinem, qui in læsa sede continetur dissipemus, atque confertim antequam nigruerit. Vix [a] enim fieri potest in contusis quominus humores aggregentur, qui crebrò putredine, corripiuntur; iccircò non immerito eas medici quamprimùm curare accelerant, priusquàm alterentur, eo sanè curationis consilium dirigentes vt eas absumant non ignari ægrè discuti posse si iam in cumulos coierint, & altè constiterint. Per [b] initia enim in his affectibus nonnihil ex astringentibus ijs, quæ digerunt, admiscere oportet, eo quòd venarum tunicæ contusæ densationem requirunt, indè ad sola medicamenta digerentia deuenire tempestiuum est. Quapropter caput à capillis derasum rosaceo immaturo, quod methopion & omphacinum vocant inungatur aut [c] oxyrodino, aut [d] rosaceo myrtino admixto, deindè oui candidum, quod album en appellant, aliquandiu agitatum, & leni stupa exceptum admoueatur, quod ad secundam tantùm diem sat erit, postmodum decoctum excipiendum ex vino nigro, austero, tepido, in quo rosæ, myrti, betonica, camomilla ebullierint, uel oxyrodinũ oui albumine admixtum, denique sic per diem quiescat, & si dolor aliquis appareat, bis in die medicamenta permutare conducit, & rosaceo maturo tepido caput totum irrorare, ac lanam eo imbutam superponere; veruntamen, si resolutioni magis vacare deceat, puluis hic aspergatur ex rosis, myrtis, betonica, & calamento, ac desuper lata splenia decocto prædicto madefacta ac expressa apponantur, siquidem leues contusiones sic quietè curari solent. Præstat etiam nonnihil fasciarum obuolutionis modus, arctatio enim modica fluxiones arcet, & innatum calorem seruat, nè à copia humiditatũ uincatur, quò fit vt etiã validior reddatur ad discutiendum omne, quod præter naturam coniũctum fuerit: verùm [e] huiusmodi deligationis vsus antequam pars in tumorem attollatur, competere videtur, pars enim tumida æqualem exigit ligaturam, sitque eius initium vbi sedes contusa est, & vergat quò fluxio accedere minatur; fasciam autem qualis esse debeat postea dicemus. Si uerò uehemens fuerit ictus, ac ex intenso dolore fluxio ingens confertim oborta sit, tunc parte capitis contusa percussionis modo, teli genere, distantia, ac percussoris robore sedulò perspecto, reliquis accidentibus, si quæ præcesserint aut adsint, neglectis scrutandum est nũquid caluariæ aliquid contigerit, sæpe enim, vt dictum est, frangitur caluaria cuti illæsa, cuius curationis modum suo dicemus loco. Quòd si cranium noxam effugerit cõtusionis duntaxat ac tumoris habita ratione ad cutis sectionẽ illicò deuenire non licèt, sed illicò venam secare expedit, si nihil impediat corpus pharmaco bilẽ educente mouere, tenuem victum instituere, ac omni studio fluxionem auertere: porrò si quietem exposcimus enæmatum saltem quotidianus vsus sit, cùm plurimùm ad auersionem conferant, sed de hoc satis, superiùs enim abundè dictum est. Localia

a ¶Gal. 4. meth. cap. 7. Aet. li. 14. ca. 69 Paul. lib. 4. c. 30. Auic. 4. 4. tract. 2. cap. 2.

b ¶Gal. 13. meth. c. 3. Auic. 1. 3 tract. 1. cap. 3. & tract. 3. cap. 3.

c ¶Gal. 2. de cõp. med. secundũ loc. ubi ad cap. dolores ex ictu Rasis 6. ad Alm. cap. ult.

d ¶Gale. 2. de comp. med. secũdum loc. ubi de Soda a percuss.

e ¶Auicen 4. 4. tract. 2. cap. 3.

calia verò medicamenta indicatione à dolore sumpta, ea sint, quæ affectæ partis innatum calorem foueant, & doloris causam absumant, icircò lana dulci oleo calente madida probatur, aut rhodinum & sapa, aut rosaceum, & oui luteum per vices adhibitum. &, si hæc parum prodesse videntur, locum decocto Altheæ, seminum lini, fœnugræci, & betonicæ fouere non dedecet, canonicè [a] tamen magis operatur, inquit Auicenna, qui ad sedandos hos dolores oleis tepidis solùm vtũtur. quapropter nostrates Chirurgi rosaceum, myrtinum, camomellinum, & liliorũ alborũ hilari corde ac tutò vtuntur; aliqui verò gallinaceã, aut anserinam axungiam addunt; alij vnguentum Dialthææ, aut alabastrinum. nam hæc omnia dolores mulcent, & contentos humores dissipant. Leuato aliquantisper dolore, discussionem valentiùs aggredi possumus, nè quod in tumore relinquitur suppurationem experiatur, quare satius fuerit resolutionem præterquàm in crisi, vel in materia valde putri diligenter molliri, quocirca Auicenna [b] calamentum, farinam hordeaceam, ac hyssopum humidam summopere extollit: à nobis verò tale probatur medicamentum. Accipito cimarum Absynthii m. iij. rosarum rubearum, florum Camomillæ, Betonicæ, Sertulæ campanæ singulorum m. j. bulliant omnia in vino nigro, postea contundito, & addito farinæ hordei fabarumque an. unc. iij. Cimini unc. s. rosacei quantum sat sit pro cataplasmate. uel sumito resinę laricinæ, unc. iij. Hyssopi humidæ unc. ij. Absynthij, Betonicæ, singulorum unc. j. Cimini unc. s. olei masticini, camomillini singulorum unc. ij. farinæ hordei, ac seminum lini singulorum unc. j. s. misceto, & fiat emplastrum, cuius administratio vt materia discutiatur, post diem quartam probatur: quidã verò ad hoc opus tantùm emplastro ex betonica aut de gummi elemi, aut illo mirabili humano Iacobi Carpensis perpetuò vtuntur. At si quis fluxerit humor pituitosus solus aut eterogeneus, eiusq; notæ sint tumor mollis, indolẽs, decoloratus, & frigidus, corpore priùs euacuato, aut Agarico, aut catapotiis cochiis, sumatur Camomilla, melilotus, stœchas, absynthiũ, androsemum, betonica, calaminta, calamus aromaticus, sapa, mel, oleum liliorum, & camomellinum, & formetur cataplasma. Hæc & similia auxilia in communem vsum veniunt, semper [c] veluti suppositum accipientes, quòd dispositio, siuè affectus nobis præsidia subindicant, mensurã verò uniuscuiusque, & particularem in materiis suggerit pars affecta, ægrotantis temperamentum, robur præterea, denique ætas circunferentis, temperies, anni tempus, & consuetudo viuendi; Bilioso succo iã defluxo corpus purgare oportet medicamẽto, vt iubet Hippocrates, cologogo. deinde locus inflãmatus violaceo, ac rosaceo oleo, aut vnguento rosato Mesues inungatur: porrò in his percussionibus occurrere solet dum tenuiores succi partes insensibiliter euanuerint, ut crassiorum reliquiæ, quæ quoquomodo adhuc supersint in duritiem aliquam cõuertantur, quam postmodum tollit tutò emplastrum ex succis Andromachi; siue diachilon Mesues, aut apostolicum Chirurgum Damocratis, aut ex pyrite Galeni, aut ex caseo Aetij, aut aliud simile emolliens, ac materiam per halitum digerẽs. Cæterùm cùm ob corporis plenitudinem, aut meatuum angustiam, aut humoris copiam uel crassitiem, ac caloris innati suffocationẽ nihil discussum fuerit, & apostema ad statum deuenerit superante calore præternaturali suppurationẽ expectare oportet: tunc igitur præstò esse debemus, ne innatus calor dissipetur, vt ualentius in concoquendo se habeat, hoc præsidio tanquàm præstantissimo utentes, fomento nempe ex oleo dulci tepido, aut decocto maluarum altheæ, & caricarum pinguium in iure salem non experto, uel horum substantiam sic paratam accipito, ipsamque contusam, ac per cribrum transmissam, farinæ triticeæ unc. iiij. adipis Gallinæ unc. ij. olei communis quod sufficit, uitellos ouorum num. ij. & cataplasma conficito. pariter ad pus mouendum administrabis, & idoneum ab omnibus [d] probatur emplastrum macedonicum, siue triapharmacum, quo cõtinuo ad phlegmones concoquendas utimur. constat quippe ex olei dulcis parte

[a] Auic. 1. 3. tracta. 2. cap. 2.

[b] 4. 4. tract. 2. cap. 3.

[c] Gale. 2. de comp. med. secũdum loc. ubi de cap. dol. ex ictu.

[d] Gal. 5. de simp. med. dist. 2. c. 5. 13. meth. c. 2. 2. ad Glau. ca. 5. & 5. de comp. m. in gen. Auic. 3. 4. cap. 3.

una, aquæ communis duabus partibus, & triticea farina quod satis sit. huic addunt nonnulli uitellos ouorum, ac thuris cortices; cumque in abscessu, quē Arabes dubelet, & Græci apostema uocant, materiam in saniem conuersam contineri ex notis ad tactum, ex dolore, & febre, nouerimus, ac inundare sub digitis percipimus, ipsam extrahere necesse est, ne alterato pericraneo, &, quæ sibi colligantur, interiore membrana cerebrum ambiēte, aliquod accidat incommodū; quod quidem absoluitur sectione facta, annuente Hippocrate, in parte tenuiori ac decliuiori ad prolapsum opportuna, instrumento nimirum idoneo, quod à semilunari, siue curua forma græcè [a] scolopomacherion, Arabicè [b] Gamedin, Latinè [c] spatumen curuum, vulgò Gamaul, uel Gamaut dicitur, vel altero instrumēto huic non absimili, quo in fistularū sectione utimur, a Græcis [d] ob fistulas quas syringas appellant, syringotomum, ab Arabibus [e] Embula & Caiada, & à Latinis [f] Manubriolum, uocitato, quorum imagines hæ sunt.

a ¶Gal. 14. meth. cap. 14. & 8. de aggress. anat. Aet. lib. 15. c. 86. Paul. lib. 6. cap. 23. 74.

b ¶Auicen. 3. 4. tract. 2 cap. 5. Alb. lib. 2. ca. 80.

c ¶Cel. lib. 5. c.

d ¶Gal. 6. meth. c. 4. & 8. de adm. anat. cap. 4. Paul. lib. 6. c. 52.

e ¶Auic. 4. 4. c. 7 Alb. lib. 2. ca. 80. 87.

f ¶Cel. lib. 7. c. 19.

SCOLOPOMACHIRION

SYRYNGOTOMUM

Porrò accommodata sunt huiusmodi instrumenta si tumor depressus, & nō extuberans appareat, cutisque dura & aspera fuerit; quod si eleuatus, eminens, & in mucronem tendat, culter rectus, acutus, & vtrinque secans magis probatur, qui duplici modo [g] formatur. vel enim myrti folij imaginem refert, aut oliuarū folijs assimilatur, propterea & myrtinus & oliuaris culter uocitatur. Et quia ad venæ sectionem, quam phlebotomiam vocant, valere omnes confitentur, phlebotomum ferè semper nuncupatur; quidam scalpros Chirurgos, & alij ob sagittæ formam sagittellas, & uulgares lancettas uocant. Fiunt hæc instrumenta hoc modo, sed uariant in latitudine, & acumine, quorum vtilitas vt sanguis crassus, aut subtilis a uena euacuetur secundùm opportunitatem, celebrari debet.

g ¶Hipp. lib. de medico. Celf. li. 7. cap. 2. Gal. 14. meth. cap. 17. & 6. meth. cap. 4. Aet. lib. 14. c. 32. Paul. li. 6. ca. 34. Auic. 4. 1. ca. 20.

FIOBOTHOMUM OLIVARE

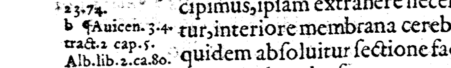

FLOBOTHOMUM MIRTHINUM

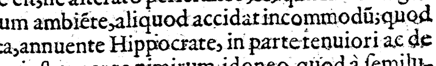

Dissecto abscessu, atque euacuata, vt decet, materia, si sanguis emanauerit, uitello ac oui albore contuso, & leni stupa excepto supprimatur, inde saniei generationem accelerare oportet, adhibitis medicamentis, quæ, quia pus mouent, digestiua nuncupantur. siquidem a Galeno [h] dictum est, ex præsidiis in ipso vlcere, quæ linteolis excipiuntur, primum ea sunt, quę pus mouent; dein quę expurgant, postea, si quę sint cauitates, quæ impleant, ultimò quæ cicatricem inducant adhibenda ueniunt; prima à Græcis septica, secunda catarctica & rhiptica, tertia sarcotica, & quarta epulotica. At quia in calce huius libri primi qualia sint hæc medicamenta copiose explicabimus, ac quibus indicationibus hi abscessus regantur, de ipsis hactenus dictum sit satis.

h ¶13. meth. c. 2

DE CONTVSIS CAPITIS VVLNERIBVS absque caluariæ nocumento. Cap. IX.

SI impetu aliquo in capite fiat ictus, telo obtuso, graui, inæquali, & non incidente, cutim, pãniculum membraneum, & si qua est, musculosa substantia abrumpi cõtingit, sæpe etiam pericranion cranio integro permanẽte; interdum verò seruato ipso pericranio, externarum partium fit continui solutio contusa, quæ & si nõ statim, paulo post ulcus profundum & latum producit, & curationem huiuscemodi exposcit. Quamprimùm igitur ægrotantem adierimus, sedulò inspiciendum est, si quid in uulnere præter naturam contineatur, ut lapillus, festuca, capilli, uel aliud quid simile, illudque auferendum, atque iam nullã adesse Caluariæ fracturam certiores redditi, abrasis capillis per uulneris ambitum, si sanguis immodicus fluat, pulueribus ad hoc præparatis, aut filis cõbustis, aut oui candido supprimatur, decentique ligatura caput aduoluatur: quòd si circumposita loca dolore, aut inflammatione afficiantur, propria eius effectus sanatio, inuenienda est, illud pro certo habentes, fieri nõ posse ut uulnus sanetur, nisi sedes, in qua constiterit, iuxtà temperiem se habeat. Tunc igitur præmissa euacuatione tùm per uenæ sectionem, tùm per medicamenta purgantia, ut fluxiones auertantur, tenuique uictus ratione instituta, quæ omnia ab omnibus medicis [a] cõmendantur, licet corpus nec sanguine, nec ullo succorum uitio redundet, detestabilẽ illam reiiciendo methodum, ut refert Rasis, qua crassum uictus regimen, carnes inquam, caseus, oua, uinumque permittũtur, uulnus per initia regatur in ambitu, ut leuetur dolor, rosacei, aut myrtini illinitione, intus ea admouendo, quæ pus mouent communiter digestiua appellata, donec symptomatum preterierit suspicio. necesse est enim, inquit Hippocrates, cõtusas carnes putrescere, & in pus uerti: incumbendum igitur est, ut huiuscemodi contusiones quàm celerrimè suppurent, minus nanque phlegmone tẽtabitur uulnus, ac ex sedatione doloris robur affectæ parti additur, fluxionesque prohibentur. ab his denique medicamentis uulneris labia præparantur iam ab ambiente, ac medicamentorum frigiditate dissipata, alterataq;, in quibus ichoris copia continetur, adeò ut tumida fiant. hęc nẽpe cruditas illa est, cuius meminit Hippocrates [b] cũ dixit, Vulnus incrudescens non paruã molestiã exhibet, aliquando etiã febrẽ inducit, & medico quidẽ negotia, ægroto uerò periculũ non minus affert. quocirca medicamẽtis in calido, & humido tẽperiẽ plurimũ non excedentibus vtendũ, vt vigorẽ capiente innato calore, concoctio partis inualeat, alioquin vulnus huiusmodi curationem non facilem admittit. nanque [c] concocta medicare oportet; & hinc est quòd Princeps Auicenna dixerit omne vlcus exiccatione indigere, præter attritum aut contusum, illud enim humectari & mollificari expostulat. Amplius dictum est [d] contusum vulnus ad cicatricem nequit deduci, nisi optima præcesserit concoctio, abstersiove. Hæc itaque seriatim seruanda sunt, vt contusum vulnus prius coctionem experiatur, deinde non dolorosam absterfionem, posteà nouæ carnis productionẽ vsque ad cicatricem ęqualem. In his igitur per initia rosaceo solo veluti efficacissimo, ac præstantissimo remedio vti debemus, in mollioribus præsertim, delicatisque, ac acuti sensus corporibus, cùm in eo requisitæ omnes conditiones reperiantur, vt alibi fusius enarraturi sumus, & eo vtendum est uel simplici maturo, vel oui luteo admixto quousque pus optimum apparuerit, atque magis pericranio illæso. In durioribus verò corporibus, ac humidis vulneribus, resina laricina addito oui luteo, ac rosaceo probatur; siuè quouis alio pus mouente medicamento, vt picato Galeni [e] ex pice, rosaceo, & cera, quod etiam triapharmacum vocant.

a ¶Hipp. lib. de fract. Cels. lib. 2. c. 10. & 26. Gal. 4. meth. cap. 5. & 2. de comp. m. secundũ gen. ubi de Soda a percussione. Rasis. 6. ad Alm. cap. ult. & 7. ad Al. cap 1. Auic. 4. 1. ca. 20. 28. & 4. 4. tract. 2 cap. 3. Alb. lib. 3. cap. 3.

b ¶Li. de Calu. curat. in prin.

c ¶Hipp. lib. de humoribus & 1. aphor. 22.

d ¶Hipp. lib. de Cal. curat. & lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. c. 7 Aet. li. 14. ca. 26 Auic 4. 4. tract. 3. cap. 2.

e ¶Lib. Hippo. de tract. com 3.

aut

a ¶Li. de elemẽtis & 13. meth. cap. 2.

aut tetrapharmaco [a] ex pice colophonia, cera, adipe taurina, aut vitulina: Nos autem probamus illud, quo felici euentu vſi ſumus, & vtimur. conſtat nempè ex oleò roſato cõpleto, reſina terebinthina, ſingulorũ unc. iij. ceræ unc. j. croci ſcrup. s. quòd ſi aliqua inflammationis ſuſpicio adſit, abluatur reſina aqua betonicæ, addaturque farinæ hordei unc. j. & ut ſarcoticum, id eſt carnis productiuum euadat drac. ij. pulueris corticum thuris, & drac. j. aloes admiſcere oportet, ex quo filamentis ex panno lineo molli, ac ſubtilli illitis, vulnus imbuatur; in ambitu verò ex roſaceo optimo inunctio fiat, amplumque linteum eodem oleo madidum regionem omnem induat: quidam etiam indicatione a dolore ſumpta anodinum aliquod adminiſtrant, & ſi peruertatur intentio, accipientes triticei panis medullam, hordei farinam, roſaceum, & oui lutea, ex quibus cataplaſma paratur, quod exterius apponitur; alij maluarum folia ſumunt, violarumque, ac ſertulæ campanæ flores ſingulorum m. j. radicum althææ unc. ij. omnia in iure ſale non experto bulliunt, poſtea contundunt, & per cribrum tranſmittunt, inde addũt farinæ hordei unc. iiij. roſacei, ac violacei ſingulorum unc. ij. ouorum lutea nume. ij. croci ſcrup. j. & cataplaſma componunt: & ſuper alia medicamenta applicant. Si verò affecta pars, vt in contuſis ſæpè euenit, pituitæ copia redũdet, & tumor aliquis œdematoſus oritur, vt in corporibus cacochimis, ac cruditate repletis, oriri contingit, curetur vt in præcedenti capite dictum eſt: vnum autem prætereundum minimè cenſemus, quòd ex humidorum medicamentorum vſu diuturno noxa in affectis temporũ muſculis ac magni cruciatus, naſcũtur, quapropter humida cauenda ſunt, & iuxta requiſitam intentionem in lacertorum, & tendonum vulneribus corrigantur. Concoctione iam ſe oſtendente vulnus leuiter abſtergatur, quod præſtat ſyrupus roſatus ſimplex, rhodomel, farina hordei, ſuccus apij, aut terebinthina leta, & ſimilia, aut per ſe, aut aliquo ex prædictis digeſtiuis admixta. & ſi fortior requiratur abſterſio, id facit iridis addita portiũcula, adeo vt nulla eroſio percipiatur. ſic enim procedere oportet donec vulnus floridi coloris, & uiuidi appareat, & dum leuiter tangitur, doleat. Mox purgato, vt decet, vulnere, ad ea, quæ nouam gignunt carnem, tranſire oportet, & hæc in curandis iſtis uulneribus contuſis ſecunda erat intentio, humida prorſus omnia medicamenta dimittendo. Ea igitur ſumenda ſunt, quæ primum, aut ſecundum ſiccitatis gradum non excedunt, & arida cephalica uocantur, ex quibus tenuiſſimus puluis paratur, quo caua ulcera replentur, aut ſi decet, aliquo eſt utendum unguento, nempè ex matreſylua, aut reſino, aut baſilicone minori, aut de gummi elemi, aut eo, quod à nobis in magnis ſectionibus probatur. Sumito artemiſiam, ſcabioſam, ualerianam, betonicam, hipparim, uerbenam, pimpinellam ſingulorum m. j. contundantur, & ſuccus extrahatur, cuius unc. vj. accipito, olei roſati, maſticini, myrtini ſingulorum unc. ij. bulliant ſimul donec ſuccus euaneſcat. indè reliquo transfuſo addito myrrhę, aloes, thuris, maſtices, ſanguinis draconis ſingulorum drac. ij. cerę citrinę quãtum ſufficit pro unguento extenſibili, quo utimur turundas indies imminuendo, ſic enim carnem modo, quo ſupra diximus, naturæ auxilio generare opus eſt. Cicatrix poſtremò emplaſtro palmeo, aut græco, aut ex betonica, aut ſimili obducatur.

At ſi in affectibus capitis contuſis, caluariæ os fuerit detectum, an lęſionem aliquam patiatur diligenter inquirere oportet. occurrit. n. interdum, ut contũdatur ipſa caluaria ad cutis cõtuſionem, nulla aut rima, aut ſedes, aut fractura exiſtente. ſiquidem paulo poſt maculis & pũctis ſubrubeis repletur, aut eius color inter album & rubrum permutatur. exanguis & arida inde fit & multa incõmoda ſequantur. nam temporis interuallo ſanguis in ea corrumpitur. & tunc colorem, aut liuidum & pallidum, aut cinericeum acquirit, poſtremo, quia nõ nutritur emoritur & fit atri coloris, nec amplius membrana exterior pericranion dicta ſecum uniri poteſt, nec minus caro ſuper eam gignitur: Hac quippe ratione Galenus iubebat ut

calua-

Caluariæ superficies abraderetur, aut profunda aut debili ut decet abrasione donec sanguis ille ycorosus efflueret & humida eius appareat substantia, potissimũ vero in adultis, senibus, & siccis corporibus. Secus uerò in pueris cum eorum ossa mollia, tenuia, ac sanguinea existãt, igitur abrasione raro egent, & si egent, terminus abrasionis erit eo usque rubeus color denotetur aut sanguis effluat perinde atque essent lacrimæ rubeæ, postmodum si opus fuerit, vulneris labra vniãtur aut sutura si vulnus magnum fuerit, aut alio ingenio, & agglutinantia adhibeantur præsidia: si verò cruditas aliqua apparuerit, indicationem sumere oportet, à natura uulneris contusi.

DIGRESSIO.

CAETERVM si quis fortè in huiusmodi vulneribus medicamenta pus mouentia improbaret, vtpotè humiditates ac putredines adaugentia, quæ quidem rationali methodo videntur repugnare, necnon vti venena homini inimica potius quam congrua medicamenta damnaret, atque magis, quia [a] dolores febresùe promouent, omnino abigenda esse, vel tanquàm superflua reprobanda, quandoquidem coctio naturæ, & non medicamentorum sit opus; insuper resina, cùm obsit coctioni, improbum medicamentum censetur, obest nempè vulneribus ob nitrosam & acrem quandam eius siccitatem, quę coctioni omninò aduersatur, nam humida esse debent quæ pus mouent. Huic profectò sic respondemus nullo modo medicamenta putrefacientia probantes, plurimùm enim interest inter pus mouentia, & putrefacientia. sed illa duntaxat, quæ partis affectæ innatum calorem, ac propemodum à soluta continuitate contusa extinctum fouere, & augere possint, ac vt in sanguine, & humido partis iam alteratæ, coctionis actio fiat, quod huiuscemodi medicamenta præstant, vt latiùs inferiùs demõstrabitur: Porrò dictum est [b] in animantium corporibus triplicem fieri alteratione͂, vnam nempè exquisitè secundùm naturam, & fit à calore naturali in iuuatiuo, & materia admodum familiari, in qua verè dominatur natura, & calor ingenitus superans, vt in ventriculi concoctione, aut Iecoris sanguificatione apparet; altera huic aduersatur, & planè præter naturam existit, cuius actor calor putrefactiuus est, agens in materia inutili aut diuersa, vt in omnibus putrescentibus, dum talis olida, ac cœno similis apparet, siquidem [c] putredo mutatio est totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptelam à calido extraneo in humido suo. Tertia inter has medium locum tenet, & veluti mixta ex naturali, & præter naturã agente, scilicet calore naturali, & non naturali, vt in abscessibus, & bonæ saniei generatione dignoscitur: Ad veram igitur coctionem duo requiruntur, calor naturalis temperatus, & materia benigna & familiaris, ad putrefactionem verò calor alienus alteratus, & omninò præter naturam, & materia inutilis calida & humida putredini obnoxia, putredo enim [d] est via corruptionis; ad mediam alterationem innatus calor vincens addito non naturali & aduentitio in materia nec ex toto benigna, nec ex omni parte mala sub prohibita transpiratione occlusa, aut in porositatibus carnis impacta, ut sanguis est, qui extra vasa propria, aliam acquirit naturam, & semimalam qualitatem adipiscitur, prę sertim si in loco minus transpirabili detineatur; quare vt hæc vltima fiat alteratio, siuè cõcoctio aut, vt isti dicũt, in vulneribus contusis digestio, ea omnia remouẽda sunt, quæ innatum calorem suffocatum conseruant, suffocatur enim à ualida contusione à nimia frigiditate, aut aeris ambientis, aut topicorum medicaminum, à forti constipatione, & à copiosa materia, ideò ab Hippocrate [e] ea probantur, quę temperata caliditate natiuum calorem adaugent, cutem emolliunt, ac extenuant, & dolores sedant: Hippocratis autem propositio in abscessibus intelligenda ut plurimum est, nõ autem in vulneribus, vt passiones in diuortio sunt, quinimmo, [f] vbi uulnera coctione͂

ostendunt,

a Hipp. 2. aphoris. 47.

b Gale. 5. de simp. med. fac. c. 5.

c Gal. 11. me. th.

d Auicẽ. 1. 4. tract. 2. cap. 45.

e 5. aphor. 22.

f Hippo. lib. de Vlceribus.

ostendunt,ægri à symptomatibus custodiuntur, & velocitatem crisis & securitatem sanationis promittũt. quapropter in vulneribus contusis,vt simus adminiculo naturæ,quæ nisi impediatur,pus optimum mollitur,vtimur medicamẽtis,quibus affectæ sedis obstructiones aperiendi, necnon dolores sedandi uis insita sit; secus autem in abscessibus.siquidem ea medicamenta emplastica esse debent; & hinc dicebat Auicenna [a] in contusis vulneribus dolores sedantur medicamentis pus mouentibus,membri temperiem conseruantibus,ac humores in labiis vulnerum congestos attenuantibus;& hac ratione in his vulneribus, vt optima producatur concoctio,naturæ auxilium præstare iustum est; porrò medicamenta huiuscemodi temperatæ caliditatis,paucæ humiditatis,absq; vlla obstructione, sed alicuius abstersionis esse debent:talis nempè caliditas illius sit conditionis,quam descripsit Hippocrates [b] in vlcerum suppuratione valere,cùm dicit calidũ suppuratorium in omni vlcere,excepto putrido, aut phagedenico magnum ad securitatis indicium,cutem mollit,extenuat,dolores sedat,rigores, conuulsiones, & distensiones mitigat,& ex his quæ ad caput attinent,eius soluit grauitatem;plurimum etiam confert ossium fracturis,sed nudis præcipuè,eorumque maximè, qui in capite vlcera habent:quæ autem caliditas temperamentum excedit, incommoda plurima affert: quapropter opinantes saniem ex medicamẽtorum calidorum, ac diuersarum rerum applicatione,in vulneribus produci decipiuntur.nam ex tali medendi modo materiæ quàm plurimæ,præsertim subtiles,ac biliosæ ad caput transferuntur, vndè & apparentes, & internæ inflammationes sæpe gignuntur. quod annotauit Hippocrates [c] dum de hoc uerebatur. nam nec tantùm fascias applicare ausus erat,asserens hũc errorem,inter manifestos enumerari posse.Opinantibus verò terebinthinam improbum medicamentum esse, respondemus, & si ea in passiuis qualitatibus sicca existat, à qua digestio talis, quæ in his vulneribus decet,prouenire non solet,sed [d] à calidis, & humidis,opportunum tamen, ac conueniens præsidium esse,ac in continuo vsu haberi,necnon proprium homini medicamentum,partium præsertim neruosarum,veluti pericraneum est,communiter affirmatur. Præseruat quidem resina ipsa membra omnia contusa a putredine,& corruptione,à medicis semper in omni attritione, & magnis contusionibus verenda;ea corroborat,obstructiones aperit,dolores sedat,& vlcera pura reddit;& si in ea,quia resina est, nitrositas aliqua adsit, ea tollitur, ait Galenus, [e] ablutione in æstate facta, ut decet, cum aqua betonicæ, aut consolidæ, aut vino albo tenui, &, ut pariter ea debilis acuitas contemperetur,humiditas quædam admiscenda est, quæ ab oui luteo, & rosacei modico expectatur; atque de ipsa agens Galenus [f] dixit Terebinthina resina simul cùm detergendi,discutiendique, facultatem habet etiam concoquendi, ac pus mouendi; quapropter optimum, ac opportunum medicamentum censeri oportet, longoque experimento comprobatum; scire etiam oportet quòd digestiuorum continuus usus, etiam in contusis non admodum laudatur,sat enim est ipsis uti,donec pus optimum apparuerit.dictum siquidem ab Hippocrate est, [g] primis diebus contusa ulcera irritare non conuenit; sed operam dare vt vlcus quam minimè inflammatione tentetur,& quam maximè suppuret. atque vbi septem dies vel paulo plures transierint,si febris non sit, atque vlcus inflammatione uacet ad exiccantia transeũdum est.Occurrit interdum in magnis istis contusionibus,aut in his,qui ab alto concidunt, quòd nec cutis, nec os frangitur, attamen uaria subsequuntur accidentia, vt obmutescentia, stupor, paralysis, conuulsio, & similia, quæ præsidiis ac indicationibus, vt in eorum curatione dicturi sumus, corriguntur, ac profliguntur.

a ¶4. 4.tract. 2. cap.3.

b ¶Lib. de humidorum usu & 5.apho.22. Gal. 5.de sim.m.fac. cap.8.

c ¶Li.de off.medici lib. de Cal. curat.lib. de fracturis.

d ¶Gal.4.meth. c.5.& 13. meth. cap.2.

e ¶1. de comp. m.secundum genera.

f ¶5. Krageni ubi de m. hære. & 5. de simp.m. fac.cap.8.

g ¶Lib.3. de fracturis.

DE CALVARIAE ANGVSTA FRActura non detecta, nec læsa membrana. Cap. X.

LAEDITVR multoties caluaria, ad intima fractura non descēdente, vulnerata tantùm prima tabella, aut etiam meditullio, nōnunquàm & diploide ipsa, seu uitrea, quam isti secundam tabellam vocant; qui quidem affectus omnes, maximè timendi sunt, quanquàm ad meningas non deuenerint, perpetuò tamen medicus anceps de eorum quiditate & progressu permanet. quippe breui temporis tractu, ignota penetratione perniciosa adducunt symptomata: aperiuntur interdum arteriarum, aut venularum nonnullæ ex his, quæ per Caluariā ob eius nutritionem disseminantur, quod ex anatome, ac in cranei terebratione, apertissimè dignoscitur, dum eam sanguinis copiam effundunt, ut operator, nè, clarè quod operatur, appareat, impediri solet; exit sanguis à venis, & extrà propria vasa continetur, à natura non regulatur, & qualitatibus malis afficitur, vnde pessima subnascuntur accidentia. nam ex ruptis capitis ossibus, ait Hippocrates, difficillima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rumpuntur. rumpuntur autē maximè a grauibus, & contundentibus telis, & ab his, quæ ex sub contrario afferūtur. Solent etiam hæ fracturæ ad intima penetrare, quæ tamen notescunt, quanuis angustæ, uel humiditate diuersa ad meningas effluente, vel sanguine percolato, qui postmodum non expurgatus putrescit. vndè uaria sequuntur incommoda, & mors: quapropter Caluariæ vniuersæ fracturæ, & diligentem operatorem, & regimen victus conueniens requirunt. Medicus ergo prudens, cum primum caluariam detectam adinuenerit, accuratissimè eius statum perquirat. & primò quærendum est ait Hippocrates, an caro ab osse denudetur. & si qua in eo adest fractura, ac sensu uisus percipiatur necnon quanta & qualis fuerit, inuestigare oportet. indè quibus mediis, siue indicationibus curari valeat; si uerò oculus id agere nequit, specillo utaris, & si eo agente certus non fueris, ab iis quæ præcesserūt, & præsentibus symptomatibus ueritatē adipiscaris. Dimissis igitur primò capillis, & uulnere ab eis amplè denudato, diligentia adhibita, queratur si in eo capillorum portiunculæ inserantur, inde qua capitis parte, & num in debiliori uulnus sit receptum, & capilli circa ipsum inspiciantur, an à telo dissecti sint, & intus in uulnere resideant; quòd si adsint, periculum imminet, os carne denudatum esse. itaque dicere oportet, os aliquam læsionem a telo habuisse, atque longè prius considerasse ac dixisse oportet, antequam hominem attingat, operatorem. Qui si caluariæ aliquam portionem ex toto separatam, ut in asciali fractura contingit, ac ipsi corio adnatam inuenerit, siue magna siue parua ipsa particula fuerit, eā auferat, nam pars ossis emortua cum ea quæ viua adhuc est uniri denuo nequit: uerum ut uulneri vicinos pilos abradat, Nouacula utitur, Rasorius, siue culter excisorius uocitatur, aut illo instrumento, quod etiam ad hoc creditur opportunissimum, forceps uulgo forficula dicitur, quorum imagines sic demonstrantur.

NOVACVLA.

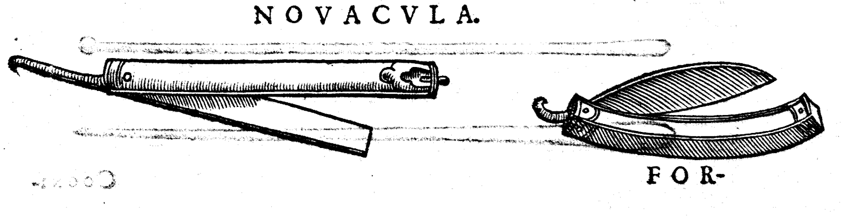

FOR-

FORCEPS.

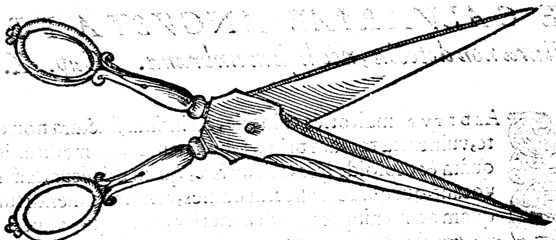

POSTQVAM caput à capillis circa uulnus undequaque denudatum fuerit, dada est opera ut an os sit nudatum, perspici possit, aut fractum apertè percipiatur. quòd si aliqua in eo fractura reperiatur, quod dignoscitur si oculis nō pateat, ubi digitus immissus est, qui in caluariæ fracturis certissimum præstat indicium, siuè ubi id non licet, specillo nudatum, aut fractum esse significatur; specillo enim considerandum est quantum sit malum in osse, & quam operam exigat. specilli tamen admotio an tale quid mali os passum sit, non indicat, & an habeat quid in seipso; aut non passum sit, sed sedem teli indicat specillum, & an intrò cesserit os ex natura sua, & an vehementer fractum sit, quæ etiam oculis conspicua videnti cognoscere dantur. Diuersarum formarum huiusmodi instrumenta parantur, sed quæ huic operi adaptantur magis, nec nimis plena, nec nimis tenuia esse debent, rationibus superius adductis, chirurgi dedecus magnum est, ait Hippocrates [a] si specillo capiti admoto os fractum adesse non nouerit, quo factum est, ut qui istis utūtur instrumentis, illa diuersimodè vocitarunt, antiqui specillum, & radiolum, alij astillam tentoriam, aliqui stylum, nonnulli expertorem, & exploratorem uocant, & non immerito, nam sæpè istarum fracturarum cognitio, & experientia, eorum auxilio acquiritur. verè enim occultarum, & quæ sensibus non subiiciuntur, passionum. explorator & iudex est, ueluti internarum teredinum, syringarum, vlcerū cauernosorum, & diuersorum anfractuum; cuius materia aut argentea, aut ænea, aut plumbea, communiter esse solet, & sub his formis effingitur.

a ¶Libro. 1. de morbis.

Hipp. li. de Cal. curat. libro. 1. de morbis & li. de medico. & lib. de fistulis. Cel. li. 8. cap. 4. Gal. lib. de art. Hipp. com. 2 & 6. de anat. adm. cap. 10. Paul. lib. 6. c. 25. & 77. Auic. 4. 1. c. 27. & 3. 4. c. 29 Alb. lib. 2. c. 46.

SPECILLI VARII.

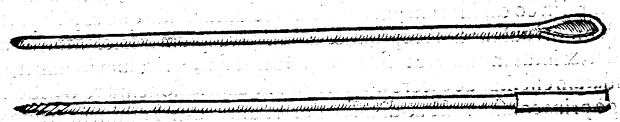

RADIOLVS PLVMBEVS.

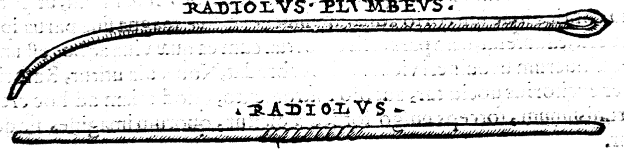

RADIOLVS.

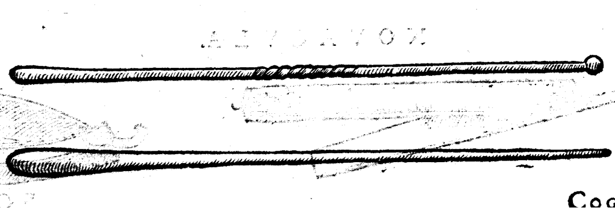

COGNI-

COGNITA fractura, uidendum est ne quid ex ipsa membranula, quæ sub cute caluariam iungit, super os relinquatur. siquidem hæc scalpro, terebrisve lacerata vehementes febres cum inflammatione excitat. eam itaque commodius & ex toto diduci debet, illa tantùm separatione, quæ opportunè operatori id præstet cō modi, vt finem assequatur. siquidem multa incommoda ex amplis sectionibus pericranij, & cutis, sequi solēt. nam membrana neruea est à dura meninge orta, quare dolores, inflammationes, & conuulsiones facillimè commouet, & caro, ac locus affectus imbecillus redditur, quod in his curationibus maximè uerendum est; hac ratione experti chirurgi operando instrumento aciem obtusam ex altera parte habent. ex altera uero bene secante, aut spata, seu ea latiori parte uolsellæ utuntur, quam in continuo usu ad uaria commoda circunferunt; porrò ad multa facit, nam tutò periosteos, siue pericranion, quam tunicam Arabes almocatim vocant, in caluaria fracta ab ipsa diuellit, sæpe etiam fracta ossa, aut depressa eleuat, aptè medicamenta extendit, & cum opposita, ac duplicata parte, ossicula, aut, ut Arabes dicunt, sattagias, pilosve, ac minima huiusmodi corpora à vulneribus, & cauernis eripit. communiter verò lichinia, plagelas, ac turundas a plagis extrahit, vocitatur ab antiquis uolsella, uulsilla, & uulsella, ab Arabibus gesti, communiter pinceta, pincigarola, & apud nos molettina, & sub triplici forma paratur, cuius imagines sic inspici possunt.

Hipp. lib. de medico. Cel. lib. 7. c. 12. & 30. Gal. Hippo. de med. uul. com. 1. Pau. lib. 6. c. 90. Alb. lib. 2. cap. 6.

VOLSELLE.

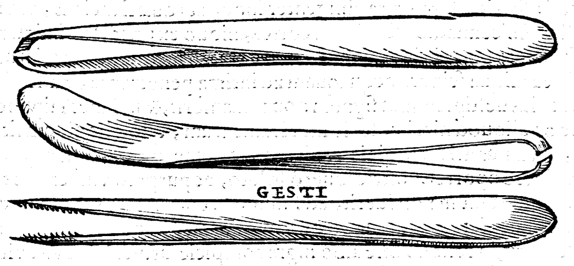

FACTA cutis dilatatione accuratè inquiratur si qua ossis depressio, aut fractura appareat, aut eius portiuncula ubique separetur, sic vt digitis quiete subleuari, aut euelli possit, aut saltem uolsella, aut altero simili opportuno instrumento; si uerò sano sic adhæserit, ut tuto extrahi nequeat, eo dimoueatur instrumēto, quod Græci ostagram, Latini uectem, & uulgares ab eius operatione leuam, siue eleuatorium vocant; diuersimodè formatur, & simile habent nostri chirurgi, ad uaria commoda perpetuò paratum, eoque depressa ossa, aut quæ ferè tota excisa sunt, & iam labant, attollunt, ac una cerebri membranam custodiunt; eo Galenus vtebatur in fractura camarosis, & engissoma, est enim lamina ferrea angusta, longitudinis digiti, ex ferro indo, aut ex calibe optimo fabricata, lenis sed angustior in ea parte, qua os tangit, aspera & conuexa ab altera, non recta, sed duabus extremitatibus recuruata. similia instrumenta, ob eorum uarietatem uaria sortiuntur nomina, nam interdum latiora ex vna parte, angustiora ex altera fiunt, & hæc terna habeantur, aut etiam plura. ut ad opus aptissima sint. quibus demissis, ossa eodem pene momento quo intenduntur, impellenda ac eleuanda sunt, non aliter quam si uectis ad lapidem uel lignum attollendum admoueretur. sint ergo organa hæc quantum fieri potest, fortissima ne flectantur. siquidem opus hoc magni momenti esse solet, & longo eget experimento. tutum tamē erit, si idonea instrumenta adsunt, & impulsus conueniens adhibeatur.

Hipp. li. de Cal curat. Gal 6 meth. cap. 6. Cel. li 8. cap. 4. Paul. li 6. cap. 90.

VECTES.

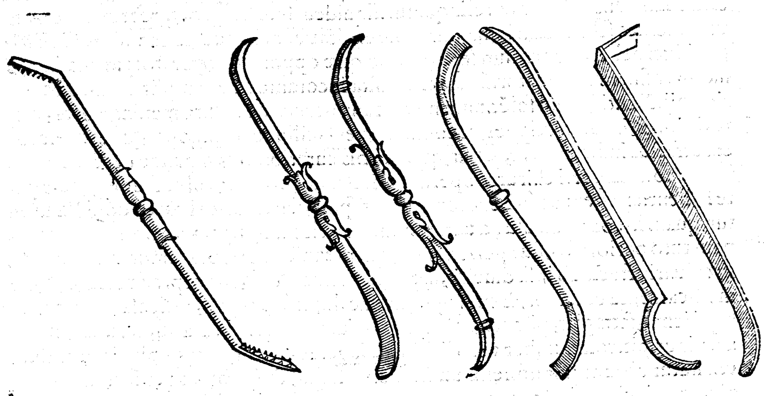

Cvm primvm medicus sibi opportunum præparauerit locum, ac extractis ossium squillis, filis nitidis uulnus totum impleat sic, ut & uulneris labia, & pericraneum aliquantisper distent, & fractura euidenter pateat, & os nudatum appareat quod interdum iniuriam patitur, quanquàm inuiolatum uideatur: altera die quãta & qualis fuerit ipsa fractura diligenter inquirat; quæ si ascialis, aut rimularis, aut, ut dicit Auicenna, non fuerit nisi cortex, aliquo ex prædictis instrumentis corticem absumere poterit, inde uulnus curare ac si os incolume reperiatur; remanẽte verò in ea aliqua scissura nequaquam ad intima penetrante, eam radere conetur, donec eius uestigium, aut signum non remanserit, & ut iubet Hippocrates, primò super os aliquod nigri coloris medicamentum, quod liquidum sit inducendum est, & vulnus aridis lichinis repleatur, ac desuper cataplasma quod dolores leniet adhibere oportet. postridie uerò soluto, ac purgato vulnere, os deradere expedit. quod si sanum non fuerit, sed fissum, aut contusum, reliquum quod rasũ erit, album inuenietur; fissura uerò quæ nigrum medicamentum eliquatum in se ipsam susceperit, in reliquo osse albo nigra conspicietur: verùm si vna vice tantum negotium expediretur, sat esset. sin autem iterum quoque rima, quam nigram intueris, alte radenda est, ita vt ex toto delitescat, & os sub rima totum album appareat: porrò vel si delitescat, uel ita altè descendat, ut scalpro detrahi nequeat, tũc quidem terebro opus perfici debet, nè sanies super cerebri membranas colligatur, quæ non nisi extracto osse eijci potest, hac ratione os uel serra, uel scalpris, uel terebris, uel modiolis detrahatur: si uerò telum altius non descenderit, rima tantùm radenda est, donec ex toto euanescat; unde Auicenna dicebat, magis rectum est iterum vt frices illud usquequo non remaneat de scissura aliquid, & si amas vt festines cum effusione humiditatis nigræ, donec vehemens fiat apparitio scissuræ, per eam fac, & frica donec non remaneat uestigium. Hæc omnium medicorum est uera praxis, qui loco huius nigræ humiditatis scriptorio atramento utũtur. At quia apud eos instrumentorum variæ formæ ad has fricationes accommodatæ reperiuntur, de eis aliquid considerare expedit. Apud antiquiores nonnulla aderant instrumẽta, quæ concaui seu semilunaris scalpri formam præ se ferebant. his nempe similia, quibus lignarij fabri paruum aliquod lignum excauant à græcis cyclisca & chylisca, à Latinis scalpra excisoria caua dicuntur. quòd autem eorum imago talis existat, id asserere, eorum vsus, nos cogit, nam dicebat Galenus, operatio, quę per terebrum fungitur, parum tuta est, propterea quòd dum audacius eam tractamus, duram membranam quæ ossi substernitur, nõ raro uiolamus. quod

uero per cycliſcos opus adminiſtratur nè id quidem omninò uitio caret, cum quatiat modicè caput, quod potius quietem poſtulat. Ad eundem modum & Paulus, cùm id explicaret, inquit, ſi uerò os imbecillum aut natura, aut fracturæ uitio fuerit, id ſcalpris exciſoriis cauis, quos græci cycliſcos uocant, a latiori incipientes, mox anguſtioribus, deinde ſpecilli modo anguſtis, malleolo ſenſim adactis, ad capitis concuſsionem utemur. Hinc Auicenna dum huius inſtrumenti utilitatem oſtenderet, ait, & adminiſtra facilitatem in percuſsione parua & magna, ut non lædatur caput, & inquietet ipſum. Hoc illud inſtrumentum ſine dubio eſt, quod a Celſo ſcalper lunatus dicitur, qui literæ C imaginem præ ſe fert; ac ima parte, qua acies continetur in canaliculi ſpeciem utrinque a lateribus ſinuatum; ſic enim & cauum eſt, & ad ſemicirculi figuram accedit, dumve operatur, eius decliuis pars ſuper fracturam, & cornua ſuper os ſanum apparent. Eſt pariter ſine dubio ſcalper exciſorius cauus Pauli, qui acies incuruatas inter ſe, conſeruat. Ergo uera delineatio hæc eſt horum inſtrumentorum, ueruntamen aliqua recta, & aliqua curua formantur.

CYCLISCA.

Non deſunt alia ſcalpra, quibus Hippocrates os radi iuſsit; cuiuſmodi aũt fuerint non ſatis conſtat. illud tamen pro certo eſt, quòd veteres his non ſolùm ad os radendum vtebantur, ſed etiam ad excidendum. oſſe enim in ambitu per terebrum perforato huiuſmodi ſcalpris, nonnulli ab uno foramine ad alterum malleolo adactis id ſolùm quod reſtabat inter foramina præcidebant: id ſcalper, Celſo auctore, cùm planus admouetur, radit. cùm in latus conuertitur, excidit. cauendũ tamen eſt excidendo, nè angulo ſcalpri membrana cerebri violetur: verùm quia admodum tuta eius operatio non iudicatur, qualis phacoti creditur, reprobatur, radit enim inquietè, & ſi carnem attingit, eã lacerat, & dolores mouet; ſi medius recuruatur vbiuis facilè ſiſtitur, ſi rectus eſt, vix continetur, quominus delabatur. forma hæc eſt.

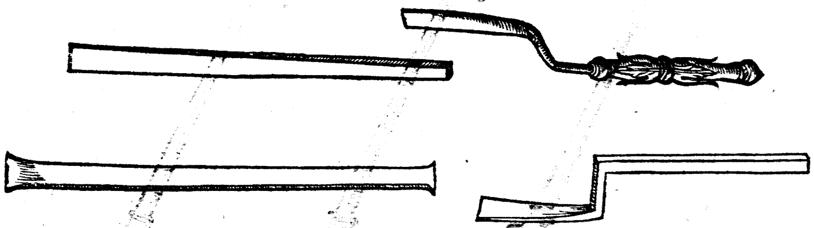

Scalpra hæc omnia citra malleoli operam nullius momenti ſunt, mouētur neceſſariò malleolo adacto, præſertim in rimis, quæ ad diploidem vſque pertingunt. excauant totum os forti adhibita percuſsione, non tutò, ſed incommodè. hac ratione eius uſus nõ probatur. ſiquidem tutiora, ac magis prona inſtrumenta his diebus apud nos extant. attamen eius operatio a Galeno adiecto phacoto in alicuius oſsis ſeparatione, aut diuiſione, laudatur vt infra dicemus. Malleolus hic eſt, & eius materia aut lignea, aut plumbea eſſe debet.

MALLEOLVS.

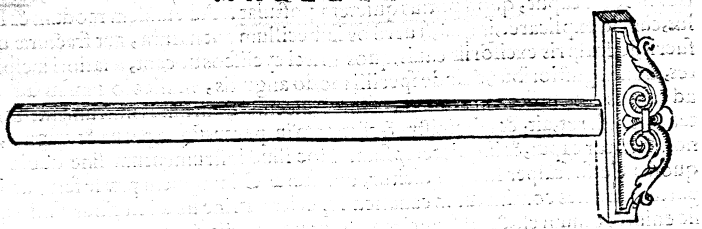

OPINANTVR nonnulli quod Cyclifcus, cuius imago fuperiùs delineata eft, illud fit inftrumentũ, quo recentiores in Caluariæ rimis perpetuò vtuntur, quod ab re eft, illud nempe a multis reprobatur, hoc autem fecurè, commodè, ac feftinè operatur, nec malleolo eget, nec caput commouet; rectum eft, ac ferè vnius palmi longitudinem implet, in imo recuruatur fic vt paruum finum in orbē oftendat. oræ autem, quæ utrinque a lateribus funt, aciem acutam habent. in ipfo autem ufu ferramentum in latus uertitur, & ima fui parte os attingit, dumve vna tãtùm manu digitis partim fubiectis partim fuperpofitis ducitur, id radit: hoc ad omnes fracturæ modos noftrates utuntur ubicunque diuidendum, aut radēdum os eft, ut quicquid intus cerebri membranas læferit exitum præbeat. Nonnulli hoc folo ferramenti genere cōtenti funt, nè fcalpro, adacto malleolo cerebrum concutiant, aut terebræ mucrone membranam lędant; eft enim, ait Hippocrates, & ad perforationem, & ad rafionem facile, ac expeditum; ob id in operādo cùm ad imam offis partem deueniunt fcalprum imprimēdo leniter procedunt, tuncq; maximè angufto utuntur, quàmplures nimirum & latiores, & anguftiores habentes penes fe; fiquis ergo manu ftrenua fit, & exercitatus fuerit, celerrimè hoc folo fcalpro omne opus perficiet; ab Hippocrate rafforius fcalper, a Paulo fcalper arcuatus, à Celfo fcalper aduncus communi voce, quia rafpando, fiuè fricando offium fedes & rimas delere folet, rafpator, & fricator, & ab aliquibus curator nuncupatur: verè hæc inftrumenta ficuti latitudine, ita numero & magnitudine diuerfa effe debent. Cyclifca profectò non funt, ut aliqui imaginantur, quod ex operatione, & tali forma dignofcitur.

RASPATORIA.

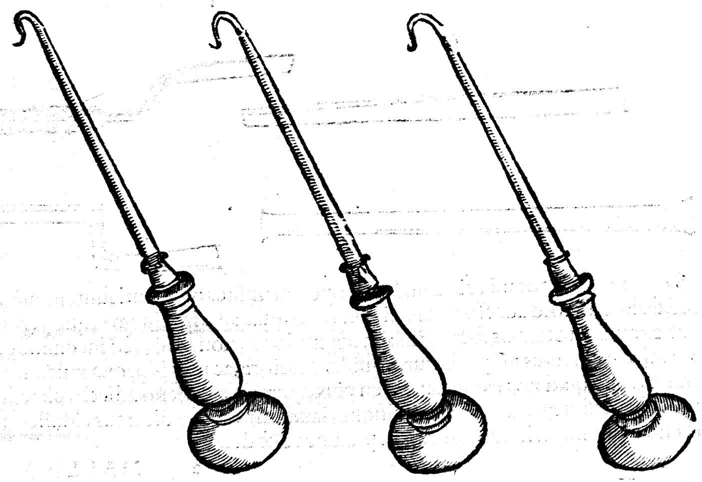

TRIA apud antiquos ſcalprorum genera reperiuntur, unum cauum, alterum lenticulatum, tertium latum, unumquodque quidem radendo idoneum, quę omnia, ignoramus, qua ratione, a medicis noſtræ ætatis reprobantur, cùm dicant decepti tamen, ſecuriora, ac magis commoda inueniſſe. Hæc quadrifariam præ ſe ferunt formam, totidemque nomina ſibi uendicant, acuta nempè ab acutie, plana à planitie, ſphærica à rotunditate, amygdalina ab amygdalæ effigie, & in excauandis, ac explanandis oſſium ſciſſuris, rationem obtinent, quæ per cauos ſcalpros adminiſtratur, uitio omnino carent, & ſcalpra raſoria dicuntur: uideamus quæſo formarum diuerſitatem, ac legamus nomina, quibus deſignantur.

SCALPRA RASORIA.

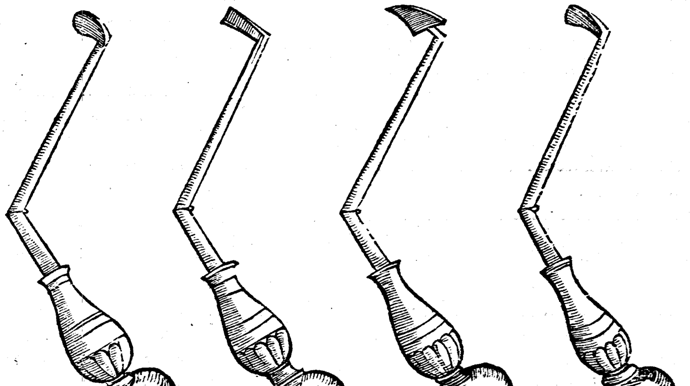

PRAEDICTORVM ſcalprorum aliqui proprio manico ſiuè manubrio ita inſeruntur, quòd inde euelli nequeunt; alij, & ſi quam plures uideantur, uno tantùm egent manico, in cuius imo torculatum foramen inſeritur, ubi ſcalprorum caudę ex oppoſito pariter torculatæ ſub eadem forma & quantitate adaptari, facillimè extrahi, & cõmodè permutari poſſint: Manicus uerò interdum plenus, interdum inanis formatur, ut intus ſcalpros omnes conſeruare ualeat, in fundo tamen effœminatum torculum habet, ut ſcalprorum caudas recipiat; ſub hac effigie formantur.

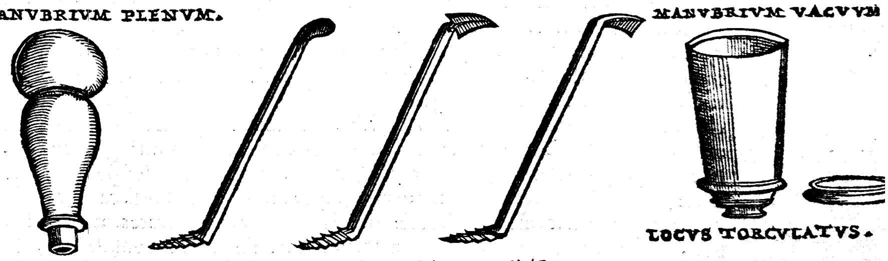

PRAXIS.

POTERANT plura alia de ſcalpris adduci, ſed his contenti eſſe voluimus, quibus etiam rimas, ac ſedes omnes delere poſſumus, & ad hanc rem maximè pertinent: dum ergo opus agitatur, ſi de rimarum veſtigio ancipites fuiſſemus, nigro medicamento oblinito uulnere os radatur, donec omnis tollatur nigredo, & ſanguis emanare inceperit, eapropter inſtrumentorũ copia adeſſe neceſſe eſt, diuerſa quidem in forma pro læſionũ uarietate, ac vnius formæ diuerſa in numero, & magnitudine. Sint igitur alia parua, alia mediocria, & alia magna, vulnera enim uſque ad diploidem duntaxat ducta anguſtiores ſcalpros requirunt, & non terebra, vt contuſiones & magnæ fracturæ. Inſtrumentorũ materia Calybs depuratus exiſtat, acutæ aciei vt optimè radat. Oſſium abraſiones fiant iam ſecta vena. Vena ſecetur præmiſſo enemate, aut poſt conueniẽtem corporis euacuationem, ac ſummo mane, à latiori ſcalpro initiãdo, ac per gradus ad ſtrictiorem, indè ad anguſtiorem procedẽdo donec penitus rima abolita ſit. Scalpra perpetuò parata habeantur, nè ex indigentia aliundè quærantur, & tempus amittatur. Abſoluto opere cephalicis medicamentis, nam ſic iubet Galenus, vſq; in finem utaris, & ſufficit. Quæ uerò rimæ aut ſedes altius inſident, & ad meningas perueniunt, ſecus radendæ ſunt, ab anguſtioribus ad latiora progrediendo, vſque quò membrana admodum detegatur, vt per oſſis aditum humiditates, ſi quę fuerint, vel oſſicula, aut quid extraneum educi poſſit, ac medicamenta opportunè applicare valeamus. Porrò, antequàm opus aggrediamur, vulnerati aures aut lana, aut xilo, aut carptis filamẽtis lineis obturentur, nè ab oſſis fricatione moleſtè afficiatur, & ſtrepitu horreat, dumq; opus agitur, duo experti miniſtri caput vulneratum immobile conſeruent, nè hinc indè labatur, ſcalper interdum roſaceo immergatur, nè à motu nimio incaleſcat, & os accendatur. Poſt operationẽ, quæ calorem, ratione motus, cui trahendi poteſtas ineſt, excitat, ac dolores commouet, nè inflammatio ſuperueniat vereri oportet, ob id interdum anodinis uti non ab re eſt, quapropter primis diebus vulnus illiniri roſaceo crudo expedit, aut ſi neruoſæ partes detectæ fuerint, terebinthina lota addito oui luteo, ac roſaceo modico; partes etiam circa vulnus roſaceo maturo calido foueantur, deinde linteum uino nigro calido, roſis, ac betonica bullito imbutum, ac expreſſum, quòd totam partem roſaceo perunctam contegat, adhibeatur, ac ſuperadditis aliis linteis calidis faſcia uulnus uinciri debet; talis enim medendi ratio cõcoquit, expurgat, temperatè exiccat, & carnem inducit; roſaceum confortat, inflammationes arcet, dolores mulcet, & materiam, quæ iam fluxa eſt, diſcutit; vinum affectam ſedem corroborat, aſtringit temperatè, & fluxiones remeat. At, ſi alicuius inflammationis initium apparuerit, emiſſo ſanguine, roſaceo ſolo vtendum eſt, deſuper verò cataplaſmate ex hordei farina toſta, & poſca. aut illud quod paratur ex plantagine, roſis, farina hordeacea aqua decoctis addito roſaceo ac aceti modico; verũ quia de inflammatione loco proprio agemus hæc pro nunc ſint ſatis; dum uerò inflammationis nulla aderit ſuſpicio, nec vllum indicium apparuerit, Hippocratis ſententiam, quam ſcriptam in libro de Caluarię curatione reliquit, ſequamur, cùm dicit exiccantia medicamenta capitis vulneribus conuenire, & ne humida adhibeantur, prohibet, quippe nec vinum, & ſi exiccandi, ac conſtringẽdi vim habeat: ex quibus docemur pinguia omnia, ac oleoſa fugiẽda eſſe, ſed perpetuò aridis cephalicis in vulnere vtendum; oſſis nempe complexio ualdè ſicca eſt, quę ſic conſeruari requirit, attamen hoc ſemper ſeruato, ait Hippocrates, ut ſi non iuues, ſaltem non noceas, ſymptomatum natura ſingulatim conſiderata, & quicquid agis prudenter agas, tutò quidem, citò, ac ſine dolore; hæc obiter dicta ſint, & ad rem noſtram redeuntes, dicimus ſerrularum quarundam

apud priſcos ad rimas oblongas tollendas uſum fuiſſe, quæ præſertim tranſuerſim feruntur, & ſano oſſi conterminant. de quibus Auicenna dicebat, quandoque abſoluitur opus ſubtili ſerra, quam eam eſſe arbitramur cuius imaginem inferius delineauimus; quanquàm per ſubtilem ſerram, cum Hippocrate, ſerratum modiolum intelligere aliqui uideantur, dum dicit. At ſi inter initia ad ægrum non acceſſeris, ſed homo alteri prius traditus, minus tempeſtiuè tibi cõmittatur, acutiori ſerra os protinus excidere, uſque ad membranas conuenit. ſubinde autem tollendum ferramentum eſt, & demiſſo ſpecillo, eius circuitus conſiderari debet; circuitus uerò non niſi a tereti inſtrumento prouenire ſolet, ut illud eſt, quod Græci chinycidam, aut cænitium, & Latini modiolum uocant; de quo infrà multa ſumus dicturi. Igitur diuerſa eſt ſubtilis ſerra Auicennæ, à tereti ſerra Hippocratis; & quia Auicenna terebrorum diſtinctè hiſtoriam commemorauit, ideò per ſubtilem ſerram hic inſtrumenta ſimilia intellexiſſe credendum eſt, quæ in aliquibus fracturis utiliſſima, ac apud chirurgos peritos obſeruatiſſima ſunt; faciunt adhuc in leuioribus, ac profundioribus ſedibus ac rimis ad oſſa lenienda, ſi inæqualitates contineant, aſperitates delendas, & fruſtula conterenda; ſiquidem, ut oſſe detecto caro coaleſcat, circumhæreatque omni parti, illud nitidum eſſe debet. id inde maxime eueniet, ſi neque ſordes, neque oleoſa ſubſtantia aderit, atque quælibet uitiati, ac detecti oſſis pars planè pura, ac ſicca fuerit. Serrularum imagines uariæ ſunt, nam aliquæ breues, aliquæ longiores, aliquæ planæ, aliquæ aſperæ & limatæ, aliquæ rectæ, aliquæ conuexæ & curuæ: ſubtiles tamen omnes eſſe debent, dentibus benè acuminatis, & proprio manubrio firmiter inſertæ; ualent in amplo oſſe quod tundendum uenit, interdum acuto ſcalpro prius ſulci parandi ſunt nè huc, aut illuc ſerra delabatur; ſæpe pedetentim, ſecura manu, ſola ſerra opus perfici poteſt. Sed danda opera erit, cum in primis in omnibus, tum verò maximè in his, quæ circa cranij partes fiunt operationibus, vt breui tempore, & citra dolorem, tum denique, ut tutiſſime cures. Tutiſſimè autem curabis, vbi quod aggredieris omnino abſolues, uel ſin minus, cubantem ſaltem non lædas. citò vero iucũde & commode rem expedies, cum tui habita ratione, tum illius, qui curatur, inſtrumentorũ, ac luminis. Serrularum formæ hæ ſunt, quas paratas plures habere tenemur.

SERRVLAE.

DE

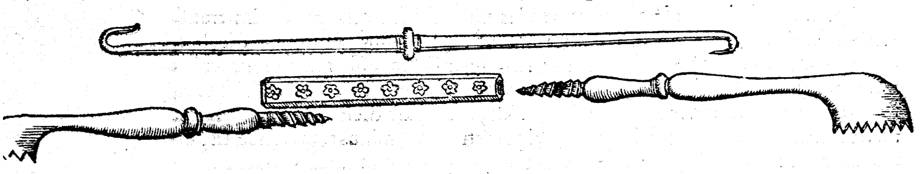

DE INTERNIS MEMBRANIS DEtectis ob caluariæ manifestam fracturam. Cap. XI.

VBI vulnus cum manifesta fractura, sensibus tum uisus, tum tactus se offert, aut id ex symptomatibus nouerimus, aut meningam duram detectam, aut telo vulneratam, aut fracto osse compressam, aut laceratam, aut punctam, aut succo diuerso grauatam perceperimus, si ex se tale existat, ut fracta ossa haud ægrè euelli possint, & sic prauis symptomatibus occurrere, non est cur manuum opus exposcat, veluti angustiora in quibus ossa fracta uariis instrumentis amouere necesse est, ratione, experimentoque ducti periculo imminente, ne quidquam subtus lateat, quod naturale non fit, & cerebro officere posit: Cæterùm quia nõnulli ab Hippocratis[a] methodo recedentes reperiuntur, empiria ducti, ac friuolis quibusdam, leuibusque suis rationibus, ac experimentis, sanctum hunc, & tutum operandi modum reiicientes, idcirco nos eorum sententias, ac falsas rationes in medium adductas, reprobare intendimus, vt ipsis detrusis tanquàm ab omni ueritate, & ratione deuiis, recte seruata methodo cæterorum medicorum, operari valeamus.

a ¶Hipp. lib. de loc. in homine, & lib. de Cal. curat. Cel. lib. 8. ca. 4. Scrib. libro de comp. med. Gal. 6. meth. c. ult. & 4. de loc. aff c. 2. Aet. lib. 14. c. 35. Paul. lib. 6. c. 90. Hali. 9. pract. c. 84. Zoar. 1. Theisir tract. 2. c. 1. Auic. 5. 4. trac. 3. ca. 1. Auer. 6. colig. ca. 26. Albu. lib. 3. cap. 3.

PRIMA SECTA EMPIRICA.

ET prima eorum ratio hæc est. Dicunt aliqui quod facilius, ac tutius caluaria fracta emplastris, ceratis, & reliquis medicamentis exterius appositis sanari potest, quàm manuum opera, ac ossium fractorum remotione; ac inde sic argumentatur. Curatio ea facilior, breuior, ac tutior est, quæ medicamentis exterius applicitis absoluitur, quàm ea, quæ ferreis instrumentis, ac ossium extractione; ergo laudabilior, & magis amplectenda.

Secunda ratio. In omni curatione, ea præstantior habetur, in qua intentio conseruatiua, curatiua, & non destructiua, seruatur: talis uerò ea est, quæ medicamentis exteriùs applicitis utitur; secus autem quæ manuum opera, soluit, nempe Chirurgia, continuum in cute, carne, & ossibus; quò fit ut sæpe multa mala oriantur, atque ossis extractio, aliud non est, quàm fracturæ additio, & ea quæ tantùm medicinis utitur, conseruat, curat, & non destruit, ergo laudabilior uia est, & tutior.

Tertia ratio. Dantur medicamenta ita attrahentia, ut infixas spinas, sagittarum cuspides, schlopetorum glandes, & alia e corpore extrahere ualeant; ergo & ossa fracta saniem, & cæteras humiditates sub craneo contentas, quorum syluam apud antiquos medicos [a] uidere est facile.

Quarta ratio. Instrumẽtorum operatio, cyclischis nimirum, phacotis, terebris, modiolis, & similibus, præterquàm quòd ægris terrorem incutit, inflammationes accersit, teste Paulo, & Auicenna; medicamenta uerò exterius solum apposita, huius noxæ ansam fugiunt; igitur laudabiliora, ac magis idonea uidentur.

Quinta ratio. Cerebri inflammationes, aut meningarum, nempe phrenesis, & lethargia

a ¶Scrib lib de comp. med. descr. 201. ad mentem Trafeæ Gliconis, Megetis, Triphonis & aliorum. Gal. 11. meth. cap. 13. & 1. uirt. nat. c. 14. & 2. 4. & 6. Katageni. Auic. 4. 4. tract. 2. ca. 11. & 5. Canon. ad mẽtem Antiquorũ. Cel. lib. 5. ca. 19. Aet. lib, 15. c. 13 Paul. lib. 7.

lethargia solis medicinis caluaria intacta sanari solent, ergo magis existente fractura posse sanari credendum est, discussa causa: ergo saniem educi, & ossa fracta amoueri absque instrumentis possibile est.

Sexta ratio. Experientia comprobatum est, plerosque sanatos esse sola medicamentorum applicatione, & non chirurgia; cui experimento magis credendũ est, quam rationibus, non est equidem neganda eius vtilitas, cùm sensibus acquiescere sit necessum, nec [a] sensum pro rationibus dimittere licet, præsertim cùm sit concessum medicamenta dari attrahendi ualida potentia prædicta; potentiæ [b] enim per operationes cognoscuntur.

Septima ratio. Sumpto medio ab auctoritatibus, sic argumentantur, ex Celso, [c] ubi ait. In omni uerò fisso, fractove osse protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent; sed multo melius est prius emplastra experiri, quæ caluariæ causa componuntur. Ex Auicenna [d] pariter dum dicit, in cura uulnerum capitis principium quidem consistit in emplastris, & erit eius rectificatio velociter: quam plurimas etiam alias antiquorum [e] auctoritates adducunt probantes in cura fodæ, ac meningarum inflammatione medicamenta magis ualere, quam manuum operatio; ergò magis probantur, & magis ualere credũtur. His omnibus rationibus breuiter respondentes, dicimus.

a ¶ Arist. 1. de gener. com. 58.
b ¶ Aristot. 2. de Anima & 9. metaph.
c ¶ Lib. 8. c. 4.
d ¶ 1. 3. trac. 3. cap. 14.
e ¶ Gal. 2. Meg. mir. cap. 7. Aet. li. 6. ca. 47. Paul. li. 3. c. 6. Hali. 5. pract. cap. 10. Rasis. 6. ad Al. cap. 18. & lib. diuis. cap. 3. Auic. 1. 3. trac. 2. c. 26

Ad primam: Antecedens negatur ob id, quia huiusce modi medicamenta non dantur, quæ tantum exterius applicita, eas omnes indicationes, quæ necessariò requiruntur, explere possint, veluti fracta ossa tuto extrahere, mẽbranas a putredine mundare, vniuersum vulnus exiccare, affectam sedem corroborare, eãq; proprio symmetro conseruare, nouam carnem producere, & tandem inducere cicatricem, quod experimento compertum est, & apud antiquos scriptores pro absurdo habetur; quod si darentur, eorum scriptis mandata fuissent.

Ad secundam: Negatur pars secunda minoris rationibus iam dictis, & ad tertiã respondemus, operationes ab experto medico, & rationali celebratæ sunt ueræ, ac tutæ indicationes curatiuæ, & ad requisitum finem opportunæ, ad unionem uidelicet partium separatarum inducendam; siquidem chirurgus rationali methodo ductus vulnera, ac fracturas sanare, nõ aũt destruere solitus est; ac dissectas partes humani corporis coire facit, & unionẽ inducit, quod aliter tutò fieri nequit.

Ad tertiam, dicimus medicamentorum attractiones, temporis longitudine perfici, quæ caluariæ fracturis competere nullo modo uidentur, atque minus urgentibus symptomatibus, ac latè patente causa: adhuc intentio in caluariæ fracturis nõ tantum dirigi ad puris aut ossium extractionem debet, sed ad membranæ abstersionem, & ad quàm plurimas alias requisitas operationes medicamentorum uarietatem requirentes, & si ab antiquis ad ossa, & spinas extrahendas medicamentorum uaria genera descripta reperiantur, ea quidem valere credimus dùm ossa, aut teredine affecta, aut seiuncta, aut a calore innato destituta fuerint; tunc spontè solent hoc modo egredi, & eo celerius noua subnascente carne, quod in caluariæ fracturis expectare non decet. Amplius dicendum medicamentorum attrahentium quædam à proprietate substantiæ, seu à qualitate, aut operatione, vt dicunt, occulta, quædam ob suarum partium tenuitatem, & caliditatem id agere; vnde si primo modo, saniem attrahere possunt, non ossa, ratione dissimilitudinis substantiæ, si à forti calore nullo modo conueniunt in his affectibus, & minus si dolor aliquis, aut inflammationis initium apparuerit.

Ad quartam, respondendum est, melius ac laudabilius fore ægrotantis saluti consulere, quàm eius timorem prospicere; præterquàm si ab excellenti, & perito chirurgo tractetur, non timet; qui dum talis existit, tuto, eleganter, citò, lętè, & sine dolore opus absoluit, eoque magis si opportunis, & accommodatis instrumentis, ac expertis ministris haud indigeat; tunc enim nec timorem, nec aliud accidẽs inducere solet, quod ex necessitate post operationem non apparet, sed inepta potius

tius imperitorum medicorum agitatione.uel ob ambientis qualitatem,& uehemẽtem frigiditatem,ſeu malam uictus rationem.

Ad quintam negatur ſimilitudo, ob id, quia inflammationes internæ non omnes medicamentorum duntaxat externorum applicatione, ſanitati reſtituuntur, ſed interdum corporis uniuerſi euacuatione initiante morbo,ac materia pauca benigna,ac diſcusſioni opportuna,exiſtente in corpore robuſto,optimi habitus,latorum pororum,quod malorum humorum copia non ſcateat; ſecus uerò ſemper uidetur ubi plurima fuerit materia facta inflammatione,in cacochimia, aut ſucco maligno.ſiquidem intereunt omnes,pręterquàm ſi in incremento aliqua ſignificatio apparuerit,criſis dicta,ueluti plurimus ſeceſſus,aut lotij copia, vel ſudoris abundantia,aut è naribus ſanguinis multitudo,aut eriſipelas exterius, aut alia quęuis euacuatio a natura,& non à medicamentis facta, & ſi aliqui euaſerunt, regulã facere minime videntur.

Ad ſextam reſpondemus,verum eſſe quoſdam ſola medicaminum applicatione conualuiſſe,quod artis perpetuo eſſe non creditur.nam aliquibus hoc euenire poſſet ob intrinſecas,ac proprias diſpoſitiones,vt in corpore eucrato,robuſtę virtutis,in aere ſaluberrimo cum latiori fractura,in qua aditus adeò patet, vt omne præter naturam contentum,facilè educi poſsit;porrò hę conditiones omnes non ubique,nec in omnibus reperiuntur, nec curatio per medicamenta in vniuerſum probatur,nec tutior ea habetur,quę optimo uictus regimine, opportunis euacuationibus,& diligenti chirurgia perficitur.

Ad ſeptimam,dicimus Celſum ibi medicamenta non probare ad uulnera, & fracturas,quatenus talia,quæ uarias indicationes expoſcunt;ſed in eorum principio humorum,ac uaporum aſcenſum prohibere intendit:probat lanam aceto imbutã, quæ quotidiè permutari debet uſque ad diem quintam. probat item medicamenta alia ſimilia ex aceto,& reliquis ad prohibendas inflammationes, & ait,Si uerò ſub prima curatione febris intenditur,breuesque ſomni, & ijdem per ſomnia tumultuoſi ſint,ulcus madet,neque alitur, & in ceruicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibique ſuper hæc faſtidium adaugetur.tum demum ad manuũ operationem,ſcalprumque ueniendum eſt,dimittendaque emplaſtra, & medicamenta omnia reprimentia: pariterque dicimus Auicennam ibi de pasſionibus cerebri, ac membranarum ſermonem habere, cùm accidentium quorundam horum affectuum meminerit: præſertim ſi ad cerebri ventres uulnus deuenerit,quocirca ad inflammationes arcendas, ac tumorem, alſuturatim dictum, prohibendum, emplaſtris vtitur, ut omninò talis meningarum, aut cerebri excreſcentia impediatur; nam paulò poſt medicamenta propria localia enumerat. Auctoritatibus etiam in cura ſodæ a percusſione dicimus medicorum intentiones ad quietem, & dolorum remotionem ſolummodò dirigi, vtpotè accidentium grauiorum inducias minimè ferentium, & non ad caluariæ fractæ curationem, nec osſium extractionem, vulnerum abſterſionem, & carnis productionem; alibi enim de vulneribus capitis ad plenum pertractarunt. Ea verò reliqua argumenta,quæ hæc ſecta in medium ſolet adducere,vtpotè nullius momenti,ac friuola omittamus,ne fruſtra citra vtilitatem laboremus:hoc tamẽ vnum addi poteſt,quod ſi qui Galenum præceſſere, ac tantùm in hac curatione medicamentis, & non Chirurgia vſi fuerint,illud euenire potuiſſet ob id,quoniam anatomẽ non exercuere,neque opportuna,concinnaque terebra,aut modiola parata habebãt, quemadmodum noſtrates quotidiano uſu obſeruant.

SECVNDA SECTA EMPIRICA.

ALTERVM Empiricorum genus adhuc viget,Hebræorum nimirũ,ac Germanorum, quibus potionibus quibuſdam caluariæ fracturas indifferenter tutò ſanari poſſe,viſum eſt;has pigmenta vocant. quorum vſus in fi-

stularum, cassaliumque vulnerum curatione habetur: exterius verò caulium folia solùm apponentes, citrà rerum non naturalium, vt vocant, consideratione, nulla quidem ratione ducti, sed priuato solo experimento, nescientes profectò illud casu euenire, naturæ ualidissimo robore operante, non pigmẽtorum facultate; quæ si talis esset, vulnus omne, fracturaque, licèt membrorum nobilium noxa consisteret, indubiè curaretur: quod hercle falsum est. Absint igitur à nobis tanquàm erronei, & mendaces, tametsi simplicia vulnera reliquarum partium, aut puras fistulas his potionibus exiccantibus, interdum sanauerint: non sunt probandæ capite fracto, vbi ueræ, uariæ, ac diuersæ operationes ordinatæ requiruntur, per excellentem, ac peritum virum administrandæ. Sunt etiam qui caluariæ fracturas, & vulnus quodcunque tùm simplex, tùm compositum, fontis aqua duntaxat, orationibus, ac benedictionibus, incantationibus, & similibus sanare arbitrantur, linteola quàm plurima eadem aqua sic parata, imbuta, apponentes, nilve aliud agentes. Cæterùm quia nondum operationem notabilem ex his nouerimus, neque experimẽtum securum uiderimus, præterquàm in leui, & carnoso uulnere; eapropter nunc ea silentio pertransibimus, in calce enim huius primi libri describemus quicquid particulatim scriptum inuenerimus, aut de hac empiria audiuerimus. Solent tamen isti in quibusdam uulneribus manuum operationes probare, ut in fractura, engissomatos, & camarosis, ubi ossa in plures partes diuisa apparuerint.

TERTIA SECTA RATIONALIS.

QVI verò [a] ratione ducuntur, hippocraticam methodum seruãtes, duas potissimum causas, ob quas ferreis instrumentis in caluariæ fracturis vti necesse sit, ut ossa fracta, aut dubio affecta eximi possint, assignare videntur; quarum prima deligatio est, indicatione sumpta a natura partis læsæ, quam in aliis fracturis, ceu maximè phlegmonas arcentem ratio inuenit, capiti adaptare non possumus, nec quod affluit reprimere, nec quod in ægris partibus continetur exprimere, sine quibus præsidiis nec reliquorum ossium vllum seruari sanum potest: secunda ex communi omnium sententia sumitur, ut si ossis aliqua pars pungat, comprimat, aut humiditatum sub craneo contentarum expurgationem prohibeat, illa quidem tollatur, manuum nempe, ac instrumentorum operatione: siquidem hæc, nec ligatura duorum capitum, vt in aliis fracturis Hippocrates facere solitus erat, nec alio ingenio expelli posit. quam operationem innuit Hippocrates [b] dùm dicit, si fissuram, rimam, aut fracturam scalpro adimas minus horrẽda hæc est, & minus negotii exhibuerit fissura deleta; si uerò in profundo sit, & dũ raditur deleri nolit, calamitas hæc ad perforationem deuenit, qua integræ hæ fracturæ curantur; & alibi, siquidem os fractum fuerit, ac contritum periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si uerò rumpatur, & fissura fiat, periculum est, huic ferram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens membranam cerebri corrumpat. nam vt per angustum intrans, non autem exiens, affligit, & furere hominem facit; huic itaque ferram adhibere oportet, vt sanies exitum habeat, & facta ampla ferratura medicamenta commodè ingredi possint: igitur ambigendum non est, an Hippocrates manuum opere ac ferramentis exercuerit, quod apertè percipi potest [c] in casu Antonomi, famulæ in Omilo Equisonis, Palamedis, & aliorum; vel etiam Celsi [d] testimonio dum inquit, in omni verò fisso, fractove osse protinus antiquiores medici (Hippocratem, & Soranum innuens) ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. nam os fractum, nisi succursum est, grauibus inflammationibus afficitur, difficiliusque postea tractatur. Probat hãc operationem Galenus [e] dicens, Etenim si craneum est fractũ, id curamus præcipuè, vt quàm citissimè ossa fracta excidamus, ne uidelicet ipsum cerebrum aeris occursu refrigeretur; id quod certe esset malorũ vltimum illi, cui

caput

a ¶ Gal. 6. meth. c. 6. Auic. ca. de fract. cran.

b ¶ Lib. de Cal. curat. libr. 2. de morbis. & li. de loc. in homi.

c ¶ 5. & 7. Epidemiarum.

d ¶ Lib. 8. c. 4.

e ¶ 8. de usu par.

ca. caput fractum est. Sed quid magis, nonne & Galenus [a] ipse, se operatum ferramentis esse demonstrat, cùm dicat, Nouimus enim aliquando sincipitis os fractũ; quod autem os huic protinus succedit temporis os uocatur, in quo ipsas squãmatim commissuras compactas esse accidit, in eo luculenta fractura longisʃimè pertinebat: quam ipse equidem minime contingens, sed tantum sincipitis os excidẽs, hominem sanaui, sic vt nunc quoque multos iam annos viuat? attestatur [b] etiam Pergamenos suos capita perforasse, dum inquit, Columbæ sanguinem Pergameni nostri, atque etiam per totam fere Asiam, qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrum effundere solent; & paulò post, Ego [c] verò sexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citrà columbę sanguinem offensos. Auicenna etiã itidem locutus est, scias quòd ossa capitis diuersificantur ab ossibus aliis, cùm franguntur, quoniam nõ restaurat natura super ea alrosbot forte, sicut attrahit ipsum, & nasci facit super reliqua ossa, immò rem debilẽ: quapropter, vt non effundatur pus ad interiora, oportet ut extrahatur si fuerit plaga capitis completa, & non fiat occupatio in restauratione eius. Omnium igitur Græcorum, & Arabum sentẽtiam fuisse videtur, qualem descripsimus; patetque terebris, ac modiolis cranea perforasse, vt corpus tutum redderent, ac à prauis symptomatibus liberarent. sed cũ nostri in his opinionibus determinandis insistere non sit instituti, auctoritates quam plurimas dimittamus, quibus operandi necessitas demonstrari posset. Absint igitur qui operationes improbant, credentes tutò cataplasmatibus, emplastris, potionibus, aquis, & suis incantationibus fracturas Caluarię omnes postposito victus regimine, ac operationibus dimissis, curare posse; veruntamen si hisce eorum medicamentis, interdum vti necessum fuerit, illud eueniet nempe, vel ob vulneratorum animi pauorem tale operis genus respuentium, vel ob causam à medico perpensam, veluti est ætas infantiæ, aut decrepitatis, vt sunt vtero gerentes, aut si fuerit rationalium Chirurgorum penuria, aut instrumentorum defectus. quę omnia in aliquibus temporibus reperta fuisse aliqui [d] testantur; vel dum talis [e] fuerit fractura, vt nulla indigeat operatione, nullo symptomate apparente.

b ¶ 10. de simp. med. cap. de sanguine columb.

c ¶ 10. de s. m. ut supra.

d Zoar. 1. Theisir. Albu. in suo proh. Auerr. 1. coll. cap. 1. & 7. coll. c. 32.

e ¶ Hipp. lib. de Cal. curat.

DE OPERANDI RATIONE FERREIS instrumentis.

ERGÒ vbi ad manifestas fracturas peruenerimus, aut os depressum perceperimus, & sanguinem, aut alterum succum per ossis scissurã super membranas destillasse vereamur, cerebrumq́;, ac membranas compressas, aut punctas esse dignoscamus, aut quid extraneum absconsum detineatur, manuum opus, mollire necesse est sæua accidentia non expectando, omni adhibita diligentia, vt sedes affecta & affectus natura ac magnitudo ad unguem percipiatur. Si igitur minor plaga est, quàm fractura ipsa, secetur donec uniuersum os fractum, aut quòd fractum sit dubitatur, conspici possit. sic enim iubet Hippocrates [a] qui tribus de causis sectionem fieri debere innuit, nempe cùm os nudatum est, ut aperte noscatur quid mali senserit, & cuiusmodi sit, quantumque carnis collisum. secus uerò cum sub telo inuiolatum seruetur, nihilque læsum sit, quidque opus in curatione, egeat tam quod ad carnis, quàm quod ad ossis uitium pertinet; secundò cũ enudato osse uulnera intus caua sint, ut latiùs pateat intus, quàm extrà, neque possit ea medicamenta recipere, quibus nutriendum sit, incidi debet scalpello transuersa linea ducta, qua parte medicamenta non admittit; Tertiò cùm uulnus orbiculare est; capacissima enim omnium figurarum sphærica iudicatur plaga quæ in orbem est, cùm angulum non habeat unde caro nascatur, diuturniori tempore repletur: quare eam sectione accommodare opus est, sic ut duæ lineæ scalpello ducantur in longitudinem hominis, altera nimirum a superiori parte orbis, ab infe-

a ¶ Lib. de Cal. curat.

riori

riori altera, quò uulnus longum reddatur. Itaque, inquit Celsus; [a] quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, ante inflammationem enim tutius omnia tractantur; sic etiam Paulus, & Auicenna senserunt. Plagam igitur, si ex uulnere talem esse nouerimus, qualem necesse est habeamus, sat erit; si autem manibus facienda est, ea fere commodissima esse solet, quæ duabus transuersis lineis per medium se mutuo secantibus literæ X figuram accipit, licèt priuatim huius non meminerit Hippocrates, primę quidem in genere sectionum manufactarum; oportet autem, ubi secatur, carnem ab osse diducere, & membranam quæ ossi iuncta est, separare; deinde uulnus uniuersum linamentis implere, oui albumine imbutis, præsertim in sanguinis fluore, uel etiam & candido, luteoque simul, ut dolori obsistamus; sic enim in posterum diem minimo labore uulnus apertum habebimus, suprà uerò puluillos, ex molli stupa paratos, uino, & rosaceo infusos apponemus, aut Hippocratis cataplasma, siue polentam tenuissimã, quæ ex aceto aqua & farina hordei tosti subacta, atq; incocta fit, vt glutinosa reddatur: demùm caput fasciis concinnè, & vt tantùm contineantur quæ fuerunt apposita, auolui debet. nam fasciæ, quæ ad continenda medicamenta superdantur, in capite opportunæ sunt; Et hic quidem operandi modus à nobis probatur, dimittendo spongiam aceto imbutam Celsi aut poscam Pauli, cùm vsu non feruentur, sed vtimur vtplurimum aridis linamentis, qui modus communiter laudatur. Altius itaque collocato capite, ita secanda est plaga, vt omnino prædictæ figuræ imaginem referat, sic, vt vna sit linea ipsius plagæ, altera, quam scalpellus chirurgus duxerit, ex quo tetragona figura oriatur: antea verò caput radedum esse clarius est, quàm dignum quòd scribatur; ab osseque diducta carne & pericraneo, anguli eleuentur, linamentisque aridis plaga impleatur. Vt autem opus hoc absoluatur, opportunum instrumentum requiritur, quod à Paulo culter excisorius, ab Auicennæ interprete nouacula, vulgo rasorius, quòdque a Chirurgo perpetuò deferri debet; ad hanc imaginem efformatur; aut tale sit, cuius forma hic intueri licèt, aciem obtusam ex altera parte habet, ex altera verò acutissimè secat.

[a] ¶ Lib.8. c.2. in fine.

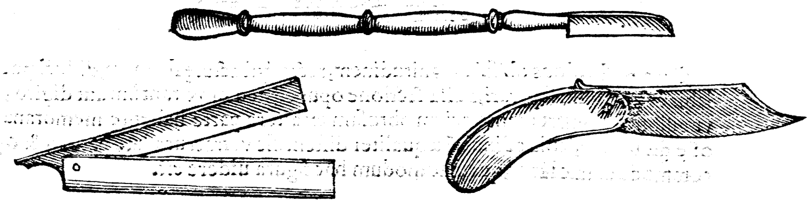

Vt autem forma incisionis externæ cutis, quam isti scorticaturam vocant, superiùs enarratæ faciliùs sensu visus percipiatur, eam sub hac effigie delineare decreuimus, in qua anguli quatuor eleuantur.

TETRAGONA SIVE CRVCIALIS.

AT cum sæpenumero contingit, vt vel ratione osſis ſubſtãtiæ imbecillioris, uel ratione modi percusſionis, vnum plagæ latus duntaxat fracturam experiatur, tũc vnam partem tantum ſecare ſufficit, latus nimirum illud, ſub quo fractura impreſſa eſt; nam non ſemper ad eam ſectionem, quam crucialem vocant, cogimur deuenire præterquam in fractura ingenti, aut magna depresſione ſub ambitu plagę totius. Ergò interdum datur ſectio recta à latere vulneris ad vulnus ipſum, adeò vt anguli recti conſtituantur, ex linea recta ducta ſupra lineam rectam, præſertim ſi vulnus rectum, aut oblongum extiterit, & fit figura trigona, quæ ad operantis intentum conducit; Diducatur ab oſſe caro, & membrana, ac eodem modo regatur vulnus, vt dictum eſt. hanc ſectionis formam multi orthogonalem vocãt, à qua anguli duo recti prius formantur, deinde ſuper os detectum, cùm labra eleuantur, triangulus quidam apparet, ac ut talis ſit prius vulneris ſectionis imago efformetur ≺ ⊣. poſtea in hac capitis forma, duorum angulorum eleuatio, triangulum efformantium conſpici poteſt; quod ſequens figura apertè demonſtrat.

TRIGONA SIVE ORTHOGONALIS.

QVOD ſi vulnus ob ſui magnitudinem, rectæq; fracturę formam, diduci poteſt, labiaq; non nihil ſeparari, nulla ſectione opus eſt, ſed mox tantùm aut digito, aut vnguibus, aut inſtrumento aciem obtuſam ex altera parte habente membrana ab oſſe diducatur, labia adinuicẽ æqualiter diſtent, ſic vt fractura latè pateat, & opus commodè conficiatur, quemadmodum hac figura uidere eſt.

LINEALIS SIVE RECTA.

Cvm

CVM autem secare intendimus latas, & magnas sectiones vitare oportet ob id, quia particula, vbi ad cicatricem est perducta, non solum turpissima reddetur, sed etiam protinus imbecillior fiet: ergo cum nudati ossis causa, plaga in capite secatur, vt pateat, necnè à telo os ipsum læsum fuerit, eatenus incidi debet, quatenus opus esse uideatur, omni studio ne [a] meninge os tegenti inflammatio suboriatur, ac indè consortij lege duræ membranæ, & cerebro communis fiat. Suturam igitur nunquàm secare oportet. nam in sutura os est diuisum & facilius cædit. neque ab ea pericraneum diuellere; siquidem [b] suturæ maximè neruosæ sunt, nec memoria excidat quòd tempora, & regio superior iuxtà uenam, quæ per tempora fertur, ob eius sensibilitatem attingi non debet; cũ enim, qui incisus fuerit, neruorum distensio præhendit, nerui enim qui a tertio pari oriuntur per has membranas disseminantur, & in eas desinere videntur, musculorum quippe omnium hi à prauis, accidentibus facillimè corripiuntur, cum neruorum principio ualdè proximi sint, adeò, ut ossis tantùm substantia tenuis inter ipsos, & cerebrum media sit, inferiori maxillæ motum præstant, quæ capiti iuxtà tempus committitur, & nè [c] ab externa causa facilè læderentur sagax natura iugalia ossa, Zigomata a Græcis dicta, solida & duriora absque medulla superposuit. Cæterum quanquam Celsus [d] hæc omnia nouerit, in eis etiam sectionem admittere uisus est. ait enim; neque id vitium vllum metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, affert, sed ibi quoque nihil tutius fit vrgente nimirum necessitate, & si accidentium magnitudo impellat, agendaque tunc temporis incisio est, iuxta villorum progressũ, in temporibus: secus verò in fronte, & supercilijs, vbi sectio corporis rectitudinem transuersim rugas requirit, nè ob cicatricem facies plurimum deturpetur. Itidem supra caluariæ suturas sectiones verentur, nam pericraneum illæsum ibi perpetuò seruari debet, cùm per suturas duræ meningæ, à qua ortum habet, proximè coniungatur, plurimæque venæ per eas transitum habeant; nec ullo modo facta sectione, calli in suturis gigni debent, nè vaporum continuus exitus impediatur, ac interioris membranæ motus deprauentur. attamen concessum in ipsis est, præsertim in coronali, cauteria vulgo dicta fieri posse, uel candenti ferro, uel urẽte quopiam medicamento, pro affectus ratione. Quapropter nos & accidentibus, & rationibus coacti sæpe & in temporibus, & in suturis felici quidem euentu sectiones moliti sumus; cuius actionis testes sunt quàm plures discipuli nostri, qui nunc excellentes viri euaserunt, & curationibus nostris sæpius interfuere. Hortamur igitur Chirurgos necessitate motos intrepidè ad opus deuenire, nam satius est aliquid nonnulla cum fiducia, vel cum periculo facere, quàm omni spe adempta certò perire. Patet itaque, ac demonstratum est fractæ caluariæ curationem manuum opera, ac ferreis instrumentis fieri debere; sed antequam ipsam aggrediamur, considerationes quàmplurimæ necessariò requiruntur, quarum prima TEMPVS est operationi opportunum: secunda LOCVS siuè situs illi accommodatus; tertia QVANTITAS ossis extrahendi; quarta INSTRVMENTORVM forma, & numerus ad operis absolutionem: quinta OPERANDI modus: sexta MEDICAMINVM administrandorum post operationem substantia, ac facultas ad rationalem uulneris curationem conueniens, ac insimul ordo totius in ea seruandus, tum ad præcauenda accidentia tum etiam ad ea amouenda, quæ superuenerint. Sed ut ordine quodam procedamus, a tempore ueluti ab ea indicatione, quæ satis vrget, initium capiamus.

a ¶Hipp. lib. de Coac. prenot. & lib. de Calu. curat.

b ¶Gal. com. 4. lib. Hipp. de Articulis.

c ¶Gal. 2. de usu part. circa principium.

d ¶Lib. 8. c 4.

DE TEMPORE CONVENIENTI.

LIcet varietate quarundam antiquarum opinionum de temporis historia ad has actiones dubitari posset, cùm de eo multi diuersimodè credidere; nos tamen dubitationes dimittentes, ex longa praxi dicimus, ope-

rationum huiuſcemodi determinatum tempus non concedi, ſed ſumi debere ab indigentia ipſius operationis, quandoquidem curatiua vulnerũ indicatio a morbi eſſentia, patientis robore, & ſymptomatum natura, & non à tempore ſumi debet, non eſt enim quòd tempus præfixum ad opus plurimum faciat, cùm ſymptomata, aut ea, quæ affligunt, aut quæ afflictionis indicium præſtant, temporis præbeant occaſionem; porrò ab Hippocrate dictum eſt modò citius, modò tardius accidentia fracta caluaria ſuperuenire: quapropter omnes vnanimes fatentur eam operationem tutiorem, utiliorem, & magis laudabilem fore, quę celerrimè adimpletur, & ideò axioma hoc perpetuò durat, quanto citiùs, tanto melius. Cùm igitur ad operationem accedere cogimur, auctore Hippocrate, ea nempè ante quartam adminiſtretur, id magis æſtiuis temporibus in quibus humores putredini parantur, & inſultus naturæ, contra morbum mouentur. cumque tempeſtiuè ad curationem accerſiti ſumus, & ante inflammationis initium, corpore euacuato, ſi expedit, os perforare oportet. nam plerunque æſtate poſt ſeptimum diē febris corripit, hyeme verò ante decimumquartum. Igitur, inquit Celſus, non ſunt audiendi, qui oſſe nudato diem tertium expectant, vt tunc excidant, ex quo euenit vt humor ad membranam deſcendat, exitum verò nō habeat, ac eam irritet, & graues inflammationes moueat. Matura itaque operis abſolutio requiritur, cùm internā læſionem nouerimus, neque tertium tranſigamus diem, nempe hoc pacto determinata temporis deſignatio fieri poſſet. Cùm verò accidentia vehementer intenduntur, dum humiditates ad putredinem tendunt, & naturæ inſultus contra morbum apparet, nec de Lunæ aſpectu, hoc eſt nouilunio, aut plenilunio, aut de criticis diebus, qui magis ad prognoſticum, quàm ad curationem faciunt, cura habenda eſt; ſed quamprimum negotium moliendum, vt ſanguis nondum congelatus facilius exeat, ac nè errans cerebrum perturbet, vel premendo grauet, vel æſtuando inflammet, minusque extendendo dolorem moueat. hinc Auicenna dicebat, quando frangitur craneum, & infrigidatur velamen, & apoſtematur, tūc opus eſt vt feſtines ad inciſionem; at ſi neceſſaria fuerit expectatio, ea fit vſque ad duos dies, aut tres; ſed ut plurimum oportet ut curetur in ſecundo, præſertim ſi panniculus coarctatus, aut punctus fuerit. quoniam punctura facit ad apoſtema, & ſpaſmum; quare oportet vt extrahatur illud os ſtatim, & remouebuntur accidentia. Ergo ab apparentibus ſymptomatibus, aut ab eorum timore operandi indicationes diligens medicus ſumere poteſt, & magis in corporibus cacochimis, aut malis ſuccis repletis: verùm vbi a principio facta non fuerint ea, quæ ſubterfugere non licèt, reliquis diebus efficiamus. ſatius nanq; eſt quoquomodo tardius occurrere remediis, quàm ijs omisſis, ſine ſpe mori ægrum ſinere. ob id & tertio, & ſexto, & decimoquarto, & reliquis diebus indifferenter operari poſſumus; quod ſi per fracturam humiditates, & quicquid ſubtus continetur facilè expurgentur, cerebrum a nōxa tuetur, vel ſi materia exigua, & benigna fuerit, & ab innato calore regulari & diſcuti poſſit, tunc demorando interdum nihil damni affert, eoque magis ſi in regione temperata, conſtitutione non æſtuante reperiamur, ęgrotantisque habitus validus ſit, nec copia malorum humorum ſcateat, ſi opportunæ euacuationes præceſſerint, victus ratio congrua, nec accidens vllum appareat, quibus conditionibus temporis aſſignationes obſeruandæ ſunt. Ab anni conſtitutione ſolebat Hippocrates operationem innuere, cùm dicit, Ab initio autem cùm vulneratum ſuſceperis, hyeme quidem ante quartam decimam diem, omninò os auferre tentato. æſtate verò ante ſeptimam, priusquàm ſymptomata mala oboriantur. verùm, quoniam hyeme quandoque die vndecima accidentia ſuperuenire ſolēt, decima abſque vlla operatione non eſt prætereunda, quæ æſtate accelerari debet; tunc enim humiditates facilius alterantur, & corrumpuntur vehementius in humidiori temperatura. Abiiciamus igitur Empiricorum ſententias, operationes reprobantes, nec eos audiamus, qui ſymptomatum acceſſum morantur, priusquàm

operen-

operentur,quo fit vt errores,& damna ægri experiantur;corpora siquidem humida in loco calidiori non ventilato constituta facilè putrescunt,serius vero in frigidiori;& hinc efficitur quòd accidentia diuersimodè,& variis diebus apparent,&, vt retulit Paulus,& Auicenna,etiam transacto anno patientem inuaserunt:nō datur igitur ad hoc tempus præfixum,sed omnia rationalis medici iudicio dirigantur Celsi præceptum obseruantis,prudentis hominis esse primum,qui seruari nō potest,non attingere,nec subire speciem eius vt occisi, quem sors ipsius peremit; deinde,ubi grauis metus sine certa tamen desperatione,indicare necessariis periclitantis in difficili rem esse,ne si victa ars malo fuerit , uel ignorasse , vel fefellisse uideatur .

DIGRESSIO.

AT cum [a] caluariam quandoque frangi contingat cute exterius integra remanente,non est cur ambigendum sit,nunquid huiuscemodi fracturæ genus concedi possit , quamquam argumenta quam plurima adducantur,uidelicet quòd minus percussionibus cutis & caro resistat, quàm os , & ideò suapte natura promptior sit ad vulnera suscipienda osse ipso,agens [b] enim facilius agit in patiente bene disposito : Cutis ob sui substantiam mollem, laxamque minori negotio soluitur,quàm os ,cum melius disposita sit: Insuper cum ossis tegumentum,ac tutela cutis a natura genita sit,osse facilius frangi, disrumpique potest,utpotè solidiori,ac duriori:preterea quemadmodum in fluxionibus a capite ad pectus pulmonem promptius affici contingat,molliorem nimirum,substantiaque laxiorem corde ipso solidiori ac densiori , ita & in capite verisimilius est cutem,quàm craneum lædi posse:sed unicuique patere potest,quomodo ossis substantia,licet durior,attamen tanquam tenuis,frangatur,cum magis resistat, & corpori graui opponatur,impetu quodam exterius aduenienti , quàm cutis compactæ quidem substantiæ,& cedenti adeo,ut non frangatur ad sensum , quamquam cōtinui solutionem patiatur,idque magis euenire solet in ossibus siccioribus, vel natura,uel ętate,ut in collisionibus, & contusionibus quotidiana commonstrat experientia;secus uerò in pueris [c] qui ob ossium humidorum, molliumque substantiam,minus franguntur,cum facilius cedant ac flectantur;propterea in casu ab alto precipitantes,ut plurimum noxam euadunt.patet etiam tale quid in physicis de fulmine,a quo ex uelocissimo descensu ab aere ensis in uagina absumitur,illæsa uagina.compertum est etiam in re medica febrem fixam , quam Hecticam uocant,prima accessione solida membra inuasisse,& non spiritus,aut humores,cùm tamen facilius sit,humores,& spiritus affici,quàm solida ipsa membra. Quòd autem cutis non rumpatur falsum est;soluitur enim semper in contusionibus , quanquàm innotescat affectus,vt in apostematibus contingit. Siquidem [d] in eis,& si occultè,necessariò datur continui solutio.porrò ex tribus morborum generibus vnum fit nempè apostema.sed his omissis,dicimus huiusmodi fracturæ genus celerem quidem ac solertem manuum,instrumentorumque operam requirere: nanque dum occupatio in apostematis curatione fit,& ad fracturam non peruenitur, fortasse accidit vt os desubtus putrefiat,& accidunt antequam fiat sanies, aut post ipsam,ægritudines malæ ex febribus,tremore,destructione rationis, & similibus. Ergo cum in mora periculum sequatur,quod decet quamprimum perpetuò ante diem tertiam adimpleatur,præsertim si cerebrum , aut eius meningæ pungantur, aut comprimantur,aut alio modo lædantur;nec obest si Galenus temporis considerationem prætermiserit,cum sat illi fuerit ad Hippocratis mentem pluries dixisse,quicquid agis citò,tutò,lætè,ac sine dolore agas : & hæc duo semper seruato,vt nisi iuueris,saltem nō noceas;insuper si sextus methodi liber Galeni, in quo omnia explere promiserat,& quem imperfectum habemus,apud nos extaret,aut

a ¶Paul. libr.6. cap.90 .Auic.c. de tract.cra.

b ¶Aristo.2. de Anima. cap.24.

c ¶Hipp.lib.de nat.mu. Gal. li. de Calu. curat. Auic.4. 4. trac. 2.cap.4.

d ¶Gal. libr. de inæquali temp. Auic.2.1.ca.5.

septimus a Rasi citatus, qui non reperitur, fortasis tempus ad hoc opus determinatum, cognosci posset.

DE LOCO, SIVE SITV OPERIBVS opportuno.

a ¶Arist.2.phy. com.79.

CVM [a] actiones vniuersæ ab agēte dirigātur in finē, cuius gratia aliquid fit, & sedes cranii perforanda plurimum ad finis consecutionem conducat: iccirco opportuna, & accommodata eligi debet, vt faciliùs finis ipse assequi posit, præsertim dum aditum, & orificium paramus ad variarum humiditatum sub caluaria contentarum expurgationem; tunc enim vel terebris, uel modiolis, vel cycliscis, vel simili alio instrumento emissariū in caluaria facimus, nempe ita commodo loco, ut facillimè succus omnis extra uenas exeat, sicque ad hūc finem in ima, ac decliuiori vulneris parte locus imprimatur; porro situs infimus, & decliuis, ac huic expurgationi pronus interdum respectu rectitudinis corporis consideratur, quandoque ad fracturæ formam, utrunque uero ad rem nostrā minimè conducit, nisi per eam materiæ tuto educi possent: sed ea vtilis est, quę ex decubitus patientis modo desumitur: inquit Princeps, oportet vt sit incisio ex loco conuenientiore, & conuenientior quidem est aggregans ad oppositionem per quam existimes, quòd virus currat, ex eo melius, & ad facilitatem incisionis: ad eundem modum si membranæ comprimantur, lacerentur, aut pungantur ab osse. aut ab alia re adeò ut mala subsequantur symptomata, partem auferimus, quam arbitramur nocere, & operatio duntaxat respectu symptomatum absoluitur: quò fit vt non magis hanc, quàm illam partem auferamus, sed tantùm eam, quam commodiorem, ac utiliorem iudicamus, non contenti interdum uno tantum foramine: ut infra ostendemus, sed quàm plurima, cum res ita expostulat, fieri debent; at in fractura ingenti, uel depresione, uel cum ossa in frustula diuersa diuisa sint necesse est quandoque terebello exiguo, modiolove sanum os fracto contiguū perforare, quo eo imposito instrumento, quod græcè ostagran, latinè vectem, & uulgò eleuatorium nuncupatur, os depressum attolli posit. nam citrā periculū imbecillia ossa, teste Hippocrate, non perforantur. quare nonnihil sani osis interdum accipere licet; ubi uerò inferiorem osis tabellam, fracturam, osse superiori maiorem, pati percipimus, recto scalpro, ac malleolo uti licèt, uel forpicibus uulgò mordenti appellatis, ut paulatim partes superiores per orificium undique auferātur, quousque talis reddatur aditus, quòd diploidis, siuè secundæ laminæ commodè fractura extrahi posit, seu quicquid intus contineatur. A natura itidem partium, operationis modum desumimus, cum [b] in ipsa caluaria uarietatem in crassitie, duritie, & soliditate spectare oportet, occipitis enim ossa solida, crassa & firma sunt, contra uerò sincipitis ossa tenuia, & debiliora, uerticis autem inter hæc media sunt; lateralia & circa tempora frangibilia, ob id eorum fracturæ ualde periculosæ sunt, cum in lateribus non uno in loco etiam neruorum, horumque non leuis momenti quidā exortus existat, quibus admoniti ab eximendis osibus quæ in lateribus capitis sunt, abstinere debemus, Galeno [c] asserente, nouimus aliquādo sincipitis os fractum; quod autem os huic osi protinus succedit tēporis os vocatur, in eo luculenta fractura longissimè pertinebat, quam ipse equidem minimè contingens, sed tantùm sincipitis os excidens hominem sanaui. quod autem capitis partium diuersitatem cōsiderasset Galenus, ait, In alia similiter se habente fractura cogitabam os supremum dimittere, ac quod a lateribus erat, quò sanies deflueret, eximere; mox cùm & crasitudinem eius & duritiem æstimassem, utilius fore iudicaui, supremum os potius eximere, quàm ob defluxus solicitudinem, cerebrum ualenter concutere; cogitaui præterea accidere posse, ut si a latere magnū fieret in osibus foramen, prominerer fortasis hac parte cerebrum: quapropter

b ¶Hipp. lib. de Calu. cura. Gal. lib. de ossib. c. 1. & 9. de usu par.

c ¶6. meth. ca. ult.

innuen-

innuente Hippocrate aduertendum est in durioribus ossibus opus terebris, ac modiolis absolui debere; nam sic caput minimè concutitur. in tenuioribus autem, & imbecillioribus cycliscis, aut simili alio instrumento, siquidem terebræ in his periculo non uacant. oportet autem si uulnus in futura fuerit, & telum ossi insederit, diligenter animaduertere, ut inuestigemus qua noxa os teneatur. nam secare ipsas futuras non expedit, sed ab illis recedere, atque ubi sectio necessaria sit, proximum os secare conuenit. dum ergo operamur, fugiendæ futuræ sunt, nam [a] per eas pericranion duræ meningæ alligatur, & ipsarum uulnera letalia iudicantur; quò fit, ut perforationes haudquaquàm in ipsis conueniant, uerum in urgẽte causa circa ipsas, quinimmo vtrunque latus multotiens perforare cogimur, futuras cauentes, cum materiam undique sub caluaria adesse arbitramur: At si accidentium magnitudo inualescat in ingenti depressione, aut magna fractura etiã super futuras manum admmouebimus, præsertim cum indicia adfuerint propria duram meningã a craneo abscedi, vel percussionis robore, vel à copia humoris super eã contenti: adhuc futurarum varietatem considerare oportet; in capitibus enim quibusdam sagittalis ad supercilia vsque protenditur, in aliquibus lambdois arctior efficitur, interdum omnes adeo conueniunt, vt vix decerni possint, & mentem, ac oculum fallant. nam & Hippocrates a futurarum angustia se deceptum esse memoriæ prodidit, interdum adeo hiant vt vapores, & succi tenues infra craneum facilè per halitum dissipentur, in quibusdam pars anteriori eminet, in aliis deprimitur, vtpotè auctoritate Hippocratis hominum capita nihil inter se similiter habent, neque futuræ capitis in omnibus eodem loco consistunt. porrò capita nautarũm, militum, rusticorum, sub dio vitam degentium, ac alimentis crassioribus nutrita, dum consistunt duriora, ac solidiora euadunt: secus verò infantium, mulierum, sub vmbra, otio & quiete degentium, ac victu molli, & concoctu facili vescentium tenuiora, & molliora existunt: magna cautione circa occiput opus est, ne ceruicis penitior pars afficiatur, ac cerebellum, spinæque origo motus à voluntatis imperio prodeuntis noxam subeat: quinimmò aliqui opinãtur occipitij perforationes nunquàm sanari. Cum ergo laterales partes perforamus, summa cura habenda est, nè cerebrum promineat; orificium itaque exiguùm sit, deligatura opportuna, & decubitus secundum exigentiam.

a ¶Gal. 9. de usu part. cap. 17.

DE OSSIS EXTRAHENDI QVANTITATE.

POSTQVAM [a] sedes iã constituta, ac signata fuerit, ossis quantitas extrahẽda se offert, quæ ea quantitate auferenda est, quantam os fractum, & seiunctum expostulat; quòd si cuti inhæreat, ab ipsa diuellatur, cum in caluaria, vt in aliis ossibus, callus nunquàm expectatur: his Galenus [b] astipulatur dicens, quantum verò excidere conueniat eius, quod affectum est, deinceps exponam; quod vehementer est confractum id totum est auferendum; at si fragmenta quædam longius excurrant, ut interdum accidere cernitur, hęc ad finem persequi non expedit; illud persuasum habentibus, minimè futurum, vt ex eo noxa vlla sequatur, modo reliqua omnia ritè sint parata. Nos verò non semel, aut bis, sed planè persępe sic facientes, voti compotes fuimus. Hanc Galeni sententiam ad vnguẽ imitatus est Paulus, [c] & Auicenna. [d] consultò itaque ossa fracta educemus, vt noxam potissimum a membrana, & cerebro auferamus, secundò quoniam caluaria poro solido, & crasso non eget, cum tenuis, ac leuis sit, & à solido poro membrana subcingens premeretur, quapropter ossa educere oportet, vt inde substantia illa cartilaginea, quæ ossis munere fungitur gigni possit, siquidem callus, aut porus sarcois, aut alrosbot non generatur, [e] nisi in osse, in quo medulla reperitur, nam medulla ossis alimentum est, &, vt inquit Celsus, callus ossis cicatrix est. Tertiò [f] cùm caluariæ ossa nec motui insigni, nec oneri alicui subiiciantur, sed

a ¶Hipp. lib. de cal. curat.
b ¶6. meth. ca. ult.
c ¶Lib. 6. c. 90.
d ¶5. 4. cap. de fract. cranei.
e ¶Hipp. lib. de Alim. in fine.
f ¶Gal. libr. de usu par. c. 1.

vt tegatur duntaxat,& tutetur cerebrum veluti galea extructa sint,fortissima, ac solidissima concretione minimè egent.in scissuris autem penitioribus,ac reliquis fissuris eo deducenda res est nempe cycliscis, & scalpris, vt tantum ossis auferatur,quòd humiditates,si quæ fuerint retentæ,per facilem aditum educi possint,& membranam commodè abstergere valeamus, nec tunc ingens foramen requiritur,veluti in cauis depressionibus,dum ipsa membrana premitur, vel cùm secunda lamina superioris maiorem experitur fracturam: quòd si os compressum citrà disiunctionem appareat, ad vitanda symptomata foramē exiguum in imo depressionis paramus, quo immisso eleuatorio os attolli potest: fit ergo iuxtà ossis extrahendi quantitatem orificium magnum,& paruum,perspecta nimirum materiæ contentæ copia,membranæ noxa,ac fracturæ sede.siquidem in partibus lateralibus,imisque sedibus cerebri procidentia verenda est. nā pro comperto habetur, cutis amplas sectiones, fracti ossis notabilis quantitatis extractionem, ac operationis moram cauere oportere. hæc enim omnia membrum imbecille reddunt,& eius potentiam regitiuam destruunt. At cùm hic particulatim de his actionibus sermo à nobis propositus non sit,hæc dicta sufficiant.Sit ergo tempus, locus, situs,ossis quantitas,opportuna ac concinna instrumenta, necnon approbata medicamenta iudicio,& arbitrio solertis,ac eruditi Chirurgi dirigenda,qui suarum indicationum fundamenta à fracturæ essentia,à patientis robore,a sede affecta, & symptomatum fortitudine sumere tenetur.

DE TEREBRIS, MODIOLIS, PHACOTIS, scalpris, cycliscis, meningophylacis, ac alijs instrumentis ad cranij perforationes opportunis. Cap. XII.

CAPITIS fracturæ inter omnes corporis affectus, præsertim in soluta continuitate, instrumentorum varium vsum maximè exposcunt;iccircò chirurgum solertem decet eorum copia, ac formæ varietate minimè carere.siquidem [a] indecens est,in occasionibus ea alibi perquirere,ob id de eis in præsentia aliqua dicamus, varias eorum formas delineantes, tùm ex antiquarum sententia. tum etiam ad recentiorum opinionem, ut, qualisnam probabilior,ac vtilior esse uideatur, pateat, & hanc vel illam accipere fas sit. Ne miremini igitur, si instrumentorum tot varias formas hìc designauerimus, apta quidem, vt decet, ad omnes caluariæ perforationes: porrò tertia illa medicinæ pars,quæ chirurgia nominatur,in duas partes diducta est,vna carnis vitia corrigit, altera ossium fracturas coniungit,aut luxata ossa in sedem propriam reponit. igitur quod ex vi nominis,ac operationis colligitur,solùm affectus illi ad eā pertinere videntur,qui manus operam requirunt,& ea præsidia, quæ corporibus sic languentibus adhibentur,non nisi multorum instrumentorum auxilio celebrantur,iccircò ea, quæ fracto craneo opportunè opitulātur,hìc inferiùs ordinatè delineare decreuimus, vt ea operando in commodum vsum parata habeamus, quæ si ea qua egemus diligentia delineata non erunt,eorum tamen vtilitas,& operatio facillimè intelligi poterit. Prisci nempè illi medici,qui chirurgiæ operam nauarunt, in caluariæ perforatione quibusdam instrumentis utebantur,dum durioris ossis amplum spatium detectum adesset,Terebram,ac Terebellam sic vocitantes. exciditur [b] enim os duobus modis,si paruulum est quod læsum est modiolo, quam chœnitiā Græci uocant,si spatiosum,terebris.Terebrorum autem duo sunt genera,alterum simile ei,quo fabri utuntur,præsertim ad uasa terrea perforanda angustis quam pluri-

a ¶Hipp. lib. de Medico.

b ¶Cels. lib. 8. cap. 4.

plurimis foraminibus; itidem in caluariæ ossibus sic illi operabantur instrumẽtis; nempè has formas imitantibus.

TEREBRUM QUO FABRI UTUNTUR.

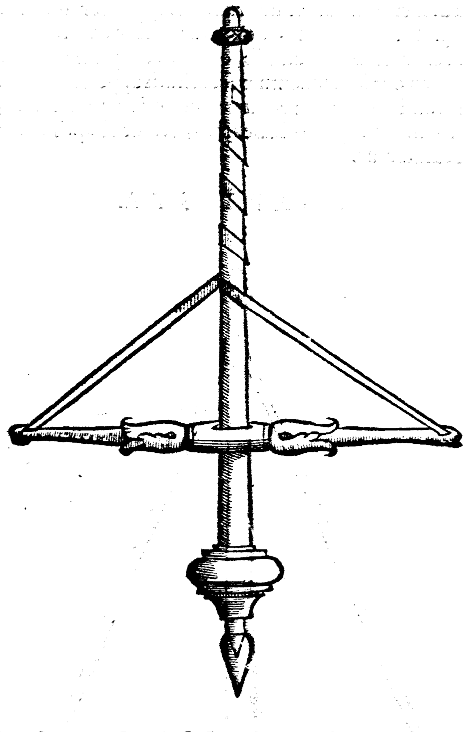

Hoc terebro foramen fit in ipso fine uitiati ossis, atque integri; deinde alterũ non ita longe; tertiumque donec totus is locus, qui excidendus est, his cauis cinctus sit, atque ibi quoque quatenus terebra agenda sit scobs significat; tunc exciso rius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrunque medium est excidit, ac sic ambitus similis ei fit, qui in angustiorem orbem modiolo imprimitur. Terebræ proprium est perforare, cùm acutum mucronem habeat; aptatur propriè cum ossa plurimum firma sunt. sed metuendum est, nè dum agitur mucrone cerebri membranam violet, quare imperauit Hippocrates nè operando nimis alte descendat. Adhuc eius vsus alienus est vbi ossa vehemẽter sunt confracta, aut vbi per se imbecilla fuerint: At quia dum terebrum hoc circumagitur, periculum imminet nè membranæ lædantur, ideo nonnulli, inquit Galenus, vt quò minus usque aberrarent, & hoc periculi genus euitarent, eiusmodi terebras excogitarunt, quæ mergi non possunt, & ob id a Græcis ABAPTISTA dicuntur, circuncurrit enim parum supra acutam terebrę cuspidem circulus quidam parum extans: expedit sanè complures id genus paratas habere, quæ omni caluariæ crassitudini adaptari possint: nam crassiori ea conueniunt, quæ inter extãtem

cir-

circulum,& mucronem longius ſpatium habent,tenuiori contra quæ breuius: atque etiam huc pertinere videntur terebræ ſecundo loco a Celſo deſcriptæ capituli longioris,quod ab acuto mucrone incipit,dein ſubitò latius fit, atque iterum ab altero principio paulò minus,quàm ęqualiter ſurſum procedit,prohibet enim capitulum,quod ſuper mucronem ſubitò lateſcit,nè terebra altius deſcendat. Terebræ iſtæ habena ducuntur,cum in tranſuerſarium inſeruntur, quod medium perforatum eſt,ita ut facilè ſurſum,ac deorſum per ipſam feratur, dum habena circũ ipſam obuoluitur,& circumagitur,ac impetu per ſe in contrariam partem conuertitur:hoc terebrum credimus illud eſſe, quod quàm plurimi medici tum ueteres, tum noſtrates vnico ore inſtrumentum ſecuritatis appellant,ab aliquibus etiã terebrum non profundans dicitur; eo tamen nos uti non auſi ſumus, cum ſecuriora ac magis idonea parata perpetuo habeamus; ſed ut abaptiſtæ uera forma cerni poſſit,imprimi curauimus.

ABAPTISTA.

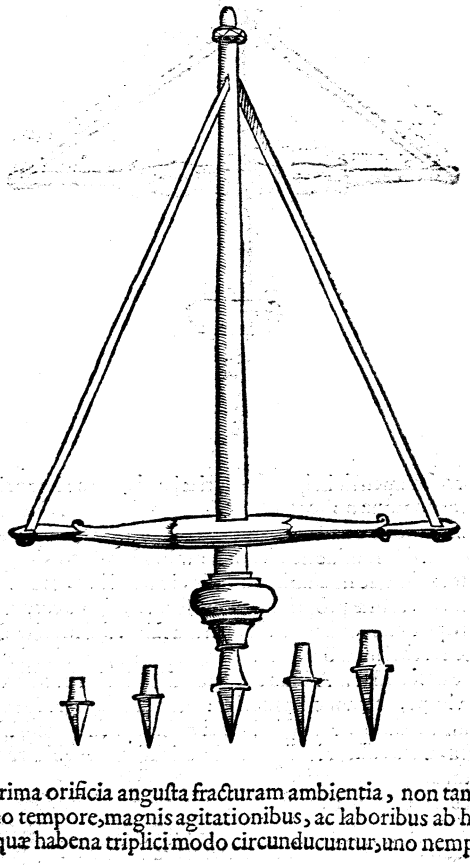

QVAM plurima orificia anguſta fracturam ambientia, non tamen a periculo tuta,longiſsimo tempore,magnis agitationibus, ac laboribus ab his terebris imprimebantur,quæ habena triplici modo circunducuntur,uno nempè per tranſuer ſarium,

ſarium, & duplici habena, ut dictum eſt; altero per ſimplicem mediæ terebrę arctè alligatam, ac ſæpius circa ipſam obuolutam; tertio cum exiguus arcus admouetur ſic, vt chorda ſemel circa terebram uoluatur: quæ autem terebra per ſimplicē habenam, aut arcum circumagitur pilam mobilem in ſummo continet, quæ manu ſiniſtra firmiter conſeruatur. terebræ verò acuties in oſſe ſano, vbi deſideratur orificium, ſituatur, ac dextera habenam ex tenui corio, aut exigua fune vi quadam trahendo, os terebræ magnitudine perforatur duobus nempe, aut tribus, vel pluribus, ſi opus fuerit, orificiis; quamquam autem ab Hippocrate, Celſo, & Galeno de acutis terebris mentio facta ſit præſertim in oſse puerili, cùm os terebra in circuitu perforatur, iubeantque admotis ſcalpris excidi, tamen, quia periculo non uacant, hiſce temporibus reprobantur. Sed, ut eorum potentia dignoſcatur, videamus imagines.

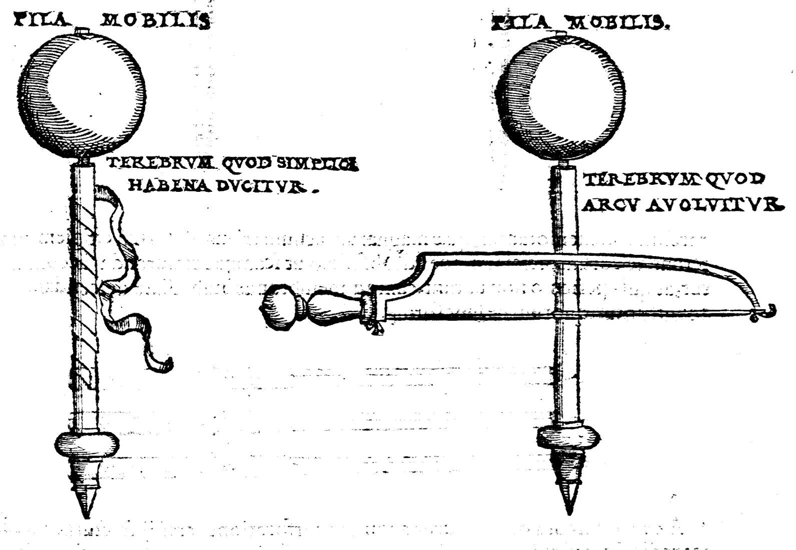

NAVTAE, & qui caſtra ſequuntur, inſtrumentorum penuria, oſſa cranij quibuſdam ſuis terebris perforare imaginati ſunt, quæ una tantum manu aduoluuntur in ſummo aut pilam, aut tranſuerſarium quoddam continent, in imò ualdè acutæ, aut torculatæ, aut triangulatæ ſunt; ſed quia facillimè meningas attingere poſſent reprobantur, poſſent fortaſsis a viro peritò commodè vti, quare earū formas delineare decreuimus.

TEREBRA QVAE VNA TANTVM MANV auoluuntur.

ARABS ille magnus chirurgus Albucaſis [a] in caluariæ perforatione quoddam terebrum commendat, quod digitis tantum uoluitur, & eam agit operationem, quam ſuperius deſcripta terebra facere ſolita ſunt. & quia ſolis digitis circunferuntur, tenuia admodum eſſe opinamur. Ab Auicenna [b] pariter quędam tere-

a Lib. 2. c. 46 lib. 3. cap. 3.
b 5. 4. tract. 3. cap. 1.

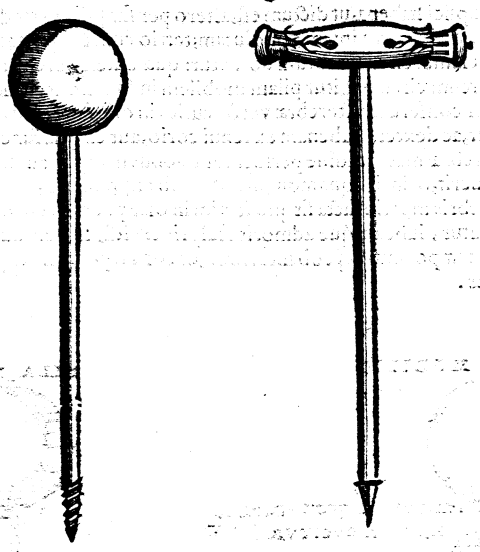

terebra commemorantur, quæ magnarum acuum triangulatarum effigiem præ se ferunt, ac eorum præcipuè, quę ad subsellia, aut scamna restauranda accommodātur, at quia periculo non uacant, cùm ad membranas immediatè descendant, non admittuntur, quorum hę sunt formę.

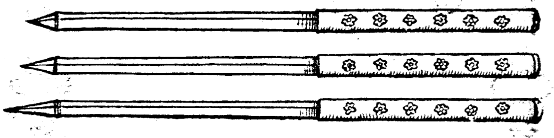

Acvta terebra quàm plures angustas perforationes cranij fracturas ambientes radioli crassitudine ęquidistantes formare solēt: quod uerò inter foramina resīdet aut rectis, aut curuis scalpris malleolo plumbeo adacto rescindere expedit, qđ ad rē esse nequaquàm videtur: nam scalpri acies mēbranas violare posset: quare vt tuto opus perficiatur, scalprū quidā aut ceteris timidiores, aut fortasse tutiores adinuenere, quo nec qui minori cū periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modus inueniri possit; pręsertim in uehementissimis fracturis, quas medici Gręci engissomata, & camaromata uocant. nam pręter alia membrana ipsa ab ossibus, quæ vehementer sunt afflicta, celerrimè recedit, adeo vt nullus sit metus eam, quæ iam seiuncta est, tetigisse: si ergo vnam semel nudauerimus partē, ac scalprum, qui in cuspide præfixam habet obtusam, leuemque lenticulæ speciem, aciē verò per longitudinem erectam submiserimus, vbi latam partem lenticulæ supra membranam statuerimus, feriemus malleolo, ac sic caluariam diuidemus. eueniet enim ita agentibus, quæ requirimus omnia; nam membrana, ne si dormitans quidem quis agat, lata tantum lenticulæ parte occurrens, vulnerari potest: tale quidē scalpri genus, quod in imo lenticulæ speciem habet, atque hanc hebetem, in longitudinem verò aciem acutam apud priscos omnes commendatur, quo adhuc in

osse

osse cranei valdè comminuto, aut arte pluribus in locis terebrato, sed nō vbique separato, nostrates chirurgi vtuntur; nam lenticula membranā ab omni noxa protegit, malleolo eget; nam excidendo præire debet. quam excidendi rationem Galenus præter cæteras approbauit, vt quæ celerrimè effectum præstat, idque sine vlla membranæ cerebri noxa: facit interdum post cerebri operationem ad squurilas, siue satagias diploidis remouendas, ac ossis parietes leniendas, aut eius partes non ex toto dimotas separandas. Phacotum græci vocant, latini lenticulatū scalprum, & communiter lenticulare, lentiticium, & lēticula vocitatur, eius cauda ad Vectis formam diuersimodè formatur, vt diuiso aut depresso osse, subleuari possit. in hunc modum effigies videntur.

PHACOTVS.

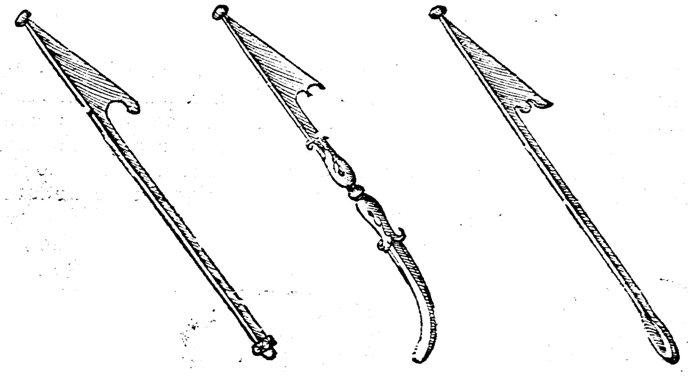

PRAESTANTISSIMI Chirurgi, vt cerebri membranam ab angulo scalpri, omni ve noxa tuerentur, instrumentum quoddam eius custodem inuenere, quod operando sub caluaria immittitur. Formatur hoc modo inquit Celsus, [a] lamina ænea, aut argentea, & firma, paulum resima ab exteriori parte, leuisque demittitur sic, vt exterior pars eius cerebro propior sit: subinde autē ei subiicitur, quod scalpro discutiendum est, ac si expedit, eius angulum vltrò transire non patitur, eoq; & audacius, & tutius scalprū malleolo subinde medicus ferit, donec excisum vndique os eadem lamina leuetur, tollique sine vlla noxa cerebri, potest. Alterā adhuc hoc instrumentum præstat vtilitatem, vbi os totum eiectum est, circunradendæ, leuandæque sunt oræ, & si quid scobis membranæ insedit colligendum, vbi superiori parte sublata, inferior relicta est, non ora tantum, sed os quoque totum lauandum est, ut sine noxa postea cutis increscat, quæ aspero osse innascēs, protinus non sanitatem afferret, sed nouos dolores commoueret: quod etiam innuit Auicenna [b] dicens cum perfoderis os, oportet vt æques asperitatem eius, quæ fit ex incisione, & concauatione, aut cum nouacula, aut cum aliquo incisoriorum, quæ similatur aciei ensis, postquàm posueris instrumentum, quod cooperit siphac, & seruat ipsum, & si remanserit aliquid ex ossibus paruis, aut frustis, tunc oportebit vt accipiantur cum facilitate, donec curatur vulnus, cùm vnguentis. Probant hoc instrumentum antiqui, [c] quod tamen non nisi a perito chirurgo vti licèt; siquidem dictum est a Galeno [d] quemadmodum inter os perforandum, cùm quis

a ¶Lib. 8. ca. 3.

b Cap. de frac. cran.

c ¶Gal. com. 1. de off. m. Hipp. Pau. lib. 6. cap. 77. & 90. Auic. 4. 4. trac. 4. c. 12.

d ¶4. de loc. aff. cap. 2.

membranam negligenter, ac vltra quàm res expostulat meningophilace, id est mẽbranæ custode, premendo violauerit, sopor accidere solet; ita vbi os caluarię vehementer attritum ipsius uentriculos comprimat, maximeque medium, sopor superuenire potest, a græcis meningophylax, à latinis spatomelis, & communiter membranæ custos, uocatur, cuius imago hæc esse creditur.

MENINGOPHYLAX.

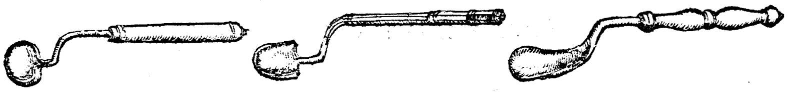

Terebrae proprium est perforare, cum acutum mucronem habeant, & angustos canales facere, & ob id scalpri & malleoli opus requiritur; foramen primum in fine vitiati ossis, atque integri fit; deinde alterum non ita longè; tertiumque, & quartum donec, vt supra diximus, totus locus his cauis cinctus sit, tunc excisorius scalper, aut lenticulatus, ab altero foramine ad alterum malleolo plumbeo adactus, id quod inter utrunque medium est, excidit, quod opus hæ duæ imagines apertè demonstrant.

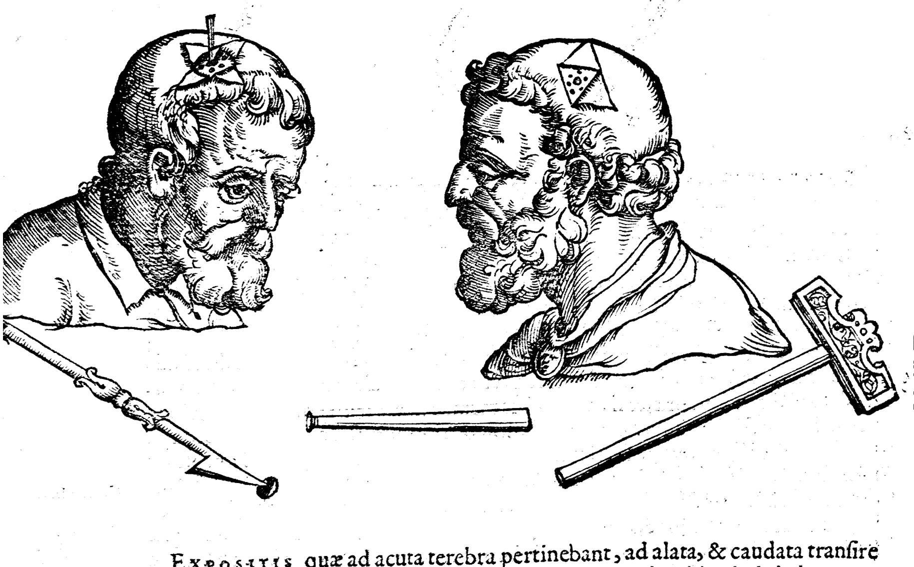

Expositis quæ ad acuta terebra pertinebant, ad alata, & caudata transire tempus est, quibus ossa radi, & excauari possunt; hæc aciem hinc inde habent acutam, & formam semiouualem, & in suo uertibulo aut manubriolo posita, & pluries conuersa os excidunt, nec ad membranas possunt descendere; nã quæ prominent alæ cæteras partes penetrare facillimè non sinunt: Huius generis quam plurima

habenda

habenda ſunt latiora & anguſtiora.primò quidem latiùs admouendum eſt, deinde anguſtius,ſic,vt,cùm dimidium exciſum eſt, maximè anguſtum adhibeatur : in carioſis oſsibus,& magnis teredinibus ipſis vti non inconuenerit;ſecus uerò in rimis,aut puris ſciſſuris, tarde enim ac magno ſtrepitu operatur. Hæc ſub diuerſis imaginibus formantur,nempe duarum,aut quatuor,aut plurium alarum.

TEREBRA DVABVS ALIS MVNITA.

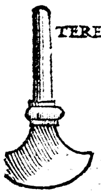

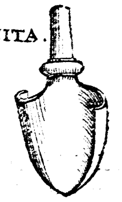

TEREBRA QVATVOR ALIS CIRCVNDATA.

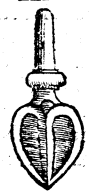

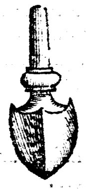

TERERA PLVRIMIS ALI· OLVTA

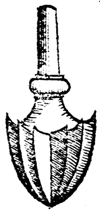

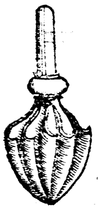

Altera terebrorum ſpecies ſtriata ſine alis,ſed aſpera, & limæ formam imitans,inuenta eſt,cuius opus in ſquamis oſsium,& ſciſſuris approbatur, pariter in corruptis & teredinibus, ſed potiſsimũ ad ſquilas ſiue ſatagias delendas,ac eorũ omnes aſperitates leniendas,ut inde ſuper ea caro oriri poſsit;tardè ſed tutò operatur.& ſi quis de induſtria ad meningas deuenire uoluerit,longisſimo eget tempore: nã ſtatim ſcobinis ſiue aſperitatibus repletur. hac de re nullibi uſitatur.eſſet fortasſis in perita chirurgi manu, opportunum inſtrumentum, cuius formæ ſunt huiuſmodi.

TEREBRA LIMATA

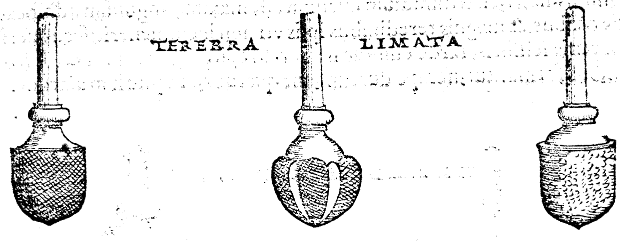

Aliam terebri formam ad oſſa ualdè dura perforanda aliqui imaginati ſunt, & terebrum imaginatum uocarunt, quod in craneo ſine ſciſſuris timoroſè operatur; ſub duplici forma effingitur, una aculeum caudatum, acutum, ex duabus æqui diſtantibus, ac incidentibus alis munitum habet, quod Neptuni tridentis effigiem imitatur: altera aculeum acutum teretem, una tantùm ala ſecante: terebello, quo uaſa uinaria forantur, aſsimilatur: porrò quia huiuſcemodi inſtrumenta operãdo aut caput commouent, quod quietem potius expoſcit, aut quia effectum celeriter non præſtant, atque non ſine ullo timore, quod Hippocratis, & Galeni præceptis oppugnat, & longo temporis ſpatio indiget, & capitis oſſa quàm celerrimè excidenda ſunt, ne cerebrum aut commoueatur, aut frigore afficiatur, aut quia ad meningas facillimè delabuntur, non uidentur multum ad rem eſſe. Nulla ergo de ipſis conſideratio habeatur, ſed qualia ſint terebra imaginata, per has effigies, facilè apprehendi poteſt.

TEREBRA IMAGINATA.

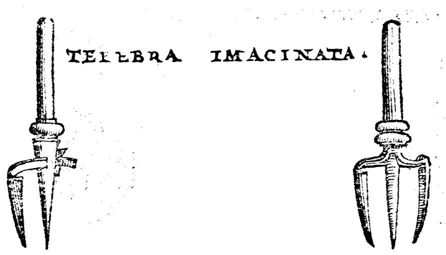

Hactenus de caudatis terebris multa diximus, quæ profectò per ſe niſi alterius inſtrumenti auxilio nullius ualoris, ac utilitatis iudicantur. reſtat igitur, ut qua ratione perpetuò uſque ad operis finem circumagantur explicemus: celebratur opus hoc uertibuli, aut manubrioli munere, ob id eorum fabricã deſcribere, & imagines ad ſenſum reddere licet. Inſtrumẽtum ferreum, aut argenteũ eſt, ima parte quadratum vt cauum ſimile, aut torculatum habeat, cui terebri cauda inſeritur, in medio flectitur, vbi fiſtula quędam mobilis auoluitur, in ſummo verò pila mobilis annexa eſt, terebro oſſi affixo, altera manu pila continetur, fiſtula altera, circumagitur; ſic enim terebri acutie os perforatur, aut modiolo in orbem pręciditur. Vertibulorum formę ſunt, quę hic uidentur.

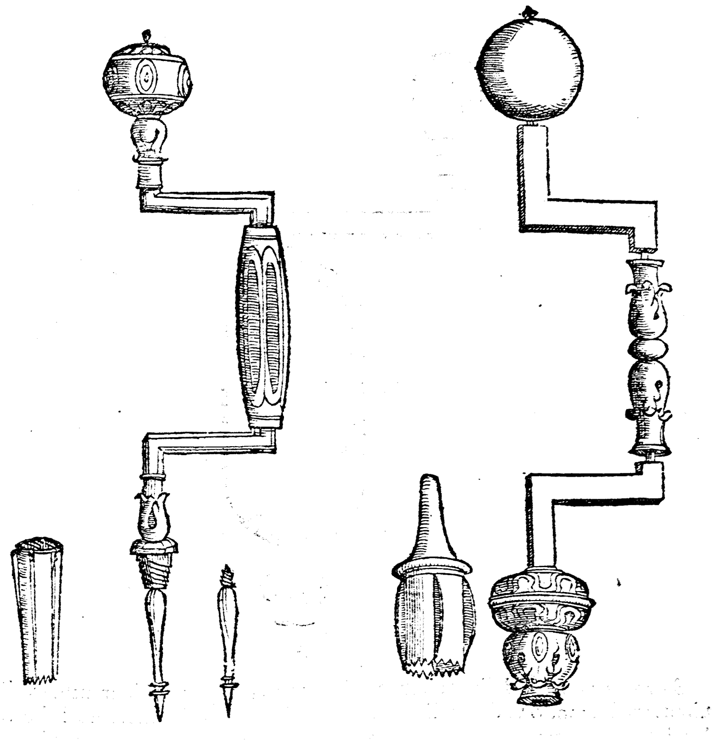

LONGISSIMO experimento nouimus, quòd vertibulum ſuperius delineatum, dum auoluitur, & altera manu pila, quæ in ſummo eſt, continetur, altera fiſtula circumagitur, vt hoc pacto os circa quod ferramentum agitur, perforetur, ac in orbem præcidatur, opus laborioſum & tardum uere eſt, nec ab omni noxa tutum, cùm altè operetur: iccircò alterum diſsimile, ſed eiuſdem operationis, fabricauimus argenteum, aut ęneum, aut ligneum, ouali forma, ad mediam longitudinem perforatum, per quod medium tranſit axis ferreus, qui in ſummo reflexus, in girum dextera vertitur, in imo adeſt cauus, vbi terebri cauda imponitur; ouatum verò in ſiniſtra receptum, ſuper caput infirmum firmiter accommodatur, ac terebro in cauo affixo, & craneo adapto, dum auoluitur inſtrumentum, os citò, tutò, ac quietè perforatur; manubriolum ouale uocatur, & eius formam hic intueri licet.

MANVBRIOLVM OVALE.

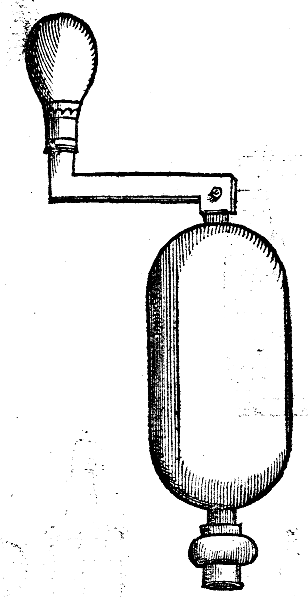

Svperivs uaria delineauimus terebra, ac qua ratione auoluerentur explicauimus; restat modò vt de modiolis non secus serræ dissimilibus sermo habeatur. Modiolus [a] ferramentum concauum teres est, imis oris serratum, per cuius medium clauus ipse quoque interiori orbe cinctus demittitur, vt eo insistente modiolus delabi non posit, at vbi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur, & ille per se agitur, donec opus perfectum est. Hoc instrumentum serra teres Hippocratis [b] est, qua dum caluariæ os secaret, utebatur; nam operando eius circuitum considerari iussit; circulus enim non nisi a tereti instrumento producitur. A Galeno [c] etiam commendatur, qui post Abaptistę descriptionem inquit, antiquiores nonnulli aut alijs timidiores, aut tutiores, ijs quas chinicidas vocant sunt vsi. timidiores nempè in quibusdam fracturis operando, in alijs verò tutiores. siquidem Paulus [d] postquàm multas operationes explicauerit, inquit, At quæ administratio serris & modiolo, quem chænition siue chynicidam Græci vocant, peragitur à recentioribus ceu noxia improbata est; sed administrationem pariter in rhogme exposuimus probāt. idem etiam modus, ossium excidendorum etiam in reliquis caluariæ fracturis conueniet: antiquissimum quippè terebrum est, ac multum his temporibus usui seruatum. nam si circunspectè ossi adhibeatur, ac ea seruentur, quæ Hippocrates seruari iussit, citò, tutò, & sine rumore operatur, a Græcis chynicida, a Latinis modiolus, ab Auicenna corrupta uoce anichades, cuius effigies uariè fingitur; nam aliqui sub simplici cannuli serrati forma, alij alis multis circunducuntur, multi sub limæ forma fiunt, multi inter ambas manus auoluuntur, quàm plurimi vna tantum ducuntur. hi caudati sunt, vt in vertibu

a ¶ Cels. libr. 8. cap. 3.

b ¶ Lib. de Cal. curat. li. de loc. in hom.

c ¶ 6. meth. c. 6.

d ¶ Lib. 6. c. 90.

li

li cauo imponi posſint,illi proprio manubrio inſeruntur, vt in figuris ſequẽtibus videre expedit.

CHVNI CIDA

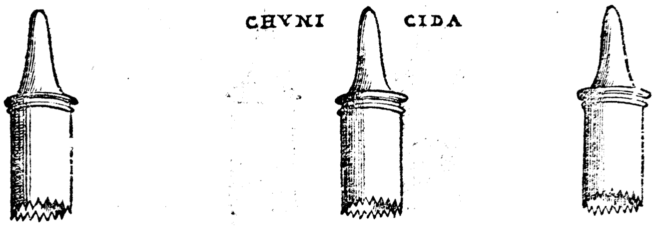

Recentiores medici ferè per totam Europam, nouam modioli formam inuenere; inſtrumentum teres eſt,non à chynicida diſsimile,ſerratum, ex ferro in do,duabus alis ſecantibus ad longitudinem tendẽtibus munitum,quæ modiolum repentinè mergi non ſinũt,ac oſsis terebrati perpetuò operando,circunferentias erodunt,& orificium latius reddunt,vt gradatim quanta ſit ferre penetratio apertè dignoſcatur.Tarde,nec ſine aliquo rumore,ſed tutò operantur,ob id & noſtrates chirurgi talem approbant modiolum,qui ſub hac effigie paratur.

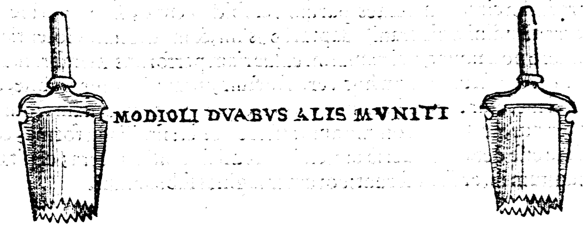

MODIOLI DVABVS ALIS MVNITI

Pariter qui hac ętate chirurgiam exercent, vt breuior, tutior, ac latior ſit iſtius modioli operatio,quatuor alis eum induunt,& verè inſtrumentum ſatis ac commodatum eſt:cuius forma ſic dignoſcitur.

MODIOLI QVATVOR ALIS CIRCVNDATI.

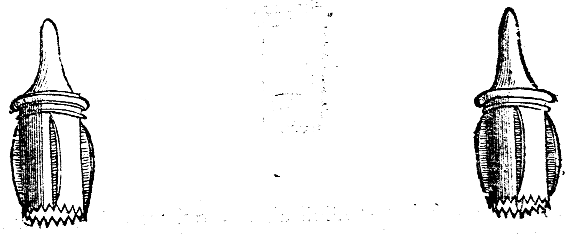

Alter modiolus vtique in ſuo genere tutisſimus reperitur, quàm plurimis alis circunuolutus,qui eò quia Meſpili fructus formam imitatur, meſpilatus modiolus communiter uocitatur.eius forma uere ſimilis eſt.

MO-

MODIOLI MESPILATI.

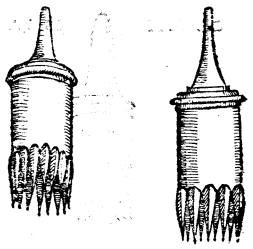

Et si prędicti modioli vbique fere in continuo usu seruantur: attamen aliqua incommoda afferre videntur, vnde nomen securitatis omnino non merentur, quę admodnm multis eos securitatis instrumenta appellare placuit; siquidem instrumenta securitatis, quę eò, quia mergi non possunt, Abaptista vocantur, circulo, & non alis muniuntur; ob id circulatos modiolos fabricauimus, quorum circuli extantes, ac gradatim circuncurrentes parum a cuspide acuta, siue tereti serra distant, sic, vt crassitudini ossis cranij adaptari possint, & modiolum violentia quadam descendere non sinunt, qui paulatim caluariam perforans membranas viola re nequit. Porrò instrumentum hoc vere sanctum, tutum, incomparabile, & abaptistum vocari meretur. Nos instrumentum securum vocamus; nam si quis dormitans eo uteretur, nullum incommodum afferre posset: similia in forma, & canuli latitudine esse debent, diuersa tamen in circuli distantia a serra; capita enim hominum multum inter se differunt; eorum imagines subiecimus.

INSTRVMENTA SECVRITATIS.

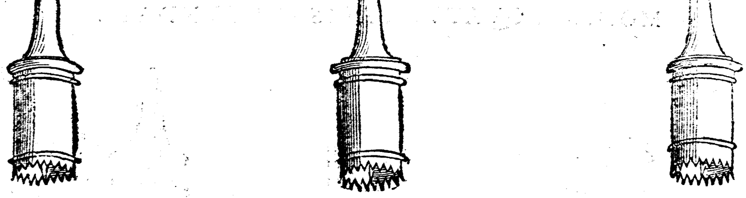

Formantur etiam modioli aliqui, qui loco circuli nonnullas descendentes eminentias continent, quæ ad serrę imum non perueniunt, sed ab ea gradatim distant, eo fere officio funguntur, quod ab Abaptista expectare decet; quare aliqui modiolos abaptistos vocarunt; videamus eorum delineationes.

MODIOLI ABAPTISTI.

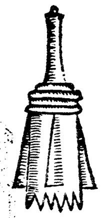

Aliqui modiolorum numerum, & uarietatem euitantes modiolum cannulatum, teres ſerratum ſine ala, aut circulo, ſed plurimis in locis gradatim perforatū ſtruxere; & ne mergi poſſit, tranſuerſarium quoddam parum extans in eius cauis ordinate locarunt, quod ad cranii craſſitiem aſcendendo permutari poſſit; ſic enim uno ſolo modiolo omnibus craneis accommodato oſſa perforant. Ingenioſum profectò inſtrumentum eſt, ſed incommodum, maximam caluariæ detectionem requirens, ac longo tempore in tranſuerſarii mutati one indigens.

MODIOLI PERFORATI.

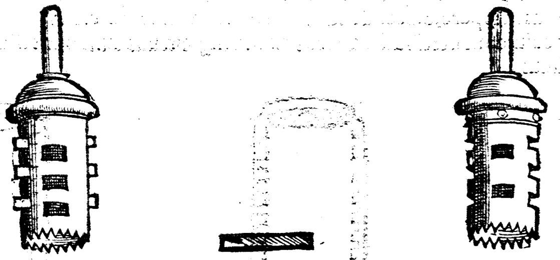

Chirurgi diligentes in manuum operationibus, ut tuto caluariam perforare poſſint, nouos quoſdam inuenere modiolos, cānulatos, ſerratos, & exterius torculatos, quibus ab extra alter breuis ſuccedit cannulus, interius oppoſite pariter torculatus, qui paulatim aſcendendo, ne ui ſerra ad meningas perueniat, prohibet; modioli torcular a cuſpide ſerræ parumper diſtat, ſic, ut ſerra perforando quiete deſcendere ualeat, ut per has figuras demonſtratur.

MODIOLI TORCVLATI.

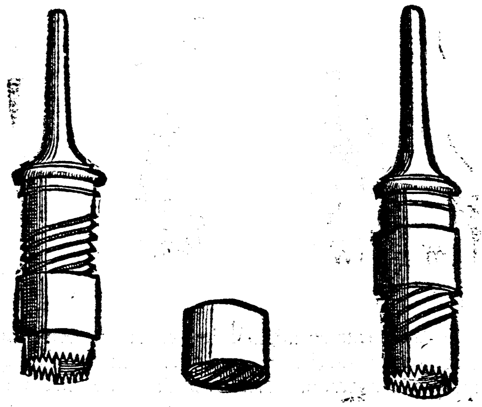

INTER modiolos cannulatos,ac ſerra munitos,quidā non ſine artificio ex duobus cannulis contextus reponitur;quorum primus ſimplex eſt,teres,ſerratus, ſemiuacuus in imo longitudinis medietatis digiti,a quo in ſummo duæ alæ reſultāt, tenues,& æquales,in quarum fere medietate duo parua trāſuerſaria exterius eminent;modiolus uerò quoddam orificium impreſſum continet, ubi Vertibuli torculata cuſpis inſeritur;alter teres,ſed latior eſt,in quo primus ingreditur,ſed breuior,& ſine ſerra,a quo pariter alæ duæ oriuntur,interius cauis multis repletæ, in quibus alarum primarum parua illa tranſuerſaria ingredi poſſunt; ſic enim ſerratus modiolus in opere,deſcendendo,tuto omnem caluariæ craſſitiem penetrat: auoluitur cuiuſdam uertibuli munere, cuius effigiem una cum binis illis cannulis delineauimus.

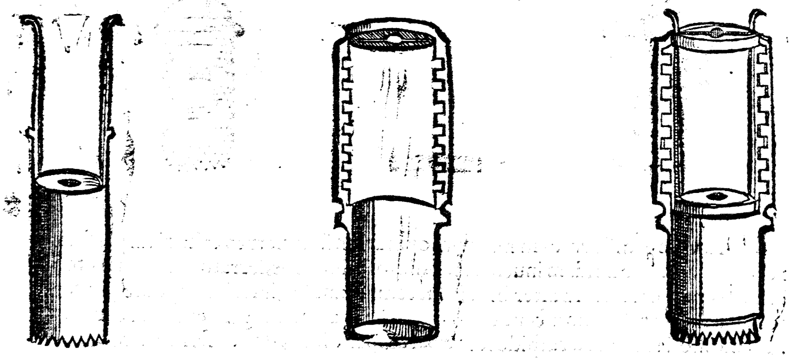

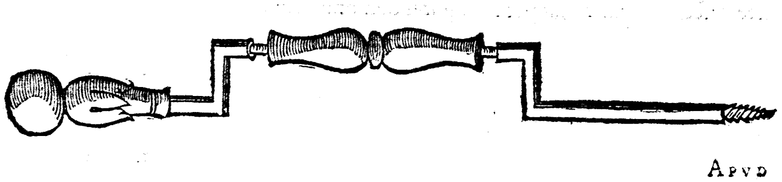

10 Apvd nos modioli quædam forma reperitur magno quidem magiſterio conſtructa; manubriolum eſt ſuperioribus multùm ſimile, cui tres modiolorum formæ cannulatæ, teretes, ac ſerratæ ad libitum inſeri poſſunt: variant nempe circuli latitudine. nam alter altero latior formatur. continet manubrium in ima eius parte ramos ſeptem, medius verò clauus eſt. his qui ſequũtur anguſtior modiolus locatur, in aliis magis latus, in amplioribus latiſſimus applicatur; videamus quæſo inſtrumenti artificium, pulchritudinem, ac vtilitatem. Modiolus ramificatus vocitatur.

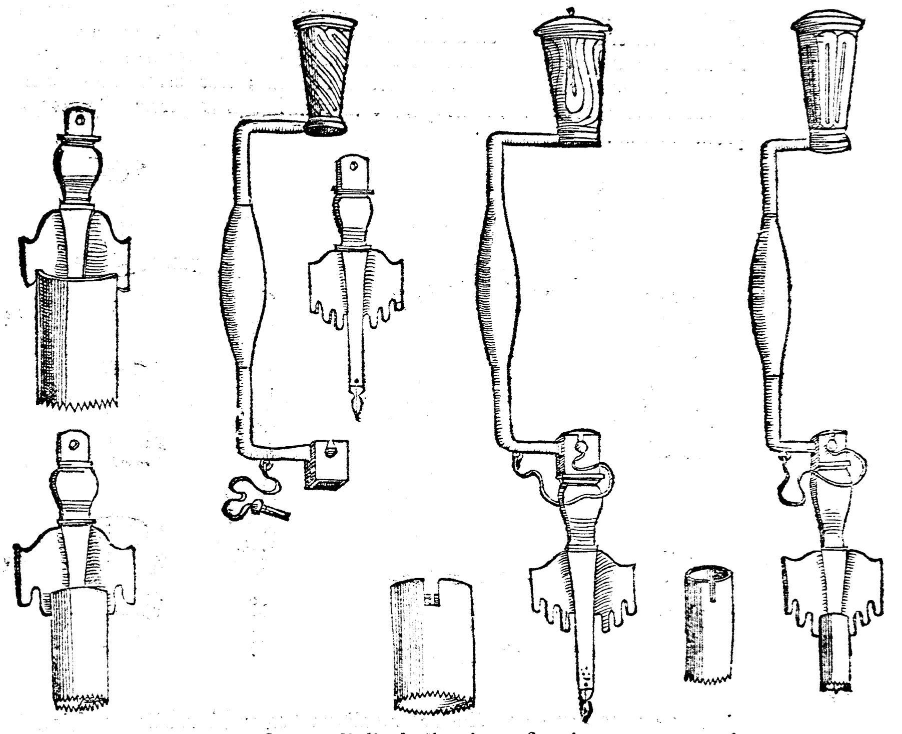

Nec præter hos alij deſunt modioli ad caluariæ perforationem opportuni,
20 veluti ſubſequens eſt in manubriolo ligneo, recto, cauitatibus quàm plurimis ordinatè inſertis referto, vtrobique duæ ſerræ teretes conſeruntur, cui exterius eſt cannulus quidam, à quo duæ æquales auriculæ ortæ ad medii digiti longitudinẽ ingrediuntur; quæ ſuis tranſuerſariis cannulum ſuſtentando modiolum profundari nõ permittũt porrò à media ferè auricularũ regione duo parua trãſuerſaria eminent, quę manubrioli cauitates ingrediendo, ac cannulum firmiter tenendo, modiolum violenter mergi prohibent: cannulus verò ad operantis libitum & extollitur, & deprimitur.

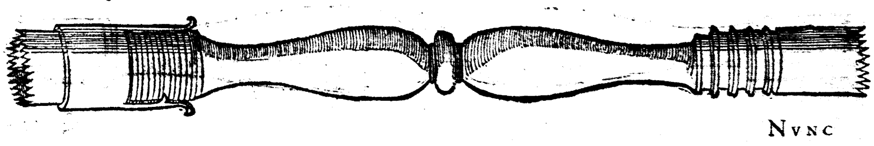

Nvnc

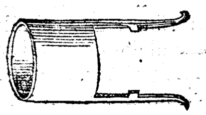

Nvnc duo inſtrumenta, quæ ſparſim per Chirurgorum officinas videri nō ſolent, delineabimus, quibus in caluariæ curatione vti ſoliti ſumus. Vertibulum vnū eſt, non diuerſum ab aliis, in medio reflexum, in imo cauum, vt terebri, aut modioli quadratæ caudæ locentur, in ſummo mobili pila munitum: Alterum torculatū, cui duo pariter modioli interius torculati inſeri poſſunt, quorū vnus ſerrā adeo breuem continet, vt uix eius ſerraturæ ueſtigium dignoſcatur, & primus in operatione eſt. nam aculeum continet, & maſculus uocatur; alter ſerram habet aliis non diſſimilem, & fœmina nuncupatur. Eorum imagines per has figuras apprehenduntur.

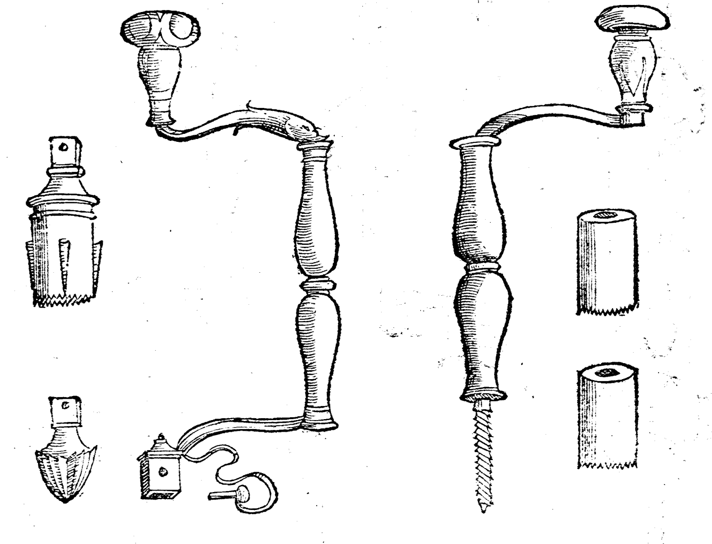

Restat modò vt de modiolis planis aliqua dicamus; Aſtula lignea eſt, longitudinis palmi, quæ hinc inde modiolum teretem, planum, concauum, ac ſerratum cōtinet: aculeus in uno apparet, vacuus alter eſt, cum inter duas manus voluitur, ac in orbem ducitur: oſſa caluariæ mirifice perforat, à græcis chynicida, a latinis modiolus planus vocatur.

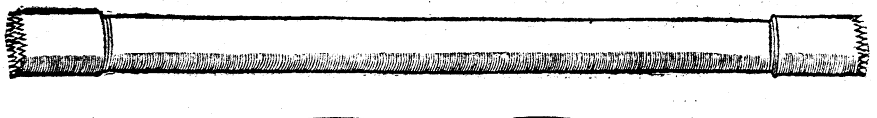

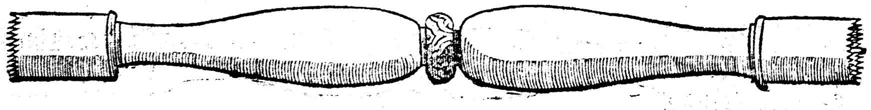

QVANQVAM modioli plani citò operentur: non tamen ab omni noxa liberi ſunt, cùm facillimè mergi posſint, ob id aliqui illum magis approbarunt, qui a meſpilato ſuperius deſcripto non variat, & eius effigiem præ ſe fert. plurimis alis circundatur, quæ operando orificium latius reddunt. Modiolus meſpilatus eſt.

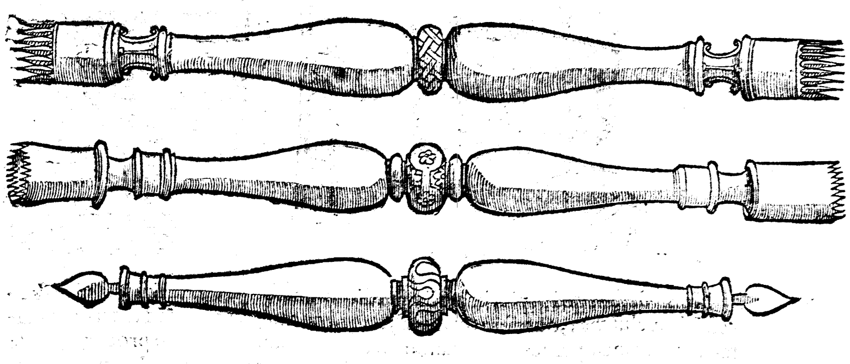

DECREVIMVS adhuc aliquos modiolos delineare, qui apud nautas reperiūtur, & una tantum manu auoluuntur. attamen, quia tardè operantur, à nonnullis reprobantur. nos autem eos ſummoperè laudamus.

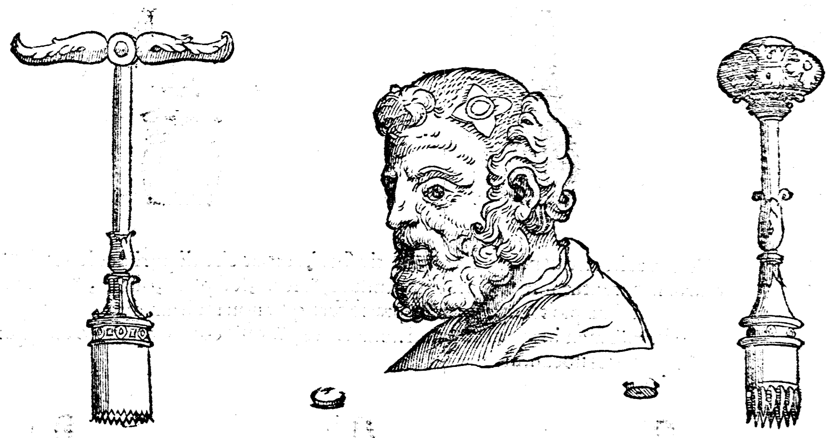

HACTENVS de terebris, ac modiolis multa explicauimus, qui caluaria perforata os in orbem terebratum in propriam ſedem relinquunt; at quoniam tunc eo vti inſtrumento opus eſt, quod eleuatorium dicitur, quod abſque aliquo timore non iudicatur. ſiquidem os aliquod eleuando in vna parte id deprimi in oppoſita poteſt. vnde nè membrana pungatur, aut deprimatur, quia periculum imminet, cannulatam quandam tenaculam fabricauimus, equaliter ſecundum eius longitudinem bipartitam, modiolo aliquantiſper anguſtiorem, eiuſdem formæ, abſque ſerra, vt terebratam diploidem amplectatur, ac tuto dirimat, nullā interius ſquurilam, aut ſatagiam relinquens; vt autem modiolorum numerum ſequatur, ad eorum imaginem eius forma fabricari debet.

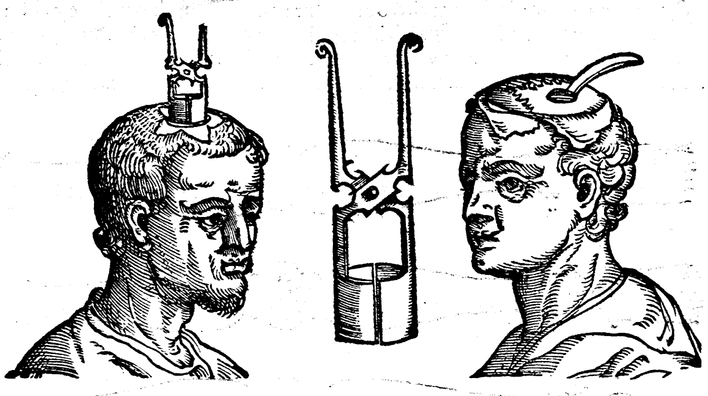

Non desunt quàm plurimæ aliæ modiolorum formæ, ad varias vtilitates necessariæ, veluti hæc, quæ fere oualis est, teres, concaua, serrata, sed exterius limata, & aspera, quæ perpetuò operando ob eius formam ampliando procedit, unde nec mergi, nec membranas violare potest, & dum, aut vna, aut ambabus manibus auoluitur, omnes osśis terebrati satagias, ac asperitates delet, & adæquat: formatur Modiolus asper hoc modo.

Vt pariter æquentur osśis terebrati asperitates, ac circuli parietes lenes fiant, quædam parantur instrumenta sine cannulo, & serra, sed plana, oualia, & aspera; quorum infima pars lentis formam præ se fert, quæ non multum differt a modioli latitudine, & membranam ab omni noxa tuetur; & quia eorum operatio est æquare, Aequatores uocantur.

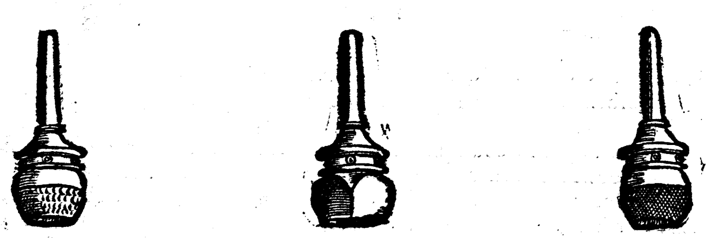

In quodam antiquo Albucasis codice vidisse recordamur, nonnulla instrumenta ad cranij ossa depressa eleuanda, quæ eo quia magno sunt artificio constructa, delinea-

delineare statuimus: esset quippe longissimus sermo, si quis singulatim eorum fabricæ rationem narrare decreuisset; quare sat sit vt videamus eorum imagines, ac de eorum operatione iudicium faciamus.

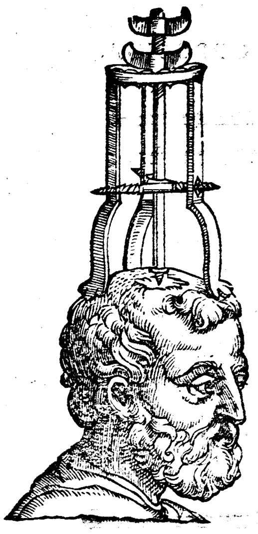

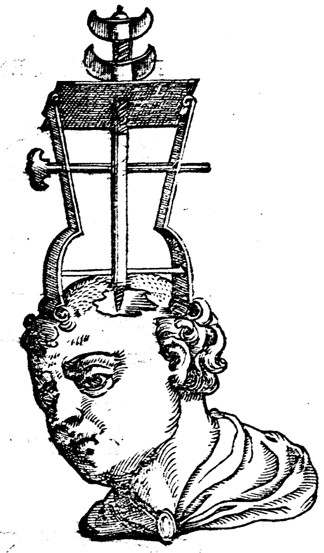

De terebris modiolis, & similibus instrumentis hucusque enarrauimus in caluariæ perforatione, leui, quieta, ac opportuna; nunc restat vt nonnulla de his, quę valenter operantur, delineemus, de quibus nullam adhuc mentionem apud antiquos reperire potuimus. Cogitur interdum chirurgus ossis partem aliquam disrumpere, arripere, secare, aut comminuere, vt meningæ à noxa liberentur. præsertim si ossis partes dissectæ fuerint, nec digitis, aut alio instrumento dimoueri possint. vt in ea fractura quę thlasma aut eggisoma vocatur, fieri solet. Horum munus est rodendo plerunque duri ossis partes absumere, aut os diuidere, ac ipsum ad faciliorem extractionem parare; fracturæ orificium hoc modo latius efficitur, vnde postea humiditates commodè euacuantur: ab eorum forma nomina propria sortiuntur. ab aliquibus scalpra excisoria opposita vocantur, communiter forpices, & vulgo Mordenti nuncupantur, semper apud expertos Chirurgos parata reperiuntur, & continuò vsui seruantur. hic inferius eorum varię effigies videri possunt.

FORPEX EXCISORIA RECTA.

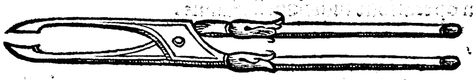

FORCEPS EXCISORIA OPPOSITA.

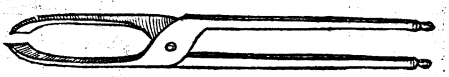

MORDENS.

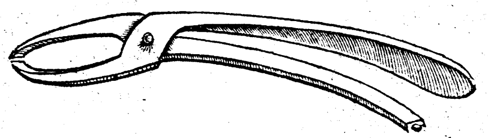

OSSIFRANGENS MAGNVM.

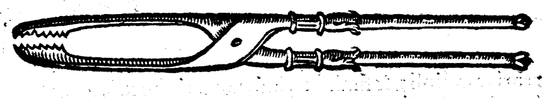

OSSIFRANGENS PARVVM.

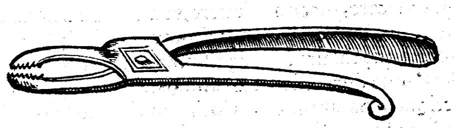

ATTRACTOR.

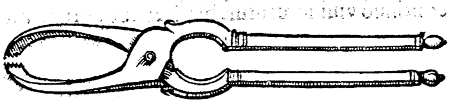

Mvlta alia de instrumentis ad caluariæ perforationem opportunis, in mediũ 10
adduci possent: sed nè operatores tędio afficiantur, silentio prętereunda existimauimus; ac horum prędictorum singulum quomodo in vsum veniat, exponere tempestiuum esse iudicamus.

DE RATIONE OPERANDI IN CALuariæ fractæ curatione. Cap. XIII.

CVM fractæ caluariæ curationẽ instrumentis aggredi statuerimus, hæc primò supponi debent, virtus nimirum ægrotantis, quæ [a] omnium opifex est; si enim imbecilla fuerit, uel ob nimiam sanguinis effusionem, aut nobilium partium noxam, aut prauorum accidentium copiam, vel vulneris, aut fracturæ magnitudinẽ, ancipitem medicum in opere reddere solet, adeò vt quandoque ab eo abstinere decernat. nam dictum est ab Hippocrate, [b] vbi est indigentia laborandum non est; secundò symptomatũ natura, quæ si adeo valida fuerint, quòd mortem necessariò præsagiant, ex toto, ne mali medici nomen subeatur, &, vt uulgarium calumniæ euitentur, ob omni opere abstinere congruum est; ob id dicebat Celsus, [c] prudentis hominis est, primum eum, qui seruari non potest, non attingere, nec subire speciem eius vt occisi, quem sors ipsius peremit; veruntamen ex prudentis artificis opere, aliqui præter omnem spem, & si sæua apparuerint accidentia, conualuere, florente nempe ætate, ac virtutis robore, necnon corporis optima temperie, ac animi constantia. hæc enim omnia perpetuò spem aliquam promittunt. horum autem, si tanquàm deplorati primis diebus suscipiantur, curationem tentare perhumanum est, forma denique, & fracturæ magnitudine, ac sede affecta sedulò perspecta, à quibus curandi rationales indicationes omniũ operationum sumuntur. Et primò undequaque detonsis capillis, digito, qui verus iudex est, aut specillo, fracturæ natura inquiratur. indè pericranion commodè à craneo dimoueatur, ne operi impedimento sit; quinimmo si decet, & vulnus in cute amplum reddatur, vel ad eius rectitudinem, vel orthogonaliter absque nimio sedis uulneratæ detrimento; quod opus Chirurgum ingenio præditum, & expertũ expostulat. postmodum, extranea, si quæ sunt, confestim, & in prima cura auferantur, ne ægrum in grauiora pericula inducant, ea præsertim, quę sine iactura, & magno periculo auferri possunt. & si sanguinis nõ leuis aliquis fluxus appareat, quo patientis vires destituantur, hunc sistere aut apposito digito, aut xylo adusto, aut oui albumine contuso, aut aliquo puluere huic operi accommodato laborãdum est; quanuis veteres [d] aut pannis siccis, aut spongiis oxycrato, siue posca infusis, sanguinem sistebant; nos eam methodum non approbamus, sed potius vsum filorum, aut spongiarum in uino nigro austero, quanuis nec hæc, quia tuta non est, cõtinuo usui seruetur; qualecunque igitur adhibitum fuerit præsidium, ac obiectis linamentis occupatus sanguis, caput altius eleuandum est, ac opportunis fasciis auoluendum; postea molli culcitra, ac obscuro thalamo patiẽs locetur, ac ibi quiescat. In secundis uisitationibus, si ratio admittit, nulla obstante causa, sanguis præmisso clystere mittatur; & si aliqua plethora apparuerit, a mediana, aut à capitali vena situs oppositi in ea quantitate, quam uirtus, ætas, sexus, habitudo, & tempus anni exposcit: at si adhuc aliqua cacochymia aderit, superfluus ille humor conuenienti pharmaco purgetur; quod est præceptum Hippocratis [e] & Galeni [f] sub his verbis, Purgatio uentris deorsum plurimis ulceribus cõfert, & in uulneribus, quæ sunt in capite, & in uentre, & in articulis, tenui uictu regatur, fluxiones ad lõgiora diuertantur, ac urgentes humores serapiis ac decoctis quieti detineantur. Sed quia superius multa de his diximus, hęc satis: iam transeundum est ad Chirurgiam, quæ a læsionum forma indicationes sumit; talis quidem fractæ caluariæ sex modis occurrere solet, & eorum quilibet singularem operandi modum tum manibus, tum instrumentis requirit; & a simpliciori inchoando, quæ scissura nuncupatur, dùm in osse solum, lædentis instrumenti impresio siue sedes dignoscitur, quæ

a ¶Hipp. lib. de art. m. cap. 87. Auic. 1. 1. trac. 2. cap. 8.

b ¶2. Apho. 16.

c ¶Lib. 5. c. 26.

d ¶Cels. li. 8. c. 4. Paul. li. 6. ca. 90. Auic. cap. de frac. cra.

e ¶Lib. de Vlceribus.

f ¶4. mech. c. 6

ſiue capillaris,ſiue rimularis nuncupetur quandam ſecum dubitationem adducit; quare rationalis medicus,aut ſcalpro, aut cycliſco vna tantùm operatione totam ſciſſuram delere tenetur,vt ſuperius capite x.diffuſius explicatũ eſt, cumque hoc opus præſtare intendit uel ſcalpris radere, uel terebris perforare patientis aures goſſipio aut lana in formam claui parata ac roſaceo oleo tepido,madefacta, obturandæ ſunt,manibusque miniſtri auxilium ferentis, premendæ, quo & firmius caput quieſcat,& ne etiam ſtrepitu horreat: Secunda huius fracturæ ſpecies, aut forma,ea eſt,quæ ad diploidem uſque terminatur, & diligentiorem requirit operationem, cui liquoris nigri vſus ſatis accommodatus eſt, qui qualisnã ſpecie ſit, & quanta magnitudine apertiſſimè oſtendet: excauare ſic oportet donec nigredinis ueſtigium apparuerit.igitur inducendum eſt ſuper os aliquod medicamentum nigrum,quod dilutum ſit,poſtridie purgata plaga os radere. quod ſi integrũ non fuerit,ſed fiſſum, aut colliſum,reliquum quod raſum erit, album inuenietur. fiſſum uero,quum medicamentum combiberit, in alio oſſe quod album erit, nigrum conſpicietur: in operatione uerò fouenda muniẽdaque ſunt uulneris labra linteolis oleo roſato tepido imbibitis,ne cruda fiant, & areſcant, noſtrates uerò dimiſſo atramento tutò operantur,præterquàm in cacumine,ubi terebri,aut modioli opus non admittitur,ibi nanque maxima cerebri quantitas ſubeſt, & oſſa tenuiſſima ſunt: pariter ubi ſagittalis ſutura una cum coronali unitur cauti in cauteriorum adminiſtratione,& terebratione eſſe debemus: nam ibi dura meninx, uti in ſuturis,ab oſſe difficulter abſcedit,& non inſigniter ab externa caluariæ ſuperficie remouetur:porrò ſi rima ad meningas occultè deſcenderit,excauetur os,donec dura ipſa membrana patuerit.præceptum eſt Hippocratis ſub his uerbis, hãc ſciſſuram conſpectam totam ſecundum profunditatem radere oportet:nam ſciſſura,quę raſorio,ſcalpro deleta eſt,minus uerenda eſt,& minus negotii exhibet:nõ propter hoc conducit illicò membranam ob oſſe denudare,ne frigeſcat:fricando cauere oportet ne multum procedatur,& membrana noxam percipiat. Sint igitur apud medicum chirurgum miniſtri experti,lumen opportunum, aer calidus, medicamenta parata,& inſtrumentorum uarietas: Nos uerò ſola hac operandi ratione ſępè in uulneribus ſimilibus ęgros iuuimus.

Tertia fractura illa eſt,quę manifeſtè ad intima caluarię deſcēdere uidetur, contuſa nimirum,a ſuſpicione & timore nō aliena,cum antractus, & uias ſatis amplas contineat:ob id ſi malorum accidētium timor adeſt,oſſe ualdè duro exiſtente,terebro uti neceſſe eſt.nam minus patientem infeſtat, breuisſimoque tempore operatur.uerùm,quia antiquorum terebra ſuſpicione non uacāt,iam ſunt reprobata,ſed ex modiolis uno utimur, cuius operationes nūc deſcribere intendimus. Collocato igitur ægroto, aut prout ſedes vulnerata, ac læſionis forma requirit, recumbente,auribusque lana,aut xylo obturatis, ne a Modioli ſtrepitu lædatur, ac vinculis,quibus caput auolutum erat,ſolutis,& linamentis omnibus exemptis, ac goſſipio,ſiue xylo, vino nigro imbuto deterſis ſordibus, iubendum eſt vt experti miniſtri caput immobile conſeruent:& ſi apud Paulum, & Auicennam legitur,fac vt duo miniſtri quatuor angulos attollant, eos nempè, quos arte parauit medicus in cruciali dilatatione,quod opus poſſe fieri negamus;ſed præcepto Hippocratis labia vulneris linteolis roſaceo tepido madefactis,ne frigeſcant,& incrudentur,aut ferro lædantur,cooperiantur,inde opus Modiolo, per cuius medium aculeus tranſit,inchoare oportet leuiter imprimendo,donec æqualiter in circulo auoluatur;tunc aculeus extrahatur,& Modiolus per ſe agat. eſtque quidam premendi modus,vt os foretur,& Modiolus circumagatur, quia ſi leuiter imprimitur parum proficit;ſi grauiter non mouetur.nec alienum eſt interdum Modiolum roſaceo immergere,quo magis lubrico voluatur,& non aqua, vt antiquorũ mos erat,aut roſaceum terebrato oſſi inſtillare,ne caleſcat,& inde inſtrumentum calefaciat:porrò id paucum ſit.nam ſecus ferramenti aciem hebetat. At,cùm os dimi-

dium

dium perforatum fuerit,maiori cura agendum eſt, & lentius inſtrumentum auoluendum,ac ſæpius attollendum,& foraminis altitudo conſideranda,ne Modioli mucrone aut ſerra membrana lædatur.igitur exempto ſæpè Modiolo, iam admoto ſpecillo ſpeculari non inconuenit, quare terebrantem oportet vbi iam valdè parum abeſt,vt os perforatum ſit,& iam mouetur,ab opere deſiſtere, ac ſinere vt os ſua ſponte diſcedat;nã tunc nihil mali accidere poteſt. ſiquidem non conducit membranam ab oſſe ſtatim denudatã eſſe,ne frigeſcat, aut male afficiatur: quod innuit Paulus,& Auicenna ſub his verbis,Frequenter cerebrum,ac eius membranæ poſt chirurgiam inflammationes patiuntur: ſed quia tardè terebratum os ex ſe exire poſſet,perforata caluaria cautè, ac æqualiter debet attolli, ne meninga violetur; ob id ad hoc cannulata illa noſtræ inuentionis tenacula opportuna eſſe creditur.

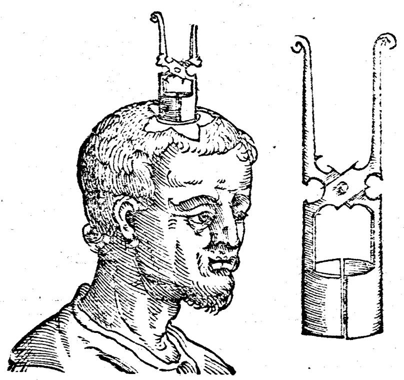

Mvlta ab experto chirurgo in his operationibus conſideranda veniunt;præſertim locus affectus.nam dicebat Galenus,Cogitaui accidere poſſe, vt ſi a latere magnum fieret in caluariæ foramen,promineret fortaſſis hac parte cerebrum. eſt porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorum,horumque non leuis momenti,quid am exortus, cum in ſupernis capitis partibus ne minimus quidem vſquàm oriatur neruus.his ergo admoniti,ab eximendo oſſe, quod in latere capitis eſt,abſtinere debemus,nec temporis os tangere Galenus auſus eſt. ſuturæ pariter terebrandæ non ſunt.ſiquidem per eas dura meninga pericranio alligatur, at os,quod ex ſui natura intro ceſſit,parum perforatione opus habet, & quæ maximè intrò ceſſerunt,& maximè fracta ſunt,neque diſſectio magna,nec quæ in debiliori ſede occurrit,perforatione indigent: ſed quoniam quandoque caluariæ fractura,aut colliſio ita ingens eſt,vt totum quod perforationi ſubiici debet, Terebro amplecti minimè poteſt,idcirco peruestigandum eſt qua induſtria tutò totũ id auferri poſſit.nam & ſi a lẽticulato ſcalpro adacto malleolo id fieri poſſit,horridus tamen quidam modus eſt,ac in opere tardus:ob id nos infirmo,& ſtabili oſſe multiplici Modiolorum perforatione rem,vt opus requirit,peragimus;tuncve cuſpides,ſiuè angulos,qui inter circulos remanent,clypeato, aut lenticulato ſcalpro,phacotum græci vocant,obtundimus. Si verò os amplum fuerit, & fractura ingens nullo adhibito terebro,ſed ſcalpris aduncis, aut rectis, ac ſerra præcipuè id totum auferimus. nam ſulci ſcalpris parantur; reſiduum verò ſerra tollitur. & ſic quod decet ſecamus;ſola etiam ſerræ opera interdum id agimus. Terebrationum prædictarum imagines hic,vt noſcantur,ſubiecimus.

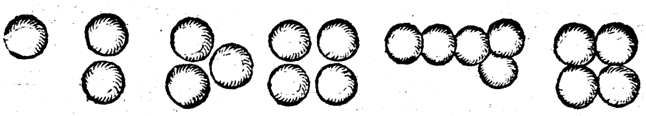

Qvarta fracturarum species ea est, in qua manifesta ossis depresſio apparet, & tunc an os depressum vbique separetur, inquirere oportet: tunc denique, si expedit, digitis tantum eradicetur: sin minus, volsella, aut tenaculis, aut prædictis forpicibus. Secus verò si alicui parti adhæserit, & alibi depressum, fractum, aut diuisum apparuerit. Siquidem illicò decet eo vti instrumento, quod eleuatorium vocant, eius vnam extremitatem sub decliuiori ossis depressi parte intromittendo, præsertim vbi latior fractura videbitur, super oppositam verò æqualiter, ac leuiter comprimēdo pars inclinata ac depressa ad sedem suam naturalem attollitur, aut ex toto aufertur, & sic subcingens membrana ab omni noxa liberabitur.

Occvrrit multoties, & si ingens fuerit depresſio, quòd nullibi os separetur, nec aliqua fractura videatur, sæua tamen accidentia patientem infestant; quare opus est angusto Modiolo in ima parte orificiū parare, ut ab opposita Vectis cauda, os depressum attollatur. verùm expedit de sano osse parumper absumere, vt commodius Vectis firmari possit. nam ossa depressa terebrationes nō exposcunt. dictum est enim ab Hippocrate, quæcunque ossa intro contusa cedunt, ex sua ipsorum natura rupta, aut etiam dissecta valde ampla, talia minus periculosa sunt, vbi membrana sana fuerit: & quæ pluribus fissuris, aut amplioribus intrò rupta sūt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionem faciliora fiunt, & nullum ex talibus perforare oportet; verumtamen & in his, symptomatibus apparentibus aliquam partem terebrare expedit, vt membrana à nocumentis liberetur, ac immunis reddatur. Solent nimirum post terebrationes ossis frustulę quædam remanere, a quibus praua oriūtur symptomata: quare os totum dubitatum euellere opus est, inde circumferētes parietes Aequatore lenire, ac ab omni squurila denudare, aut Phacoto, siue Lenticulato orificia omnia æqualia reddere: in pueris verò depresſiones solæ cute integra remanente, ceratis aliquibus, aut emplastris, absque vlla manuum operatione sanari solent.

Qvin-

QVINTA fractura, quæ ſimpliciter fractura uocitatur, dum oſſa in plures partes diſſecta videntur, diligentem operatorem requirit. nam omne quod ſeparatum eſt, eget ablatione, quod adhuc reſidet accurata diuiſione; & tunc lenticulatum inſtrumentum opportunum iudicatur. nam præter alia, membranam ab oſſibus, quæ vehementer ſunt afflicta, tutò recedit, adeò vt ex hac operatione nullus ſit metus, vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatuerimus, ac malleolo feriemus, caluariam commodè ab oſſibus fractis ſeparabimus. ſic enim omnia eueniens quæ requiruntur. maximè tamen hunc modum in vehementiſsimis fracturis laudamus. quare nec qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur ſeparandi modus inueniri poteſt.

INTER has caluariæ fracturas nonnullæ a Meningophylace, ideſt inſtrumento membranæ cuſtode, auxilium petunt, veluti ea quæ a Græcis engiſſomata, & camaromata dicuntur, præſertim vbi aliquod cõueniens orificium aderit, per quod id inſtrumentum locari poſſit; quod verò reſidet Phacoto adacto malleolo diuellatur. nam tunc membrana interior, ne ſi dormitans quidem quis agat, uulnerari poteſt. Attamen huius ætatis Chirurgi hunc operandi modum non approbant, ſed eum, qui à forficibus Mordentibus, & Serpentinis reſultat; & nos cum ipſis

eiuſ-

eiuſdem ſumus opinionis, ob id, quia abſque vlla capitis commotione citò, ac tutò operatur, nec opus eſt malleolo, aut Meningophyloce, ac perpetuò quid operator agat conſiderare, ac inſpicere poteſt, unde errorem committere non poteſt.

Sexta fractura omni timore, ac ſuſpicione plena eſt potisſimum, quę ab anguſto, & acuto telo imprimitur, & perforatio vocatur. ſiquidem incognita eius perforatione ob anguſtiam, a qua cerebri nobiliores partes afficiuntur, praua reſultant accidentia, quòd dum aduenit, ſi quid extranei aderit veluti ſagitta, aut pugio, ſtatim extrahatur, iis ſeruatis, quæ à nobis dicenda ſunt de extractione ſagittarum: verùm ſi decet, vt commodius medicamenta applicentur, lato modiolo os circa anguſtam fracturã perforetur; porrò in ſimilibus læſionibus magis, quàm in alijs opus Modioli approbatur.

Datur & altera fractura, quæ oppoſitionis fractura nuncupatur, dùm percuſſa vna parte, aut illi oppoſita, aut alia magis propinqua frangitur. nam euenire ſolet, quod pluries compertum eſt, vt altera parte fuerit ictus, & os altera ſit fiſſum, & vulneris genus miſerrimum ſit, ſi ignorant medicus qua capitis parte operationem moliri posſit.

In

In pueris ab alto cadentibus, aut alio modo percussis caluaria absque vlla fractura comprimi solet, vt vasculis stanneis, aut plumbeis percussis euenire contingit, & more Hippocratis, os tantùm colliditur. tunc verò nullum opus requiritur, nisi derasis capillis aliquod ceratum, aut emplastrum adhibere. nam ossa mollia, ac tenella in sedem propriam facillimè his medijs reducuntur, ita ut natura agente sanitati restituantur: & ut ea notescant medicamenta, quæ ad ossa collisa eleuanda probantur, præsertim puerorum, hæc pauca annotauimus.

CLYPEI AD MOLLIA OSSA COLLISA ELEVANDA.

Ex Berengario.

RECIPE Terebinthinæ claræ partes duas, ceræ citrinæ partem vnam, resinæ pineæ partem mediam; liquescant omnia simul, inde manibus aceto madefactis, diu malaxentur, ac in eo per diem marcescant, & Recip. succi Betonicę partes duas, Verbenæ partem vnam, lactis mulieris quod sufficit; & secundum artem fiat ceratum, quod affectæ parti applicatum diu conseruetur.

Ex Rapaligena.

Recip. ceræ recentis, olei masticini an. unc. ij. pulueris Marchesitæ unc. s. pumicis drag. iij. absynthij, cimini, sulphuris an. drag. ij. baurach drag. j. furfuris triticei pugillum j. vini optimi drag. iiij. misce, & fiat emplastrum secundum artem.

Ex Conciliatore.

Recip. Resinę pini, cerę citrinæ an. unc. iiij. terebinthinæ clarę, gummi elemi an. unc. iij. olei rosati unc. ij. ammoniaci unc. j. s. farinę fuliginis unc. j. vini nigri optimi pro emplastro, & vtere.

Varia medicamenta cephalica huic operi accommodata in fine huius libri describemus, nempè illud Diabotaron, aut Sacrum Galeni, aut de Centaurea Guidonis, aut de gummi elemi Cõciliatoris, quæ valenter in his affectibus operantur. igitur pro nunc hæc satis. sed caluariæ fractę historiam continuando de medicinis post operationes opportunis aliqua dicamus; postmodum quibus medijs accidentia, quę his lęsionibus supernascuntur, remoueri possint, explicabimus.

DE MEDICAMENTIS POST OPERATIONES OPPORTUNIS. Cap. XIIII.

SI perforata caluaria sanguis plurimus emanat, sistatur, aut apposito digito, aut xylo adusto, aut filamentis aridis, aut oui albore cõtuso, & ex his vulnere repleto splenijs uino & pauco aceto imbutis cooperiatur: at si id quod speratur non euenerit, illo mirabili puluere repleatur, de quo diximus ad mentem medicorum [a] de præsidijs ad sanguinis fluorem opportunis, illud nempè est, quo ad sanguinem a pelliculis cerebri fluentem, tutissimè vtimur, paratur sic. Thuris pars vna, aloes partis unius semis, miscetur, mox cum tempus instat, quo uti debeat, tantum huius cum oui candido subigitur, quãtum mellis crassitudinem reddat; hoc dehinc leporis mollissimo pilo excipitur, & demum tum uasi ipsi, tum vulneri toti, liberaliter imponitur: alligandum autem id forinsecus est fascia ex tenui linteo, cuius primi quattuor, quinqueve amplexus ipsi profluenti vasi inijcientur; abhinc vasis radicem uersus ducentur diligentia adhibita, ne cerebri membrana grauetur, & si Hippocratis, ac Celsi mens erat, membranam acri aceto inspergere, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluxerit, cohibeatur; siue intus concretus cruor remaneat dissipetur; vsui tamen non seruatur, nec a Galeno [b] commendatur. quidam vulnus pura aqua abstergi iubent, quæ [c] ob eius naturam in passionibus cerebri reprobatur. His peractis, ac victus regimine instituto, & corpore euacuato

a ¶Gal. 5. meth. cap. 4. & lib. de Cur. p sang. miss. Paul. lib. 4. cap. 53. Auic. c. de frac. cra.

b ¶2. de comp. med secundum loc. ubi de cura sodæ à percuss.

c ¶Hipp. 3. de reg. acu. 41. & 5 Apho. 17. & 18.

cuato quærendum est, qualis medicamenti topici natura & compositio magis probetur, qua uulnus regere teneamur, & quæ propriè conueniant mẽbranæ præsidia, osse derracto, siquidem in hoc Hippocrates satis obscurus videatur. Galenum tamen duos curandi modos tradidisse legitur inter se ferè contrarios. quorum alter mitis est & anodinus, qui nunc verè frequenti est vsu. alter maximè siccus, quo Meges Sidonius, ac senex ille Eudemus Galeni prçceptores valdè in hac medicinæ parte exercitati, vti soliti erant; à quibus plures seruatos fuisse, quàm a lenientibus, ac anodinis testatur ipse Galenus, asserens se illos vsui habiturum, si in Asia perpetuò permansisset. sed cum Romæ degeret, se Vrbis morem secutum esse. Sed, vt huius difficultatis veritas elucescat, amborum modorum auctoritates, ac rationes in medium afferre expedit, & primò medicamẽta sicca magis probari videntur, teste Hippocrate [a] sub his verbis, statim osse perforato, & exsecto, ac a membrana detracto, ipsam puram ac denudatam quàm citissimè siccam facere oportet, ne vt vbi ad multum tempus humida sic computrescat, aut in tumorem attollatur, & correlariè ait, quare cauere oportet in terebelli admotione ne fallaris; igitur operæpretium est, vt frequenter cõsideres, ac os cõmoueas, & eijcere coneris; postquàm autem abstuleris reliqua, velut vlceri cõferre visum est, curato: insuper vulnus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidem, neque cataplasmate integere; porrò commune præceptum est indicatione sumpta a vulnere, quòd exiccatio est eius cura; præterea qui [b] de hac intentione dubitarunt, prædictorum senum operationes approbant, qui nudatæ membranæ pro·inus emplastrum, quod Isin vocant, apponebant, & extrinsecus oximel. nec mirum est. nam qui auditorius meatus dicitur, non solum vsque ad cerebri duram membranam pertinet, sed etiam neruum contingit, qui in ipsum a cerebro descendit. is autem, quanquàm ita positus in vicino, tamen vehementissima, sicut dictum prius est, medicamenta tolerat. Non sit igitur mirum, si post caluariæ perforationes crassa cerebri membrana, antequàm insigniter phlegmone occupetur, valentissimis gaudeat medicamentis, ceu siccam naturaliter substantiam habens. Hanc methodum apertè omnes approbant medici, cum in vniuersa curatione perpetuò arida cephalica vulneri inspergunt. Rationes pro hac parte magis apparentes quatuor esse videntur, quarum prima hæc est, vlcera [c] quatenus ulcera exiccatione curantur, & omnia [d] anodina humida sunt, quæ qualitas est putredinis mater, ergo conuenire non possunt. Secunda, [e] vulnera omnia à duplici humiditate perpetuò alterãtur, nempe crassa, quæ sordes vocatur, & tenui, quç ichor dicitur, & qualitates omnes [f] a similibus alterantur; ergo humida medicamenta, quia solutiones continui alterare possunt, reprobantur. & ob id dicebat Galenus, quare nec tempus vllum erit, in quo non vtrunque medicamentorum genus vlcera desiderabunt, vtique & quod siccet, & quod expurget: Tertia si aliquod humidum medicamentum opportunum foret, illud nempe esset oleum rosaceum. consequens est falsum. probatur, [g] oleum detectis neruis inimicatur, & meninx subcingens neruea, & detecta est, ergo: Quarta frigidum [h] nocet neruis, & cerebro, & rosaceum frigidum est; ergo cerebro, & meningis aduersatur: Prædictis his rationibus respondebimus, sed prius videre expedit, an aduersa methodus magis approbata fuerit, & quòd caluaria perforata anodina & lenientia sint magis opportuna; & de hoc dicebat Hippocrates, [i] si quidem os fractum fuerit, ac contritum periculo vacat, & medicamentis humectantibus curare oportet; si verò rumpatur, & scissura fiat, periculosum est. Galenus etiam, dum Romç esset, hanc curandi rationem secutus est. nam præter Eudemum, alium quempiam siccis medicamentis fuisse vsum non vidit, nec ipse vti ausus est. verum si in Asia permansisset, aggressus fuisset aliquando ipse quoque eiusmodi curationis rationẽ; secus uerò Romæ. ob id dicebat ipse, [k] ego uerò sexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citra columbæ

a ¶Lib. de Cal. curat.

b ¶Gal. 6. meth. cap. 6. Auic. 1.3. trac. 3. c. 14.

c ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 5.

d ¶Auic. 3. 4. c. 3.

e ¶Gal. 3. meth. cap. 3.

f ¶Gal. lib. art. p. m. cap. 89.

g ¶Gal. 6. meth. ca. 4. & 3. Katageni. Auic. c. de cura uuln.

h ¶Hipp. 3. reg. ac. 41. & 5. Aph. 18.

i ¶Lib. de loc. in homine. ubi de capitis frac.

K ¶10. de s. m. c. 2. ubi de san. columb.

sanguinem offensos:atque melius inuenire nihil potes,quàm osse perforato vt ro sacco optimo vtaris. Antiquorum mos erat,detracto osse,vt dolores demulcerẽtur,illicò columbæ sanguinem super membranam calidum instillare, quod mirificè [a] etiam facit ad meningarum sanguinis fluorem.Hac igitur ratione dicebat Galenus [b] si rosaceum ipsi crassæ membranę nudæ admoueatur,vt in iis,quibus aliquid ex osse capitis excinditur accidit, solum ipsum applicamus modicè calidum;hanc secutus opinionem Aetius [c] ait columbinum sanguinem solet hi, qui ossa capitis fracta perforant,crassæ membranæ infundere;quòd si columbinus nõ adsit, palumbi, aut turturis sanguine vti licebit;ego verò sexcentos vidi ossibus capitis perforatos,& nihil læsos,ex rosacei vsu citra sanguinem columbinum.Paulus pariter ab hac methodo non deuians inquit, [d] Post chirurgiã panniculo simplici lineo vulneri æquali,rosaceo madenti,cerebri membranam operimus, exiguamque lanæ partem similiter rosaceo imbutam prædicto panniculo imponemus,deinde linamentum implicitum duplex,in æneleo,aut ipso rosaceo imbutũ, toti vulneri circumponemus,diligentia adhibita ne cerebri membrana grauetur. postea latiore vtemur ligamento neque hoc astringente,verum vt linamenta solum retineat.Eandemmet sententiam scripsit Auicenna, [e] & qui eũ secuti sunt, & longissimo experimento hæc veritas comprobatur, ob id quia post operationes medicamentum non datur,quod magis propria qualitate, ac potẽtia,mediet membro cõsimili, aut quoquo modo alterato,eius naturalem complexionem ac innatum calorem corroborando,fluxionibus inhibendo, intemperies quæ noxã præstant, remouendo, causis dolores imprimentibus resistendo, ac coniunctam quamlibet causam discutiendo,quàm oleum rosaceum bonum. Rationes etiam quàm plurimæ reperiuntur,probantes nimirum hanc medendi rationem tutam, commodam,& ad medicorum mentem existere,& prima hæc est [f] in cura caluariæ fractæ vnaquæque indicatio in prohibitione inflammationum dirigitur,cuius primus terminus est, septima aut nona dies:& nil [g] magis eas inducit, quàm dolor.nam quod dolet plus aliquid affluere facit,atque etiam si quod affluit,pro iusto naturæ modo se habeat.attamen vires ipsæ partium, quæ tum propter dolorem,tum etiam ex vulnere sunt imbecillæ, ne quod iustum est ferent, sed veluti ab iniusto grauabuntur,& tumebunt,iccircò perpetuo causis dolorum incumbendum est,nempe medicamentis mollientibus,& anodinis.Secunda hæc est,vulnus [h] incrudescens non parum molestiæ exhibet,incrudescit verò siccis adhibitis suffragiis.nam dictum est, vulnera laxa bona, cruda uerò mala; ergo non semper in vulnerum initio.nec statim post chirurgiam arida cephalica sunt opportuna;nempe dictum est multotiens post operationes cum ferro meningæ,aut cerebrum inflammatione tentantur; ergo quæ dolores leniunt medicamenta, & fluxionibus inhibent magis probantur,sed nõ longo tempore.nam putredinis suspicio aliqua aderit,eoque magis indicatio talis opportuna fuerit,si dolor,aut inflammationis initium apparuerit;quod verendum est,indicatione sumpta a natura, & nobilitate sedis affectæ,præsertim in cacochymia, aut corpore nimia putredine scatentę. adhuc vulnera sanari nequeunt,nisi quietis symptomatibus,& in capite vulnerato quiescunt rhodino adhibito.siquidem [i] rosaceum vtpotè, cuius natura olei, rosæque in medio est,in inflammationum augumentis optimum remedium est,in eo [k] tamen fortis non reperitur frigiditas,sed satis temperata complexio:comprehensum est,a me, subinde dicebat Galenus, [l] rosaceum illud esse optimum, quod ex oleo claro,crudo,aut maturo conficitur: quippe bifariam ipsum nominant,sine sale absque odoramentis pręparatum,rosis nempe Zebedenis plurimis intinctis:esto autem rosaceum non uetus,sed illo anno paratum,aut Vere,aut ineunte æstate.Sic enim rationibus,quæ huic methodo aduersantur, respondebimus,& ad primam dicimus,verum esse; quòd vulnerum cura sit exiccatio, sed vt vulnera sunt, & simplicia. secus verò de caluariæ fracturis creditur, quæ semper

a ¶Diosc. li. 2. cap.de sang.
b ¶2. de comp. m. secundũ loc. ubi de plaga ca. à percuss.
c ¶Lib. 2. c. 85.
d ¶Lib. 6. c. 90.
e ¶ . 4. cap. de fract. cran. Rasis. 15. cont. c. 3. Zoar. 1. Theisir. trac. 2. c. 1. Serap. 1. breui. c. de soda. Albuc. li. 3. c. 3.
f ¶Hipp. lib. de Cal. curat. Gal. 3. meth. cap. 4.
g ¶Gal. 3. meth. c. 4. & 13. meth. cap. 2.
h Hipp. lib de Cal. cur. in principio.
i ¶Gal. 3. de s. m. cap. 16.
K ¶Gal. 2. de s. m. cap. 1.
l ¶2. de comp. m. secundũ loc. ubi de capitis dol. ex perfrictione.

morbi compositi sunt, magis post chirurgiam, quæ alicuius symptomatis occasione adhibita fuerit, nec putredo expectanda est, si bis quotidie purgabitur vulnus. Ad secundam respondemus, cum symptomatum tempus præterierit, quæ ratione vulneris vsque ad decimam quartam diem timenda sunt, ad exiccantia deuenire oportet, vt vnaquæque superflua humiditas exiccetur; quæ non nisi tēporis longitudine producitur, & in vulneribus concauis, [a] dum noua producitur caro; quod affirmauit Galenus [b] dicens, Necesse igitur est nobis primum fractu ræ aliquid nudare, quo videlicet detergere, & abluere saniem a mēbrana liceat. postea verò cum phlegmonum tempus præterierit, omniaque sicca ad vnguē fuerint, carnem producere, & cicatrice locum includere. Ad tertiam dicimus quod oleorum quatuor genera reperiuntur, vnum quod ex puris oliuis maturis, aut viridibus, exprimitur. & hoc absolute oleum uocatur. alterum quòd ex seminibus oleagineis extrahitur. Tertium quod vi ignis destillatur. quartum quod ex oleo cui aut folia, aut radices aut flores aut animalium partes, sunt incoctæ, & quod de primo intelligunt medici, cum dicunt, oleum vulneribus neruosis aduersari, præterea dicimus non habere præ manibus dissectum, aut punctum neruum, vbi olea, & humida reprobātur, sed membranam detectam, & symptomatum custodiam, quæ frequenter in his affectibus subnascuntur. Ad quartam responsum dedit Galenus, probans in rosaceo temperiem reperiri, nec in eo eam adesse frigiditatem, quæ meningis, aut cerebro noxam præstare posit, idque minus. nā semper super eas, actu calidum adhibetur. sic itaque huic parti finem imponentes, dicimus patefactam cerebri membranam non modo dolore, aut inflammatione vrgente, illicò lenientibus mederi debere. nam Galenus detracto osse tepidam rosam imponebat, quod seruari iustum est a principio vsque ad symptomatum securitatem, inde vsque ad finem exiccantibus perseueretur, quæ ob hoc cephalica vocantur: at si ab initio aut dolor, aut inflammatio oriatur, eamet adhibeatur curatio, donec vulnus purum restituatur: sic enim nostrates chirurgi inter initia perpetuò ad rosaceum maturum nullo apparente symptomate confugiunt. secus verò ad crudum quod omotribes, & omphacinum græci vocant, inde ad ea medicamenta, quæ cruentis vulneribus opitulantur, deueniunt. Solet nimirum in plerisque harum fracturarum etiam contracta cicatrice ea ossis superficies, quæ ab extrinseco aere fuerit circundata, aut ab oleis, pulueribus, & vnguentis alterata, aut ab instrumento cædente aliquo modo contusa, ab innato calore destitui, & proprio humido, ac elementari priuari & mori, siquidem dictum est ab Aristotele [c] ossa suis spoliata membranis siderantur. & Galenus [d] dicebat, vlcera omnia exiccari oportet, præcipuè in quibus patitur os, vt abscedat pars eius quæ vitiata est. ob id exeūt partes eius superficiales, & dum talis expectatur desquammatio, integrè vulnus claudi non debet, nec caro illa, quæ mollis est exiccari exoptat nam si natura squammam ossis emittere tētauerit, caro ibi mollis apparebit, & statim exempta squamma pars siccatur. & solidior facta, cicatrice obducitur. Indicia vero ossis abscessuri, sunt color eius alteratus, pus subtile, & copiosum magis, quàm pro ratione vulneris, cuius labra non coeunt nec coalescunt. dolor quidē mitis, aut pruritus ex humoris acrimonia sentitur; [e] quo tēpore abscessurus sit, discrimen est. nonnulla enim ossa grandiora, alia exigua sunt: & quæ in summo continentur celerius excidunt, ea fere ossa celerrime abscedunt in quibus celerrime pus apparet. & caro mollis increscit. quod euenire solet secundum ægri habitudinem, ætatem, exercitium, & viuendi modum. caro enim quæ in vitiata parte succrescit, plerunque os alteratum attollit: Ambitus ergo totius ossis, si quadraginta diebus abscedit, optime abscedet: quum nonnulla ad sexagesimum vsque & vltra perueniant, rariora quidem ossa maturius. Firmiora serius abscedunt: Porrò [f] caluariæ os quod longiore spatio carnem non recipit, ipsum omni diligentia

[a] ¶Gal. 3. meth. cap. 3.
[b] ¶6. meth. ca. ult.
[c] ¶5. de nat. ani. cap. 13.
[d] ¶6. Aphor. com. 45.
[e] ¶Hipp. lib. 3 de frac.
[f] ¶Pau. li. 6. ca. 3. in fine.

leuiter radere oportet, donec sanguis emanauerit, tunc quippe indicium est eam partem viuere, a qua statim caro efflorescere incipiet.

PRAXIS.

Nos vero in hac curatiua methodo sic perpetuo agimus indicatione sumpta a natura vulneris, pręmissis vniuersalibus, si mēbrana a telo detecta mollis, mobilis, alba, illæsa & pura apparuerit, aridis cephalicis eam leuiter cooperimus; inde totum vulnus aliquo medicamento ex his, quæ ad capitis fracturas sunt approbata, replemus, donec plaga ad cicatricem deuenerit; parantur hæc omnia, vt in fine huius libri uidere licet; nec ab re est, quod longo experimēto nouimus in Athletis & exercitatis corporibus, aquæ vitæ addito rhodomelle guttis quatuor, vulneris imum cooperire, & residuum pulueribus, aut vnguentis replere, & calefcat hoc medicamen inter duo vasa, ne ariditatem acquirat; ponatur igitur in vase uitreo, & illud in alio aquæ pleno, qui modus balneum Mariæ vocitatur. nam sic docet Gal. 8. methodi. Quoniā aliter calefacto vitiatur eius facultas. si autem membrana ex industria fuerit detecta, indicatione sumpta a symptomatibus, quæ, vt dictum est, multoties post operationem cum ferro occurrere solent, aut ratione agitationis, aut ex acuta quadam ossis eminentia, aut ex linamentorum grauitate, aut ex multo esu, aut vini potu, aut alia quadam occasione latente, dimissis aridis rhodino crudo loto vtimur, quod paratur ex oleo nō maturo, & rosis ad plenum non apertis, a gręcis omotribes & omphacinum dicitur, a latinis rude, crudum, acerbum, album, & spanum vocatur a Galeno [a] mirum in modum probatur. nam stipticitate corroborat, & temperata frigiditate inflammationes prohibet: optimum in sanitatis vsu, ait Dioscorides, [b] ex immaturis oliuis expressum oleum est; nouum esse debet, odoratum, ac gustui nulla mordacitate præditum, eo nempe in vulnere tepido sæpe utimur ad septimā vsque medicaturam. inde vulnus ipsum spleniis vino nigro, rosis, betonica, & myrtis bullito madefactis ac expressis cooperimus; aut Hippocratis emplastrum superponimus ex hordeacea farina, puluere rosarum, & rosaceo, cui, si licebit, aliquid aceti addere expedit: sanie itaque optima apparente, dum affecta sedes propriam seruauerit symmetriam, nec dolore, aut inflammatione affligitur; si opus fiet pro debili quadam absterfione, oleo ipso crudo aliquantulum rhodomellis addatur. at si eius caliditas aut mordacitas veretur, iuleb, aut syrupus rosatus probatur, ab aliquibus oleum de uitellis ouorum commēdatur, adhibita diligentia in amplis mēbranarum detectionibus; ne grauentur. hac de re antiqui laminam tenuem argenteam, aut auream ubique perforatam, aut siccæ cucurbitæ externam superficiē in maximā tenuitatem redactam superponere ausi erant, ne pariter mēbrana ab extrinsecis comprimeretur; & hinc vulgares pro ablato osse cucurbitam applicari affirmant: Vulnus semel hyeme, æstate verò bis curare soliti sumus. In contusis autem aut laceratis uulneribus opportunum medicamentum oleum rosaceum maturum est, recens, clarum, & odoratum. siquidem eius temperata caliditate ad cōctionē, siue saniei productionē multū facit, quæ [c] in similibus accelerari debet, & si quis apparuerit dolor, huic vitelium oui admiscemus; & si cruditas aliqua aderit, Terebinthinam lotam adiungimus; si verò absterfio fuerit condecens, cum rhodomelle omnia componimus. nam sane caro sine ea in vulneribus gigni nequit. ob id Antiquus Sidoneus Iside solo vtebatur in corporibus Persarum durissimis ac robustissimis, & in his qui in Asia degebant; nam celebre in caluariæ fracturis medicamentum ab antiquis credebatur; eius inuentor, teste Galeno [d] Heras Philosophus fuit: facit ad omne vulnus, ad capitis affectus cum ossium abruptione, & sanat citrà reparationem. describitur à Scribonio Largo [e] sub his uer-

a ¶ 2. & 3. de cōp. m. sēm loc. 6. de i... c. 120. & 1. Katageni.
b ¶ Lib. 1. c. 20.

¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 5. Auic. 4. 4. cap.

d ¶ 5. dc comp. m. in gen.
d ¶ Lib. de cōp. m. descr. 206.

verbis, Emplaſtrum viride Gliconis Chirurgi, quod ſui generis, meo iudicio, ſuperat omnia, uocatur Iſis. facit hoc emplaſtrum ad detectam membranam tegentem cerebrum, de induſtria a medicis cùm terebratu excinditur, quod eam lædit os, vel alioquin detectam, roſa dilutum & impoſitum. a Galeno [a] & Aetio [b] inter catagmatica cephalica multum probatur, & Actuarius [c] de eo ſic dicit. Iſis ab aliquibus epigonos appellata, facit ad omne vulnus, & pſertim capitis, ſi cum intercisione oſsium hiet ſine iactura perſanat; Nos verò in his regionibus non niſi eo modo, quem Scribonius & Galenus docent, uti auſi ſumus; addito nempè ad duplum roſaceo. omnia uerò qualitercunque applicamus, calida qualitatibus applicanda ſunt, dumque curationem adhibemus, hyeme præſertim, tegulā terreā, aut æneam calidam ſic vt tantùm aer alteretur, ſuper uulneratum caput conſeruamus; æſtate uerò pannis calidis continuò detectum vulnus fouemus; gignunt [d] autem carnem quæ primum exiccationis ordinem non multum tranſgrediuntur. Puluerem aridum cephalicum ſic paramus in molli corpore, corticum radicis opopanacis, olibani, Iridis, aloes, farinæ orobi an. miſce, & fiat puluis ſubtiliſsimus. aut Recip. in corporibus robuſtiorib. nā tollit ſquāmas, & oſſa corrupta rapit, Iridis illyricæ, panacis, an. dra. iiij. ariſtolochiæ rotūdæ, mannæ an. dra. ij. ſquāmæ æris, pumicis uſti an. drag. j. tritis utere. probamus pariter vnguentum Periclimenon, baſilicon minus, & de gummi elemi. aut fiat mixtura ex reſina, ſucco betonicæ, lanceolæ, maſtice, ſanguine draconis, & cera ſine oleo: repleto uulnere, cutis inducitur cerato ex betonica, aut ex chalcitide, aut triapharmaco. reliqua poſtmodum agenda ſunt, prout uulneris eſſentia requirit, ut inferius dicemus.

a ¶2. Katageni. ubi de emplaſtris, quæ proprie cephalica uocantur.

b ¶Lib 1. 4. ca. 13.

c ¶Lib. de cōp. m. ubi de Iſide epigono.

d Gal. 3. meth. cap. 3. Auic. 4. 1. cap. 28.

DE MEMBRANA VVLNERATA.

SI membrana, quæ cerebri tutela & cooperimentum eſt, aliquo modo afficitur, paſsio fit Arabicè Alame dicta, & tunc primò inquiratur ſi fuerit detecta & vulnerata, & ſi ab ea plurimus ſanguis emanat, qui, eò quia conſtringi nequit, nec opportunè medicamenta adhibentur, magnum negotium faceſſit; uerumtamē illæ indicationes ſeruandæ ſunt, quas ſuperius deſcripſimus. inde ſtudere oportet, ut quàm citiſsime uulnus agglutinetur medicamentis nempè ualenter exiccantibus, omnem corruptionem prohibentibus, dolores demulcentibus, & propriis ac ſimilibus qualitatibus affectam partem corroborantibus, quæ quidem qualia ſint, ad plenum adhuc inuenire non potuimus, & ſi Galenus [a] ad mentem Archigenis dixerit, non raro accidit in ruinis ex alto, aliquam cerebri, aut membranarum particulam abrumpi, quod ubi contigerit capitis dolor magis uehemēs euadit: optimum eſt igitur in his, niſi ætas prohibeat, & uis uitalis imbecillis appareat, initium curationis a ſanguinis miſsione moliri, & congruis ſuperfuſionibus in capite uti, lanas oleo dulci madidas ipſi circumponentes; at ſi prohibeatur propter horum aliquid, aut ætatem, aut uirium imbecillitatem, aut etiam propter utraque ſanguinis detractionem tētare, clyſtere uentrem euacuabimus, reuulſionis gratia, ne humores ad affectas partes deferantur. mox auxiliis vtemur ad inflammationes inſcriptis: ſi autem membrana conuulnerata fuerit, probè eam conglutinat, ut ait Archigenes, calaminthæ ſuccus inſtillatus, & farina milij arida inſperſa, deinde butyrum, roſaceum, & adeps ſuilla ſalis expers, uetuſta, mixta & tepida infuſa: patientes à uino, & multo cibo, præſertim ſi febricitent, abſtinere oportet. Hæ omnes operationes ad dolores ſedandos diriguntur, ne inde locus inflammetur; ob id nonnulli hanc methodum imitantes, ſuper membranam detectam ac vulneratam lac muliebre calidum, alij columbinum ſanguinem ſtatim ab alis detractum, multi uinum nigrum myrtis, roſis, ac betonica bullitum inſtillant; poſtea lichinis roſaceo crudo calido madefactis uulnus replent, ac

a ¶2. de cōp. m. ſecundum loc. ubi ad cap. dol. ex ictu Apollonii, & infra ubi de diuiſ. & contuſ. quæ capiti accidunt ex Archigene.

totũ caput inunguntːſi verò omphacinum optimum non aderit,rhodinũ vnà cum myrtino componunt,& ſic uulnus uſq; ad ſeptimam regatur. poſtmodum parum quid ſyrupi roſati, aut rhodomellis addatur, ut leuis quædam fiat abſterſio,indè aridis cephalicis uſq; in finem uti expedit.Nos autem ſic agimus, præmiſsis uniuerſalibus,in ſecunda uiſitatione,tale medicamentũ ſuper ſectam membranam applicamus,olei de Terebinthina unc.ij.aquæ ardentis,quam iſti uinum ſublimatũ, aut aquam uitæ appellant,ſyrupi roſati de roſis ſiccis an.unc.j.miſce. poſtea totũ uulnus tali puluere replemus,myrrhæ,aloes,maſtices,ſanguinis draconis,reubarbari electi,coraliorũ rubeorũ an.drag.ij.miſce,& fiat puluis ſubtiliſsimus, & per petiã lineam trãſmiſſus,ac ſuperpoſito cerato ex Betonica,aut Diabotanon, aut Humano,caput totum roſaceo completo inungimus.poſtea ſplenijs ex carpẽtata ſtupa, vino nigro,ac rhodeolo madidis fouemus,& ne membrana grauetur, latiore utemur ligamento,neq; hoc aſtringente,ſed tantùm ut linamenta retineat. Verùm ſi mẽbrana nigruerit,ait Paulus,& Auicenna, & ſolum per ſummam eius ex medicamẽtis efficacibus id euenerit,mel triplum roſaceo miſcentes curabimus. at ſi nigrities ſua ſpõte prouenerit,atque in imo potiſsimũ vnà cũ aliis grauioribus indicijs, attingi tunc non debet,ut quę natiuũ calorem emortuum innuat; nos aũt Iſide medicamento mẽbranæ initiũ ſphaceli curauimus,ac interdùm felici ſucceſſu ad Aegyptiacũ deuenimus,omniaque medicamẽta adhibita ſuper ſindonẽ ſiricã rubei coloris extendi iuſsimus,ne amplexus quidã cũ uulneratæ membranæ labris orietur,aliter eũ non probamus:nec licet huiuſcemodi uulnera aut ſtupa,aut bombice,aut lana,aut filamentis lineis abſtergere,ſed tantùm linimento aliquo exiccante ipſa oblinire.

DE CEREBRO SAVCIATO.

ADVENIT interdũ quòd medullaris cerebri ſubſtãtia,mollis,alba, & uenularum plena,ac primariũ mẽbrũ,in quo ratiocinatricis animæ ſedes quieſcit,uulneretur,& talis paſsio lethalis ferè ab omnib. medicis[a] iudicatur: attamen non ob id qui ſic uulnerantur deſtituẽdi ſunt,nam extra ſpem nõnulli mirabiliter euaſere;dictum eſt a Galeno[b] in deſperata ſalute,Quanto itaq; ſatius eſt aliquid nõnulla fiducia vel cũ periculo facere,q̃ ſpe adẽpta certò perire, Tanto ꝑfecto ſatius eſt potẽtibus ꝑſidijs pugnare, quàm nihil agere. & Celſus dicebat libro ſecundo capitulo decimo,In magnis morbis ſatius eſt anceps auxiliũ experiri, quàm nullũ,agentes ſiquidem,& ſi aliud non aduenit,ſaltẽ læti ægri moriũtur, dũ ſibi medelam non ſine ſpe præſtari uident. in hominibus, ait Hippocrates[c] qui uiriũ robore ſunt repleti,ſalutis ſpes perpetuò reperitur,nec ex toto huiuſcemodi curationis poſsibilitas a medicis reprobatur.nam dicebat Hippocrates[d] uulnera magis lethalia ſunt,quę in uenas craſſas in collo,& inguinibus infligũtur,deinde quæ in cerebrũ & in hepar,poſtea quæ in inteſtinum,& ueſicam. Sunt autem hæc omnia perniciosa ualdè,non tamen ita ut nemo ex his euadat,uelut putatur: affirmat[e] etiam cerebrum ſphacelari poſſe, & ſanitati reſtitui. experimento etiam ab eo comprobatum eſt[f] in puella quæ de rupe cecidit,& læſi cerebri uaria ſymptomata apparuere,uoce deſtituta,iactatio aderat,uomuit ad noctem ſanguinem multum,aquam difficulter deglutiebat,ſtertor, ſpiritus denſus ueluti morientium, uenæ circa faciem diſtentæ,decubitus ſupinus,pedes tepidi,febris debilis, uocis interceptio,& ſuperſtes manſit.a Galeno[g] etiam hæc veritas confirmatur,ait nempe,Cerebrum vulneratum ſæpius ſanatum uidimus, & ſemel & bis in Smirna Ioniæ,uiuente adhuc præceptore Pelope,& erat uulnus ſatis memorabile, quod rariſsime contingit. admirabile atque incredibile ſpectaculum, quòd aliquando conſpicati ſumus, adoleſcentem uulnere in alterum anteriorum uentriculorum accepto ſuperſtitem fuiſſe,Dei,ut pleriſque uidebatur,uoluntate. cerebrum enim

nec

a ¶Li.1.de morbis.libr. de Coac. prænot. & 6. Aphor.18.Celſ. lib.5.ca. de uul. mort.Gal.6. Aphoriſ. com.18. Auic. 4.4.c. 2.

b ¶10. meth. c. 10.

c ¶Lib.2.prædictionum.

d ¶Lib.2.prædictionum.

e ¶Li.2. de morbis. & 7. Apho. 51.

f ¶5. & 7. Epidemiarum.

g ¶ 8. de uſu par.ca. 10. & 6. part. Aphoriſ. com.18.

nec durum est,nec ex se mouetur,& illi manus, ac medicamenta adhibere possumus.ergo nisi circa eius basim,fuerit uulneratum,curari potest, etiam quod raro contingat,nec a Principe hæc possibilitas reprobatur. siquidem dicebat ipse [a] in vulneribus peruenientibus ad panniculum cerebri,accidit laxitas in latere uulnerum,& spasmus in opposito eius,& cum incisio non peruenit ad uētres,sed ad terminum uelaminis subtilis,est magis incolumis; cū uero peruenit ad cerebrū, apparet febris,& uomitus choleræ,& nō est ex eis,qui sanetur nisi raro, ergò quis potest interdum sanari, quod etiam eius testimonio confirmatur, cum dicit [b] membra,in quibus cum cadit uulnus,augetur eorum nocumentum,& interficit ut plurimum,& fortasse non interficit nisi raro,sunt sicut uesica,cerebrum, renes,intestina minuta,& hepar,quamuis fieri sit possibile ut saluetur super ea, cum est leue. in corde autem non speratur salus, cùm in eo accidit uulnus; a Celso pariter dictū est,seruari non potest. cui basis cerebri percussa est,multotiens nobilia membra sauciata,ait Paulus [c] & Auicenna [d] extra spē mirabiliter seruata fuere; quod etiā quamplurimi recentiorum clarissimi Medici,suis doctissimis scriptis approbarūt, ueluti magnus Guido de Cauliaco,Vgo Senensis,Theodoricus, Nicolaus Florentinus,Iacobus Carpensis,Nicolaus Massa, & Victor Trincauelius, Veneti omnes profectò Philosophi,& Medici Illustrissimi. adhuc Andreas Vexalius Bruxellensis,Ioannes Tagaultius Gallus,Vidus Vidius Florentinus,Petrusandreas Mattheolus Senensis, Gabriel Falloppius Mutinensis, Philippus Incrassia Siculus, Franciscus Valeriola Gallus,Antonius Musa Brasauola Ferrariensis, Alphonsus Ferrus Neapolitanus,Realdus Columbus Cremonensis, Bartholomeus Maggius Bononiensis,Antonius Camaltheus Gallus,Leonardus Botalus Astensis, Hieronymus Crassus Vtinensis,Ioannesbaptista Romanius,& alij, quorum uolumina apud nos extant;nos etiā & Venetijs,quæ nobis dilectissima patria est, hoc anno præsertim, & Feltriæ, ac alibi dum adhuc iuniores essemus uulnera meningarum, & cerebri sanauimus,& sanata vidimus,nec sumus decepti;nam plures actus anatomicos in humanis corporibus propriis manibus exercuimus, & quamplurimas ac propemodum innumerabiles caluariæ fracturas pertractauimus.Quorum fidelissimi testes esse possunt,excellentissimi patres D. Franciscus Longus, Leander Zarotus, Vincentius Prouincialis, Augustinus Gadaldinus, Tiberius Barbarus, Decius Pulcher & bonus, Ioannes de Franciscis,Ioseph Bonipertus, Bartholomeus Belatus,Aloysius Bognolus a Cruce,nepos,& nobis tanquam filius dilectissimus,qui à latere nostro uix vnquàm discesfit,ac quāplurimi alij huius inclitæ ciuitatis Venetiarū,philosophi ac medici p̄clarissimi.Sed ad rem nostram redeuntes, dicimus,ꝙ si vulnus ad cerebri substantiam deuenerit, & patiens optimi roboris, ac bonæ habitudinis fuerit,collocato ipso in conuenienti, & obscuro loco, præmissis vniuersalibus indicationibus, prohibendus est ab eo omnis motus animalis, sicuti & corporalis, prohibendæ sunt locutiones nimiæ, suspiria, clamores, quæ sternutamenta ciere possunt, & quæ mandendo dura sentiuntur. postmodum uulneris conditiones diligenter considerare expedit,& si quid præter ordinem contineat,nulla uiolentia,sed statim,euellatur.uerùm si euelli nequit, abstinere opus est, & totum naturæ committatur, ut id ex se emittat, aut commodæ extractioni præparet. Secus verò inquietudines magnæ, & mors in Empiricorum manibus, magno cum eorum dedecore sequi solent; ob id dicebat Auicenna, si apparent signa mortis,ab omni opere abstinere oportet, ne superueniat nobis locus sermonis stolidorum, cum hoc quòd parum conferimus infirmo; huiuscemodi vulnera nullo modo vt abstergantur aut lana, aut xylo,tangi possunt, ne acerrimi membranarum dolores subsequantur; & ille, [e] qui patitur in cerebro,& non loquitur,cum vsque ad tertiam ita remanet,& accidentia non minuuntur, neque augentur, tunc laudetur tertia, & expectetur septima, & non moueatur ante illud cum aliquo; nos uerò vrgente causa (nam quàm plurimæ humiditates assiduæ

in

a ¶1.3. trac. 3. cap. 14.
b ¶4.4. cap. 2.
c ¶Lib. 6. c. 88.
d ¶4.4. tract. 2. cap. 10.
e ¶Auic. 4.4. tract. 2. c. 4.

in capite producuntur) vulnus vino albo decoctionis rosarum, myrtillorum ac betonicæ abluimus. & si dolor aliquis appareat, lac illico ab hubere emulctum, aut columbinus sanguis tepidus, aut aqua pimpinellæ probatur; membrana indè cooperiatur sindone rubeo, quod tingitur ex cocco uero, & non ex uermibus, oleo de Terebinthina, ac rhodomelle imbuto. reliquum oportet repleri lichinis tali medicamento madidis, aloes, myrrhæ, mastices, sanguinis draconis an. drag. ij. Terebenthinæ claræ unc. ij. aquę uitę vnc. j. misce. aut Recip. Terebinthinę aqua consolidę lotę unc. ij. aquę uitæ, syrupi rosati an. unc. j. pulueris olibani, masticis, myrrhæ an. drag. ij. mumię ex craneo, granorum hypericonis, sanguinis draconis an. drag. j. quæ terenda sunt subtilissimè terantur, & fiat medicamentum, ac super omnia, amplè uulnus contegatur emplastro ex Betonica, aut Diabotano, aut de gummi elemi: caput totum omphacino, aut rosaceo & myrtino irroretur, ac superpositis splenijs uino supradicto infusis, commode fascijs leuiter inuoluatur, usque ad septimam sic quotidie agendum est; at si nulla corruptio, de qua sũmoperè uerẽdũ est, nullibi apparuerit, sola ardẽti aqua, rhodomelle, ac aloe, & myrrha contẽti, opus perficiamus, hoc obseruato vt topica medicamenta sauciata membrana potius, quàm cerebro secto, sicciora sint, nam affectæ partes pro uiribus in sua propria natura conseruari requirunt, ut cerebrum pręseruetur. nam eius substantia mollis, humida, ac dissolubilis, facillimè corrumpitur; nec curatio cogatur, sed ordinatè procedere decet, donec natura nobiles partes rectificando, totum opus expediat: nos uerò plures uidimus, qui ex tali affectu diu cannulum aureum, aut argenteum, in ipso cerebro tulerunt, ut continue humiditates effluerent, quæ, dum retinebantur, epilepticos motus, & diuersa symptomata producere apta erant. ob id in hac curatiua methodo & patientes, & diligentes esse oportet, quemadmodum Feltrię nos fuimus in curatione cuiusdam adolescentulę, quę cum a cuspide falcis, uulnus cum cerebri lęsione passa fuerit, ex quo terebrata caluaria, notabilis portio ipsius cerebri, exiuisse compertum est, transacto quarto mense sanitati fuit restituta: & in uulnere semper cannulum conseruauimus, ac vsque ad decimum quartum diem solo oleo de Terebinthina, & aqua uitę curauimus. inde vulnus guttatim tali liquore repleri iussimus, uini montani, unc. xx. succi betonicæ unc. 4. succi calaminthæ unc. ij. myrrhę, olibani, aloes, sanguinis draconis, centaureæ minoris, granorum hypericonis an. dra. j. pistentur quę pistari possunt, ac in subtilissimum puluerem reddantur, & omnia simul componantur, ac per triduum in vitreo uase bene obturato marcescant, postmodum lento & claro igne, donec tertia pars absumatur, bulliant, & adde mellis rosati unc. iiij. & parum adhuc bulliant, & ab igne uase detracto, adde aquæ uitæ. unc. vj. liquescant, & percolentur, & adde olei de Terebinthina unc. iiij. & in vitreo vase cera obturato optimè, & diligenter conseruentur; reliquum uulneris repleuimus cephalico puluere ab Auicenna descripto, ac desuper latam petiam lineam pluribus in locis perforatam cerato humano munitam adhiberi iussimus: cum uero perfectam loci rectificationem nouimus, solo melle rosaceo, ac cerato prædicto usi fuimus, & Deo fauente iuuenem sanitati reddidimus. uexabatur tamen quadam linguę balbutie, & oppositi brachii mollitie. longo quidem experimento nouimus omnes ferè ab his vulneribus Dei nutu liberatos, aliquo symptomate ex his, quæ cerebro affecto apparere solent, detineri. Oleum de Terebinthina sic paratur. Recip. Terebinthinæ claræ & odoratæ lib. iij. arenæ fluuiorum depuratæ, lotæ, & siccæ, aut uitri contusi lib. j. s. omnia in curua boccia cum suo recipiente ponantur, & boccia in uase terreo, inter quod & bocciã cinis in ea adsit copia, quòd nullo modo tangi possint, & lento igne, ne terebinthina tumeat, & infletur, fiat elambicatio, & quod primò distillat aqueum est, ac nullius momenti: quod secundò, coloris auro obscurioris, ac densioris substantię, optimum est, ac usui seruandum: quod tertiò, atrum & cœno simile est, probatur in uisceribus tibiarum anti-

quis,

quis,& cacohete. aut Recip. Terebinthinæ claræ lib.ij. laterũ recentium lib.s. mastícis, styracis, an. unc.j. lateres igniti, oleo extinguantur. & fracti miscentur reliquis. & per lambicum tres vt dictum est excipiuntur liquores, quorum secundus & tertius optimus est: Hæc sunt quæ de simplici ac composito capitis vulnere in præsenti dicere decreuimus, ad honorem & gloriam Dei benedicti, qui sit laudatus in secula seculorum.

DE SYMPTOMATVM PROFLIGAtione. Cap. XV.

SYMPTOMATA, quæ fracta caluaria contingunt, adeo sæua interdum existunt, quòd proprias causas superare videntur, ob id [a] interdum postposita curatiua methodo illis, veluti causis urgentioribus, & quæ maius minantur periculum, incumbere licet; sunt itaque, & si minima, ac debilia apparuerint, præsertim in die aliqua significatiua summopere verenda; & illi admodum decipiuntur, qui de ipsis dimissa omni consideratione, curando simpliciter procedunt, nec ea, quæ meningarum, aut cerebri passionibus propria sunt, ab aliorum communibus, secernere valent; vnde multi hoc errore ducti ad sectiones, dilatationes, ac terebrationes inconsideratè procedunt; & hinc multa in dies oriuntur incommoda. natura, ait Galenus, [b] & morbi species ex propriis accidentibus dignoscitur. magnitudo autem ex eorundem vehementia; quare diuinus Hippocrates à vulneratis petere in primis iubet, vt nunquid mali, aut os, aut meningæ, aut cerebrum sub telo senserint, pernoscatur, & quantum sit videatur; nempe si sine sensu quasi dormiens iacuerit, si oculi obcæcati fuerint, si vertigo ipsum occupauerit, si incomposite locutus fuerit, si bilem vomuerit, & similia, ac si vera indicia sint cerebri vulnerati. nam tunc medicus his apparentibus ad operis celeritatem cogitur; secus verò prudenter agat, externa enim ac interna symptomata vt intemperies, & dolor magna fiducia tractantur, cum timore verò non nulla vt inflammatio, aut profunda corruptio, ob id nos primò de externis ac internis partibus affectis, quomodo in propria temperie conseruari debeant, & quomodo, si in contrariam lapsæ fuerint, restituantur, notis primò causis temperaturam transmutare potentibus, instituere decreuimus.

[a] ¶ Gal. primo ad Glauc. & 12. meth.

[b] ¶ 3. de crisi ca.4. & 5. de loc. affec. cap.7.

DE INAEQVALI TEMPERIE.

EXTRANEAE qualitates a Græcis discrasiæ, a Latinis intẽperies dictæ, non nunquàm vulnerato capite supernascuntur sine materia, dum qualitates tantum, aut ad calidum, aut ad frigidum, aut ad humidum, aut ad siccum alterantur, & simplices hæ qualitates ab empirico medico rarò consideratur; multoties ab aliquo succo diuerso, præsertim tenui, & calido producuntur, qui a sui intrinseco supremas partes petere solet, & ad affectas sedes facillimè defluit, aut ratione doloris, aut a medicamento calido attrahente, aut a copia indumentorũ, aut ab ambientis potentia, aut imprudentis chirurgi inepta actione, aut a prauo victus regimine, aut a causa aliqua occulta. si ergo ad caliditatem intemperies inclinauerit ex rubore, aut colore florido, dolore, vesficatione, & loci caliditate deprehenditur; in vulnere sanies modica, tenuis, subrubida & acuta producitur; patiens a febricula non absoluitur. & inquietus apparet; tollitur hoc symptoma opportuna diæta, sanguinis missione, ac omni diuersionum genere, nempe clysteribus, frictionibus partium, quæ multum à vulnere distãt, cucurbitulis & ligaturis. nam sic nouæ fluxiones reuelluntur, & quod coniunctum est facillimè discutitur;

at si

at si decet aluum mollire patienti denuò medicamentum cologogũ exhibeatur, veluti Casia, Manna, aut syrupus rosatus, uel uiolatus solutiuus; & quia frequẽter affecta corpora cacochymia aut plethora uexãtur, uictus tenuis frigidus videlicet ac humidus instituatur uinum prohibeatur, inflãmata pars uiolaceo, ac rosacco tepido perũgatur; uulnus primis diebus rosaceo solo regatur, postmodum ex periclimenone medicamento lacte muliebri loto: quæ uerò ulteriorem frigiditatẽ adepta sunt dimittantur, ne præcepto Hippocratis [a] materia ad intima retrocedat; talia sint tamen quæ qualitatibus contrariis sedem inflammatam ad temperiem reducant, affectus [b] siquidem non curatur, nisi affecta sedes fuerit optimè disposita: Si uero aduenit quod solum in contusis uulneribus aduenisse uidetur, ut mala temperies frigida orta sit, locus albescit, aut liuidi coloris fit, frigidus est, non dolet, mollis apparet, & sanies tenuis & arida gignitur, nulla febris oritur, & somnolentus fit æger; tollitur hoc symptoma contrarijs qualitatibus, nempè calefactione facta [c] primo pannis calidis, aut uino tepido imbutis; topica sint temperatæ caliditatis, veluti emplastrum basilicon minus, citrinum, nigrum, regale, aut de gummi elemi; victus regimen mediocre, & vinum oligophoron, aut multa aqua dilutum sit. vt autem fluxa materia attenuetur, ac resoluatur, caput camomelino, ac rosaceo completo irroretur; &, si aluum euacuare expedit, electuarium lenitiuum, aut catapotiæ cochiæ probantur: si verò humiditas multa locũ obsederit ex mollitie nota, quæ ad tactum percipitur, ex aliqua eleuata dimensione circa vulnus, cuius labia laxa sunt tumida & decolorata, ac sanies multa & tenuis uidetur, suo quoque contrario profliganda erit; quare siccantium medicamentorum vsus commendatur, præsertim fotus ex uino nigro, betonica, stœcade, rosis, myrtis, balaustiis, & aristolochia bullito: localia parantur ex pulueribus cephalicis tertij aut quarti ordinis; probamus medicamentum ex Isi solo, aut alteri admixto; cibaria sicca sint, & vinum pauciferum, ac, vt decet, euacuationes innouẽtur: Sicca apparente intemperie aut ex aeris qualitate, aut ex medicamentorum potẽtia, aut ex assidua febre, aut ex cibi penuria, nulla aut pauca in vulnere concoctio producitur, uulneris labra depressa videntur, coloris pallidi, cum vicina siccitate manifesta, tunc ea medicamenta tempestiue applicantur, quæ temperatè humectant; expedit igitur caput oleo communi, aut rosaceo tepido oblinire, aut decocto ex maluis, violis, & meliloto in vino albo tenui, stupis in eo madidis cooperire; prodest etiam ad siccum locum aliunde humiditates attrahere, ac obstructiones aperire; vulnus curetur medicamento ex Terebinthina, luteo oui, & multo oleo rosato, aut vnguento ex matresylua, corticibus thuris, & sepo hircino; ratio victus satis lauta sit, euacuationes non probantur, nisi adhibitis clysteribus. Intemperies igitur omnis, quæ exterius apparere solet, his indicationibus ac remediis tollitur, præsertim si uulnus quoad ea quæ circa ipsum pertinent, rectè se habere videatur, omni seruata consideratione, ne internæ partes afficiantur. nam plerunque cruciari solent, & inde inflammatione affici, & alia accidentia & fortiora & sæuiora demonstrantur, febris intenditur, capitis dolores augentur, rigores inordinati perseuerant, & conuulsiones oriuntur. vltimò alienant, qui sic affecti sunt, & tandem moriuntur.

a ¶Li. 1. de morbis in principio & 6. Aphor. 25.
b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 3. meth. cap. 8. & 4. meth. c. 2. Auic. 4. 1. c. 28. & 1. 3. trac. 2. ca. 26.
c ¶Cels. libr. 5. cap. de ulc. caco. Gal. 3. meth. cap. 4 Paul. lib. 4. cap. 38.

DE DOLORE.

INTER accidentia sæua, quæ vulnerato capite suboriuntur, dolor est; siquidem in eius remotione temporis latitudinem non expectat, si potens est, [a] etiam si purum ab excrementis totum corpus fuerit, fluxiones irritat. particula nanque, quæ dolore affligitur, sanguinem ac succum diuersum ad se trahit, copiosiorem scilicet, quàm sit illi ex usu, unde inflãmationes in ea frequenter excitantur; uehemens dolor [b] febrem adducit, repentinas [c] facit muta-

a ¶Gal. 2. de diffe. feb. ca. 11. 5. Aphor. com. 32. 3. meth. c. 4.
b ¶Gal. 2. de comp. m. in genere.
c ¶Gal. lib. art. par. m. c. 88.

tiones, uirtutes[a] prosternit, digestionem corrumpit, somnum tollit, & est caussa mortis, ob id inter acuta symptomata numeratur, cui, dum apparet, omni studio incumbendum est: quàm plurimæ sunt causæ, hoc symptoma in uulneribus capitis commouere potentes, nempe mala temperatura, quæ [b] dum uiolenter continuum aut alterat, aut soluit, dolorem operatur, natura pariter, ac partis læsę compositio dolores promouet, ut sunt tempora, ubi musculi illi, quos græci crotaphites, & latini temporales uocant, locātur, quapropter Hippocrates omnia loca capitis secare iubet præter tempora, inquit ipse, ubi caput incidendum sit, cæteræ eius partes tutò inciduntur, tempus & regio superior iuxta uenam, quæ per tempora fertur, hic inquam locus scalpello attingi non debet; eum enim, qui incisus fuerit neruorum distensio præhendit: acria etiam & acuta medicamenta dolores mouent; idem facit aliquod extraneum in uulnere contentum, aut aliquod os pūgens, aut grauans, aut praua patientis diœta, aut aliqua causa occulta. Tollantur igitur causæ, quæ sensibus subiiciuntur, ea ratione, qua tolli possunt, hoc seruato ne noxa aliqua nobilibus contribuatur. si uerò abditæ fuerint, optimum in his, nisi ætas prohibeat, & uis uitalis imbecilla appareat, curationis initium a sanguinis missione molliri, & congruis superfusionibus in capite uti, lanas oleo dulci, aut rosaceo madidas ipsi circumponentes; at si prohibeatur propter horum aliquid, ueluti ætatē, aut uirium imbecillitatem, aut etiam propter utrasq; sanguinis detractionem tentare, clystere uentrē euacuabimus, & omnibus modis materias reuellemus, abstinere tales oportet a uino, & cibi satietate, præsertim si febre afficiuntur. Alteram doloris causam, quæ sub occulta dispositione continetur, Paulus,[c] & Auicenna[d] assignare uidentur; fit enim in eo ictu, qui in capite etiam aliis ex causis fieri uidetur, in quo continuitate cutis integra existente, ortus abscessus cum sectus fuerit, offensam ibi hominis caluariam fuisse repertum est, qua ratione dolores etiam acuti pręcessere, donec causa absumpta fuerit: porro [e] si aliquid inflammationis pericranij communione, quam per suturas cum dura mēbrana habet, etiam intra caluariam transmissum fuerit, eiusmodi capitis dolor periculo non uacat: quibus etiam dispositio intra caluariam est his ad oculorum radices dolores perueniunt, & sępe moriuntur, ob id quia oculorum tunicę à membranis cerebri oriuntur: cęterum non rarò accidit in ruinis ab alto aliquam cerebri aut membranarum particulam abrumpi: quod ubi contingit adhuc magis capitis dolor uehementior euadit, & dispositio tota curatu difficilior fit, & periculum præsentius & uehementius ostendit. Ait Hippocrates, [f] si uenę circa cerebrum sanguinem superuomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & sinciput, & posteriorem capitis partem extenditur, & aures tinniunt, ac flatu implentur, & nihil audit, & anxius est, & se ipsum pręd dolore iactat, hic quinta aut sexta die moritur: secus uerò de venis in cerebro credit Aristoteles [g] sub his uerbis, Cerebrum omnibus priuatum sanguine est, nec venam intra se ullam continet, & ad tactum frigidum natura est: interdum [h] doloris causę externę sunt, nempè indumentorum copia, & cataplasmatum natura, & simile pręsertim in his, qui calidi cerebri sunt, nec pondus in capite ferre possunt; ignis ex carbonibus, mali odores, uapores putridi, flatus australes, rumores, strepitus, & clamores caput lædere solent: nonnulli etiam consortii lege, si exiguus quidam in ventriculo, & magis in eius orificio humor acris collectus fuerit, illico capite dolent: eodem modo multi à cibo diutius abstinentes offenduntur. augescit enim ipsis propter longam inediam talium humorum prauitas: curare igitur eos, qui sic infestantur oportet, nihil capiti admouentes; siquidem neque vllum peculiare affectum sustinent, sed corpus conuenienti nutrimento nutrire, aut noxios uentriculi humores celerrimè euacuare, & omnem manifestam causam remouere: in omni dolore a causa interna, ait Rasis, qui perseuerauerit, corpus fluxibile reddatur, cibus detrahatur, & uinum ex toto prohibeatur: & si inflammatio

a ¶Auic. 4.1.c. 30.

b ¶Gal. 2. de loc aff. ca. 5.12. meth. cap. 7. 2. prognost. cō. 1. lib. art. par. m. cap. 80.

c ¶Lib. 1. c. 90.

d ¶Ca. de frac. cran.

e ¶Gal. 2. de cōp. m. s̄m loc.

f ¶Li. 2. de morbis.

g ¶1. de nat. animal. cap. 16.

h ¶Lib. de Cal. curat. lib. de fracturis. lib. de off. Medici.

nis initium apparuerit, sanguis mittatur, & clysteres acuti administrentur; sic enim vires ualidiores redduntur, vt doloris causas per sensibiles, aut insensibiles euacuationes absumere possint, ueluti per secessum, aut lotium, aut sudorem, aut uomitum, aut aliquem abscessum, dum tales alicui facili euacuationi paratæ fuerint: porrò uires ualidas reddunt quies, somnus, cibi boni, facilis concoctio, & leues frictiones, quę postea per poros cranij, & angustos meatus insensibiliter dolorum causas discutiunt, nec ab re interdum est caput leui oxychrodino perungere, aut, ut ipse Rasis inquit [a] cataplasma applicetur ex succo foliorum salicis, myrti, oleo rosato, uino nigro odorifero, myrrha, sertula căpana, calamo aromatico, alumine cameno, & boloarmeno, aut ex folijs myrti, mentastri, uitis, & sampsuci. Hęc omnia Auicenna [b] Arabum auctoritate approbauit in soda sine vulnere, & inquit, fortasse contentus eris oleis, & rectè agit, qui eis utitur tepidis. His remedijs dolores capitis, dimissis narcoticis, id est stuporem inducentibus medicinis, tolli solent.

a ¶Ad Alm. ca. ult.

b 1.3. tra. 2. ca. 16.

DE INFLAMMATIONE EXTERNA.

VULNERATO capite si qua externa inflãmatio suboritur, ferè semper a bilioso sanguine gignitur, cũ talis humor sui natura suprema petat, & raro alter humor huic sedi præterquã in contusis noxam pręstat. siquidem pituita in eis defluere apta est: cum igitur alicuius fluxionis initium demonstratur, & ne locus inflammetur timor adest, quod [a] dignoscitur ex colore loci, calore, dolore, & dimensione, causa tum efficiens, tum materialis illico perquiratur; nam eæmet esse possunt, quas in internis affectibus descripsimus: quapropter si qua fuerit nota tollatur. secus uerò inflammationis tempus consideretur ut loco, & tẽpore præsidia adhibeantur. nam [b] uulnera curari nequeunt, nisi finita inflammatione. in hoc autem diligens Medicus requiritur, ne naturę operationibus aduersetur, quod est pręceptum Hippocratis [c] dum inquit, quę ducere oportet quo maximè natura vergit per loca conferentia eo ducere, ob id motus omnis cõsideretur. si enim [d] erysipelas, & vnaquæque inflammatio ad extra uerti bonum sit, apocrustica, id est quæ repellunt, & prohibent, dimittantur; porrò tale initium prohibendum est diæta & euacuatione. Sic enim præcipit Hippocrates [e] dicẽs, Vbi autem in vulnere capitis siue sectio adhibita sit, siue non, tumor rubicundus, & ad erysipelatis naturam accedens, in facie, atque oculis, uel utrisque, uel alterutro oriatur, isque tactus doleat. febris item superueniens, & grauis horror. vlcus sũt verò quoad carnem pertinet rectè se habere uideatur, os, & quæ iuxta ulcus sũt rectè procedant. excepto faciei tumore, cui nullus alius error in uictus ratione adijciatur, aluus homini ducenda est, dato medicamento, quod bilem moueat: post purgationem febris cessat, tumor finitur, & sanitas restituitur. Sed, cum medicamentum datur, æstimandæ sunt vires hominis, vt valeant. Nec quidem hoc casu expectanda est materiæ concoctio, nihil de sanguinis missione, pura bile peccante, memoriæ ibi prodidit Hippocrates, sed alibi [f] si tumor a materia, aut mixta, aut crassa prodierit, sanguinem mittit. insuper humores qui adhuc superfuerint, quieti, serapijs, decoctis, frictionibus, clysteribus, & conuenienti diæta, seruari debent. Topica sint oleum rosaceum: nam de eo dicebat Galenus, [g] rosaceum verò vtpotè eius natura olei, rosæque in medio est, in inflammationum augumentis optimum est remedium, at si inflammatio ad consistẽtiam deuenerit, & partes vulneri proximas occupauerit, tunc quod fluxum est discutiatur, & quod fluit reprimatur. tunc ergò rosaceum & myrtinum una probantur, aut cataplasma tale applicetur Recip. medullæ panis aqua maceratę, & addito puluere rosarum, myrtillorum, violarum, betonicæ, & oleo rosato fiat emplastrum: & si tumor ad delitescentiam inclinauerit, caput totum rosaceo maturo, & camomellino tepido plu-

ries

a ¶Gal. 14. meth. cap. 9.

b ¶Hipp. lib. de Vlceribus & li. de fracturis. Ga. 4. meth. cap. 6. Auic. 4. 4. ca. 3.

c ¶Lib. de humoribus & 1. Aphor. 21.

d ¶Hipp. lib. 1. de morbis & 6. Aphor. 25.

e ¶Lib. de Cal. curat. Gal. 4. meth. cap. 6. Paul. lib. 6. cap. 90.

f ¶Lib. de fracturis.

g ¶2. de comp. me. sẽm loc. ubi de soda a pcuss. & 3. de s. m. c. 16.

ries irroretur, aut emplastrum adhibeatur ex floribus rosarum, meliloti, betonicæ, camomillæ an.m.j. farinæ fænugræci, hordei, seminis lini an.unc.ij. rob. olei rosati an.q.s. misce & fiat emplastrum: discusso tumore accidentia minuuntur, & tūc discutiēdi, & exiccandi, indicatio est opportuna. igitur inuncto capite rosaceo & masticino, tale applicetur emplastrum. Medullæ panis, pulpæ passularum an. unc. ij. florum camomillæ, meliloti, rosarum, sticados an.unc.s. farinæ fabarum, hordei, fænugræci an.unc.j. mellis crudi unc.ij. lixiuij clari q.s. & fiat emplastrum: si autem materiæ copia in aliquo sinu coaceruatur agente in ea calore mixto ex naturali & præter naturam, ad suppurationem tendit, quod cognoscitur auctore Hippocrate ex eleuata dimensione, febre, & dolore, tunc sedis affectæ uis corroboretur, & innatus calor referetur, ne difflari posit, & tunc triapharmacum quod & macedonicum uocatur a multis [a] probatur. paratur ex aqua communi, oleo oliuarum, & farina triticea; aut ex farina triticea, decocto caricarum, passularum, & foliorum maluæ, rosaceo, & adipe suillo: concocta materia in decliui parte exitus fiat, & ea obseruentur, quæ capite octauo explicauimus. uulnus hoc interim opportunis indicationibus regatur. Et hoc unum perpetuò obseruandum est, quod a Chirurgis non obseruatur, nisi ab his, qui hippocraticam methodum sectantur. quòd non raro aut ab aere, aut medicamento erodente, aut inepta operatione pericraneum inflammatur, & consortii lege interior meninx afficitur, & sæua occurrunt accidentia, & mors, uulnus decoloratum redditur, labra tenuia fiunt, & ab osse separantur, tunica languet, febris augetur, sanies aquea fit & mali odoris, inde delirium sequitur, conuulsiones gignuntur, vltimo mollificationes subsequuntur & mors.

[a] ¶Celsi. li. 5. c 1. Gal. 6. Katagenι. & 2. ad Glau. Auic. 4. 4. ca. 3. Auer. 5. collig. cap. 5.

DE INFLAMMATIONE INTERNA.

CVM [a] cerebrum, aut eius membranę inflammatione vexantur, dolor totum caput occupat, ea maximè parte, qua inflammatio constiterit; aures sonitu replentur, auditus hebescit, & venæ temporum extentæ sunt, & pulsant, febris continua augescit, pulsus durus apparet, rigores inordinati perseuerant, & dolor nunquam cessat, oculi rubescunt, facies nigrescit, lingua aspera fit ac pustulis repletur, uulnus liuescit, nec proprium seruat colorem, & saniem modicam ac tenuem emittit, & carnem sale conditam repræsentat: laborans mente non constat, distensio in altera corporis parte supernascitur, attonitus fit, & moritur: si vero inflammatio anteriorem capitis partem occupauerit, potentia imaginatiua corrumpitur, & tunc [b] patientes manus ad faciem admouent, ut inde quidpiam superuacuè inquirant, aut frustra muscas venantur, aut festucas colligunt, aut de veste pilos euellunt, aut de pariete paleas, & falsa perpetuò imaginantur: si autem mediam sedem percusserit, cogitatiua virtus destruitur, vndè patientes facillimè irascuntur, incomposite loquuntur, rident, somno priuantur, & si dormiunt aut ignem, aut ignitas res videre imaginantur, a somno timentes surgunt, & fascias, quibus caput auolutum tenebant, lacerant, medicamenta abijciunt, & vulnus frigido aeri objiciunt, quod exiccatur, & patientes moriuntur: cumque posterior pars inflammatur, memoria perturbatur, facillimè obliuiscuntur quicquid tunc dixerint, aut petierint, aut ostenderint; at si tota regio capitis accenditur, accidentia omnia, aut maior eorum pars apparere solent, quæ omnia nō illico, sed tractu temporis dignoscuntur. Harum inflammationum uariæ sunt causæ [c] nēpe, os aliquod meningas pungens, aut lacerans, aut frigus, aut cibi multitudo, aut vini potus, aut praua chirurgia, aut dispositio aliqua occulta, ueluti interior fractura uenularum occultarum, aut materiæ copia super meningas contentæ, aut acris humoris quædam fluxio, interdum a uicinis partibus transmissi, aut ibi geniti, quæ omnes causæ aut per se solę, & singulatim, aut commixtè hos prauos affe-

[a] ¶Hipp. lib. 2. de morbis. Gal. 3. Inter. cap. 3. Aet. ser. 6. c. 25. Paul. lib. 3. c. 7.

[b] ¶Hipp. 1. prognο. c. 26. Auic. 1. 3. trac. 3. ca. 2.

[c] ¶Gal. 8. de usu par. Paul. li. 6. c. 90. Auicen. 5. 4. trac. 3. c. 1. Rasis. 29 conti. c. 2.

ctus producere aptæ sunt, quorum initium, vt ait Auicenna [a] dignoscitur, quia si in illo, qui habet hoc impedimentum, apparet febris, & conturbatur intellectus tunc iam incipit apostemari. augumentum vero ob rigorum vehementiam. nam dicebat Princeps [b] Et quandoque accidit rigor, propterea quia refugit calor ad interiora sicut fit in apostematibus intrinsecis, & sunt rigores perseuerantes, quibus intensior calor non subsequitur; porro si talis inflammatio in panniculis orta, calida fuerit, a Græcis [c] phrenesis, ab Arabibus [d] Sirsen, & Karabitus, & a Latinis membranarum inflammatio vocatur aut cerebri, potissimum membranarum, ob id quia venarum ac arteriarum maiorem copiam concinnent, & earum substantia densior est; quare facilius inflammationes ferre possunt: cerebrum uero dum affligitur quia molle, humidum, frigidum, ac dissolubile, non nisi a potentissima causa occupatur; hac ratione sphacelo interdum corripitur, & illico mens turbatur, & vita perit; quod illi occurrit, dum in eo extra uenas sanguis effunditur, ac extra uenas continetur; & ideo hæc phrenesis vera non est, sicuti velaminũ inflammatio, quæ in eius initio curari solet causam remouendo, si sensibus subiicitur: si uero occulta, absumatur omni diuersionum genere, & sit tua solicitudo, & finis in intentione ad hoc, vt dolorem sedes, ait Auicenna, inquantum potes, & elonges materiam a loco læso, aut cum euacuatione, aut attractione ad cõtrarium, ut non apostemetur: primum ergo quod te oportet facere, est phlebotomia cephalicæ, aut nigræ: si autem est repletio, oportet ut utaris clysteribus acutis saltem cum pulpa coloquintidæ: & si intensa apparuerit febris, clystere æquabis: primò ergo sanguis mittatur a propinquiori sede lateris vulnerati; interdum ẽt, auctore Paulo [e] sub lingua, si materia fuerit subtilis; cibus minuatur; uinum ex toto detrahatur, materia diuertatur frictionibus, cucurbitulis, ligaturis, & clysteribus. localia uero ea sint, quæ in inflammationum initio probatur, nempè oleum rosatum rude, siue omphacinum tepidum: in incremento inflammationis in auribus ea, quæ caliditatem remittunt, instillare oportet, sicut est rosaceum, & uiolaceum oleum; occipitium, spinam, ac subascellia rosaceo, ac gallinæ pinguedine humectare, &, si decet, caput totum cooperiatur cataplasmate ex farina hordeacea, seminum lini, oleo rosato, & sapa, calida omnia dimittantur præsertim indumentorum copia: siquidem immoderatus càlor ex multis pannis, stupis, pelliceis, calidiori conclauio, calidioribus medicamentis excitari solent. ob id Hippocrates in his nec fascias tantum applicare ausus erat: si autem inflammatio perseuerare videtur, quod dignoscitur ex symptomatũ fortitudine & augumento, & nihil prohibet, medicamento, quod bilem purgare possit, patientem euacuare expedit, & illud probatur quod validum & leue est. validum nempe vt a capite diuertat & euacuet; leue vt semel, aut bis tantum purgare posit absque caliditate & violentia. nam dictum est ab Hippocrate [f] febricitantis caput ne purgato, ne furiosus fiat; calefaciunt enim caput pharmaca purgatiua, nã si ad caliditatem febrilem accedit, id ꝙ in medicamẽto est, insaniam facit. ob id dicebat Auicenna, si apostema calidum perseuerat, & non est aliquod, quod prohibeat sumere medicamentum solutiuum soluens semel, fiat illud. nam sic præcipit Hippocrates; attamen in nouis Auicennæ correctionibus ab Andrea Bellunensi nuper in lucem editis, dictio illa semel non legitur, & textus ille sic sonat, si apostema calidum perseuerat, & non est aliquod quod prohibeat omnino sumere medicamen solutiuum, fiat illud. nam sic præcipit Hippocrates; quod etiam affirmat Paulus sub his verbis, si perseuerat inflammatio, & nihil aliud prohibet, medicamento, quod bili ducendæ est, purgare ipsos Hippocrates præcipit. igitur in antiquo Auicennæ codice dictio illa, semel, tollatur, & eius loco, bilem, ponatur, vt una cum Hippocrate, & Paulo sententia intelligatur; siquidem ratio hoc demõstrat, non enim medici munus est pharmacum exhibere, quod semel, sicut bilẽ, euacuare posit. posset fortassis textus ille Auicennæ si intelligi, si inflammatio perseuerat

a ¶1. 4. trac. 2. cap. 26.

b 1. 4. trac. 2. c. 26.

c Gal. 3. de loc. affec. cap. 5. 2. de sympt. cauf. ca. ult.

d Auic. 1. 3. tracta. 3. cap. 1.

e ¶Lib. 3. ca. 7. Auic. 1. 3. tract. 3. cap. 4.

f ¶Lib. de loc. in homine. & libro. de medic. purgan.

seuerat,& nihil prohibet,semel sumere medicamentum quod bilem soluat,fiat illud;& vnum notare expedit, quòd Hippocrates bilem euacuat vulnere bene se habente,sed facie inflammata tantum,& ignis sacri speciem referente,& nihil de cerebro,aut meningis inflammatis memoriæ prodidit.hac de causa multi sanguinis missionem,& clysteriorum vsum in affectibus intrinsecis magis,quàm pharmacum approbarunt;attamen vrgente causa bilem expurgandi medicamẽto aliquo eradicante vti non expedit, veluti antiquorum mos erat, sed id lenitiuum omni caliditate expoliatum sit,ut est casia,tamarindi,mirobalani,manna,reubarbarum, aut syrupus rosatus solutiuus,aut simile medicamentum benedictũ,quod ui mouere non possit,ne materiæ crudæ moueantur, & ad affectam partem concurrãt. siquidem [a] scammoneata sic corrigi minimè possunt,quin primariis, ac nobilibus membris noxam inferant,& quæ ui euacuant uentriculum offendũt.inde praui gignuntur humores,qui,si euacuationi apti non fuerint,conturbantur,& mouentur,& ad affectas partes facillimè ascendunt, & capiti nocumentum afferunt; &,vt ait Hippocrates,insaniam producunt,id est phrenesin,& membranarum inflammationem.hac ratione Galenus [b] in acutis morbis medicamentum eradicatiue euacuans dari prohibet,nec ob id tantum,quòd morbus acutus est: sed quia perpetuò febris adest,quæ augetur, & vapores mali caput petentes inflammationes excitant.porrò [c] felices euacuationes cognoscuntur concocta materia; concoctiones [d] uerò non nisi in cronicis expectantur, hac ratione præclarissimi medici cerebro inflammato magis phlebotomiam,quàm pharmacum approbant,in cacochymis a mediana,in plethoribus a capitali uena eiusdẽ lateris.sic enim Hippocratis [e] methodus seruatur,si qualia oportet purgari purgentur, confert, & facile ferunt, si contra difficulter. porrò secta uena,sanguis in ea copia mittatur, quæ desideratur;secus uerò a pharmaco qualecũq; fuerit id euenire solet.ideò in Aphorismis scriptum est [f] in acutis passionibus rarò, & in principiis medicinis purgantibus uti.quare dicebat Galenus, [g] si minus quidem auxilium per sanguinis missionem,quàm per purgationem sequitur in morbis acutis, securius tamen multò existit,immò nullum ex eo quod per sectionem venæ fit periculum impendet,eo discrimen maximum subeunte,quod per purgationem tentatur,& potissimum si laborantis naturam expertus quis non fuerit,nempe difficulter alii natura purgantur,alii modico assumpto medicamento copiosè.si enim hominis naturam non noueris, metus est ne plus iusto euacues; quæ omnia in acutis morbis magnas pariunt offensas.id ergo sequitur, quod ab omnibus [h] medicis in fractu ris caluariæ probatur,quòd,signis inflammationis apparentibus, clysteribus, ac sanguinis missione vti debeamus,potius quàm pharmaco euacuante. sanguis igitur ex cubitu mittatur,interdum ex naribus,aliquando etiam ex fronte,aut ex uasis linguæ subditis,cumque inflammationis causa materialis aut mixta, aut crassa fuerit,quod dignoscitur ex tarditate,ac symptomatum imbecillitate,tunc clysteres ex hiera,aut electuario lenitiuo laudantur.&, si intensa febris non apparuerit, auctoritate Rasis, [i] & Auicennæ [k] pilulæ cochiæ summopere probantur; ualent profectò,quibus nos magno cum honore pluries usi sumus: optimum pariter remedium est sanguinis missio ex uenis podicis,quas hæmorrhoides græci uocãt: ac occipitio hirudinum applicatio, siue earum post aures aut temporibus appositio.Hæ operationes a diligenti chirurgo secernendæ sunt, & secundum opportunitatem eligendæ,& in omni euacuandi modo,ætas,ac virium robur,sexus, exercitium,ac temporis constitutio,primò considerari oportet.

a ¶Cels. lib. 5. cap. 1.

b ¶2.reg.ac.cõ. 11. & 12. & 1. Aphor. com. 24

c ¶Hipp. lib. de humoribus. & 1. Aphor. 22. Gal. 1. de crisi. cap. 8.

d ¶Gal. 1. Aph. com. 24. 3. Aph. com. 16. Auic. 4. 1. cap. 3.

e ¶Lib. de medic. purgan. 1. Aph. 25. 4. Aph. 3. & 5. & 6. Epidemiarum.

f ¶1. Apho. 24.

g ¶2. reg. ac. cõ. 11.

h ¶Hipp. lib. de Cal. cur. Cels. li. 3. cap. 18. Gal. 2. meymir. Oribasi. lib ar. cur. ca. 6. Aet. lib. 6. c. 2. Paul. lib. 3. c. 6. Serap. 1. bre. c. 2. Rasis 1. conti. c. 4. & 6. ad Alm. cap. ult. Auic. 1. 3. trac. 2 c. 26.

i ¶9. ad Alm. cap. 1.

K ¶1. 3. trac. 2. cap. 26.

DE MEMBRANA ET CEREBRO EXTUBERANTE.

POST [a] chirurgiam,aut aeris frigiditate,aut mala diæta,infrigidatur uelamen subcingens,& tumet sic,quòd craneum extuberat, & extra eminet; & hæc passio a Galeno [b] fungus uocitatur,ob id quia parui,ac rubei fun

a ¶Paul. li. 6. c. 90. Auic. 1. 3. tr. 3. ca. 14. & 5. 4. tr. 3. c. 1.

b ¶1. de loc. aff. circa prin. & 3 Epidemiarum.

gi imaginem præ se fert:a Principe in ueteribus traductionibus,futratem, & futuratim,interdum etiam addito articulo Alfaturatim.in recentioribus uerò,arabicè Alchatara,Fater,& Fatera,quod fungum significat.excedit hic tumor osſis crasſitiem,ac interdum cutis superficiem:in membrana grauitas percipitur, & eius motus deperditur naturalis. sæpe huic morbo extensiones præcedunt, & sæua alia symptomata,& mors;oritur nempe craneo fracto,si meninga, quæ cerebrum custodit,sauciatur,aut alteratur:at quia,utplurimum in hac curatione operationes omnes frustratoriæ sunt,Alfutraten uocitatur.capite enim uiolato, membrana interdum inflammatur,neque repelli potest quod concurrit, neque facile extrahi, quod super ipsa collectum est.ea de causa timēda est talis inflammatio, licèt alioquin caput,cum superius sit recte locatum & non pendeat, non ita humorum concursum admittat.cumque talis tumor apparuerit, si ex manifesta causa initium traxerit,ea protinus amputanda est,si a frigido aere,alteretur ad calidum, si a medicamentorum qualitatibus,permutētur, si osſis angustia id effecerit, amplietur, si praua uictus ratio,corrigatur: uulnus ac membrana uino albo odorato tepido abluatur,leuiterque siccetur. postmodum sindone rubeo oleo de Terebinthina, ac aquæ uitæ imbuto cooperiatur.inde superposita lata petia eodem medicamento tincta, ac capite rosaceo, & camomellino oleo inuncto exiguam stupam uino nigro,& rosaceo madefactam toti capiti circumponemus, adhibita diligentia ne membrana grauetur.postea latiore utemur ligamento,neque hoc astringēte, sed ut medicamentum tantum retineatur. Celsi [a] uerò testimonio si membrana ex inflammatione intumuerit,infundenda erit rosa tepida,si usque eo tumebit,ut super ossa quoque emineat,coercebit eam bene trita lenticula, uel folia uitis contrita,& cum recenti butyro,uel adipe anserino mixta,ceruixque molliri debebit liquido cerato ex irino facto.Paulus uerò membranā prius fouet decocto altheæ, seminum lini & fœnugræci, cui si maluam, & uiolariam addiderimus, optimum erit.nostrates autem medici hoc approbant emplastrum Recip. Florum camomillæ,meliloti,betonicæ,rosarum an.m.j. squinanti,linguæ passerinę an.m.s.seminū fœnugræci unc.j.omnia in brodio capitis Veruecis bulliant,postea colētur, & exprimantur.& Recip.farinæ hordei,corticum tritici an. vnc. ij. pulueris rosarum, meliloti,sticados,betonicæ an.vnc.5.olei rosati,myrtini,rob.an.vnc. ij. prædicti decocti q.s.pro emplastro,nam non rarò hi tumores flatu replentur.quod Alexāder Tralianus [b] annotauit,quærens an flatus sit,an cerebri substantia, an materia diuersa,& asserit nullo modo cerebrum esse, ob id quia interdum a debili medicamento tumores isti discutiuntur,quod non ita eueniret, si cerebrum adesset. valdè enim diuersa ab eo est materia fungi.siquidem cerebri substantia nō ita relaxatur,quanuis mollis,& laxa fuerit,nec,vt alia excrementa, in aquam dissoluitur.& hinc error maximus oritur.nam imprudētes nulla habita ratione de tumoris essentia,eum resecant,& membranam offendunt. igitur magis rectum est, vt ex se cadat,aut discutiatur si potest.si enim inflāmatur, sic vt corrumpatur, quod corruptum est separetur.nam operatio hæc admitti solet.& si qua fuerit difficultas,totum opus naturæ committatur. Generatur Fungus utplurimum frigefacta membrana,aut frigida humiditate repleta,quæ, dum attenuatur, agente calore debili flatum producit;cumque per angustum callē talis causa exire cogitur,quæ in neruea membrana continetur,a frigido aere alterata,extra craneum tumorem efformat,qui fungi effigiem representat.hunc interdum, si discuti nequit, ferro aperire expedit,vt materia euacuetur,ne fiat vomica; quod felici successu pluries factum est;atque qualicunque euacuata materia, sinus & vulnus vino decoctionis rosarum,pimpinellæ,betonicæ, ac minoris centaureæ abluatur, addito rosaceo melle & si dolor molestiam inducit.humano lacte ab hubere emulto. inde tali regatur medicamento.Recip.Terebinthinæ claræ vino albo lotæ vnc.ij.aquę vitæ,mellis rosati an.vnc.j.myrrhæ,aloes granorum hypericonis an.drag.j.ceræ pa

rum

a ¶Lib.8.ca.3.

b ¶Lib.2.problem.86.

rum pro molli vnguento:repleto vulnere,leuiter tamen, lata petia ex vnguento de gummi elemi,& diabotano,aut de betonica cooperiatur; procedatur sic, donec aliqua naturæ significatio,aut ad mortem,aut ad vitam apparuerit; & si ad vitam,dimissis vnguentis,& humido quocunque,aridis cephalicis vti decet: si autē membrana nigruerit,melle rosaceo solo vtemur;quod si non iuuat, medicamēto Iside interdum,& ægyptiaco tutò vti decet;si uerò nigredo non cedit,calorem illius partis emortuum iudicabimus. Adhuc notare oportet,quòd interdum quædam mollis caro adeo concrescit,vt similis tumoris formam præ se ferat,quæ vnguentorum applicatione augetur;quare tunc ad ea,quæ valde siccant, deuenire opus est.

DE FEBRE.

FEBRIS, quæ [a] apostema comitatur, quod alicui membrorum nobiliū incipiendo innascitur,mala est,& illa peior, quæ sequitur ad inflammationem panniculorum cerebri. ipsa nanque est febris phrenesis;dictū est a principe [b] in illo,qui patitur sodam a percussione,si apparet febris,& conturbatur intellectus,tunc iam incipit apostemari, & si [c] vulnus peruenerit ad cerebrum,& apparet febris,& vomitus colerę,nō est qui sanetur,nisi rarò:potest quippe interdum non multo timore in caluaria fracta febris oriri,præsertim in æstate ante septimam,& in hyeme ante decimam diem,aut ratione doloris,aut animi affectuum,aut bilis motus,aut longæ inediæ, aut dum pus conficitur,aut retētis corporis excrementis,aut si aliquod extrinsecum apparuerit,erysipelas: concentratur interdum natura in his motibus expulsiuis,& rigores subsequuntur,postea florido colore locus alteratur, & febris quiescit, nec ob id vulnus eo modo exiccatur,sicuti in occulta inflammatione,tunc enim febris ardens perpetuò patientem affligit,& rigores inordinati ac diuersi perseuerant,ac si febres plures,ac inordinatæ,& mali modi,adessent: suffocato denique innato calore, & languida facta nutritiua virtute,vulnus siccum redditur,fit mali odoris,os liuescit,inde ob intensum calorem nigrescit,& teredine afficitur,lingua arida fit,ac ob humoris acredinem,qui continuò à cerebro ad os destillat,pustulis repletur,& alcola, siue ulcuscula,aphtæ à grecis dictę,per os producuntur; tandem qui sic affecti sunt conuelluntur in opposito latere,mollificantur in proprio, postremò mente non cōstāt, & moriuntur;febris tamen primo apparet mitis quidem, non multi caloris, quę [d] si in quarta,aut septima,aut vndecima,aut decimaquarta die oritur,mortem futuram promittit, iudicatur plerisque si quidem quarta vulneris die inceperit ad undecimam,si septima ad decimamquartam,aut decimamseptimam,si verò vndecima,ad vigesimam:porrò si in febris initio,aut delirium,aut aliqua conuulsio orta fuerit, male prēsagire oportet, nisi omnino ex optimis signis criticis aliquod apparuerit,aut uirium robur adsit:optima [e] nempe signa hęc sunt,copiosa è naribus sanguinis emanatio,aliquod extrinsecū,erysipelas,aut aliquid simile, quod perfectam crisim ostendat,& tunc,ait Hippocrates,si vulnerati fiunt conualescentes,in parte aliqua corporis perpetuò patiuntur:nec [f] febris quidem terrere debet,si in magno vulnere, dùm inflammatio est,permanet. illa pernitiosa est, quę uel leui uulneri superuenit,uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet:uel,si neruorum rigor,aut distensio,quę ex vulnere orta est,eam non finit, siquidem [g] dictum est in libro separatorum sermonum febrem conuulsioni melius est superuenire,quàm febri conuulsionem, & qui a neruorum cōuulsione detinentur,aut distensione,febre superueniente liberantur:hisce igitur febris solita est magna ex parte calefacere, extenuare, atque dissoluere conuulsionis causam: illa [h] verò febris salubris est, quę, orta inflammatione extrinseca, superuenit vulnere bene se habente, aliter perniciosa iudicatur. Vrinę in febribus ex occul-

a Hipp. 2. prædict. Rasis 1c. ad Alm. cap. 15.

b 1.3. tr. 2. c. 26

c ¶1.3. tr. 2. ca. 14.

d ¶Hipp. 2. prædict.

e ¶Gal. 2. de crisi.

f ¶Cel. li. 5. ubi de ratione uictus uulnerat.

g ¶2. Apho. 26 4. Aphor. 57. li. 1. de morbis.

h ¶Hipp. lib. de Cal. curat.

ta inflammatione claræ,& crudæ malæ sunt,arguunt nempe calorem innatum circa materiam internam occupatum esse; illæ [a] pessimæ sunt si albæ & perspicuæ minguntur,& magis si patiens delirio affligitur,nunquàm delirantem, ait Galenus,cum his vrinis saluatum vidi.Cum igitur vulnerato capite, aut fracta caluaria febris oritur,quæ nec Ephimera,nec humoralis,siue putrida fuerit, nullũ seruans typum,aut periodum sed assidua, aliis prauis symptomatibus,quæ inflammationis initium,aut cerebri,aut meningarum portendunt, associata. victus regimen attenuetur,qui,vt docet Hippocrates, [b] frigidus & humidus sit,veluti ptisana hordeacea est,aut panatella cum sacchǎro & lacte amygdalarum,aut seminum melonum;potus aqua decocta sit addito vino granatorum,& zulapio rosato: si victus constat,denuò capitalis vena aperiatur:& si corpus plurima bile scatuerit medicamento calologo euacuetur, humores serapiis opportunis æquentur veluti de Endiuia,rosatus,& de cichorea cum aquis aut decoctis conuenientibus,omne genus diuersionum probatur, potissimum verò similium clysteriorum vsus Recip. foliorum maluæ,violarum,scariolæ,lactucæ,bletæ an. m.j. decoquantur in communi aqua,& Recip.prædicti decocti vnc.x.& adde mellis violati,Zucchari rubei an.vnc.ij.olei violati vnc.iij.casiæ extractæ vnc.j.ouorum vitellos nu.ij. salis cochleare j.misce,& fiat clyster;spina tota rosaceo vnguento,muliebri lacte,& violaceo oleo inungatur,& vulnus indicationibus propriis regatur.

a ¶Hipp. lib. de Coac.prænot.& 4.Apho.72.

b ¶Libr. 4. de fracturis. & 1. Aphor.16.

DE ALIENATIONE.

QVI [a] capite vulnerato mentis perturbatione vexantur,si alia internæ inflammationis signa adfuerint, sat erit tales solis Presbiteris relinquere, nam in meningis,aut cerebro facta est inflammatio,aut iam fit:quòd si facta est,curationem expectare non licèt,& [b] minus si per se accidens fuerit,& nõ consortii lege,omne [c] quidem delirium principem facultatis motiuæ,ac intellectiuæ pati demonstrat:eius causæ duæ sunt,internæ & externæ,internæ praui succi sunt,aut vapores mali cerebri operationes corrumpentes, nam sæpe [d] a ventriculo vapores ascendentes, aut subtiles materiæ ad caput intellectus operationes perturbant,vnde vulnerati mentis compotes non sunt;inediæ pariter, quæ [e] modum excidunt,præsertim in his,qui validè concoquunt,præter alia febrem & alienationem producunt,quæ tamen,ait Paulus,phrenesis non est, sed deliriũ ex consortio ortum:hac ratione diuinus Hippocrates [f] in victus regimine aliquid dabat ætati,consuetudini, & anni tempori; procatarticæ verò siue externæ sunt res pungentes,aut cõprimentes meningas,aut cerebrum,quibus remotis statim & effectus remouetur:porrò,si causa abdita fuerit & corpus plenũ,victus attenuetur,aer alteretur,somnus recõcilietur,vena cephalica brachii,aut frõtis, aut nasi extremitate secetur,aut ab hemorrhoidibus sanguis mittatur,hirudines post aures applicentur,cucurbitularum vsus,frictiones,ligaturæ,balnea,& omne ingenium,quod a capite reuellere possit,probatur;verũ,si nihil prohibet,medicamentũ leue,quod bilẽ euacuet,dare oportet:in initio caput oxyrhodino inũgatur, in statu quæ discutiunt conueniunt, & si [g] ulterius tale accidens processerit, nihil agendum est,sed naturæ totum opus committatur, siquidem qui tali desipientia, aut delirio tenentur moriuntur.

a ¶Gal.3.de lo. aff.c 5.5.de loc. aff. cap.3. Rasis 9.ad Alm. c.3.
b Auic.1.3. tr. 3.ca.14.
c ¶Gal.3.de lo. affec.cap.5.3.de cau.symp.
d Gal.3.de not. loc.aff.c.5.

e ¶Gal.2. Aph. com. 22. Paul. li.3.ca.6.
f ¶2.reg. ac.36. & 1.Aph.17.

g¶Hipp.lib. de arte. Gal. 2. aphorismorum. 29. 4. aphorismorum.72.Aui. 1.3.tr.c.1.

DE VOCE DEPERDITA.

PERCVSSO capite,aut fracta caluaria,sæpè occurrit ut uox intercipiatur, & patientes muti fiant,nec vllum quidem verbum proferre possint, & hoc potissimum indicium est quòd cerebrum malè affligatur, nam scriptum est in Aphorismis [a] quibus cerebrum aliqua ex causa concussum fuerit,necesse

a ¶7.Apho.59. lib. de morbis. & li. 1.de Coac. prænot.

cesse

cesse est statim mutos fieri: iacent autem eodem modo, quo apoplectici, sensu, ac motu destituti. cerebrum hoc modo interdum concuti contingit, propter aliquē casum totius corporis uiolentum, ex locis altioribus factum. tales enim casus in spinæ vertebris concussionem facere soliti sunt, quando ipsarum harmoniæ commotæ fuerint, spinalis verò medulla, quæ in eorum cauitate continetur, laborauerit, ipsa vero ualdè concussa periculum adduxerit, ne aliquis neruus eorum, qui in ipsa nascuntur, abrumpatur, quod non minus in ipso fit cerebro, idque magis quanto plus vacui loca habent, quæ ipsum circunstant: quiescit enim patiens ob id quia contrahitur vis animalis in se ipsam in talibus dispositionibus, a motu uehementi molestata, undè mutum atque immobile totum iacet, quod ita afficitur animal, quare dicebat Auicenna [a] & ille cui aduenit offensio, aut casus, aut aliud, & abscinditur sermo eius, & inclinatur caput eius, & arescit anhelitus, & sudat frons ipsius moritur statim: quandoque [b] etiam percussio, aut casus leuis est, & curatur, & quandoque peruenit ad hoc vt cerebrum permutetur, & pereat; nam continui solutio quandoque accidit in velaminibus cerebri, quandoque in eius substantia, & quandoque in eius uenis, & scinduntur, & in his omnibus affectibus prædicta accidentia apparere solent: dictum [c] etiam est, & ille, qui cadit in caput, multoties non loquitur, & cum remanet usque ad tertium, & non minuitur, neque additur, tunc laudatur in tertio, & expectetur usque ad septimum, & non moueatur ante illud cum aliquo, scilicet medicamento euacuante interius sumpto, aut manuum operationibus præterquam in amplis & manifestis fracturis, iam quieto symptomate, ne à pugna, natura distrahatur, cuius officium est internas læsiones corrigere. Nos uerò sæpe uidimus hoc apparente symptomate, eoque in eadem latitudine permanente, si tertia præterierit, patientes sanitati restitutos; quod ab Hippocrate [d] sub his verbis probatum est, quibus cerebrum sphacelatum id est corruptum est, in tribus diebus pereunt, si uero hos euaserint sani fiunt. potest siquidem cerebrum concussum aliquo modo ad sphacelum ire, non tamen sphacelari, cum sphacelus sit uniuscuiusque partis substantiæ corruptio: ob sui ergo nobilitatem cerebrum hanc dispositionem pati nequit, nec contingit hūc, qui sic ægrotat, persanari; verùm si ante triduum mors non sequitur, sed ad quartam patiens deuenerit ob uirium ualetudinem quæ morbum superare solet, ipsum declinare sperandum est. Nos uero hoc in loco per sphacelum inflammationem interpretati sumus, quæ in gangrænam terminari potest: solent nempe in his signa phrenesis primo apparere, postquam uero inflammatio exorta fuerit, gangræna gignitur. nam dictum est [e] nisi præcesserit maxima inflammatio non fit gangræna: porro omnes medici [f] excepto Serapione [g] cerebrum sphacelari confitentur, cui Auicenna mirifice aduersatur. sed ad uocem amissam redeuntes, dicamus cum Hippocrate [h] cum cerebrum nimium calefactum est corrumpitur, & si de repentè obmutuerint qui sic afficiuntur, in tribus diebus pereūt. verum si dormiūt, & ex naribus sanguis fluit, aut multū vrinę emittunt, ac septem dies trāsgrediuntur, plerique autem non transgrediuntur, euadere possunt; isti hoc tempore sola ptisana nutriantur, vitentur rumores, lumina, & quęcunque somnum prohibere solent: si verò hoc symptoma absumi nequit, ea ad vnguem obseruare oportet, quę ad cerebri inflammationes valere explicauimus, vtplurimum ab externa causa oritur, potissimum ab aliquo osse cerebrum lędente, quod dum contrahitur, neruos recurrentes, qui a sexto pari originem ducunt, & lingue motum pręstare solent, secum adducit, & retrahit, vnde vulnerati muti fiunt; quod [i] probatur dum conuulsionis initium apparet, cui interdum loquendi impotentia pręcedit: cumque igitur causa dignoscitur, auferatur, si abscondita fuerit, sanguis mittatur a vena, cucurbitulę apponantur, hęmorrhoides prouocentur, extrema laqueētur, leuiter fricentur, imponantur enemata cum Hiera & diafinicone, &, si expedit, corpus àliquo pharmaco euacuare, pilulę cochię principatum tenent, caput

totum

a ¶4.4.tr.2.c.4

b ¶Auic.1.3.tr.2.cap.3.

c ¶4.4.tr.2.c.1.

d ¶Lib. de Coac.præno. lib.2. de morbis & 7. Aph.51.

e ¶Gal.7. Aph. com.51. 14. 1. meth.c.3. de tumo. præter nat. cap. 7.& 8.

f Hal.11.meth. cap.18. 4. de lo. aff.ca.1.5. de lo. affe. cap.3.2. de symp. cau. ca.7. Aet li. 6.ca.25. Paul.li.3.c.6.7. & 8. Oribas.lib. curat c. 9. 10.& 11. Alex.tr. li.1. cap.13. Rasis.li. diuis.c.6. Auic. 2.1. doct. 1.c.5. & 1.3. tr. 3.c.1. 4.& 5.

g ¶1. Breuiarii. cap.20.

h ¶Libro. 2. de morbis.

i ¶Hipp.6. & 7. Epidem.

totum rosaceo tepido humectetur, cui parum aceti addere licet. cumque verbum aliquod proferre inceperit, rosaceum & camomellinum summè conueniunt: si verò nulla continui solutio apparuerit, tale cataplasma toti capiti adhibeatur, Recip. furfurum tritici vnc. iiij. farinę fabarum, seminum lini. an. vnc. ij. rosarum camamillę, betonicę, meliloti, stœcados an. m. j. absynthii, anethi, coriandrorum an. drag. ij. quę in puluerem contundi possunt contundantur. inde omnia in uino nigro bulliant ad mellis cōsistentiā, & adde olei rosati, rob. an. q. s. pro emplastro; &, si diu perseuerauerit hoc accidens, prædicto emplastro addatur calamentum, origanum, assarum, pulegium, oleum masticinum, & lixiuium clarum, si quidem credendum est magnam pituitæ copiam in capite contineri.

DE CONVVLSIONE.

SI vulnerato capite, conuulsio apparuerit, mortem prædicit. nam dictum est ab Hippocrate [a] conuulsio ex vulnere letalis est; cum enim [b] lacertorum capita, aut nerui, aut tendones vi quadam, ac inuoluntariè versus eorum originem contrahuntur, motus aliqui contractiui aliquarum partiū sequūtur, qui græcè spasmi, & latinè conuulsiones dicuntur. hi [c] nec naturales, nec secundum hominis arbitrium fiunt. Huius [d] symptomatis causę duę sunt, aut nimia humorum copia, qua neruosę partes repleri solent, qui dum per eas cerebro cōmunicantur, volens id ab ea se exonerare, contrahitur, ad quem motum omnes partes, quę illi annexę sunt, aut ab eo originem ducunt, contrahuntur, & fiunt conuulsę. & hic affectus ille est, qui fracta caluaria, & vulneratis neruis, occurrere solet, cui semper aliqua pręcedit inflammatio affectę partis. aut in eo abundat copia humoris corrupti, aut veneno prediti. exiccantur interdum ex nimia humorū penuria neruosę partes, pręsertim naturalium, ac nutrientium, & fiunt conuulsę, & hęc secunda conuulsionis species non subito, sed temporis interuallo, creatur; at quia alibi in tertio libro de hac re ad plenum tractaturi sumus, nihil amplius hic dicere decreuimus, sed sat erit scire quod meninx si puncta fuerit, aut inflammatione affecta, aut cerebrum compressum, aut a materia diuersa corrupta alteratum, in eo primogenio, aut lege consortii fiunt contractiones conuulsę sedis oppositę partium capitis vulneratarum, si vulnus latus occupauerit; si verò in media regione constiterit, ambę partes conuelluntur, vt Antonomo occurrit, quod [e] aliis corporis partibus non aduenit, quę conuelli nequeunt, nisi pręcesserit inflammatio manifesta. primò enim conuelluntur partes, quę inflammatione vexantur. inde noxa cerebro communicatur, postmodum totum corpus conuulsum redditur, & sic neruorum distensiones fiunt. cùm ipsi musculi primò, ac pręcipue, deinde partes, ad quas perueniunt, ad suum principium contrahuntur. Huic symptomati pręcedit sępe dorsi dolor, postea nuchę, vltimò capitis, & fiunt partes fere immobiles, ac tensę, & magna cum difficultate mouentur, vulnus siccum redditur, & qui sic affecti sunt clamant, & liberè uerba proferre non possunt. ultimò contrahitur septum, & suffocantur; pręcedit interdum acutus oculorum dolor, aut fluxus diarrhęus, aut fœcum inuoluntarius fluxus, aut lotii reddendi difficultas, & cùm hęc accidentia apparent moriuntur. Cùmque aliqua materialis conuulsio apparuerit, teste Hippocrate, [f] opportunis euacuationibus curari solet, potissimum si causa interna fuerit; si autem manifesta, ea quippe sublata absumitur: igitur si patiens plethora, aut cacochymia laborauerit, euacuetur aut sanguinis missione a capitali uena affectę sedis, si habitudo, ętas, uirtus, & anni tempus id admiserit, & distensio ab inflammatione prouenerit, aliter corpus acribus clysteribus, aut medicamento bilem ducente moueatur: si uerò pituitę copia, aut crassi humoris abundauerit, Agaricus, Hierapicra, & pilulę cochię probantur: sin autem clysteria, caputpurgia, siue apophlegmatismata conueniunt: spina vbique, ac

a ¶Lib. de Coac. prænot. & 5. Apho. 2.
b ¶Lib. de spasmo. ca. ult. 5. de cau. symp. ca. 2. & 6. Aph. cō. 39.
c ¶Gal. 3. de lo. affe. cap. 6. & 5. Aph. com. 5.
d Hipp. 6. Aph. 39. Gal. 2. Aph. com. 26.
e Gal. 5. Apho. com. 2.
f Libro de nat. humana. lib. de flatibus. & 2. Aphor. 22.

sæpe,subascelia,inguina,collum, ac vniuersæ partes conuulsæ calente oleo communi,aut liliorum,aut camomillæ,addita gallinæ pinguedine inungantur:interdum totam spinam,iuncturasque omnes,magna vtilitate illinire tali linimento cõsueuimus,Recip.olei violarum amygdalarum dulcium an.vnc.iij.pinguedinis gallinæ,medullæ crurium vituli an.vnc.j. s. omnia simul bulliant in decocto maluarum,radicum altheæ, & seminum lini donec decoctum absumatur. colentur, & fiat linimentum.

De paralysi in parte affecta, & conuulsione in opposita opiniones diuersæ.

QVIA hactenus ad plenum rationes & causas, cur conuulsio in oppositis partibus sedis læsæ,capitis intime vulnerati, & paralysis in propriis oriatur,intelligere non potuimus.ideo pro hac indaganda veritate,hæc pauca in medium adducere decreuimus,semper meliori iudicio,ac veritati cessuri:verum & si nullibi [a] de paralysi,verbum vllum proferat Hippocrates, Princeps tamen Auicenna [b] hæc duo symptomata, læsa caluaria, euenire commemorauit. Inquit Hippocrates conuulsio plerosque corripit in altera corporis parte, siquidem si in sinistra capitis parte,vulnus quis habeat, in dextera conuulsio oritur, si verò dextera sauciata est,sinistram conuulsio corripit, ac pluries hoc euenisse fatetur,experimentoque ac exemplo demonstrat, [c] præsertim in casu illius famulæ in O milo duodecim annos natæ,quæ ex capitis vulnere in media æstate, decima quarta die mortua est,cõuulsio verò manum sinistram inuadebat. nam in dextera magis vulnus habebat: Attamen huius effectus oppositum,aliqui falso credunt,asserentes magis rationabile fore,conuulsionem partem siue latus affectum occupare,quam in altera & sana oriri,ea quippe ratione, quia conuulsio motus est non naturalis,sed coactus lacertorum primo deinde cerebri,vt nocentes causas,eorum violenta cõtractione,expellere possint,ergo magis credibile est quod in affecta parte,quam in sana, contrahatur, huiuscemodi ratio, motu epileptico corroboratur,siquidem in tali affectu cerebrum contrahitur, & ea omnia mẽbra quæ illi annexa sunt,secum adducit, sic enim epilepsia, & vniuersalis conuulsio, producitur:Alij dicunt si natura supremum ventrem panniculo illo,a græcis diaphratondes,& a latinis mediastinum,vocitato,separauit, nẽpe vt affecta vna parte,reliqua incolumis conseruetur,magis conuenit vt cerebrum potius in læsa parte,quam in ea quæ non affligitur contrahatur, ergo conuulsio in parte vulnerata potius oriri deberet,quàm in valida & sana: Horum opinionibus sic respondendum esse arbitramur,corpora [d] nostra quia continuo resoluuntur, continua etiã egent restauratione,& alimento,ob id natura sagax,nutrimentũ in quali & quanto proportionatum,æqualiter omnibus partibus impartire tenetur,quæ quod sibi proprium ac peculiare est,trahunt,retinent,& pro nutritione præparant,portio verò alimenti quæ caput pro eius nutritione petit, dum nec vt decet permutatur,nec assimilatur partibus nutriendis,quę ex vulnere & aliis causis imbecilles iam factæ sunt,& in similibus potentiis deficere videntur, sub quadam cruditatis natura,in cerebri substantia, sed potius in neruorum initiis, resident.quæ cum tã magna sit,& multæ molis, magna etiam eget alimenti copia.hæc enim cũ in vulnerata sede reperitur,partim cum magna spirituum copia per vulnus,sub qualitate & substantia saniosa,& partim naturæ ac topicorum actione,insensibiliter absumitur.siquidem in affecto loco materiæ quantitas retineri non potest, sicuti in opposita & sana parte,in qua dum à causa simili diuersa,ac in maiori copia quam deceat,non aliena ab aliquo spiritu venenoso,cerebrum ac neruorum origo, opprimuntur,quærentes similem causam aliunde expellere & ab illa se tueri, corriguntur,

a ¶Lib de cal. curat.lib.de Co ac prænot.li.3. de fract.43. li.5. & 7.Epide.

b ¶l.3. cap.14.

c ¶Libro. 5. de mor.popu.

d ¶Gal. li.3. de dissol.continua.

guntur,& contrahuntur,ac inde membra quæ ab eis originem ducunt, secum trahunt,vnde conuulsio illius lateris,quæ potius more Hippocratis cum palpitando aut concutiendo appareat,motus conuulsiuus dici posset.oritur etenim [a] omnis expulsio quæ a primariis membris perficitur, corrugatione & contractione fieri solet,quapropter si faciem aut eius partem nempe frontis cutem,mandibulā, aut linguæ radicem conuulsam videmus,quia partes hæ omnes,a musculis a cerebro & neruis à tertia coniugatione ortis,uires suscipientibus,moueri nouimus, cerebrum ipsis sic laborantibus affectum esse necessario credimus. huic responsioni fauet,notabilis illa cerebri separatio,ob id quia pars non affecta, a similibus causis molestata,ob prædictæ facultatis deperditæ impotētiam,eas absumere nullo modo potens,violentia quadam ac impetuose mouetur & cōtrahitur,& sic spasmus in ea parte producitur.ea vero quæ sauciata est,quia imbecilla,contrahi nequit, sed repleta ea humiditate,mollis fit, & paralysi afficitur. ob id dicebat Auicenna [b] in vulneribus capitis peruenientibus ad panniculum cerebri, accidit laxitas in latere vulneris, & spasmus in opposito eius. & de paralysi rationem reddens, ait [c] non elongatur quin ea potentia quæ nostrum regit corpus,seruet naturā vnius duorum laterum capitis incolumem. purgando & expellendo materiam ad latus quod est debilius,& quod est magis susceptibile materiei primum, & cui accidit percussio,& ictus,& ad quod expellitur superfluitas lateris cerebri, quod ipsum sequitur,& non est mirandum si ægritudo sit propria vni lateri absque alio.Natura enim præcepto sui creatoris iam discernit quod est subtilius hoc potest ergo & brachium & crus,lateris affecti primo paralysi affligi.demum contraria pars & sana,conuulsione detineri.Porrò occurrit interdum percusso capite, quod a cerebri potentia materiæ diuersæ nocentes,alibi propellantur,potissimum ad aliquā sedem imbecilliorem,quæ sui natura. superflua facilius recipere solet hæ si ad oculos deuenerint,eos strabos efficient,si ad os, cynicum spasmum procreabunt,si ad spinæ vertebras,paralysim,si ad cerebri neruos,conuulsionem,quæ diuersimode latus alterutrum molestare potest,semper iam orta inflammatione,at si epilepsia apparet,totum corpus cōuulsione molestatur,si apoplexia, aut moritur æger si fortis fuerit,aut vnum corporis latus mollificatione tentabitur:Hæc omnia euenire solent,cerebro ac eius partes primario affectu laborantes. Ad [d] caput pariter,aut sectum aut contusum,veluti ad sedem male affectam, ac dolore molestatam,uariæ defluunt superfluitates,& crassæ,& tenues.tenues cerebri substantiam mollem facillime ingrediuntur,quæ dum contrahitur,& si fibrosa minime sit,sed ratione annexorū, in causa est, vt pars sana distendatur, vulnerata verò ac debilis,crassas retinet,quæ vias nutrimenti,ac spirituum, sensum & motum illis partibus deferentium, obstruēs,mollificationem partis læsæ, ac neruorum quibus mouendi facultas donata est,gignunt.equidem sic cerebri potētia,aut alteratur, aut corrumpitur,nec non neruorum habitudo, & operationes eorum naturales pereunt,vnde prædicta oriuntur symptomata:si uerò in his humiditatibus, insignis aliqua putredo aderit,a qua vapores mali putridi aut venenosi resultent, & exitum non habeant,ac neruorum principia petant,illius partis nempe sanę inordinatam concusionem,seu motum quendam conuulsiuum producunt: Nonnulli autem qui anatome calent,dum rationem huius quæstionis assignare conantur, dicunt neruos motiuos a nucha & spina natos, uni lateri sensum & motum deferentes,a contraria parte originem ducere,hac ratione,capite vulnerato, conuulsio in parte opposita uulneri,oriri contingit: Alii dicunt motum conuulsionis similem esse motui expulsiuo uentriculi,dum quod nocuum est eiicere conatur, si quidem in tali motu,in oppositum contrahitur,nempe si per uomitum, in portonario,si per meatum ordinariū,in pyloro siue æsophago. Sic in conuulsis semper contractio oppositum situm occupare solet,nec propter hoc obstat diuisio illa facta a natura in cerebro,quod interdū per se conuellitur,interdū cōsortii lege, &

tunc

a ¶Gal.3. de lo. aff.cap. 5. Auic. 1.3.tr.5.c.8.

b ¶1.3.tra.c.14

c 2.3.cap.2.

d Gal.2. Apho. com.26.5.Aph. com 2.

tunc Hippocratis more, motus fit cõuulſiuus. & pp hoc, in caluarię pcuſsionibus, interdũ ſola cõuulſio, ſæpe ſola paralyſis, multoties ambo hæc accidẽtia, & nõnũquàm ullũ uideri ſolet, quod ex corporum diuerſitate & plenitudine contingit: porro multi qui chirurgicam artem diu coluerunt, conuulſionem affectam partẽ occupaſſe, & paralyſim oppoſitam inuaſiſſe cognouerunt. Nec Hippocrates hoc ſymptoma ſic de neceſsitate euenire pollicetur, ſed ait [a] pleroſq; conuulſio corripit in altera corporis parte. & frequenter. dum muſculi maſticatorij in temporibus ſiti, uulnerati fuerint, hic enim locus ferro attingi non debet, ſi inciſus fuerit, neruorum diſtenſio oppoſitam ſedem moleſtare ſolita eſt: & ſiquis rationem ex Hippocrate [b] aſsignare ueller poſſet dicere, aliqui in homine reperiũtur muſculi qui germani & fraterni nuncupantur. ob id quia inter ſe conſortium & cognationem retinent, ad eundem nempe & idem opus deſtinati, latentem quandam copulationem inter ſe ſeruantes, dignoſcuntur ubi ſituati ſunt, dum affecta una parte, altera pariter manifeſte læditur, quẽadmodum in utroque temporũ ſitu, dum capitis vulnera tractamus euenire percipimus, muſculi enim ipſi tẽporales, maxillares, & maſticatorij dicti, ad dextrã & ſiniſtrã ſituari, ad inferioris maxillæ eleuationem facere uidentur, at cum illi præciduntur qui maxillam ab una parte cõnectebant amplius prohibere non poſſunt, quominus muſculi alterius partis ad ſuum initium contrahantur, quod [c] propriũ eſt ac innatum omnium muſculorum, qui ſuo funguntur munere, dum ad hominis libitum, verſus eorum initium contrahũtur, quod cum inuitis nobis occurrit, ob alicuius inflammationis magnitudinem, aut malam qualitatem, muſculi ipſi & nerui diſtenduntur, & conuulſi fiunt. ſic eñ muſculi quia maxilla læſa tenuebantur, & muſculis alterius partis alligabantur, & germani erant, non æque poſſunt contrarię partis muſculos continere ne conuellantur. merito igitur irritati contrahuntur, & breuiores fiunt. nam ualidi ſunt & robuſti, ſecus vero de oppoſitis & vulneratis eſt, qui agendi poteſtate priuantur. ſi uero [d] vtranque ſimul partem lædi contingit, non nerui proprius, ſed in cerebro loci cuiuſpiam a quo nerui procedunt, primus affectus eſt, quod ſi unus duntaxat vel muſculus vel neruus quoquomodo, ſiue primaria affectione, ſiue per cõſenſum fuerit affectus, pars ipſa in aduerſum trahitur muſculum, nam reſoluto muſculo qui dextram maxillæ partem mouebat, ipſa ad ſiniſtram deflectitur, at ſi is qui ſiniſtram mouet reſoluitur, ipſa trahitur ad dextram, & in aduerſam partem deflecti contingit, quippe in ſimilibus motibus conuulſiuis, muſculi qui integri ſunt, breues fiunt, trahentes ad ſe partes quæ illis annectuntur: trahũtur [e] etiam interdum muſculi in ſe ipſos, non enim a ſe ipſis, ſed quieſcentes atque ocioſi, ab iis qui in contraria parte ſiti ſunt, & fiunt tenſi, ſic enim muſculis ac neruis euenire, affirmant Hippocrates, [f] & Paulus, [g] potiſsimum dum vna aliqua capitis pars læſa fuerit, nam ſæpe altera & oppoſita motu aliquo conuulſiuo afficitur, & mortem vt plurimum adducit, quod ſecus in aliis corporis partibus euenire contingit. nam ſemper affecta ſedes, primo inflammatur, poſtea conuulſione detinetur.

a ¶Lib. de Cal. cura.

b ¶Libr. 2. & 3. de art.

c ¶Hipp. lib. 1. de fract. Gal. lib. de motu muſ. & com. 1. & 3. de arti.

d ¶Galen. 4. de not. loc. aff. c. 4.

e Gal. cõ. 3. de fract.

f ¶Lib. 3. de articulis.

g ¶1. 3. cap. 18.

DE PARALYSI.

A Cauſis internis, & externis læſo craneo, aut poſt eius ſalutẽ, in aliqua corporis parte, præſertim in ea, quæ vna cum vulnere cõſortium tenet, mollificatio, quam græci paralyſim vocant, oriri ſolet, & eſt magna neruorũ reſolutio, quæ partem quampiam, non autem corpus totum infeſtat, & differt [a] in hoc ab apoplexia, nam in apoplexia ex nocumento iam in neruorũ principio contracto, omnes corporis partes, & motum, & ſenſum amittũt diaphragmate excepto in paralyſi alterum corporis latus, aut dextrum, aut ſiniſtrum motum tantummodo deperdit, & vniuerſalis paralyſis vocitatur: cum verò hic affectus vnam tantum particulam læſerit, nempe manum, pedem, aut linguam particularis paralyſis

a ¶Cel. lib. 3. c. 27. Gal. 3. de lo. aff. c. 10. Paul. libro. 3. cap. 18. Auic. 2. 3. tra. 5. cap. 12.

lysis nuncupatur: paralysis [a] ergo ea est cum motus tantum alicuius partis deperditur:ab intranea [b] etiam causa paralysis gignitur,dum materiæ multę,crassæ,& viscidæ neruorum corpora replent,& animalem facultatem,quæ à cerebro oritur,ad resolutas sedes transire prohibent,quod sic aduenit in meningarũ compressione: quare [c] in percussis,aut fracta caluaria, dum ea meninx opprimitur, etiam primis diebus hoc symptoma apparere solet,ob id dicebat Auicenna, [d] Et quandoque fit ex compressione vehementi paralysis,sicut accidit a percussione, aut casu;interdum ex inflammatione,quæ neruorum principio,aut ramis, occurrit.quod sæpissimè videre soliti sumus,dum caluariæ fracturas curamus.Paralysis a procatarctica simili causa orta sanari potest,ea siquidem ablata,sed ab interna,& materiali aut nunquàm,aut serò,& magna cum difficultate in his, qui senio confecti sunt,pauco præditi calore,qui omnium opifex est: nihilominus dicebat Rasis [e] si paralysis ex percussione, aut casu euenerit subitò, taliter permanebit quòd nunquam sanabitur; quòd si non repentè sed paulatim & molliter inuaserit,sanitati restituetur:quod Romæ Galeno [f] euenit, dum Pausaniam sophistam syriacum curaret.qui,cùm è curriculo ceciderit,vniusque manus duorum digitorum amiserit sensum & motum,sanatus est:& ea paralysis non sanatur,ait Paulus, [g] quæ a nerui diuisione orta est.Cum igitur ex compressione, aut punctura meningarum,aliqua gignitur mollificatio,tolli potest, subleuato, aut detracto osse, quæ autem ab inflammatione,& humorum copia initium ducit, opportuna euacuatione,& omni diuersionum genere regatur.quæ autem contracta cicatrice,resident, opportunis indicationibus, quæ ex humorum multitudine, conuenienti euacuatione: si omnia membra resoluta sunt, ait Celsus, [h] sanguinis detractio vel occidit,vel liberat.aliud curationis genus vix vnquam sanitatem restituit, sæpe mortem tantum differt,vitam interim infestat: post sanguinis missionem si nõ redit & motus & mens,nihil spei superest,sed particularis mollificatio,cum acutus morbus non sit, interdum curam admittit. mittatur igitur sanguis in hac passione,si expedit,& si pituitæ copia abundauerit, eam commodè euacuant pilulæ cochiæ,fœtidæ arabicè,& assaieret,cum agarico:verùm, si hic euacuandi modus non expedit,clysteres summè probantur,quæ sic parantur.Recip.maluæ, altheę, mercurialis,saluiæ,betonicę,iuę,stœchadis an m.s.bulliant in communi aqua,donec tertia pars consumpta fuerit,Recip.prędicti decocti vnc.x.electuarii de benedictis vnc. 5.indi drag.iij.mellis crudi,olei rutacei,laurini an. vnc. j. salis drag. ij. ouorum vitellos nu.ij.misce,& fiat clyster, cuius vsus alternis diebus, & summo mane laudatur. occipitium, vertebra, ac adenosę partes oleo liliorum, irino, de spica, & simili calido foueantur; aut Recip. olea prædicta, & adde masticinum, camomellinum, ex lumbricibus an. vnc. j. euphorbii, castorei, an. drag. j. misce, & aliquantisper bulliant, & vtere. probantur fomenta ex decocto saluiæ, sansuci, camomillę, hypericonis, stœcados, iuę, & betonicæ, in vino albo potenti,quo expleto inunctio fiat ex prędictis oleis,aut fortioribus quale est costinum,vulpinum,laurinum, de euphorbio, de lateribus, quod oleum philosophorum appellant,aut cum unguento martiaton,aragon,agrippę, & simili.adhuc mirabile illud medicamentum est, quod Mesue annotauit capite de passionibus cordis,& nos,ubi de cura vulnerum neruorum,in fine illud descripsimus.laudantur apophlegmatismata, & caputpurgia, post uniuersales euacuationes;pariter & antidotum theriaca antiqua,aut Mithidatum,aut aurea Alexandrina,aut diamuscus,aut rosata nouella,aut conserua illa de acoribus. Hæc de inueterata paralysi dicta sint.fracta tamen caluaria, si unà cum malis indicijs fuerit, nempè rigoribus,febre,uomitu & similibus, internam inflãmationem confirmatam indicat,& mortem. Paralyticorum uictus ratio sicca sit,potus aqua mellis & saluiæ; ut autem [i] causa concoquatur,ualet Syrupus de betonica,de stœchade, & rhodomel;si verò diu perdurauerit hoc Symptoma,ea probantur medicamen

a Gal.1.de cau. sympt. cap. 4.4. eiusdem cap. 2. & 3. de loc. aff. cap.10.
b ¶Gal. libr. de atra bile. cap. ..
c Gal.4.de cau. sympt.
d 2.3. Doctr 2. cap.2.de par.
e ¶9. ad Alm. cap.7.
f ¶3.de loc. aff. cap.10.
g ¶Lib. 3.c.18.
h ¶Lib.3.c.29.
i ¶Gal.1.Aph. com.24.3.Aph. com. 16. Auic. 4.1.cap.3.

ta,quæ

ta, quæ acopa à medicis uocantur. Interdum motus, interdum sensus in paralysi deperditur, quod aut ratione sedis affectæ, aut magnitudine inflamationis, aut natura obstructionis aduenire solet.

DE APOPLEXIA.

MVLTOTIES ex casu, aut percussione uirtus motiua, & sensitiua omnium corporis partium deperditur, diaphragmate excepto; Symptoma à medicis [a] aut apoplexia, aut morbus attonitus uocitatũ; porrò quandò cõmune principium neruorum affectum est, atque omnes corporis particulæ motũ simul & sensum amiserint, apoplecticus morbus appellatur; accidit principalibus animi functionibus oblæsis. si autem in altera corporis parte obstructio oborta fuerit, Hemiplexia, siuè paralysis nominatur; si unam quandam particulam occupauerit, illius particulæ affectio dicetur, ex nocumento in principali animæ contractò, præsertim in uentriculis cerebri, ubi animæ functiones celebrãtur, aut à compressione, aut punctura, aut uehementi inflãmatione, unde [b] qui ita sunt affecti neque sensu, neque motionis munere funguntur. spirandi tamen facultas haudquaquam læditur, & hic affectus interdum caros, siuè sopor uocatur: si uerò adeò uehementer spirationem opprimat, ut quis uel magno conatu uix spirare possit, eorum exemplo, qui per grauem somnum stertere solent, apoplexia nominatur; quæ, [c] si fortis fuerit, curationem non admittit; debilis verò non facilem. & ea fortis est, [d] quæ inspirationem prohibet, & cordis temperamentum corrumpit. Cum igitur fracta caluaria ociosum hoc symptoma apparuerit, & causa in propatulo fuerit, tollatur. nam dictum est à Principe, [e] Compressio aut punctura, quæ ab osse in meningis fit, inflammationes, conuulsiones, & apoplexias inducit. extracto postmodum osse, illicò redit sensus & motus; nec ut id natura faciat, expectare oportet, sed medici diligẽtia, & optima chirurgia: si ãt humore pituitoso ac uiscido uẽtriculis cerebri oppletis, id euenerit administratio & subitò, & nihil obstet, à cephalica uena sanguis mittatur. postea, si decet, ab hæmorrhoidibus, uerũtamẽ si omnia mẽbra uehemẽter resoluta sunt, sanguinis detractio uel occidit uel liberat. quare si alia expedit euacuatio, quæ raro ob patientis impotentiam, & imbecillitatem admittitur, tunc clysteres probantur, quæ à capite crassos humores reuellant, ueluti Recip. fumariæ, epithimi, thymi, senæ, polipodij an. m. 1. pulpe coloquintidæ, corticum agarici, turbit an. drag. s. stæchadis, sampsuci, saluiæ, betonicæ, acori, glycirrizæ an. m. s. florum camamillæ m. ij. aquæ claræ lib. x. bulliant donec aquæ medietas consumpta fuerit, & facta forti expressione Recip. prædicti decocti unc. x. Hiere picræ unc. s. electuarij diasenæ drac. vj. Zucchari rubei, olei anethini, camomellini an. unc. s. salis gẽmæ, dr. 4. ouorum uitellos nu. ij. misce & fiat clystere. usus glandium comendatur. extremis etiam partibus ligature, & frictiones uehementes: sinapismus quoque siue emplastra rubificantia, quæ a recentioribus uesicatoria uocãtur. & quia sæpe apoplexia in paralysin terminatur, aut debiliorem dispositionem, nec ex toto conualescunt qui sunt sic affecti, & si tale discrimen effugiunt, subinde in quandã diuturnam passionem incidunt, aut quorundam membrorum, aut totius corporis, potissimum in uerborum prolatione: pro curatione uero, ea seruanda sunt, quæ superius descripsimus.

[a] Hipp. 3. Aph. 16. Cel. lib. 3. ca. 27. Gal. 3. de lo. aff. c. 10. 2. Aph. com. 42. Aet. li. 6. cap. 27. Paul. li. 3. c. 18. Auic. l. 3 tr. 5. cap. 24. & cap. de fract. cra.

[b] Gal. 4. de lo. aff. cap. 2.

[c] Hipp. 2. Aph. 42.

[d] Gal. 3. de lo. aff. cap. 10. & 2. Apho. com. 42.

[e] 5. 4. c. de fract. cra.

DE EPILEPSIA.

RARÒ, sed interdum, percussa caluaria, ac cerebro patiente, quoddã symptoma apparere solet, quod medici græci epilesiam, & latini morbum comitialem, sacrum, herculeum, & caducum uocant: conuulsio quippe interpolata est, in qua sensus, & motus uitiatur, & eius causa leuis quædam uẽtricu

lorum cerebri obstructio est,sed non ex toto,quę hominem stare prohibet, sed repentine cadit, & quia spiritus difficulter ab aspera arteria exsufflatur, spuma ab ore emanat,nec diu symptoma perdurare solet, & patientes ex se surgunt. Nos verò talem affectum semel tantum inter curandum uidimus.multoties uerò cum cõtracta iam cicatrice inspeximus, ut Feltriæ cuidam puellæ euenit, quę post a uulnere recuperatam sanitatem, transactis quatuor mensibus, a tali symptomate diu uexata fuit,& tandem conualuit. Credunt aliqui quod,& si uulnerati cadunt,conuellantur,cinici fiant,spumam emittant,fœces,& lotium inuoluntariè expurgent: nihilominus ueri epileptici non sunt,sed motibus epilepticis molestantur. siquidem,dum quam plurimæ materiæ a uulnere perpetuò expurgãtur, epilepsia fieri nequit. Curatur hoc symptoma,si à manifesta prouenerit causa; ea remota, & si uentriculorum cerebri oppilatiua causa est, ex crassorum humorum copia, & diu permanserit, ijsdem indicationibus, quibus apoplexia & conuulsio sanatur.

DE VVLNERIS SICCITATE.

VVLNERVM siccitas post quartam, aut septimam diem & ultera permanens,idest in uulnere nulla concoctione apparente, sæuis accidentibus eam comitantibus, indicium mali præsagij est. nam dicebat Galenus, [a] multoties uulnerum siccitas,ob imbecillitatem illius potentiæ, quæ nostrum regit corpus,ac ipsum alit,prouenire solet.siquidem dictum est [b] suppurare maximum est ulceris signum ad securitatem.nihil enim mali ulceri pus generãti aduenire potest.nam [c] ulcus,siue antea extitit,siue existat in morbo, considerandum est. si enim moriturus est æger,antè mortem aut liuidum, aut pallidum, aut siccum erit:Siccum sic redditur quoties facultas nutriens languida fuerit, color permutatur ex humorum ad ulcus ascendẽtium prauitate. quod affirmat Hippocrates dum ait, [d] in osse ægrotante caro liuida malum,quæ ossium malas indicat qualitates, extincto in ea carne,innato calore. dictum est ab Hippocrate [e] si in uulneribus prauis,& fortibus existentibus tumor non apparet, ingens malum;quippè suspicandum est,ne humores ad locum affectum defluentes,ad nobiliora retrocedant,& magis uerendum est si dolor adfuerit, & propter ipsum omnino aliquid influat:porrò uulnera laxa,id est optima sanie prædita,bona sunt,sicca uerò mala:nimis intumescere uulnus,ait Celsus, [f] periculosum,nihil intumescere periculosissimum; illud indicium est magnæ inflammationis, hoc emortui corporis. Detecto igitur uulnere color primo consideretur,quòd si liuidus, aut pallidus,aut niger,aut uarius apparuerit,scire licet malum uulnus esse. Vulnerum siccitatis causæ uariæ sunt, nempè meningarum, aut cerebri inflammatio, circa quam innatus concentratur calor,& vulnus ab eo destitutum siccum redditur,febris ardens assidua,& naturalem & aduẽtitiam humiditatem exiccare solet. idem facit erysipelas,quòd uulneratas partes obsidet:medicamen ualidum in siccitate, aer ambiens ualdè siccus,nutrimenti penuria,& fames longa, potissimùm in his, qui eam tolerare nequeunt,uulnus siccum faciunt. Si ergò fracta caluaria aliquibus transactis diebus,uulnus exiccatur,& causa manifesta fuerit, absumatur; si uerò nõ,indicatione à siccitate sumpta,humectatio cura erit, nempe à propinquioribus locis ad vulnus conueniens nutrimentum attrahendo,quod membri discrasiam alterare possit. quare olei rosati continua infusio probatur, aut uitellus oui cum rosaceo,aut terebinthina cum oui uitello, & modico olei rosati. caput etiã totum foueatur decocto maluarum,camomillæ,betonicæ,uiolarum,& fœnugræci,nec his operationibus obstat febris, aut inflammatio aliqua exterior. quæcunque igitur ac qualiscunque causa fuerit,ad suum contrarium alteretur;si autem abscondita,vulneratus de necessitate moritur.

a ¶1. prognost. cap. 25.
b ¶Gal. 5. Aph. com. 22.
c ¶Hipp. li. de Coac. prænot. & 1. Præsag. 25.
d ¶7. Aph. 2.
e ¶2. de morb. popu. lib. de Vlceribus. & 5. Aphor. 66.
f ¶Libro. 5. ubi de rat. uict. uulneratorum.

DE MEMBRANA DENIGRATA.

SI membrana ſubcingẽs denigratur,quemadmodum poſt empiricas operationes contingere ſolet,malum indicium eſt laceratur interdum, poſt modum putreſcit, aut præceſſa inflammatione corrumpitur; cui quàm plurima mala ſubſequuntur ſymptomata,& ob id timere ac de patientis ſalute nihil ſperare,dignum eſt.atque magis,ſi nigredo ad externam uſque oculi tunicam, abſque procatarctica cauſa terminauerit.talis ſiquidem à dura meninga originẽ ducit:hoc ſymptoma innati caloris & membranæ maximam corruptionem, ac eius deſtructionem,aut quòd gangræna afficiatur,declarat.ſolet etiam à topicorum natura & operatione hoc euenire,& ea nigredo ab eius leuitate, & facili remotione dignoſcitur, nullo aſſociante ſymptomate.tollitur hic color ſola ſyrupi, aut mellis roſati applicatione,& ſi tenuis fuerit,pro dimidio raſaceum adhibeatur.at ſi ratione frigiditatis medicaminum,aut ambientis,hoc euenerit, quod ex temporis longitudine dignoſcitur;nam tranſacta etiam quarta nigredo apparere ſolet.quod à ſola contuſione non occurit;tunc enim, quæ temperate calefaciunt adhibenda ſunt.ueluti eſt ſanguis columbinus,aut Turturis calidus addito rodo melle,aut oleum abietinũ cũ melle ipſo roſaceo,aut oleũ terebinthinę ſtillaticiũ. ac uulnus replẽdũ eſt,puluere cephalico,& ſuperaddito ẽplaſtro de betonica,aut de gũma elemi nardino ſoluto,caput faſcijs opportunis auoluatur, & calidis foueatur:ſi aũt aut ſanguis cõglobatus,aut materia aliqua uiſcida id fecerit,oxymellite,roſaceo admixto,abſtergatur:at ſi contuſio,aut cõpreſſio nigredinẽ duxerit, eã abſumit rhodomellis pars vna,granæ finiſſimæ, & aloes puluerizati pars media,miſce:cũq; aut malus aer,aut praua chirurgi adminiſtratio,aut inflãmatio profundam nigredinẽ effecerit,nec rhodomellis,aut oxymellis auxilio tollitur, morbus extremus iudicatur,& extremis eget remedijs,& tunc Iſide medicamento uti non ab re fuerit, quod detecta membrana ab antiquis uſui ſeruabatur; nos verò in hac re non raró Iſin Terebinthina,aut oleo ex Terebinthina admixtum experti ſumus,interdum & ægyptiacum addidimus, felici quippè ſucceſſu, nempè Recip.olei abietini unc.j. rhodomellis unc.s. vnguenti ægyptiaci deſcriptione Auicennæ drag.ij.miſce.tale enim paratur ex melle,Ziniar,alumine liquido,ſine aceto ſoliti ſumus etiam ſolo ægyptiaco nigredinem cum fœtore abſumere; interdum etiam hydrargiro præparato, quod præcipitatum vocant, vti auſi fuimus. ſi autem hæc non proſunt, fugere licet, & ægrotum præſbiteris commendare.

DIGRESSIO.

POST caluariæ perforationem, membrana intacta, colorem, & motum naturalem ſeruare ſolet,poſtmodùm eo amiſſo, amplius non mouetur, nec ob id aliud ſymptoma innouatur;paucis poſtea peractis diebus, ſuperficies eius alba & tenuis admodum ſquammas facere incipit, & pellicula quædam prætenuis araneæ modo eleuatur,& inde noua caro oriri inchoat; res quippe admiratione digna.Siquidem pars ſubſtantiæ ipſius membranæ eſt, & membrana conuulnerata raró ſanatur;nec adhuc apud antiquos ſcriptores de hoc ullum verbum legere potuimus, nec aliam rationem huius effectus asſignari poſſe opinamur,præter eam,qua & cranij oſſa ſquammas,ſeparant & emittunt, nempe aeris actionem,aut variorum localium applicationem,& alia, quæ oſſium naturis aduerſantur, aut quia contuſione aliqua fuerint uexata, & pars ſuperficialis moritur,& ab humido ſuo proprio & elementari derelicta,aut carne ſubnaſcente relaxatur,& à reliquo oſſe,quod alterationem non nouit, ſeparatur, & in pi-

ſcium ſquammarum effigiẽ exit aliquantiſper colore alterata. pariter cum id duræ matri euenerit, chirurgum in hac curatione non exercitatum, timẽtem reddit, ne pellicula illa corrumpatur, aut mala temperie afficiatur: attamen ex ſe ſolum, ſuperficies illa dimouetur, aut tantum rhodomellis auxilio. ſi non autem, Recip. Terebinthinæ claræ, uino albo lotæ unc.ij. rhodomellis, aquæ vitæ, farinæ hordei cribratæ an. unc.j. myrrhæ, aloes, granæ, ſacchari fini an. drag.ij. miſce, & utere, donec membrana pura mouetur, ac ſui coloris apparuerit; inde ea adhibeantur, quæ ſeruata methodo, alijs capitis uulneribus opitulantur. Solet interdum in hac ſequeſtratione fœtor quidam apparere, de quo dubitandum non eſt, niſi alterum aderit prauum ſymptoma; nam in exteriori ſuperficie affectus tantum reperitur. oſſa caluariæ præterea, poſtquam color vulneris ruffus aut ſubliuidus apparet, nimirum calore eius innato, ex toto deficiente, corrumpi incipiunt: iure igitur, cum caro liuida efficitur, oſſa ægrotant teſte Hippocrate [a] & nigra fiunt, inde cinericea, & acri humore exaſperantur: nigreſcit autem quod album erat ob ingentem inflammationis calorem, ac deinde cùm iam purulentum eſt palet, vel album efficitur, huiuſmodi enim eſt color ſaniei, tale quid lignis euenire videtur, cùm vrũtur, ab igne enim primò nigra fiunt, deinde in cinerem verſa, albeſcunt. Hoc etiã in oſſe reſpondet, cùm alieno calore primò nigreſcat, deinde ſubpalidum uel ſubalbidum fiat; huic denique ſymptomati ſequuntur puſtulæ quamplurimæ in lingua, & æger mente non conſtare videtur: puſtulas ſimiles, huius ætatis chirurgi raro viderunt, ut qui cubantis linguam non intueantur, præſertim cum deliret, & prope mortem ſit conſtitutus; lingua ſic afficitur conſortii lege, quæ eſt inter cerebrum, & oris partes, ſanies enim acuta [b] a cerebro, in quo eius maxima reperitur copia, a qua opprimitur, ad palatum & linguam defluit, ibique reſidens, cum acris ſit, puſtulas excitat, uaris ſimiles, quæ, vt ait Celſus [c] cum rumpantur intus quaſi caro exulcerata conſpicitur. Hæc igitur mala, ſi craneo fracto ſuperueniunt, ad vltimum ventum eſſe teſtantur.

a ¶7. Aphor.2

b ¶Hipp. lib.2. de tumor. pop.

c ¶Lib.8.c.4.

DE CARNE AVCTA.

VULNERE carne repleto, illa interdum mollis & ſpongioſa, augeri ita ſolet, quòd de genere morbi in quantitate eſt, ſalubris tamen, qui tantum cicatricem gigni prohibet: prouenit multoties ex nimia nutrimenti copia, aut ex nimia topicorum humiditate, aut ex tarda medicatura, aut ex abſterſione diminuta. Hęc adaucta caro, quam Hyperſarcoſin Græci vocant, interdum indicatione ſumpta a natura ſedis affectæ, & a temperatura totius, ſolo alumine rochę combuſto, aut zuccharino abſumitur; aliquando hermodactilorum, aut ariſtolochiæ, aut ſpõgiæ nouæ aduſtæ, aut cucurbitæ aduſtæ puluere, tollitur ualidiora uerò medicamenta ſunt calcitis, & Miſi, aut æri ſquamma præparata: metallica etiam quàmplurima lota, aduſta, & præparata, unguenta etiam multa, ſi res poſtulat ahhiberi poſſent, cauendo ne aliqua ſequantur incommoda, ob id non ſemper probantur, niſi in durioribus & defaticatis corporibus ut Iſis, ceraſeos, cauterij, ægyptiacum, & ſimilia. uictus tenuis etiam in hoc conferre uidetur: ob id alimenta ſubtrahenda ſunt, ac aliunde frictionibus reuellenda.

a Hipp. libr. de Vlceribus Cel. lib.5.ca.26. Gal. 3. meth. ca.4.& 4. de com. med. ſm gener.

Solet interdum caro ſuper internam membranam adeo augeri, quòd omnium humiditatum ſub craneo exiſtentium, liber exitus prohibetur, nec ibi commodè medicamenta adhibentur; quare Medici intereſt, in hac re diligentiam adhibere, & [a] ea medicamenta tunc probantur, quæ abſque ulla mordicatione probe ſiccant, & in hac [b] operatione ſicuti in carnis productione naturæ opus expectare non licet; ſiquidem aduerſæ admodum actiones ſunt; auxilia uerò quæ huic operi adaptantur, à filamentis lineis, albis & ſiccis, aut ab hermodactilis puluerizatis,

a ¶Gal.5. meth. cap.1.& 5. Katageni.

aut coralijs albis & rubeis, aut raued seni puluerizato, aut alumine adusto petuntur. Infestantur adhuc capitis vulnera uarijs alijs symptomatibus, dũ in eo inflammatio aliqua oritur, aut iam orta est, nempè oculorum dolore, oris distorsione, syncopa, stupore, diarrhæa, uigiliarum instantia, ossium nigredine & similibus, quæ optimo uictus regimine, opportunis euacuationibus, & naturę auxilio dimoueri solent: scire etiam licet, quòd hi qui morbo gallico affecti sunt, non nisi magno labore à vulneribus capitis liberantur, quod longo experimento à nobis obseruatũ est; nec interdùm, nisi auxilio Guaiaci, aut Zarzæ parillæ sanitati restituũtur. Hæc ad omnipotentis Dei laudem, ac hominum utilitatem in materia de caluariæ curatione dicta sufficiant.

DE VSITATIS MEDICINIS INFRACTæ caluariæ curatione. Cap. XVI.

IN hoc capite, perindè ac si huius libri antidotarium esset, quàm plurima medicamenta Chirurgo opportuna, ac perpetuò usui seruanda describere intendimus, ut indicationes omnes à morbi essentia selectas tutò ac celeriter adimplere ualeat; quorum aliqua ex antiquis, & multa ex recentioribus accepimus.

VT SANGVIS COHIBEATVR.

1 Digiti diuturna compressio.
2 Araneorum tela.
3 Xylum adustum.
4 Filamenta ex lino, minuta & sicca.
5 Fermentum aridum adustum puluerizatum.
6 Oui albumen contusum.
7 Oui albumen cum aceto, & vino nigro austero.
8 Oui albumen cum aloe, bolo armeno, & draconis sanguine.
9 Oui albumẽ cũ aloe, olibano, leporum pilis mollissimis ac tenuissimè incisis.
10 Gipsum, aloes, farina volatilis, & sanguis draconis.
11 Calx viua cum stercore asinino adusto.
12 Actuale cauterium, id est ignis, quod diuersimodè administratur.

Sangvinis missio per antispasin, id est per reuulsionem ad longinqua, potissimum remedium est; remeat sanguinem animi deliquium, extremarum frictiones, laqueationes, & balnea, opportuna deligatio, ac commoda compressio, & venę orificii obturatio: obturant digiti appositio, splenia, ex lana, ex bombice, ex stupa, aut ex pilis leporinis tenuissimis, potissimum fascię super vulneris orificiũ pluries auolutæ, uenæ sutura, aut laqueatio, aut eius totalis incisio.

VT FLVXIONES INHIBEANTVR.

1 Oleum rosatum maturum.
2 Oleum rosatum crudum.
3 Oleum violatum.
4 Oleum myrtinum.
5 Oleum menupharinum.
6 Acetum rosatum.
7 Oleum violatum cum vnguento rosato Mesues.

8 Oleum rosatum omphacinum cum boloarmeno.

Medicamenta omnia, quæ græcè apocrustica, & latinè inhibitiua, aut defensiua dicuntur, illi parti adhibenda sunt, per quam fluxionis fit trãsitus. nam dictum est in Aphorismis, frigidis vti conuenit vbi sanguis fluit, aut fluxurus est, non in vulnere, sed in regione supra vulnus, vbi nerui, aut neruosæ partes sunt affectæ, ob id in capite eorum usus rarò probatur.

VT VVLNVS PRAEPARETVR.

1 Oleum rosatum completum.
2 Oui luteum cum oleo rosato.
3 Terebinthina cum vitello oui, & rosaceo.
4 Recip. sepi castrati colati vnc. ij. Terebinthinæ claræ vnc. j. vitellos ouorum nu. j. olei rosati vnc. s. croci, scrup. j. s. corticum thuris drag. ij. misce.

Vsvs horum digestiuorum diem septimam rarò excedit, sed sat fuerit, donec optima apparuerit concoctio, probatur nempe in crudis, aut dolore affectis vulneribus, sed potissimum in contusis.

VT ABSTERSIO PERFICIATVR.

1 Mel violatum.
2 Syrupus rosatus.
3 Mel rosatum.
4 Oleum de uitellis ouorum.
5 Oleum de Terebinthina.
6 Terebinthina cum farina hordei, & rhodomelle
7 Emplastrum Isis Gliconis.
8 Emplastrum ceraseos Mesue.
9 Vnguentum ægyptiacum minus.

Raro admodum, preterquam rhodomel, cętera medicamenta fracto craneo probantur; vrgente tamen necessitate, vt de membrana denigrata dictum est, validioribus egemus remediis.

VT NOVA CARO PRODVCATVR.

1 Irios, farina orobi, aristolochia, opopanax.
2 Irios, farina orobi, aristolochia, opopanax, thuris cortices.
3 Irios, farina orobi, aristolochia, opopanax, thus, aloes, & myrrha.
4 Aloes, myrrha, olibanum, sanguis draconis, corallia rubea.
5 Aloes, myrrha, olibanum, sanguis draconis.
6 Irios, farina orobi, aristolochia, olibanum, corticum radicum opopanacis, myrrha, sarcocolla, sanguis draconis.

Gal. 6. meth. c. 6
Gal. 3 meth. c. 2
Paul. li. 3. c. 13.
Rasis 7. ad Alm. cap. 27.
Auic. 4. 4. tr. ca. uit.
Auic. ca. de fra. cra.
Cel. li. 5. ca. proprio.
Gal 5. Karageni.
Aet. li. 14. c. 35.
Paul. li. 7. c. 13.

Mvlta medicamenta, quæ arida cephalica sarcotica, id est carnem inducentia vocantur, apud antiquos reperiuntur, quæ ad requisitas indicationes variè parantur, siquidem hominum variæ sunt habitudines, ætates, & exercitia, ac viuendi modus, & sexus, porrò in mollibus corporibus nempe puerorum, mulierũ, & eorum, qui vitam ocio degunt, ea conueniunt medicamenta, quæ primum ordinem exiccationis non multum transgrediũtur; in messoribus verò, militibus, nautis, & in his qui senio sunt confecti, aut sub dio & Sole viuunt, quæ valenter exiccant opportuna iudicantur: siquidem ad ossa denudata pinguium, & eorum, quę ad tingenda linamenta parantur vsum, vitamus, & siccis tantum vtimur.

VT

VT CICATRIX INDVCATVR.

1 Pini cortex, cadmia, puluis balaustiarum. Gal. 5. de com. med. in gen.
2 Conchilium cortices adusti, gallarum puluis, aloes & pompholix.
3 Pumex adusta, aristolochia, resina sicca, & irios.
4 Myrtus, mirabolani, alumen rochæ, & cadmia.
5 Triapharmacum, diapalma, diacadmias, diaostreon, diaaloe, melitera, & ceratum de betonica.

QVAM plurima medicamenta epulotica, quæ arida cephalica sigillatiua nominantur, ab antiquis descripta reperiuntur, quæ pariter secundum corporum diuersitatem, commodè adhiberi possunt. Cels. li. 5. Gal. 4. & 5. Kata geni. Paul. li. 7. Lucius Catagetes. Asclepiades. Triphon Chirurgus.

ANODYNA, IDEST DOLORES SEDANTIA.

1 Oleum rosatum maturū, omnes dolores emulcet, digerit, mollit, & discutit. Galenus.
2 Oleum rosatum completum, cruda vulnera præparat, dolores tollit, & coniunctas materias discutiendo absumit. Mesues.
3 Oleum rosatum omphacinum, fluxiones prohibet, inflammationes remouet & dolores sedat. Galenus.
4 Oleum violatū, erysipelas remittit, mollit, & omnes inflāmationes extinguit. Nicolaus.
5 Oleum amygdalarum dulcium, parotidas absumit, aurium sibilationes remouet, & omnes durities mollit. Actuarius.
6 Oleum myrtinum, temperatè repercutit, & laxa membra corroborat. Nicolaus.
7 Oleum camomellinum, lenit, discutit, & sine attractione omnes dolores remittere solet. Auicenna.
8 Oleū de vitellis ouorū, dolores tollit, vulnera expurgat, & cicatrices delet. Mesues.
9 Oleum de Terebinthina, tremoribus, & conuulsionibus mirabiliter auxiliatur, & cerebrum a corruptione præseruat. Author.
10 Oleum de lumbricibus, durities neruorum mollit, ac artuum prauos sensus demit. Nicolaus.

RARÒ, & ferè nunquàm in capitis læsionibus, præterquàm in temporibus, aut magnis contusionibus, aut inflammationibus, dolores occurrunt; & si accidūt aut futuram inflammationem, aut conuulsionem prænuntiant; quare decet omni modo illis vacare, & malas temperaturas remittere, ne sui actione materiæ aliunde ad caput trahantur.

EMPLASTRA CEPHALICA MODERNOrum de matresylua.

Recip. succi foliorum periclymenonis, quam isti matrissyluam vocant, olei cōmunis an. unc. vj. resinæ pini, terebinthinæ claræ an. vnc. iij. bulliant omnia usque ad succi consumptionem, & adde ceræ vnc. ij. misce, & secundum artem fiat vnguentum. Commune.

ALTER MODVS.

Recip. sepi castrati colati vnc. vj. olei rosati, myrtini an. unc. ij. pulueris betonicæ, matrissyluæ an. vnc. j. olibani, masticis, sarcocollæ an. vnc. s. terebinthinæ claræ, ceræ an. vnc. ij. misce, & fiat vnguentum.

ALTER MODVS.

Recip. matrissyluæ m. iiij. decoquantur in vino donec medietas consumpta fuerit, & cola cū forti expressione, & adde ceræ, olei rosati an. q. s. iterum bulliant donec ex toto vinum consumptum fuerit, misce. Ex Petro de Argellata.

ALTER

ALTER MODVS.

Ex Iacobo Carpensi. Recip. resinę, terebinthinę, resinę pini, cerę nouę an. unc. iiij. olei rosati boni vnc. viij. matrissyluę, betonicę, pimpinellę an. m. ij. herbę minutim incidantur, & in lib. x. uini albi per horas uigintiquatuor marcescant, inde bulliant usquequò consumpta fuerit uini medietas, cola & frigescat, ac denuò quod percolatum est bulliat una cum resinis, & cera, donec uinum defecerit, & cola, & adde masticis, olibani, myrrhę, sanguinis draconis an. unc. s. gummi elemi unc. ij. inde omnia misce donec perfectum acquisierit corpus, & sic dimittatur.

ALTER MODVS.

Ex Nicolao Floren. Recip. Verbenę, matrissyluę, pimpinellę, betonicę, scabiosę, an m. ij. bulliant in uino optimo ad eius mediam consumptionem, et adde terebinthinę, olei rosati an. unc. iiij. iterum bulliant ad uini cõsumptionem, et cola, et adde cerę, gummi elemi, resinę albę an. unc. ij. myrrhę, olibani, sarcocollę an. unc. iij. iridis, aristolochię an. drag. ij. masticis, sandalorum, draganti an. drag. j. misce, et secundum artem fiat unguentum.

MODVS, QVO VTIMVR.

Recip. Verbenæ, betonicæ, matrissyluę, diptami, consolidæ maioris & minoris, lanceolę, millefolij, pimpinellę, scabiosę an. m. j. bulliant in vino albo donec herbarum uirtus extracta fuerit, & cola, ac uiriliter exprime, & adde sepi hircini colati, cerę nouę an. unc. iij. gummi elemi unc. j. olei rosati, myrtini unc. iiij. bulliant iterum ad uini defectum, & adde boli armeni, cerussę, masticis an. unc. ij. misce, & secundum artem fiat unguentum in bona forma.

BASILICON COMMVNE.

Ex Scribonio & Celso. Recip. opopanacis, galbani an. drag. xij. picis græcę, resinæ terebintinę an. dra. xx. olei rosati q. s.

BASILICON TETRAPHARMACON.

Aristi Chirurgi & Pauli. Recip. Colophonię, resinę, cerę, picis gręcę, sepi taurini an. partes ęquales.

BASILICON MAIVS.

Ex Mesue. Recip. ceræ albæ, resinæ, sepi uaccini an. unc. vj. picis naualis unc. ij. olei communis unc. xxiiij. olibani, myrrhæ an. unc. j.

BASILICON MINVS.

Ex Mesue. Recip. resinæ, picis græcę, ceræ an. olei rosati q. s.

BASILICON MAGISTRALE.

Rasis. Recip. olei rosati, camomellini an. unc. iij. myrtini, hipericonis an. unc. j. s. succi betonicę, matrissiluæ an. unc. ij. saluiæ, millefolij an. unc. j. uini albi q. s. bulliãt omnia donec vini medietas consumpta fuerit, & facta forti colatura adde sepi castra

ti colati, medullæ crurium vituli an.unc.ij.bulliant iterum parum, & adde masticis, myrrhæ, spumæ argēti an.unc.j.minij, picis naualis an.unc.s. ceræ citrinæ unc. iiij.misce, & secundum artem fiat unguentum.

CITRINVM.

Recip.olei rosati unc.iiij.resinæ pini unc.vj.Terebinthinæ claræ unc.iij.ceræ citrinę q.s.

ALTER MODVS.

Recip.Terebinthinæ claræ, olei rosati an.unc.vj.resinæ pini unc.iiij. ceræ citrinę unc.iij.gummi elami unc. s.misce. Gentilis.

DE GVMMA ELAMI SIVE ELHEMI.

Recip.gummi elenij, quam isti elami vocant, Terebinthinæ an.unc.iij.olei rosati, ammoniaci aceto soluti an.unc.ij.resinę pini unc.iiij.ceræ q.s. Gentilis.

ALTER MODVS.

Recip.gummi elhemi, opopanacis an.unc.vj.bdelij unc.s.resinę pini unc.j. Terebinthinæ unc.iiij.thuris, masticis an.dra.ij.cerę citrinę, olei rosati an.unc. x. fiat unguentum secundum artem.

ALTER MODVS.

Recip.gummę elami drag. ij.resinę drag.iiij.ceræ drag.vj.ammoniaci drag. ij. terebinthinæ drag.iij.succi betonicæ drag.v. misce. Conciliatoris.

DE BETONICA.

Recip.succi betonicæ, plantaginis, apij an. unc. xij. colentur, & aliquantulum bulliant, colentur, & adde resinæ, cerę nouę an. unc. iij. iterum bulliant usque ad succorum defectum, & adde Terebinthinæ unc. x. & secundum artem fiat unguentum. Henrici.

ALTER MODVS.

Recip.succi betonicæ, pimpinellę, saluię, centaureæ minoris an.unc.ij. uini albi odoriferi unc.xij.olei rosati, mirtini an.unc.ij.bulliant donec uini medietas consumpta fuerit, coletur, & adde terebinthinę, cerę citrinę, resinæ pini an.unc.ij.iterum bulliant ad uini defectum, & adde boliarmeni, mumię, sanguinis draconis an. drag.ij.masticis, olibani, mirrhæ an.unc.s.misce. Magistrale.

MODVS QVO VTIMVR.

Recip. succi betonicæ unc. vj. pimpinellę, matrissyluæ, consolidę minoris an. unc.j.uini maluatici unc.x.bulliant donec uinum consumptum fuerit, & adde terebinthinę unc.iiij.olei rosati, sepi castrati depurati an.unc.ij.masticis, mirrhę, mumiæ an.drag.iij.uiridis æris unc.s.ceræ.q.s. pro unguento, Auctoris.

DE

DE CENTAVREA.

Magni Guidonis.

Recip.centaureæ minoris m.vj.incidatur,& per noctem in uino marcescat,bulliat postea donec uini medietas defecerit,& cola,inde quod percolatum est bulliat usque ad mellis consistentiam, & Recip. istius decocti unc. iij. lactis mulieris unc.ij.terebinthinę unc.x.cerę nouę unc.ij.s.resinę unc.j.s.olibani,masticis, gummi arabici an.unc.j.misce,& secundum artem fiat unguentum.

CERATA CAPITALIA ANTIQVORVM
Apostolicum chirurgum.

Democratis.

Recip.picis naualis unc.xij.picis græcæ unc.vj.galbani,serapini,ammoniaci, opopanacis an.unc.s.propolis unc.iij.aceti,unc.vj.gummæ quæ teri non possunt cũ aceto in catiola liquescant ad ignem, postmodum catiolam cacabo aqua frigida pleno immittes,donec frigescere incœperit,& tunc adde picem græcam,ac masticis,olibani an.unc.s.misce perpetuò agitando cum rudicula donec citrinum colorem acquisierit,nam tunc coctura facta est;illico ab igne dimoueatur,& adde terebinthinæ unc.ij.misce,& manibus oleo laurino inunctis diu malaxetur, & magdaleones formentur.

MEGETIS CHIRVRGI.

Ex Scribonio.

Recip. squammæ æris ciprij drag. xxv. guttæ ammoniaci, aristolochiæ, irios, myrrhæ,aluminis fissi an.dragm.xx. terebinthinæ pituitinæ, adipis tauri,ceræ an. drag.iiij.olei ueteris unc.xviij.aceti acris drag.72. eius compositio fiat cum caniculæ sydus oritur,sub sole teritur donec ex toto acetum extinctum fuerit.

TRIPHONIS CHIRVRGI.

Ex Scribonio.

Recip.squammæ æris cyprij drag.xij.olibani,ammoniaci,resinæ, terebinthinæ an.drag.vj.resinæ pini drag.x.pinguedinis vituli drag.iiij.ceræ unc.iiij. olei rosati unc.j.s.aceti unc. iij. quæ teri possunt terantur, ac aceto nutriantur usquequò mellis crassitudinem acquisierint.postquàm verò ceram,resinam,& oleum purgaueris,omnia misce,& liquescant,ac lento igne bulliant, donec cerati consistentiã acquisierint,perpetuò agitando,donec facta fuerit coctura,postmodum manibus diu malaxentur,& fiant magdaleones.

RELATVM AB ANDROMACO.

Recip.granorum fructuum palmæ,salis rubei,salis armoniaci,aristolochiæ, radicis cucumeris agrestis an.drag.xx.piperis longi,rotundi, ammoniaci, xylobalsami,amomi,olibani,myrrhæ,resinæ siccæ, uisci quercini an. drag. x. ceræ drag. xxx.pinguedinis capræ drag.xv.fæcis olei liliorum q.s.

ADDITIO.

a ¶Lib.5.c.19.
b ¶Lib.de cõp. med.
c ¶Lib.2.4.& 6 Katag.
d ¶Lib. 15. ca. 13.

QVAMPLVRIMA alia medicameuta, quę eo quia fracto accommodantur capiti,cephalica vocantur apud Celsum [a] de mente Philotæ Iudæi, & Megetis;multa apud Scribonium [b] de mente Irasеæ, Gliconis, Aristidis,& aliorum;multa apud Galenum [c] ad mentem Asclepiadis, Deleontis, Philotæ,Dionisij;Samij,Lucij, Cathegetis,Heræ,& aliorum multa apud Aetium [d] &

Pau-

Paulum [a] legi possunt, quæ nunc breuitatis causa dimittere intendimus, atque etiam quia ualidissima sunt, & fracta caluaria non parum timenda iudicantur, siquidem fortia sunt, & magnæ attractionis, sed ea tantum usui seruentur, quæ passim considerata ætate, habitudine, virtute, uita, & patientis exercitio a nobis longa praxi obseruata sunt. At quia diuersimodè calua fracta apud quasdam nationes aliquibus experimētis curari solet, nulla eis adhibita fide, illa, quæ habere potuimus, paulò inferius describere decreuimus.

[a] Lib. 7.

CERATA CAPITALIA MODERNORVM de gummi elhemi.

Recip. ammoniaci, bdelij, serapini, opopanacis an. unc. s. gummi elhemi siue elimi unc. j. terebinthinæ, picis naualis, resinæ, visci quercini an. unc. iij. aristolochiæ lōgę rotundę, diptami, colophonię, myrrhę, calaminthę, polipodij, corticum radicum arundinis an. drag. iij. fermenti, axungię porcinæ, olei laurini an. unc. ij. aceti unc. j. olei rosati unc. iiij. cerę q. s. Gentilis.

ALTER MODVS.

Recip. gummi elhemi unc. iij. opopanacis unc. ij. bdelij unc. s. resinæ unc. j. terebinthinę unc. iiij. masticis, olibani an. unc. ij. olei rosati unc. xx. cerę q. s. Nicolai Florentini.

DE BETONICA.

Recip. betonicę m. ij. matrissyluæ, saluiæ, hipericonis, millefolij, pilosellæ, consolidæ minoris, an. m. j. centaureæ maioris, minoris, pimpinellæ, uerbenæ an. m. s. Terebinthinæ claræ unc. xx. olei rosati unc. x. resinę pini, gummi elhemi an. unc. j. s. herbę minutim incidantur ac terantur, & ad ignem omnia ponantur, & adde uini albi optimi unc. xxiiij, aliquantulum bulliant, inde in uase aperto omnia soli exponantur per dies octo, pluries quotidiè miscendo. postea bulliant ad uini cōsumptionem, & cola, ac fortiter exprime, & adde cerę q. s. pro cerato, quod postea manibus lacte caprino, aut vaccino inunctis diu malaxetur, & vltimò aqua vitę, & diligenter conseruetur. Ioannis de Vig.

DE MINIO.

Recip. olei rosati unc. xij. masticini unc. ij. sepi castrati, uitulini an. unc. x. lithargirij aurei, & argentei an. unc. iiij. minij unc. ij. uini odoriferi unc. xv. bulliant simul perpetuò agitando lento igne primis horis, qui postea paulatim augeatur, donec medicamentum nigrescat, & adde terebinthinæ unc. vj. gummi elhemi unc. j. masticis drag. ij. cerę q. s. pro cerato. Eiusdem.

GRAECVM.

Recip. olei rosati omphacini, myrtini an. unc. viij. aceti albi unc. iiij. lithargyrii aurei, & argentei an. unc. vj. masticis, aristolochię rotundę an. unc. s. minii unc. j. puluerizentur quę trituranda ueniunt, ac per horas vigintiquatuor in oleis & aceto marcescant sępe agitando, deinde lento igne bulliant ad spisitudinem, & manibus lacte inunctis diu malaxetur. Magistrale.

HVMANVM.

Iacobi Carpen.

Recip. Terebinthinę lotę cum uino maluatico, resinę pini colate, cerę albę an. unc. iij. mumię ex craneo unc. j. s. liquescant omnia simul, & ad ignem perpetuò admiscendo, fiat perfecta mixtio, iterum omnia in uase ęneo nitido iaceant, in quo aceti rosati ex uino maluatico unc. xxxvj. reperiantur, sic maneant per diem naturalem, & manibus in eodem aceto malaxentur, donec ex toto acetum a cerato expurgetur. ceratum indè in vase vitreo aut terreo vitreato sine aceto locetur, in quo uase lactis mulieris unc. vj. succi tormentillę unc. j. succi pentaphilonis unc. s. succi betonicæ drag. ij. succi brionię, succi plantaginis an. drag. j. s. omnia lento igne super cineribus bulliant, donec humidi corporis tertia pars consumpta fuerit, & adde succi uerbenæ unc. j. succi pimpinellæ unc. j. s. misce & omnia Soli æstiuo opponantur, cautè quidem ne a puluere turbētur, sic per mensem maneāt, quotidie lac mulieris addendo ad pondus unc. ij. & succi betonicæ unc. j. exiccabitur quippè lac, & succus, ob id singulis horis decet ceratum reuisere, ac lignea spatula agitare, vt optima fiat mixtio, si verò Solis actio defecerit, debilis ignis suppleat, donec humiditas tota exiccata fuerit, quæ semper innouari debet, postea magdaleones ad pondus unc. iiij. formentur, & in membranea pagina auoluantur, & in loco ab omni humiditate alieno seruentur.

DE EMPIRICA PRAXI.
Cap. XVII.

EMPIRICORVM caterua, sic enim a solo experimento dicti sunt empirici, oēs caluariæ fracturas indifferenter curare intendit, pꝑpetuo patiētibus carnes, oua, caseum, & uinū concedens: quare illorū, qui ad pauca respiciunt, seipsos eorū manibus committunt, maior pars vitā cū morte mutare solet. Horum aliqui solis pulueribus, alij stillatitijs liquoribus, multi potionibus, quas pigmenta vocant, alij ceratis aut emplastris tantum, alii solis simplicibus, alij incātationibus, & pleriq; suis orationibus, & pura aqua vtuntur, oēs manuum operationes fugiētes, aliquibus suis moti opinionibus, vt in duabus sectis empiricis explicauimus; Sed ut eorum experimenta, ac curandi modi intelligantur, nonnulla nunc describemus, quæ nobis fuere a multis relata, & quæ non absque methodo à recentioribus descripta inuenire potuimus.

Ex Nicolai Floren.

Nicolus Florētinus in septima suorū voluminū parte, vna cū Ioanne de Vico hanc praxim approbāt: imū vulneris aqua vitæ replēt, & quod residet cephalico puluere, īde totū vulnus foliorū caulibus cooperiūt, & opportuna fascia caput auoluūt.

Ex Ioanne de Vico.

IOANNES de Vico Genuensis in sua chirurgia sic ait, aquæ ardētis vnc. x. myrrhæ vnc. j. aloes vnc. ij. sarcocollæ, thuris an. drag. ij. croci scrup. j. misce, vulneris fundus repleatur liquore tali, residuum verò cephalico puluere Auicennæ, ac desuper cerato ex minio, aut de betonica.

Ex Mariano Barolitano.

MARIANVS Sanctus Barolitanus, in suo chirurgicali compendio, membranā rhodomelle cooperit, residuum aqua vitæ replet, ac cephalico puluere, ac desuper marinam spongiam apponit, & cum lata petia vnguento basilicone tincta totum caput amplectitur.

Ex Iacobo Carpen.

IACOBVS Berengarius Carpensis in tractatu suo de fractura cranij ait, apud Hispanos & Genuēses quidam curandi modus solis liquoribus obseruatur, & hic est vnus, aquæ vitę lib. x. vini maluatici lib. v. aloes, myrrhę, olibani an. vnc. iij. pulueris radicum consolidæ maioris vnc. iiij. pulueris centaureæ vnc. ij. pulueris hyperico-

periconis vnc.j.terebinthinæ claræ lib.ij. omnia misce & per mēsem in vitreo vase optimè obturato vna maneāt,& diligēter cola,ac fortiter exprime,& quod expressum est,in eo vase seruetur,ita vt nihil expiret,vulnus verò filis nitidis eo in liquore tepido infusis repleatur.

PEREGRINVS Parmensis in suo tractatu similem parat liquorem,aquæ vitæ stillatitiæ bis aut ter p elābicū extractæ lib.iiij.masticis,myrrhæ,olibani,gūmi elemi,gummi hęderę,ammoniaci,opopanacis,bdelij,matrissyluæ,betonicę an.drag.ij.theriacæ finæ vnc.iiij. ex his, quæ contundi possunt contundantur & omnia in boccia stricti orificij ponantur,& sic triduum permaneant,inde lento igne fiat destillatio in balneo Mariæ secundum Alchimistarum artificium, & quod stillatum est in vitreo vase optimè clauso seruetur, postmodum vulnus eo medicamento abluatur, ac filis nitidis eo infusis repleatur, ac desuper lata petia vnguento ex gummi elemi,aut matrissyluæ caput totum cooperiatur.

Ex Peregrino Parmen.

HEBRAEVS quidam Teutonicus hoc utebatur liquore, quo multa lucratus est,Aquæ vitę lib.j.mellis rosati vnc.vj.uini maluatici vnc.iiij.sanguinis draconis, terræ sigillatæ,mumiæ,aloes,myrrhæ an.drag.j.pulueris betonicæ,granorum hyperiçonis an.drag.iij.croci scrup.ij.ex omnibus fiat optima mixtio,quæ per dies octo in uitreo uase bene obturato seruetur,postmodum viriliter exprimatur, & quod expressum est custodiatur:vulnus filis in eo madefactis repleatur,postea lata petia unguento ex gummi elemi,aut de betonica caput cooperiatur.

Ex quodam Hebræo.

QVAM plurima medicamenta similia variis in locis parantur, quæ elixir vitæ, mater balsami,olea balsamina,aqua balsami vocantur,ac si balsami virtute prædita essent,magno precio uenduntur;nos uerò in caluariæ curatione ea nullo modo probamus,sed tanquam periculosa experimenta reprobamus.

MODI VARII MEDENDI VVLNERA CAPITIS, orationibus, & aqua.

ETIAM Hippocratis [a] tempore homines quidam vnde sibi victum pararent nescientes medici euadere imaginati sunt,aliosve magica arte, aut incantationibus sanare pollicebantur, & hi, vt dicebat Hippocrates,expiatores,circulatores, & arrogantes erant, & se ualde pios ac doctrina plenos esse simulabant:eodem modo multis in locis aliqui sunt,qui medicinam profitentur,& omnia vulnera pura aqua,orationibus,& incantationibus,alii solis petiis lineis benedictis in crucis formam applicitis sanare promittunt: at quia hactenus hac uia notabiles curationes uidere non potuimus, eā quippe nec probamus, nec spernimus,siquidem verba ipsa & sancta,& benedicta fuerint,vt per infrascriptas descriptiones plenè intelligi potest:nec aquam probare cogimur fracta caluaria,& si Hippocrates [b] in puris capitis vulneribus eam laudauit,quod & Celsus [c] sub his verbis affirmat, leuis plaga iuuatur etiam si ex aqua frigida expressa spongia imponitur; iterumque ait [d] vulnus aperiendum, detergendaque sanies ex aqua frigida est,eademque rursus inijcienda; & iterum [e] fluente sanguine spongiā aqua madefactam superponere iubet:nec Galenus dissentit,nam dicit [f] scias si spongia noua in vulnere vtaris cum aqua,aut oxicrato,aut vino pro corporum diuersitate glutinabit siquidem ea similiter,atque medicamenta, quæ enemata vocant:quod iam probauit Dioscorides [g] sub his verbis, Spongia ex aqua, poscave recentia glutinat vulnera:quod pariter affirmant Aetius, [h] Alexander, [i] Paulus, [k] & Auicenna [l] ualere in simplici ac recenti uulnere, non autem in compositis,& minus caluaria fracta:nam si vinum incommodum est, quanto magis aqua,quę cunctis vulneribus nocet:præsertim osse detecto,aut aperto? præterea legitur apud Aetium [m] quòd antiqui dum medicamentum Præsidis reipublicæ parabant,hæc proferebāt verba,Deus Abrahā,Deus Isaac, Deus Iacob huic

a ¶Lib de morbo sacro.
b ¶Lib. de humi.uiu.
c ¶Lib. 5. cap. de glut.uul.
d ¶Lib. 5. cap. de rat uict. uulneratorum, & cap.quomodo uulnus implendum est.
e ¶Lib. 5. cap. de cura fluxu sang.
f ¶11. de simp. med.cap.de spōgia.
g ¶Lib.5.cap. de spongia.
h ¶Lib. 14. ca. 26.
i ¶Lib. 6.c. 84.
k Lib.6.c. 34.
l ¶4.1. c. 28.4. 4.tr.3. ca.8.& 5. 4 c. de uul. cap.
m ¶Lib. 15.ca. 14.

N phar-

pharmaco uires largiatur. Docet pariter Aetius [a] vt cùm deuoratæ spinæ, aut ossicula, & in tonsillis, aut alibi infixę fuerint, & extrahi nequeant, sic agere, te ad egrum desidentem conuerte, ipsumque tibi attendere iube, & dic egredere os (si tamen os, aut festuca, aut quicquid tandem existit) quemadmodum Iesus Christus ex sepulcro Lazarum eduxit, & quemadmodum Ionam ex Ceto, atque apprehenso ęgri gutture dic, Blasius Martyr, & seruus Christi dicit aut ascende, aut descende. Theodoricus [b] etiam iunior Chirurgus, dum sagittas e corpore euellere cupit, genibus flexis dicta dominica oratione sagittam manibus apprehendit adiunctis, inquiens, sicuti Nicodemus clauos ex manibus, & pedibus Domini extraxit, sic & hęc sagitta extrahatur. Alii postea [c] aut medendo, aut medicamenta parando exorcismate tali utuntur. In nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ amen. In nomine sanctissimę Trinitatis indiuisibilis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, sed uiuam, & narrabo opera Domini, castigans castigauit me, & morti non tradidit me; orantes dominum vt infirmus sanetur: qualia verò sint huiusmodi medicamenta quęrendum est apud Vgonem, & Theodoricum, quibus in deploratis dispositionibus interdum vti forsan licebit.

a ¶Lib. 8. c. 50. in fine.

b ¶Vbi agit de sagitt. extrahendis.

c ¶ Guido in par. 2. Chi. c. 1. Petr. de Argelata. li. 1. tr. 8. c. 4. Theod. li. 2. c. 3.

ALTER MODVS.

Svper aquam puram, & claram dicta confessione genibus flexis, quæ sanctissimam Missam præcedit, dicunt aliqui, Benedicta sit sanctissima trinitas, ac sua indiuisibilis vnitas, confiteor illi deprecando vt nobis suam ostēdat misericordiā, benedicamus Patri, Filio, & Spiritui sancto, & inclinato capite emisit spiritum, postea ter dominicalem orationem ac ter angelicam salutationem dicunt, & petias lineas nitidas in eam benedictam aquam immergunt, & cum eis sub forma crucis totum vulnus tegunt.

ALTER MODVS.

Facta confessione, quæ initium sanctissimi Altaris sacrificii est, genibus flexis, ac dicta dominicali oratione, ac angelica salutatione aquam puram benedicunt, In nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti amen. inde petias immergunt, & vulnus in modum crucis cooperiūt, dicētes, In nomine sanctissimæ trinitatis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini.

ALTER MODVS.

Aqvam multi sic benedicunt dicentes, Te benedico aqua per Deū viuum ✠ per Deum verum ✠ per Deum sanctum ✠ & per Deum qui te in mundi principio creauit, & per Iesum Christum unicum filium eius, & dominum nostrū, qui in Cana Galilææ cum mirabili signo suæ potentię te in uinum permutauit, & aquam a Samaritana postulauit, in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ amen.

ALTER MODVS.

Aliqvi benedicendo dicunt, sicuti Longinus Hebręus lancea costatum Domini nostri Iesu Christi aperuit, a quo statim exiuit sanguis & aqua, ita Domine Iesu Christe te rogo per tuam sanctissimam passionem, ac per septem uerba, quę in cruce dixisti, in manus tuas Domine commendo spiritum meum, & per ea verba

ba quæ in fine pronuntiasti consummatum est,& per omnia miracula,quę fecisti, ut uirtutem huic aquę largiaris hoc uulnus sanandi sine sanguinis fluxu, dolore, inflammatione,aut spasmo in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ amen.Christus regnat,Christus imperat, Christus hoc uulnus ab omni malo defendat ✠ Amen.

ALTER MODVS.

Nonnulli postquàm vulnerati peccata sua confessi sunt, & sanctissimã Eucharistiam sumpserint,ac percussori pepercerint,simulque manibus iunctis generalem confessionẽ pronũtiauerint,quinquies pater noster, & quinquies Aue Maria dixerint ad honorem quinque plagarum Domini nostri Iesu Christi secretè super vulnus hęc proferunt uerba,In nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti.Dominus noster Iesus Christus in Natali nocte natus est, & pro nostra salute in Cruce mortuus est,& tertia die resurrexit,nos verò eum deprecamur ut huic uulneri imperet ad sanitatem tendere,dolore ac spasmo vacare.accipiunt inde quinque petias in pura aqua madefactas, quę prius in hunc modum benedicta fuerit,in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti, & uulnus ad modum crucis cooperiunt dicentes.Dominus sic mihi dedit,sic illi placuit,sic etiam,quando illi placuerit, me liberabit,& eius nomen benedictum sit in secula seculorum.Amen. & tandem ut unico uerbo in hac curandi ratione concludamus,hęc, & similia sacra uerba, si rectè ac bona intentione prolata fuerint,maximam habere uirtutem, & potentiam existimandum est.secus uero ac superstitiosę, aut minus recte, illi qui eis abutuntur punientur.

OPERATIONVM CHIRVRGICALIVM, in caluariæ fractæ curatione, breue compendium.

Chirvrgvs, qui caluariæ fractæ curationem est aggressurus,in omnibus medicinæ partibus,exercitatus esse debet.

Iuuenis, aut iuuentuti propinquus, in anatomicis sectionibus instructus, instrumentorum iuxta opportunitatem inuentor, in simplicibus & compositis medicaminibus exercitatus.

Quietus, & prudens, sed fortis & intrepidus, eius vestimenta grauitatem ostendentia,sed expedita sint.

Inter medendum,tranquillo animo appareat, languentibus indubiam salutẽ promittat,affinibus vero,ac de eorum vita quærentibus,veritatem, quæ a virium robore,vulneris meliori constitutione,& symptomatum priuatione, sumi solet,prædicere studeat.

In latentibus aut timidis percussionibus, ad confitendum Deo peccata sua, & ad condonandum inimicis iniurias,patientes adhortetur: in saluberrimis vero pacem probet.

Symptomata communia,ab his quæ propria sunt,accurate distinguat.

Si quid præter naturam vulnus occupauerit,quiete ac tuto euellat.

Lumen opportunum,aut auersum,aut aduersum accommodet.

De toto primo,considerationem habeat, inde ad particulares descendat operationes.

In necessariis euacuationibus,nempe in sanguinis missione,aut ducenda aluo, sit diligens,& circumspectus.

Fluxiones a fede affecta,omni ingenio reuellat,veluti frictionibus, cucurbitulis, clysteribus,suppositoriis,hyrudinibus,ligaturis,aut similibus.

Victum tenuem instituat,vinum,motum, iram, venerem, & omnem animi affectum,prohibeat.

Fluētē ſanguinē, p̄ſidiis opportunis ſiſtat, & caput mollibus indumentis auoluat.

Inſtrumentorum varietatem paratā habeat, & eam optimā, ac nitidā conſeruet.

Medicamenta quibus utitur, aut uti debet, rōne & experimēto ſelecta, ac a fideli & experto aromatario parata, munda, & pulueris expertia ſeruare ſtudeat.

Miniſtri qui medico aſsiſtunt, & eidem opem ferunt, pauci ſint, ſed experti, affabiles, & timore vacui.

Medico operante, omnes ſileant, pueri & mulieres procul arceantur, ac rumores omnes uitentur.

Priuſquàm ad operationes ſe conferat, uulnerati vires diligenter perpēdat. nam ubi eſt indigentia, laborandum non eſt. Secundo morbi magnitudinem conſideret, ne prędicendo hallucinetur. Tertio ſymptomatum naturam, quę ſi ualida, ac timoris plena fuerit, & conſilium, & ſocios quęrat, ne mali medici nomen ſubeat.

Si uulnus dilatare tentauerit, caute id agat, ne lęſa pars nimis imbecilla reddatur, & turpis inde reſideat cicatrix, & ne pericraneum operationem impediat.

Frontem, tempora, ac caluarię ſuturas, quam fieri poteſt, incolumes conſeruet.

Vrgente neceſsitate, ubique, quocunque tempore, & qualibet die, operationes adimplere tenetur.

Niſi indicia propria, & cauſę immediatæ adfuerint, oſſa caluarię terebrare minime conuenit.

Ante terebrationem, infirmi aures, aut lana, aut xilo, obturentur.

Operationes qualeſcunque fuerint, ſedem decliuiorem expoſcunt.

Cauere oportet, ne operando os caleſcat, & membrana inflammetur.

Dum inſtrumenta ad diploidem deuenerint, cautè procedatur, & quanta ſit penetratio, ſpecillo ſępe, ac diligènter perquiratur.

Inter fricandum aut terebrandum, os eo pacto auferatur, quòd quę ſub eo humiditates extraneę continentur, commode expurgari poſsint.

Oſſa terebrata ui extrahi non debent, ſed roſaceo tepido ſępe humectanda ſunt.

In ęſtate bis, in hyeme ſemel, uulnus curare oportet.

Quæcunque capiti adhibentur, calida qualitatibus adhibeantur.

In qualibet operatione, caput linteis calidis coopertum detineatur, & nulla apparente inflammatione, ignis propè ęgrum conſeruetur.

Medicus, medendi rationem, medicaminum uires, lichinorum, plagellarum, penicillorum, turundarum, ſpleniorum, faſciarum, & clipeorum quantitatem, numerum, materiam, & formam, omni ſtudio conſideret, ne comprimant, aut nimis calefaciant.

Symptomatum prohibitionem pręuideat, et ea quę apparent, corrigere, et profligare ſtudeat.

Neceſſarias indicationes, pręparando, abſtergendo, carnem producendo, ac cutim inducendo, ſecundum temporis opportunitatem obſeruet.

Faſciandi modus, primis diebus ſit retentiuus, poſtea expulſiuus, ultimo incarnatiuus.

Si oſsis ſuperficies deſquammari debet, uulnus apertum pręſeruetur, et oſsis eleuatio expectetur.

Cito, et ſero, oſſa deſquammantur, ſecundum patientis habitudinem, ętatē, exercitium, et anni tempus, aut topicorum potentias, et operationes.

Optimi medici munus eſt, ut agat cito, tuto, lęte, et quam minimo cum dolore, et hoc illius potiſsimū munus eſt, ut in ſuis operationibus, ſi non iuuet, ſaltim non noceat.

Hæc ſunt, quę in materia de caluarię curatione, ex nunc habere potuimus, et pro fine primi libri, huius primę ſectionis, ad laudem omnipotentis Dei. cui infinitas, ac immortales reddimus gratias.

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE.

Liber ſecundus.

DE FACIE VVLNERATA CAP. I.

FAcies, ideſt pars illa tota, quæ capillis ſubiicitur, ac mento & auribus terminatur, motuque uoluntario mouetur, a Græcis Proſopon dicta, cum ſit membrum iniurijs exterioribus expoſitum, ſæpe uulnere aliquo affligi ſolet, nempe ab acuto telo perforante, aut ab enſe vel gladio ſecante, aut a re graui, obtuſa, & plana, contundente, vnde variæ, ac diuerſæ in ea occurrunt continui ſolutiones. Quarum omnium, de ſectis uulneribus ad præſens aliqua enarrare decreuimus. Huiuſcemodi enim uulnera, aut ſimplicia ſunt, & per ſe ſola manent, ac citra ſubſtantiæ deperditionem; aut alio morbo, vel diuerſo ſymptomate, aut propria cauſa complicantur. Porrò ea ſimplicia vulnera ſunt, quæ rationem cauſę non obtinent, & carnoſas tantum partes leuiter offendunt: nempe frontem ſolum, aut genas, & nihil proprij habent, ac tuto, cito, ut ſine moleſtia uniuntur & agglutinantur. Pręſertim, quia hę partes ſiccę, & uiſcidæ natura ſunt, ob id faciliorem curationem admittunt, ac ratione, medici finalis indicatio, una tantum remanet, ut ſanato vulnere, cicatrix perpulchra, ac decora reſideat & appareat. At [a] ſi uulnus in ſummo non reſidet, aut per longitudinem alte deſcendit, non parui timoris iudicatur. & prima eius curandi methodus eſt, extraneorum ſi quę aderint, ablatio, mox labrorum [b] ęqualis, & iuſta unitio; Extranea propterea extrinſecus aduenientia confeſtim auferenda eſſe exiſtimamus, dum ſane ſine iactura, & magno dolore, educi poſſunt, ut vulneris labra cito coire valeant. extranea verò appellamus, non tantum quę extrinſecus adueniunt, ſed quæcunque noſtræ naturæ contraria aliquo modo ſunt; aut ab ipſa natura conſeruari nequeunt, ut pili, ferrum, uitrum, lignum, lapis, oſſa fracta, caro contuſa, ſanguis a uenis extramiſſus, & ſimilia; quæ omnia, aut curationi aduerſantur, aut turpem cicatricem producunt; quemadmodum & telorum ærugo, aut ſclopetorum pulueris nigredo, aut goſſipium exuſtum, quod frequenter, ut ſanguis cohibeatur, uulneribus adhibetur, aut mala medendi ratio, in qua prima die ſumma ope nitendum eſt, ut nihil agatur, priuſquam vulnus intus purgatum ſit, nequid ibi alienæ rei, ne linimētum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, nec concreti ſanguinis relinquatur. id enim & in pus uertitur; & inflammationem mouet, & conglutinari uulnus prohibet. quare non inconuenit interdum, ipſum aut uino, aut poſca abluere; poſtmodum, vt vulneris partes quàm rectisſimè adinuicem coniungantur, nempe accommodata futura, acu videlicet ſubtilisſima, breui, ac rotunda: cuius cauda ita excauata ſit, ut in ea filum ad faciliorem acus tranſitum recondatur. ſic enim mitius corpori inſidet filum. verò lineum, æquale, & duplicatum; ſed non ſericum probatur. nam id carnem cito diuidere ſolet. Puncta verò breuia ſint & adinuicem æqualiter diſtent, quæ nec admodum profunda, nec multum in ſummo figantur. Siquidem hæc non retinent: illa uero cutim facillime ſecant: hoc peracto, ſi ſanguis multus emanauerit, oui albumine, aut poſca, aut pulueribus ad hoc deſtinatis, ſi alter non datur modus, ſiſtatur, a goſſipio ſiue bombice adusta

a ¶ Gal. 4. de ſympt. cau.

b ¶ Cel. lib. 5. c. de glut. uul.

omnino abſtinendum eſt; ſiquidem eius nigredinis veſtigia in cicatrice apparere ſolent. Poſtmodum victum tenuem, donec ab inflammatione aut reliquis ſymptomatibus æger tutus fuerit, præſcribere oportet. venam cephalicam ſi affectus eguerit, ac ætas & vires ferant, immerito prius clyſtere molliente aperiamus: medicamenta etiam laxantia, mitiora tamen iuxta humorum dominium, exhibeantur. ac, vt quotidie aluus libere fluat curabimus. Animi ac corporis quies ſumme probatur. Altera uerò die, vt partes ſectæ rore proprio ac elementari per uiã ſcilicet primæ intentionis, abſque ſanie uniri poſſint, ſtudere oportet; nempe glutine aliquo, ſuper linteolis hinc inde extenſo. quo ſic vnitæ partes conſeruentur. quo facto, quamprimum ſutura ſecetur; & puncta amoueãtur. Gluten verò vario modo parari ſolet. Aliqui glutine piſcium aceto ſolutum, & coctum, vtũtur. alij ex oui albumine diu concuſſo leuiter, fundũ vaſis æneі cooperiunt. deſuper poſtmodum tenuiſſimam calcem viuam, vt vix appareat, inſpergũt. & facta tenaci mixtura, paratam telam liniunt; accipiunt multi gummi arabici, dragaganti, maſticis, myrrhæ, picis, ſanguinis draconis, calcis viuæ. an. drag. s. pollinis, ideſt farinæ volatilis molendini drag. j. albuminis oui q. s. miſce. Alii Gluten ſic conſtruunt, & hoc illud eſt, quo quam ſæpiſſime uſi ſumus. Accipiunt caſei vaccini antiqui non ſaliti, ad libitum, ipſumque diu terunt, vſque ad mellis conſiſtentiam, cum oui cãdido hyemali tempore, aut lacte ficuum ſub magnis æſtibus, aut ſaltim cum aqua roſacea, & addita uiua calce optime puluerizata q. s. iterum omnia ſimul, uſq; ad glutinis formam componunt, quam iſti collam vocant, & ea hoc modo utuntur. facta labrorum vulneris ęquali vnione, vbi motus validus non adeſt, ac pannis lineis validis & non aſperis glutine aliquo linitis ac vtrinque admotis, qui ut exigit uulneris forma, quantitas, & ſitus, diuerſas effigies præ ſe ferunt, nempe Triangularẽ, [1] aut Quadratã, [2] aut Semioualem; [3] aut Oualẽ, [4] aut Oblongã, [5] aut alterius modi, ad formã ſcilicet partis inciſæ, cui applicari debent, uulnus cõſtringunt, quemadmodum in his figuris, caracteribus ſignatis, concerni poteſt.

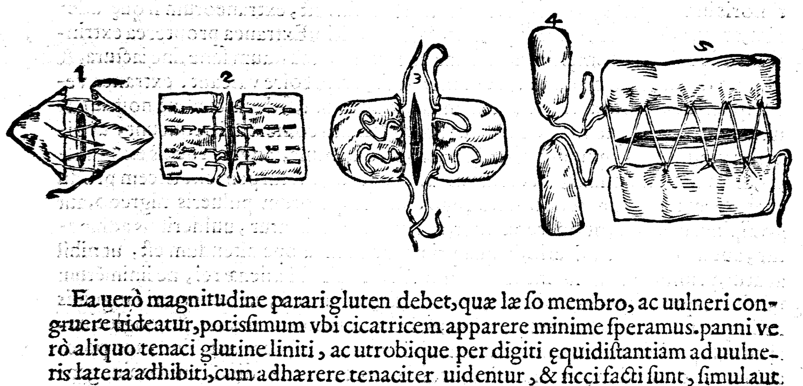

Ea uerò magnitudine parari gluten debet, quæ læſo membro, ac uulneri congruere uideatur, potiſſimum vbi cicatricem apparere minime ſperamus. panni verò aliquo tenaci glutine liniti, ac utrobique per digiti ęquidiſtantiam ad uulneris latera adhibiti, cum adhærere tenaciter uidentur, & ſicci facti ſunt, ſimul aut laqueis, aut ſutura conſtringantur, donec uulneris labra ad inuicem rectę cõmiſſa coierint, quæ poſtmodum ſuperaddito medicamento ex oui candido optime concuſſo, addita roſaceæ aquæ quarta parte, glutinabuntur: aut Recip. aquæ ardentis, uitæ nuncupatæ, decoctionis conſolidæ, æquiſeti, & maſticis in uino, albuminis oui diu concuſſi, an. portione æquali: colentur, & quod percolatum eſt, utere: Turundæ uerò ſi in profundis uulneribus, aut ubi oſſa fracta ſunt, aut caro ablata, uel intemperies aliqua apparuerit admouendæ non ſunt. Sic enim cicatrix deletur. At ſi uulnus cauum fuerit, uel carnis aut oſſis pars aliqua dempta eſt, tũc

& la-

& latā & turpem cicatricē expectare oportet:si sanguinis copia emanat,opportunis præsidiis sistatur;postmodū ab omni superfluitate expurgato uulnere, digito q̄ratur, an os rimā aut manifestā fracturā patiatur. siquidē notæ fracturarū ossiū sensu tactus sunt satis perspicuæ,quæ aut ubiq; seiūcta sunt,aut aliquo lateri adhęrēt;si ex toto fractura est diducta auferatur. Secus uerò nullo mō dimouenda est ne inde turpis resideat cicatrix. huiuscemodi enim vulnera adhibitis opportunis remediis ac conuenienti ligatione,quæ in fronte,aut ubi pili non adsunt,stringere debet,facillime adhærent,& agglutinantur. Igitur dimissa acuum auolutione, aut pelliparioru m sutura,qualecunque fuerit vulnus,aut in parte molli &mobili, aut sicca & immobili,fibulatione siue communi sutura uti commode expedit;quę inde per aliquos dies tali puluere a putredine præseruetur.Recip.sarcocollæ,dragaganti,terræ samiæ,aloes,masticis,an.drag.s. misce. & fiat puluis subtilissimus. si humiditas multa abundauerit,sutura secetur, & glutine aliquo labra simul committantur.in imis partibus orificio dimisso,&tunc emplastro illo celebri barbaro simplicioris temperaturæ,aut triapharmacon,aut de minio,aut de pulueribus vti tempestiuum est. quæ autem commissæ sunt partes,prima die nec nimis latè , nec nimis arctè constringantur,sed gradarim iam expurgato uulnere, præsertim si ad buccam terminauerit.tunc enim assiduè rhodomel adhibeatur interius,& os aliquo magistrali decocto abluatur,quale hoc est. Reci.pentafilonis,myrthilorum, radicum consolidæ maioris,gummi arabici,dragaganti an.misce,& decoctum in uino nigro paretur.cui addatur syrupi myrthini,aut rosacei , aut diamoronis,q̄đ sat erit,& utere:Interim multa obseruanda sunt.nempe ne vulneratus ui quadam manducet.nam uiolenta masticatio,ac multus risus & frequens loquela,si vulnus alicuius fuerit momēti,suturas abrumpit.porrò esca humida,meri potus,aer malus,venus,ira,clamores,& similia vnionem prohibere solent,quæ naturæ tantum opus est;si autem carnis portio sublata fuerit,nec sutura, nec glutine vti est opus. siquidem a sutura uulnus recollecti marsupii effigiem præ se fert. Tunc vulneris caui sanandi prima indicatio nobis insinuat,carnem eadem specie cum ea quæ periit rursus gignendam esse.quo fit , vt geminus curandi finis nobis propositus sit, nempe repletio & vnitio:quoniam & affectus geminus est,uidelicet continui diuortium,& cauitas,quæ ex amissa propria substantia est contracta. itaque cōtinui diuortium unionem,cauitas repletionem desiderat. Particulares verò indicationes,quibus caua uulnera repleri solent,sumuntur ab ægri tēperie vniuersali,ætate,sexu,exercitio,modo uiuendi, nec non sedis affectæ natura , & compositione. adhuc,uulneris quantitate,& symptomatum robore:siquidem horum plurima dū à symmetro naturali deuiant,caro non generabitur . nam carnis gignendæ materia,sanguis bonus est,qui nec quantitate, nec qualitate uitiosus fuerit. opifex uero,& effectrix causa,natura ipsa quæ opificis rationem non habebit,nisi subiecta materia iustum temperamentum obtinuerit;& sanguis,qui ad eam fluit,bonus,& modicus sit.hac ratione,his ambabus causis,unde caro nascitur,præsentibus,nulloque extrinsecus quod impediat obstantę, carnis generatio prohiberi non potest.Quæ uerò singulatim in hac indicatione obseruanda sunt, loco suo explicabimus:ubi uerò uulnus purgatum,ac repletum fuerit,ut cicatrix pulchra inducatur, quod summe necessarium est,studere oportet. hęc ex cuticula quadam noua producitur,quæ talis omnino qualis erat quę periit,esse non potest;illa quidem ex semine patris ortum habuit,hæc per accidens,gignitur,& cutis officiū supplet,quæ carnis tegumentum est;unde interdum ex medicorum imperitia, aut negligentia cicatrices deformes,atque indecoræ producūtur;pro ut aliquæ cauæ sunt, ubi ossa excauata fuerint,quæ teste Hippocrate correctionem non admittūt.interdum ex mala medela,quæ ante tempus opportunum cicatrizantibus medicinis,Epulotica græce dicuntur,vsa est. Tollitur hoc symptoma,cicatricem remouendo, & vulnus denuò planum renouando.quod facit assidua fricatio,cum vino puro, aut

gera-

geranii foliis, aut cantharidibus, donec uesicula eleuetur. qua amota, uulnus, adhibito emplastro aureo, aut basilicone minori, carne repleatur. postmodum noua cicatrix inducatur. At si eleuata & eminens plus iusto apparebit, aut inæqualis, & crispa fuerit, si adhuc recens & tenella extiterit, diu ex antiquorum [a] experientia, asinina pinguedine fricetur, & superaddita lamina plumbea arctè alligetur: si vero dura, inueterata, & callosa erit, scalpello exulcerari debet, aut medicamento, quod duram substantiam excedat tollatur, aut saltem cute exulcerata supereminēs caro aut alumine rochæ adusto, aut hydrargiro præparato, aut squāma æris combusta, aut aliquo simili Epirotico absumatur. donec sanæ cuti æquetur, & tunc cicatrix inducatur. quæ si dura tātum percipitur, admoto diachilone, aut lithargyro, aceto acri nutrito, molliatur. quod etiam faciunt radices cucumerorum agrestium tritæ, addita anserina axungia, aut ciclaminum radices tritæ cū melle: delet nouas cicatrices vnguentum alabastrinum, de pomo citri, & de ouo. idem facit oleum de tritico, de myrrha, de vitellis ouorum, balsaminum, & balsamum ipsum si haberi potest. valet etiam mirificè in uere aqua quæ a uite incisa resudat, aut a fraxino uiridi, cum altero capite aduritur, aut ab ouo recenti, si apud prunas coquitur: Nigricantes uerò cicatrices, aut malo colore affectas, remouet oleū, in quo brioniæ radix incocta fuerit, aut calamintha in uino ebullita; aut Recip. argenti sublimati unc. s. succi limonum drag. ij. ducantur omnia in mortario lapideo, cum pistillo ligneo, sub sole, donec siccetur. deinde ponatur in linteolo, & fiat fasciculus, qui leuiter immergi debet in duabus partibus succi limonum, & una aquæ rosarum. & ita dimittatur, donec succus totus absumatur; & facta leui expressione, ex eo quod expressum est, cicatrix liniatur. Hæc pro cicatricibus reparandis agenda sunt: Attamen, vt ait Celsus, libro quinto, capite uigesimosexto, circa finem, stultum est si uel excreuerit cicatrix, uel caua fuerit, decoris causa rursus & dolores, & acrem medicinam sustinere.

a ¶Dioscorides lib. 2. cap. de adipibus. Aetius li. 13. cap. 131. Paulus. lib. 4. c. 47. Auicenna. 4. 4. tr. 3. ca. 14. & 7. 4. tr. 2. cap. 4.

DE OCVLORVM VVLNERIBUS. Cap. II.

OCVLI, ideſt organa uisus, uulnere aliquo affici solent, a telo præsertim acuto & perforante; sæpe etiam a re graui, obtusa, & æquali, nempe lapide, aut pila, aut re simili contundente; rarò uero aut nunquam, sectū uulnus patiuntur, quin & facies ipsa magno vulnere ac profundo lædatur, cum oculi cauis sedibus sint reconditi, ac præseruati: eorum vulnera apertissime sensibus dignoscūtur, & modico magnum negotium, ac ægrotanti periculum non minus afferunt, ob id, quia eorum membranæ ac nerui immediate a cerebro propagantur, maximo sensu præditi sunt, & ad uisoriam facultatem destinati humores continent labiles, tunicas tenuissimas, perpetuo mouentur, & fluxiones recipiunt vndequaque facillime, quare non ab re est, aut cæcitatem, quæ ex paruo admodum ictu oriri solet, aut futuram mortem ob aliquam conuulsionem, prædicere: Quomodocunque verò læsio aliqua, eis contigerit, statim eiusdem lateris vena cephalica aperiatur. ob eorum enim nimium sensum, facillimè atrocissimo dolore cruciantur, & quamplurimæ materiæ ad sedem dolentem plus iusto trahuntur, & inde inflammatione uexantur; unde ne oculus corrumpatur vereri oportet: nam ab Aetio sic dictū est, ubi profundum uulnus in oculo obtigerit, ne insiti humores periclitentur, obseruari oportet, ac ne inflammatio subsequatur, quam febris, & conuulsio comitatur. præomnibus [a] ergo si uires ferunt, uena cubiti capitalis secanda est. inter initia enim nihil hoc præsidio efficacius: at si uenæ sectio non admittitur, purgatorio idoneo vtamur; sin minus, clysteribus aluum subducentibus, euacuatio fiat, victus

a ¶Hipp. 6. Aphoris. 31. & 7. Aphor. 47. Cel. lib. 6. c 6. Gal. 4. de comp. m. sēm locos. & libr. de oculis cap. 10. Aet. lib. 7. c. 22. Pau. li. 3. c. 22. Auic. 2. 3. tr. 2. c. 5. Rasis. 9. ad Alm. cap. 15.

ctus ratio tenuiſſima ſit,& ea omnia cauenda ſunt,quæ caput replere ſolẽt,ac fluxiones irritare,uinum ex toto,vſque quo accidentia quieuerint,prohibeatur, obſcuritas probatur,motus omnis & mentalis & corporalis alienus ſit: ſternutare, uomere,ac fortiter clamare,peſſimum eſt:repellentia vero aptiſſimè fronti ac tẽporibus admouebuntur.parantur ex oui albumine concuſſo,aqua roſacea, & boloarmeno,aut ex unguento roſaceo croco & ceruſa: in oculo candidum oui aliquandiu digito agitatum inſtilletur.ac deſuper cataplaſma adhibeatur, ex oui albo & luteo contuſo,addito rhodino,vino nigro,& hordei farina,ita ut leuiter tepefactum & lana exceptum adhibeatur.& leui faſcia æqualiter comprimatur. In ſecundo apparatu,albumini ouorum adijcere poterimus,collyriũ albũ ſine opio ad dimidium,ac deſuper fomentum,quod ex roſarum,meliloti,ac capitum papauerum,decocto,cum medulla panis,uitello oui,croco,& mulierum lacte, componitur.oculus uerò leuiter deligetur,& cataplaſmata leuia ſint,ac ne ſiccentur,crebro permutentur:& ſuperna palpebra ſola ex his contegatur:ſi oculus dexter afficitur,dormiat patiens ſuper latus ſiniſtrum;ſi uulnus fuerit in ſiniſtro, quieſcat ſuper latus dexterum. In tertio uerò aut quarto apparatu Recip.Syeph albi ſine opio Raſis [a] drag.ij.aquæ roſarum,albuminis ouorum an.unc.j.tutiæ præparatæ drag.ij.ducantur aliquamdiu omnia in mortario marmoreo, & utere ſub forma collyrij:aut Recip.lapidis hæmatitis præparati ſcrup.ij.camphoræ,aloes loti, an.drag.ij.tutiæ præparatæ,ſieph memithæ an.drag.s. miſce in mortario plũbeo uſque ad linimenti conſiſtentiam,& utere. medicamenta hæc omnia ob particulæ naturam ab omni roſione ſiue morſu aliena,adhiberi debent; inter quæ quod ex pompholige & aloe lota conficitur,ab omnibus probatur. Succi etiam quamplurimi ipſis miſcentur,non ſolum roſionis expertes omnino, ſed qui vehementiſſimos dolores lenire poſſunt. ut Poligonii,oleaſtri,aut Plantaginis. Nos uero ab oui albumine non diſcedimus.conſtat etiam talia præſidia, cum medendi tempus prope eſt,ut formentur,eo quod cito areſcunt:omnes pariter pũcturæ in oculo,quales a ſtylo aut aliquo conſimili telo imprimuntur,magni timoris ſunt, & ſi cornea perforatur,exeunt humores & muci,preſertim aquoſi, & inde cęcitatem expectare oportet.igitur poſt uniuerſalem curandi methodũ,ſi nullus inſtat dolor,ſolo oui candido;ſecus uerò turturis aut columbę ſanguine, irrigandę ſunt, ab initio quidem fomenta, aut cataplaſmata calida uitanda merito ueniunt, ſed ea uſui ſeruentur, quę ad prohibendas inflammationes parantur; collyria etiam leuiſſima adhibeantur, quanuis uulnus impurum apparuerit: experti pluries ſumus trifolij oculati ſuccum;andacocham iſti vocant, addita tutia præparata, & cando pulverizato.adhuc oui candidum diu contuſum cum tertia parte aquæ roſarum, ac parum quid tutiæ præparatæ & boliarmeni.aut Recip. ſyeph de thurę drag.j.de plumbo,tutiæ præparatæ,aloes loti,candi,an.drag.s.ſucci andacochę, aut euſragiæ,aquæ roſarum an.q.s,miſce,donec collyrium efformatum fuerit.de quo guttatim tepidum in oculo inſtilletur,ac deſuper linteolum vnguento roſato Meſues,aut ceruſato coopertum applicetur.ſi multa effluit humiditas,tali præſidio exiccetur.Recip.lapidis hemathitis,antimonii præparati,tutiæ præparatę an. ſcrup.j. croci g.v.miſce & fiat puluis tenuiſſimus.qui in linteolo ſub faſciculi forma alligetur, & bulliat in aqua plantaginis & roſarum, & fiat expreſſio,& quod expreſſum eſt guttatim oculo adhibeatur.Si uero oculus prolapſus fuerit,vt ex caſu ab alto,aut ex violenta quadam capitis percuſſione contingit,ruptis nęmpe vaſis,aut pelliculis,aut lacertis quibus in eius capſula adhæret & conſeruatur,periculoſa ſequitur affectio,& ſi foras iam ruptus procedit,ſine auxilio res eſt,quamuis dixerit Galenus [b] incredibile quippiam,& quod nunquàm antea videre conſueueram.Puer cum iuxta pupillam ſtylo pungeretur,effluente protinus aquoſo humore, imminuta eſt pupilla, ac ceratoides tunica omnino corrugata videbatur,qui mox curatus,viſum recuperauit,inſtaurato ſcilicet humore paulatim,qui antea effluxerat.Sed huiuſcemodi euentus raro videntur.nam talia vulnera magna ex parte cæcitatem inducunt:ab Hippocrate [c] equidem dictum eſt. quibus

rum-

[a] Libro. 9. ad Alm.cap.15.

[b] Libro. 1. de ſympt.cau.ca.2.

[c] Lib.2.prædictionum.

rumpuntur oculi,& postea prominent, vt extra locum oculus sit, his& tempore, & arte,opem ferre non datur,ad hoc ut uideāt.posset fortasse humor albugineus restitui,tunica intacta remanente, quod euenire nequit, si vitrea aut vuea fuerit vulnerata:cunque igitur affectus similis occurrit,statim ea curatio adhibenda est quæ per venæ sectionem, & capitis purgationem celebratur. cibus ac uini potus subtrahendus est,& ea topica conferre videntur,quæ dolores emulcere solēt.exterius vero repellentia adhiberi debent,quæ non exasperent, hoc est nō validam habeant astrictionem;mitigatoria uero sunt oui albumen,fœnugræci decoctum, sanguis columbaceus,sub ala extractus tepidus, ac mulieris iuuenculæ lac recenter in oculo expressum.Hæc verò monohemata grece dicta medicamenta,in uehementissimis doloribus,aut dum inflammationis initium ueremur, aut propter fluxi humoris acrimoniā administrare tenemur: non tamen immediate supra uulnus,sed in locis propinquioribus,exterius vero spongiam mollem,aut spleniū posca,aut uino astringente, aut rosarum decocto imbutam superdare commodum est;aut tale adhibeatur medicamentum,Recip.syeph albi completi, syeph de piūbo an.drag.j.seminum papaueris albi,fœnugræci an.drag.iij. aquæ rosarum, lactis mulierum an.drag.s.pulpæ pomorum coctorum vnc.ij.misce pro cataplasmate,aut Recip.foliorum papaueris albi coctorum sub cineribus, carnis malorū dulcium similiter coctorum an.unc.ij.croci drag.j.farinæ semi.fœnugræci drag.s. lactis muliebris vnc.j.s.olei rosati cōpleti abluti q.s.misce,& fiat cataplasma.in dolore uerò mitiori sat est,emplastrum parare ex pulpis pomorum dulcium sub prunis coctorum,cum saccharo copioso,vnguento rosacco,& croco : caput pilis denudetur,& cucurbitula occipiti,ac uertici,affigatur: reuulsiones a longinquis secundum omnem modum laudantur,& vsus acrium clysteriorum summopere probatur.cubantis locus obscurus sit, & lumen oppositum conseruetur. Somnus ac quies,perpetuo sint,eleuato capite, aer verò & omnia calida uitentur. coitus etiā his uulneribus inimicissimus est: At si vulnus simul cum inflammatione obortum fuerit,curationem ex iis quæ inflammationem linire,& concoquere possunt moliemur,non neglectis iis,quæ ad vulnus proprie pertinere videntur.Ad discutiendum ac dissoluendum sanguinem ex ictu,aut contusione in oculo, aut tunicis concretum, ruptis nempe aut contusis vasis in oculorum tunicis,affectus græce Hyposphagma, & ab Arabibus Taifati dictus,facit sanguis columbaceus calens cum muliebri lacte instillatus,ac desuper medulla panis torrefacta, & vino rubeo macerata ac expressa.valet absynthium viride tritum, cum oui albumine, nocte superpositum.pariter & fomentum ex decocto fertulæ campanæ, & seminum fœnugræci:aut Recip.collyrij albi,mucilaginis seminum cidoniorum aqua rosarum extractæ an.vnc.s.aloes loti,tutiæ præparatæ an.drag.s.misce,pro collyrio, laudatur ad hoc collyrium diarodon,nilli,& diasmirnon,ac multa alià medicamenta,quæ a Galeno [a] descripta sunt:si quod autem vulnus bulbi, siue oculi capsulā tantum læserit,tunc terebinthina abluatur, aqua consolidæ aut fœniculi, & cum ea vulnus regatur: si uerò sagitta hoc effecerit, magnus inde oritur timor, & ea tunc obseruanda sunt,quę infra libro sexto explicaturi sumus:si quid uero pręter naturam in oculi substantia infixum fuerit,ac ita ibi resideat,quod nisi quadā violentia euelli possit, nullo modo commouendum est,præterquàm si ęruginosum aut uenenosum fuerit,sed opus totum naturæ committatur;localia uerò medicamenta parentur,ex oleo terebinthinæ,aut de uitellis ouorum,& parum quid croci,exterius fomentum adhibeatur ex decocto fœnugræci,rosarum rubearum, & plantaginis in vino nigro,ad coercendam inflammationem:oculorum uerò cicatrices attenuat,collyrium ex succo eufragiæ,& rutæ,cum melle,& sagapeno; aut ex succo anagallidis & fœniculi,cum melle,& felle taurino.

a Lib. 4. & 5. de comp.m. sm loco s.

DE NARIBVS SAVCIATIS. Cap. III.

NARES, [a] hoc eſt inſtrumēta odoratus, multoties aut tranſuerſaliter, aut oblique, vulnerantur: interdum contuſione aliqua affliguntur, aut eorum pars amputatur, aut denſiores partes franguntur. quomodocunque autem lædantur, ſi affectus ad narium foramina non deuenerit, curationis methodus eadem ſit, quæ capite de ſimplici vulnere faciei ſuperius iam deſcripta eſt. Si verò foramina ipſa ſecta fuerint, ſumma diligentia adhibenda eſt ne odoratus aut minuatur, aut deſtruatur. quare partes vulneris ſimplici ſutura, acu nempe breui, & curua, quæ ſi talis in promptu non habetur, igne ſupercalefacta recuruetur, ſecundū iuſtam naturam, ad inuicem cōmittantur, vt deinde cicatrix non ſit deformis, non diſtorta, ſed aſpectu iocunda: inde ſuperaddito oui albumine optime agitato, internæ partes digitis minimis in nares immiſsis, aut ſaltem ſpecillo, exactè & concinnè ſunt componendæ; ac ſi decet cannula argentea, aut plumbea, aut penna anſerina, aut vulturis, aliquo conſtringente linimento exterius auoluta naribus imponatur, vt eorum forma ac vtilitas & officium conſeruetur, id eſt ne ſpirandi ac odorādi facultas deſtruatur, ſi partes nimis arctè coierint; exterius verò aut oui candidum, aut barbarum ſimplicioris temperaturæ adhibeatur. at ſi hæc curandi ratio moleſta fuerit, quia inſpiratio prohibetur, aut quia patiens diſtillatione vexatur, aut dolore affligitur, turundæ interius adhibeantur molles nempe, ac flexibiles, barbaro mirthino multo ſoluto, munitæ. Siquidem nares ſolēt humido proprio citò glutinari, hac ratione quanto citius expedit, puncta ſecentur, & gluten aliquod imponatur, vt de facie vulnerata dictum eſt. Dum verò contunditur, & continui nulla apparet ſolutio, ſtatim manibus comprimatur, & rectè æquetur, ne ſimus reddatur, aut deorſum ſpectet, aut in neutram partem inclinetur, ac ſtatim, oui luteum cum duplici rhodini parte applicetur. aut oxirhodinum cum cerusſa adhibeatur. Sic enim dolor quieſcere ſolet, & fluxiones inhibentur. poſtremo nigredinem tollit, emplaſtrum ex ouo, aut alabaſtrinum. ſtudere enim debemus, vt quæ contuſa ſunt, maxime ab inflammatione tueantur, & quæ inflāmata ſunt, celerrimè ab inflammatione liberentur: ob id parce viuere, ac corpus totum euacuare, optimum præſidium eſt.

[a] Hipp. li. 2. de articulis. Pau. li. 6. c. 91. Auic. 5. 3. tr. 3. cap. 3.

SI frangitur naſus, fracturæ modus vnus non eſt; ſiquidem interdum comprimitur, interdum abrumpitur, interdum etiam deorſum, aut ad latus, aut in ea parte, quæ cartilaginoſa eſt, aut in ea, quæ oſsibus continetur, inclinatur. ima narium pars quia cartilaginea eſt, frangi non ſolet, ſed contundi, ſima peruerti, ſuperior, quæ oſſea eſt, frangi: commodisſimè enim reſtituitur naſus fractus, ſi in inferiorē partem demittitur, eadem die, vel certe paulo poſt: Naſus enim, ait Hippocrates, ex omnibus corporis partibus facillimè cōponitur. equidem nullum unquàm naſum fractum vidimus, qui non poſſet protinus componi, ſi priuſquàm callus increſcat compellatur, modo quis rectè mederi poſsit, ac vellet.

ERGO ſi fractura omnino in inferiori parte fuerit, dirigere eam oportet, atque ſuperiùs compellere, & in priſtinam ſedem reſtituere. ad quam rem nullus medicus magis idoneus eſt, ſi homo id dare operam uelit audeatque, quam ipſius ægri manus, ac digiti indices, qui maxime ſecundum naturam ſunt, aut ſi non ipſius ægroti ſaltem pueri, aut mulieris, mollibus ſiquidem manibus opus eſt, ut optime naſus fractus in priorem effigiem reſtituatur. utrinque enim digitos qui naribus accommodentur immittere oportet, ac in imum, quantum fieri poteſt, atque ita quieſcere nulla obſtante ratione, donec agglutinetur, uel certè multo tempore; in naribus quidem callus citò increſcit, & niſi corrumpatur, ait Hippocrates, decem diebus ſaneſcit: ſi uerò id fieri nequit, licet aliquid in naribus

bus inserere, vel linamentum, vel linteolum, ita figuratum, quod idoneum sit, & linimento aliquo cinctum, quale ex manna thuris, bolo armeno, mastice, & oui albumine diu agitato parari solet, & sic unum singulis foraminibus nasi imponatur. Galenus verò frustum pulmonis ouili conijcere docet, asserens si spongiæ indantur humorem imbibunt. antiqui linteolum cartaginensi pellicula auolutum circumsutumque adhibebant, quod magis probatur quam ouilis pulmo: At vbi fractura superior fuerit, nihil horum dimitti intus potest, nam difficulter spiratus trahitur, sed grandis penna mollis, pellicula circundata, ne fracta aliqua pars in eius cauum decidat, ea siquidem est, quæ impulsu æget, ut excitata possit in suam sedē detineri. Quod si plura erunt fragmenta, eodem modo extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellenda, & adhibito medicamento ex farina milij recenti lota, & glutinosa, bolo armeno, draganto, thure, mastice, ac resinę portiuncula habena ad hoc idonea sic conseruari debent, nec altera fascia adhibenda est. nam, ut ait Hippocrates, qui præstantia uincula amant, sine mente complura alia lædunt, ut quę magis partes resimas efficiant, & distorqueant. attamen habena interdum sic paratur, quę uel ut pollicem non excedat, uel quantum conuenit lata sit, & extrinsecus naso, qua parte declinatur, intendenda, sic ut nasus dirigatur. longa cū esse debet, ac tum sub aure, ac circa caput sursum adducenda, & ibi auoluta uincire. uerum ad nasi fracturarum diuersitatem, uarii modi fasciandi, ac fasciæ admodum diuersę a Galeno libr. de fasciis fuerunt descriptę, ueluti funda, accipiter, uallum, rhombus, & semirhombus, quæ fere omnes literæ X imaginem præseferunt. Cumque nasi pars aliqua ex toto amputatur, præsertim cartilaginosa, curationis spes omnis deperditur, ob id, quia hæc pars [a] cum exanguis sit, neque augetur, neque coalescit Deficientes uerò partes, inquit Galenus [b] quæcunque ex sanguine ortum habent corrigi quidem non est impossibile, quæ uero ex semine, pro pemodum impossibile existit: porrò augentur partes si iam defecerit propria substantia: subnascente carne, quæ deperdita est, & uocatur cohalitus per uiam secundæ intentionis. a græcis verò sissarcosis. Coalescunt uerò dum rore proprio ac elementari agglutinantur, & dicitur cohalitus per uiam primæ intentionis, simphisis græcè dicitur: Igitur audiendi non sunt, qui ablatum nasum denuo restituere pollicentur, quoniam neque naturæ artificium, neque artificis munus tam amplo priuilegio cōstitutum est, ut abscissum penitus, a facie nasum, in integrū restituere possit, nec nasum semimortuum rescindere debemus. Siquidem partem nasi sic constitutam, rectificatam, & agglutinatam interdum uidimus: curantur communiter nasi uulnera siccissimis medicinis. nam Hippocrates, ea vulnera abunde siccari noluit: porrò si pars nasi frigida aut semimortua apparuerit, eam, aut patientis manu calefacta ac diu applicita, aut linteolis supercalefactis adhibitis, exalefacere oportet. ad quod etiam facere solet pullus gallinaceus, aut columbaceus de recenti sectus, & calidus suprapositus: prius tamen partes sutura condecenti uniantur. nasus siquidem nisi ex toto amputatus fuerit, & conciderit in solum, facillime agglutinationem recipit.

a ¶Hipp. libro Aph. 19. 7. Aph. 28. li. 1. de morbis. & lib. de Coac. præno. Arist. libro 1. de Hist. ani. cap. 13. Gal. lib. 1. de semine c. 8. li. 3. art. par. m. c 91. & 3. meth. cap 5.

b ¶Lib. ar. par. m. c. 87. libr. de consti. ar. m. c. 7 & libr. de semi. cap. 8.

DE LABRORVM VVLNERIBVS. Ca. IIII.

VVLNERA labrorum, quæ ex quatuor musculis, qui ipsis famulantur composita sunt, quorum fibræ uario modo procedunt, atque inter se commiscentur & implicantur, vnde varios motus edunt, exacte ob decoram formam, æquari desiderant, quæ adamussim est conseruanda. igitur si amplum fuerit vulnus, decentem requirit suturam, ac sicca medicamenta, quæ cruentis uulneribus accommodantur, nempe quæ citò eius partes sectas agglutinare possint. nam loque

la ac frequenter ſputa mouendo,& humectando,huius membri conſolidationem prohibere ſolent:ob id his uulneribus ea medicamenta iuuare videntur, quæ vulneribus narium proſunt:igitur interius rhodomelle, exterius oui albumine , aut barbaro mirrhino multo ſoluto, vtimini.

DE SECTIS AVRIBVS. Cap. V.

AVRES,ſi a cauſis deforis uenientibus,læduntur , nullum imminet periculum.uerumtamen ſi eorum pars aliqua ex toto ablata fuerit,nunquàm denuo generabitur;at ſi ſola vulnera ſint, & aliquã obtinuerint profunditatem,rectam futuram expoſcunt , ac medicamenta ualde ſiccantia,uirtute aſtringente & agglutinante non expoliata requirunt.nam [a] audiendi locus , quoniam ſiccisſimus eſt,medicamentis æget,quæ uehementisſimè ſiccent: ſic enim aurium uulnera facillimè ſanitati reſtituuntur . abunde ſiccari huiuſcemodi uulnera iubet Hippocrates [b] cum natura ſiccisſimæ aures ſint,eo quod ex chartilagine &cute conſtant,quæ leuis ac mollis eſt,ut ab externis iniuriis & ictibus minus lædantur. oſtẽſum enim ab Hippocrate eſt,unamquamque partem,quatenus ſiccior eſt,eatenus ſicciorem curationem requirere:ſiccare enim ſolet has partes ſine mordicatione mel atticum inunctum.inſperſo denique quouis medicamento bene contrito, ueluti eſt thus,aloes,& mirrha, aut trochiſcus andronius uino leuigatus . ubi enim quis aurem ſectam curare tentauerit,ab omni cataplaſmate,& linimento abſtinere debet:Sed medicamentis utatur,quæprotinus cruentis vulneribus inijciuntur, uel alio quod neque onere lædat neque acuitate moleſtiam afferat ; quale eſt oui albumen diu concuſſum,aut medicamentum quod ex ſalice,aut ferri ſcoria paratur;aut illud celebre barbarum ab antiquis [c] ſub diuerſo tamen genere compoſitionis deſcriptum.nos vero,quod ſimplicioris temperaturæ eſt , magis probamus.ſic enim cõficitur.Rec.bituminis iudaici,picis aridæ,reſinæ,ceræ an.unc. xij. Terebinthinæ,mãnæ thuris,opopanacis,ceruſæ an.unc.ij.argenti ſpumæ unc. j.olei mirthini unc.iij.aceti q.s.& medicamentum paretur in bona forma. a Celſo ſic deſcribitur.æruginis raſæ drag.xij.ſpumæ argenti drag.xxx.aluminis,picis aridæ, reſinæ pineæ aridæ drag.x.olei mirthini,aceti an.q.s.eſt enim præſtantisſimum remedium.adhuc ſcire oportet,in omni auris fractura uinculum inimicum eſſe, nam laxum nihil boni affert,quod ſi magis aſtringatur plurimum officit . nam aſtricta auris dolere ſolet;inde pulſatione ac inflammatione uexatur.Si eius cartilago rũpatur,antequam pus oriatur,cute integra exiſtente,medicamentum glutinans imponatur:ſi autem cum cute cartilago abrupta fuerit,cutis utrinque ſuatur.Si uerò pus oritur,cutis pars altera aperienda eſt , & linteolum imponatur cum medicamento,quod ſupprimat, & omne pingue uitetur , & lana mollis auri ſubiicienda eſt,quæ quod inter eam & caput eſt impleat , & ea leuiter liganda , donẽc ab inflammatione tuti fuerimus , in quo tempore cibi ac potus abſtinentia neceſſaria eſt.

a ¶Gal.3.de cõpo.m.ſm locos. 5.meth.cap.10. 6.meth.cap.6.

b ¶Lib.2. de articulis.

c Scribo.lar.de ſcrip.207. Celſus li.5.cap.19. Gal.2. Katag.in fine. Actuarius. lib.de comp.m. Pau.li.7.c.17.

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Tertius.

DE NERVIS AC NERVOSIS partibus ſauciatis. Cap. I.

IN partium [a] ſimilarium humani corporis numero nerui habẽtur, qui, vtcunque ſimplices exiſtant, precioſiſsima organa ſunt, & munere præſtantiſsimo funguntur, cùm ſenſus & motus vniuerſi corporis vehiculum ſint, a cerebro & ſpinali medulla tanquàm a fonte, & ſi ſecus crediderit Ariſtoteles, [b] originem ducentes, cui continuitate indeficienti iunguntur, nec [c] ab ipſo admodum diſsident, niſi quatenus compactiori materia ſunt conſtituti; quod factũ eſt ne a quolibet facile læderentur; eoque magis denſantur, quo elõgati ab ipſo, partibus affuſi motum excitare tenentur: ſecus autem ij, qui ſenſibus duntaxat inſeruientes a cerebro immediatè propagati, molliorem conſiſtentiam ſunt conſecuti, iccircò etiam humidiores ſunt. ſic enim ad faciliorem alterationem, velocioremque opus erat, ſiquidem ad ſenſuum inſtrumenta principis partis potentia luminis inſtar irradiantur, perficiuntque inſtrumenta ipſa, vt ſpecies omnes colorũ, ſonorum, guſtus & tactus ſuſcipere queant, quemadmodum & motiui [d] muſculis circunfuſi in tendones deſinentes vbique motus arbitrarios impartiuntur, delata nimirum identidem facultate ipſa, veluti radius eſſet, ad omnes partes motrices: cuius quidem rei indicio ſunt ſuperiores partes vinculo obductas, ſeu quouis modo arctatas protinus inferiorum obſtupeſcentiæ cauſam eſſe, ac earum ſenſus & motus priuationis: licèt autem partibus quibuſdam ſeiunctim nerui ſenſitiui a motiuis nec diſtingui, nec percipi poſsint, non eſt cur hæſitandum ſit de ipſorum differentia, quin alii ſenſus, alii motus, delatores exiſtant, cùm in quibuſdam partibus liquidò conſtet vt in oculo, & lingua: dignoſcitur etiam ex paſsionibus. nã neruus inciſus, contuſus, oppreſſus, laqueo interceptus, callis affectus, aut putrefactus a muſculo omnem motum; & ſenſum aufert, & qui phlegmone patitur nõ parum conuulſione detinetur: eorum [e] ſubſtantia ſatis mollis eſt, & humida, forma oblonga, teres, & alba, tenui duntaxat membranula induta, ac inter ſeminaria mẽbra enumerata. Nerui [f] ſecti non coeunt, neque diminuti augentur, deficiente quidem generationis prima materia, eorum [g] tamen propria humida eſt, a frigido coagulata, a cerebro & medullari ſpina alimentum ſuſcipiens: replentur [h] nerui facillimè humore albo, frigido, ac viſcoſo, iccirco [i] putredini ac cõuulſioni obnoxij ſunt: quò [k] fit vt vulnerati eorum curationi aqueũ, ſeu quid aliud humidum medicamentum repugnat: in vniuerſum [l] autem omnes tum ſenſitiui tum motiui ſenſu nimio præditi ſunt, non enim ex ſeipſis, ſed deſuper a magno principio defluente, fuſius tamen in ſuperioribus maxima animalis ſpiritus copia exuberante. Hinc oritur [m] quòd vulnerati ſæpè conuelluntur, & mentis perturbationem patiuntur. Eiuſdem ferè naturæ ſunt tendones, ſiue eneruationes, tenõdes a tendendo græcè dicti, in ſecundo neruoſarum partium ordine habiti, qui a muſcu-

a ¶Gal. lib. 1. de temp. c. 1. & lib. de ſect. neruorũ. Auic. 1. can. ca. de anat. neruorum.

b ¶3. de nat. animal. cap. 5.

c ¶Gal. 9. de uſu par. c. 14. 16. de uſu part. cap. 1. lib. de conſt. ar. m. cap. 4. lib. de motu muſcul. & 6. meth. c. 4.

d ¶Ariſt. 3. Phyſicorum & 11. metaph. Gal. li. de motu muſc.

e ¶Gal. libr. de conſt. ar. m. c. 5. & li. 1. de ſemine.

f ¶Hip. 6. Aph. 19. 7. Apho. 28. libro de Coac. prænot. & lib. 1. de ſemine ca. 8. 2. Techni. c. 87.

g ¶Ariſto. 3. de nat. ani. c. 5 Gal. 8. de uſu part. 6. meth. c. 3. Auic. 1. 3. c. 2.

h ¶Gal. 2. Aph. cõ. 26. 6. meth. cap 3. & com. 2. libri de articulis circa finem.

i ¶Auic. 4. 4. tr. 4. c. 1.

K ¶Gal. 6. meth. c. 3.

l ¶Gal. 5. de uſu part. c. 9.

m ¶Gal. lib. ar. par. m. ca. 92. 6. meth. ca. 3. & 3. Katageni.

musculorum extremitate originem ducũt, nanque cùm neruus a cerebro, aut spinali medulla ad lacerti initiũ terminatur, in eo inseritur, ac in multas, & minimas, seu capillares partes, aut membraneas fibras diuellitur, ac disseminatur, quæ totũ musculi corpus intertexunt; denuò in fine coalescunt, ac corpus quoddam album densum, ac satis latum generatur, chorda communi voce appellatum, cuius munus est parti sibi annexæ motum absoluere: sentit autem, ac mouetur ea ratione, qua nerui est particeps, mixta [a] etenim est eius natura, mediaque inter neruum & ligamentum, tantoque neruo durior, quanto ligamento mollior, propterea & validiora medicamenta ferre solet, & accidentia ex ipsis orta mitiora apparent. Enumerantur [b] post hæc, ac in tertio neruorum ordine sunt, vincula, seu nervea ligamenta græce [c] syndesmi, arabicè hacab appellata, quæ ab osse oriuntur, & in osse, aut musculo terminantut, & parùm forma ob eorum duritiem & densitatem a tendonibus dissident, & a neruis nobilitate tantùm, cùm prorsus sensus expertes sint: eorum vtilitas est ossa adinuicem colligare, ac artus formare; vulnerata vt nullum vitæ periculum, ita seram, ac difficilem curationem admittunt. Sunt postremò inter neruosas substantias enumerati, ac simillimam habent speciẽ, panniculi neruei, seu membranæ ad hoc genitæ, vt ab eis partes aliquæ duriores sensum accipiant, vt ossa, alioquin, quia substantiæ terreę sunt, natura prorsus sensu carent; attamen, dum viuunt, & nutriuntur, mediante panniculo ea vestiente, stupido sensu pręd ita sunt, qui vbique grecè periosteos, quasi circa ossa, in capite verò pericranion dici solet; alię verò membranę sunt, quę membra induunt vt pulmones, iecur, & lienem, quę viscera ex se non sentiunt, & illis aliquem sensum cõmunicant; alię pręseruant & intersepiunt, vt quę cor ambit, gręce pericardia; alię continent & conseruant, vt vesica, & quę intestina circunuoluit, peritoneon grecè, syphac arabice; alię conseruant & mediant, vt dura meninx; alię diuidunt tantùm, vt in thorace mediastinon, gręcè diaphratondes dicitur; alię sunt quę suspendunt, ac alios pærstantes vsus, corpori afferunt, quæ vulneribus raro admodũ obnoxiæ sunt, nisi vna secum & membra, quibus præsunt, & consortium tenent, lędãtur, quorum, vbi de annexis membris sectis, sermocinaturi sumus, & si aliter credat Aristoteles, [d] curationem aggrediemur.

[a] ¶Gal. libro de motu musc. 6. meth. c. 4.

[b] ¶Gal. 14. de usu part. 6. meth. cap. 4.

[c] ¶Gal. 6. meth. cap. 4.

[d] ¶Lib. 3. de natu. ani. cap. 13.

DE NERVORVM VVLNERVM, FORMAli differentia. Cap. II.

NERVORVM, ac neruosarum partium, uulnerum curationem tractaturi, de qua aliqui nihil, quidam uberius, quidam parcius, quã ars ipsa chirurgica expostulare uideatur, disseruere, decet quidem prius ad maiorem huius rei dilucidationem, eorum formales differentias scrutari, quę ad ternarium numerum reducuntur, nempè ad sectionem, puncturam, & contusionem; porrò si occurrat ut cæsim neruus vulneretur, vulnus id, uel transuersim, uel iuxta lõgitudinem infixum erit, atque ex horum utrisque quoddam fit, sine substantiæ carnosæ amissione, quoddam cum carnis ac cutis, quæ interueniebat, deperditione. in utroque etiam uel ex toto neruus præcisus est, uel ex parte dissectus, quod pariter puncturis aduenire solet aut manifestè, aut occultè, cùm uel secundum partem, uel iuxta medietatem, aut secundum totum perforatur: dum uero neruo contusio accidit, ea nempè erit uel sola & simplex absque carnis diuisione & nerui attritione, aut cum manifesta continui solutione, adeò ut quandoque sicut in cęteris similibus uulneribus, neruus nudus appareat, interdum punctus, aut sectus: insuper aliquæ, aliquo urgentium symptomatum genere complicantur, nempe dum ingenti do-

lore,inflammatione,aut conuulsione,premuntur, aliæ mites sunt, illas composi-tas,has simplices sectiones Medici vocare solent. Ab his igitur enumeratis differẽtijs decet tanquàm a morbi essentia,quam naturam uocant, curatiuas indicationes assumere.

DE NERVORVM VVLNErum causis. Cap. III.

Iaemet omnium eiusmodi uulnerum causæ sunt, quæ & cæterarum corporis partium deforis nempè accedentes, ac peraccidens corpora alterantes,ut substantiæ inanimatæ nimirum pungentes,secantes,& contundentes,aut corrumpentes, cuiusmodi sunt quę ueneno affecta esse possunt:uerum cum superius,ubi de caluariæ curatione egimus,fusissimè de causis uulnerum enarratum sit,hæc pronunc sufficiant.

DE NERVORVM VVLNERVM signis. Cap. IIII.

Notae vulnerum neruorum,ac neruosarum partium, propriæ illæ sunt, quæ ob eorum vehementem sensum fiunt, præsertim dum sedis affectæ substantia neruosa fuerit,sunt inquam dolores ingentes,inflammationes,resolutiones,conuulsiones,febres, mẽtis perturbationes,& interitus;uerumtamen dolor satis commune symptoma est, nec sicut conuulsio liquidò neruum sectum esse ostendit,nam dictum est ab Auicenna [a] quòd sæpe neruorum vulnera perducunt ad spasmum absque antecesione lęsionis prauæ, & non fit in eis excusatio quin illic sit apostema magnum absque dolore magno,& faciliores eorum dispositiones sunt febres,& apostemata multa apparent in alijs locis,quàm in uulneribus,& sitis,& uigiliæ,& desiccatio linguæ: patet igitur ex his conuulsionem fieri posse,aut inflammationem nullo præcedente vehementi dolore, aut ob partis naturam,aut ob inflammationis morem.nam Galeno [b] auctore,puncto musculi capite,quamprimum conuulsio aduenit, quæ nulla conuenienti medicamentorum vi,remittitur: in femore verò,in partibus genu anterioribus, ubi magnum videre est tendonem,qui consensus ratione,repentina cõuulsione corripitur,morsque inde subsequitur absque dolore magno, quemadmodum etiam post uehemẽtem inflammationem;nam à maximo, eoque celeri humorum defluxu, neruorum,aut chordarum substantia,repleri solet,ac tumet, eiusque habitudo alteratur,& intenditur,quò fit ut sentiendi vis deperdatur,q̄ in eius symmetro proprio ac temperamento iuxta naturam consistit, & ob id impressionem a causa diuersa subito in eo factam,appræhendere nequit,quæ tristis sensus est,dolor uocitata: inquit enim Galenus [c] conuulsio, ac mentis perturbatio sequuntur inflammationes neruorum,ac neruosarum partium,quare dicere expedit,proprias uulnerum neruorum notas,inflammationes varias esse,conuulsionem ac mentis perturbationem;dolor item si adfuerit, & ipse pariter neruum conuulneratum esse testatur.est [d] enim neruus instrumentum,& organum principale sensus tactus:febris quoque continuis associata rigoribus, nullum seruans periodum, sauciatos neruos consequitur, ob quantitatem vaporum cordis regionem petentium: deliriũ, vbi neruus magnus, fuerit vulneratus,ob neruorum cum cerebro consortium,prę sertim si quis magnus neruus læsus fuerit,& inflammatio aliqua appareat, à qua eleuati vapores quàm plurimi,& putridi,caput afficientes spiritum animalem cõ

a ¶4.4.tr.4.c.1.

b ¶3.meth.c.9. & 5. Aph. com. 65. Auic. 4.4.tr. 3.cap.1.

c ¶3.de not.loc. aff.ca.3. & 5. Apho.com.1.& 2

d ¶Aristo. 2.de Anima. ca.10.& 3.de nat.ani.

turbant:idem ex ardenti & assidua febre,contingit, dum accenduntur, aut exiccantur humores,& spiritus in membranis,& in capite,aut ex longis uigilijs,&somni priuatione. Paralysis quoque neruum sectum esse interdum attestatur, & si inter hæc signa non describatur,declarat siquidem motus instrumenta pati,unde sequitur impotentia quædam ad motum secundum hominis imperium, paralysi ad modum similis,præsertim partium sub ipso vulnere existentium : replentur etiam nonnunquàm succo diuerso nerui secti,aut tendones, & insitam sibi uirtutem amittunt,tremorque partis indè subiicitur,ob spirituum ad inferiora debilem transitum : humoris adhuc a vulnere continuò emanantis copia, eleodes Græcè, meliceria Latinè, neruosam partem vulneratam innuit;hæc,si facilè effluat, vulnus a doloribus,& aliis prauis symptomatibus,innocuum reddit, licet quãdoque sarcoma siue eminẽs,laxa,mollis,ac spõgiosa caro,supercrescere videatur:si uerò tendonis,aut nerui capita à vulnere exeant,neruum,aut neruosam partem affectã esse,notius est, quàm dicere conueniat, præter id quod,ab affecta sede optimus anatomista neruum,aut tendonem vulnus accepisse,dignoscit.

DE PRAESAGANDI MODO IN neruis sauciatis. Cap. V.

CVM [a] tanto sensu, ac tali iam demonstratum sit, neruos prædites esse,meritò cum læduntur laboranti periculum imminere,& medico negotium,prædici potest.nanque ad leuem eorum læsionem,acutissimi dolores sequuntur,quos celerrimè inflammatio subsequitur,& lege consortii ad sua principia retrahuntur,& cõuulsi fiunt, fitque tunc passio acuta,& letalis,siquidem [b] conuulsio ex vulnere est,letalis,cùm [c] in ea tandem contrahatur septum transuersũ diaphragma græcè dictum,anhelitus deficiat, & cordis temperamentum alteretur,eiusque operationes destruantur,vnde mors sequitur.Futuram autem cõuulsionem significant tumores mox apparentes,de repentè euanescentes, nam quibus [d] tumores in vulneribus apparent non conuelluntur,neque insaniunt;verũ his euanescentibus de repente quibusdam a tergo conuulsiones & distentiones fiunt:quibusdam autem insania,vel dolor lateris acutus,vel suppuratio,vel difficultas intestinorum,si tumores sunt rubicundi:ob inflammationem igitur vulneribus superuenientem,conuulsiones fiunt, & primùm quidem videntur conuelli, quæ è directo sunt partium inflãmatione laborantium, deinde postquàm principium attigerit,passio ad totum extenditur corpus, secus verò in caluaria fracta contingit.Quando igitur quis parte posteriori vulnus acceperit, quæ plurimis neruis repletur,ac tumore aliquo vexari inceperit qui de repentè euanuerit,conuulsionis periculum imminet,nec in dorso duntaxat,sed vbique locorum neruosorum:dictum præterea ab Hippocrate est, [e] si in vulneribus fortibus, & prauis existentibus,tumor non apparet,ingens malum;illa vero vulnera praua sunt, quæ in capitibus,aut finibus musculorum occurrunt. nam & in his suspicandum nè humores,qui ad vulnus fluere deberent, cerebrum petant,cùm tendonibus ac neruis imbibantur presertim si dolore cruciantur;quò fit vt apostemata, conuulsiones,ac deliria sequantur:malum est igitur si vulneratis neruis tumor nõ apparet, hoc est saniosæ humiditatis copia,nam [f] laxa uulnera,idest optima sanie prædita,maximam salutis spem pollicentur:non est quidem dubitandum, inquit Galenus,ex vulnere pus generante.Siquidem tumida vulnera,neque inflammationes, neque conuulsiones comitantur:certam portendunt salutem labra uulneris tumida,mollia,ac rubicunda,si dolore carent, ac vulnerati prauorum symptomatum expertes quiescunt;secus verò neruorum vulnera timenda sunt, si clausa fuerint,

a ¶Gal. lib art. par.m. ca.92.6. meth.c. 2. & 3. Katageni. Aet. lib. 14. cap. 27. Paul. li.4. c.54. Auic. 4. 4. trac. 3.cap. 1.

b ¶Hipp.lib.de Coac prænot.& 5 Apho.2.

c ¶Gal.1. Aph. com.12.

d ¶Hipp. lib.2. de mor.popu.& 5.Aph 65.

e ¶Libro. 2. de mor.popu.& 5. Apho.66.

f ¶Hipp. 5. Aphor.2.

& non expirent. nam occæcato vulnere retinentur materiæ, ac dolores excitantur, quos inflammationes, vigiliæ, syncopa, linguæ siccitas, febris assidua, alienatio, conuulsiones, interdumque mors subsequuntur: difficilem curationem habent, neruorum fissuræ, nam eorum substantia frigida, & exanguis est, & calefcere nequit, nec eorum humiditates coctionem admittunt, & vulnera cacohetica vocantur. Quæ transuersim occurrunt periculosiora, quàm quæ iuxta rectitudinē iudicantur, illa siquidem & sensum & motum partis, crebrò destruunt, hæc autem suspicione vacant: rursus ea deteriora sunt, quæ neruum penitus non secant, sed vnam duntaxat partem, ob quam sanam inde grauiter lædi, & sæua sequi symptomata contingit; quippe [a] præciso per transuersum toto neruo dolores sedari, conuulsiones prohiberi, & reliqua his vulneribus infesta, tolli videntur. Ad eundem modum contusiones verendæ sunt, ob humorem crassum, viscidumque, quo facillimè replentur nerui, & putredini etiam obnoxij fiunt, cùm ab innato calore regi hæ humiditates nequeant. Hi quoque in præcipiti sunt, quorum articuli vulnus acceperint, tùm ob sedis capacitatem, vbi humiditatum copia facilè aceruari potest, tùm etiam ob partis motum continuum, quapropter serò plerunque cicatricem admittunt, vehementissimique dolores vrgent ob tendonum læsorū quātitatem, qui in eorum capitibus musculorum oriuntur, aut terminantur: obseruatumque est, vulnera omnia articulis quatuor digitis circunscripta, periculo nō vacare, ac Chirurgorum doctissimorum solertia indigere: cæterum neruorum vulneribus, sed maximè punctim inflictis, perperam a principio curatis, maximè omnium inflammatio, & putredo superuenit. Ligamentorum verò vulnera vt sensu prorsus expertia sunt, ita timore vacant, ac valentissimorum remediorum vim tolerant; ergò sindesmus si is fuerit, qui ab osse ad os permeat, maximè sine periculo est, quidam tamen, inquit Galenus, cùm non valeant ligamenta cognoscere, tanquàm neruos & tendones vulneratos suspecta habent, a periculo alioquin remota quomodocunque afficiātur, quippe insensibilia, & ex ossibus non musculis orta, sicut tendones, vel ex cerebro, spinalique medulla, vt nerui: tēdones verò quoniam eorum substantia composita est ex neruo & ligamento quatenus nerui participes sunt, eatenus ex cerebro oriuntur, vnde secti maximum timorē adducunt, minus tamen, quàm ipsi, nerui conuulsionem accersunt: quatenus autem sindesmi naturam sapiunt, omni suspicione carent: veruntamen secti tendones, vt plurimū particulas, quibus alligantur, debiles reddunt. Diuersorum panniculorum vulnera præsertim illorum, qui inter neruorum compagines numerantur, magni timoris sunt, nempe pericranij, meningarum, pericardias, septi trāsuersi, peritonei, vesicæ, & similium, nam horum omnium fabrica neruea est, & consortij lege nobilibus alligantur: seruant nimirum tendones villorum ordinem ad sui longitudinē, quod in panniculis latet, sed æquales & confusi in omni parte consistunt. Tendones ab omni causa alterantur, panniculi stupidè sentiunt, ligamenta apertè dignoscuntur, nam eorum substantia dura, alba, ac sanguinis expers est: ferè eiusdem habitudinis cartilagines sunt, quæ ossium extremitates circunscribunt, vbi simul iunguntur, & articulos componunt. Verùm quia partes hæ ignobiles sunt, pauca de eis dicere intendimus; id autem solùm sciendum est, quòd ab omni causa frigida, aut si interiùs, aut exteriùs euenerit, membra hæc omnia maximè afficiuntur, atque magis detecta & carne denudata. Iudicatur vltimò particulas, ad vsum naturæ institutum, ineptas fore, ac perpetuò in ea constitutione manere, quando nerui, aut tendones vulnerati inflammatione premūtur, aut penitus fuerint secti, aut aliquo sphacelo destructi, aut exiccati & tabidi conspiciuntur; porrò pro cōfesso habetur [b] quòd nerui secti neque augentur, neque coalescunt.

a ¶Gal. libr. de motu musc. 3. meth. c. 9. 6. meth. ca. 3. Aet. lib. 14. c. 29. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 3. 4. ca. 3. Rasis. 7. ad Alm. cap. 3. Auer. 7. coll. ca. 35.

b ¶Hipp. 6. Aph. 19. 7. Apho. 28. lib. de Coac. prænot. & lib. 1. de morbis. Aris. 3. de Hist. anim. cap. 5. Gal. li. 1. de semine. ca. 8. & li. art. par. m. cap. 87.

DE

DE VNIVERSALI RATIONE curandi neruorum vulnera. Cap. VI.

VNAQVAEQVE [a] indicatio, quæ huic curationi dirigitur, ſub tali ſcopo continetur, ne quis dolor vulneratam partem occupet, & vt ſedes affecta ab inflammatione tueatur; nam ſic omnis cõuulſio, quæ ab his cauſis emolitur, prohiberi ſolet: hac [b] ratione nõ expedit aliquo modo vulnerum cõſolidationem accelerare, ſed cutis vulnus apertum, inglutinatumque cuſtodire, quo per id ex neruo vulnerato ſanies effluat, & omni ingenio ne alia praua inſurgant accidentia, ſtudere: quæ duo ex neceſſitate, niſi obſtiterimus, conuulſionem, ſubinde acceſſunt. Vt autem talem ſcopum aſſequamur, tres intentiones totam artem medicam conſtituentes, rurſus à nobis erunt diligenter obſeruandæ, nempe diæta, quę in recta victus conſtitutione conſiſtit, & ſex rerum non naturalium optimo regimine; potio, id eſt materiæ antecedentis ſubtractio, ne ratione doloris confertim ad locum affectum confluant; & Chirurgia, quæ accommodata manuum operatio eſt, medicamenta topica opportunè applicando, ac omnia circunſcribẽda adhibendo, dolores ſedando, æruginoſas materias educendo, & cõuulſionis noxas vindicando. Patiens [c] igitur victum tenuiſſimum a principio vſque ad ſymptomatum ſecuritatem ſeruet; ſiquidem talis paſſio inter acutas numeratur, in quibus Hippocrates [d] victum tenuiſſimum ſeruari iubet; ob id panarella cum ſaccharo ſola aqua decocta, his, quorum habitudo bilioſa eſt, & ætas iuuentutis, tantùm concedi põt; quibus, ſi talem abhorrent diætã, condrũ in brodio paruæ pullæſtræ decoctum concedatur; caro, oua, caſeus, acria omnia, aut cruda, & quæ multi nutrimenti ſunt dimittantur: aliquibus peractis diebus, niſi aliquid noui emerſerit, diæta aliquantiſper augeatur, ouum ſorbile recens tantùm exhibendo, aut mõtanas auiculas, aut carnem paruæ pullæ, aut aliquid ſimile, iuxta illam formam, quam in fracta caluaria ſuperiùs expreſſimus: vinum omnino interdicatur, eoque magis ſi dolor, aut febris, aut inflammatio apparuerit, ſed aquam ſolam decoctã, aut cum ſaluia admixtam, aut cinamomo addito, aut fœniculi ſemine, & ſaccharo bibat, cui interdum iuleb roſatum admiſcetur: locus verò, vbi æger quieſcere debet, Celſo teſte [e] tepidus ſit; nam multo calore præditus, poſſet varios humores a toto ad defatigatum locum attrahere, ſi frigiditate, teſte Hippocrate, [f] noceret; nã nihil eſt quod magis neruos offendat frigore ipſo; immunis ſit a ſtrepitu, prauis odoribus, & boreali flatu, & perpetuò clauſus: lectulus mollis eligatur, & humilis, ſed non humidus, vt multis in locis legitur: quieſcat continuò membrum quod ictum eſt, nam quies optimum remedium eſt. moueri autem, aut deambulare, alienum: ſedis affectæ is ſitus ſit, a quo nullo dolore affici poſſit, aut incommodum percipiat: corpus inſuper æqualiter totum quieſcat; horis certis ac determinatis dormiat, ſtudeatve, ne tunc dimoueatur, & vulneri offenſam præſtet: ſtet hilari ac conſtanti animo, nec vllo modo clamores emittat, aut ira afficiatur, a venere diuortium faciat, & frigida omnia fugiat: victus ratio talis ſeruetur donec decimaquarta dies a ſymptomatibus malis præterierit, nam vt dictum eſt a Galeno, [g] id tempus præfixum in hoc eſt, & æger ad ſalutem tendit, & ampliori victu nutriri debet. nempè carnibus craſſioribus, & vino oligophoro, id eſt plurima aqua diluto, ac modico, quod clarum & odoratum ſit. Hoc inſtituto, vt ſecundam indicationem aſſequamur, iuxta Hippocratis & Galeni præceptum, expedit conſiderare, an corpus plenum ſit, & ſcateat prauis humoribus, vel ſuperfluis humiditatibus ſit inane: ſi qua igitur plethora apparuerit, protinus congruo medicamento euacuetur: & quia ſanguis aliorum humorũ pater eſt, & hic quidem ad ſectas par-

tes

a ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 3. meth. ca. 8. 9. 10. 4. meth. c. 6. 6. meth. cap. 2. Auic. 4. 4. cap. 3. & 6.

b ¶ Gal. 6. meth. c. 2. Auic. ca. de cura uulner.

c ¶ Gal. 6. meth. c. 3. Paul. lib. 4. cap. 54.

d ¶ 1. Apho. 7.

e ¶ Libro 5. ubi de art. uuln.

f ¶ 3. de reg. acut. 41. libro de humid. uſu & 5. Aph. 17. & li. 3. de fract.

g ¶ 3. de comp. med. in genere. ubi de cura uulner.

tes facillimè currit, eius miſſio, ſi qua non obſtiterit cauſa, vtiq; ſi fortis fuerit virtus, præmiſſo clyſtere, & lenita prius aluo, molliatur, ea quippe probatur [a] quæ copioſa per vnam diametrum, & diuerſiua celebratur: diameter [b] autem talis ſit, vt locorum affinitas ſeruetur, id eſt dextra manu ſauciata dexter malleolus, ſiuè talus feriatur, ſiniſtra ſiniſter incidatur: ſecus uerò dextero crure uulnerato ſubalaris uena dextræ manus, ſiniſtro ſiniſtræ rectitudine ſeruata aperiatur; at ſubalari non apparente, mediam ſecare oportet. Sanguinis quãtitas pro ætate, robore, ſexu, & habitudine totius commenſuretur. noſtrates autem Chirurgi, altera manu laborante, alterius, uenam aperiunt; nonnulli uerò diligentiores, aliqua plenitudine apparente brachio affecto crura ſcarificant; altero crurum malè habente, alterum, & iuuat. nos uero uulnere ſupra ſeptum tranſuerſum exiſtente, ac plethora apparente, & morbi initio, cum uirium robore, ac ætate iuuentutis, primo a iecoraria uena ut plenitudo minoretur, inde a talo ſanguinem mittimus, ſi infra ſeptum, non ex poplite primo, ſed ab axillari, inde ex poplite uenam ſecamus. dum uerò alicuius humoris abũdauerit copia, id eſt uitioſis ſuccis repletum corpus fuerit, ea prorſus purganda uenit. nam purgatio, inquit Hippocrates, [c] per aluũ plériſque ulceribus prodeſt, præſertim ſi præualida fuerint, atque magis iis, quę in capite, in uentre, & articulis ſunt accepta; has namquę euacu ationes indicat ipſa copia, ſicut etiam ſuccorum uitium, redundantis ſucci eductionem: ſi ergò [d] copia bilis redundauerit, purgationem emolitur Caſſia, mãna, reubarbarũ, aut ſyrupus roſatus ſolutiuus; ſi craſſi humoris multitudo aderit, euacuari debet, electuario lenitiuo, de dactylis, hiera, aut agarico, & ſimili; &, ſi Galeno aſſentimus, & per uomitum quandoque, talem admittimus euaquationem: Inſuper cæteri humores adæquandi ſunt, qui in uenis & alibi reperiuntur, ne a dolore moti ad affectam ſedem defluant: igitur ſummo mane ſyrupus exhiberi poteſt, nempe roſatus recẽs, de cichoria, de endiuia, & huiuſmodi, ſi corpus bile plurima ſcatet; ſin minùs, ille ſit de betonica, & ſtœcade, & rhodomelle cum aquis aut decoctis utrobique appropriatis: ſi uerò aliqua fluxio irruerit, ad oppoſitam partem, eam reuellere ſtudendum eſt: utique ſi in ſupremis uulnus conſiſtat, inferna leuiter fricanda ſunt, & è contra: alternis etiam diebus, ſi non à natura, ſaltem ab arte aluus moueatur.

Quod verò ad Chirurgiam, & topicorum naturam, ac operationem attinet, ſex nobis occurrunt conſiderationes, prima, cuius ſpeciei, ac formæ, vulnus id exiſtat, dignoſcere, cùm a formarum varietate prima indicatio ſumi debeat; aliter enim tranſuerſalis ſectio, quàm longitudinalis inciſio, regi debet, & aliter punctura latens, & obcæcata, quàm aperta & patens curatur. porrò dictũ eſt, indicatione ſumpta a ſede affecta, curationis methodi, variari ſolet, pariter etiam a prauorum ſymptomatum natura, & fortitudine: Secunda aſſequitur, ſi decet, uulnus dilatando ſi ſatis non dehiſcat, & ſi in eo aliquid extranei interciderit ut ſpina, telum, oſſiculum, aut pilus, aut aliquid aliud pungens, uel lacerans, inſtrumẽto aliquo, ut res poſtulat, excogitato, id apprehendi debet, ac leuiter, citò, & ſine dolore euelli: Tertia eſt ſi uulnus præualidum, aut dilaniatum fuerit, partium diſſidentium coalitus membrum affectum quàm leuiſſimè tractando, & quæ adducta ſunt labra ſic conſeruare, hoc ſeruato, vt in imo ſitu orificium paretur, ut ſucci æruginoſi, qui in hiſce paſſionibus gigni ſolent, perpetuò expurgentur: anguſta uerò uulnera, ut dictum eſt, aliquo incommodo apparente dilatentur, cautè tamen, ne malum malo addatur, & elaborandum eſt, ut ſi non iuues, ſaltem non noceas: Quarta, quæ in curandis vulneribus proponitur, ſtat in potentia, uſu, & qualitatibus topicorum, quæ, vt a medicis decretum eſt, calida & ſicca eſſe debent; quas porrò qualitates duas ſimul comparando, ſiccitas abſq; mordicatione caliditati præcellere debet, habita diligenti conſideratione ætatis, ſexus, habitudinis & modi uiuẽdi, ac temporis conſtitutionis; diligentia etiam adhibita ut ſi nocumentum fuerit in ligamẽto, medicamenta in quarto gradu ſiccitatis, præterquàm urentia, opportuna fore; ſenſu

a ¶Gal. 6. meth. ca 2. 3. Paul. lib. 4. c. 54. Aui. 4. 4. c. 3. in fine, & 4. 4. tr. 4. ca. 2. Auer. 7. coll. ca. 35.

b ¶Aet. lib. 14. c. 27.

c ¶Lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth.

d ¶Gal. 6. meth. c. 2. Aet. lib. 14. cap. 27.

re; ſenſu

re:sensu siquidem carent hæc membra;nerui uerò,qui a cerebro, aut spinali medulla originem ducunt,medicamenta in gradu secundo,aut tertio absque mordicatione requirunt: tendones uerò medium exposcunt ordinem: Quinta in manuum operationibus consistit,læte,& prorsus sine dolore operando,& ea omnia qualitercunque vulneri applicauerit medicus calida actu & qualitatibus afferat: Sexta est correctio & profligatio symptomatum his vulneribus superuenietium, remedia vnicuique propria,prout res desiderat,admouendo, vt singulatim suo loco dicemus.

DE NERVORVM LONGITVdinali fissura. Cap. VII.

CVm vulnerum neruorum curationem in vniuersum superiùs tradiderimus,nunc superest, vt singulatim eorum curandi rationẽ ostendamus,& a fissuris,seu vulneribus cæsim inflictis, ac longitudinalibus,tanquàm a simplicioribus,& ab ijs,quæ tutiùs curationem admittunt,initium capiamus.Si ergò tendo, aut neruus planè cæsim vulneratus fuerit, solet nempe talis sectio ab acutis symptomatibus expoliari, & sensibus dignosci, præsertim manu, aut pede affecto,magna siquidem ex parte nerui in his sedibus vulnerantur,aut vbi pauca admodum caro reperitur,& multùm interuenientis ac præiacentis cutis diuisum fuerit,aut sic affectus,angustus est,vt nulla certitudo habeatur:tunc verò spectãdum venit,num totus neruus dissectus fuerit,an ex toto præcisus.sed quomodocunq; id euenerit,nulla causa extranea assistente,optimi Medici officium est,partes vulneris ad inuicem,si cutis,quæ interueniebat,satis pateat,aut sutura,aut fibulis,aut laqueis,aut fasciis vnire, ac maximo decori sic vnitas conseruare,ne turpis appareat cicatrix, in imaq; parte emissarium aliquod relinquere, quo collecta sanies effluere possit;postea affectum locum ab aliena fluxione custodire,& partis laborantis temperaturam conseruare,ne dolor,qui ob exactam, & excellentem eius naturam vehemẽtissimus excitari solet, subsequatur.sic igitur Chirurgi actio omnis leuis,læta,dolorem non inducens,nempe turundas molles,& accommodatas imponendo,opportunas fascias conuoluendo,ac omnia in his peragendo,quę in Medicatrina ab Hippocrate diligẽtissime descripta sunt:sibi primò ea omnia præparet,quæ inter medendum occurrere possunt,vtpotè medicamenta & quæ vulneri circunscribenda sunt,ne cùm illi necessaria fuerint aliunde quærat: vulneris oræ [a] committendæ,ac agglutinãdæ nõ sunt, nisi priùs humiditas omnis expurgata fuerit,nam à collecta humiditate extranea,quæ effluere nequit,nerui putrescunt,inde praua sequuntur accidentia;putredo namque in eis festinat, nam creati sunt ex materia humida a frigore coagulata:& quia dùm sola huiuscemodi vulnera esse solent,ac solo fasciandi modo sanari, non multa de eis dicere opus est; sat tamen erit saltem primis diebus,si neruus adamussim expoliatus non fuerit,turundam aliquam mollem medicamento ex terebinthina,oui luteo,& paululo croci illinitam in decliuiorem locum immittere,hoc seruato, ne aliquo modo neruus,aut tendo tangatur;desuper verò celebre illud barbarum, aut diaphænicone sit,ut per spatium quatuor digitorum uulnus amplectatur,expedit applicare:circumiacentes partes inungantur rosaceo,myrtino,ac masticino oleo, donec nullũ amplius phlegmonis,aut conuulsionis periculum immineat.si uerò cutis & caro, quæ interueniebat dissecta,aut deperdita fuerit,adeo ut neruus nudus appareat, nullum præstantiùs medicamentum repertum est glutine ipsa albotin : quare cũ de eo sermonem habiturus esset Galenus, [b] in hac curatione inquit usus sum primùm resina terebinthina per se quidẽ in pueris,mulieribus, & generaliter ijs, qui

[a] ¶Gal. 6. meth.c.2.Auic.ca. de cura uul. neruorum.

[b] ¶6.meth.ca. 2.& 3.Katageni.

a ¶4.4. tract.4. cap.3.

b ¶Aet. lib.14. cap.27. Paul.li. 4.c.54. Albu.li. 2.c.85.

c ¶6. meth.c.2 5.Aphor. com. 66.3. de comp. med. in genere.

qui molli eſſent carne, aut uitam ocio, & ſub umbra degunt: ob id dicebat Auicenna, [a] gluten albotin eſt de melioribus medicinis uulnerum neruorum cum quibus incipitur; uerum illis, qui ſunt ſicut infantes, & mulieres, & cuius complexio eſt uehementis humiditatis, ſufficit quod eſt ſicut glutinum albotin ſolùm; nō ergo immeritò uſui ſeruatur ab omnibus, [b] cùm omnes requiſitas intentiones huic curationi opportunas in ſe contineat. inſuper audiendum eſt, quid de ea Galenus dixerit; inquit enim, [c] amici mei commentarios uobis paro, ex quibus quàm efficax ſit noſtra neruorum curandi ratio adinuenire poteritis, ex qua omnes ſeruati ſunt, non autem manci, nec claudi redditi, quæ aliter curatis accidere conſpexiſtis, quemadmodum etiam nonnullos conuulſione correptos uel cū dolore, uel putredine, uel febre mortuos: apud me igitur cōtemplatus omnia ex humiditate & calore putreſcere, ac frigida neruis inimica fore, optimum eſſe uulneratis neruis medicamentum intellexi, quod & ſiccaret, & ad calorem accederet: calidum tamen ſatis eſſe poſſe modo ſiccandi poteſtate polleat. etenim calor citra humiditatem putreſcere nihil habet: ergo horum medicamentorum facultas ſit temperatę caliditatis, ſed fortioris ſiccitatis, quorum ſubſtantia tenuis ſit, & fluxibilis ſtipticitatis, & omnis mordacitatis expers; cui uirtus inſita ſit omnem humiditatem a profundo euocare; caliditas uerò non admodum uehemens ſit, ſiquidē mordicare poſſet, & aliundè materiam attrahere, ac locum ad inflammationem excitare: porrò ſiccitas, neruoſas partes a putredine prę̨ſeruat, eas corroborat, & omnem dolorem tollit: hac quippe ratione communis opinio eſt, quòd in neruorum ſciſſuris longitudinalibus nullum nobiliùs, ac ſecuriùs medicamentum dari poſſe glutine albotin, id eſt terebinthina clara, & odorata: ex omnibus reſinis, ait Dioſcorides, [d] terebinthinę principatus datur, poſt eam lentiſcinę, tum ei quę de picea redditur & abiete, exiccat, corroborat, prę̨ſeruat, obſtructiones aperit, & abſque ullo dolore abſtergit; quare in denudato neruo, & ad longitudinē cęſim affecto nullum prę̨ſtantius medicamētum dari poteſt: multoties etenim in his uulneribus iuxta membri longitudinem factis deligatura uulnerati muſculi partibus inuicem contrahendis ſufficit; quare dicebat Auicenna, ſi neruus fuerit detectus & inciſio ad longitudinem, tunc ſtude ut ipſum carne cooperias, & pone ſuper ipſum medicinas exiccantes, & ſtringe pannis longis ſtrictura colligēte, & aggregante ſuper rem magnam loci ſani. ueruntamen, ſi de aliqua eius nitroſitate uerendum ſit, abluatur uino albo, aut aqua betonicę, aut conſolidę, quod facere prę̨cipit Galenus [e] etiam omnibus mineralibus pro hac curatione uſitatis; & mel, & cera, & terebinthina abluenda eſt, ut abſque mordicatione exiccare poſſit: in corporibus uerò laboribus aſſuetis, nempe militum, ruſticorum, & nauigantium, ſi uehementiorem deſiderabimus exiccationem, illi addatur parum quid tutię, aut calcis ſub cane aqua dulci ſępiùs elotę, cum permagna humanorum corporum ſit differentia tum in temperamentis ſicuti ętatum mutationibus, uitę ſtudiis, ſexibus, uiuendi ratione & ſimilibus, unde nulla ratione ſingulare quoddam medicamentum oībus conuenire pōt. Igitur duo in promptu habere expedit alterum potentiùs & ſimilium genere cōfectum, alterum mitius, quę duo inuicē componi, & admiſceri poſſunt, dùm uſus poſtulat: ſi namque partem ex utriuſque portione quis temperauerit, exactè medium amborum erit; quòd ſi alteri plus adiiciat, illud a medio tanto recedet, quanto mixtura ſuperauerit: & hęc fortaſsis erit uera horum uulnerum curandi ratio. nam dicebat Galenus proponatur multùm cutis eſſe apertum adeo ut neruus nudus appareat, isque per directum non per tranſuerſum diuiſus huic nullum iam memoratorum medicaminum, quę ex euphorbio, ac ſimiliter acribus emplaſtris fiunt, applicabis, nudatus nanque nō fert eorum uim, ita ut, cùm interpoſita cutis erat, tulit: optimè igitur eo caſu calce elota multo oleo roſato aut maſticino ſoluta, aut quod ex pompholige medicamentum fit utare, ſalutare enim admodum eſt.

d ¶Lib.1.c.90.

e ¶9. de ſimpl. med. 3. Katageni, & 6. meth. cap.3.

PR A-

PRAXIS.

AD uulneratum quamprimùm accerſitus, ut cognoſcas, elaborandum eſt, ſiquid in uulnere pręter naturam contineatur; nã id ſtatim eximere oportet, aut digitis, aut uolſella, aut forcipe, aut alio inſtrumento, cuius effigies locis propriis fuit delineata: & ſi cutis, aut carnis, quę interuenit, ſectio nõ ſatis patuerit, ampliori, ut decet, diuiſione aperiatur; & ſi labra ualdè disſident, ſutura committantur; & ſi ſanguis multus effluxerit, aliquo puluere uim aſtringendi habente, aut ligatura ſiſtatur, & non oui albumine, aut aceto, aut tenuiori medicamento maioris frigiditatis. inde linamẽtis, uel ſtupis ſiccis plaga oppleatur, & manu ſuperpoſita faſcia conuoluatur, & alligetur, & membrum commodè collocetur, ac inde euacuato corpore uictus regimen inſtituatur: poſtmodum in ſecundis uiſitationibus omnia primùm pręparẽtur, quę ad medelam faciunt, & ęger intra tectum, modo hyems fuerit, ad quintum uſque aut ſeptimum morbi diem ſeſe cõtineat; nam ſi eo uſque nec phlegmone quadam tentetur, uacetque prorſus dolore, & nullam ſentiat tenſionem, in poſterum tutus erit: hoc interim locale medicamentum ſit reſina laricina, qua utimur loco terebinthinę, cùm terebinthinę verę copia non affluat his noſtris regionibus, & experimento diuturno comprobatũ ſit laricinam pręſtantisſimam eſſe, nec a Gręcis cognitam, & hęc actu ſit calida, nõ tamen vehementis caliditatis, nam in primis ſemper eſt cura habenda ne quid ex his, quæ vulnus contingent, valdè calidum, aut frigidum ſit, omnia tamen quouis modo applicanda qualitatibus calida ſint: guttatim tale medicamentum in uulnus iniiciatur, ac deſuper lata; petia eo madefacta imponatur, lichinia verò aut turundæ, aut linamenta adeo mollia, ac tenuia ſint, ut nec neruum contegãt, nec dolorem inferant: partes, quę in conſortio apparent, oleo maſticino, de ſemine lini, ac camomellino lumbricato foueantur: aliquibus peractis diebus uulnus, ac ſi ſimplex & recens foret, ſolo faſciandi modo regatur; quare adhibito barbaro, aut palmulato emplaſtro, ad cicatricem perducatur.

DE NERVORVM TRANSVERSA ſectione. Cap. VIII.

NVNC de tranſuerſo nerui vulnere, quod Arabes gauziratum vocant, agamus: illud nãq; aut ex toto, aut ex dimidia parte neruũ ſecat: quòd ſi totus præciſus fuerit, metus nullus inſtat, debilis tamen affecta particula remanebit, præſertim ſi diſſectus neruus in ſignis magnitudinis fuerit, & eius curatio cum ea, quam paulò ſuperius explicauimus, communis eſt: at ſi neruus ex dimidio pręciditur, conuulſionis maior metus impendet, phlegmone ſcilicet à diſſectis fibris ad non diſſectas communicata: cæterum conuulſione ab ipſis non ſectis excitata, cum neruus ex ſentiendi quod obtinet acumine, dolorem excitet, & inde ex neceſſitate inflammationem, quam vt plurimum conuulſio ſequitur, niſi quis ſtatim dolori medelam inuenerit, & phlegmonis generationem prohibuerit, detrahere largius ſanguinem, ac tenui magis, quam in aliis vti victu, ac in quiete hominem continere iubet Galenus, [a] ac oleo calenti vbertim, & ſæpius in die ſi in manu, aut brachio fuerit vulnus, axillas, collum, ceruices, & ſpinam inungere; at ſi vulneratus neruus ex his fuerit, qui in crure, aut pede habentur, inguina, pecten, apoplites, ſpinam, & collum ſæpè humectare; quo facto, vt pariter mala ſymptomata præcaueamus, ut locus affectus corroboretur, ut mala temperatura tollatur, ſi quid

[a] 6.meth.ca.3.

quid influit inhibeatur,& si quid fluxerit vt discutiatur studere operæprecium est: huic nostrates Chirurgi per tres digitos supra locum affectum simile medicamentum inhibitiuum, ab eis defensiuum uocatum,adhibere solent.Recip. olei rosati omphacini,masticini an.vnc.ij.succi plantaginis, centinodiæ an.unc.j.aceti albi unc.s.vermium terrestrium uino lotorum unc.j.bulliant simul, donec acetum, & succus fuerit consumptus,& adde boliarmeni,terræ lemniæ,sandalorum rubeorum an.drag.iij.iterum parum bulliant,& addita pauca cera fiat linimentum:uulnus laricina seu Terebinthina resina actu calida repleatur,non tamen ut nimio calore adurat,nam in neruo denudato,ac transuersim secto usque ad quartam diem æstate bis,& hyeme semel adhibita erit salubre medicamentum:transacto hoc tēpore,si qua accidentia non apparuerint, uulnus basilicone regatur, & triapharmacone sigilletur.uerum si ichor aliquis,aut subtilis humiditas a uulnere emanauerit,ad sicciora transire licet,nam ea,quæ uiriliter exiccant, etiam quod nerui expoliati ea non ferant,in transuersalibus vulneribus admittuntur:adhuc quia de necessitate plerunque huiuscemodi vulnera suuntur,& nerui secti a carne cooperiuntur, nam per transuersum vulnere accepto cum ligatura nihil prodesse potest,sola sutura totum absoluitur,has suturas nisi quis altas fecerit,musculi partes inglutinatæ remanent;quare altioribus suturis vti expedit, haud ignari carnosam musculorum partem periculo vacare:cautè ergo in iam consuto vulnere præsertim magni lacerti,in quo ad eundem ferè ordinem ac tendines procedunt, fortiori medicamento vti quis audebit,nam perpetuo in his passionibus maxima malorum humorum copia gignitur,quæ pariter uehemētiorem siccitatem requirit, hac ratione in duris corporibus nequaquam verendus est sulphuris aut euphorbij vsus.ueluti Recip. Terebinthinæ claræ unc. ij. olei hypericonis vnc. j. sulphuris ignem non experti,non petrosi,sed clari ac leuis,subtiliter puluerizati drag. ij.misce,& aliquantisper bulliant,& vtere,celebre quidem medicamentum est; aut Recip.terebinthinæ vnc.ij.olei anetini vnc.j.sulphuris,vt dictum est, præparati dra. ij. misce & utere. aut Recip. olei de terebinthina, masticini lumbricati an.vnc. ij.euphorbij recentis in minutissimum puluerem redacti unc.iiij.croci scrup.s. misce vt supra.aut Recip.olei abietini,hypericonis,masticini lumbricati an.unc.j. resinæ pini unc.s.sulphuris viui,euphorbij recentis an.drag.ij.croci parum.misce & lento igne parum bulliant,& vtere sic,ut ad vulneris ultimam differentiam penitus penetret,& omnis exiccetur humiditas; porrò prædictis defensiuis, vnctionibus,ac vnguentis non contenti,vt a dolore & inflammatione hæc uulnera tuta reddantur,expedit aliquod cataplasma superaddere,cui sit insita virtus corroborandi,exiccandi,ac putredines prohibendi absque multa stipticitate, & constrictione:& vt hæc parari possint,multa simplicia a Galeno probantur,nempè dictamū, matricaria,polium,chamepitheos,centaurea maior & minor,stœcas,sertula campana,consolida,iua,betonica,terebinthina,lumbrici terrestres, farina lupinorum,fabacea,fœnugræcum,oleum masticinum,camomillinum, rob, lixiuium clarum & similia:sed quia,vt decet,diuersimodè parantur ratione sedis affectæ, & symptomatum fortitudine,interdum calidioris,interdum frigidioris naturæ esse debent. Si ergo alicuius inflammationis initium apparuerit, expedit aliquod emplastrum huiusmodi componere,vt materia,quæ fluit,reprimatur, & quæ fluxa est dissipetur.Recip.florum rosarum,myrti an.m.j.betonicæ,camomillæ an.m. s.decoquantur in uino nigro tenui,& pistentur,& adde farinę hordei unc.iij.fabarum unc.j.s.olei rosati, masticini an.unc.j.s. lixiuij clari q.s. misce, & fiat emplastrum in bona forma:procedatur sic vsque ad septimam, nam hic terminus est cōmuniter malorum accidentium:at cum bona apparuerit concoctio,& nullum aderit symptoma,vulnus,si expedit,aliquantisper abstergatur, & ad hoc mundificatiuum de melle à multis laudatur, cuius compositio est talis.Recip. lithargirij uino albo loti unc.ij.olei masticini,ceræ,mellis an.unc.j.misce: his omnibus postea

dimis-

dimissis vnio tentanda est, quare salubre medicamentum puluis hic est, Recip. pulueris lumbricorum terrestrium præparatorum, granę tinctorum, equiseti, olibani, aristolochiæ an. partes æquales, misce, & fiat puluis sicut alcohol per petiam transmissus, quo sinus impleatur, & desuper aut barbarum, aut diapalma, aut græcum emplastrum adhibeatur: uerùm si in fine tensio aliqua, aut durities remanserit, tale medicamentum, quo nos vtimur, applicetur. Recip. centaureæ minoris, lãceolæ, cynoglossæ, pilosellæ, consolidæ maioris & minoris, caudæ equinæ, millefolij an. m. j. uermium terrestrium præparatorum unc. iij. olei masticini unc. vj. vini albi odorati unc. xviij. aceti rosati unc. iiij. macerentur omnia simul per dies octo, & adde sepi castrati unc. xij. picis naualis, resinæ pini an. unc. iij. bulliant omnia simul usque ad uini & aceti consumptionem, & cola, & adde ammoniaci, galbani, opopanacis in uino soluti an. unc. ij. terebinthinæ claræ unc. iiij. olibani, masticis, sarcocollæ an. drag. iij. croci drag. s. deinde omnia lento igne simul bulliant palmea aut salicea spatula perpetuò agitando, inde addita cera quoad sufficiat, fiat vnguentum in communi forma, aut utare cerato oxycraceo. His mediis vulnera hæc sanitati restituuntur: si uero, vt sæpè contingit, praua supernascantur accidẽtia, ea seruanda sunt, quæ singulatim in eorum curatione à nobis inferius suo loco demonstrabuntur.

DIGRESSIO.

QVIA in cura vulnerum transuersorum partium neruosarum quoad eorum suturam, & suendi modum nonnulli diuersimodè excogitantur, nempè si neruus aut tendo ex toto præcisus sutura agglutinari possit, hæc pauca in hac methodo cogimur in medium afferre. Credunt aliqui [a] & suis rationibus, experimentis, ac auctoritatibus probare nituntur, neruum ex toto dissectum sutura coiri posse, nec aliter curari debere; asserunt tamen neruorum capita una cum extremitate musculosæ carnis debere assui, & illico rodeolo superposito partes sic unitas fascia opportuna conseruari. affirmantes, quòd ex tali modo curandi melior consolidatio contrahatur in ipsum neruum. qui si aliter curatus, aut ex toto, aut ex maiori parte motum amiserit, eundem ex sutura redimere potes, & membrum fortius redditur, nec dolor ab acu productus timendus est. tollitur enim quamprimum a rosaceo tangitur: probant hanc operationem ratione a praxi sumpta, & a Galeno confirmata dicentes, sicut peritoneum, siue siphac membrana quidem neruosa inter abdominis seu mirach musculosas substantias consutum vnitur, sic pariter & cæteræ partes neruosæ inter substantias carnosas congestæ consolidari perfectè possunt; & si talis unitio rore proprio ac elementari, siue ut dici solet, per uiam primæ intentionis, non fit, coeunt tamen medio aliquo eterogeneo, & carne mediante, & alligante, quod in pueris apertissimè uideri solet, in quibus nerui uulnerati perfectè uniuntur; & quamuis aliqua eorum operatio destruitur, obstructione in eis facta, unde spiritus per eos transire nequeunt, non tamen motiuam virtutem amittunt: præterea sicuti ossium fracturis occurrit, quæ restaurata, ac in propriam sedem redacta, & facta, ut ait Hippocrates, iusta natura facilius a callo, siue alrosboth, aut poro sarcoide alligantur, & perfectius uniuntur, & citius sanantur: sic sectis neruis, ac sutura conuenienti unitis euenire potest, & si ossa callo ipso alligantur; nerui per musculorum partes consolidantur, & inde proprias exercent operationes: testimonijs denique quam plurimis hoc affirmare mouentur, & Rasis [b] præsertim, & Auicennæ [c] siquidem ab eis dictum est, si neruus secundum longitudinem sectus detectus fuerit, stude ut carne cooperiatur, siccis nempè medicinis, ac opportunis fascijs, & si uulnus secundum latitudinem infigitur, tunc sutura vniatur: nam aliter sanari nequit. credunt pariter & Galenum hoc in tendonibus concessisse, ergo & in neruis, nam hæc sunt eius uer-

a ¶ Guido de Cauigliaco. Lãfrancus Mediolan. Guilielmus de Saliceto. Brixien. & alij.

b ¶ 78. contin. cap. 1.

c ¶ Cap. de cura uul. ner.

ba [a] in casu Gladiatoris, etenim in uulneribus iuxta men bri longitudinem factis deligatura vulnerati musculi partibus inuicem contrahendis sufficit: per transuersum uulnere accepto, cùm deligatura nihil prodesse posset, ex sola futura totum absoluitur. Paulum [b] etiam istius opinionis esse affirmant, cùm dicit, si transuersum vulnus est, maior conuulsionis metus impendet, & nonnulli in uulnere recenti adhuc futuris usi sunt, & medicamento conglutinatorio; ait etiam equisetum, si illinatur, neruos quoque præcisos iungit. affirmant adhuc Guidonem a Cauliaco & alios uidisse, ac ab alijs audisse perfectè nonnullos a vulneribus neruorum facta in eis futura sanitati restitutos, nullo habito in arbitrario motu detrimento. Hæ sunt rationes ac testimonia asserentium neruos aut tendones per transuersum diuisos futura uniri debere; secus autem una cum veritate quàm plurimi [c] tenent, philosophorum ac medicorum auctoritatibus moti, nam dictum est [d] cum discissum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neque augetur, neque coalescit, deficientes verò partes quæcunque ex sanguine ortum habuerint, corrigi quidem non est impossibile. quę autem ex semine, propemodum est impossibile: sic enim respondentes rationi de peritoneo secto ac consuto dicamus, talem unitionem fore per accidens, & secundum quid, & non ueram, ac stabilem, sed mediantibus alijs partibus, nam unio hæc inter partes abdominis conseruatur, quæ futuram ferre possunt, non autem est ipsius membranæ vnitio, quam non admittunt nerui. nec tendines. Ossium rationi dicamus cum Galeno [e] qui credentibus ossa fracta perfectè agglutinare posse ait, hæc enim seu uiua seu mortua si quis inspicere voluerit dissecando manifestè uidebit a callo quodam veluti vinculo circunscripto partes ossium discissas constrictas esse, quas si abraserit fracturæ profundum videbit non conglutinatum; verè nullibi nisi in osse fracto callum à natura factum perspicuè uideri potest, quippe fundamentum, ac totius corporis sustentaculum ossa sunt. Auctoritatibus iam adductis, sic respondere oportet, talem futuram in carnosis tantum substantijs conuenire, & non in neruo, ob id quia in transuersalibus [f] uulneribus futura communis est operatio, præsertim in quibus partes magno diuortio disgregantur; hac ratione dicebat Galenus altioribus futuris vsus sum, haud ignarus carnosam ipsam musculorum partem periculo vacare, non autem tendones & neruos. Paulus etiam dicebat futuram altius molliri conuenit, ne quæ in imo sunt conglutinata dehiscant: rursus magna cura adhibenda est, ne ab acu neruus compungatur; ergo neruus consuendus non est, sed musculorum partes. porrò credibile est in cõsuto vulnere partes secti nerui magis vnitas conseruari, quàm in non consuto, & per consequens in eius consolidatione minus detrimenti in motu voluntario reperiri; ex quo perpetuò nerueæ partes inter carnosas futura conseruantur: quòd experimento compertũ sit, sectos neruos vnioni restitutos, modo vt supra concedimus, & si alicui hoc acciderit non est medicæ considerationis, nam erit de his quæ raró contingunt; omnem siquidem particulam, aut organicum membrum, ajunt anatomistæ, vnum quoddam principale membrum habere, quo naturales, aut arbitrarias operationes exercent, cui quàm plurima alia, in ea operatione deseruiunt. quò fit, vt secto vno neruo, alii incolumes resideant, & sic operatio interdum in toto non deperditur. quod a Galeno confirmatur cùm dicit, si puncto musculi capite conuulsio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur, superuenerit, præciso toto musculo per transuersum conuulsionem quidem sanaueris, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris: ad eundem modum iam neruum punctum sæpè cogimus transuersum præcidere, quoties vel conuulsiones, vel deliria, vel ambo magna ægreque sanabilia superuenire vulnerationi cernimus. Hæc veritas in ipsa praxi agnoscenda est, dum nerui ex toto dissecti reperiuntur; illicò quidẽ contrahuntur eorum partes, & fugiunt, ac a sensibus elongãtur, nec in vulnere ob sanguinis

a ¶3. Katageni.
b ¶Lib.4.c.54. lib.4.cap.17.
c ¶Nicolaus Floren. Dinus Floren. Petrus Argellata, Theodoric⁹, Ioannes de Vico, & alii.
d ¶Hipo. lib.1. de morbis.6.Apho.19.7.Aphoris.28. Aristo.1. de nat. ani.cap.13. Gal.lib.1. de semine c.8. lib. de const. art. med. ca.7. li. art. par. med.cap.83. 3.meth.c.4. Auic.1.1. dist. 5.cap.1.
e ¶6. Apho.cõ. 19.
f katageni. ubi de emplast. glutinan.3. metho. cap.ult.

guinis defluxum dignosci possunt, nec minus adiungi: hac ratione audiendi non sunt, qui pro vulnerum horum curatione, ac consolidatione igne vtuntur, neruorum capita vrendo. nam manifestò videtur [a] quòd quamprimum neruosę substantię ignem sentiunt, exiccantur, contrahuntur, & conuulsę fiunt. & ideo Princeps Auicenna [b] dicebat, caueat ille, qui vrit, ne ferramento ignito vsq; ad neruos & tendones, ac copulas pertranseat, & si id, quod vritur, fuerit vt caluaria, tunc caue ne cerebrum ferueat, & ne membranę ipsę conuellantur.

[a] Gal. 7. Aph. com. 14.

[b] 4. 1. c. 29. Aristo. 1. de natura anim. cap. 13.

DE NERVORVM PVNCTVRA. Cap. IX.

DETERIVS vulnus, quod neruis aut tendonibus euenire possit, punctura angusta est, nam ex simili parua quippe lęsione ob sentiendi eorum facultatem, dolores, inflammationes, conuulsionesve facillimè excitantur: & ea quidem punctura maius detrimentum afferre solet, quę occęcata & subtilis est. quod attestantur Galeni [a] verba cùm dicit, Nerui uerò & chordę punctura propter sensus vehementiam, & quoniam hęc pars principio continuatur, prompta est ad neruorum conuulsionem excitandam, ac tunc pręsertim cùm nihil extrorsum expirat occęcato cutis vulnere: aperiendum est igitur, atque exiccandũ substantia tenui, quę vsque ad ima nerui offensi penetrare possit: plurimum ergo confert oras angustorum vulnerum pũctorum esse apertas, vt calidũ medicamentum extrinsecus applicatum per eas vapores educat, attrahens humiditatem circa affectum locum in alto latentem, qua de re in huiusmodi puncturis orificium in cute duabus sectionibus rectis diuidere oportet, ne in ea coaceruatis humiditatibus praua oriātur symptomata: rationabile ergo erit, cutis vulnus apertum & agglutinatum custodire, quo per id ex secto neruo virus perpetuo effluat & expiret, & totum corpus superuacuis humoribus liberare, atque si expedit, sanguinis missione inanire, vtique si ualida fuerit uirtus, uictusque tenuior adhibeatur, uinum meritò prohibendum est, & reliqua seruentur, quę in regimine sex rerũ non naturalium superiùs descripsimus: in reliquis puncti nerui curatio medicamenta expostulat, quę & tepidum calorem excitent, & ualide siccent, tùm quę ex substātię suę natura & attrahendi uim habeant, & tenuium sint partium, siquidem nudato neruo omnis curationis consilium eo dirigendum est, ut minima cum rosione siccet: hæc siquidẽ propria ac uera indicatio est à nerui pũctura accepta. dictũ nẽpe a Galeno est, in pharmacis omne consilium direxi, ut eorum facultas esset tùm tenuis, tùm modice calefaciens, & quæ admodum siccare citra dolorem posset, cùm sola hæc trahere ex profundo saniem neque contracta, neque demorsa particula posit: Sed ante omnem operationem, si qua infixa neruis inhæserint, ut acus acumen, uitrum, os, & simile quid, extrahātur; qua autem ratione infixa euellantur paulò inferiùs explicabimus, & si quæ fuerit difficultas cutis protinus aperiatur, & uulnus agglutinatum custodiatur, cauendo ne afflicto afflictio addatur, & secto neruo maius præstetur nocumentum; nec sectionem amplam facere decet, ne neruus detectus reddatur, præsertim corpore cacochymo, aut plethorico existente, ne inde uehemens dolor excitetur: quæ igitur plethora, uitiosoque succo laborant corpora, quæ tenera carne prædita, & ad sentiẽdum insigniter habilia sunt, facile ex morsu, seu rosione phlegmonem recipiunt. in horum numero habentur mulieres candidæ, pueri, eunuchi, qui uitam in ocio degunt, aut regionem frigidam incolunt; secus uerò qui calidum locum inhabitant, aut laboribus ualde dediti sunt; hac ratione, ait Galenus, usus sum primò in pueris, mulieribus,

[a] Lib. art. par. med. c. 92. 6. meth. cap. 2. 4. 5. de comp. m. in ge. Aet. li. 14. c. 27. Paul. lib. 4. c. 54. Rasis. 7. ad Alm. ca. 3. Auic. cap. de cu. ul. ner.

& generaliter ijs qui molli ſunt carne, reſina terebinthina per ſe, cum ſulphure aut euphorbio in ijs qui dura ſunt carne: diximus itaque terebinthinam, id eſt cyprium terebinthum, qui ſi non aderit, communi terebinthina uti expedit, id eſt reſina laricina, aut humida illa de pino, communi uoce larga dicta, aut reſina frixa, aut abiegina, oleum abietis, aut lachrymum uocitatum; at ſi ulla inueniri nequit, ab omnibus oleum ſabinum, aut clarum & expurgatum antiquum probatur. nam recens pingue eſt, ac obſtructiones gignit, & materias, vaporeſque malos ab ipſa cute diſcuti prohibet. aut oleum commune anetho, aut ruta decoctum, aut oleũ balſaminum, aut illud quod ex vitellis ouorum extrahi ſolet; nos verò tũc aut de hypericone, aut de terebinthina vti ſoliti ſumus; tale crudum non ſit, vt omphacinum, nec aſtringens, vt myrtinum, ſed dulce, clarum, maturum, & ſubtilium partium: ad eundem modum, ſi ſulphur viuum non reperitur: quo Zoar illicò puerũ a nerui punctura liberaſſe aſſerit, aut euphorbium optimum, quod niſi in magnis & nobiliſsimis ciuitatibus reperitur. eius loco calcem aqua dulci, aut marina aut de betonica, aut de ſaluia ſæpius elotam, ac diebus canicularibus exiccatã administrare poterimus. aut eius loco pompholigem, ideſt tutiam, eam præſertim, quæ ex Alexandria defertur, lotam nempe, & aliquo tenui medicamento dilutam: ſi verò hæc prænarrata auxilia nõ fuerint in promptu, vt Galeno ruri euenit, tunc aut ſagapenum, aut opopanax, aut ſimus columbinus ſylueſtris vſui ſeruetur, multò magis in ſiccis & duris corporibus: vrgente verò neceſsitate, ſi aliquod horum non adfuerit, fermentum triticeum vetuſtiſsimum præſentaneum remedium eſt, temperatè calfacit, mirè exiccat, & materias in imo inſertas euocat. nos autẽ Feltriæ ſæpius quàm plurima neruorum vulnera ſola terebinthina in vulnere, ac deſuper vſnea, id eſt muſco arborum, ſuperpoſita, facta conuenienti ac stricta deligatura ſanauimus; interdum ſolo vſu propolis, hoc eſt fœcis, quæ in fundo vaſorum apum reperitur, ac deſuper fermentum acre maſticatum; quæ ſi durior fuerit, pauxillo oleo hypericonis moliendam eſſe iuſsit Galenus. quàmplurima alia medicamenta, quæ ab antiquis probantur, deſcribenda forent, ſed hunc laborem cæteris relinquamus, tantùm nonnulla compoſita, laudata nimirùm, in medium adducemus, medicamentum ex ſulphure. Recip. terebinthinæ claræ, olei hypericonis, reſinæ pini an. vnc. iij. ſulphuris ignem non experti, ſubtilis, & non petroſi vnc. j. aut in ea quantitate dùm ex omnibus in tenuibus corporibus mixtum eſſet, ſordium haberet craſsitudinem, in valentioribus verò ac durioribus ad mellis ſpiſsitudinem, croci ſcrup. s. miſce, & omnia ſimul aliquantiſper lento igne bulliant, quæ ebullitio magis probaretur, ſi in duplici vaſe celebraretur. Medicamentum diaeuphorbium ex tertio Katageni, quod facillimè ad imas partes vulneris peruenit. Recip. olei antiqui vnc. xij. ceræ nouæ vnc. iij. euphorbij clari recentis, & odorati ac triti, & tenui cribro excuſsi. vnc. j. miſce, & parum bulliant. aliud ex ſexto methodi & euphorbio, cera, reſina, terebinthina, & pice græca ſine oleo, fit hoc modo. Recip. ceræ vnc. j. terebinthinæ, picis græcæ an. vnc. s. euphorbij drag. ij. miſce. tale præſidium, inquit Galenus, mirabile eſt in anguſtis vulneribus, habita nempe diligenti conſideratione in eorum operatione, ſi exiccando imbecillis fuerit, aut ſulphuris, aut euphorbii menſura pro imbecillitatis ratione augeatur: ſi vero fortis, eorum additio minoretur; hoc diligenter examinato, an euphorbium recens ſit, an vetuſtum; nam vetuſti doſis ſit ad duplum reſpectu recentis. recens enim in quarto gradu ſiccitatis collocatur, coloris ſubalbidi, ſubſtantiæ denſæ, aliquantulum tenacis: vetuſtum, colorem pallidum, aut liuidum, aut nigrum ſecundũ eius antiquitatem præ ſe fert, ſiccum ac fragile in ſiccando non valdè potens eſt; nam eius virtus iam diſcuſſa eſt. ſolent huiuſmodi corpora ob eorum ſiccam naturam, difficulter ad imum penetrare, quare interdum aliquo tenui medicamento ea attenuare oportet, nempe oleo antiquo, aut ſabino maturo, aut aliquo magiſtrali. ſiquidem his vtimur oleis tanquàm commodo vehiculo: tenuitate enim,

qua pollent, altius sese insinuant, alia valdè exiccantia secum deferentia, & sic sauciatos neruos summopere iuuare possunt; veruntamen oleum simplex esse nō debet, id est ex solis oliuis, sed sicut illud quod ex seminibus exprimitur, aut quod ignis vi aufertur, aut ex plantarum, aut animalium, aut mineralium decocto paratur, aut simile. Recip. masticis vnc.j.s. thuris, dragāti an. vnc.j. terebinthinæ claræ vnc.iiij. misce, & omnia per alembicum destillentur. aut Recip. terebinthinæ claræ vino albo lotæ unc.vj. masticis unc.ij. florum hypericonis m.ij. omnia in uitreo uase sub æstiuo sole diebus canicularibus per dies octo marcescant, inde uiriliter exprimantur, & quod expressum est, hoc modo vtendum. Recip. prędicti liquoris unc.iiij. sulphuris uiui, aut euphorbij recentis v.n.s. misce, & parùm bulliant, de eo guttatim in angusto vulnere imponendo, & desuper unguentum excellentissimi genitoris nostri longissimo usu comprobatum, cuius descriptio in sequenti libro capite de Thorace uulnerato poterit uideri, sub hoc titulo VNGVENTVM sanctum & incomparabile, aut eius loco utamur emplastro de gummi elhemi Conciliatoris, aut illo de Centaurea Guidonis, aut de fermento Democratis, aut illo Auicēnę ex farina fabarum, hordei, orobi ęqualis portionis decocta in lixiuio & oxymellite. illudque è memoria non excidat, in talium medicamentorum applicatione, uulnere angusto existente, quòd partes, quæ uulnus circunscribunt, minimè tangantur, calefiant, & inflammationem inducant; quare expedit eas corroborare, ac ab omni noxa tutas reddere, oleo nempe rosaceo, masticino, aut camomellino lumbricato, atque hoc interim, si superiores partes uulnus occupauerit, nempe manum, aut brachium, protinus collum, spinam, & axillas calenti oleo camomellino, liliorum, & rosaceo delinire expedit. Si uerò neruus ex ijs sit, qui in crure sunt, inguina statim, pubes, & partes circumiacentes prædictis oleis abundè imbuere expedit. nec desunt quamplurima alia medicamenta, quæ necessitatis loco vti possemus, nempe ex plantis, ditamnus, gentiana, centauriū, aristolochia, amaracus, & id genus multa alia. quæ in puluerem tenuissimum redacta, aut per se, aut addito liquido aliquo conuenienti & cera, sub emplastri forma, præstantissimum esset præsidium.

DE NERVIS CONTVSIS. Cap. X.

SVB duplici forma nerui, aut tendones contundi solent, nempe soluta cute, ac ijs solutis, quæ eam sequuntur; aut ipsa integra remanente, & nihil quod sensui appareat a natura recesserit, sed tunc tumor quidam eleuatur, dolor ingens a sanguine per anastomosin percolato a uenis minimis oritur, & locus affectus liuescere incipit, & cum ecchymomate affinitatem tenet; & morbus hic scissuris, aut puncturis interdum deterior esse solet, nec curatu facilis ita redditur, ut contusa carne euenire solet, quæ facillimè suppuratur, & sic cōtusio absque multo dolore discutitur, denuoque regeneratur, quod secus est in contusis neruis, qui non nisi acerbissimo cruciatu, & longissimo tempore, ob eorum naturam, in saniem uertuntur, nec putrefacti amplius augentur, aut coalescunt. augentur enim quæ deficiunt; coalescunt autem, quæ diuisa, aut separata sunt. quare inter molestas, & cacoheticas passiones hæc enumerari solet, a Galeno semel tantū uisa, ut ipse affirmat sexto methodi capite tertio; ob id præclarissimi iubent medici [a] ut in omni neruorum attritione, aut contusione prima intentio sit euacuatio: & quia [b] in contusis, aut ab alto delapsis prima operatio est sanguinis missio, uena, nulla prohibente causa, aperiatur, uictus tenuis instituatur, & omni ingenio doloribus ac fluxionibus insistatur, præsertim in momentaneis contusionibus. nam leues, & non solutas, tollit citò fomētum ex oleo rosaceo masticino, aut

[a] ¶Gal. 6. meth. c. 3. Aet. lib. 14. ca. 29. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 4. 4. tr 4. c. 5.

[b] ¶Gal. 4. meth. c. 6.

camomellinum, aut unguentum alabastrinum; aut illud, quod ex succo althææ paratur, prædictis oleis solutum; valent etiam discutientia, ueluti camomellinum, anethinum, sambacinum, irinum, & rosaceum completum superposita lana hyssopi: hac ratione ea, quæ pus mouent, non admouenda censemus, siquidem hæc calida & humida sunt, ac ad putredinem faciendam maximè apta, quæ in neruis uulneratis euitari omnino oportet. hi enim, sicut caro, suppurationem non admittunt, & in saniei generatione uehementissimis doloribus cruciantur. igitur præcepto Hippocratis & Galeni, has contusiones computrescere non est necesse, sed eas solùm, quæ carnosis partibus occurrunt. Sed si cutis dissecta, exulcerataq; fuerit, ea medicamenta opportuna sunt, quæ exiccant, at simul fluxiones prohibent, quare dicebat Auicenna, si una cùm contusione plaga fuerit, medicamenta adhibere oportet, quæ ualide siccant, & disgregatas partes vniūt, dolores sedāt, & inflammationes prohibent, quare in uulnere imposita terebinthina, ac hypericonis oleo, illud cooperiatur emplastro ex fabacea, & lenticea farina, oxymellite paucæ acetositatis, & sapa cum puluere lumbricorum terrestrium, & mastice, aut emplastro ex betonica, masticino, oleo soluto, aut fiat emplastrum Dioscoridis, ex cinere sarmentorum, adipe & oleo: tota siquidem sedes contusa, quæ in uia alicuius putredinis est, ualde exiccari debet, ut quæ sana est præseruetur: nec ab re est pro temporis interuallo medicamentorum uarietate vti, modo exiccantibus, modo discutientibus, modo anodynis, ut morbi essentia exegerit: & si aliqua vulneris cruditas apparuerit, & dolor non quieuerit, præparetur medicamentum ex terebinthina, pice liquida, manna thuris, vitello oui, & croco: tota regio affecta oleo camomellino, de lumbricis, masticino, rosato completo, ac de semine lini, corroboretur: & si aliqua inchoauerit inflammatio, sanguis mittatur, & tota indicatio in doloris sedatione, ac fluxionum prohibitione uersetur; quare diuersiones omnes omninò probantur, & dimissa aqua tum calida, tum frigida, in oleorum resoluentium administratione stare oportet, & medicamentum superponatur ex sapa, oleo rosato, farina hordei, & modico aceto, in quo infusa sit lana hyssopi, & locus cooperiatur, aut talis præparetur compositio. Recip. unguenti alabastrini, farinæ fabarum, pulueris lumbricorum, vini nigri parum, & cum pauco oximellite fiat emplastrum: & si aliqua putredo apparuerit, ea quippè tollenda est medicamento ex melle, aut Isis celeberrimo, aut per se, aut alteri admixto. Si autem articuli contunduntur, absque cutis solutione, solent nimirum materiæ quàm plurimæ pituitosæ ad locum affectum defluere, quare expedit in re notabili corpus a tali succo expurgare; & si decet, sanguinem mittere, ac victus regimen instituere; & facta prædictorum oleorum ampla inunctione, tale superponatur cataplasma ex rosis, myrtis, betonica, camomilla, farina fabacea, unguento dialthææ, lumbricis terrestribus, lixiuio claro, & sapa, aut ex alijs rebus, exiccantibus, discutientibus, ac dolores emulcentibus, vt diffuse hic inferius dicturi sumus, ubi de symptomatum correctione tractabimus.

DE SYMPTOMATVM CORRECTIONE. Cap. XI.

RARO admodum in sauciatis neruis, præsertim in punctura, rationales medici, præterquam apparentibus prauis symptomatibus, conuocantur; ob id omni laude digni sunt, qui opportunè ea corrigunt, & remouent; nec illi indigni, qui omni adhibita diligentia ea præuident, & se tutos reddunt à futuris, quæ a triplici causa produci solent, nempè à natura sedis affectæ, quæ nobilis est,

ac sensus instrumentum, aut a prauo patientis regimine, una interdum cum mala totius corporis habitudine, aut Medici operantis negligentia, aut ignorantia. Illis ergò, qui ab initio conuocantur, duæ principales occurrunt intentiones, quarum prima est, ut magis ad morbum, & eius causam incumbant, quàm ad mala accidentia; & hæc præseruatio dici potest, de qua superius abundè dictum est; & fit, ne morbus augeatur, accidentium causam tollendo sanguinis missione, ventris subductione, inedia, & huiusmodi auxilijs, quibus facile tale opus celebratur; altera, vulneris est curatio, quatenus tale est, secundum eius opportunas indicationes: quòd autem ex vulneris natura, ac sedis affectæ præstantia, symptomata mala prouenire possint docet Galenus [a] his verbis, Vulnus, quod in articulis acceptum est, ac vbi tendones, & nerui uulnerantur dolores, vigilias, ac conuulsiones causare solet: ideo Auicenna [b] dicebat, & quando vulnus est in loco, in quo oportet vt vehemens fiat dolor, & apostema, sicut sunt capita lacertorum, & eorum posteriora, ac proprie illorum, qui neruosi sunt, ex vulneribus enim quædam sunt de quibus timendum est, sicuti vulnera in neruos cadentia, & extremitates lacertorum, & multoties ea sequuntur accidentia mala de caloris alteratione, & casu pulsus post spissitudinem & paruitatem, & perducunt ad syncopin, & casum virtutis, & quandoque sequitur spasmus, & similiter ea quæ cadunt ante genu apud rotulam, quoniam sequuntur ea accidentia mala, a quibus pauci liberantur. Quòd autem mala temperatura totius, praua accidentia inducere potens sit. dictum est a Galeno, [c] nam ex sola acus punctura in corpore succo prauo scatente superuenire solita sunt: quòd etiam [d] a malo Medico id fiat, quotidiana demonstrat experientia, præsertim in Athletis, & qui crapulæ dediti sunt, ac prauo succo nutriuntur, & multi, dicebat Auicenna, prope salutem dum frigido aeri se exposuerint, atrocissimo dolore correpti, ad deteriorem dispositionem deuenere. quod Galeno euenit, dum uni medelam præstaret, qui, cum bene se haberet, ex frigore, repentinè conuulsus est; Vsus etiam malorum medicaminum id facit, vt in empiricis operationibus videtur, nec dubium est, ex malo victus regimine, vt omnes attestantur medici, in vulneribus compositis, aut membrorum nobilium euenire: a malo etiam medendi modo, aut medicamentorum incompetentia id occurrit, teste Galeno, [e] in casu pueri, quem cum in ludo literario ab altero in domestica brachij parte stylo vulneratus esset, ac Empiricorum quidam medicamento emplastico eum curare aggressus fuit, quo puer ipse inflammatione correptus, repentè sexto die conuulsus periit: de altero adhuc mentionem fecit Galenus & Auicenna, qui in manu ab acuto telo vulneratus læso neruo, ac ab empirica manu ex Thessali secta curatus, superposito emplastro ex farina triticea, oleo, & humidis rebus putredinem inducentibus, maximam inflammationem incurrit. Sed quia varia sunt accidentia, quæ his vulneribus superuenire solent, quibus omnibus nisi consultum fuerit, vulnus sanari nequit, ea potissimum describere intendimus, quæ secum maiorem adducunt timorem, ueluti est tristis sensus dolor vocitatus, inflammatio, putredo, conuulsio, & arbitrarii motus impedimentum.

a ¶3. meth. c 9.

b ¶4. 4. c. 2. & 3.

c ¶3. meth. c. 9. 4. meth. 1. & 5.

d ¶Gal. 3. de cõpo. med. in gen.

e ¶3. Katageni.

DE DOLORE.

SI alicui particulæ vulneratæ dolor, pathos siquidem est, præter naturam violenter, & affatim incidẽs, superuenerit, causa illicò perquiratur, quæ cognita, quamprimum dimoueatur: verum si coniuncta, aut extranea fuerit, ablata quippe cessabit dolor. extranea appellamus non tantùm quæ extrinsecus adueniunt, sed quæcunque nostræ naturæ contraria aliquo modo sunt, nec ab ipsa seruari possunt: si autem alicuius medicamenti acuitas, aut acredo hoc fecerit, sæpiùs diem ac noctem uulnus curetur, medicamentis omni nempe mordicatione expoliatis. Si vero succus aliquis prauus, aut acutus mordicauerit, ali-

qua plenitudine apparente, medicamento bilem ducente, corpus denuò euacuare oportet; nam sic præcipit Hippocrates; inedia instituatur, & victus frigidus & humidus sit, mala sedis affectæ temperatura alteretur rosaceo, myrtino, & violaceo, aut vnguento rosaceo ipso adhibito, aut cataplasmate inflammationes arcente superposito: at si ex angustia vulneris, cruciatus apparuerit, virus, aut ichor alter malus in eo retētus, sic cutis Ferro amplietur, aut ignito cauterio, aut, more Galeni tertio de cōp. med. in genere, orificio duabus sectionibus rectis diuiso, ut prauus ille succus absumi possit, & melius sanies effluat, & cōmodiùs medicamētorū vires ad profundum perueniant; sic.n. egit Galen. [a] in iuuene illo effœminato. cùmque causa abdita, ac abscondita fuerit, calorem sedis vulneratę corroborare oportet, vnctionibus, fomentis, ac emplastris exiccantibus, discutientibus, ac putredinem sistentibus, donec dolor ex toto tollatur. nam si is vehemens fuerit, etiam in corpore ab excrementis puro, fluxiones irritat, particula omnis, quæ dolore affligitur, succum copiosiorem, quàm illi sit ex vsu, trahere solet, vnde frequenter inflammationes excitantur. Tolluntur huiuscemodi dolores, aut saltem mitigantur adhibito ad particulam fomento vt iubet Galenus, [b] & Auicenna ex pannis calidis, aut ex rosaceo, vel communi oleo calido, diu nēpe vt doloris causa euaporetur, aut discutiatur vetus autem sit tale oleum, aut saltem cùm radice liliorum alborum aut lumbricibus terrestribus bullitum, porrò ex methodo est vt cutis vulnus perpetuò apertum inglutinatumque custodiatur, quò per id ex neruo vulnerato sanies effluat, & totum corpus a superuacuis humoribus liberetur; deinde ne quis dolor vulneratā partem vrgeat, elaborandū est. medicamenta igitur excogitare oportet, quæ vulneri imposita, vtrunq; mirū in modū respiciāt, tū vt dolorē mitigent, tū etiā vt exitū saniei patefaciant. eligatur itaq; oleum vetus trium, aut quatuor annorum, cuius generis sabinum est, id quippe quod recens magis per halitum digerit, quodque magis est antiquum, magis digerere potens est, verum dolores minus sedat; quod crudum est reprobatur, vt omphacinū & quod denique astringendi vim habet, vt myrtinum, & quod crassam obtinet naturam, vt hispanum. nam talia neruos vulneratos nihil iuuant, qui subtilia medicamenta requirunt: at quia sabino oleo, quod in regione Romana exprimitur, caremus, eo vtimur, qđ ex rosis, & oleo maturo fit, aut cōpleto vocato, aut camomelino, aut liliaceo, aut ex semine lini, aut eo mirabili, quod ex terrestribus lumbricis, & oleo antiquo paratur: atque omnia, quæcunque applicanda sunt, calida esse debent, non tamen ut mordeant: quæ frigida enim sunt neruis sunt inimica, ita & quæ calida ualde sunt, eis non prosunt; ob id dicebat Princeps, Noli dolores locorum neruosorum, calida aqua remittere, sed oleis subtilium partium calidis, vsque ad terminum non superfluæ caliditatis: nam calidum aut frigidum in summo non conueniunt: calidum siquidem actu discussorium, ait Hippocrates [c] dolores sedat, ac conuulsiones remouet: in hoc affectu duplici de causa oleo vti conamur, nempe vt medicamenta attenuentur, & vt dolores demulceantur; secus uerò [d] aqua, & oleum his uulneribus aduersantur. possunt hęc longo usu halitum prohibere, & putredines inducere: hac [e] ratione emollientia omnia sectis neruis aduersantur; uerum urgente necessitate, quia oleum dolores sedat, ac mineralium medicamentorum mordicationem minuit, usui seruatur: in oleo, dicebat Galenus [f] duæ simul consistunt facultates, mitigatoria uidelicet, & quę ualida pharmaca obtundunt, siue acri, siue austera sint uirtute prędita: ergo [g] his, quę iuuant bis, terue in die locum fouere competit, quin etiam in nocte, interim, si expedit, abstergatur quàm leuissimè uulnus bombice, aut lana sapa tepida infusa, & expressa, inde aliquod opportunum medicamentum imponatur, ac desuper alterum, quod non tantum ipsum uulnus contegat, sed sanas quoque partes apprehendat, nempe illud celebre barbarum, aut illud probatum diaphinicone, aut argideum, aut de gummi elhemi, aut nostrum sanctum: uerum, si ab his nō

quie-

a ¶6. meth. c. 3.

b ¶3. Katageni. ubi de medicamento diabotō, & ubi de medicamento ex rebus humidis.

c ¶5. Aph. 23.

d ¶Gal. 6. meth. c. 3. Auic. 2. 3. dist. 2. c. 1.

e ¶ Gal. 6. meth c. 2. 3. & 1. ad Glau. dist. 3. c. 6.

f 5. Katageni.

g ¶3. de comp. med. in gen. ubi de neruis sectis in descriptione medicameti ex metallicis.

quieuerit æger, aliquod cataplasma præparare oportet ex his, quæ sedare dolores possunt, anodyna vocata, ex floribus camomillæ, sertulæ campanæ, maluarũ, farina hordeacea, ac semine lini, decoctis oĩbus in brodio capitis ueruecis, additis ouorũ luteis cũ rosaceo & sapa; nos verò sæpè experti sumus & utilissimũ adinuenimus, linimẽtũ ex vitellis ouorũ, vnguẽto rosato Mesue, & croco; pariter medullã panis in maluarũ decocto ebullitã, ac tritã, addito oui luteo, rosaceo, & aliquãtisper vnguenti marciaton: a multis [a] probatur vnguentum de ranis, aut tale paretur. Recip. radicum althææ, liliorum, foliorum meliloti, maluarum an. m. j. bulliãt in brodio capitis ueruecis, pistẽtur oĩa, ac per cribrum trãsmittantur, & addita bdelij uino soluti unc. s. uermium terrestrium, unguenti rosati an. unc. j. rob q. s. pro emplastro: postremò his non conferentibus, læsum membrum, antequàm superueniat dolor, in calenti oleo communi immergatur, & collum, & nucha, & spina, & axillares partes camomellino, ac liliaceo oleo calido inungantur. Si uerò insuperabilis ac timorem incutiat dolor, tale paretur cataplasma. Recip. foliorum iosciami albi, solani hortẽsis an. scrup. j. fiat fasciculus. & decoquãtur oĩa sub prunis, & pistentur subtilissime, & Recip. lactis pinguissimi vaccini unc. vj. medullæ panis triticei trite unc. iiij. olei rosati unc. ij. bulliant simul usque ad aliqualem spissitudinem, & adde folia prædicta, & fiat cataplasma, quod est mirabile.

[a] ¶ Actuarius lib. de comme. Nicolaus Floren. cap. de cura dolor. iuncturarũ. Petrus de Tussignano c. de podagra, & sciatica.

DE INFLAMMATIONE.

INTER accidentia, quæ secto neruo Medico magnum negotium facessunt, ac ægrotanti periculum afferunt, sunt inflammationes [a] quas sequuntur febres, dolores, putredines, & conuulsiones, nec una tantum, aut propè uulnus solum apparere solet, sed quàm plurimæ, ac uarijs in locis, & ut plurimum de calidorum genere producuntur: hæ, ut cæteræ phlegmones, in principio non curantur apocrusticis medicamentis, nam frigidum [b] neruis, ac cerebro aduersatur, & conuulsiones, ac rigores febriles mouet: nec minus emplastrum ex aqua, oleo, & triticea farina constructum, quod triapharmacum uocant, ab antiquis probatur: quod aliis phlegmonibus prodesse solet; multi enim, Galeno teste, [c] huius medicamenti applicatione, manu nempe empirica, in spasmum inciderunt. ob id de hac curatiua methodo agens Auicenna inquit, Cum ex dolore oritur inflammatio, tuto operatur si quis uulnus latius reddiderit, ac totum corpus sanguinis missione inanierit, vtique si ualida fuerit uirtus. at si uitiosis succis scatuerit, protinus purgetur, uictus tenuis instituatur, stare aut deambulare alienum sit, affectum membrum commodè locetur, aer temperatus eligatur, & mane aut uespere plaga curetur; sedes uerò phlegmone laborans bis, terue in die. in nocte etiam, si longa fuerit, soluatur, ac rosaceo calente, uerum ita, ne uulnera tam partem offendat, foueatur; eo etiam moderatè calefacto, addito liliaceo, ceruix, collum totum, uniuersa spina dorsi, ac emunctoria omnia inungantur, & lana molli rosaceo imbuta tota tumida pars cooperiatur: & quia antiqui sedem uulneri per quatuor digitos superiorem lana quàm mollissima oleo ac aceto madefacta circũuoluebant, ac si pro inhibitiuo præsidio haberetur. recentiores, hoc spreto auxilio, partem iecori propinquiorem tali linimento fouere solẽt. Recip. olei rosati, succi plantaginis an. unc. j. ouorum uitellos nume. ij. boliarmeni, sanguinis draconis an. drag. iij. croci scrup. s. misce, & fiat linimentum. Vulnus curetur, ut occasio præcipit, sumpta indicatione ab eius essentia, & symptomatum natura: inflammatio regatur prout eius tempus exposcit, nempe si ad incrementum tendit, duas requirit indicationes, remeare quod perpetuo fluit, & quod iam fluxum est discutere: hac ratione ab antiquis quam plurima comprobantur medicamenta, ueluti fabacea farina, orobi, cicerum, hordei, amarorum lupinorum

[a] ¶ Oribasius Paulus. Auicenna.

[b] ¶ Hipp. lib. 4. de articulis. lib. de humid. usu. 5. reg. acut. 41. & 5. Aphor. 18. Gal. 6. meth. c. 3 Auic. cap. de Apost. ner.

[c] ¶ 6. meth. c. 2 & 3. Katageni in casu à Principe citato.

rum cum oxyrhodino, aut oxymellite, sed quod magis uenit in usu, Recip. granatorum inter dulcem & acrem saporis medij numero.ij.decoquantur in vino nigro, subtilissimè terantur, ac per cribrum transmittantur, & adde farinæ hordei vnc.ij.pulueris foliorum rosarum, camomillæ an.vnc.j.olei rosati, rob.q.s.pro emplastro; aut Recip.foliorum rosarum, betonicæ, camomillæ an. m. j. decoquantur in vino nigro, & pistentur, & adde farinæ fabarum vnc. ij.hordei vnc.j. olei masticini, rosati completi an.vnc.ij.misce & fiat emplastrum; pars quidē affecta sic corroboratur, ne inde nouas recipiat fluxiones: si verò inflammatio in consistentia fuerit constituta, quanquàm Chirurgus nihil omiserit, non modo quę ad proprij affectus curationem spectant, sed etiam ad symptomatum præuisionem, alterum duorum spectare oportet, aut discussionem, si tenuis fuerit materia, aut suppurationem, si crassa. Si igitur tenuis, Recip.foliorum maluarum, violarum, florum rosarum, meliloti an.m.j.hordei, fabarum detractis corticibus an. m.j. medullæ panis opiri vnc.x.bulliant in sufficienti aquæ quātitate, donec hordeum aperiatur, inde subtilissimè terantur, ac per cribrum transmittantur, & adde olei rosati cōpleti, camomellini an.un.ij.rob.q.s.pro emplastro. Si autem materia eterogenea fuerit, Recip.florum camomillæ, meliloti, stœchados, pulegij an.m.j.farinæ fabarum, hordei an.vnc.iij.decoquantur in brodio capitis castrati, pistentur, & adde olei camomellini, rob. an.q.s. pro emplastro. cùm autem phlegmon discussoriis præsidiis non tollitur, suppurationem expectare oportet, ob id tūc temporis a medicamentis pus mouentibus auxilium quæratur; ea quippe sunt, quæ calefaciendi addita temperata humectatione vi pollent, glutinandi potentia non expoliata, & glutinis instar cutis poros obstruentia. fiat igitur cataplasma ex farina triticea, communi oleo, & aqua: aut ex farina triticea sapa & oleo rosato. & si hoc, quod triapharmacum vocant, non iuuerit, illud paretur, quod tetrapharmacū, aut eneapharmacum a græcis nuncupatur: sanie iam collecta vbi cutis tenuissima se ostenderit, tumor aperiatur, postmodum quod residet præparetur, & sinus, vt decet, curetur: si vero dolor affectam sedem occupauerit, anodynis vti expedit, non in vulnere, sed in eius cōsortio, veluti emplastrum quod paratur ex medulla panis & lacte, aut ex maluis decoctis & butyro, aut ex vitellis ouorum & rosaceo, aut ex his omnibus, aut aliquibus: ea vero, quæ ex metallis & aceto conficiuntur, probātur ab antiquis, at non in vulnere, quod medicamenta omni mordicatione expoliata exposcit, sed circa ipsum vulnus: hoc interim negligendum non est, sed requisitis indicationibus curandum. Vnum adhuc aduertendum omnino est, in dignoscendo loco suppurante, præsertim in sedibus cartilagineis, chordis, neruis, & ligamentis scatentibus. nam Medici in his locis ad sectionem venientes sæpe errāt, isque error interdum duplex est, & quòd nullo modo ibi pus inueniatur, cùm hęc loca multò crassiora sint quàm opinentur, & ea videantur suppurare, quæ mucosum humorem in se continent; quod euenire solet, quoniam huiusmodi humor, vbi tangitur, citò elabitur, ac inundare videtur.

DE PVTREDINE.

NOn rarò in sauciatis neruis occæcato cutis vulnere, ac humiditatum prohibita transpiratione praua symptomata oriuntur, quod etiam medicorum ignorantia, aut inscitia euenire solet, nimia nempe producta putredine; quod facile euenit: nam [a] nerui ex humida materia geniti sunt a frigido coagulata, eoque magis, si affectus calidis ac humidis medicinis curatur, a quibus [b] putredines gignuntur, quæ, dum apparent, sedem ipsam læsam, aut phlegmone laborare, aut in via corruptionis esse ostendunt; & tunc humiditates in tanta copia a vulnere effluūt, vt ferè incredibile sit aquosa nēpe ac subtilis a græcis ichor, & vulgo virulentia nuncupatur. multoties etiam talis materia crassior, ac glutinosior

a ¶ Gale. com. 2. de artic. in fine. Auic. cap. de uul. ner.
b ¶ Gal. 2. meth. c. 5. 6. meth. cap. 2. & 4. de cap. m. c. 3.

nosior est,subalbida,mellique albo subsimilis;fertur hæc ex vulneribus vbi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maxime ex genibus meliceria vocatur, & sapit pituitæ naturam:siquidem [a] nerui a frigidis, & glutinosis humoribus replentur,ex quibus etiam nutriuntur;porrò soluta eorum vnitate, imbecilles redduntur,& simile nutrimentum non cōcoquunt.quod inde sub tali forma per vulnus expurgatur,& vehementissimis eget exiccationibus:hac ratione dicebat Auicenna,si in uulnere multa humiditas apparuerit tenuis,& virulenta, nō ab re erit vsus trochiscorum colchotar, aut Andronij, aut prassium vino decoctum: quod etiam Galeni præceptum est, [b] qui dubitare nequit etiam detectis neruis nimia apparente humiditate celebres illos Andronij, aut Poliidæ, aut Passionis trochischos applicare,præsertim vino solutos vsque ad mellis spissitudinem:afferēs Poliidæ pastillos,quia temperatiori natura præditi sunt,tenuioribus corporibus magis conuenire;Andronij verò siccioribus.nihilominus in hoc symptomate medicamentorum quatuor formas probare videtur,quarum prima ex aridis mineralibus confecta sub triplici modo describitur,quorum alter altero validior est; nam imbecillior sic fit,Misi,chalcitidis adusti,nitri an. drag. j. squammæ æris drag. iij. misce;validior sic paratur,Misi, chalcitidis,æruginis an.drag.j.comburantur omnia ac pistentur,& additis squammę æris drag.iij.ceræ drag. iiij. fiat medicamentum; magis valida recipit chalcitidis crudi drag. j. misi crudi drag. ij. squammæ æris drag.iij.fiat puluis subtilissimus:Secunda ex liquidis medicamentis fabricatur, ac pariter sub duplici compositura congeritur. prima continet opopanacis drag.iij.picis drag.xij.aceti vnc.iij.bulliant simul aliquantisper, & est opportunum messoribus,ac militibus;tenuioribus uero, aceti loco, oleū antiquum imponatur:secunda,medicamentum diaeuphorbiū est,sic fit,Euphorbij recentis vnc.s. ceræ unc.j.s.olei antiqui unc. vj. bulliant parum:tertia,antidotum est ex agrestiū columborum fimo,interdum aceto,interdum oleo antiquo soluto:quarta,medicamentum est mite,quod neruis denudatis,ac corporibus effœminatis saluberrimum est,sic conficitur,Resinæ,terebinthinæ un.iij. calcis uiuæ pluries lotæ dra. j. olei masticini lumbricati q. s. at si materiæ quàm plurimę crassæ, ac a putredine non alienæ apparuerint,ab Auicenna,commendatur,& ualet serapinum cū orobi farina;uerum si fœtor aliquis percipitur,isi medicamento utendum est;& si putredo dignoscitur,non est excusatio ab ægyptiaco,aut per se, aut alteri admixto, nempe regali,aut basilicone,quod mirificè locorum neruosorum ulcera corrosiua,aut putrida corrigit.probat tamen Galenus & Aetius,nisi hac putredine farinā orobi,fabarum,ac eruinam cum lixiuio stillaticio cum oxymellite, aut syrupo acetoso decoctam.si autem substantia nerui detecta,ac putrida exierit, tunc expedit,ait Princeps,eam omni diligentia amputare,inde vulnus,ac si recens esset,curare.

a ¶Gal.2. Aph. com.26.& com. 2.de articulis.

b ¶3. de comp. med. in gen.ubi de medicinis ex metallis, & 6. meth. cap.3.

DE CONVVLSIONE. Cap. XII.

INTER affectus præternaturales, qui in soluta continuitate consistunt,& dolorum,inflammationum,uigiliarum,delirij, ac cōuulsionum periculum afferunt,sunt neruorum,ac locorum neruosorum uulnera; siquidem hæc ferè semper huiuscemodi comitātur symptomata,atque illud pręsertim,quod gręci spasmon,& latini couulsionem appellāt uulnera igitur neruorum,& si minima fuerint,in magnum sępe conuertuntur morbum,ac longe timendum.Hac ratione de spasmo sermonem habituri,quid sit spasmus, quę eius differentię, quibus modis producatur,quę sint eius propria accidentia,qualis pędictio, & quot modis curari possit,declarare primo tenemur, quamuis [a] curatiua methodus ab aliquo symptomate sumenda non est, sed a morbi propria essentia; symptoma nanque

a ¶Gal.4. meth. c.3.& 13.meth. cap.1.

a ¶Celſ.libr.4. c.3.Gal 5.Aph. com.5.6.Apho. comm.39.5.de cauſ.ſymp.ca.2. com.4. de fract. Hipp.lib.de tre. rig. & ſpaſmo. Raſis lib. de ægrit.ner.c.24. Auic.2.3.c.5.

interdum curationem peruertit, non tamen ut tale,ſed in eo quod morbus, aut cauſa fuerit dicimus [a] ita quod ſpaſmus motus deprauatus eſt uoluntariæ facultati motrici accidẽs,& eſt neruoſa ægritudo,qua mouentur lacerti ad ſuum principium,unde poſteà extenſioni fiunt inobedientes,& eſt principalis affectio eorũ neruorum,qui uoluntatis imperio obediunt:hac ratione dicamus, quòd conuulſio motus eſt neque uoluntarius,ideſt ſecundum hominis uoluntatem, & arbitriũ factus,neque naturalis,ideſt a natura productus,ad hominis uidelicet utilitatem & conſeruationem;ſed motus eſt non uoluntarius,ac præter omnem hominis intentionem,ac eius deſtructiuus:Sed,ut magis hæc deſcriptio intelligatur, uidendum eſt,quid ex anatome apprehenditur;motus omnes iubente anima facti, qui à muſculis,ac tendonibus,tanquam ab eorum inſtrumentis exercentur,fiunt dum muſculi uerſus eorum extremitatem,ac principium,& radicem contrahuntur;ſecum nimirum omnia membra illis annexa,& unita ducentes,ut ſunt nerui,tendones,& ligamenta.nam motus nullus utiq; fieri poſſet animalibus uolũtarius abſq; muſculis.Siquidem muſculi propria ipſius inſtrumenta ſunt ob uirtutem eis à cerebro delegatam per neruos,qua etiam ſenſu præditi ſunt. Cum igitur ab affectu aliquo præter naturali lacerti,tendones,aut nerui punguntur,inflammantur, aut altero modo læduntur ſecundum motum naturæ præter hominis uoluntatem cerebrum uerſus tanquam eorum primam radicem & ortum remeant,ac inde motus contractiuus ſequitur non uoluntarius earum partium,quæ uoluntatis imperio parent,& ſpaſmus uocitatur:hac [b] ratione paſſio hæc nec oſſibus,nec ligamẽtis attribuitur,ſed muſculis,tendonibus,ac neruis ueluti propriis inſtrumentis arbitrarii motus,qui dum deprauatur,fit non uoluntarius,immobilis,ac tenſus.neruorum diſtẽtiones,ait Gal.[c] ſic fiũt,quum ipſi muſculi primo ac præcipue ſeipſos, deinde partes ad quas perueniunt,ad ſuum initium contrahunt,per hunc [d] enim affectum actio nequaquã ablata eſt,ut in paralyſi,ſed ſolum immutata,ac uitiata.

b ¶Gal.3.de lo. aff.cap.5.

c ¶Galen.5. de ſymto. cauſis. Auic. 2. 3. cap. proprio.

d ¶3.comm.de fract.

CONVVLSIONVM DIFFERENTIAE.

a ¶Hipp.lib.de dieb.iudic.& li. de inter. affec. Gal.4. Aphoriſ. com.57. & libr. de rig. & ſpaſmo.

TRes ſunt [a] conuulſionum differentiæ ſeu ſpecies,quarum unaquæque a ſede affecta,in qua nerui ac lacerti extenſioni inobedientes facti ſunt, nomẽ ſibi ſortitur:porrò ſi in anteriori hic affectus oritur,conuulſio hęc græca uoce emproſthotonos uocatur,ab hac dictione græca emproſthen,quæ ante ſignificat.tunc ſiquidem ante & ſupra pectus ſuum inclinatur conuulſus.a latinis conuulſio cõſueta,aut domeſtica,dicitur,ſi poſteriorem occupauerit.opiſthotonos dicetur ab ea græca dictione epiſthen,quæ retrò denotat,ac ſi conuulſus in collum,& partem poſteriorem pendeat,a latinis cõuulſio ſcapuloſa, aut ſilueſtris uocatur.cumq; nec hanc,neque illam læſerit,ſed tenſus, ac rectus permanet conuulſus, græcè tetanos,ideſt totum extenſum,& latine tenſio,ſiue diſtentio uocitatur,& eſt conuulſio [b] compoſita ex anteriori ac poſteriori motu non uoluntario,in quo [c] nequit uideri in qua parte conuulſio orta fuerit; ſed tantum rectus, ac immobilis remanet conuulſus. nullus morbus,inquit Celſus,[d] importunior, acutiorq; eſt,quàm is,qui quodam rigore neruorum,ac lacertorum modo caput, ſcapulis,modò mentum,pectori annectit,modò rectam & immobilem ceruicem intendit;Princeps [e] uerò,cum diſtinctè has conuulſionum differentias declaraſſet,ait,Si cõuulſus ad poſteriorem inclinauerit,tunc paſſio in lacertis dorſi gignitur,& cum ad anteriora declinat,thoracis muſculi conuulſi ſunt, & ſi rectus ac immobilis permanet,tunc utrobique & anteriores & poſteriores muſculi æqualiter tenſi facti ſunt:cæterum ex præfatis conuulſionibus quædam uniuerſales ſunt,quędam uerò particulares.uniuerſales dùm noxa ipſi cerebro communicatur,& ad ipſum peruenit,quod tanquam moleſtum & iniurioſum aliquid percipiens uehemẽti conatu eam expellere nititur,in quo motu & neruos & alia neruoſa corpora ad

b ¶Gal.5.Aph. com.5.

c ¶Gal.4. Aph. com.57.

d ¶Lib.4. ca.3.

e ¶2.3.doctr.2. cap.5.

ſe con-

se contrahit & conuellit, & tunc aut anterior, aut posterior pars, aut æqualiter totum corpus fit tensum, & conuulsum: particularis uerò fit quandò cerebrum non affligitur, nec ullam noxam percipit, sed particula aliqua læsa, aut tensa, aut recuruata remanet: circa faciem morbus talis innascitur, quem græci cynicum spasmũ, idest caninum nominant: lingua pariter interdum aut per se, aut alterius morbi cõsortio conuellitur, ut uel nullo modo uel corruptè loquatur: sæpè manus una interdum ambæ conuelluntur, ut Antonomo [a] euenit, qui ex capitis summa parte uulnerata ambarum manuum conuulsione affectus est. Dantur adhuc aliç conuulsionum differentiæ quàm plurimæ, nonnullæ nimirum à causis denominatæ, nam aliquæ materiales, aliquæ sine materia producuntur, aliquę proportionatę, & aliquæ non proportionatę uocantur, alię humidę, alię siccę sunt, multę per se, & multę consortii lege, uel ex affinitate producuntur, de quibus omnibus inferius multa dicturi sumus.

f ¶Hipp. 5. Epidemiarum.

CONVVLSIONVM CAVSAE.

OMnes [a] conuulsionum causę potissimę, seu affectus omnes, qui conuulsiones pariunt, sub duplici ratione à medicis collocantur, nempè sub diuersarum humiditatum nimia copia & plenitudine, qua instrumenta arbitrarii motus replentur, & occupantur, ut à magnis inflãmationibus euenisse cõpertum est, aut earum defectu & inanitione, ut ab ardentissimis febribus, aut nimio sanguinis fluxu: à plenitudine quidem ita fit conuulsio, nerueum genus crassis & glutinosis materiebus nutritur ac repletur, repletũ uerò intenditur, & extensione trahitur ac abbreuiatur nõ secus quàm fidiculis, idest cithararũ chordis euenire cõtingit, quũ in loco humido seruatur; quapropter repletis neruis, aut neruosis partibus aliena humiditate, cõuulsio è repletione procreatur; ex inanitione uerò qũ ex humidi penuria exiccãtur, & breuiores fiunt: uerũ & si tertiã nõ inueniri causam conftetur Galenus, [b] secus tamen credit [c] ad mentem Hippocratis & Platonis; nam & tertia uideri solet, non primò in cerebro, aut membris conuulsionibus destinatis, sed per affinitatem, aut horum membrorum consortii lege cũ aliis membris aliquo morbo affectis, ut à leso [d] uentriculo euenire solet, dum acuto aliquo humore, aut acri medicamento, aut ueneno pungitur, aut mordicatur, aut dùm altera corporis pars ueneno affligitur, & inde cõuulsiones subsequuntur, nõ xa si quidem cerebro contristanti iam communicata, & hæc conuulsio nõ proportionata uocatur.

a ¶Hippo. 6. Aphor. 39. Gal. 6. Aph. comm. 39. 4. Aph. com. 57. 5. Apho. com. 1. 3. inter. c. 5. 6. inter. c. 5. Aet. li. 6 cap. 38. Paul. li. 3. ca. 19. Auic. 1. 3. tr. 5. ca. 8. & 2. 3. cap. 5.

b ¶3. de comp. m. sẽm loc. ca. 7.

c ¶5. Aph. com. 1. & 5.

d Gal. 5. Aph. com. 1.

CONVVLSIONVM PRODVCTIONES.

IAm dictum est [a] quòd hoc symptoma in uirtute motiua, aut ex repletione, aut compatiendi societate, hoc est cerebro, lege commercij patiente produci solet, præsertim in singulari aliqua parte, dum fortis quis morbus, vt maxima inflammatio est, eam occupauerit; nam si illius sedis lacerti, aut tendones, aut nerui, nimia humiditate aliena repleti fuerint, contrahuntur, & conuulsi fiunt; quod sectis neruis aut tendonibus sępissimè occurrere solet, occęcato nempe uulnere, nullave aut discussa, aut euacuata uirulenta humiditate, qua facillimè nerui ipsi, aut tendones, replentur, quo fit ut tumeant, & breuiores fiant, ac nucham uersus, aut cerebrum, a quibus originem ducunt contrahantur, ducentes nimirum secum imbibitas superfluitates, unde nobilia hęc membra noxam euitantia contrahuntur, & ad suam recurrunt originem, quærentes interturbantem causam expellere, vnde ex tali motu expulsiuo cerebrum in se contrahitur, & hic motus, [b] epileptico assimilatur. cerebrum quippe [c] in se ipso corrugatum, neruos omnes, ac neruosa omnia illi annexa, & alligata, aut secundum

a ¶Gal. 3. de no. loc. aff. c. 5. 5. de symp. cau. ca. 4. 5. Aph. cõ. 2. & libr. de rig. & spasmo. 11. de usu par. c. 2. 2. de art. com. 2. & 3. de art. com. 100.

b ¶Gal. com. 3. li. de art. Hipp. 3. de not. loc. af. c 10 Auic. 1. 3. tr. 5. cap 8.

c ¶Galen. 5. de symp. cau. ca. 8. & com. 3. lib. de art. Hipp.

eorum originem, aut nucha mediante, contrahit, & vniuersalis conuulsio producitur. siquidem [a] ob cerebri nocumentum & nerui, qui ab ipso oriuntur, de necessitate affliguntur: ob id sequitur [b] quod conuulsiones, quæ sauciatis neruis occurrunt, præcedente aliqua inflammatione perpetuò fiant, in genere quidem sic neruorum distensiones, cum ipsi musculi primo ac præcipue seipsos, deinde partes ad quas perueniunt, ad suum initium contrahunt, porrò ea membra primò intenduntur, quæ è directo inflammatis opponuntur, inde, quamprimum affectus cerebro communicatur, per totum corpus conuulsio extenditur: sic enim producitur illud symptoma in uulneratis, quod conuulsio ex repletione nuncupatur. nimius [c] uini vsus, neruos pariter replet, & conuulsionem facit. dictum est enim, si ebrius quispiam repente obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur. Conuulsio ex inanitione, id est ob humiditatis penuriam, generatur neruis exiccatis, exiccantur nempe dum proprio alimento priuantur, interdum ex nimio æstu sub ardentissimo cœlo; porrò dictum est [d] ab æstibus fortibus conuulsio aut distensio, malum: verum pro æstibus fortibus aliqui ardentes febres exponunt. nam [e] febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. alii ambientis aeris feruorem, & multi cauteria intellexere, & omnes verum dicunt. frigus vehemens & intensum, conuulsos reddit homines. summatim enim dictum est [f] frigus conuulsiones, distensiones, liuores, ac rigores febriles facit: sicuti enim non decet neruorum substantiam a nimio calore dissolui, sic nec ultra modum cōuenientem, refrigerari: post febres etiam combustiuas, nerui exiccantur. nam dictum est [g] in acutis febribus conuulsiones, & circa viscera dolores fortes malum. febres enim vehementes, veluti ignis, neruos exiccant, atque conuellunt, & propter hoc, malas afferunt conuulsiones. conuelluntur nerui dùm propria humiditate priuantur. nam dictum est, [h] vbi sanguis plurimus effluxerit, singultus, atque conuulsio malum: nec solum in hac, sed in aliis euacuationibus uerificatur hic aphorismus, ex superflua [i] enim euacuatione conuulsio aut singultus superueniens malum. idem facere solent longæ inediæ, superfluæ vigiliæ, copiosi sudores, multi uomitus, ac quæcunque naturales neruorum humiditates attenuare ac dissoluere possunt. nam [k] fames corpora siccat, & in vigilia conuulsio mala: multę vigiliæ ex his sunt, quæ vehementer corpora siccant: sicut [l] enim lora ab igne exiccata, contrahi uidemus, sic & in neruis aut tendinibus occurrere potest: in exterioribus lora, aut cithararum chordas extensas inspicimus, vbi vehementius exiccantur, aut multa madent humiditate; sic & in corporibus animalium fieri par est, & conuelluntur. Fiunt etiam conuulsiones propter compatiendi societatem, quæ tamen uerę conuulsiones non sunt, sed accidentia conuulsiua, cū ex [m] acerrimo dolore, ut in Harpali filio ex liberta Telephone, compertū est. qui cum luxationem in magno pedis digito acceperit, inflammatus est, & dolore plenus, & vbi repositus est, dolor remisit, rediens postea lumbis doluit, maxillæ ad noctem conferebantur, & episthotonos aderat, saliua spumosa per dentes uix foras prodibat, & tertia die mortuus est; aut [n] acri medicamento, ut Trinoni Damonis filio occurrit, cui dum haberet circa tibię malleolum vlcus iuxta neruum sanè iam purum, a pharmaco corrosiuo, contigit ut episthotono moreretur: aut succo acuto, [o] aut veneno, aut causa simili, quæ noxam neruosis partibus primo, inde cerebro inferre solet, contingere potest, non tamen illico, aut immediatè, ut in materiali spasmo occurrit. nam in conuulsione consortij lege cerebrum aliorum membrorum participatione patitur; aut ab aliqua euaporatione, & mala temperie, & non à succo diuerso; attamen in hac etiam contrahitur cerebrum, & fiunt motus aliqui conuulsiui, qui ab Arabibus spasmi non proportionati, & a Latinis per consensum vocantur. Sed quia instituti nostri non est de his sermonē habere, sed de ea tantum quæ uulneratis neruis interdùm occurrit, hęc nunc sint satis.

a ¶Gal. 3. Aph. com. 24.
b ¶5. Aph. cō. 2.
c ¶Hippo. 5. Aphor. 5. & 2. de morbis.
d ¶7. Apho. 13.
e ¶2. Aph. 26. 4. Aph. 57. libro. 1. de morbis. li. de locis in homine. lib. de Coac. prænot.
f ¶5. Aph. 47. 3. reg. acut. 4. & libr. de humid. usu.
g ¶4. Aph. 66. & lib. de Coac. prænot.
h ¶5. Apho. 3 & 56. 7. Apho. 9. & libro. de Coac. prænot.
i 5. Apho. 4. 7. Aph. 3. & 25. li. de Coac. præno. & lib. de usu ueratri.
K ¶7. Apho. 18. Galen. 3. de not. loc. aff. c. 5.
l ¶Gal. 5. Aphor. com. 8. 6. Apho. com. 39. 2. de loc. aff. c. 2. 3. de loc. aff. c. 5. 6. de loc. aff. c. 5. com. 2. de artic.
m ¶Hipp. 6. Epidemiarum.
n ¶Hipp. ibidē.
o ¶Gal. 5. part. Aph. com. 1.

CON-

CONVVLSIONVM NOTAE.

NONNVLLAE notę, in aliquibus conuulsis, ita dignoscuntur, quòd clarè conuulsionem a plenitudine productam esse, indicium præstant, nempè [a] cum uiolenter ac repentinè apparuerit: presertim in morbi initio & diu perdurat, aut cum tremor, aut contractio, aut ægra, seu difficilis membri dimotio inchoauerit. nam corporis [b] motus, & vires in neruis musculis & ossibus consistere uidentur: portendit pariter conuulsionem, aliqua colli tensio, dum magna cum difficultate ceruices agitantur, & partes, quæ transglutiendi, ac expuendi operationibus, inseruiunt, affliguntur: sæpe labra contrahuntur, aut perpetuò patientes ridere uidentur, aut vnà cum dentibus ita coeunt, vt cum patiens nutrimentum recipere nequeat, necessario vitam cum morte commutare cogatur: ait Hippocrates [c] si ex vulnere tetanus, aut distensio neruorum introrsum ac retrorsum fiat, ęger hæc patitur, maxillę cōgelantur, ac rigent veluti ligna, os interdùm aperire non potest, oculi frequenter lacrymantur, ac distrahūtur, dorsum induratur, & crura flectere non potest, neque manum, neque spinam: cùm verò letalis fuerit, potus, & cibus, quos prius accepit, per nares quandoque reddūtur, sitis multa hominem opprimit, quem necesse est febre corripi, lingua exasperatur, & sicca fit, color totius primum pallidus est, progressu vero temporis nigrescit: dicunt vulnerati interdum nullum verbum proferre posse, vt illi euenit [d] magnę nauis Gubernatori, cui Anchora digitum indicem & infernum os dextrę manus confregit, inflammatio successit & febris, post septimum diem sanies exibat lenis, postea maxima cum difficultate, lingua dixit se non omnia posse enuntiare, prędictum est episthotonum superuenire, & tertia die totus conuulsus in posteriorem partem, sexta a prędictione cum sudore mortuus est: peruertitur nonnunquam facies, aut os, & oculi strabi fiunt, perpetui adsunt dolores, singultus, & alienationes: at si noxa membris anhelitus communicatur, & septum patitur, cordis temperamentum corrumpitur, febris oritur, pulsus diuersus extensus & durus percipitur, vrinę turbidę & magna cum difficultate, aut inuoluntariè redduntur, vltimo uulnerati magno cruciatu suffocantur. Potissimum indicium conuulsionis humidę ab Hippocrate [e] sub hoc separato sermone denotatur, quibus tumores in vulneribus apparent, non conuelluntur maximè, neque insaniunt, uerùm his euanescentibus repentè quibusdam a tergo conuulsiones & distensiones fiunt, quibusdam autem insania, uel dolor lateris acutus, uel suppuratio, uel difficultas intestinorum, si tumores sunt rubicūdi: hac ratione si humor ille, qui tumorem faciebat, ad aliquod principale intestinum remeauerit, in posterioribus neruosis conuulsiones, in anterioribus venosis insaniam, si fertur ad caput: si ad thoracem lateris dolorem, pleuresin uocant, generare solet. sępissimè uerò hi suppurantur non discusso humore. Adhuc dictum est [f] si in uulneribus prauis & fortibus existentibus tumor non apparet, ingens malum; ea nempè uulnera praua dicuntur, quę in capitibus, aut finibus musculorum, & maximè neruosorum occurrunt, nam in eorum initio nerui, & in fine tendones multi oriuntur, ob id sequitur [g] quòd qui uulnere affliguntur propè genu in fine coxę repente moriuntur, ibi nanque in partibus genu anterioribus magnā uidemus chordam, in qua per compatiendi rationem, rationabile est magis fieri conuulsionem, quàm alibi in posterioribus, ubi partes ferè omnes carnosę sunt. Huius symptomatis rationes assignat Galenus [h] dum inquit, uulnera, quę conuulsiones afferunt, non suppurantur omninò, siquidem nihil mali potest aduenire ulceri pus generanti, nam [i] laxa uulnera bona sunt, sicca uerò mala, & bonitas hæc penes naturam concoctionis, siccitas penes quantitatem consideratur. nam suspicandum est ne humores ad uulnera defluentes ad partes principaliores transmittantur, presertim ubi dolor aliquis apparet. maximè autem pa-

a ¶Gal. 2. Aph. com. 26. 4. Aph. com. 50. Paul li. 3. c. 19.

b ¶Arist. 1. Ethicorum. Gale. 6. de util. par.

c ¶Lib. de dieb. iudicat. li. de inter. affec. Cels. lib. 4. c. de spasmo cynico.

d ¶Hipp. lib. 5. de morb. popu.

e ¶2. Epidemiarum. & 5. Aph. 65.

f ¶2. Epidemiarum, & 5. Apho. 66.

g Gal. 5. Apho. com. 65. Auic. 4. 4. cap. de ulc.

h ¶5. Aphorism. com. 22.

i ¶5. Apho. 67.

tiuntur dolores partes neruosæ. cumque igitur in vulneratis neruis tumor apparet, ideſt optimæ saniei copia, ſecus de inflammatione credendum eſt, neque conuulſio, nec aliud ſymptoma uerendum eſt. Notæ autem, quæ ſiccam conuulſionem eſſe affirmant, interdum a morbi longitudine ſumuntur, [a] talis repente non fit, ſed poſt chronicas paſsiones, aut ardentes & ſiccas ægritudines, quæ tandem patientem tabidum reddere poſſunt, ſubſtantificam humiditatem corporis abſumentes, vnde alicuius ſedis ſiccus ſpaſmus, aut membri ariditas ſubſequitur, qui crudelis & acutus, ſicut humidus, non eſt; interdum ab exquiſita euacuatione, nẽpe copioſo ſudore, nimia alui expurgatione, larga ſanguinis hæmorrhagia, immodico vomitu, longa inedia, multis vigilijs, & perpetuis laboribus, ab arida æſtuoſaque febre, aut ambientis calidi actione, aut ignito, & non ignito cauterio, aut ſimilibus cauſis maximas ariditates inducentibus produci ſolet: potiſsimum verò indicium eius eſſentiæ eſt, ſiccitas membri, quod iuſtam non ſeruat naturam, aut illorum ancyloſitas quibus motus ſecundum electionem perficitur. Indicia conuulſionis ex affinitate & conſortio in vulneratis, deprehendentur a cauſis procatarcticis, nempe atroci dolore, qui crudeliter laborantem excruciat, a medicamento rodente, ab acri frigiditate, a nimio æſtu, ab epoto veneno, aut exterius adhibito, aut ſimili, vt ſupra explicauimus.

a ¶Gal. 5. Aph. com. 1. Paul. lib. 3. cap 19.

CONVVLSIONVM PRAESAGIA.

a ¶Li. 3. de morbis. & 5. Aph. 6. Celſ. lib. 4. ca 3.

b ¶Hipp. lib. de flatib. lib. de natu. hum. 2. Aph. 22.

c ¶Hipp. 2. Aphor. 26. & Apho. 57. & lib. 1. de morbis.

d ¶Lib. de loc. in homine. lib. de Coac. prænot. lib. de Iudicationibus. 4. Aphor. 57.

e ¶Gal. 5. Aph. com. 70. 2. Aph. com. 26. lib. de Tabe. 7. & 12. meth.

f ¶Gal. 5. Aph. com. 70.

g ¶Gal. 4. Aph. com. 68.

h Gal 7. meth.

i ¶Hipp. li. 1. de morbis. 5. Aph. 30. & 3. Aph. 25.

K ¶Hipp. 5. Apho. 2. li. de Coac prænot.

QVICVNQVE a diſtenſione corripiuntur, ait Hippocrates [a] in quatuor diebus pereunt, ſi uero has effugerint ſani fiunt: diſtenſio ſiue tetanus conuulſio eſt ex illa, quam Græci emproſthotonon, id eſt anteriorem contractionem, & ex illa, quam episthotonon, id eſt poſteriorem diſtenſionem, uocant, compoſita, & morbus peracutus eſt, in quo citius fit iudicatio: non tolerante natura longius ſpacium, in primo circuitu dierum criticorum paſsio iudicatur: ſi ergo ualidior natura morbus fuerit, patiens ante quartam peribit, ſecus uero tranſacta quarta, aliqua apparente ſignificatione, ac conſumpta materia. ſi quidẽ morbi quicũq; [b] ex repletione fiũt, curat euacuatio, & quicũq; ex euacuatione, repletio, & aliorũ cõtrarietas, qđ experimẽtos & ſcriptorũ teſtimoniis cõprobatur. nã febris [c] q̃ cõuulſioni ſuperuenit, eã ſoluit, q̃a humores frigidos & glutinoſos partibus neruoſis inſertos, ex q̃bus frequẽter cõuulſio ꝓducitur, calfacit, attenuat & diſſoluit: hac rõne dicebat Hippocrates [d] qui à conuulſione, aut diſtẽſione neruorum tenentur febre ſuperueniente liberantur; porrò omnis conuulſio talis de repletione cenſetur, quia euacuatione ſanari poteſt, præſertim ſi ſecũ optimæ conditiones adfuerint, ut in ſequentibus dicemus: ſecus [e] uerò de ſpaſmo ſicco credendum eſt. ſiquidem ſpaſmus diſproportionatus ſanari nequit, atque minus ſi maraſmus, ideſt ultima ſiccitas, membrum occupauerit. nõ enim ſicca & arida membra nouas humiditates recipiunt, neque opportuni ſpiritus ad ea tranſeunt, igitur repleri minimè poſſunt. hac de re [f] conuulſio ex inanitione acutiſsima & pernicioſiſsima eſt: ſi uerò noxa [g] muſculis thoracem mouentibus communicatur, mors imminet. nam plures lædit partes reſpirationi obſeruientes: deplorata [h] eſt illa conuulſio, quæ maxillas occupat, & dentes conſtringit, ita ut os aperiri non poſsit, & fame perire neceſſe ſit: adhuc [i] quæ in utero gerentes, pueros lactantes, & decrepitos detinet: ſpaſmus abſolutus ſiue confirmatus utroque modo curationem non admittit, & ille mortalis eſt, [k] qui ſauciatis partibus mẽbrorum neruoſorum ſuperuenerit. nam dictũ eſt à Galeno, nerui, aut chordæ punctura, aut uulnus, propter eorum ſenſus uehemẽtiam, & quoniam hæ partes principio continuantur, promptæ ſunt ad neruorum conuulſionem excitandam, præſertim cum nihil extrorſum reſpirat; adde præterea, ſi tumor apparuerit, ac repente euanuerit: correlarie ſpaſmus abſolutus & confirmatus, aut humidus, aut ſiccus,

pror-

prorsus incurabilis est,qui ex siccitate non adhuc completa,raro & non facile,curationem admittit;qui uero ex repletione fit,interdum sed multis requisitis indicationibus,sanari potest.

DE CONVVLSIONVM CVRATIOnibus. Cap. XIII.

HAs duas dubitationes diffuse pertractare decreueramus,quæ nã facilius,an humida,an sicca conuulsio,neruosis partibus uulneratis occurrat,& quale uulnus id sit,quod patientibus maiorem noxam inferat,& uaria exciter symptomata;sed quia ad curationis methodum nihil facere uidetur,& longo egent sermone eas sicco pede,ut aiunt,transire decreuimus:sat sit igitur quòd uniuersalis opinio,humidam conuulsionem post aliquam inflammationem,sectis neruis superuenire concedit,quæ multoties post pituitosorum humorum copiam, qua nerui,aut tendones nutriri,ac repleri solent,generatur,& puncturam,præsertim occæcatam & angustam deteriorem esse,& maiorem afferre molestiam:quare humidæ siue materialis conuulsionis curationem aggrediamur, cum & faciliorem curationem admittat.

CONVVLSIONIS EX PLENITVDINE CVRATIO.

QVemadmodvm cæteræ passiones, quæ à copia humiditatum produci solent,opportunis euacuationibus curantur,sic & humida conuulsio interdum sanari potest,adhibito nempe in sex rebus nõ naturalibus, optimo uictus regimine,& conuenienti topicorum medicaminum applicatione, quibus uis insita sit non tantum in uulnere,sed in tota sede affecta omnem succum noxium exiccare ac discutere.Esto igitur illud primum, uulneratum in habitatione & aere calido & sicco,ac molli culcitra collocare,qui si talis non fuerit, arte alteretur,igne ex Lauro,iunipero,ac cypresso perpetuo accenso:aer omnis frigidus, præsertim tempore antelucano,quo præcipue frigus intenditur, aut intemperie, siue malo odore affectus euitetur,longus somnus malus,longæ uigiliæ pessimæ, ille namque ualde humectat,& caput multis uaporibus replet, hæ uero corpora exiccant,& uires imbecillas reddunt:at exercitii loco leues frictiones extremis partibus,ac locis uulneri oppositis adhibeantur.partes uero, quæ contrahuntur, aut conuulsæ sunt,immobiles contineantur.siquidem inordinatis motibus resistere oportet:uictus ratio tenuis sit,nam [a] fames corpora siccat,& si uirtus debilis fuerit,aut symptoma aliquod inediam non admiserit,esca sicca sit,uidelicet panis opirus & bene coctus;montanæ auiculæ,syluestres palumbi,lepores, capreoli, & carnes eiusdẽ naturę magis assatæ,quã elixatæ probantur,à Galeno vndecimo de simpl.m.facul.vbi de carne Viperina,quãuis secus crediderit Arist.quarto meteororũ:si uero mandendi facultas opprimitur,alimentum fit ex condro,panico, pane loto,aut ex ouis sorbilibus,nam cibus quiuis mandendus, uitandus est. sorbitionibus vtendum,& ius aliquod assumendum,uinum album antiquum,& non vaporosum in quantitate decenter ab antiquis [b] commendatur, nam tale eadem ratione & potentia,qua febris conuulsionem sanat eam iuuare poterit.nos autem in vulneratis aliter sentimus,cum caput & neruos facillime repleat, Celsi [c] auctoritate moti,qui dicit celerius panis mandendus,quàm uinum gustandum. siquidem huius vsus periculosus,ideo in longum tempus distrahendus, aliter interdũ concedi potest:uinum tamen omnibus dum febris,dum inflammatio adest, interdicendum.vrgente vero necessitate,& in morbi delitescentia illud iam descriptũ concedatur;aliter aqua cocta potus esto pauca saluia,aut iua, aut calamenti, aut

[a] ¶Hipp.7. Aphor. com.60.

[b] ¶Gal.5. Aph. com.5. Auic.2. 3. cap. de cura spasmi.

[c] ¶Lib. 4. ca.3. in fine.

acori radice,aut cinnamomi, aut nucis myristicæ quãtitate addita:breuis cęna imperetur,nam optimum medicamentum est opportune cibus datus:porrò à morbi essentia sumpta indicatione,euacuatio conuenit, morbo è repletione existente.igitur euacuare oportet nempe à toto corpore,& ab ea parte,quæ cõuulsa est, à toto corpore bifariam corpore pleno existente,aut sanguinis missione,aut pharmaco pituitam educente: sanguis mittendus est,ubi plurimum abundat,aut inflãmationis initium apparuerit,quæ conuulsionem excitare solet, tunc enim si vulneratus sanguinis redundantiæ expers fuerit, modo nihil obstiterit,secta vena è directo vulneri contraria & situ longinquiori sanguis mittatur,pręterquã in morbi consistentia,dum sæuiora accidentia apparuerint.tunc enim phlebotomia euacuatiua esse debet à sede propinquiori,& semel tantum;nec in magna copia sanguis mittendus est,ne vires languescant, sed valide contra morbi causam agere possint.dictum est enim à Galeno [a] si quis simul cum febre distentione neruorum laborauerit,& sanguinis missione eguerit, neq, huic tãtum mittere oportet, quantum exigit morbus,sed etiam aliquid accidenti est relinquendum,cuius causa sæpe sudores eueniunt,& vigiliæ molestant,& vires debilitantur:ita etiam si vehementissimæ vigiliæ,aut dolor intensus ægrotum infestauerint,cauendæ sunt subitæ,ac multæ euacuationes:quod a Celso ex antiquorum testimoniis affirmatur,iubentium sanguinis missionem vitandam esse,eo quòd maxime tunc corpus calore egeat,isq; sit in sanguine:attamen hoc aliqui falsum esse credũt, neq; enim natura sanguinis est,vt vtiq; caleat,sed ex his quæ in corpore sunt hic celerrime vel calescit,vel frigescit:attamen Asclepiades mittendum esse sanguinem credidit,quod etiam concessit Galenus & Celsus in spasmo cynico,sub his verbis, Sanguinem mittere optimum est:eius vero quantitas sumenda est ex redundantię modo,& reliquis,quæ in venæ sectione considerantur,nempe ex virtute,ætate,consuetudine,regione,sexu,& anni tempore; nam dicebat Galenus [b] ambientis aeris temperatura loco cuiusdam accidentis habenda est, quando exquisite calida ac sicca fuerit,qualis est tempore medio inter Canis ortum & Arcturi, atq; ideo omnes,quibus nihil omnino de temporum statu cogitantes cum sanguinem abstulerint,interierunt:si etiam valde frigida fuerit tempestas,sanguinem mittere est formidandum;verũtamen vbi plurimus sanguis abundauerit mittatur:& si aliqua plethora aut cacochymia apparuerit,& corpus, aut pituita, aut serosis humoribus refertum fuerit,per aluum purgatio emollienda est, solent nimirum conuulsiones magna ex parte,à pituitosis,crassis,& viscosis humoribus prouenire,ergo frequẽti pharmaco educantur,quale est Hierapicra,electuarium Diasenes, de dactylis,agaricum,pilulæ cochiæ,de Agarico,de Hiera,& de Euphorbio, & acrium clysteriorum vsus summopere probatur,nam [c] aluus sæpe educta superiores partes resoluit.sic huiuscemodi clysteres parentur.Recip.Camomillæ, saluiæ, stęchados,centaureæ maioris & minoris,althææ,parietariæ an.m.ij.fiat decoctũ in aqua Maris,aut addito sale,& adde Agarici pulueriżati drag.ij.Colocynthidis in petia alligatæ drag.j.iterum bulliant,& Recip.prædicti decocti vnc.x.Hieræpicræ, electuarii lenitiui an.vnc.s.olei camomillini,mellis crudi an.vnc.ij.ouorum vitellos num.2.misce & fiat clystere:aut Recip.Stœchades,origani,betonicæ,saluiæ, radicum pœoniæ,calami aromatici,an.m.j.folliculorum senæ,epithimi, cubebarũ an.m.s.pulpæ colocyntidis,agarici,turbith an.drag.j.fœnugræci vnc.j.seminum cartami vnc.s.fiat decoctũ in aqua maris,& facta colatura Recip.prædictæ decoctionis vnc.x.electuarii diasenes,hieræpicræ an.vnc.s.mellis crudi,olei sisamini, costini an.vnc.j.salis gemmæ drag.iij.ouorum vitellos nu.ij.misce, & fiat enema; hoc interim die noctuque interpositis tamen quibusdam horis,ceruices,axillæ,spina, inguina,& tota conuulsa sedes calenti oleo communi inungatur,aut liliaceo,aut costino,aut spicato,aut laurino. quibus interdum addimus aut castorei, aut Euphorbii parum:probatur etiam oleum vulpinum, de lateribus seu Philosophorũ,

a ¶1. ad Glauc. ubi de cura febr. continuarũ.

b ¶1. ad Glauconem, & 9.meth.

c ¶Cel.li.4.c.3

ac ſuperpoſita lana molli ac ſuccida membrum faſcia auoluatur: & omnia quouis modo applicanda qualitatibus ſint calida: ſi verò hoc ſymptoma perſeuerando procedit, inter infirmi dentes aliquid ſeruetur, ne ex toto os claudatur, aut lingua a dentibus laceretur: neque inutile erit, capillos omnes tondere, caputque irino, aut cyprio calido madefacere, & ſuperpoſito pileo ipſum operire: aliqui uulneratum nudum inter duos ignes diu ſeruare, ſic tamen ne ferueat, bonum eſſe opinantur: alij ſub ardenti ſole eum continent, multi in balneo ſicco, ſtupham id vocant, aut in magno corio nuper excoriato patientem tamdiu inuolutum tenent, aut in ſacculo calidis furfuribus pleno, quandiu ſudores copioſi, fuerint excitati, & inde extracto medullam ſpinalem, aut ipſum totum oleo irino completo, aut liliorũ album cum aromatibus, aut oleo terebenthinæ ſtillaticio, aut unguento alabaſtrino completo, aut martiaton, aut arragon inungunt: quod opus ab Auicenna ſimilibus præſidijs celebratur, nẽpè pinguedine Lupi, aut Vulpis, aut parui Canis, bulliant hæc animalia a pelle denudata, donec caro ab oſſibus ſegregetur, pinguedo verò quæ ſupernatat colligatur, & addita pauca cera ſeruetur: huic decocto addunt nonnulli anethum, betonicam, terreſtrem hederam, abrotanum, folia Lauri, calamum aromaticum, & radices iunci odorati marini, aut. Recip. olei muſcellini vnc. j. petrolei vnc. s. ſtyracis, calamitæ, ſerapini an. drag. ij. maſticis, olibani, gũmi hederæ an. unc. s. butyri recẽtis vnc. 3. ceræ unc. j. s. liqueſcant q̃ liquari poſſunt igne lẽto, & quæ piſtãda ſunt piſtẽtur, & ſcd̃m artẽ fiat unguẽtũ, quo cõuulſæ partes actu calido die nocteq; vngãtur. Ait Celſus nõnunquàm ẽt in calidum oleum totum deſcendere licet, vel in calidam aquam, quæ vna cũ fœnugræco bullierit, tertia olei parte adiecta, qđ hercle idoneũ, ac præſtãtiſſimũ remedium eſt à medicis vbique obſeruatum. parantur & apophlegmatiſmata, & quæ caput a pituitæ copia liberare poſſunt, quæ ſub multis formis conduntur, nempè aut gargariſmatis, aut ſternutatorij, aut odoramenti, aut maſticatorij: gargariſmata fiunt ex decocto hyſſopi, ſanſuci, pulegij, calamenti, origani, & ſimilium addito ſyrupo de ſtœchade, aut oxymelle ſcilitico: aut fiant cum vino in quo ebullierit ſinapis, ſtaphiſagria, aut pyretrum addito melle: ſternutatoria componuntur ex pipere, caſtoreo, veratro, pyretro, aut euphorbio in minutum puluerem redactis: odoramenta parantur ex caſtoreo, doronicis, ben albo & rubeo, condiſis, opopanace, abrengi, ſpica, & ſale, ex quibus fiat puluis ſubtiliſſimus & muſcho aromatizetur, & fiat pomum odoriferum. maſticatoria verò formantur ex pipere, pyretro, & maſtice: non ab re etiam datur ſummo mane patientibus Theriacæ antiquæ drag. j. cum aqua betonicæ: commendatur pariter Mitridatum, aurea Alexandrina, diamuſchum dulce, confectio diaanthos, & anacardina, & quæcunque ventriculum & caput corroborare poſſunt, ac neruos calfacere, & humiditates in eis congeſtas abſumere; ſolent nimirum huiuſcemodi medicamenta febrem inducere, quæ in his affectibus ab Hippocrate probatur, ait [a] quippe, febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt, quàm febri conuulſionem. & alibi, qui a conuulſione, aut neruorum diſtentione tenentur febre ſuperueniente liberantur, ob id quia febris calor, pituitoſas humiditates, quæ conuulſionem accerſunt, diſcutit ac exiccat, ſed ea febris eſt expectanda, quæ diaria eſt, & non putrida, & ex ſe oritur, & medicamentis nõ accenditur, caſtoreo nempe, laſerpitio, aut opopanaco addito melle ad duplum: Nos verò nunquam neruorum vulnera conuulſa ſine febre inſpeximus, nec poteſt Medicus ad ſuum arbitrium diariam febrem accendere, nec datur talem morbum, hac methodo curari poſſe, ſiquidem inducias ob ſymptomatum fortitudinem non admittit. Datur [b] alia uia, qua conuulſiones tolluntur, nempè multa aquæ frigidæ profuſione, ob id quia talis, calorem reuocat, & calor cauſam diſcutit: ſed quia conditiones quam plurimæ in hac curandi ratione deſiderantur, ut in Aphoriſmo legitur, Eſt autem, vbi in diſtenſione ſine ulceratione, iuuene bene carnoſo, æſtate media, aquæ frigidæ multa perfuſio calorem reuocat, calor autem

a ¶Libro 1. de morbis. libr. de Coac. præno. li. de Iudicationibus. 2. Aph. 26. & 4. Apho. 57.

b ¶Hipp. lib. de humid. uſu & 5 Apho. 21. Auic. 2. 3. diſt. 2. c. 7.

autem hæc soluit, quæ semper in omnibus non reperiuntur: hac ratione non obseruatur in vulneratis, nam a Galeno dictum est in commento, excipit Hippocrates eas, quæ sunt cum vlcere, conuulsiones, vt quæ nunquam ab aqua frigida sanari queant, nec febrem inducere. plures enim morbos eodem tempore in singulari subiecto vnire non decet, nec febrem vnius diei conuulsionis causas attenuare ac discutere posse credibile est, talis enim calor extraneus est, non naturalis, ac naturę inimicus; cumque huiusmodi auxiliorum copia, symptoma non quieuerit, ad illud recurrendum est, quod extremum esse affirmant medici [a] dicentes iam neruum punctum sępe cogimur transuersum pręcidere, & sapientis Medici officium est, quoties vel conuulsiones vel deliria, vel ambo hęc magna, ęgreque sanabilia perseuerare in vulneratione cernimus, neruum incidere, nam si totus pręcisus neruus sit, motus pręterea nullus instat, debilis tamē particula manebit: pariter si puncto musculi capite conuulsio, quę nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur, superueniat; quippe pręciso per transuersum toto musculo conuulsionem quidem sanabis, aliquem tamen ex particulę motibus vitiabis: opus hoc veteres ignito ferro perficiebant. inde tali medicamento vulnus curabant. Recip. olei hypericonis, masticini an. vnc. j. s. Terebinthinę clarę, resinæ pini an. vnc. iij. sulphuris viui unc. j. croci scr. s. parū bulliāt, nec tale cataplasma supponere inconuenit. Recip. florum camomillę, fertulę campanę, foliorum betonicę, baccarum lauri an. unc. j. fiat puluis sicut alcohol, farinę fabarum vnc. ij. hordei vnc. j. s. olei liliorum alborum, seminum lini an. vnc. j. s. rob q. s. pro cataplasmate: exiccata omni humiditate, ac quietis symptomatibus, abstergatur vulnus, aut si decet, carne repleatur: si verò ex occæcata nerui punctura conuulsio subsequitur, ac commodata incisione aperiatur, aut secundum lineam rectam, aut orthogonaliter, aut tetragonaliter, ad hoc vt medicamenta topica ad imum vulneris peruenire possint, quod inde tali medicamento curare oportet. Recip. Terebinthinæ claræ unc. ij. euphorbij recentis, clari, & triti drag. ij. ceræ vnc. s. misce, & aliquantisper bulliant. ex hoc vulnus repleatur, ac desuper vnguentum nostrum sanctum applicetur, cuius descriptio in sequenti libro Deo fauente videri poterit: celebre etiam medicamentum est ceratum Philagrij, ex decem rebus paratum. Recip. ceræ citrinæ vnc. ij. olei irini, costini, de ben, de cinamomo an. vnc. iij. styracis liquidæ unc. j. euphorbij, castorei an. vnc. s. hyssopi humidæ vnc. j. pinguedinis vulpinæ vnc. j. s. & secundum artem fiat ceratum. aut Recip. cocleas numero sex, lumbricorum terrestrium vino lotorum unc. iij. fermenti unc. j. myrrhæ, olibani, sarcocollæ an. vnc. s. farinæ volatilis vnc. ij. mellis quod sufficit pro emplastro: probatur pariter emplastrum vocatum vulgo gratia Dei, & illud de gummi elhemi, aut palmeum, aut illud celebre barbarum; residuum verò curæ perficitur, ac si vulnus recens esset, secūdum communem intentionem, hoc perpetuò seruato quòd cuneo ligneo dentes adinuicem distent, ne superior maxilla ita inferiori annectatur, ut tandem conuulsus fame pereat, quare decet maxillarum articulos sæpe euphorbio ardenti aqua soluto fouere.

a ¶Lib. de motu musc. 3. meth. c. 9. & 6. meth. c. 3. Aet. lib. 14. ca. 29. Paul. lib. 4. c. 54. Aui. 3. 4. c. 27. & 4. 4. cap. 30. Rasis 7. ad Alm. c. 3. Auer. 7. col. cap. 35.

CONVVLSIONIS SICCAE CVRA.

CONVVLSIO sicca, id est sine materia, rarò admodum nisi post copiosam sanguinis effusionem, aut post longam, assiduam, & ardentem febrem, aut a causa ueneno prædita, uulneratis partibus euenire solet: acutissima passio est, curationem rarò admittens, iccircò pauca de ea sumus dicturi. Eius curatio humectatio est, ac exiccatarum partium humectatio, & repletio: hac ratione nulla competit euacuatio, nulla inedia, nulla sanguinis missio, nec localium medicamentorum exiccatio ac discussio. Porrò si ex sanguinis hæmorrhagia sicca conuulsio oritur, lautè patiens alatur, eo nempè nutrimēto, quod

opti-

optimum & copiosum sanguinem procreet, veluti sunt oua sorbilia, ius capi, vituli, hædi, agni iuuenis, phasianorum, columbarum, & similium: panis optimus sit, & vinum album, tenue, & odoratum. tale enim facillime penetrat, humectat, ac pro corporis nutritione distribuitur; fercula sint ius, aut panis in iure infusus, aut condrum, aut hordeum in iure decoctum, pauco sale addito; lac pariter probatur, & quæcunque humectare possunt. longus somnus, ac quies omnis laudatur. siquidē ad virtutis robur, ac totius corporis humectationē conferunt. Euacuationes, quæ huic morbo opitulantur, ex lacte, iure, vitellis ouorum, butyro recenti, oleo violaceo, & maluarum decocto parantur, & per clystere imponuntur: prodest adhuc si patiens in labro prædictis oleis & humidis decoctis pleno diu permāserit, aut eum in alueo olei calidi dimittamus. nam sic præcipit Gal. 2. de sim. m. fac. cap. 7. crebro etiam membro siccum, decocto extremitatum animalium fouere expedit, additis maluis, violis, nenupharis radicibus & althææ, atque oleo violaceo, amygdalarum dulcium, pinguedine gallinæ, vituli, butyro recenti, sæpe ipsum irrorare cōuenit: præstantissimum etiam remedium est totam spinam, & artus omnes, ac emunctoria tali medicamento linire. Recip. olei violati, amygdalarum dulcium, pinguedinis gallinæ, vituli an. bulliant in decocto maluarum, althææ, & seminum cydoniorum, donec decoctum euanuerit. postmodum coletur, & addita pauca cera, fiat linimentum: si vero febris aliqua patientem molestauerit, nutriatur ptisana, aut panatella, addito seminum melonum lacte: ac in reliquis regatur, quemadmodum in huiusmodi febrium curatione, regi solet.

CONVVLSIONEM EX AFFINITATE CVRANDI METHODVS.

SI CONVVLSIO ex sympathia, aut compatiendi societate oritur, causa statim perquiratur, quæ, si procatarctica fuerit, remoueatur, si acutus quispiam dolor, demulceatur, & si aliqua alia causa vrgeat abdita tollatur medicamēto aliquo narcotico, quod sedis affectæ sensus acumen labefactet. nam, maius periculum conuulsio minatur, quàm singularis stupor: si vero, vt cōtingit, ex ictu, aut veneno extrinseco conuulsio oborta fuerit, venenum illico aut cucurbitulis, aut psilij ore euacuare oportet, inde membrum ad temperiem reducere: at si expedit medicamento aliquo citra calefactionem vti, quod vehementius ab alto euocet, ac exterius venenum extrahat, illud nempe experiatur; sin autē, ignito ferro, vulnus totum aduratur: si vero medicamenti acredo, aut acuitas conuulsionem excitauerit, illo dimisso, alterum temperatioris naturæ, quod magis conueniat, adhibeatur: dum autem acris, aut mordax quis humor vētriculi os, aut vterum, aut sedem aliquam neruosam mordicando conuulsam reddiderit, statim vomitus citandus est, aut totum corpus purgandum, ac victus regimen instituendū, vt succi illi mali ad benignos permutentur, inde partes languentes corroborētur; caput vero obtonsis capillis, nucha, spina, & emunctoria oleo camomellino, mastiсino, liliorum alborum, rosato completo, additis lumbricis terrestribus, ac modicū quid Theriacæ inungantur: & per os aliquid huius medicamenti sumatur. Rec. conseruæ violarum, buglossæ an. vnc. j. phisticorum recentium vnc. s. carnium testudinum præparatarum vnc. ij. specierum, electuarij resumptiui, diamargaritonis frigidi an. drag. ij. sacchari in aqua violarum soluti quod sufficit, & pastilli ad vnciæ medietatem formentur, atque, vt dicam summatim, in omni conuulsionum cura, alijs non conferentibus remedijs, ad duo confugiendum est, vt vel patiens in vase oleis pleno diu totus quiescat, vel vt neruus, aut lacertus vulneratus, ex quo conuulsio orta est, transuersim ex toto præcidatur.

DE

DE ANCYLOSITATIS, ID EST DIMINUTI, AUT ABLATI ARBITRARIJ MOTUS CURATIONE. Cap. XIIII.

a Hipp. libr. 2. prædict. Celſ. li. 5. c. 26. Gal. lib. de motu muſc. 10. de med. comp. ſm loc. Raſis 7. ad Alm. cap. 2. Auic 3. 4. tra. 2. ca. 13. & 7. 4. tra. 4. cap. 1.

POST [a] artuum, aut neruoſarum partium vulnera, aut contuſiones, iam contracta cicatrice, membra ſic affecta, aut conuulſa, aut mollia, aut arida & ſicca remanere ſolent, ac eorum peculiaris motus, aut diminutus, aut ablatus ex toto reſidet; diminutus, cum virtus motiua, quæ a cerebro tãquam ab eius fonte & principio, per neruos ad lacertos tanquam ad organa voluntarij motus demandatur, tranſire nequit. ablatus cum membrum ſiccum efficitur ſubſtantificæ humiditatis ac ſpiritus vitalis penuria, ſectis nimirum vnà ſecum neruis, ac arterijs. quare pars læſa opportunum alimentum non recipit, aut in ea durities, quæ tactui ac compreſsioni non cedit, occalluerit, græcè poros, arabicè callus, & latinè tophus vocitatur, vnde fit vt inſtrumentum motus patiatur, & imperio patientis non parit, quod euenit, plerumq; vbi præceſſerit aliqua inflammatio, diſcuſsis tenuioribus partibus & craſsioribus in articulo remorantibus, ac in contumaciſſimam ſcirrhoſitatem permutatis. quod vbi factum fuerit, articulus in priorem ſtatum exacte reuerti minime poteſt, & inde ſalutis nulla relinquitur ſpes; indicium eſt, quòd vulnerati membra dura vel flectere, vel extendere, vel extollere, vel demittere, vel conuertere ſtatim nequeunt; eodem modo & frigidi abſceſſus, & contuſiones, & calli, & putrefactiones, durities cicatricum efficiunt, præſertim in cubitu & genu: interdum etiam partes aliquæ ob eorum compoſitionem, & quia nimio ſenſu præditæ ſunt, faciliìme tumore aliquo vexantur, & ex nimia humiditatum copia, molles ac laxæ redduntur, & eſt ſymptoma, quod græci paralyſin, & latini mollificationem, aut neruorum reſolutionem appellant: Nunc vero de Ancyloſitate, ideſt neruorum contractione, aut articulorum duritie, aliqua dicere expedit. Ancylas, ſeu Ancyloſes græci [b] vocant difficiles artuum motus, & ligationes recenti cicatrice contractas: membra igitur, quæ propriam ac naturalem humiditatem non ſeruant, magis conueniens eſt vt ſicca, quàm dura dicantur. ſicuti dum nimia humiditate pituitoſa replentur, mollia, ac tremula; ſic & tenſio & ſiccitas a validis exercitiis, a feruenti ſole, ab ingenti inedia, à magnis frigoribus, a febre ardenti, a medicamento ſiccante ſine refrigeratione, ab inflammationibus male regulatis, a ſcirrhoſis tumoribus, à nimia vaſorum nutritionis obſtructione ortum ducit; porrò in articulis iam contracta cicatrice motus difficiles redduntur, non tamen vita priuantur, nec ſenſu deſtituuntur, quod aduenit ex duritie iam cõtracta aut in neruis, aut in muſculis, aut in toto articulo; hac ratione ſumpta indicatione a natura ſymptomatis, quod a ſiccitate induratum eſt, humectari expedit. Poſt accepta vulnera, membra ad arbitrarium motum deſtinata impotentia remanent, quia potiſsimum muſculi, aut nerui, aut tendones, qui ab eis oriuntur, ex toto ſecti fuere, aut quia nimio humore pituitoſo repleti ſunt, qui in eis occalluerũt, aut quia proprium alimentum non recipiunt, quo nutriri poſsint, ob duras iam contractas cicatrices: quæ vero a lento, craſſoq; humore indurata ſunt, calida & ſicca medicamenta expoſcunt, non tamen quæ valida ſint, ac violenta, ſed ea probantur, quæ ſecundum, aut tertium ordinem calefaciendi, & primum ſiccandi nõ trãſgrediuntur; quæ vero valde indurata ſunt malactica medicamenta, ideſt quæ valde molliunt, requirunt; malagmata, ſiue malactica medicamẽta medici græci [c] vocant, quæ partes ſupra modum induratas emolliunt, calido omnia temperamento mediocri predita, non tamen exiccantia, quemadmodum nec manifeſto humectantia,

b ¶Gal. 7. de cõpo. med. in genere. Paul. li. 4. c. 55.

c ¶Gal. 7. Katagenı in princip. Paul. li. 7. c. 19. & li. 3. c. 78.

ctantia, nam cum medium quendam ordinem inter has qualitates seruant, emolliunt; siccitas vero ægritudinem adauget, & humiditas vnà cum caliditate putredinem inducit: seruetur igitur ordo quidam in his mediocris, calefaciendo & humectando, nec talia adhiberi debent, vbi humorum multitudo adest, quæ obnoxia putredini fuerit, sed ea iuuare videntur, quæ eorum caliditate occlusos meatus aperiunt, & temperata humectatione siccitatem adæquant; communiter autẽ ea, quæ scirrhosis tumoribus opitulantur, articulorum contractionibus, aut ligationibus prosunt. Nunc vero tempestiuum est habita semper consideratione ætatum, habitudinum, sexuum, exercitiorum, ac sedis affectæ natura, vt singulatim quæ secundum varios gradus a medicis probantur, describamus ex Galeno nempe, Paulo, & Rasi. Primò igitur manus hydræleo calido inungantur, ac diu membrum tensum fricetur, aut perpetuo de eo guttatim per vas angustum super tensum membrum percoletur, deinde emplastretur medicamẽto ex adipe anatina, oleo liliorum alborum, medulla crurum vituli, & cera citrina: secundò talis destillatio fiat ex decocto radicum althææ, brioniæ, acãthi, & cucumerum agrestium in oleo antiquo, aut fiat decoctum in hydræleo ex seminibus lini, fœnugræci, radicibus althææ, branchæ vrsinæ, & foliorum maluæ, & facta longa fomentatione, aliquod ex Acopis [a] medicamentis applicetur ex his præsertim, quæ ad infarctas articulorum durities conferunt Acopa Azanita vocata, ex Galeno adipis suilli vnc. xxiiii. sebi taurini, resinæ colophoniæ, hyssopi humidæ, ceræ recentis an. vnc. xii. galbani vnc. iii. Aliud ex Aetio, bdelii iudaici aqua soluti vnc. iiij. radicum maluauisci decocti vnc. ij. liliorum alborum cæpas nume. ij. rob q.s. Aliud ex Rasi immergatur membrum tensum per horam in decocto, siue iure capitis, pedum, ac intestinorum veruecis, aut agni, corticum mediorum vlmi, radicum althææ, sertulæ campanæ, fœnugræci & maluarum, inde linteo abstergatur, & inungatur vnguento dialthææ, aut agrippæ oleo cyprino, quod ligustrinum, aut de alchana vocant, soluto. huic addunt aliqui butyrum recens, vrsinam adipem, & medullam crurum vituli; Tertiò ex Scribonio fæcis olei liliorum alborum, seminum lini an. vnc. ij. pinguedinis vrsi, cerui, anseris an. vnc. j. bdellij, styracis, galbani, opopanacis, ammoniaci an. vnc. s. gummæ vino soluantur, inde in mortario deducantur, & ad lentum ignem secundum artem fiat vnguentum sub tenui forma. Ex Galeno, ceræ, ammoniaci an. vnc. vj. terebinthinæ, bdelii, galbani an. vnc. ij. olibani, myrrhæ an. vnc. s. gummæ vino soluantur, & ammoniacum aceto, medullæ crurium vituli, pinguedinis Vrsi, Taxi, Anseris an. vnc. j. olei cyprini q. s. pro molli vnguento, quod in mortario marmoreo fieri debet pistillo dicto oleo inuncto, deinde ad lentum ignem fiat medicamentum in bona forma, quo membrum tensum sæpe inungatur, & lana œsipi superposita opportuna fascia auolutum quiescat. Postremò inter approbata ab antiquis [b] medicamenta sunt emplastrum ex vaccino caseo, acri, & antiquo, in iure suillæ carnis salitæ decocto, donec emollierit; aut illud vsui seruetur, quod ex pyritide paratur, & diapyrites vocatur, aut illud quod coracon, corax, & coruus dicitur. aut illud celebre, quod diasmyrnon nuncupatur; Galenus [c] tamen in tendonibus ac ligamentis duris sic agebat, & ait, in aceto acerrimo lapidem candentem extinguo, eumque pyriten, si haberi potest, qui certè in magnis vrbibus rarus non est. sin eius copia non datur, molarem accipio, græci myliten vocant, ex quo molas, quibus molimus, faciunt, deinde ascendente post infusum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri scirrhosum ligamentum, uel tendonem cogo, atque exindè rursus medicamen, quod molliat, impono, ac oleo quotidie laborantem particulam perfundo; esto autem id oleum haudquaquam astringẽs, sed plane tenuium partium, cuiusmodi sabinum est: incoquimus autem interdum in oleo althææ radices, ac syluestris cucumeris, & siqua sunt huius generis alia, & hoc

a ¶Gal. 7. Kata geni.

b ¶Gal. 7. kata geni. Aet. li. 12. cap. 45. Paul. li. 3. c. 78.

c ¶14. meth. c. 5. & 2. ad Glau.

hoc vtor quotidiè: vitio iam adulto, & cùm præparata iam sub mollientibus pars affecta fuerit, siquidem aceti vis modò quis modicè & debito tempore vtatur, salutaris eiusmodi affectibus est. sin vel immoderatius, vel in tempore non idoneo, tenuiores partes violenter absumens, id quod reliquum est, lapidescere finit: ob id igitur nec sæpè ac inter initia, nec longo tempore medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones est vtendum. Nos verò ad inueteratam artuum, aut musculorum duritiem hæc experti sumus præsidia, & est nostra praxis. Recip. vnguenti dialthææ, agrippę, martiani an. vnc. ij. diachilonis compositi, butyri recentis, hyssopi humidę, pinguedinis castrati, vrsi, cerui an. vnc. j. olei liliorum alborum, costini, de spica an. vnc. s. specierum diamoschi, scrup. ij. cerę q.s. pro molli vnguento. aut Recip. emplastri diachilonis maioris vnc. iiij. mucilaginum althęę, fœnugręci, seminum lini an. vnc. j. s. pinguedinis cerui, medullę crurum vituli, sebi hircini an. vnc. ij. olei de alchanna, amygdalarum dulcium an. vnc. s. propolidis q.s. pro emplastro sub bona forma: membrum affectum diu detineatur in decocto radicum althææ, cucumerum agrestium & foliorum maluæ, parato in vino albo potenti, & postquàm caluerit, pannis siccis abstergatur, & oleo de cera pingui inungatur, ac superposito supradicto emplastro super corium hædinum extenso fascia opportuna auoluatur: insuper summoperè aduertendum est, quòd si patiens antea morbo gallico laborauerit, primò adhibitis prædictis in unctionibus tale ceratum applicetur, quod nobis sæpe benè successit. Recip. emplastri diachilonis maioris vnc. ij. ammoniaci aceto soluti, pinguedinis cerui an. vnc. s. hydrargirij saliua optimè extincti, ac per panis medullam transmissi, ac depurati vnc. j. misce ad ignem lentum, & fiat secundum artem emplastrum sub bona forma, & extensum super corium hædinum adhibeatur, & diu conseruetur. His peractis, si ægri conualuerint, sat erit, sin minus in vinaceis, si datur modus, vbi vinum recens & potens bullierit, membrum affectum diu detineatur, ac illico extractum aliquo ex prædictis linimentis inuoluatur: probatur adhuc affectam sedem inter intestina veruecis, aut vituli, aut bouis nuper occisi, aut in eorum vẽtriculis multum continere, & cum fuerit calfacta extrahi debet, & illicò inungi: eodem modo plurimum valet membrum duritie affectum in luto Thermarum Patauinæ Diœcesis quotidiè immergere, & ibi diu conseruare, inde aliquo linimento inungere, præsertim in luto diui Bartholomei, qui bituminosus est, & mirifice emollit. ille verò, qui Sancti Petri nuncupatur, multum in discutiendo probatur. alij autem, quia aut sulphurei, aut ferrei sunt, reprobantur. Quare indicatione sumpta à maiori noxa interdum operationes diuersas adhibere oportet, nempè interdùm magis mollire, interdum magis discutere præmissa semper vniuersali euacuatione, ac adhibito vitæ conuenienti regimine: at si pars affecta vehementi dolore molestetur, inungatur oleo rosato completo, aut vnguento rosato Mesue, si aliqua apparuerit inflammatio, secus verò, oleo illo mirabili de hypericone magistrali, quod sic paratur. Recip. Terebinthinæ claræ vnc. ij. olei de terebinthina drag. vj. olei rosati odorati, vermium terrestrium vino lotorum an. vnc. j. s. rubeæ tinctorum, quam eritrodanum vocant, seminum hypericonis an. m. j. rorismarini, centaureę maioris, millefolij an. m. s. contundantur omnia simul pręter lumbricos, & bulliant cum pauco vino albo odorifero, & aqua betonicæ, donec vinum & aqua delituerint. coletur, & adde florum hypericonis m. ij. & ad solem sub Cane per mensem quiescat, flores semper immutando, donec reperiuntur, & serua: cumque aliqua hemiparalysis, siue debilis quędam mollificatio, membrum aliquod occupauerit, eo vtemur præsidio, quod summopere a Mesue [a] commendatur, erat sane secretum magni Guidonis de Cauliaco, formatur hoc modo, Recip. myrrhæ, aloes, spicæ, sanguinis draconis, olibani, mumiæ, opobalsami, bdelij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, masticis, gummi arabici, storacis liquidæ an. drag. ij. laudani, succi castorei an. vnc. ij. s. muschi

[a] Vbi de passionibus cordis.

odo-

odorati drag. s. Terebinthinæ claræ vnc. iiij. puluis fiant quæ puluerizanda sunt & vnà cum terebinthina fiat mixtio, ac in vase vitreo lento igne secundum artem fiat distillatio, & quod distillauerit, seruetur sic, ne euanescat insensibiliter. Aliud medicamentum incomparabile cunctis, quo diu vsus est Iosephus a Cruce, honestissimus genitor noster, vir iustus, & pius, qui Venetijs non sine summa laude ad annum septuagesimum secundum vsque vixit, & in hac Medicinæ parte diligentissimus experimentator semper habitus est. Recip. Terebinthinæ claræ unc. xij. olei laurini vnc. ij. misce, & iterum Recip. galbani, gummi elhemi an. drag. vj. gummi hederæ, thuris albi, ligni aloes an. drag. ij. masticis drag. j. myrrhæ, aloes, castorei, laudani an. drag. iij. pistentur omnia subtilissimè, ac additis alijs rebus, fiat optima compositio, quę per triduum sic marcescat. inde Recip. galangę, gariophillorum, cinnamomi, nucis myristicę, zedoarię, cubebarum an. drag. iij. aquę ardentis, aqua vitę nuncupatur, vnc. iiij. ac denuò per triduum fiat noua infusio, postea per vitreum alembicum paulatim oleum sub triplici colore extrahatur. siquidem primum colorem album seruabit, secundum citrinum, tertium nigrum, singulatim in vasculis tribus vitreis colligantur, ac in eis optimè obturatis diligenter conseruentur. nam Deum testamur, quod exiccando, discutiendo, & corroborando mirabiliter operantur. nigrum verò & citrino & albo vehementius auxilium præstare solet, pręsertim in doloribus frigidis, tremore, paralysi, & conuulsione: si autem euenerit, quòd mẽbrum aliquod extenuetur, quod dignoscitur ex iusta natura, si alteri comparetur, causa inquiratur, & cognita tollatur: nam si ex vitioso nutrimento euenerit, illud permutetur ad bonum, nempe quod nutriat perfectè, & nihil superflui contineat; si ex viarum obstructione, illę quidem sunt aperiendę medicinis attenuantibus & discutientibus, vt motiua virtus permeare possit: si ex profunda consolidatione, aut concreta cicatrice, qua fere callum contraxerit, vt in ossibus fractis contingit, illa quidem molliatur pręsidijs superius enarratis; & sic ad laudem magni Dei, qui perpetuò sit benedictus, huic tertio libro finem imponimus.

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Quartus.

DE THORACIS VVLNERIBVS, AC eorum differentijs. *Cap.* *I.*

PARTIVM [a] ex quibus humanum consistit corpus, alię quidem eam consecutę sunt nobilitatem, ut cum munere suo fungi nequeant, mortem subsequi necessarium sit, quæ vel citò sequitur, vel ad aliquod breue temporis spatium prorogatur: alię verò maximum negotium medicis facessunt, ęgreque sanitati restituũtur: quędam etiam, & si timendę sunt, non uehemens tamen periculum secum afferunt: id euenit cùm illę aliquo morborum genere corripiuntur, soluta pręcipue vnitate, quę [b] cùm ipsis accidit, indicationes ob locorum diuer-

b ¶Hipp. lib. 2. prædic. Gale. 3. meth. c. 10.

a ¶Aristo. 3. de part. anim.

ſitatem variari contingit, 'rationalique methodo ad eius agglutinationem progredi oportet:conſeruantur autem partes hæ cum à ſupremo, tum à medio, nec non infimo ventre. Verùm cum ſuperius ſermo à nobis de vulneribus capitis, & de ſoluta cranij vnitate abunde habitus ſit, nunc de pectore, ſeu thorace, vel medio ventre aut clybano vulnerato, ac in eo contentis ſecundum antiquorum opinionem, qui de partibus his ictu ſectis parce locuti ſunt, agere intendimus, ac inſtar [a] artificis ſcientifici, qui ſubiectum tanquam prius natura paſsionibus circa ipſum verſantibus mente concipit, deinde ad eas noſcendas tranſit; ſic nobis thoracem, tanquàm ſubiectum agnoſcere, poſtmodum illius ſectiones in vniuerſum, & ſingulatim perquirere par eſt: porrò [b] per thoracem, ſeu medium ventrem totam illam accipimus partem, quæ a coſtis vtrinque circunuoluitur, ac a ſuperiori furcula & iugulis, vſque ad ſepti tranſuerſi, ſiue diaphragmatis circunferentiam continetur: eius verò extremitas infimi ſitus anterioris ſedis, bifurcalis illa cartilago eſt, quam Greci xiphoidem, Latini enſiformem, & vulgares malum granatum, aut inferiorem furculam appellant. Altisſimus ergò thoracis terminus claues ſunt, quemadmodum humillimus præcordia, quæ interſeptum vocantur, & ſi per thoracem Ariſtoteles [c] eam partem accipiat, quæ a collo ad pudenda vſque extenditur. Pars [d] quæ in medio locata eſt ſeptem oſsibus fabricatur, ſeptem veras coſtas excipientibus, a Græcis thorax, & ſthernon, a Latinis pectus, ab Arabibus ſetaſiſu vocitatur, cuius fini cartilago illa triangulata adhæret, quæ in mucronem gladij modo exacuitur: adſunt & ſpatia intercoſtalia vocata, quorũ ſingula diſſeminatam habẽt arteriam & uenam. Diuiditur [e] autem interius ſecundum mediam ſui longitudinem in duas partes a ualidis quibuſdam membranis, quæ anteriori parte oſsi pectoris, poſteriori ſpinæ vertebris inſeruntur, a Græcis diaphratondes, a Latinis mediaſtinum nuncupantur, vt ſi fortè magno vulnere in alterutram eius partem accepto, reſpirationis munus illius partis perierit, reliquus venter incolumis dimidium ſaltem actionis retineat, nec propter hoc duo ventres, ſed vnus tantum eſt. nam [f] locus, qui inter collum & crura eſt, in duas maximas capacitates diuiditur, prior ſub thorace, ſecunda ſub membrana, quæ abdomini ſubtenditur, peritoneon Græci, Syphac Arabes nominant, continetur; in eo medio ventre ſpiritualia membra conſeruantur, COR aliorum rex, eius capſula, pulmones, phrenon ſiue diaphragma, panniculus, pleura, mediaſtinum, vena caua aſcendens chilis dicta, arteria ahorti, trachea, aſpera arteria vocitata, eſophagus, ſiuè meri, ac ſuſpenſoria multa. Membra hæc, aut quia primaria ſunt, aut primis deſeruientia, læſa nempe mortis periculum minantur, præcipue verò ſi intimè offenduntur: quæ etiam cauitatem non attigerint potisſimum verenda ſunt, nam [g] ſedes dorſum conſtituentes admodum neruoſæ, & quæ thoracem componunt mammis, lacertis, multis neruis, arterijſque quàm plurimis ſunt contextæ, maximeque [h] circa thoracem ſenſus exiſtit. Affliguntur hæ partes diuerſimode, nempe a cauſa externa, quam Græci procatarcticam, & Latini primitiuam appellant, quales [i] cenſentur quæ poſſunt vulnerando perforare, incidere, abrumpere, contundere, ac diſtendere. veluti ab enſe incidente, ſagitta perforante, lapide contundente, globulo abrumpente, & funè diſtendente: ex vulneribus ad intima penetrantibus nonnulla nil aliud, niſi penetrationem demonſtrant, plurima autẽ internis ac nobilibus membris noxam inferunt: porrò ex penetrantibus ea magis timenda ſunt, quæ dorſum offendunt. nam ibi nucha, ſpinalis medulla, & nerui motiui multi ab ea producti locantur: videntur [k] etiam pulmones eam magis replere partem, quàm anteriorem, & venæ ac arteriæ magnæ in eius fundo pertranſeunt: variantur etiam hæ læſiones locorum diuerſita te, cum aut anteriores, aut poſteriores, aut laterales ſitus occupent, aut recte aut oblique, aut ſurſum, aut deorſum tendant, aliæque veneno præditæ, multæque ſine veneno reperiantur. Sed quia dictum eſt [l] nullam externarum cauſarum curationis indicem eſſe, cum a

nulla

a ¶Ariſto. 1. de anima com. 3. Auerr. 1. Coll. cap. 2.

b ¶Gal. 8. de ag gr. anat. & 6 de uſu par.

c ¶1. de nat. animal. cap. 5.

d ¶Gal. 7. de ag gr. anat. & 7. de uſu par.

e ¶Gal. 6. de uſu part.

f ¶Gal. 4. meth. cap. 6.

g ¶Gal. 5. Aph. com. 65.

h ¶Hipp. lib de nat. hu.

i ¶Galen. lib. ar. par. med. ca. 80. 5. meth. 2. & 2. de ſympt. cauſ.

K ¶Gal. 8. de anat. admin.

l Gal. 4. meth. cap. 3.

nulla earum, quæ adhuc non permanet, indicatio sumi possit, nec accidentia, aut morbi forma, eius essentiam, quam isti naturam dicunt, minime instituere, sed indicationem ab ipso affectu, & eius essentia initium habere; igitur dicere operæpretium est, primariam [a] horum vulnerum differentiam, quæ eis essentiam constituit, à qua curatiuæ indicationes sumuntur, simplicitatem ac compositionem fore. Verum [b] quia potissima indicatio in his sumitur a penetratione, & ab iis quę non penetrauerint, cum fere omnia non penetrantia pro simplicibus, & penetrantia pro compositis habeantur, ideo de his, quæ totum non penetrant pectus, veluti de simplicioribus, in primis oratio habenda est.

a ¶Gal. 3. meth. cap. 3. Auic. 4. 1. cap. 28.
b ¶Gal. 3. meth. cap. 4.

DE THORACIS LEVI AC SIMPLICI vulneris notitia & cura. Cap. II.

THORACIS uulnera [a] sola ac simplicia sunt, si nec affectus vllus simul adsit, nec symptoma, nec propria causa vna fuerit, sed per se stant, nec possunt nisi seipsa demonstrare, ac vna, & communi tantum indicatione reguntur: erunt nempe talia continui solutiones non tãtum summæ cuticulæ, quam epidermidan Græci vocãt, siue cutis totius, sed carnosæ particulæ etiam citra vllius portionis amissionem, postulantesque tãtum agglutinari, sic & illæ quę acuto aliquo telo sunt perforatę. cum igitur pectoris vulnera huius fuerint naturę, nihil proprij in eorum curatione habere medici [b] omnes consitentur, sed maxime communem fore eorum curam affirmant, quę a duobus perficitur, nempe a natura tanquam a pręcipuo agente, & causa effectrice adiuta suis viribus, & conuenienti alimento, ac medico ipsius naturę ministro, quatuor intentiones in animo habente, easque subalternatim, dum opus suum exercet, obseruante, vt tandem curationis propositum finem assequatur; quarum prima est, si quę extrinsecus inciderint amouere, secunda separatarum partium labra simul coire, tertia partis læsę substantiam tueri, cauereque ne quid labris vulneris intercidat, quoniam sæpius euenit vt pilus, aut oleum, aut humiditas alia interueniens, earum quæ copulandæ sunt partium, vnitatem impediant. quarta, si qua accidentia succedant, ea propulsare. Extranea diuelluntur aut manibus tantum, aut opportuno instrumento, aut aliquo medicamento attrahente, sed rarò: committuntur partes ad inuicem aut vinculo ex duobus initijs circundato, aut sutura, aut fibulis, quas Græci ancteras vocant: porrò bifariam simul manent quæ commissa sunt, aut per se, aut aliorum ope: per se omnia mollia & uiscosa, etiam quæ concrescunt ac coalescere possunt; talia sane sunt tum caro ipsa, tum quæcunque ex carne consistunt: ope verò aliorum, omnia sicca, duraque, ut ossa. Carnosæ igitur pectoris partes si vulnerantur, & vulnus solum fuerit citra succum vitiosum, aut externam fluxionem, aut intemperiem, aut inflammationem, aut quodlibet aliud vitium, proculdubio rore proprio ac elementari, & sine medio eterogeneo coibunt. nam in corpore boni sanguinis, ac optimæ temperaturæ, coalescere facit ea, quæ inuicem distant, ac pristinam restituit vnitatem ipsa natura: veruntamen & si communiter hæ indicationes, simplici, vel potius simplicissimo cuidam vulneri opitulantur, nonnunquàm tamen læso pectore non sufficiunt, cum sæpe corporibus repletis & prauis succis scatentibus occurrant, & huic sedi lacerti multi cõtinuis motibus dedicati insint, qui ad sanguinis fluxum, & tardam vulneris agglutinationem faciunt: quare mirum non est, si interdum bono victus regimine, ac topicorum varietate egeant: iccircò dum nulla agnoscitur penetratio, sanguinem oui albumine, aut pulueribus ad hoc destinatis, sistere oportet, nempè si nimis effundatur immoderatè, tunc ad

a ¶Gal. 3. meth. c. 4.
b Hipp. 5. Epidemiarum. Cel. lib. 5. ca. de glut. uul. Gal. lib. ar. par. med. ca. 90. 3. met. c. 4. 4. meth. c. 1. 9. meth. c. ult. Aet. li. 14. c. 26. Paul lib. 4. cap. 36. Rasis. 7. ad Alm. ca. 3. & lib. diuin. c. 138. Auic. 4. 1. ca. 28. & 3. 4. cap. 3.

mouendus est puluis ex aloe, mastice, boloarmeno, thure, draconis sanguine, additis leporum piilis, desuper verò oui candidum aliquantulum agitatum, & leui stupa exceptum admoueatur. deinde fascia membrum circunuoluatur. expedit autem ne mollis nimium sit, quo videlicet tuto contineat, nec dilabatur, neque ita uehemens vt premendo dolorem excitet: porrò eiusmodi medicamenta ante tertium diem amoueri non debent, nam parua vulnera his medijs duorum aut trium dierum spatio, sanari solent: at, si hoc pacto agglutinari nequeunt, curanda erunt ad quartam aut quintam vsque medicaturam, glutine albotin, id est resina terebinthina. expedit enim hanc claram, mollem, & odoriferam esse. siquidem ad omnes requisitas intentiones de melioribus medicinis apud antiquos [a] enumeratur: lichinia, seu linamenta, aut penicilla, vel turundæ, quas Græci taemmata, & vulgares tentas appellant, quibus medicamenta imponuntur, ita mollia, & accommodata sint, vt nullum inferant dolorem: partes verò coadiacentes rosaceo, camomillino, ac masticino oleo tepido inungantur. quibus interdum addi potest bolus armenus, aut terra samia. & non ab re, cùm & sanguinis profluuium supprimat, dolorem sedet, & phlegmonas fieri prohibeat: cumque in vulnere optima apparuerit concoctio, siccum applicetur medicamentum, quod Græci Sarcoticon, & Latini carnis productiuum vocant, quale est emplastrum barbarum Galeni, aut basilicon Mesue, aut citrinum usuale, vel aliquod siccius, donec vulnus ex toto repletum fuerit. postremò cicatrix inducatur emplastro diafinicone, quod palmulatum, diapalma, diachalcireos, & diacolcothar vocitatur, aut quod de minio, aut triapharmacum dicitur: si vero vulnus tale fuerit, quod eam exigat curationem, quæ per consuitionem fit, & partium agglutinationem, fiat: sed in his cauere oportet, quod plerique chirurgorum faciunt, cum non rectè anatomen calleant, quodcunque thoracis vulnus dilatare, penetrationem sine indicijs & ratione uerentes.

a ¶Gal. 3. de cō po. me. Katag. & 6. meth. cap. 2. Aet. lib. 4. c. 27. Paul. lib. 4. c. 54. Auic. 4. 4. tra. 2. cap. 2. Albuc. libro. 2. cap. 85.

Hactenus de simplici vulnere dictum sit, cui addere non grauati sumus nonnulla, quæ etiam his quæ dicenda ueniunt, conferre possunt.

DE THORACIS VVLNERE PENEtrante, & de eius dignotione, & prognostico. Cap. III.

PEnetrationes vulnerum pectoris, quas syntresin græci vocant, variis sensibus dignosci solent, tactu præcipue, veluti ex digiti, aut specilli, siue radioli quod instrumētum huius ætatis Chirurgi stylum, aut exploratorium vocāt, impositione; ob id in obliquis, aut angustis penetrationibus, vt magis flecti posit, ex plumbo fabricatur: idq; pariter cerea candelula interdum facere solita est, & tuto, sed digitus verus est iudex: in amplis vero visus id præstat: sæpe etiā auditus, dum [a] efflatus aer sufflando per vulnus exierit, & crepitus quidam sentitur, & ampullæ multæ efformantur, præsertim si per lineam rectam ad centrū vulnus peruenerit; si autem oblique, aut tortuose incesserit, aut angustum fuerit, aut costa aliqua fracta, aut depressa apparuerit, vel panniculus costas intus subcingens, pleura vocitatus, aut uocati intercostales musculi, siue illi, qui exterius pectus circunscribunt, intumuerint, aut coierint, quod medicorum negligentia crebro euenire solet, dum vulnus diu absque lichinis permanserit, talem notitiam non ita facile admittunt, nec plumbeus radius, aut cerea candela quiete ingredi valet, & ī hoc operatores sæpe decipiūtur: quapropter ut eā penetrationē agnoscāt, telo inspecto, a quo ueritas interdū sumitur; uariis utūtur experimētis, & [b] primò xyli, siue bōbacis optime carpinati, aut lanæ flocculorū portiūculā accipiunt, illāq;

a ¶Gal. com. 2. com. li. Hipp. de off. med. in fine.

b ¶Galen. 1. de not. loc. aff. c. 1.

quam

quã leuissime super vulnus apponũt,& retẽto aere iã ĩspirato,ore & naribus clausis,si patiens sufflare uoluerit,aer per uulnus aggrediẽs,quæ illi opposita sunt mouere solet;hoc idem candela parua accensa,& ex obiecto uulneri applicita facit. nam exeunte aere,flamma uentilat & mouetur.speculũ etiam lucidum, ac ab omni immunditie purgatum,si angusto uulneri obiicitur, proculdubio, si minimus exierit aer,tingitur:uerùm,quia hæc interdum medicos decipere solẽt, tutius est aut a digito,aut a specillo tale auxilium expectare; sin minus aliquantisper uulnus dilatare,inde omnia experiri.Prohibetur [a] inspiratio interdũ in amplis uulneribus thoracis,& sine uoce remanet homo,statimq; obturato uulnere, illico & respiratio,& uox redire solet:quod [b] etiam euenit spinali medulla incisa, & si utrunque latus confossum fuerit,uoce simul tota,ac respiratione planè destituetur animal.Hæc omnia prima die diligenter examinare consentaneum est. siquidem paulo post quàm plurima uera indicia manifestãtur,nempe dum pus, aut sanguis in pectoris cauitate coaceruatur,indubiam quòd sit ibi uera penetratio,fidẽ præstat.nam laterum dolor & grauitas,pondus iuxta falsas costas, sputum purulẽtum,foetens anhelitus,tussis molesta,& febris assidua patientem infestant:idq; [c] potissimum agnoscitur,si ab uno latere in aliud patiens se conuertens,commeare aliquid sentiat saniei multitudinis ibi contentæ:hi [d] uere in præcipiti sunt, quibus usque ad cauitatem membrorum intus conditorum læsiones peruenerint, tũ [e] quia aer exterius,& nos ambiens non præparatus,per eas ingrediens, internas partes ualde offendit,cum etiam internus per easdem admodum exhalat. quo sic expirante,& euanescente,uirtutis robur insigniter leditur,dissoluitur,multoq; imbecillius redditur.Accedit huc quòd huiusmodi uulnera haud commode detergi possunt,eaque tandem in fistulas degenerant,ac empimata,idest purulentas collectiones,excitant,unde & mors ipsis uulneratis demum accedit. & ut plurimum [f] ille,cui accidit uulnus in uentre,& apparet nausea,aut singultus,aut uentris solutio,moritur,& [g] illi,a quibus dum concutiuntur,pus cœnosum & graue olens prodit,plerunque pereunt;& quibus a sanie specillum coloratur uelut ab igne, moriuntur.Interiora uero,ac nobilia membra,cum læduntur, de eorum affectibus haud dubiam coniecturam præbent;principalium particularum uulneratarum agnitio difficilis non est, ut quæ ex accidentium proprietate, excrementis & particularum sede, ac operationibus intueantur,quorum aliqua inferius percurrere conabimur.

a ¶Gal.8.de agg.anat.
b ¶Gal.8.de usu part.
c ¶Galen.4.de not.loc.aff.c.9. Pau lib.3.c.32.
d ¶Albuc.lib.2.cap.86.
e ¶Gal.8.de agg.anat.
f ¶Auic.4.4.cap.2.
g ¶Hipp.lib.de Coac.prænot.

PLEVRAE VVLNERVM NOTAE.

OMNE [a] thoracis uulnus,si ad cauitatem peruenerit,subcingentem mẽbranam,quæ toti interno thoracis sinui subtenditur, necessario lacerat. Hæc [b], & si instar telę araneorum quasi prætenuis sit,attamen,quia cordi propinqua,ualida,neruosa,diuidi contumax,ac maxime sensibilis est,dolores, inflammationes,febres,& conuulsiones facillimè excitat. &, quia costarum ossa subcingit,pulmoni loco propugnaculi est,ne dum respirat,nudis ossibus incidat: tussis [c] necessario frequentissima ad eius læsionem occurrit, quæ huius partis consolidationem prohibet:febris continua apparet,& [d] efflatus inter respirandum spiritus,per uulnus exhalat; hæc in magnis, aut alteratis pleuræ uulneribus dignoscuntur:porrò sæpe vidimus cassalia vulnera præ nobilium partium nocumentis,absque vllo symptomate sanitati restituta; vidimus etiam conglutinatis exterius aliquibus cruentis vulneribus,in sputo notas quasdam fluentis ex interno vulnere cruoris ad spatium,quod est inter pulmones & thoracem, vnde postea empymatica successit dispositio:si uero [e] tunicula hæc inflammatione tentatur,tunc pleuritidis signa omnia apparent, nempè febris assidua, acuta, & ardens, dolor lateralis pungitiuus, spirandi difficultas, tussis magna,ac pulsus paruus & durus.

a ¶Galen.1.de not.loc.aff.c.1.
b ¶Galen.5.de not.loc.aff.c.2. & 7.de agg.ana.
c ¶Galen.5.de not.loc.aff.c.2. 7.de usu part.
d ¶Galen.1.de not.loc.aff.c.1. & 8.de aggr.anat.
e ¶Galen.5.de not.loc.aff.c.2.

PERICARDII SECTI INDICIA.

a ¶5. de not. loc. aff. cap. 1.

b ¶ 7. de aggr. anat.

c ¶ 3. de part. ani. cap. 2.

d ¶5. de not. loc. aff. cap. 1. circa finem.

PANNICVLVS cor ambiens, quem græci pericardian, & latini tunicam, aut inuolucrum, & vulgares cordis capsulam vocant, quomodocunque affectus sit, nisi inflammatione infestetur, ex Galeni sententia, [a] quia inter ignobiles partes reputatur, cum ipse solus afficitur, exemplo reliquarum omnium partium, quæ ad custodiam & tegmentum cæterarum nobilium factæ sunt, nullum affert periculum; admirabatur tamen Galenus [b] Marulum Mimographi filium, qui, quamuis cor denudatum haberet, & pericardium corruptum, sanatus esset: nam, ut attestatur Aristoteles, [c] maxime inter mẽbranas robustissimę sunt; quæ cor & cerebrum ambiunt, idque maxima ratione, nam hæc præcipuam tutelam desiderant. Hæc tunica tanto osse mollior est, quãto pulmone durior; & quia neruosa est, ossi pectoris adnexa, ex basi & uasis ipsius cordis, non tamen ex corde, exorta, necnon paulatim coarctans sese ita ut cor ipsum in quodam marsupio conseruet; interdum sæua adducit accidentia, ueluti febrem, syncopam, cardialgiam, idest cordis palpitationem, & non raro mortem, quæ ad cordis læsionẽ cõsortii lege consequitur. Plurimum [d] humoris urinæ speciem referentis in hoc domicilio, siue marsupio cumulari legitur, unde cor humectatur, ac in humore continuo mouetur, qui dum absumitur, animal mori necesse est, ut de Simia, & Gallo mortuo dictum est: attamen de hoc humore nihil in libris de usu partium, aut de anatomicis administrationibus, aut alibi hactenus uidere potuimus.

CORDIS LAESI SIGNA.

a ¶ Cels. libr. 5. cap. 26. Gal. 5. intern. cap. 1. Pau. lib. 6. cap. 88. Albuc. lib. 2. ca. 96.
b ¶ Hipp. lib. 1. de morbis li. de Coac. prænot. & 6 Aphoris. 18. Gal. 2. uir nat. & 7. de aggr. anat. Auic. 2. 1. cap. 4. & 4. 4. cap. 2.
c ¶ Galen. 5. de not. loc. aff. ca. 1.
d ¶ Gal. 13. de usu part. cap. 10.
e ¶ Gal. libr. de iuuamen. puls.
f ¶ Lib. de compag. mẽbr. ca. 8.
g ¶ De aggr. anat. & lib. de dogmat. Hipp. & Plato. 5. de not. loc. aff. cap. 1.
h ¶ Gal. 6. Aphoris. comm. 18.
i ¶ Gal. 5. intern. cap. 1.
K ¶ Hipp. lib. de aere & aqua.
l ¶ Aristo. 2. de gen. & corrupt. 3. de part. anim. cap. 4.
m ¶ Aristo. 3. de par. an. cap. 4.
n ¶ Galen. 6. de aggr. anat. & 4. de usu part.
o ¶ Aristo. 3. de part. ani. c. 3. & 4.

CORDE [a] percusso, quod cardian græci uocant, sanguis multus, ater, & crassus præcipuè si dexter locus fuerit uulneratus, florentissimus uero & clarus, si sinister, effertur: uenæ æqualiter omnes languescunt, faciei color pallidus fit, sudores frigidi malique odoris tanquam in rorato corpore oriuntur, iuxta mammillam sinistram uulnus infigitur, telum rei duræ pulsatili & mobili impactum esse uidetur, pulsus uariant, extrema frigida fiunt, animus deficit, & sine mora exitium sequitur. Cor [b] ob eius nobilitatem [c] diuortium non patitur, sed moritur. est [d] enim totius uitæ principium, & instrumentum [e] uirtutis uitalis, ac princeps omnium membrorum, & [f] naturalis caliditatis initium. ob id [g] eo patiente cætera languent: quòd [h] autem cor uulneratum necessario mortem afferat, unum ex his est, quæ in confesso habentur, quippe, [i] si ad uentrem cordis uulnus peruenerit, protinus magno cum sanguinis fluxu hominem mori necesse est, id præcipuè sinistro læso, tunc quidem totus sanguis ita operante natura, affatim ad ipsum, ueluti ad primariam uitæ arcem, confugit, ac ex omnibus partibus ut læsæ sedi suppetias afferat transmittitur. unde maxima statim fit sanguinis profusio, quam & spirituum resolutio mox consequitur, aut tanta fit sanguinis collectio, ac insignis obstructio, ut uitalis spiritus in corpus uniuersum, ut oporteret, amplius diffundi non possit, unde cito homo moritur: porrò [k] si ab extrinseco aere inquinato cor læditur, sæpè mors fit; multò magis uero offendetur, & mors consequetur, si propè id, aut in eo, uulnus occurret: si uero ad uentrem usque non penetret, sed in cordis substantia consistat, ex ita affectis aliqui non solum ea die, qua uulnerati sunt, sed sequenti quoque, ac nocte uiuere poterunt. Continui ergo solutionem, diu, nec apostema, usque ad incrementum, uita permanente, perferre cor potest, idq; [l] recta ratione. cum enim principium corrumpitur, quæ ab eo initium contraxerunt, de necessitate, si unà sunt, destruuntur. Cor [m] omnium uenarum, ac arteriarum principium & radix est, quamuis aliter de uenis sentiant medici [n] in uiuentibus [o] anterius, ac in medio positũ, in quo

principium uitæ,omnisq; motus,& ſenſus eſſe cenſetur:natura quidem nobiliter eum collocauit,& conſeruat.Cor ſolum,dicebat Ariſtoteles,inter omnia uiſcera uitium nullum patitur,cum uitæ principium exiſtat,ac membrum tribuens,& non recipiens,omnibusve aliis partibus ſuarum operationum principia donans,& ad uirtutes proprias diſponens:in eo etiam iraſcibilis animæ uis inſita eſt.

VENE CAVAE, AC ARTERIAE AHORTAE PERFORATAE NOTIONES.

EX GIBBA iecoris parte,omnium totius corporis uenarum maxima illa prodit,quæ ob eius magnitudinem caua dicitur,per totam animalis longitudinem exurit,ſurſum ad cor tendit,deorſum ad ſpinam progreditur,in qua ſanguis purus colligitur,cumq; hæc uena,quæ etiam magna,& chilim nuncupatur,læſa fuerit,ſanguinis nigri & craſſi maximum profluuium expectare oportet,uulnus in dextero latere uergit,venæ langueſcũt,facies decoloratur,extrema frigeſcunt,vires deficiunt,& non multum poſt æger moritur.ſi autem arteria ahorta quæ omnium maxima eſt,ex ſiniſtro cordis uentriculo exoriens,ſpiritum uitalem in totum animantis corpus deferens,natiuumq; calorem per diaſtolem & ſiſtolem temperans,uulnerata fuerit,ſanguinis floridi,ac tenuis,copia,effunditur,uulnus in ſiniſtrum tendit ſitum,arteriarũ motus uariant & concidunt,extrema frigida fiunt,animi deliquia crebro ſuccedunt,poſtea febris aſſidua,cordis palpitatio,& mors ſtatim ſubſequitur:occurrit interdum quod arteriæ ramus aliquis uulneretur,& quamprimum uulneris partes coierint,ac ſanguis ille ſpirituoſus fuerit retentus,circumiacentes ſedes tumore expanſo uexantur,qui ad tactum arenulis,aut uitris in minimas partes reductis plenus eſſe uidetur,quod ſymptoma,futuram mortem præſagire ſolet.de eo tamen adhuc ullum uerbum legere potuimus,& multos uidimus vulneratos potiſſimum circa iugulos,quorum plerique tandem uitam cum morte permutarunt.

SECTORVM PVLMONVM SYMPTOMATA.

PVLMONES icti [a] quia [b] ſpirandi officio delegati ſunt,ſpirandi difficultas oritur,ſanguis ex plaga ſpumans,clarus,rubeus,ſine dolore,& nõ ualde calidus,effunditur,ex ore [c] interdum tusſiendo ſubito,multus,ſpumoſus,& rarus emittitur:ſæpe etiã ex uulnere ſpiritus cum ſono fertur,in uulnus inclinari iuuat.quidam ſine ratione ſurgunt:multi,ſi in ipſum uulnus inclinãtur,loquuntur,ſi in aliam partem,obmuteſcunt;ceruices conuelluntur; facies modo inflammatur,modo dealbeſcit;interdum accedit color,denuo recedit.ultimo pallida remanet,ſi intimè pulmones uulnerentur;lingua alium colorem aſſumit,ægri [d] crebro inſpirant,frequenter tusſiunt,uulnus tenue,ſed copioſum pus,ex purgat:non dolent [e] qui ſic affecti ſunt.ſiquidem pulmones ſenſu priuãtur: diu [f] interdum uiuunt,ſed raro conualeſcunt;promptisſimè [g] quidem ſecti pulmones malas temperaturas ac inflammationes excitant.quæ [h] ſi ſemel eos occupauerint,uulneris glutinandi exigua ſpes remanere ſolet:præterea dum expiratur aut inſpiratur perpetuo aliquid aeris,qualiſcunque ille fuerit,recipiunt,à quo ſectæ eorum partes læduntur:adde quòd ea,quæ ſanandis uulneribus idonea medicamenta ſunt,attingere pulmones integris uiribus non poſſunt,accedit [i] inſuper,quòd reſpirãdo mouentur,& tusſiendo lacerantur;cumq; igitur cum ſpirandi difficultate,ac tusſi ſicca,aut cum ſputo ſanguinis non multum reſonans,anguſtia,& pectoris grauitas coniuncta fuerit,acuta quoque febris acceſſerit,pulmonum aut ligamenti alicuius,a quibus thoraci connectuntur,inflammationem declarat,aut in eis profundisſimum uulnus ineſſe manifeſtat,ex uulnere penetrante lateris ſiniſtri.interdum pulmones nocumenta euadere ſolent,ob id quia a coſtis

a ¶Celſ.libr.5.cap.26. Gal. inter.cap. 6. Paul. lib. 6.cap.88. Albuc.lib.2.c. 96.
b ¶Ariſt. 3. de par.ani.cap.6. Galen. 6. de uſu part.
c ¶Hipp.de Coac.prænot. 5. Aphoriſ.13. Gale. 2. Aphor. com. 24. Aet. libr. 8. cap.59.Pau.lib. 3.cap.31.
d ¶Gal.4.de no. loc.aff.cap 9.
e ¶Gal.2.de loc. aff.ca.1.& 5. de not.loc. aff.c.9.
f ¶Hipp.li.de inter.affect.
g ¶Gal.5.meth. cap.8.
h ¶Galen. 4. de not.loc.aff.ca.9. & 5.meth ca. 8.
i ¶Gal.5.meth. cap.14.

ſtis

stis illius partis aliquantisper distant, quod secus se habet, ex affectu sedis oppositæ.

TRACHEAE VVLNERATAE ACCIDENTIA.

MAGNA arteria, quam græci [a] tracheam, idest asperam, & latini bronchum & guttur uocant, pars est ipsius pulmonis ad inspirationem & respirationem necessaria, ac tertium eius uas, & proprium instrumentum uocis, à pharinga profectum, exterius cartilaginosum & rotundum, ne facile ab extrinsecis lædatur; qua uero parte interius æsophagum tangit, carnosum & mēbranosum est, ne ipsum comprimendo, cibum ingredi prohibeat. Hæc [a] arteria, dum uulneratur, interdum sensibus dignoscitur, sæpe uero occultatur; Sed quomodocunque fit, [b] nunquam ab ea aut calidus, aut ruber, aut multus effunditur sanguis: interdum dolor, sed paucus, iuxta exulceratum locum percipitur, acutus uero ex pectore ad dorsum: fauces latenter sanguine, aut sanie replentur: nōnunquam [c] etiam foetidus oris odor, uocis raucedo, & faucium siccitas causatur: huiuscemodi accidentia raro pulmone uulnerato uideri solent; inde ad paucum tēpus per sputum purulenta quædam, ac cruenta reiiciuntur, & febris fortior fit, & in pulmones desinunt excrementa, & patiens empycus fit; talia uulnera cum exteriorem & carnosam lædunt tunicam, potissimum quæ summæ eius parti est uicina, sanari non inconuenit, & nos, dicunt medici, [d] non paucos eorum, qui ita affecti sunt, sanauimus: cum uero essatu digna sunt uulnera, præsertim, quæ cartilaginem occupant, perraro sanitati restituuntur, ob id quia sedes hæc dura & exanguis est continuo mouetur, ac humiditates frequenter ad eam defluunt, quę sanè unà cum assidua eius respiratione, impedimento sunt, quominus labra uulneris coalescant, & si casu aliquo tumore afficitur, meatus clauditur, & patiens suffocatur, aut ęsophagus ita comprimitur, quod homo deglutire non potest.

a ¶Hipp. lib. 2. de morbis Aris. 3. de part. ani. ca. 3. Cels. lib. 4. ca. 1. Gal. libr. art. part. med. ca. 80. 7. de cōp. med. secundum loc. in princ. & 7. de usu part.
b ¶Hipp. lib 2. de morbis Gal. 5. meth. cap. 8. & 5. de loc. aff. c. 7. Auic. 10. 3. trac. 4. cap. 16.
c ¶Hipp. lib. de inter. affect. Gal. 7. Meyrmir. circa prin.
d ¶Gal. 5. meth. cap. 12. Aet. lib. 8. cap. 64.

SEPTI TRANSVERSI OFFENSI INDICIA.

HOc membrum a Platone & senioribus Philosophis phrenas, siue phrenun, id est mens, vocabatur, a Latinis verò, [b] & his, qui Platoni successere, septum dicitur, ab Aristotele [c] epirisma id est succinctura, a Galeno [d] diaphragma & præcordia; musculus magnus est ac rotundus, qui subtenditur interno toti spatio thoracis, & terminus, quo inferior thoracis pars finitur, septū dicitur, quasi sepes aut paries, nobiliores partes ab ignobilioribus segregans, & animam concupiscibilem, quam Plato in Hepate permanere dicit, ab irascibili, quam in corde ponebat, separans, & vt animæ sentientis origo inoffensa seruetur, nec exhalatione cibi, & caloris aduentitij copia, facile occupetur. Annectitur hoc septum seu cingulum costis, parte sui altiore, carnosiore, ac validiore infernæ summitati peritoneę tunicæ: media autem membrana exiliori constat. Ergo cum circa spurias costas penetratio occurrerit, aut si paulò altius sit, & descendendo procedat, huius particulæ læsionem timere oportet: & quia [e] spirationis instrumentum est, sanguis spumosus fertur, spiritus rarus est, spina dolet, & præcordia sursum contrahuntur: at si ingens vulnus fuerit, aut membrum inflammatione affligatur, uehemens apparet inspiratio cum gemitu & dolore per totam humeri partium compagem, magnaque tussis resonās cum dolore & strepitu, ac liuidum sputum, & vomitus, & sanguis spumans per os fertur, & qui sic laborant, difficulter comedunt. ubi [f] enim a vicinis partibus excrementitij succi, ac variæ humiditates attractæ fuerint, continuo mentem perturbant, unde delirium sequitur, & vulnerati incompositè loquuntur, ob id nullius [g] partis præterquam cerebri aut septi vitio delirium continuum homines infestat: iccircò ueteres [h] hac parte inflammatione affecta, homines phreneticos deuenire putarunt. ob id phrena, idest

a ¶Galen. 7. de usu part.
b ¶Cels. li. 4. c. 1.
c ¶3. de par. ani. cap. 10.
d ¶5. de not. loc. aff. cap. 5. 5. de usu par. in fine 8. de aggr. anat. & lib. de uoce & anhel.
e ¶Cels. lib. 5. cap. 26. Pau. lib. 6. cap. 88.
f ¶Gal. lib. 4. de præcog. & puls.
g ¶Galen. 5. de loc. aff. cap. 3.
h ¶Aristo. 3. de part. anima cap. 10. Galen. 5. de not. loc. aff.

mentem

mentem eam vocarunt tanquàm sapienti parti quidpiam acciderit: febris etiam acuta ex maximo cordis consensu oritur, & si quid cibi assumptum est, id redditur præsertim media eius parte secta. Huius [a] visceris vulnera, nisi intimè peruenerint, interdum, sed magna cum difficultate solidantur, eius motu non obstante. si autem neruosis & exanguibus hærent partibus, res absque ulla spe iudicatur: difficilis sane, grauisque curatio eorum etiam est, quæ carnosis insunt partibus, atque magis si has iam phlegmon, occupauerit; porro non in ipso modò diaphragmate, ucrum etiam omnibus, quæ intra peritoneū sunt contenta: adde etiam hanc curā di difficultatem ob eam rem quòd in his vulneribus sanies perpetuò defluit, quæ sedem uulneratam agglutinari non sinit, nec ad ea loca medicamenta, nisi tarde, transire valent. Hæc fere signa, in subcingentis membranæ, & mediastini magnis læsionibus apparere solent.

a ¶Gal.5.meth. cap.9.

NVCHAE AC SPINAE INCISAE NOTIONES.

QVEMADMODVM [a] a corde magna arteria, quæ ab orti & ab hepate caua vena, quæ chilis vocitatur, ortū ducit, ita a cerebro truncus magnus producitur per totam spinam extensus, qui spinalis, dorsalis, ceruicalis, & lūbaris medulla nuncupatur, a vulgo vero nucha dicitur. Hic validorum neruorum principium est, sensum ac motum omnibus partibus sub ceruice constitutis, præterquàm visceribus, præstans. Hac ratione [b] cum nucha, quæ cerebri vicaria est, aut medulla, quæ in spina conseruatur, discissa fuerit, vulnus in media dorsi regione infligitur, nerui resoluuntur, aut distenduntur, sensus intercidit, ac vis sentiendi interdum digitis non influit, dolores, qui affectam particulam comitantur, intensi admodum sunt: interposito tempore aliquo inferiores partes sine voluntate uel semen, uel lotium, uel aluum excernunt. Alienant [c] interdum qui sic affecti sunt ex cerebri consortio, & [d] sæpe aliqua mollificantur parte. Talia uulnera ut plurimum seruari nequeunt, nam his similia sunt, quæ cerebro occurrunt: porro [e] huic imbecillitas accidere solet interdum cerebri uitio, utpote a quo & sentiendi & mouendi facultatem recipit, interdum ipsa duntaxat spina primario affectu laborante, veluti cum eius soluitur continuitas, quæ [f] si profunda fuerit, sæua adducit accidentia, & tandem vulneratum perimit. verùm [g] si spinæ principium lædatur, solæ partes capitis, quoad vixerit animans, & sentire, & moueri possunt: quòd si cerebro quoque noxa acciderit, qui sic afficiuntur omniū partium & motum, & sensum illicò deperdunt.

a ¶Arist. 3. de part. ani. cap.4. Gal. 8. de aggr. anat.
b ¶Cels. libr.5. cap.26.
c ¶Hipp. lib.1. de morbis, & 5. de Coac. præno.
d ¶ 12. de usu part. & 8. de aggre. anat.
e ¶Gal.4. inter. cap.5.
f ¶Hipp. lib. de Coac. præno. & lib.2. prædictionum.
g ¶Galen.4. de sympt. caus. 8. de aggr. anat.

MERI APERTI NOTAE.

IAM [a] partem, quæ inter fauces & os ventriculi media est, Græci Esophagon, Arabes meri, & Latini gulam vocant, gula [b] enim est, qua cibus & potus deuoratur, constat ex neruosa & carnosa parte. ex neruosa, vt extēdi posit, cùm cibus ingreditur. ex carnosa, vt mollis fit & cedat, ne lædatur asperitate cibi descendentis: Exitialia sunt eius vulnera tum quòd cibus ac potus per eā transit, qui agglutinationem impedit, tum quòd eiusmodi vulnera contactu medicamentorum in transitu tantùm fruuntur, sicuti & quæ in ore, seu ventriculi orificio consistunt. Dignoscuntur hæc uulnera a situ, interdum sensu tactus, sed ut plurimum ab exeuntibus. defertur enim per lineam rectam membrum hoc ad spinæ longitudinem sub aspera arteria. molle est, rotundum, & paucissimis venulis à mesereo ortis contextum: cumque uulnere tentatur, sanguis, aut pus uomitur, ac per eum nutrimentum assumptum crudum redditur: at cum supinus æger decumbit, dolor [c] ibi augetur, & posterius inter duas spatulas, ac in collo usque ad pectoris initia sentitur: erecta uerò ceruice mitigatur, neque ullus accedit angustiæ

sensus:

a ¶Galen. 5. de loc. aff. cap.4.4. de usu part.
b ¶Aristo.3. de part. anim. ca.3.
c ¶Galen. 5. de loc. affect. cap.4. Auic. 13.3. tr.4. cap.13.

ſenſus:ubi uerò tumor aliquis oritur, hanc ſedem anguſtiorem reddit, & cibus per eam ſerius pertranſit, febris augetur ac ſitis, & multi caloris ſenſus irritatur. Porrò Medicus prudens diligenter agnoſcat quę omnium horum uulnerum inſanabilia ſunt, quę difficilem curationem habeant, & quę promptiorẽ. nam ut Celſus dicebat, prudentis Medici eſt primum eum, qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ut occiſi, quem ſors ipſius peremit. deinde ubi grauis metus, ſine certa tamen deſperatione eſt, indicare amicis & familiaribus in difficili rem eſſe, ne ſi uicta ars malo fuerit, uel ignoraſſe, uel fefelliſſe uideatur. Quàm plurima alia ſymptomata his uiſceribus uulneratis ſupernaſcuntur, nempe inquietudines, cibi faſtidium, conuulſiones, ſiderationes & ſimilia, quæ eo quia medicis exercitatę cognitionis innoteſcunt, nihil de eis amplius dicere decreuimus. Sed prędictarum lęſionum in uniuerſum & ſingulatim curationes aggrediamur.

DE THORACIS PENETRANTIVM vulnerum curatione. Cap. IIII.

INDICATIONES, ſiue media, aut, ut dicunt, intentiones, quibus ſecundum temporis opportunitatem thoracis uulnera ſanitati reſtituuntur, a rationali medico ſex communiter enumerantur; quarum prima eſt prohibere ne ſanguis aut alia humiditas ad pectus delabatur, ac ibi detineatur; ſecunda obſtare ne ab uniuerſo corpore ad affectam ſedem ſucci alieni defluant; tertia extra uenas exiſtentes humores in pectoris clibano coaceruatos, cõmode euacuare: quarta uulnus optime abſtergere, ſiccare, ac topicis medicamẽtis, ut tempus exigit, opportunè regere; quinta internorum membrorum affectus regulate pertractare; ſexta accidentia ſęua, ſi adſunt, profligare.

DE PRIMA INDICATIONE QVAE NE SANGVIS, aut alia humiditas in pectore cadat & retineatur, prohibere docet.

a ¶Hipp.libr.1. de morbis, & 6. Apho.20. Celſ. lib.2.cap.7.Gal. lib de tum. cap. 2. & 1. prædict. com ult.
b ¶Galen. 2. de Criſi.cap. 2. de diff. feb.cap.9.
c ¶ 5. de not. loc.aff.cap.2.
d Auic.4.4.tra. 1.cap.7.
e ¶lib.de ulceribus.Celſ.libr.5. cap.26.
f ¶Hipp.5.& 7. Epidemiarũ.Gal. comm. 1.lib. Hipp.de off.Medici com.2.

SANGVIS [a] quiſquis ille fuerit qui a proprio uaſe in aliam cauitatem peruenerit, ut ſub ea forma permaneat omnino fieri nequit; quare ſanguinem omnem extra uenas exiſtentem, ac in aliquem uentrem, aut thoracis ſpatium effuſum, neceſſe eſt ſuppurari, id eſt, in ſaniem uerti, cum [b] ex toto diuerſam naturam, & ſubſtantiam acquiſierit. interdum fit pus ut in abſceſſibus, quos Gręci apoſtemata, Latini exituras, & Arabes dubelet uocant. quandoquidem per minimas partes diſperſus ſanguis ad eas, quę uaſis circuniacent, ac ſub cute reſident. ſæpe in cumulos vertitur, præſertim accedente calore extraneo, & ſuppuratur: adhuc cum in cauitatem aliquam, aut ventrem deſtillauerit, tandem in pus vertitur: per uentrem verò omnem cauitatem & ſinum, ait Galenus, intelligere oportet, aſſerens manifeſtum [c] eſſe pectore vulnus perforatum patiente, ſanguinem ex uulnere ad ſpatium, quod eſt inter pulmones & thoracem, fluxum, tandem ſuppurari, ac in eo loco pus contineri: iccircò indicatio [d] in ſimilibus vulneribus, dum ſcimus ſciſſuram interius penetrare, eſt, vt incarnetur vulnus, & non dimittatur ſanguis coagulari in interioribus, & prohibeatur eius fluxio. ſic enim iubet diuinus Hippocrates [e] cum dicit, recenti cuiuis vulneri, niſi fuerit in uentre, ſanguinem fluere conducit. nam & ipſum uulnus, & quæ iuxta ſunt, minus inflammatione premuntur. Methodus hæc uerificatur in caſu Billi [f] in

dorſo

dorſo uulnerati cum ſpiritus multus cum ſtrepitu per uulnus exiret, & ſanguis flueret, qui, ubi medicamentum protinus cruentis uulneribus accommodatum, adhibitum ac deligatum fuiſſet, ſanatus eſt. Reiiciatur ergo vulgaris illa dubitatio, nunquid cruenta pectoris uulnera ſtatim agglutinari, aut diu aperta conſeruari iuſtum ſit. quippe conſentaneum eſt in eximia ſectione, intactis magnis uenis, aut arterijs, & dum nulla ſanguinis copia apparuerit, illico conglutinationem tentare, præſertim ſine medio eterogeneo, ſed rore proprio, ac elementari, aut ſi decet, ſutura, aut ligatura, uel alio ingenio. ſiquidem hoc modo partes coeunt, innatus calor conſeruatur, qui poſtea vehementius in alicuius collecti ſanguinis præparatione operatur, ut facilius per ſputum, aut lotium expurgari poſſit, nec ſic pulmones a frigido aere per uulnus attracto afficiuntur, ex quo etiam conſolidatio uulneris prohibetur. Verùm ſi de coagulato ſanguine aliqua datur ſuſpicio, uulneris os [a] alicuius Pſilli ore & labris apprehendatur, & tota extrahatur materia, quod etiam in uenenatis vulneribus fieri ſolet; aut [b] cucurbitula ad hoc accommodata applicetur; inde ſi hæc non iuuant, ad cannulum deuenire opus eſt, quod inſtrumentum Græci [c] Pyulcum, & Latini ſanierum e'uctorem uocant, cuius imaginem hanc eſſe opinamur.

P Y V L C A.

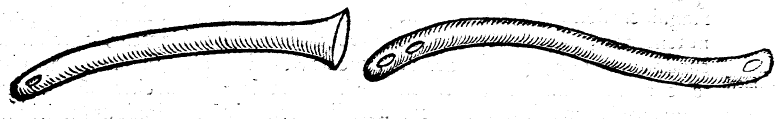

Evacvata materia uulneris partes uniantur, & ſiccis, ut decet, medicinis regantur, ex his præſertim, quæ cruentis uulneribus protinus iniiciuntur, veluti illud celebre Barbarum, aut ex bitumine, aut Cizicenicum, aut noſtrum Sanctum. At ſi [d] de conglobato ſanguine uerendum ſit, uulnus coire non expedit, ſed uſquequo adamuſſim pectus ab omni ſucco diuerſo fuerit exinanitum, turundis, quas Græci taemmata, & uulgares tentas appellant, uulnus apertum ſeruari debet: ſi uero ita anguſtum extiterit, ut penetratio inueniri nequeat, cutem aliquantulum ſecare par eſt, ita tamen ut nobilia, aut uicina membra ab omni noxa defendantur: inde [e] ægrotus pedibus ſuſpendatur, uel hinc inde concutiatur, donec quod in eo congregatum eſt exeat: dormiat ſuper uulnus, ac in die quieſcat. interdum a pulmonibus clauditur uulnus hac ratione, aut ſpecillo aut fiſtula, quæ non pungat. interdum uti auſi ſumus, ſic pulmones propellendo, ut materia libere exeat, peractis aliquibus diebus, ſi nec creber apparuerit anhelitus, aut cordis tremor, aut febris intenſa, aut aliquod malum accidens, & reliquas eius bona snouerimus diſpoſitiones, vulnus illud ſaluum eſſe opinamur preſtantis igitur medici officium eſt. ſedem vulneratam illicò diligenter conſiderare, quod ex anatome appræhenditur, an ibi magnæ vel paruæ inſitæ ſint venæ, & arteriæ. nam ſtatim à magnis multus, à paruis paucus emanare ſanguis ſolitus eſt. qui, ſi minimus fuerit, ab innato regulatur calore, & inſenſibiliter diſcutitur, aut p porarios meatus, ſiue per communes canales expurgatur. venæ ſiquidem quamplurimæ ac arteriæ, per apicem inferiorem muſculorum intercoſtalium, percurrunt. Suppreſſo igitur ſanguine uulneris partes [f] aut faſcia duplici modo inuoluta, aut uinculo [g] Soſtrati, aut Amynthe, aut ad formam literæ X, quod maximè conuenit vbi

pectus,

a ¶Dioſc. lib. 8. cap. 16. Cel. li. 5. cap. 2. Auic. 6. 4. tra. 3. cap. 1.
b ¶Gal. 4. meth. cap. 4.
c ¶Galen. 2. ad Glau. c. de ſinu.
d ¶Albuc. libr. 2. cap. 86.
e ¶Gal. 5. de loc. aff. cap. 2.
f ¶Gal. 3. meth. cap. 4.
g ¶Gal. libr. de faſciis ca. 81. 82

pectus, vel dorsum, aut latera deuincire voluerimus, aut suturis, uel fibulis vniantur, & siccis, ac glutinantibus medicinis regantur.

DE SECVNDA INDICATIONE.

Quæ, ne à toto corpore, ad sectum locum succi alieni defluant, inhibere insinuat.

IN magnis & profundis uulneribus, licet uiscera sana fuerint, medendi ratio est, ut primò sanguis cohibeatur, deinde ne a toto corpore ad ipsũ vulnus alienæ defluant humiditates prohibere, quod multis celebratur ingenijs, nempè afflictæ partis substantiam & habitudinem conseruando, eamque à dolore, inflammatione, & ab omni alio symptomate prauo, quod his vulneribus accidere solet, præcustodiendo, quippè sic fluxiones prohibentur. Igitur primis diebus admotis in vulnere linamentis ex oui albumine solo, aut luteo addito, extra verò ex rosaceo, uino nigro, aut rosacea aqua admisto, frequenter im mutando sanguis comprimitur; altera die à sede vulneri opposita sanguis mittatur a Iecoraria vena, quam nigram, axillarem, & basilicam vocant, quę bis, terque vulnerari solet: porrò Chirurgi in recentibus & nuper acceptis uulneribus sanguinem detrahunt, nec solum ne pars sauciata, aut circumposita loca phlegmone tenentur, sed vt impetum quoque ruentis sanguinis cohibeatur; iccircò in secunda visitatione premisso enemate leniente, ac deiecta aluo, summo mane, virtute, ac ętate consentiente, vena aperiatur. interdum ēt [a] quam citius pōt, & [b] sanguinis copia pro robore, ætate, consuetudine, ac anni cōstitutionibus metiri conuenit: persæpe quidē, aut saltē bis in die extremarũ ligaturis, frictionibus, aut cucurbitularũ admotione fluxiones reuellãtur: at si aluus astricta fuerit, ea alternis diebus indita glande, aut clystere iniecto, subducenda est: cum his tenue regimen ac probam uictus rationem instituere oportet, atque magis in iuuenibus, aut si uitiosus in toto corpore succus, cacochymiam vocant, vel succorum æqualiter se habentium exuberantia, quam plethoram dicunt, apparuerit: quare septem primis diebus, quibus ut plurimum a febre & inflammatione uulnerati tuti esse solent, aer purissimus eligatur, qui confosso thorace, magis quàm in aliis uulneribus ob eius inspirationem considerandus est. tenuissima seruetur diæta. hoc tamen seruato, quòd sicuti uictus ratio in capite uulnerato talis esse debet, ut caput uaporibus & malis humoribus non repleatur, ita in thorace affecto agendum est: quare a principio, si uirium imbecillitas non obstiterit, tenui uictu semper utendum est. sin autem, uirtuti ante omnia consulendum: attamen in thoracis læsionibus ob nimiam spirituum resolutionem liberalius est agendum, præsertim in biliosa habitudine, & uirtutem concoctricem ualidam habentibus: perpetuo tamen tutius est uulnere magno existente, patientes sine uino, carnibus, ouis, caseo, piscibus, oleribus, fructibus, & similibus nutrire. sed sat sit illis panem lotum iure paruæ pullæ infusum concedere, aut hordeaceam ptisanam addito saccharo parare. cibaria ueṙò salsa, acuta, pinguia, acerba, aromatica, aut sanguinem augentia sunt vitanda. utendum quippe est amygdalato, hordeato, passulis, & quæ thoraci conueniunt: cibi astringentes in initio dimittantur, ne difficilem reddant anhelitum, & sanguinem, si quis in cauitatē delapsus fuerit, astringant: aqua hordeacea his potus esto, addito zulapio violato, aut saccharo candido, aut decoquatur cum iuiubis & glycirrhiza. & si tussis patientem molestat, addatur syrupus de glycirrhiza, quæ si augetur, melicratum probatur; vt quiescat iubendum. optimum [c] quidem medicamentum, quies est; nec ualde anhelet, sed sileat ac dormiat super latus diuisum, nisi

a ¶Gal.5.meth. cap.6.

b ¶ Gal.libr.de cura per sang. missionem, & 1. ad Glauc.

c ¶Cels. lib.5. ca.de cur. artic.

nisi multus emanauerit sanguis in cubiculo iaceat, aeris temperati malorum vaporum immuni; uenerem deuitet, [a] ac nimium colloquium. & pariter, iram, clamores, ac omnes vehementes animi motus: cæterum vbi vulneratus a phlegmone, febre, tussi, & malis accidentibus fuerit tutus, pleniore victu vti poterit, ac ad pristinam consuetudinem paulatim redire: si verò vitiosi succi abundantia in corpore subsit, vel vulnus præualidum sit, ea quidem lenientibus medicinis tollenda est, sic iubent medici [b] sub his verbis, Purgatio ventris deorsum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus, quæ in capite, in ventre, & in articulis fiunt, & in quibus corruptionis periculum imminet, & in his, quæ consuta sunt, idest, valde magnis vulneribus futura egentibus. valde magna ac præualida vulnera sunt, vel propter afflictæ partis præstantiam, vel propter affectus magnitudinem, vel propter sæua accidentia, quæ ea sequuntur. ægri interdum has euacuationes exposcunt, & si corpus ab excrementis purum fuerit, & citra cacochymiam, vt nō solum quod noxium educant, sed etiam vt ad diuersum trahant. expedit [c] in hoc, peccantium humorum qualitates considerare, ac opportune eos expurgare: qui verò noxii ac timendi sunt, tenues & calidi esse solent: igitur pro eorum euacuatione & Cassia, & Manna, & syrupus violatus solutiuus, & electuarium diasebesten simplex, aut diacatholicon laudatur. quæ ferè omnia medicamenta, antiquis non innotuerunt, qui has purgationes per valida medicamenta moliebātur: nos tamen eiusmodi valentibus in recenti vulnere nec vti consueuimus, nec cuiquam vtendum esse consulimus: dū viscus aliqđ læsum fuerit. Principis tamē [d] auctoritate his addunt iuniores & Reubarbarum & Mumiam & Rubiam, vsq; ad dr. j. & si nulla, aut mitis aderit febris, ac crassi humoris copia abundauerit, electuarium lenitiuum, aut de sebesten sine Scammonio, interdum & agaricum probatur: per vomitum etiam euacuationem molimur, prædicta medicamenta patientibus in forma boli cum saccharo, aut cum aqua buglossæ, hyssopi, capilli veneris, aut aliquo pectorali decocto sub tenui forma offerentes: porrò sanguinis fluxu interno apparente, talia pharmaca propinanda non sunt, sed quæ sanguinem cohibent, veluti syrupus myrtinus, aut rosaceus ex rosis siccis, addito boloarmeno optimo. aut exhibeantur trocisci de spodio, aut de terra sigillata. vltimum verò sint illi de carabe, aut de succino. dum hæc fiunt, vulnus terebinthina actu calida regatur, & loca, quæ in consortio sunt, linimentis moderate repellentibus foueantur, nempe oleo rosaceo, myrtino, ac masticino, cui bolus armenus, aut lutus Dianæ addi potest. aut paretur medicamētū ex oleo masticino, linimento simplici, & vino nigro. postremo optima apparente vulneris concoctione, quę [e] alba, leuis, æqualis, & sine malo odore producetur, illud carne repleatur, & vltimo sigilletur.

a ¶Hipp. lib. de inter. aff.

b ¶Hipp. lib. de ulceribus. Cels. lib. 5. ca. 26. Gal. 4. meth. ca. 6.

c ¶Hipp. lib. de medic. purgant. lib. de humoribus. lib. de usu ueratri, & 1. Apho. 2. & 23.

d ¶ 4. 4. tract. 2. cap. 5.

e ¶Hipp. lib. 6. præsagiorū ult. Cels. lib. 5. c. 26. ca. de curat. art. Gal 7. Aphoris. com. 4?. & 1. de diff. feb. cap. 8 Auic. 3. 4. ca. 23

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ extra uenas existentes humores in pectore coniunctos commode euacuare docet.

HVMORES omnes extra venas existentes dum sub saniei, aut sanguinis alterati forma extiterint, ac in thoracis spatio contenti, omnino aut per externas, aut per internas regiones euacuandi sunt: per [a] externas sic ægrum situando, vt vuulnus infimas spectet partes, & ore suo circa sedem inferiorem vergat, aut pedibus suspendatur, vel ita concutiatur, vt tota materia libere exire valeat, & sinus a confluentibus humoribus immunis efficiatur, modo lectū ipsum eleuando, modo deprimendo, modo membrum ipsum attollendo, modo demittendo, prout vulneris orificium consulet. Si verò hæc non iuuant, eo saltem instrumento opus celebratur, quod Græci Argalian [b] Canatiron, [c] Cathæter,

a ¶Gal. 5. meth. ca. 8. & 5. de no. loc. aff. cap. 2.

b ¶Gal. de loc. aff. cap. 3.

c ¶Aet. lib. 16. cap. 78.

[a] rectum Syphonem, [b] Cotenchitam, [c] & Pyulcum [d] vocant, Arabes vero Clapsedran, [e] & catatirus, [f] vel potius alchartir nominant, Latini [g] Syringam, Clystere oricularium, & sanierum eductorem appellant. nam organum est quo opus extrahitur. Clystere oricularium, a græcis [h] Cortenchitas, & vterinum Metrenchitas, vocitatur. Cum verò sanguis conglobatus, aut materia crassa, aut quæuis alia humiditas in pectore cōtenta eximi debet, aut sinus ablutione egeat, hoc semper paratum sit instrumentum, multis etiam aliis passionibus accommodatum; argenteum esse debet, aut æneum, sub his imaginibus delineatum.

a ¶Gal.5.meth. cap.11.Aet.lib. 11.cap.5.
b ¶Gal.5.meth. c.11.Pau. lib.6. 6.cap.59.
c ¶Gal.5.meth. cap.11.
d ¶Galen. 2. ad Glau.c. de sinu. & 5.meth.c.7.8 11.Aet.li.15.c 86 Paul.lib.6.c.59.
e ¶Albuc. lib.2.cap.59.
f ¶Auic. 13.3.tr.1.cap.5.& tra.2.cap.9.
g ¶Cels. libr.6 cap.de col. mor.lib.5.cap. de fistula & lib.7.ca.26.& 27.
h ¶Gal.5.meth.cap.7.& 11.

COTENCHITAS.

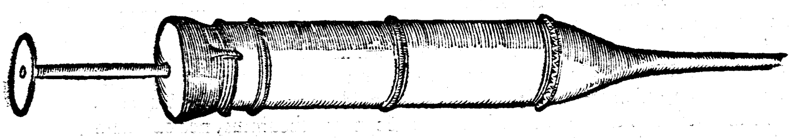

METRENCHITAS.

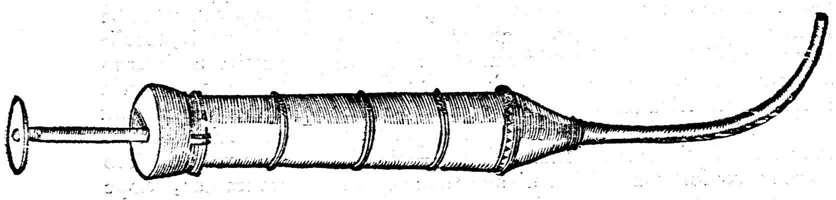

Non raro etiam, & commode has humiditates extrahit Pyulcum superius delineatum, nam fistula vel cannulum argenteum, aut æneū est lōgitudinis digiti ex dimidio alicuius curuitatis. Sæpe etiam vt talis materia continue effluat, quæ febrē, anhelitus difficultatē, & tusses causare solet, cānulū talē in vulnere tenemus, plurimis locis pforatū, teretē, & aliis qbusdā munitū, ac nēpe sub variis formis paratū, ab aliquibus cuneoli cānulati vocantur, & eorum effigies sic efformantur.

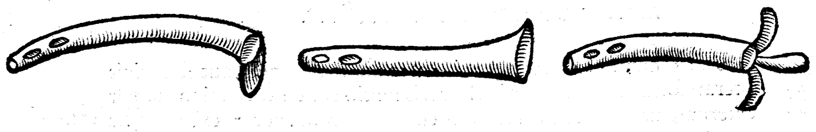

Imposito quàm leuissime cannulo exterius aliquod applicetur medicamētum, cui exiccandi potentia aliqua insita sit, temperata attractione non expoliatum, quale est calcideum Galeni [a] quod corrupta voce, sed vera significatione Gratiadei vocitatur, aut Barbarum, [b] aut illud de gumma Elenii, quæ falso elami dicitur, Cōciliatoris, [c] aut illud de Cētaurea Gētilis, [d] aut illud mirabile de fermento Democriti descriptum à Mesue, [e] aut nostrum Sanctum, vel si lu-

a 5.Katag. circa med.
b 2.Katag.circa finem.
c Differen.181
d In Antidot. cap.de medic.in carnan.
e Dist.11. ubi de emplastris.

bet Recip.resinæ Pini,visci quercini,sordicierum vasorum Apum,ammoniaci,galbani an.vnc.ij.ceræ vnc.vj.liquescat cera,postea resinæ, vltimo omnia miscenda sunt,& adde pulueris aristolochiæ rotundæ,consolidæ minoris an.vnc. s. & secundum artem fiat vnguentum in bona forma.aut Recip.fermenti acris,axungiæ suillæ an.vnc.ij.passularum enucleatarum vnc.j.terebinthinæ claræ vnc.iij.ammoniaci,galbani an.vnc.s.ceræ quantum sufficit pro vnguento. At si cannulus nec intromitti,nec intus seruari potest, linea tenta quotidie imponatur.sic, vt ad cauũ perueniat,nec propter hoc dolorem inferat, ac filo longitudine palmi, iubente Hippocrate,in cuspide vt facilius exeat,alligare expedit,quod pendeat extra,vt si in cauitate pectoris demerserit,facilius extrahi possit,& hæc prius in terebinthina calida infundatur.nam dictum est, [a] medicamenta omnia qualitercunque applices,calida actu & qualitatibus afferas:nec audiendi sunt qui rosaceo,aut humido alio medicamento vtuntur.nam [b] oleum,& quæcunque medicamenta lenia sunt,aut olei vim habent,ab his vulneribus sunt aliena:nos verò in similibus,& aliis perforatis vulneribus,tale probamus medicamentum sine cannulo,aut turundarum aliqua forma,sed exterius tantum adhibitum. quod,Deum testor,incomparabile est,& ob eius sanctam operationem,sanctum vocitatur,angusta & penetrantia vulnera mirabiliter digerit,& partes,quæ in consortio sunt, viriliter corroborat,tuto ab intimis locis immunditiem euacuat, & tandem vulnera omnia ab acuto telo impressa,quiete abstergit,exiccat,& consolidat: hoc erat de secretis honestissimi Patris nostri, qui in hac Medicinæ parte diu magnus vixit experimentator. Medicamentum sic paratur. Recip.resinæ pini recentis claræ & odoratæ vnc.xii.olei laurini puri,terebinthinæ optimæ an.vnc.ij. gummi elemi transparentis,grauis,ac boni odoris vnc.iiij.ponatur primo resina & gumma in caciola ænea nitida super ignem debilem & clarum,perpetuo rudicula arundinea,aut spatula ænea agitetur donec liquescãt. inde addatur laurinum & terebinthina,ac iterum parum bulliant,semper mouendo:cum verò medicamentum crassitiẽ acquisierit,per stamineam,aut tamisium percoletur,& quod stillauerit, ac percolatum est,in terreo vase intus vitreato ac bene cooperto conseruetur.cumque ipso vti volueris,super nerueam hędini corii partem, qua chyrothecæ parantur, quia admodum tenax est,extendatur,sitq; corium ita amplum, vt vulnus non solum, sed vulneris proximas partes trium digitorum latitudine contegat.prius verò ex panno lineo subtili ac duplicato oualis formetur figura, cuius medium inane sit, ad vulneris latitudinem,quæ in propatulo est. reliquũ verò auricularis digiti magnitudinẽ sequatur,vt in hac figura uideri põt.

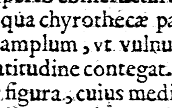

in primis petia applicetur,ac desuper medicamentũ, quod hyeme semel, Aestate bis mutari debet,donec uulnus cicatricem contraxerit. Porrò euenire solet,quòd conglobatus sanguis, aut materia diuersa crassa in pectore contenta per angustũ callem exire nequeat. quare expedit ut attenuetur,& præparetur aliquod iniiciendo decoctum, quod nempe dupliciter fit,a natura per eliquationem, & a medicamento per attenuationem,quale est illud,quod græci anomeli,& melicraton uocant,& a Galeno [c] summopere commendatum,fit ex duabus partibus aquæ fluuiatilis claræ, & una mellis decoquẽdo,donec tertia pars euanuerit:cum uerò nulla, aut exigua aderit febris,mulsum,quod latini uinum mellite dicunt,ex uino non admodum potenti opportunum est.paratur [d] ex uino ueteri non multum austero, & optimo melle sine sale,& differt a Mulsa multorum,quę ex recenti uino,sale,& melle conficitur:sed quia astrictione opus non est,prima descriptio usui magis seruatur. Nostrates uero Chirurgi,quia in rhodomelle ea non reperitur acrimonia,eo libẽtius utuntur,& magis,aut cum uino,aut aqua consolidę,aut agrimoniæ dimissa fluuiali,aut fiat decoctũ tale.Reci.hordei mundi,lentium an. vnc.ij.æquisceti,consolidæ maioris,glycirrhizæ,hyssopi an.m.s.aquæ claræ dulcis q.s.pro decocto, cui adde

a ¶Hipp.5.Aph. 22. Gal.4. katageni.

b ¶Hipp. lib.de Vlceribus.

c ¶5.de loc.aff. cap.2.& 5.meth. cap.8.

d ¶Diosc. lib.5 cap.9.

mellis rosati, aut uiolati unc.iiij.iterum parum bulliant,& coletur: uerum si uiscida, aut tenax fuerit materia contenta, pulmonesq; incolumes, prædicto decocto oxymelliten, aut syrupum acetosum addere expedit,& cum iniectorio [a] bis,terque lauamentum tepidum,ac donec clarum exierit, in pectus per vulnus iniiciatur:si uerò tale defuerit iniectorium,uesica cannulo alligata,quæ in finibus & cuniculosis ulceribus a medicis [b] probatur,uti decet;uel si hæc non habentur, ore uino prius diluto per fistulam,aut cannulum,quod syringam uocant,imponatur: postmodum æger se inclinet super latus uulneratum,& tussiat, & pedibus erigatur,ac leuiter concutiatur:cum uerò decoctum clarum exierit, pectus iam inanitũ esse declarat:uulnus exterius abstergentibus & exiccantibus mederi oportet; & tempestiuum medicamentum isis epigonos,aut ceraseos,aut damascenum est,ne in fistulam,quam coriadan græci,& syringam latini appellant,transeat, hoc seruato ne constringatur materia,quia illico febris inflammatio, creber anhelitus, & phtisis subsequi posset:loca uerò,quæ uulneri in consortio habentur, extrinsecus irrorentur æstate rosaceo & uiolaceo oleo,hyeme uero nardino, idest, de spica nardi,quod græci hydreleon uocant;aut mellino,nã sic iubet Galenus.Recentiores uerò ut pectus molliant,oleo camomellino,uiolaceo,amygdalarum dulcium, ac pinguedine gallinæ inungunt.Confert etiam summo mane serapium aliquod patienti exhibere,quale est uiolaceum,iuiubinum,de capillo ueneris, de glycirrhiza, de buglossa,& huiusmodi,additis aquis proportionatis nempe uiolarum, farfaræ,capilli ueneris,scabiosæ,& simili,aut decocto pectorali, cui transactis aliquibus diebus,addi potest scrup.j.Mumiæ, & eritrodani,ut exiccentur superfluitates.aut saltem si aliqua inchoauerit corruptio,corrigatur:uulnus hyeme semel, & æstate bis curetur,diligentia adhibita,ne spirituum ingẽs copia discutiatur.quare studere oportet,ut curationis tempus perbreue sit,ne frigidus aer uulnus subintret,aut interni spiritus resoluantur.& hæc potissima ratio est,qua moti nõnulli suturæ necessitatem approbant,præsertim in amplis sectionibus, imis partibus orificium dimittendo ut perpetuo materiæ extrauenatæ percolari possint.Accepto uulnere,si nullus effluxerit sanguis,sed in pectore ne congloberur timor adsit,ac inde laboriose expurgari ualeat,ponatur sub lingua patientis granum unũ muschi odorati,nam illico a uulnere sanguis emanare inchoabit,& hoc secretum mirabile est.Ab omni immunditie exinanito thorace,ac uulnere bene expurgato,nulloque prauo apparente symptomate uulnus carne repleatur, & cicatrice includatur.

[a] ¶Auic.4.4.tr.3.cap.5.
[b] ¶Hipp. lib.de fistulis. Galen.5. meth.ca. 7.2.ad Glauc.cap.de sinu. 2. Katageni, ubi de abiter. Paul.li 4. ca.48. Albuc.li.2.c.59.

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ quomodo thoracis uulnera internis medicinis regi debeant apertissime demonstrat.

CASSALIA [a] uulnera,idest quæ pectus perforant,sępenumero ante eorũ conuenientem abstersionem,& optimam exiccationem exterius uniuntur,intus uerò aliqua residente humiditate, aut nuper producta, ægri empici,siue suppurati,fiunt.nam dicebat Hippocrates [b] quicunque uulnerati in thorace externa uulneris parte sanati,interna uerò non periclitantur, aut uerendum est,ne suppurati fiant;& quibus debilis inducta intus cicatrix est,facile frangitur:suppuratos præcipue consueuit Hippocrates [c] nominare,qui pus habent in spatio inter thoracem,& pulmones.Dignoscitur uerò [d] hæc passio ex tussi continua,quæ eam de necessitate consequitur,febre ardenti,pectoris ac dorsi grauedine,sputu purulento,& fœtenti anhelitu.Qui sic laborant,aut nunquam, aut raro sanitati restituuntur,nisi humor ille diuersus,qui in thoracis spatio continetur,

[a] ¶Gal.5. de interi.cap 2.
[b] ¶Lib. de Coac.prænot.
[c] ¶Gal. 6. Aph. com.27. 7. Aph com.45. Aet.lib. 8.cap.65.
[d] ¶Hipp. lib.2. de morbis, ubi de suppuratis,& lib.2. de inter affe. in principio. Gal.7. Apho.cõ. 8. Paul. lib.3.ca. 32. Auic. 10. 3. tr.4.cap.7. & 17.

tur,absumatur;quod fieri solet aut per internas regiones ueluti per sputum,& asperam arteriam,aut lotii copiam,uel alui multam eductionem, aut per loca externa si uulneris orificium in superficiem uenerit,hic pyulcis,& collyriis, suctu,& suppuratione exorberi potest,cum alia nulla spes relinquatur,ut aliter expurgari possit.Quòd uero [a] tussiendo ex thoracis spatio aliquid interdum expuatur facile intelliget is,qui eas dispositiones considerauerit,quibus ab exterioribus ad intima pectoris uulnus penetrauerit,siue id ob uulnus non cõglutinatum eueniat, siue ob aliquod magnum abscessum utrinq; eruptum:quo pacto aũt hoc fieri possit,atq; per quos thoracis canales materia in asperã arteriam ingrediatur,hoc modo ad Erasistrati mentẽ describitur.Ab ea arteria,quæ spinæ adiacet, uasa quædã iuxta latus tam dextrum, quàm sinistrum similiter procedunt,deinde ad loca uicina multiplici diuisione dispersa,tandẽ adeò exigua euadunt ut sensum lateant: cum itaque sanguis in huiusmodi arterias inciderit,nonnunquam per concauam arteriã ad loca,quæ circa pulmones sunt,atq; ad eos nexus,per quos pulmo apud spinam arterię coniungitur,ascendit,quippe ea,quæ hunc incident,hac uia ad pulmones ascendere solent:Galenus uero hanc ascendendi ac penetrandi uiã redarguit,asserens saniem eo modo per ipsas membranas ad pulmonum canales penetrare,sicuti mulsam in thorace iniectam,quę illico tussiendo expui solet, atque laborans ipse,aquam mulsam esse ex sapore deprehendit: uulnerato pulmone , ac eius tunicis incisis per eas sanies ad magnos canales ascendere potest , uerùm citra uulnus constitutus thorax humorem,qui in eo spatio,quod inter ipsum & pulmones est,continetur,uehementer in asperas eius arterias comprimendo cogit, spongiarum exemplo,quas manibus exprimimus,inde postea laborantes naturali eo accidente adiuti,quod tussim uocant,quò robustior fieret expressio, materias purulentas per os expellunt.Pulmonum quoq; uulnera, [b] ac suppuratorũ sanies per lotium sępe mundificari solent,ac interdum per egestiones;nec dubiũ est pectoris saniem ad renes posse deferri eo ꝙ furcula de caua uenæ ad renes descendit,& alia magna arteria ad eos deducitur.proinde nihil mirum , nec impossibile est,ex partibus septo transuerso superioribus pus in uentrem defluere , & ex his,quæ eisdem supponuntur,ipsum per renes in uesicam peruenire,cũ urina gibbę hepatis partes expurgantur,atq; omnes quotquot sunt his superiores : per aluum uero pars iecinoris sima,intestina,uentriculus,lien.præter hæc sunt quoque nonnulla,quę licet rarò per aluum expurgantur,ut partes thoracis, atque pulmonis:& nos,dicebat Galenus,uomicam per urinam,thoracis autem per intestina, & aluum expurgari uidimus: porrò hi effectus & accidentia ex his sunt , quę raro contingunt , attamen dum occurrunt , Hippocratis [c] methodus seruãda est,qu ę ducere iubet quò maximè natura vergit per loca conferẽtia:Expedit igitur, dum talis materia per sputum mouetur , primò saniei coctionem adiuuare fomentis per spongias ex decocto althææ,uiolarum,hordei,farfaræ,fœnugræci, & similiũ, aut emplastris ex caricis pinguibus,farina hordeacea,fœnugræci,seminum lini,butyro recenti,& oleo amygdalarum dulcium:si autem ad urinarios meatus , quos Græci ureteres vocant , purulenta profusio dirigatur,diuretica medicamenta, id est quæ vrinam cient,exhibere conuenit,qualis radix illa est, quam Arabes raued seni,& Græci rhabarbarum dicunt,costus,eritrodanum,mumia,centaurea,orista, lochia,polytricum,radices petroselini,semina carui,dauci, & similia , ex quibus aut decoctum vsque ad unc.iiij.addito oximellite,aut in subtilissimum puluerem redactis exhibeatur summo mane drag.j.cum mulso,aut syrupo bisantino : nulla verò apparente febre Recip.cinnamomi electi,corticum cassię, sauinæ an. drag. j.croci scrup.j.misce & fiat puluis sicut alchohol,eius dosis sit drag.j. cum iure cicerum,aut cum decocto capilli Veneris:defluente vero materia per aluum, quod rarissimè aduenit,adhibitis suppositorijs, aut enematibus educatur : at si nullibi mouetur aut quia crassa , aut quia multa, aut quia illius sedis potentia imbecilla

a ¶Gal.5.de loc. aff.cap.2.

b ¶Gal.6.de lo. aff.cap 4. Auic. 10.3.tr.4.ca.17.

c ¶Lib. de humoribus in principio.& 1. Aphorism.22.

eſt,& ſæua apparent accidentia, & morbus inter extremos enumeratur, pectus ab extra vbi magis apparet opportunitas phlebotomo myrtino, aut alio inſtrumento accommodato,aut ignito,aut frigido ſecetur,uelutì illud eſt, quod Celſus [a] manubriolum,& Paulus [b] cultellum hydrocelicum vocant,aut eo,quod Auicenna [c] bezel gradatum & Albucaſis [d] ſpatumen latum, & ſpatumen acutum,aut ſpinoſum appellat,cuius effigies hic intueri poſſunt.

a ¶Lib. 7.c.15. & 19.
b ¶Lib.6. ca.62
c ¶22.3. trac.1. cap.6.
d ¶Lib.2. ca.54 &62.

BEZEL.

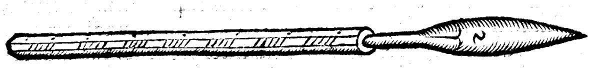

SPATVMEN.

e ¶Hip.4. Epid. in Ariſtemone Phillidis filio. li. de ſuppuratis.li. prædictionum. 6.Apho.27.& 7. Aph.45. Leonidas. Antilus. Celſ.li.3.c. 22. Gal.6.Apho.cõ. 27.Aet.li.10.ca. 36.Pau.lib. 6. c. 44. Auic. 10.3. tr.5.c.5.
f ¶Gal. 2. de interio.c.1.

Variant hæc inſtrumenta,ſiquidem pectoris partes in craſſitie & tenuitate ſunt diuerſæ: ſic enim facere ſoliti erant antiqui [e] locus verò ſectioni opportunus ſit inter quartam & quintam,aut quintam & ſextam coſtam aſcendendo,diligentia adhibita ne ſecando aut venæ,aut arteriæ magnæ in ſpatijs intercoſtalibus per apicem inferiorem diſſeminatæ,diuidantur,nam [f] arteriæ multæ per ea loca extenduntur.ob id aliqui excellentiſſimi operatores ex Hippocratis ſententia libro de internis affectibus,ubi de aqua inter cutem vt coſta terebro perforetur, magis approbant, ad quod opus talia inſtrumenta opportuna ſunt & a multis parata ſeruantur.

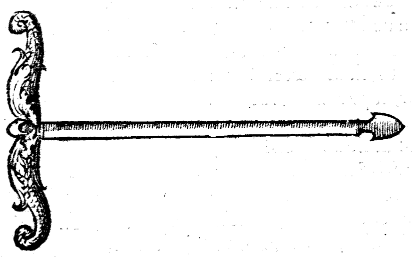

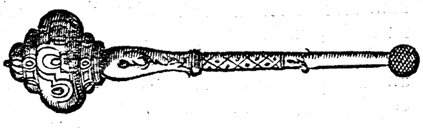

Cvmqve igitur materia alibi expurgari nequit ætate ac virtute conſentiente,fac vt recte faniei locus dignoſcatur,ibique ſignum imprimatur, & fiat ſectio, ac talis ſit ut cum ea purulenta congeries egrediatur,de qua quotidie parum educatur abſque alia ſectione ſubito.nã dictum eſt ab Hippocrates [g] ſi pus uniuerſum effluxerit omnes moriuntur:uerùm [h] ſi purum,ſiue parum deſtillauerit, ac album extiterit euadere poſſunt:ſi autem ſubcruentum,fœculentum,ac fœtidum, peribunt:igitur poſtquam materiam extraxeris linamentum crudi lini immittito, & poſtridie rurſus exempto,paulatim pus exhaurito, deinde rurſus linamentum indito,& rurſus tertia die,& alijs deinceps bis per diem extrahito,donec reſiccatum pus fuerit:at cum perforaueris,ſtude vt virtutis robur temperatis cibariis conſeruetur:nec conſideres febrem,quoniam non eradicabitur, ſanie in pectore reſidente,præſertim cum orta non ſit ex naturalium membrorum inflammatione,aut

g ¶6.Apho. 27
h ¶7.Apho. 45

ex materia in eis contenta, nec ex obstructionibus putruerit, sed ex suppurato sanguine in loco amplo cum aliqua destillatione admixto. Et si superius diximus inter quintam & sextam costam sectionem faciendam, id quidem non temerè si vulnus spinam versus uergat: sed si anterius inflictum fuerit, ea nempe facienda est inter tertiam & quartam, aut quartam & quintam: quod nonnulli recentiorum diligentes Chirurgi [a] annotarunt, & ex anatome sensate dignoscitur: nec obstat si huiuscemodi sectiones, aut cauteria interdum in fistulas degenerent, siquidem iuuamentum, nocumentum excedit. Expurgata materia, si decet, mellicraro, aut vino mellite cauitas abluatur, & si maiori eget exiccatione, decoquatur agrimonium, centaurium, equisetum, & betonica in vino nigro, & addito rhodomelle fiat lauacrum. Et quia solent hæ lesiones cacoethes, siue cacoethicæ, id est difficilis consolidationis, fieri, uel quia pulmones læsi sunt, vel materiæ diuersæ ad pectus perpetuò concurrunt, aut labrorum ostracositas iam contracta est, aut costa fracta, vel carie affecta extiterit, idcircò cuilibet horum symptomatum propria remedia, vt suo loco dicemus, adhibenda sunt: Sed si fluxionum copia apparuerit, & medicamenta exiccando imbecilla erint, uel tarde ad ipsum uulnus peruenerint, tempestiuum esset potiones, & decocta, quæ a recentioribus pigmenta dicuntur, uulneratis exhibere, eaque magis in diuturnis, fistulosis, & male morigeratis audacter utimur; uerum si ualida apparuerit febris, primis diebus nec ualde calida, nec astringentia esse debent, nec ante decimam quartam propinanda; aliter post septimam interdum ea exhibere non est inconueniens. Porrò multa ad hoc probantur simplicia, quæ siccandi, glutinandi, & astringendi, uim continent, sicuti est Trinitas, Caryophylata, Stellaria, Pilosella, Hyppuris siue equisetum, caudam equinam multi vocant, erjtrodanum seu rubiam quam isti rubeam maiorem aut tinctorum uocant, ea geranij species quæ uulgo herba Roberti nuncupatur, geranium quod a nostris herbarijs pes columbinus uocitatur, Symphyton aperta uoce Latini consolidam uocant, Canapes renatę, aut eorum loco semina, Rhaponticum, si adsit, sin autem centaurij magni radices, Centaurea minor, Virga aurea, Brassica rubea, Tormentilla, Peristerion seu Verbena, Fragaria, Pentaphyllon, Cynoglossa, Extremitates rubi, Pimpinella, Millefolium, Momordica, Argimonium os mundi species filicis est, Plantago, Saluia, Stœchas, Iua, Artemisia, Tanacetum, siue Athanasia, Betonica, Phu seu Valeriana, & similia omnia, quæ consolidandi virtute prædita sunt: Hæc diuersimode parari solent. nec sine medicorum auctoritatibus. Siquidem Galenus, [b] tale probat decoctum. Recip. betonicæ, Agrimoniæ, Fragifoliæ, Assari, violarum, Linguæ bouis, Ambrosiæ, Plantaginis minutæ, Pentaphyllonis, Hypericonis, Phillitis, Pimpinellæ an. drag. j. aquę clarę libras iiij. mellis libram. j. bulliant usquequo tertia pars absumatur, & coletur, & adde piperis grana xx. ac iterum parum bulliant. & utere. A Mesue [c] pariter ad uulnera sananda mixtura quædam in hunc modum paratur. Recip. Gariophilatę, radicum Artemisiæ, Pimpinellę, Pentaphillonis, herbæ Violarum, herbę uenti, Caulium rubeorum, canapis renatæ an. unc. j. Rubeæ tinctorum quantum de omnibus, bulliant simul in uino si sanguis nō fluit usque ad medietatis consumptionem. cola, & utere: Multæ insuper ac diuersæ apud posteriores [d] una cum suis orationibus ac benedictionibus descriptiones leguntur. quæ ab excellentissimis Medicis [e] huius ætatis comendantur.

At quia Teutonici quattuor tantum herbas in his operationibus extollunt, quas summopere Theophrastus commēdauit, ideo uulgus eas teutonicas herbas appellat, nempe stellariam montanam, quam ipsi sanichel, & sinaul uocant. Nos uero alchimillam & leonis pedem, aut Teutonica uoce corrupta saniculā dicimus: sanicula uere stellariæ species est: Gariophilatam benedictum vurtz & seulcm nū cupant, nós uero, sanamundam & diapensiam uocamus. Clematidem quam ipsi singrien, uintegrun & ungrun dicunt, Nos hiemalem, Vincam, & prouincam de-

nomi-

a Guido de Cauilliaco, & Guilelmus de Saliceto.

b Lib. maiori de dinamidiis. ad plagaros.

c Dist. 11. post emplastrum de meliloto.

d Guido in sua parua chirurgia. par. 2. c. 9. & ca. de uuln. thora. Theod. li. 1. suæ pract. c. 29. & Petrus de Argelata li. 2. c. 12. & cap. de modo operā di in fractura cranii. Guglielmus de Saliceto.

e Ioannes Manardus Ferrariēsis medicus illustrissimus. in suis annotationibus in composita Mesue. Nicolaus Massa Venetus medicus Clarissimus, ac mihi præceptor obseruandissimus in secūdo Tomo suarū epistolarum, ubi de uulneribus thoracis. Gabriel Fallopius Mutinensis medicus celeberrimus.

nominamus,quartam,species Trifolii est,Trinitas uocitatur.Hijs Galli addūt Eritrodanum,& nos terrestrem hederam,ac perariam,quam isti pirolam uocant. huiuscemodi simplicia semper parata Venetiis habentur a diligentissimo Aromatario ab Angelo Cecchino Martinello, qui hac tempestate,inter simplicistas excellētissimus iudicatur.decoctū in uino albo mōtano,paratur aut aqua,aut uino indicatione sumpta a patientis habitudine & symptomatū natura,& addito melle claro sub auroram tepidum per horas quattuor ante cibum, patienti selibram, aut unc.iiij.exhibere soliti sunt. Herbæ in montanis locis colliguntur sub Cane, & sub umbra exiccantur. Rurarium quendam Chirurgum Feltriæ nouimus anno Domini 1545.in quo tempore has institutiones chirurgicales in unum redegimus,qui mane ac uesperi cyathum uini albi optimi cum drag. iij. pulueris cauliū rubeorum in umbra exiccatorum patientibus propinabat.erat quidam iste in his uulneribus admodum fortunatus. Alium adhuc cognouimus senem empiricum, qui in Chronicis & antiquatis uulneribus fistulosis & cacoethicis omnium locorum præterquàm sub magnis æstibus,aut dum ardens apparuisset febris,hanc potionem exhibere solitus erat.Recip.cinnamomi,Gingiberis,Garyophyllorum,Piperis an.unc.iij.aliquantisper frangantur,inde in sex mensuris optimi vini albi usque ad tertiæ partis defectum bulliant,coletur,& quod colatum est seruetur. & Recip.Caryophyllatæ,Valerianæ,Pilosellæ, Centaureæ maioris, Rubeæ tinctorum,Artemisiæ,Pimpinellæ an.m.s.exiccentur,& fiat puluis subtilissimus. & Recip.pulueris huius drag. ij. decocti prædicti cyathum vnum aut vnc. vj. & summo mane tepidum quotidie, aut alternis diebus dabat, & multi absque Medicorum opinione sanabantur. Nos verò hoc puluere sæpe vsi sumus, qui profectò mirabilissimè est operatus.Recip.Caulium rubeorum, seminum Canapis, Consolidæ minoris,Caryophyllatæ,Pilosellæ an.m.j.Rubeæ tinctorum m.ij.misce,& fiat puluis subtilissimus.dosis est drag.j.cum uino albo. Dum hæc fiunt, uulnus prout eius requirit natura regatur,siquidem præparationem, vt dicitur, digestionem, medicamēto ex Terebinthina,oui luteo,manna thuris,& croco præparetur.si abstersionem,eam adimplebit mundificatiuum de melle,aut de succo apii, aut unguentum Damascenum,aut isis epigonos. siqua verò substantia deperdita fuerit, resarciatur vnguento Barbaro,aut Aureo,aut Citrino,aut Regali, uel Basilicone, aut altero eiusdem generis:postmodum cicatricem inducit emplastrum Palmulatum,aut Græcum,aut alterum eiusdem virtutis.

DE QVINTA INDICATIONE,

Quæ viscerum siue internorum membrorum affectus, sanandi modos declarat.

a ¶Lib. ar. par. med. cap.75. & 80.& 1. de loc. aff.cap.1.

MORBI omnes [a] qui locis extrinsecis occurrunt, ac sensibus subiiciuntur,ex eorum,quæ ipsis insunt secundum naturam permutatione, nempe magnitudine,figura, numero, situ, colore, leuitate, duritie,calore, & frigiditate dignoscuntur:qui vero uisum effugiunt,præcipue in soluta continuitate ex operationum læsionibus,aut his,quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus, aut situ, aut horum quibusdam,aut omnibus comprehenduntur. iccirco cum de interioribus uulneratis,quæ sub thorace conseruantur, nonnulla dicere decreuimus, prius de pulmonibus sectis sermo habendus est, quibus accidit ut tantum eorum lobes,siue fibræ,aut pennulæ,vel pinnulæ lędantur:nec ob id eorum canales uulnus patiuntur, & tunc non multa sanguinis expuitio, sed solum sputum tinctum sine plurima tussi apparet. Si uero [b] sectio ad amplas peruenerit vias,tunc & per vulnus,& per os sanguis multus fertur,clarus,spumosus, & sine

b ¶Hipp. lib. de Coac. prænot.& 5.Aph. 13. Cels. lib.2.c.7. Gal.4. de not.loc.aff.c. 9.Aet.lib.8.cap. 59. Paul. libr.3. cap.31.

ſine dolore;quippe conſentaneum eſt ſanguinem ſubſtantiæ illius membri, a quo educitur,figuram & colorem præ ſe ferre,ideo conueniens eſt ſanguinē,qui in pulmone eſt,pulmonis naturam aliquo modo ſapere:eſt autem eius natura & ſubſtantia ſpumoſa,leuis,rara,mollis,aerea,foraminoſa,vaſisq; quàm plurimis veluti cōtexta:alimentum [a] purum,vaporoſum,ac tenue,a corde præparatum recipiens, aerem,ſeu ſpiritum ab aſpera arteria extrinſecus attractum,Cordi immittans: quare neceſſe eſt ſanguinem a Pulmone venientem,clarum,& ſpumoſum eſſe. cùm ſanè talis aliunde prouenire non poteſt:nam [b] ſpuma ex ſpiritus miſcella cum re humida,aut glutinoſa gignitur, aut ex magno & aſsiduo motu,vt in lebete bulliēte, aut maritimis vndis inſpicitur:porrò cum Pulmo non ex ſe,ſed a thorace moueatur,nec graue,nec denſum eſſe oportuit,& quia tenuem,aereum, & purum ſanguinem ſuſcipit,ideo ſanguis ab eo effluens leuis,ſpumoſus,& clarus eſſe debet:at cū nihil in Pulmone aut thoracis cauitate contentum,expui poſsit,niſi per Pulmonis ſubſtantiam trāſierit,igitur tuſsis has ſanguineas expuitiones aſſociat, quæ a Pulmone educūtur,quibuſve [c] citra dolorem ſanguis eſt reiectus,eius proculdubio exitus a Pulmone,fit,qui,cum uulneratur,Medico quidem negotia, ægroto verò periculum non minimum affert:nam [d] ſi eius tardatur conſolidatio,raro,aut nunquàm ſanitati poſtea reſtituetur:quod [e] experimento,& ratione confirmatur.experimento,quia nemo expertorum quēquā vnquàm eorum,qui ita ſunt affecti,ſanatū vidit;ratione,quia inter viſcera Pulmo propter anhelitū perpetuò mouetur, cum [f] vtique membra quietem requirant,quæ ſanitati idonea ſunt,ac eā poſcāt; præterea Pulmonis vulnera mundari,niſi excreatibus per tuſsim mittendis, minimè poſſunt.ſed ſilere,quieſcere,quàm minimum anhelare,& non loqui,in conſolidandis his vulneribus vtile eſt:ergo huiuſcemodi vulnera ægris tuſsientibus vniri nequeunt:quocirca anhelitus,ac eius continua motio non erit tantum cauſa vulnerati Pulmonis curationem impediens, ſed & hoc quoque, quoniam putredo & ſanies,quæ in eo generatur,potionibus,ac aliis ingeniis mundari non poteſt. & ſi interdum aduenit, [g] quod raro contingit,vt per lotij copiam expurgetur,hæc regio non eſt ei condecens.ſiquidem [h] quæ ducere oportet,per loca conuenientia ducere expedit: inſuper epota medicamenta ſerò ad affectam ſedem perueniunt, ob id eorum vires minuuntur:præterea [i] nutritur Pulmo ſanguine acuto & ſubtili:ſiccus eſt,vias amplas,ac venas & arterias multas habet, citoque [k] ob aduentitias humiditates corrumpitur, & ab acutis læditur, vnde [l] facillimè phlegmone occupatur.His igitur de cauſis Pulmonum vulnera,ſi citò ſolidātur, & cicatricem inducunt,ſana euadunt,verùm negligentia adhibita tumeſcunt,aut dura fiunt,nec vnquàm ſanantur.Quæ uerò [m] uulnera tantum pectus offendūt,his, quæ Pulmonibus occurrunt,ſalubriora exiſtunt,quamuis aſsiduè moueatur.nam pectoris uenę anguſtiores ſunt eis quæ in Pulmone,& pectus carnoſius eo eſt,ac ſanies,quę in pectore creatur,ad imum eius deſcendit; & hinc eſt quòd accidētia mitiora fiunt, & eius ſanatio ſecurior.

a ¶Gal.4. de uſu part.
b ¶Gal. 3. reg. acut.com. 12.2. prædict.com.47 2.par.aph.com. 43.
c ¶Galen. 4. de loc.aff.cap.9. & 5.metho. cap.8. Aet.lib.8.ca.59 Paul.lib.3.c.31.
d ¶Hipp.lib.de inter.aff. Gal.4. de loc.affect.ca. 6.& 5.meth.c.8.
e ¶Gal. libr.ar. par.med. ca.94. & 5.meth.ca. 8. Aet li.8. ca.67.
f ¶Hipp. lib.de ulceribus.Gale. 6.metho.cap.3. Celſ.lib.8. ca.8.
g ¶Gale lib.de loc.aff.cap.3.
h ¶Hipp.lib.de humorib.& pri. Apho.21.
i ¶Gal.4.de uſu part. Zoar. pri. Theiſir trac.11. cap.2.
K ¶Galen. 1.de loc.aff cap.1.
l ¶Gal.5.meth. cap.8.
m ¶Gal.5. metho.ca.8. Auic. 10.3.tr 4.ca.18.

DE PVLMONVM VVLNERAtorum curatione. Cap. V.

QVAMPRIMVM ex ſymptomatibus propriis Pulmonum uulnera dignoſcuntur,præmiſsis euacuationibus, ut [a] eſt uenæ internæ, quæ iuxta cubitum eſt,facta protinus ſectione, a qua bis, terque diuertendi occaſione,paulatim ſanguis eſt detrahendus, humorum retractiones cum artuum frictionibus ac deligationibus fiāt, ſed his partibus quæ longius abſunt a uulnere;&,quæ in uiis communibus iam congeſta materia eſt,acri clyſtere euacuetur:crura,manusque calefacienti

a ¶Gal.5.meth. ca.8. & 13. Aet. lib.8.cap.62.

cienti pharmaco plurimum fricetur: insuper infirmo iubere licet ut caueat ab omni causa, quæ fluxiones commouere possit. nam dictum est, quę ad Pulmones currunt superfluitates, non nisi tussiendo expurgari, quas [a] triplici præsidio cauere decet, purgatione, victus regimine, & medicamẽtorum vsu, illius præsertim quod Diaspermaton dicitur, aut eius loco Diacodion, & ipsi capiti prouidendo: iccirco stare [b] oportet in tenuissimo victus regimine. nam si pulmo ex mala nutritione inflammatione affligatur, nulla [c] inde curationis spes relinquitur: porrò in curationis initio de nulla re ęquè esse solicitũ opus est, quàm ꝙ neque patiẽs tussiat, & nequid ex capite in Pulmones defluat, neque magna vtatur respiratione, sed semper silentium agat, nam huic conducit ut quàm maxime quietem intus habeat: parce [d] nutriatur, abstinendo ab acidis, acribus, salsis, aromaticis, & pinguibus: vulnere iam inueterato, montanę uolucres, veluti perdices, turtures, palumbi, & paruæ auiculæ concedantur. ex terrestribus Capreoli ac Lepores assati, aut sine sale elixati, præsertim in aqua chalybeata, aut in qua bullierint mala cotonea, aut pyra, aut folia palmarum, vel symphyti, aut minoris plantaginis: ex piscibus dabat Hippocrates [e] squatinam, pagrum, & galeum magnum album rhoe aut origano conditum; ex ferculis [f] oriza, alica, & chondrum probatur: panis sit opirus, pauco sale admistus, & bene coctus: potus, esto fluuialis aqua, ĩ qua chalybs ignitus extinguatur, addito sirupo rosato, aut myrtino: uerùm imbecilla apparente virtute, vinum exhibeatur nigrum, clarum, & pauciferum: nec dubium est de vini vsu, quòd cauendum sit, pariter & carnes, oua, & similia, vbi aliqua phlegmonis suspicio adest, aliàs vinum dari nihil vetat. nam illud concedit Hippocrates, nigrum nimirum, vetus, clarum, sed iucundissimum, idque magis aliqua apparente indigentia, multi [g] enim ex profluuio sanguinis intermorientes ante vllam curationem vino reficiendi sunt, quod alioquin inimicissimum uulneri est. Topica vero siue localia medicamenta tum per ea, quæ interius assumuntur, tum per ea, quæ exterius applicantur, fortis exiccationis esse debent: deglutienda [h] eligantur, veluti alimenta, siquidem ad cicatricem perducere, aut glutinare vulnus studeamus, tum austera, tum glutinosa, sed quæ minime mordeant; ob id metallica omnia, aut sal habentia, & si extrinsecus vulneribus opitulantur, internis opportuna non sunt, cum difficillime ab innato regantur calore, atque minus si aliquo fuerint veneno prædita, sicut ærugo, æs vstum, plumbum crematum, cadmia, cerussa, lithargyrium, chalcitis, pompholix, & alia eiusdem naturę: si autem emundare volueris, quę modice abstergant utaris, quod munus mel non coctum pręter cętera præstat: quę uero medicamenta tuto introrsus sumuntur, ac uulneribus opitulantur, sunt veluti hipocistis, balaustium, malicorium, gallæ, citini punicorum, rhois, acacia, sigillum lemnium, bolus armenus, mastix, dragagantum, gummi arabicum, rhabarbarum, maius centaurium, & alia id genus, quę nullam uisceribus noxam inferunt: danda vero hæc sunt ex aliquo astringentium decocto vel mali cidonei, uel lentisci, vel summarum rubi, vel mirti virẽtium ramorum, vel denique ex uino aliquo austero. Infirmus supinus iaceat, & medicamentum in ore teneat, ac gulæ lacertos latos dimittat, nam aliqua pars ipsius medicinæ ad canales Pulmonum defluit. Nec [i] obliuiscaris in omnibus pectoris, ac Pulmonis medicamẽtis mel admiscere. nam si hæc sola stiptica dabis, moram in via facient, nec penetrare poterunt, prodestque mel eo quòd est dilectus naturæ cibus, pectus mundificat, sputum facilitat, & nullo modo visceribus noxam præbet: guttatim, ac lambẽdo talia assumuntur medicamenta ne nodum, aut tussim procreent. Verum quia huiuscemodi medicamenta per os sumpta patientibus iniucunda ac odiosa esse solent, non ab re qui huius ætatis has aggrediuntur curationes, eorum loco diadraganto albo, aut rubeo, addito boloarmeno, aut trochiscis de terra sigillata, uti soliti sunt, uel per se, uel cum decocto equiseti, tormentillæ, pilosellæ, consolidæ utriusque, Cariophyllatæ, saniculę, extremarum rubi, pimpinellæ, & similium plantarum,

a ¶ Gal. 5. meth. cap. 14.

b ¶ Hipp. lib. de inter. aff.

c ¶ Gal. de loc. aff. cap. 9. & 5. meth. cap. 8. & 14. Aet. li. 8. cap. 62. Paul. libr. 3. cap. 32.

d ¶ Hipp. lib. 2. de morbis.

e ¶ Libr. de inter. affect.

f ¶ Aet. libr. 8. cap. 63.

g ¶ Cels. libr. 5. cap. de ratione uictus uulneratorum.

h ¶ Gal. 4. metho. ca. 7. Auic. 4. 1. cap. 28.

i ¶ Hipp. lib. 1. de morbis, & li. de inter. aff. Gal. 4. meth. ca. 7. 5. metho. cap. 8. 7. meimir. ca. 2. & 2. de rat. uict. in mor. acut. ca. 11. Auic. 10. 3. tr. 5. cap. 6.

tarum,

tarum,aut omnium,aut aliquarum,aut saltem cum sirupo myrtino, aut rosato de rosis siccis:uel trochleę ipsæ frequenter in ore seruentur.nam emplastica, & quæ ui astringendi prædita sunt,summè in his affectibus celebrantur, inter quæ apprimè opportuna ac idonea esse creduntur,quę propterea quòd ex seminibus fiunt, Diaspermaton Græce dicuntur. Hoc medicamentum apud Galenum [a] celebre semper fuit,ac in pectore uulnerato perpetuo usus est. sed quale id esset medicamentum,aut vbi eius reperiatur descriptio, fatemur nos nunquam hactenus nouisse,pręsertim quòd illius exiccatiuę uirtutis,ac potentiæ existeret: quamplurimæ tamen apud antiquos [b] medicamenti ex seminibus descriptiones adsunt, quę pulmonibus sectis,nullius ualoris esse iudicantur;unam tamen in quodam antiquissimo Nicolai manuscripto codice reperimus, quę fortassis his uulneribus præsidium opportunum esse posset,& tale sic formatur medicamentum.Recip. ameos,hyoscyami,seminũ anisi,fœniculi,apij an.drag.vj.opii drag.ij.radicũ cõsolidę maioris,malicorij,balaustiorum an.dr.iiij.s.maceris,ligni aloes an.drag.iij. boli orientalis,boli armeni an.drag.ij.mirtillorum drag. viij. mellis quantum sufficit pro electuario;datur ad pondus drag. iiij. mane seroque tribus horis ante cibi assumptionem:sed ut Galeni ac Pauli medicamẽtum diaspermaton pernoscatur, sic reperitur rescriptum. Recip.seminum apij,ameos an drag.viij. anisi, maratri an. drag.iiij.cassię nigrę, opij an. drag. ij. fiat mixtura cum aqua ad pondus drag. j.sub trochiscorum,siue pastillorũ forma;formatur hoc medicamẽtũ quẽadmodũ quamplurima alia, quę ab antiquis parari solita erant, ueluti trochisci diacorallium,aphrodisiasti,tripherici,& similes,qui eo quia gustui satis ingrati sunt, nullibi sunt in usu,sed illi frequentius,qui ex terra sigillata,ex diadraganto,aut ex duplici papauere conduntur,quippe a diacodione non multum uariant, nec sine ratione probantur.nam dabat Galenus [c] in pulmone affecto medicamentum ex seminibus,quod diaspermaton dicitur,& secunda, & tertia die, ut somnum conciliaret,& sensum doloris leuaret,ac siccandi potestate polleret.quæ actiones, ac potentiæ non immerito in diacodione reperiuntur.non ab re igitur loco electuarii de seminibus diacodione utebatur magnus Guido de Cauiliaco,Iamerius,& alij, qui hac tẽpestate Chirurgiam exercent: nam dicebat Galenus [d] usus medicamẽti diacodion est in his,qui somno indigent,& potissimũ his,quibus a capite in asperam arteriam facilis est defluxus,nõ permittẽs dormire:quare nõ minoris utilitatis asserunt aliqui diacodion fore in hoc affectu, quàm diaspermaton, pręsertim [e] cùm papauer tenues destillationes a capite inspisset, mel autem humores ad pectus iam delapsos,reiectu faciles facit.Sed quia diacodiones ex veterum sententiis diuersimode parantur,& uarii a Galeno describuntur, quorum aliqui simpliciores,aliqui uero copiosiores componuntur,& horum omnium quàm plurimi nullibi parantur,hac de re experimento ducti, hunc magis probamus. Recip. papaueris albi capita num.20.nigri num.10.iuiubarum,sebesten an.num.6.seminum lactucæ,maluæ an.drag.ij.scariolæ drag.iiij.cytoniorum drag.iii. cõtundantur omnia,& infundantur in sextariis quinque,videlicet in lib.xii. s. aquæ pluuialis per diem naturalem,deinde bulliant donec tertia pars cõsumpta fuerit, & adde myrrhæ,croci,hypocistis,succi acaciæ an.drag.j.omnia hæc in petia claudantur,ac in lebete suspendantur,& iterum bulliant, donec tertia pars absumatur,& adde diadraganti albi vnc.vj.glycirrhizæ rasæ drag.ij.mellis lib. j. iterumq; bulliant vsque ad mellis consistentiam,& coletur,cui adde sacchari albi quantũ sufficit,& fiat confectio in rotulis,quarum vna aut in forma solida,aut ex posca diluta patienti mane,seroq; exhibeatur:cum vero tale deest medicamentum, eius loco diadragantum album,aut rubeum,vel trochiscos de terra samia, aut diarrhodion,aut diacoralliu,aut ex cornu ceruino,aut aliquos ex his, qui a Paulo [f] celebrantur,patientibus dare conuenit:citra mordicationem [g] etiã præclare omnino deficcat bolus armenus,vt nihil eo magis hac parte præstet.datur ex eo dra. j.consi-

a ¶5.meth.cap. 8.& 13.

b ¶Galen. 7.de comp.med.secũdum loc. cap.2. ubi ad sang. expuit. Aet. li.10. cap 9. & libr.9. cap.34. Paul. li. 7.ca.12.de past. Auic.li.5.tra.8. summa 1.ubi de Trochiscis de semin. b Nicol.Alex. descr. 207. 315 316.

c ¶5.meth.ca. 13.in fine.

d ¶7.de comp. med.secundum loc. ubi de usu medicamẽti Diacodionis secundum propriam opin.

e ¶Aet.libr. 14. cap.25.

f ¶Lib.7.ubi de pastillis.

g ¶Aet libr. 8. cap.62.

j.confidenter cum aqua hyppuris aut ſymphyti.Diuerſis etiam aliis præſidiis recentiores vtuntur,inter quæ rhabarbarum celebratur,variis modis præparatum, veluti Recip.Reubarbari electi,erytrodani,mumiæ an.drag.j.terræ ſigillatæ dra. s.fiat puluis ſubtiliſsimus,de quo datur vulneratis quotidie ſummo mane,cum de cocto radicis ponticæ,aut maioris conſolidæ drag.j.ſi autem oportuerit exterius lotiones in vulnere iniicere,hęc præſtantisſima iudicatur.Recip.radicum tormentillæ,ſymphyti,Cariophyllatæ,Centaureæ maioris,roſarum an.m.s.myrtillorum, foliorum oliuæ an.drag.ij.myrrhæ,aloes,ſar cocollæ an.drag. j. aquæ hordeaceæ quantum ſufficit pro decocto,& Recip.prædicti decocti lib.j.ſyrupi myrtini, roſati de roſis ſiccis an.vnc.j.mellis roſati vnc.ij.miſce,& ſemel tepidum cum iniectorio imponatur,ac ſæpe inuerſo ęgro educatur. denuo iniiciatur,ac pariter euacuetur,ſed ex ipſo aliquid intus relinquatur,& vulnus claudatur linamento imbuto aliquo medicamento abſtergente, & filo ſic deligato, ne introcedat. deſuper uerò petia ſatis lata medicamẽto barbaro cooperta,aut argideo,aut de gummi ellami,aut palmu lato,aut noſtro ſancto incomparabili applicetur. Hic curationis modus ſeruetur,donec a prauis ſymptomatibus tuti euaſerimus, ac viſcera cicatricem contraxerint,& thorax penitus fuerit mundificatum.Hic [a] vb.ſa nus fuerit,neq; celeriter ad ventum currat,neque equum,aut currum conſcendat,atque etiam vociferationes,iracundiam,coitum,ac victus prauum regimen fugiat, periculum enim eſt ex praua diæta ne reuertatur morbus: abſtineat [b] ſimiliter per annum ab ebrietate,& ne nimium impleatur,neque manibus laborioſe laboret.hic [c] enim morbus, qui curatione multa eget,difficilis admodum eſt, & ſi quis curatus ac ſanus factus,ſe ipſum non cuſtodierit,plerunque illi reuerſus morbus,cauſa fit interitus:porrò [d] ſi occurrerit vt pulmonum aliqua pennula è vulnere exierit,& ab extrinſeco aere alterationem acquiſierit,illico pars male affecta leui ſectione tollatur,ſtatimq; quod de ſecto remanſerit,bis,terq; ignito cauterio aduratur,ac quamprimum intromittatur; quippe Celſus dicebat [e] in viſceribus nihil mouendum eſt,niſi aut ſi quid ex iocinore, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo pendeat,præcidatur, ſeruari enim non poteſt.ait ipſe,cui pulmo medius percuſſus eſt.De iocinore dicebat Galenus, [f] nõ ſolum profundum vulnus in eius fibris factum,ſed etiam fibram abſciſſam.aiunt,fuiſſe ſanatam, & verum dicere videntur Rolãdus Parmenſis, [g] ac Theodoricus,qui [h] affirmãt,Vgonem Bononię Pulmonis fibram vulneratam ſanitati reſtituiſſe, poſtquam exierit, & eam reſecaſſet.Hoc etiam feciſſe confitetur egregius noſtræ ætatis,ac huius inclitæ ciuitatis Venetiarum Chirurgus Franciſcus Strata de Burano, Aloyſium de Burano eius Socerum.nec mirum eſt.nam præclari medici antiqui, [i] dum affecta membra,quæ mortis magnum afferunt periculum,enumeraſſent,nullum quidem verbum de Pulmone fecerunt;aſſeruerunt tamen,quòd ſi Pulmo medius fuerit ſectus,aut vulnus amplum,aut inflammatione affectum, qui ſic afflicti ſunt,de neceſſitate moriuntur.Decet igitur ex leui vulnere Pulmonis,cum præſertim rationalis adhibita fuerit curatio,ſalutem interdum promittere.verùm [k] cum intime fuerit vulneratus,maximam ſanguinis copiam effundit, & inde vulnus letale iudicatur:dictum eſt [l] enim poſt ſanguinis ſputum,puris ſputum, poſt puris ſputum,phthiſis:veruntamen quia multi ſine vlla ſpe ab his & ſimilibus vulneribus ſuperſtites permanſere,igitur & qui Pulmonis vulnere cruciantur,a curatione deſtituendi non ſunt.nam interdum magni Dei auxilio,ſanitati reſtituuntur.

a ¶Hipp.lib.de inter.aff.

b ¶Hipp. lib.2. de morbis.

c ¶Hipp.de ſuppuratis.

d ¶Galen.5. de loc.aff.cap.2.

e ¶Libr.5. cap. quomodo uulnus ligare conueniat.

f ¶6.Aph.com. 18.

g ¶Libr.3. ſuæ pract.cap.25.

h ¶Lib.2. c.17.

i ¶Hipp. lib.1. de morbis & 6. Aph.Gal.18.6. Apho. com.18. Auic.4.4. tra.1. cap. 2. Auer. 7. coll.cap.32.

K ¶Hipp.lib.de Coac.pno.Celſ. lib.5. ca.de uul. inſanab.

l ¶7.Apho.15. 16.

DE TRACHEAE INCISAE CVRA. Cap. V.

QVIA Trachea,siue aspera arteria pars [a] est ipsorum Pulmonum ad respirationem,& inspirationem necessaria,iccirco de sectionibus huic parti occurrentibus hic sermo sit.vulnera huiuscemodi periculo non vacant,& quia diu quieta permanere non possunt,curatu dificillima sunt,& si inflammatione molestantur,patiens nec commode deglutire nec opportune respirare potest, ob id sępe suffocatur:Tunica eius interior acutissimi sensus est,& eius substantia, dura,ac chartilaginea existit.Earum curationis modus sic fit,vniuersalibus indicationibus,vt de sectis pulmonibus dictum est,pręmissis, infirmo iubendum est,ut vitam silentio agat,nec tussiat,nec moueatur,diuq; eum in hac quiete conseruari oportet,supinum tamē reclinatum,sed quę eius capiti subiiciuntur sublimius sint instrata:Medicus [b] omnibus modis operam det,vt quàm citissime vulnus ad cicatricem perueniat,foris loco affecto agglutinantia medicamenta imponēdo,arteriacas Gręci vocāt, quale est illud celebre barbarum,aut illud ex salicibus, siue loliis appellatum,vel ex altero ei simili: vulnerato cubanti supino, aut reclinato, humidum aliquod ex his medicamentis idoneum, quę ad huiusmodi vulnera faciūnt,exhibeto,iubendo id in ore aliquantulum conseruare, paulatimq; permittere,vt in asperam arteriam defluat.nonnunquam etiam [c] illud sub lingua conseruare,quod hypoglotti gręcè vocatur,vt paulatim liquefactum in tracheam ipsam delabatur,ac sensim,& sensim distillet dum detinetur in faucibus:cauendo ne largius influat,vtpote quòd tussim excitabit.nam quoad humor vndiq; iuxta tunicas arterię,ceu iuxta murum aqua descendit,tussim vtique non ciet, si quidem per mediam spiritus viam incidit,tussim statim excitabit. Talia igitur tenuia esse debent,qualia sunt rhodomel,ac lac nuper mulctum,siue aliquod magistrale decoctum in aqua chalibeata,nempe equiseti cōsolidę maioris vel centaurii,aut centinodii,vel morsus gallinę.in quod colliquatur,aut diadragantum, aut diasymphyton,aut diacodion,aut quid simile ex iam dictis,aut si opus fuerit tenuiori ac liquidiori pręsidio,Eclegma aliquod,idest lambitiuum sub hac forma pręparare oportet,radicum consolidę maioris,sub prunis coctarum vnc.iij. pulueris tragaganti,gummi arabici an.drag.ij.boliarmeni orientalis drag.j.specierum dragagāti frigidi drag.j.s.syrupi rosati de rosis siccis,mirthini an. quantum sat est, misce. & decoquantur ad consumptionem tertię partis.deinde colentur.& ex hoc lambitiuo crebro abluat ęger sibi fauces.siquidem ex his quę bibuntur,aut in ore detinentur semper aliquid in asperam arteriam labitur.porrò si sectio ampla fuerit, sutura angusta & profunda vniatur, & ut partes coeant unà conseruentur,adhibito barbaro simplicioris temperaturæ. verū,si opus fuerit,pręparentur medicamēto ex terebinthina clara, aqua consolidę lota,uitello oui,mastice, thuris cortice, & croco:& optimo pure iam confecto,vulneri imposito sarcotico puluere, idest carnem productiuo,vulnus carne repleatur . & [d] sciendum quòd inter ea, quę interius assumuntur,maiori centaureo,& terrę sigillatę inest curatio magna:ultimò cerato diachalciteos,aut miniato ad sigillationem perducatur . Si autem tota trachea secta fuerit,cum sit membrum ad hominis uitam ualde commodum,unde spiritus aereus ad pulmones,& cor deducitur,ex quo uitales refocillētur, aut difficulter,aut tarde,aut ut plurimum nunquam ad sanitatem peruenire potest, sed qui sic affecti sunt moriuntur.præsertim ubi circa fauces uenæ, uel arterię magnę pręcisę fuerint.

[a] ¶Aristo.3. de part.anim.ca.3. Galen.7.de usu par.in fine.

[b] ¶Gal.4.meth. cap.7.Aet.li.8. capit 64. Auic. 10 3.tr.5.cap.6.

[c] ¶Galen. 7.de comp.med.secū dum loc. circa princ.

[d] ¶Hipp.lib.de inter. aff. Auic. 4.4.cap.7.

DE MERI SECTO, ET EIVS curatione. Cap. VII.

VLNERATVR interdum Meri [a] siue Esophagus, aut gula, & est passio letalis, eoque magis si aut transuersale, aut alicuius magnitudinis fuerit uulnus, tum quòd cibus ac potus per eum transit, qui sanè agglutinationem prohibet, tum quòd eiusmodi uulnera tantùm contactu medicamentorum in transitu fruuntur, sicut & quæ in ore, & in uentriculi orificio consistunt: iccirco iubent Medici [b] ut medicamentum nec semel, nec totum simul assumatur, sed paulatim, & assiduè, quando ex transitu, ac contactu uulneribus, quæ in meri sunt, utilitas accedit, non ex continendo, & diutius adhærendo, sicut iis, quæ in uentriculo sunt: hac igitur de causa, quia gula transitus quidam comestorum, bibitorumq; est, remediorum, qualitate eget, quæ adhærere, & undiq; quasi cõcrescere ac agglutinari possint, non autẽ quæ elui ac defluere sint prompta: at circa partes eius concrescunt quæ crassa sunt, agglutinantur quæ lenta existunt. Quare ut patiens supinus iaceat, & quàm diutissimè medicamentum in ore teneat, ac lacertos, qui illic sunt, omnes relaxet, remittatq; summè cõuenit; influit enim paulatim de medicamento aliquid in ipsa gula, & residet. Veruntamen si per initia sanguinem sistere opus fuerit, trochisci de spodio, aut de sigillo Dianæ aqua portulacæ, aut cẽtinodiæ attenuati interius paulatim exhibeantur, & si non adfuerint, aqua chalybeata, aut decocto radicis consolidæ, aut equiseti cum diadraganto rubeo vtendum est: si verò abstersione aliqua opus fuerit, hydromeliten, aut zulapium rosatum, aut vinum de granatis, aut de cydoniis, aut lac acetosum butyro extracto administrabimus. aut paretur decoctum tale, Recip. hordei mundi m. ij. passularum, iuiubarum, glicirrhizæ an. drag. vj. centaureæ minoris, equiseti an. drag. iij. bulliant omnia in aqua calibeata, & uino, donec consumpta fuerit tertia pars. & adde syrupi rosati drag. iij. mellis rosati vnc. ij. iterum parũ bulliant, & coletur. & scias, ait Auicenna, quòd si sordes tota non mundificatur, non succedit iuuamentum alterius curæ, neque administrationis consolidatiuorum, ac si, vis tota curæ, in optima mũdificatione cõsistat, quod munus, ait Galenus, mel non coctũ præter cætera præstat, & quia raro, trachea arteria, aut æsophagus, vulneratur, quin prius vulnus collũ offendat, vbi lacerti quãplurimi notabiles, interni & externi situãtur, ac nerui multi a sexto pari orti, & arteriæ magnæ, carotides & soporariæ dictæ, in quibus magna pars vitæ cõsistere videtur, hac ratione sedes hæc facillime inflammatione vexatur. siquidem laxa ac mollis est, & fluxiones recipit. ob id exterius ea auxilia adhibeãtur, quæ repellant & corroborarẽt, prout splenia sunt, vino nigro austero & rosaceo, aut mirthino oleo imbuta & madefacta, saltim vsque ad quartam, aut septimam diem, aut quousque ab inflammatione tuti fuerimus. Cũ verò in partibus meri, aut oris stomachi medicamenta carnem facientia administrare voluerimus, tunc in eis glutinantia imponemus, sicut gummi, dragagantũ, & mastix. extra verò eadem adhibebimus medicamenta, quæ tracheæ dissectæ opitulantur, quorum omnium virtutes, Deum testamur, in medicamento nostro sancto reperiri, præsertim dum vulnus angustum fuerit. aut Recip. terebinthinæ claræ. aqua ardenti, aut consolidæ lotæ vnc. iij. pulueris subtilissimi, mirrhæ, thuris, aloes, boli armeni. an. drag. s. misce & fiat vnguentum. aut Recip. thuris optimi, myrrhæ, mali terræ, galbani an. drag. iij. chalcitidis, aluminis rotundi, spumæ argenti, an. drag. ij. resinæ terebinthinæ drag. x. olei myrtini vnc. j. ceræ q. s. & fiat vnguentum secundum artem: si enim in his turundæ, siue lychinia non imponuntur, sanatio magis tuta, aut saltem breuior fuerit, quæ summopere quærenda est, & ab omnibus probatur. igitur multi emplastro tantum barbaro minori, aut palmulato, vti aussi sunt exterius.

a ¶Galen. 5. de not. loc. aff. cap. 4. in fine. Auic. 13. 3. tr. 4. ca. 13.

b ¶Gal. 4. metho. cap. 7. & 6. metho. cap. 4. Auic. 13. 3. tr. 1. cap. 14.

DE SPINAE VVLNERATAE curatione. Cap. VIII.

CVM [a] nucha,aut ſpina,ſiue ſpinalis medulla ſecta fuerit,vulnus his ſimile eſt,quæ cerebro occurrunt; nec ſeruari poſſunt,niſi raro, quibus cerebrum,aut ſpinæ medulla percuſſa eſt, aut ſaltim vox perit,quibus ea ſpinę pars,quę in ceruice eſt,fuerit affecta.ipſa verò ex tranſuerſo inciſa,ſi tota fuerit diſſecta,omnes quæ ſub ipſa ſunt corporis partes,ſenſu motuq; priuari neceſſe eſt, vtpote ſuſcipiente ſpina a cerebro vim tum ſentiendi,tum etiam mouendi pro arbitrio: & tandem ſic affecti moriuntur.puncta uero,aut perforata interdum ſanari poteſt:nonnunquam etiam relaxantur partes lateris vulnerati.mederi tamen debemus,cum ſic afficitur,prima die uitello oui admixto thure,mumia,& maſtice, vt ſanguis quieſcat,& dolor ſedetur:tenuisſime patiens nutriatur, & corpus nullo modo agitetur:altera die ſanguis,ſi decet,à communi vena mittatur. Aluus fluida ſit,& omnia vſque ad inflammationis,aut conuulſionis ſecuritatem,vt de cerebro læſo dictum eſt,canonice regantur. Si autem ſpina fuerit vulnerata,abluatur terebinthina aqua betonicæ,aut uino albo,& addatur recentis oui luteum ſpermate emundatū,parum thuris minutisſime pulverizati,& croci,& vulnus tali regatur medicamento vſque ad diem quartam;partes uerò circumiacentes, & emunctoria omnia ac tota ſpina ſæpe roſaceo,maſticino,ac camomellino oleo, addita axungia inunguntur;& cum quarta pertranſierit dies,nec ſęua apparuerint accidentia, prædicto medicamento addatur aliquid rhodomellis,aut ſyrupi roſati, myrrhæ & aloes,& quàm leuisſime adhibeatur ſic,quòd nullo modo dolorē,aut moleſtiam inferat.qui,ſi ſupernatus fuerit,remittatur oleo de terebinthina, aut de uitellis ouorum,& Hypericonis pauco,&,ſi res poſtulat,vtimini polenta Hippocratis,ex farina hordei,& oleo roſato,aut maſticino.vel fiat Emplaſtrum, & Recip. florum camomillæ,ſertulæ campanæ,roſarum,ſtichados,betonicæ an.m.s. farinæ hordei,ſeminum lini,lentium an.vnc.j.fiat puluis ſubtilisſimus,olei roſati,maſtici ni an.unc.ij.croci ſcrup.s.rob quantum ſufficit, & ſecundum artem fiat emplaſtrum ſub bona forma. Sedato dolore,vulnus medicamēto aureo,aut baſilicone minori,ad ſanitatem perducatur;ſigilletur poſtmodum cerato de betonica, aut palmulato.ſcire tamen oportet,quòd modernorum opinio eſt,vt regio ſpinę ſupra duodecimum ſpondile uulnerata, eandem requirat curationem,quæ cerebro uulnerato competere uidetur. quæ uerò infra eam ſituantur, ſimilem expoſcunt, quæ neruis ſauciatis adminiculo ſunt. etenim ſublimior cerebro multum asſimilari uidetur. ſiquidem mollis & alba eſt à qua nerui multi ſenſibus deſtinati originem ducunt. Inferior uerò neruoſa & dura exiſtit,& multam neruorum mouentium propaginem producit.

[a] Hipp.libr.2. prædict. & li.de Coac. prænot Celſ.li.5.cap.de uul.mor.Gal.12 de uſu part.

DE NVCHA SECTA, AVT PERFORATA, & ſanandi ratione. Cap. IX.

SI NVCHA ſecta, aut perforata fuerit, ea in uniuerſum ſeruanda ſunt,quę paulò ante de ſpina lęſa diximus.ſingulatim poſtea ſuppreſſo ſanguine,Recip.terebinthinę clarę, aut eius loco olei de terebinthina unc. ij. olei roſati omphacini unc. j. aquę ardentis unc.s.miſce,& guttatim in uulnus tepidum imponatur, deſuper uerò petia lata,ſiue linteolum ita amplum,ut uulnus non ſolùm, ſed uulneri proximas partes in trium digitorum latitudine contegat, cum unguē

to diaphinicone aut de betonica applicetur. Si uerò uulneris dispositio sarcoticis & cephalicis eguerit medicinis, ea quidem secundum indigentiam administrãda sunt. Aliqui calcem aqua dulci sępè elotam hisce uulneribus applicare ausi sunt, quod fortasse in morbis extremis, ac omni spe destitutis felici successu euenire posset.

ADDITIO.

a ¶Lib. 1. prædict.

b ¶3. de loc. aff. cap. 10.

MEDVLLA spinæ, ait Hippocrates [a] si aliquo modo malè affecta fuerit, homo sæpe cruribus impotens fit, vt neque, si tangatur, percipiat, & uentre, & uesica, vt circa prima tempora neque stercus, neque urinam egerat: cum autem uetustior factus fuerit morbus, & stercus, & urinam prodit: moritur autem postea non multo interposito tempore: præterea, ait Galenus, [b] vbi per transuersas spinæ incisiones ad medium vsque secundum longitudinem secaretur, non omnes suppositas corporis partes, sed eas duntaxat, quæ e regione sectionis erant, resolui, dexteras quidem dextera spinæ parte dissecta, sinistras uerò vbi reliqua pars esset incisa: ubi uerò media eius processus pars, fuerit affecta, non omnes inferiores partes resoluuntur, sed uel sinistra duntaxat, vel dextera: si uerò ex toto dissecta fuerit spina, aut moritur æger, aut omnes inferiores partes resoluuntur.

DE SEXTA INDICATIONE,

Quæ modum corrigendi accidentia manifestat. Cap. X.

VARIA sunt ea symptomata, quæ thoraci post accepta uulnera euenire solent, quibus secundum temporis institutum subuenire oportet: quare hanc sextam indicationem, quæ est accidentium correctio seu profligatio, assequimur remedia cuique propria, prout res desiderat admouendo. Porrò hæc fieri solent vel ratione sedis affectæ, vel uulneris magnitudine, uel patientis inobędientia, & prauo uictus regimine, siue medici imperitia. Sunt hæc denique, copiosa sanguinis emanatio, vulneris angustia, sputum sanguinolentum, conglobatus in pectore sanguis, tussis assidua, destillatio, dolor crudelis, loci manifesta inflammatio, & vulneris ostracosa dispositio. Et sciendum [a] quod ille cui occurrit uulnus in uentre suo, & accidit ei nausea, aut singultus, aut uentris solutio, aut aliqua conuulsionis species, moritur. Et [b] quia nihil adeo omnem manuum operationem in corpore hominis turbare solet, sicut sanguinis fluxus, ideo de hoc symptomate tanquam de eo, quod inducias non admittit, nonnulla in primis dicere aggrediamur.

a ¶Auic. 4. 4. tr.

b ¶Cels. libr. 5. cap. de flu. sang. Gal. 7. de aggr. anat.

DE COPIOSO SANGVINIS fluxu. Cap. XI.

COPIOSVM sanguinis profluuium contingit aut a uena secta, aut ab arteria diuisa, aut ab utroque uase simul uulnerato, nonnunquam verò ex pluribus, aut maioribus, aut minoribus. sanguinis eruptio etiam interdum accidit ex eo uulnere, quod cum amissione substantiæ fit; sæpe etiam ex eo, in quo nihil substantię deperditum est, sed solum in eis angustum quoddam uulnus occurrit. adhuc vnusquisque fluxus aut a causa interna, quam Græci proigumenam,

aut

aut ab externa, quam procatarcticam vocant prouenire solet; si ab extrinseca, aut apparens est, & vnà cum vulnere residet vt sagitta, telum, globulus, aut quid simile, vnde maior profluuii abundantia sequi solet; aut non apparens vt uulnus, contusio, erosio, sphacelum, & huiusmodi. Hæ quidem sanguinis fluentis causæ, ac præcipuæ differentiæ sunt, à quibus curandi indicationes sumi debent: porrò [a] de interna, siue antecedenti veluti ruptura illa, quam Græci anastomosin uocāt, cùm scilicet uasa imbecilla sint, aut sanguis impetu quodam ruerit, vel aliqua acri qualitate præditus sit, aut illa, quæ ab eisdem diapedesis dicitur, cum sanguis sudoris uice transcolatur, tunica uenæ rarefacta, aut sanguine attenuato, aut gracilibus uasis adapertis. hic nihil sumus dicturi, cum alibi copiose omnia conscripserimus, sed de exteriori, quæ necessariò in his affectibus occurrit, sermocinari instituimus. Exit interdum sanguis multus a spatiis intercostalibus, in quibus singulatim disseminata est uena, & arteria, interdumve talis ad cauitatem descēdit, & sæuorū causa est accidentium: multoties effluit a uenis internis magnis, & causam mortis producit. Supprimitur sanguinis fluxus obturato orificio, à quo emanat, quod fit euulsa primò si qua ibi causa coniuncta aderit, quam Græci synecticam vocant. secundò si vasis orificium adeò vnitur, vt inde diduci nequeat: porrò [b] scire licet, quòd si a vena defluxerit, interdum supprimitur, præsertim si ex magnis uenis non fluxerit; si uerò amplæ fuerint venæ, & maximum profluuium apparuerit, glutinari eas difficile quidem est. in arteria verò non solum difficile, sed etiam quod fieri omninò fortasse nō possit a multis iudicatum est. nam arteria de illis est, quorum consolidatio non creditur; & si eius partes interdùm unitæ videntur, non ob id uerè coeunt, sed caro eam circundans & continens solidatur, unde sanguinis morrhosagia prohibetur. ex duplici tunica componitur arteria, quarum vna cartilaginis naturam quoquomodo sapit, ob id curationi rebellis redditur; in pueris tamen, mulieribus, ac tenuis corporis experimento, ac ratione comprobatum est, uulneratam arteriam consolidationem contraxisse, eius duritie, motu perpetuo, ac sanguinis spirituosi repletione non obstante; experimento, nam id euenisse in fronte, malleolo, brachii articulo, & summæ manus medio compertum habetur: ratione, siquidem arteriæ natura difficultatem quidem durioris naturę suæ congtutinandæ prorsus indicat, non tamen eiusmodi quæ euinci omninò nequeat, neque etiam ita sicca est duraque, vt os vel cartilago, immò longe his mollior, ac magis carnosa quo vtique minus de unienda eius sectione est desperandum, vbi tum ipsa sit parua, nec admodum lacerata, tum infirmi corpus natura molle & boni habitus. Dignoscitur arteria adaperta ex sanguinis fluentis colore, substantia, & modo fluendi. siquidem sanguis arterialis in colore, rubicundus, aut floridus, & clarus est, in substantia feruens, subtilis, rarus, & spumosus: in modo fluendi, quia cum saltu, impetu, & pulsu effluit, interdumve per circuitum, ac interpollate mouetur; qui verò à vena emanat, quietus, crassus, ac ingredinem declinans, & multus est. Omnis [c] sanguinis euacuatio præsertim arterialis verenda est, & magis si delirium, singultus, aut conuulsio aliqua subsequitur: vbi verò fluentis sanguinis effectrix causa desierit, primum sistere sanguinem expedit, postea laceratum vulnus secundum eius opportunitatem regere. Sistitur sanguis, ait Hippocrates, [d] animi deliquio, figura alterata, interceptione, linamentis intortis, oppositione, & deligationibus; quod etiam innuit Galenus [e] sub duplici modo, & primus localis dicitur, nempe obturato, scilicet quod perruptum erat, & clauso vulnere, aut eius labris, quę disident, in idem adductis, præsertim opera, manu medici, vbi vulnus ad manum se exhibet, aut conuenienti deligatione, aut ijs remedijs, quæ refrigerant, & astringunt, aut osculo vulneris obturato & obstructo, sanguine ipso concreto, qui thrombos Græcè dicitur, aut iis quę foris illi imponuntur: veluti carnosæ partes circa vulnus ortæ, aut in nonnullis ipsa cutis. uel his medicamentis, quæ comminiscimur, sicuti linamenta, aut medicamenta emplastica, quæ

a ¶ Gal. 5. meth. cap. 2.

b ¶ Galen. 5. meth. ca. 7. Auic. 4. 4. tr. 1. cap. 1. & tr. 2. cap. 16.

c ¶ Hipp. 5. Apho. 3. & 4.

d ¶ 6. de morb. pop. sec. 7. Gal. 5. meth. cap. 5.

e ¶ 5. meth. c. 3.

ex lenta,crassáque substantia consistunt,quare meatus obstruunt, aut crustam faciunt,quam Greci escharam dicunt,sicuti ignis,aut ea medicamēta, quibus ignea vis inest;porrò his præsidijs ac ingenijs uti soliti sumus in contusis ac laceratis uenis,aut arteriis,presertim carne attrita,ac diuisa existente: secundus modus diuersiuus vocitatur,& hic duplex est. nam auertunt nonnulla, & ad contrarium trahunt,citra ullam extra corpus euacuationem,vt sunt cucurbitulę siccę,aut cum flāma admotæ,frictiones & ligaturæ,primum in propinquioribus partibus factę, deinde in remotioribus,balnea denique, & oppositus vulneratę sedis situs. Auertunt quippe alia cum manifesta euacuatione,atque ad alia membra conuertunt, tum ad proxima deriuando,tum ad contraria reuellendo,vt venę incisę, quę pro fluuij è directo respondent, ac ipsis partibus sanguinem fundentibus coniunctæ sunt:cucurbitulę pariter scarificatæ,scarificationes interdum leues, interdum profundæ;uomitus etiam, ac alui copiosum profluuium: deriuatio [a] ad latus, & ad proxima loca fit, reuulsio ad contraria & remotiora, illam parocheteusin, hanc antispasin Græci uocant:iccirco non est inconueniens interdum pectore uulnerato saphenam aperire, tenuissimo uictus regimine uti, & semper silere.nam [b] thoracis disrupta vasa,a quibus sanguis expuitur,magna ex parte glutinantur: cohibetur [c] verò extrinseca effusio sola oui parte candida contusa applicata, aut addito aloe,mastice,boloarmeno,farina volatili, ac leporum pilis minutissimè incisis,aut fiat puluis ex minuto thure,aloe,gipso,& colcothar,additis leporinis pilis quàm mollissimis cum oui albumine contuso vsque ad mellis consistentiam. Si uerò [d] interius ex thorace manauerit, patienti exhibeatur lapidis hematitis scrup.j.cum succo portulacę, aut [e] de semine hyoscyami albi ad pondus granorum duorum hordei cum aqua mellis,aut [f] fiant trochisci ex acacia, rosis siccis,balaustiis,gummi,tragacantha cum aqua pluuiali.aut Recip. radicum consolidæ unc.vj.balaustiorum drag.ij.aquę sextarium vnum,coquito ad tertias, expressoque succo adiicito amili drag.j.gummi splendidi drag.ij. datoque potui cum aqua plantaginis,aut portulacæ ad pondus duarum dragmarum:laudantur trochisci de Karabe, de terra sigillata, & diadragantum cum bolo armeno. Probatur summopere portulaca, centinodia, & super omnia saccharum rosatum antiquū: foris autem pectori irrigatio adhibenda est,ex uino nigro astringente,aut ex oleo rosato,& myrtino,addito bolo armeno.de ligatura,digiti admotione,futura,uenæ precisione,de laqueatione & ustione,si in profundo delitescunt venę, nihil dicere expedit,sed ea tantum sufficiunt,quę ore sumuntur: exterius uerò, quę loco affecto applicantur.

a ¶Ga.5.meth. cap.3.

b ¶Galen. 4. de loc.aff.ca.6. Auic.10.3. tra. 3. cap.4.

c ¶Gale.5.metho.cap. 4 & li. de sang.miss.

d ¶Aet.lib. 8.c. 65.Paul. libr.3. cap.31

e ¶Auicen. 4.4. cap.7.

f ¶Galen 7. de comp. med. secundum loc.

DE VVLNERIS ANGVSTIA, Cap. XII.

SAEPE accidit, ut uulnus angustum fiat, aut quia telum lædens acutum & subtile fuerit, aut quia costa aliqua depressa aut fracta reperitur, vel musculi intercostales, aut panniculus ille, qui pectus interius circumscribit pleura vocatus intumuerit, aut vulnus obliquè incesserit, aut caro aliqua supernata fuerit, specillum, aut cerea candelula, aut penicillum, siue aliud instrumentum in vulnus ingredi nequit, igitur vt extra uenas existens sanguis,aut materia alia diuersa in pectoris clibano coaceruata commode extrahi,& medicamenta inijci possint, angustum vulneris orificium aut incidente ferro frigido,vel ignito,si decet,aut turundis, siue penicillis, si expedit, aut corrosiuis medicinis,si conuenit,ampliare necesse est, atque magis si alicuius visceris pars aliqua exierit,nec in propriam sedem remitti possit,& sæua superuenerint accidentia. Porrò accommodatum instrumentū ad has sectiones illud est,

quod

quod Græci ſyringothomũ,Arabes embula,& Latini manubriolum vocant, idq; pariter quia curuum eſt,ac lunæ effigiem imitatur,ſcolopomacherion Greci,gamedin Arabes,& ſpatumen curuum Latini dicũt, quorum effigies capite ſeptimo libri primi delineatas uidiſtis.ſitque nobis memoriæ dum hiſce inſtrumentis ſecare voluerimus,ne alicui nobilium uiſcerum nocumenta præſtemus. ob id in eorũ cuſpide acuta,ceræ albæ parum applicemus. Turundæ fiunt ex marina ſpongia filo circumuoluta,& adeo ſtricta,vt in turundæ formam fuerit redacta. aut ex radice gentianæ,aut ariſtolochiæ longæ,aut ex medulla ſurgi compreſſa, aut alterius rei,quæ recepta humiditate tumeat,& vulnus latius reddat. Hæ ſucceſsiuè grandiores fieri poſſunt,ſed prius cerea candelula imponatur,& iter præparetur, & per diẽ intus ſeruetur,inde turundæ immittantur. Si uerò coſta aliqua aut fracta, aut depreſſa fuerit,omni ingenio ſtudẽdum eſt,ut eleuetur,aut ita ſituetur,vt callus gigni poſsit.Si autem caro aliqua aut lacerata, aut ſuperaddita penetrationi obſtiterit,aliquo medicamento epirotico,ſiue corrodente,quale eſt alumẽ liquidum,aut æris ſquamma præparata,tollatur.At ſi patientis timiditas, aut vehemẽs dolor,aut ſedis affectę natura has non admiſerit operationes,tunc lichinia ſiue turundę imponantur cum roſaceo & oui luteo,donec uulnus ad conuenientem dilatationem deuenerit.

DE SANGVINE CONGLObato. Cap. XIII.

SI ſanguis in caua pectoris parte conglobatus fuerit ita,quòd nullo modo inde euelli poſsit, & tuſsis appareat,laterum grauitas, febris,ac ſpirandi difficultas,dãda eſt patienti, auctore Galeno, poſca,aut oxymellites cũ decocto hyſſopi, nec obſtat bis, terve mane, ac ueſperi hanc potionẽ iterare. aut Recip. ex Guidone & Almerico radicum caudæ equinæ vnc.j.oſmundi, ſpecies filicis eſt,drag.iij.draguntij drag.j.coquantur cum vino & melle,& coletur,& da huius decocti,ueſperi,patienti cyathum vnum tepidum.fortaſsis enim copioſe ſudabit:ea medicamenta conuenire dictum eſt a medicis,quæ incidunt, & attenuant, & ſudorem,aut lotium cient. Exhibent igitur nonnulli [a] coaguli leporis per ſe ſcrup.j.aut drag.s.cum aqua hyſſopi,aut aceto & melle:probant etiam interdum drag.j. Theriacæ antiquæ cum aqua ſcabioſæ. Noſtræ ætatis Medici laudant rha barbarum,aut rha ponticum, veluti Recip. reubarbari electi drag. s. erytrodani, mumiæ an.ſcrup.j.terræ ſigillatæ ſcrup.s.aquæ ſcabioſæ vnc. ij. miſce, & fiat potio,quæ ſummo mane accipiatur: exterius uerò hordeacea aqua cum oxymellite per ſyringam iniiciatur,aut aliquod decoctum,quod magis incidat,veluti hoc.Recip.radicum tormentillæ,Caryophyllatæ,conſolidæ maioris an.m.s. hordei cum corticibus p. s. bulliant in aqua ſcabioſæ,& coletur, & adde oxymellis ſimplicis vn.ij.ſyrupi roſati s.vn.j.& utere ſæpe cũ iniectorio iniiciendo,ac ultimò aliquid intus relinquendo, & uulnus claudendo, donec decoctum ab omni immunditie denudatum exierit,& quòd pectus a ſuperfluitatibus exinanitũ fuerit,certus eris.

[a] Aet.lib.8.ca. 62. Paul. lib. 3. cap.45.

DE SPVTO SANGVINEO, Cap. XIIII.

SEQVITVR interdum quòd uenulæ,quę in profundo pectoris locantur, uulnerentur,nec perfectè cõſolidẽtur,quare paulatim,ſed perpetuò ſanguinem fundunt,qui poſtea per ſputum tuſsiẽdo expurgatur,& hinc eſt,

quòd

a ¶Galen. 7. de comp. med. secũdum loc. 4. de not. loc. aff. cap. 6. 5. meth. cap. 3. Aet. lib. 8. ca. 59. 62. Paul. lib. 3. c. 31. Auicẽ. 10. 3. tra. 3. cap. 4.

b ¶Diosc. lib. 2. cap. 138. Gale. 6. de simp. med. c. de Andrachne.

quòd sputũ sanguinolẽtum apparet. Tollitur [a] hoc symptoma medicinis stipticis & astringentibus, quæ ob id pectori noxã nõ inferant, quale est diadragantũ rubeum, trochisci de terra sigillata, aut de Karabe, aut de spodio ad pondus drag: j. cum aqua plantaginis, aut portulacæ. aut Recip. thuris, sanguinis draconis an. drag. iij. terræ sigillatæ, raued seni an. drag. ij. Karabe, balaustiorum an. dra. j. opij, drag. s. fiant pastilli cum succo ozymi maioris, aut portulacæ, & quotidiè unus cũ uino nigro austero sumatur, aut cum decocto malorum, uel baccarum myrti, aut alterius eiusdem astringentis, quod [b] mirabiliter etiam facit portulaca comesa, & succus eius bibitus efficacior existit. Si uerò hęc non prosunt, ad athanasiam Nicolai, aut ad philonium persicum Mesues deuenire oportet; recens etiam theriaca prodesse solet: mittatur sanguis non multus simul, sed per interualla, ex iecoraria vena modo dextri, modo sinistri cubiti: diuersiones a longinquioribus fiãt, ac adiutoriorum, & coxarum partes sublimiores laqueantur: thorax aceto rosato, aqua portulacæ, & oui albumine epithymetur, aut oleo myrtino, rosaceo crudo, & nenupharino inũgatur: patiens supinus iaceat, sileat, & omnino quiescat: uictus tenuis sit: auena, aut hordeum cum succo amygdalarum sit eius cibus, superposito puluere aliquo astringente, nempe nucleorum mali punici acidi, vel rhoi, vel fructuum myrti, qui præ aliis summopere laudatur, aut coriãdrorum, & masticis: fugienda tamen sunt quæ ingrata sunt gustui, ne tussim, aut uomitum irritent, uerũ, si aliqua adfuerit indigẽtia. nã ut dictum est, [c] primũ periculum in sanguinis sputo est, ne ultra modum eius fiat euacuatio. magna enim pulmonum ac pectoris uasa existunt, ac arteriarum speciem habentia: pedes ac extrema animalium in chalybeata aquą decocta concedantur, in eaque & ptisana, & pultes ex amyli farina, aut hordeacea parentur. pariter & condrum, siue oriza, & cucurbita exhiberi potest. Potus esto aqua chalybeata, aut in qua aurum fuerit extinctũ, addito zulapio, aut saccharo rosato, aut syrupo myrtino, aut, urgente necessitate, uinum nigrũ & pauciferum concedatur, præsertim si sanguis ab aliqua thoracis uenula prodierit, qui & nigrior, & iam in cumulos coactus cum tussi & dolore, nec absque fœtido aliquo odore, educitur: si uerò clarus, spumosus, ac sine dolore tussiendo eijcitur, eius eductio a pulmone fit.

c ¶Galen. 7. de comp. med. secũdum loc.

DE DESTILLATIONE SEU CAtarrhali defluxu, Cap. XV.

a ¶Galen. 7. de comp. med. secũdum locos. Aet. lib. 8. c 60. Paul. lib. 3. cap. 31.

DESCENDIT interdum a capite ad pectus materia aliqua subtilis aut baurachina, quæ pulmonum uulneris sanationem impedire solet. nam destillatio, siue catarrhus, ut Gręci dicunt, tussim commouet, quæ uulnus dilaniat, somnum impedit, & digestionẽ corrumpit. ob id ut catarrhus sistatur, & ne amplius defluat, diligentem animaduersionem habere conuenit, eoque magis si aut suffocationem, aut uiscerum læsionem timuerimus. Rectè igitur firmabitur si prius & causa, & humoris natura cognita fuerit; sed quia in his ut plurimum fluxio calida existit, præmisso uictus regimine, quod tenue esse debet, ad quandam tenuitatem uergente, ac cephalica uena aperta, nisi acris admodum destillatio fuerit, adhibitisque clysteribus acribus, ac omnibus partibus corporis, capite tantum excepto, confrictis oleo ueteri, aut cicionio manibus inunctis, omnique industria retractis fluxionibus extremorum ligaturis, cucurbitulis, & caputpurgiis, veluti est uiolarum, aut hordei aqua, quæ nares dilatet, & uiam liberam det, ut materia per has effluere posit, aut butyrum intra nares dato, cui octaua pars elacterij sit adiecta, postmodum destillationem sistere oportet his præcipuè, quæ retinent, & crassum

ſum faciunt,nec uulneri noxam ferăt,ſicuti eſt bolus armenus,ſpica,thus, maſtix, ſuccus glyzyrrhizæ,gummi, tragacantha,diapenidion,di adragătum,& trochleę bechichæ in ore retentæ; confert etiam ad hoc ſyrupus de glycyrrhiza, myrtinus,uiolaceus,& papauerinus: ultimo uerò huic diſpoſitioni ſuffragantur pilulæ de cynogloſſa uſque ad drag.j.s.quæ non frequenter,ſed rarò, exhiberi debent: ubi uerò copioſa ex capite in pulmones defluxio fuerit, præſtat medicamentum diacodion,quod ex melle conficitur.Si autem ex his deſtillatio non ſiſtatur,dera ſis ſupra coronalem ſuturam capillis ſpargatur puluis et ſandaracha,Arabum maſtice,balauſtiis,et bolo armeno;et,ſi hæc non iuuăt, capiti emplaſtrum applicetur ex thapſia,aut ex fimo columbino ſylueſtri, aut fiat cauterium ſupra ipſam commiſſuram coronalem.

DE TVSSI MOLESTA. Cap. XVI.

TVssis uehementisſima effatio eſt, & motus, quo natura, cùm plurimo ſpiritu celerrimè foras erumpente,impetu ſuo excremẽta a pectore,& pulmonibus expellit: Tusſis eſt motus pectoris,ſicut ſternutatio cerebri,ad profligădum nociua:perficitur pectoris dilatatione,et conſtrictione, ac ſuorum uelaminũ motu,fitq; aut propter materiam pulmonum propriam, aut ex deſtillatione,uel affinitate,& conſorrio alterius partis:quare cùm utroque modo potẽs cauſa ſit,uulneris pectoris ſanationes prohibendi,illi accuratisſimè incumbere licet: quocirca præmiſſo regimine in ſex rebus non naturalibus, ut de catarrho dictum eſt,inungatur pectus,ſi aliqua repletio adeſt,oleo uiolarum, amygdalarum dulcium,butyro recenti, pinguedine gallinæ, & mucillagine althęæ, aut uſitato unguento pectori conferente.Exhibeatur ſummo mane ſyrupus de glycyrrhiza, capillo Veneris,uiolaceus compoſitus,aut ſimilis:ſępe in ore ſaponeam teneat,diadragantum,diapenidion,aut loch de pino,aut de pulmone uulpis. Si autem humorum copia apparuerit,ea euacuanda eſt aut per internas, aut per externas regiones,ut ſupra explicauimus. ſed cùm ab aliqua frigida intemperie origine traxerit,regatur medicinis prædictis, quæ breuiori tẽpore quo poteſt dimittantur, & uulnus hoc interim opportunè,ut decet,regatur.

a ❡ Galen. 7.de comp.med.ſecũdum locos,& 2. de ſympt. cau. Aet.lib.8.ca.54. Paul. lib. 3. cap. 28.Auicẽ. 10.3. tra.3.cap.1.

DE DOLORE. Cap. XVII.

MOlestissimvm accidens triſtis ſenſus eſt,qui a Medicis dolor uocitatur.ſiquidem,cùm acutus eſt,inducias non expectat: proinde ſumma cura protinus adhibenda eſt,vt tale accidens demulceatur,aut in totum,ſi fieri poteſt,abſumatur,quod a opus tribus ingeniis celebrari ſolet, nempe medicinis anodynis, id eſt, dolores ſedantibus, & temperaturã inęqualem permutantibus, aut doloris cauſam diſcutientibus,ac diſſipantibus, aut membrum ſtupidum, & ſine ſenſu reddentibus.Iccircò ſi cauſa nota fuerit veluti illa, quam iſti coniunctã vocant,tollatur tuto & ſine dolore;ſi autem occulta fuerit,pręmiſſa,vt decet,euacuatione,anodynis vti primò opus eſt,ſub forma inunctionis,aut fomenti, aut cataplaſmatis;Ergo hyeme,auctore Galeno,locum in orbẽ oleo nardino,aut mellino,aut camomillino madefacito,æſtate vero violaceo,aut roſaceo:fomenta fiũt adhibita lana oleo communi,aut camomillino calido infuſa,aut ſpongia in decocto acãthi,althææ,violarum,meliloti,& fœnugræci madefacta:porrò ex his, aut

a ❡ Galen. 2. de loc.aff. cap.1.2. de comp.med.ſecundum loc. Auic.4.1.cap. 30.

ſimilibus

ſimilibus plantis pariter cataplaſmata parantur, addito oleo maſticino, roſaceo, ſapa, farina hordeacea, ſemine lini, ouorum luteis, & croco. Narcotica verò, ſeu ſtuporē inducētia, nullo modo probantur: verū, ſi aliqua de cauſa fuerint opportuna, non excedant oleum ex nimphea, aut de papauere, aut triturentur folia hyoſcyami cum oleo violato, farina hordei & croco. Si autem dolor diu perſeuera uerit, ad nouas corporis euacuationes redire expedit, ſanguinem, ſi nihil ob ſtat, mittendo, aut aluum ducendo aut agarico, aut reubarbaro. uulnus uerò ſecundum indigentiam regatur, & bis aut ter in die mederi oportet.

DE INFLAMMATIONE, Cap. XVIII.

DIMENSIONES prǽternaturales in longo, lato, & profundo, quas Græci apoſtemata, Arabes dubelet, & aldubelati, & Latini tumores non naturales, aut abſceſſus, ſiue inflammationes appellant, cum thoracis uulneribus occurrunt, plerunque a materia calida producuntur, & maximum ſecum afferunt timorem, præſertim ſi oſſa, vel nerui, vel venæ, vel arteriæ, vel lacertorum capita affliguntur, aut vbi parum ſanguinis pro uulneris modo fluxerit, aut cum interna, ac primaria membra patiuntur. Ex his, quę exterius naſcuntur, ſenſu uiſus ac tactus dignoſcuntur; ſi uerò intimè oriuntur, aliquibus propriis ſymptomatibus declarātur. quippe dolores interni in principio debiles, deinde fortiores apparent, horripilationes, febres ardētes, uiſcerum grauitas, pulſuum durities, difficultates anhelitus, inquietudo maxima, tuſsis ſicca, & vt plurimum vulneratorum pernicies. Quoties ergo de aliqua inflammatione occulta dubitatur, ſtatim ſanguis e brachio mitti debet, vtique ſi corpus iuuenile & robuſtum, ac exercitatū fuerit, multoque magis ſi ebrietas præceſſerit; diæta inſtituatur tenuiſsima, diuerſionū omni genere vtendum, corpus caſsia, aut manna, aut ſyrupo roſato ſolutiuo purgetur, ac tandem ea omnia, quæ in initio inflammationum ſunt opportuna, obſeruētur. Si autem inflammatio externas occupauerit partes, & cauſa humor bilioſus fuerit, eryſipelas, aut herpes procreabitur, & tunc pariter tenuiſsimo victu vtendum eſt, frigiditatem quandam præ ſe ferente: ſanguinem ex talo, aut oppoſita parte mittere conuenit. Si autem corpus cacochymum fuerit, aut prauis ſcateat humoribus, medicamento colagogo, id eſt, bilem educente, euacuetur: rubor uerò ipſe uiolaceo, aut nenupharino oleo, aut roſaceo vnguento ſæpius inungatur. Porrò ſi phlegmon, id eſt ſanguinea inflammatio, incæperit, mittatur ſanguis, & fluxio tēperatè inhibeatur roſaceo, myrtino, & maſticino oleo, addita boli armeni portiuncula. Si ad ſtatum deuenerit tumor, ſuppurationi præparetur, ſuperpoſito emplaſtro macedonico, quod triapharmacum uocant, ex rodeolo, farina triticea, & decocto radicum althææ, & caricarum pinguium. Sanie concocta in loco opportuno fiat ſectio, inde præparetur, poſtea noua carne repleatur, vltimò ſigilletur, per uulnere non neglecto, ſed diligenter curato.

DE DVRITIE LABRORVM VVLNERI. Cap. XIX.

CVM diu permanſerit vulnus, neque ad cicatricem deuenerit, eius labra duritiem quandam, obducunt, inde remanet affectus, quē Gręci coriadan, & Latini fiſtulam vocant. Sinus quidem eſt profundus, anguſtus, cuius labra rotunda, & dura fiſtulę arundineæ formā præ ſe ferūt: Indicia sūt labra decolorata, ſanie penuria, nullus ſenſus, & durities manifeſta: Quare tunc fiſtularū more curari de-

ri debent, duritiem primò, aut callositatem remouendo, quę vlcus tale cacoethes id est difficilis curationis, reddunt, & est symptoma, sine quo non celebratur hoc opus, sumpta indicatione a calli natura, & quantitate, & nunquid in labris, an circa ea consistat, vnguentis, pulueribus, humidis liquoribus, interdum etiam scarificatione, & cauteriis. Verùm in hoc ęgri animus consulendus est. Sed a leuioribus initium capiendo, si durities mediocris fuerit, vnguenta, quę magis probantur, & vsui seruantur, sunt damascenum, apostolorum, cerafeos, & Isis, quę omnia cognata sunt; fortius verò in duriori est vnguentum ęgyptiacum, aut cauterij: pulueres parantur ex radice maioris centaurij, asfodeli, spondilij, nigri veratri, hydrargyro pręparato, quod pręcipitatum uocant, ex calcanto usto, aut squamma ęris pręparata, & rebus similibus: trochisci etiam de minio, qui celebres admodum sunt, uel radices ipsæ, imponantur, quę mirifice operantur. Si hæc non iuuant, postquam partes circumiacentes propriis defensiuis fuerint munitę, alicuius cauterii potentialis portiunculam cum fermento misce, aut sublimati gra num cum butyro, aut unguento cerussato compone, & fiat opus: ex liquidis liquoribus acida muria, aqua aluminis, aqua plātaginis cum pauco arsenico, aqua, qua aurum ab argento separatur, fortis nuncupata, addita aqua rosacea, aut uino maluatico: hęc administranda sunt prout calli consulit durities. Absumpto callo, patienti aliquod decoctum, aut pigmentum, ut in capite quarto descripsimus, exhibeatur, ut aduentitię humiditates, quę perpetuo ad sedem affectam defluunt, exiccentur, & partes internę rectificentur, & patiēs ad sanitatem perducatur, quod nobis multoties cū auxilio Dei omnipotentis, & Marię semper uirginis, cum honore, & patientis utilitate, bene succesit.

ADDITIO.

SOLENT nonnunquam inter costas fistulę subterexire; quod ubi accidit, eo loco costa ab utraque parte decidenda, & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent hę ubi costas pertransierint septum id, quod transuersum a superioribus uisceribus intestina discernit, uiolare, quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest, & quia interdum spiritus eo cum humore quasi bullante prorumpit, maximeque si hunc orc ille continuit, in eo medicaminum locus nullus est, & pinguia omnia inimica sunt; probantur tamen manuum operationes costas & ossa omnia corrupta extrahendo; cęteris postmodum quę uulneribus accommodantur, inde uti licet.

¶Hipp. lib. de fistulis: Cels. lib. 7. cap 4. Gal. 5 de loc. aff. cap. 2. & 5. meth. cap. 8. & 7. de aggr. anat. Auic. 4. 4. tra. 3. cap. 10.

Occurrit etiam interdum ut ab acuto telo, costa aliqua utrobique perforetur, & ob id materię extra uenas egressę magna cum difficultate euacuari possint, qua re non ab re est terebris ad hoc paratis, orificium in osse ampliare, quæ sub formis construuntur superius delineatis. inde omnia habentur, quæ pariter in aliis penetrantibus uulneribus adimpleri solent.

Hipp. lib. de internis affectibus

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Quintus.

DE CVRATIONE VVLNERVM INFIMI ventris, & suarum partium. Cap. I.

HVMANI corporis partes antiqui [a] locos appellabant, & quàm diligentisſimè affectus illis euenire ſolitos, per propria ſigna noſcere ſtuduerunt; quippe pro locorum differentia, affectuum curationem variari contingit: iccirco [b] quia partes in ſuperficie ſitæ, unà cum ſuarum paſsionum natura, quam iſti eſſentiam uocant, facile ſenſibus deprehenduntur, nec multa egent perſcrutatione. quæ uerò in imo corporis deliteſcunt, ac uiſum effugiunt, exercitatæ cognitionis virum deſiderant, cum in partis naturæ, ſubſtantiæ, actionis, ſitus ac exeuntium cognitione, quæ ex anatome apprehenduntur, tum medendo opportunis indicationibus, & manuum operatione. Hac de re cum infimi ventris, & ſuorum locorum uulnera, ac eorum curationes explicare propoſuimus, primo quid per uentrem ac in eo contenta intelligendum ſit, enarrare decreuimus. Per hanc [c] igitur partem, eam totam accipimus regionem, in qua a diaphragmate infra, uſque ad pubis os, naturalia, ſiue genitalia, aut nutritiua membra, ac his ſeruientia, conſeruãtur. nempe Iecur, Ventriculus, Lien, Renes, Inteſtina, Vterus, Veſica, Pori Vritides, Seminis Vaſa, Meſenterium, Omentum, Venæ, ac Arteriæ multæ, magnæ, ac profundæ, adde & Teſtes. Membrum, quod hæc omnia continet, cooperit & conſeruat, a Græcis epigaſtrion, a Latinis abdomen, ab Arabibus mirach uocatur: componitur [d] ex duplici cute, exteriori pinguedine copioſa, membraneo muſculo, quem iſti panniculum carnoſum & inuolucrum totius appellant, ac lacertis octo diuerſimode procedentibus. huic ſubiicitur membrana quædam pertenuis, veluti aranea, totum ſubcingens ventrem, & interiora omnia continens, ac ſi eorum eſſet marſupium, aut indumentum, a Græcis peritoneon, a Latinis abdominis membrana, ab Arabibus Siphac dicitur: ob id affectus in ſoluta continuitate, qui huic occurrunt uentri, non minorem in curatione afferunt difficultatem ac timorem, quam qui thoracem offendunt. & Soſtratus eos inſanabiles credidit. attamen id non ex toto ita ſe habere uſus oſtendit: porrò abdominis continuum ſoluitur tripliciter, cum uel nulla adſit penetratio, & uulnus fere ſimplex ſit, uel cum vſque ad cauitatem ſiue uiſcerum læſionem peruenerit, uel cum interna membra ex accepto uulnere lædantur. Harum læſionum prima ſenſibus facilè dignoſcitur, & eam aliis comparando, leuis admodum paſsio iudicatur, & niſi timidus æger ſit, aut ualde imbecillus, aut Chirurgus imprudens, nullum, aut paruum poteſt inferre timorem. quæ penetrant, ac cauitatem attingunt, ob ſanguinis maximam copiam, aut internorum alterationem, aut ictum, non niſi uehementẽ incommodum ac periculum adducunt. Et quia hæ læſiones ſenſibus non dignoſcuntur, opus eſt, ut aliquibus propriis ſymptomatibus manifeſtentur. Prius ergo ſigna deſcribenda ueniunt, quæ penetrans uulnus oſtendere poſſunt. poſtea neceſſariũ eſt notas ſubiicere, per quas quid intus factum ſit ſcire poſsimus, & quæ uiſcera patiantur,

a ¶ Hipp. lib. de loc. in homine. Plato ĩ Thimeo. Galen. 1. de not. loc. aff. cap. 1. & 1. de cõp. med. ſecũdum locos.

b ¶ Gal. lib. art. par. med. ca. 75. & de loc. affec. cap. 1. Auic. 2. 1. tr. 3. ſu. 1. ca. 11.

c ¶ Ariſto. 1. de hiſt. animal. c. 8. Gal. 2. Aphoriſ. cõ. 35. & 7. aphoriſ. com. 56.

d ¶ Gal. 6. meth. cap. 4. 5. de loc. aff. cap. 6. & 5. de uſu part.

tiantur,

tiantur dignoſcamus:quorum paſſiones ut recte pernotentur,eorum ſitus, magnitudinis,coniunctionis,operationum,ac excrementorum cognitio, admodum neceſſaria eſt,ex quibus etiam vel ſpes vitæ vel deſperatio oritur.

DE INFIMI VENTRIS VVLNERVM penetrantium,ſignis. Cap. II.

LAESIONES, quæ ventris cauitatem non attingunt, inter ſimplicia uulnera numerantur,& ſenſibus deprehenduntur, aut minima quadam inquiſitione recte dignoſcuntur, ſed quæ ad cauitatem perueniunt,quattuor mediis diiudicantur,nempe uiſu, cum ſectio ſatis ampla fuerit, aut ſi omentum, vel inteſtina exierint: interdum tactu,dum digitus,aut ſpecillus, aut candelula cerea facillimè intus penetrauerit:ſæpenumero coniecturam ab inſtrumento lædente accipimus,ſi telum longum,ſubtile,& acutum fuerit:ac a brachio ualido, in detecto corpore, & tenui abdomine,infixum fuerit: ut plurimum uero ex ſymptomatum natura, penetratio manifeſtatur,cum alicuius internæ læſionis nutrientiũ mēbrorum aliquod proprium ſymptoma apparuerit,vt infra ſingulatim clarè demōſtrabimus,quæ interdum cito,interdum ſerò manifeſtari ſolent.

DE VENTRICVLI LAESI INDIcijs. Cap. III.

VBI [a] ventriculus,ſiue ſtomachus,percuſſus eſt, ſingultus, & bilis vomitus inſequitur,& ſi quid cibi,uel potionis aſſumptum eſt,id cito redditur.nam ad cibum deſtinatus locus cum vulneratur, illum nec conficit,nec continet.eſt [b] enim promptuarium alimēta vniuerſa excipiens,& neceſſarium cibi conceptaculum: ab eo non magna ſanguinis eruptio emanat,graciles enim ſunt ſtomachi uenæ:dolet,& agitatur,ex quo facile inflammari poteſt.uenarum motus elangueſcunt,ſudores tenues oriuntur,per quos extremæ partes frigeſcunt.interdum [c] chilus,ſiue incoctus cibus,per uulnus emittitur,ſputum [d] ſanguineum, & dolor crudelis apparet,ita ut cor ſibi mordicari videatur,præcordia indureſcunt, & uulnus ſub ſternone,ſiue biſurcali cartilagine, ac in media regione, imprimitur. hoc diſciſſo, mors citò ſubſequitur.nam inſtrumentum primæ concoctionis eſt. vniuerſum cibum recipit, & illum accurate elaborat,& quid in eo inutile reperitur,atque excrementitium deorſum pellit.quod verò benignum ac vtile ad corporis nutritionem conſeruat.rotundus,ac fere oblongus,& cauus eſt,duabus tunicis contextus, æſophagi tunicis ſimilibus, internis membranoſior eſt, uillis rectis quàmplurimis deorſum tendentibus intertexta externis carnoſior, & uillos tranſuerſos habet: quare ſylueſtris pars vulnerata, redimi poteſt: domeſtica verò, quia neruoſa, aut raro, aut nunquam conſolidatur, idque magis, quia [e] uarijs perpetuò repletur humoribus,unde poſtea febris,vertigines, ſyncopa, id eſt,animi defectus,ſingultus,nauſea,& ea praua accidentia quæ in cordis affectibus apparere ſolent,oriuntur.Hęc uentriculo grauiter, ac intime uulnerato ſupernaſcuntur.

[a] Celſ. lib. 5 cap.261.

[b] Ariſtot.3. de par. ani. cap.10. Galen. 4. de uſu par.circa principium.

[c] Ariſtot.3.de par.ani.c.3. Gal.1. de lo. aff. cap.1. Paul.li.6. cap.88.

[d] Gal.5. de lo. aff.cap.6.

[e] Gal.5.de no. loc.aff.cap.5.

DE HEPATIS OFFENSI NOTIS. Cap. IIII.

LAESO [a] hepate, vt dicunt Græci, seu iocinore, vt Latini, multus sub dextera parte præcordiorum effunditur sanguis crassus, nam magna huius membri portio dexteram sedem occupat: interdum etiam biliosus accedit vomitus, ructus fœtidi consequuntur, & a ciborum acceptione, præcordiorum grauitas subsequitur; pulsus depressi sunt ac densi, fiuntque ægri tristes, & iracundi, punctorij dolores vsque ad iugulum extenduntur: vulneratorum color [b] cineritius est. tussiunt, ac febre maxime intensa cruciantur: lotium [c] sæpe sanguineum emittunt: interdum secessus plurimus apparet, & quæ excernuntur cruenta, putrefacta, ac saniosa existunt: vulnus in hypochondrio dextero, & sub spurias costas in parte summa occurrit. Hoc [d] membrum omnium venarum, quamuis secus credat Aristoteles, [e] initium, ac nutricis facultatis principium est: ad [f] cuius defectum cor patitur: est etiam primi sanguinis generandi instrumentum, ac facultatis concupiscibilis, ait Plato, principium; cumque extrinsecus læditur, & si gibba eius pars sana fuerit, maximum sanguinis profluuium expectare oportet: & ille, qui cadit super hepar, aut splenem, ait Auicenna [g] deinde currit ex eo sanguis plurimus, tunc necessarium est vt apostemetur, & moriatur: cùm verò aliqua in eo oritur inflammatio [h] tunc febris assidua, & singultus patientem inuadit, vrinæ conturbatæ fiunt, & fœces corruptæ, ac variæ apparent.

a ¶Cels. lib.5.c.26. Aet.libr.10. cap.5.
b ¶Hippo.5. de morb. popul.
c ¶Auic. 14.3. tr.3.c.20.
d ¶Gale.4. & 5. de usu par.
e ¶5. de part. ani.cap.4.
f ¶Gal.5.de no. loc.aff.
g ¶4.4.tr.2.c.4.
h ¶Hip.5. Aph. 58.7. Aphor.17. Aet.lib.10.ca.3. Paul.li.3.ca.46.

DE VVLNERATI LIENIS ACCIDENTIBVS. Cap. V.

SPLENE, [a] vt dicũt Græci, aut liene, ut Latini, icto, sanguis niger a sinistra parte, sub hypochondriis prorumpit, qui & fœculentus & crassus esse solet: præcordia ab eadem parte indurescunt, sitis ingens oritur, dolor tenuis ad iugulum, sicut iocinore uulnerato extenditur. Huius visceris vulnus verendum est. nam [b] eius corpus, multis arterijs plenum est, ac laxum, instar cuiusdam spongiæ, quæ ex sanguine limoso, crasso, & melãcholico, in hepate genito, nutritur. Sima eius pars arteriarum multarum, ac magnarum venarum plantationes continet: ob id cum læditur facile inflammatur. veruntamen, cùm leuiter uulneratur, non tanti est momenti, vt sunt aliæ modo dictæ partes. attamen nec ita leue est in eo collatum vulnus, vt nec ullum incommodum, neque laborem afferre possit. Tarde quidem ad hoc uiscus affectum, medicamenta intus sumpta perueniunt.

a ¶Cels.lib.5.c.26. Aet.lib.8.ca.59.
b ¶Gal. 4. & 5. de usu par.

DE INTESTINI SECTI SYMPTOMATIBUS. Cap. VI.

CVM [a] intestina vulnerantur, stercus attenuatum, aut eius fœtor exire contingit. nonnunquam bilis per os redditur. interdum cibus, aut potus per uulnus emittitur, præcordia densa fiunt, & febris accedit: communes verò ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati, notæ sunt. Scire tamen licet, [b] quòd si ex gracilibus fuerint, salutis spes nulla relinquitur, ea [c] quippe tria sunt, & superiora, quorum primum descendendo, pyloro coniunctum, per duodecim digitorum spatium, ad spinæ longitudinem rectè protendit, ab Herophilo

a ¶Cels. libr.5. ca. 26. Gal.1.de not.loc. aff.ca.1.
b ¶Hipp. lib.1. de morbis lib. de Coac.prænot.6. Apho. 18.& 24. Cels.li.7.c.16. Gal.6.meth.c.4.
c ¶Gal.5. de lo. aff.c.3.4. & 5. de usu par. 6. de anat.adm.

philo dodecadactilon, & à vulgo duodenum vocitatur: secundum, eo quòd semper inane sit, ieiunum dicitur: tertium illud tenue est, quod Græci ileon appellãt: maximè [a] verò inter hæc ieiunum vulneratum insanabile creditur, tũ quia exangue est, tùm propter vasorum magnitudinem, quæ in eo locata sunt, tum etiam quod eius tunica prætenuis, neruosaque existit. adde, quòd & bilis synceræ ex fellis poris recipit portionem, & omnium maximè iocinori vicinum esse videtur. Inferiora uerò, quæ pariter tria sunt, crassam, ac satis carnosam habent substantiam, sicut cæcum, quod vulgus saccum, & monoculum vocant. est enim, veluti venter crassus, ac ad excrementa recipienda idoneus. hoc in dextro ilio locum tenet. Colon sequitur aliis carnosiùs, a dextra ad sinistram, ilium attingens, ventriculi fundum superequitat. Vltimum, quia spinæ e directo incumbit, rectum appellatur, a vulgo Longanum dicitur. Spatiosum excrementi receptaculum est, & ad sedem vsque porrectum, ac ualde carnosum. Hæc igitur, quæ in imo situ locantur, quia crassa, ac carne prædita sunt, & quia medicamenta per sedem imposita diu in ipsis retinentur, nonnunquàm sanitati restituuntur: veruntamen, [b] si in eis aut magna, aut per transuersum fiat plaga, magnum mortis imminet periculũ; si verò parua, aut recta, seruari possunt: cum autem [c] inflammatione affligitur, vrinæ stillicidium apparet, dolor crudelis oritur, febris augetur, & patiens moritur.

a ¶Gal.6.meth. c.4. Pau. li.6.ca. 52. Albu. lib.2. cap.87.

b ¶Hipp. lib. de corp. sect. lib. de Coac. prænot.

c ¶Hipp. 5. Aphor. 58.

DE VESICAE INCISAE COGNITIOnibus, Cap. VII.

VEsica [a] incisa vrina interdum supprimitur, aut pro vrina sanguis, vel ex vulnere vrina descendit; dolent inguina, & quod super pubem est, intenditur, stomachus afficitur ita, vt bilẽ vomat, aut singultiat. vehemens [b] autem dolor, pecten hypogastriumque impedit, vrina magna cum anxietate sæpe redditur, & post mictum, pus in fundo matulæ residet, squammulæque in ipsa tetri coloris, aut lamineæ circumferuntur; frigus, conuulsio, & ex ea mors subsequitur, præcipuè [c] si tota eius substantia secari contingit: porrò [d] in eius collo non pauca salutis relinquitur spes, est enim [e] vesica vrinæ receptaculum, duabus tunicis contexta: quarum [f] exterior a peritoneo orta, multũ neruosa, ac sensu prædita est: interior verò crassior, & omni fibrarum specie contecta, præsertim obliqua, ne continua vrinæ, intempestiuaque excretio fiat. eius collum musculis plenum, ac carnosum est; quare vulnera in illud illata, sæpe sanantur, cum profectò quotidie sanari videamus, cum lapides a uesica, secto collo, extrahuntur.

a ¶Hippo.4.Apho.80.81. Cel. lib.5.ca.26. Aet. lib.11. cap.29. Paul. li.6.c.88.

b ¶Paul. li.3.ca. 45.

c ¶Hippo. lib.1. de morbis. li. de Coac. prænot. & 6. Aphor. 18.

d ¶Gal. 6. Aph. com. 18.

e ¶Hipp. lib. de corp. resec.

f ¶Gal. 1. de facul. nat. 5. de usu par.

DE RENVM LAESIONIS COGNItione, Cap. VIII.

SI vulnus [a] in renes penetrauerit, vrina crueta, aut eius loco cruor fertur, nonnunquàm penitus supprimitur: inde patientes tumidi facti moriuntur: dolor ad inguina, testiculosque descẽdit; sed vnum signum potissimum erit nobis, hoc indicans, locus ipse. nã vulnus in dorso, raro verò alibi, sub spondylis, & infra costas veras, paululum supra spurias infigitur. cum verò eorum substãtia, quæ densa est, ac ex solida carne procreatur, solum vulnus patiatur, interdum sanari potest, sed vulnere altius penetrante nõ nisi laboriose, ac magno cum discrimine ad sanitatem perducitur. ipsis enim [b] vreteres pori, qui meatus vrinarii, & pori uritides vocantur, firme alligantur, ac venæ cauæ bini rami ac insignes, pariter magnæ arteriæ duo vasa, quæ emulgentia dicuntur, illis annexa sunt, per quæ renes [c] vrinam a sanguine secernunt. sanguine aquoso nutriuntur, & ferè continuo

a ¶Hippo.4.Apho.75. Cel. li.5. cap.26. Aet. lib. 11. c.16.18.

b ¶Galen.16. de usu part. 6. de aggr. anat.

c ¶Hipp. lib. de ossium nat. Ari. 3. de par. ani. c.5. Gale. 6. de aggr. anat.

nuo,aut saltem aliquando mouentur.quæ omnia,aut nullam,aut tardam curatio nem faciunt.& quia prope cauam venam siti sunt,paululum sub iocinore, vulnera penetrantia ac ualde angusta,quæ in dorso & in eorum regione occurrunt, ad modum timenda sunt.

DE LAESI VTERI COGNITIONIBUS, Cap. IX.

a Cel.li.5 c.26.

b ¶Hipp. lib.de mor.mulier.

CVM [a] vterus,siue matrix percussa est,dolor in inguinibus,coxis, & fœmoribus suboritur, sanguinis pars per naturalia descendit, febris [b] & vomitus biliosus insequitur:quædam obmutescunt, quædam mente labuntur,& quædam sui compotes sunt;ne ruorum,oculorumque dolore vrgeri se confitentur ; vulnus in fundo ventris existit,morientesque tandem eo modo,quo quę corde patiente,moriuntur.

DE CAVAE VENAE, AC ARTERIAE MAGNAE vulneratæ prædictionibus, Cap. X.

SANGVIS, qui a magna,siue caua uena, quam Græci chilin uocant,per quam totum corpus nutritur,cũ vulneratur, effluit,non valde purus,sed satis niger & copiosus,cum extremorum frigiditate, & sudore glaciei modo pulsuum imbecillitas, animi defectus,& subita mors subsequitur.Sed,cum magna secatur arteria, sanguis spirituosus,floridus,aut ruber, & copiosus emanat, quē de necessitate,subita iam sequitur pernities.Has sæpe iudicamus læsiones, si uulnus aut in dorso,aut alibi ꝓfunde,his apparẽtibus symptomatibus penetrauerit.

ADDITIO.

a ¶Hipp.2.aphorif.16. Gal. lib. ar.par.med. ca. 87. & 9. meth. Auic.1.4.tra.2. cap.8.

b ¶Hipp. 1. de morbis pop. 2. aphor.33.

c ¶Hipp.1.præsag. c. ult. Cels. lib.2.ca.8.Gal. 1.de diff. feb.c. 8. Auic.3.4 trac. 1.cap.23. tra.3. cap.1.

d ¶Hipp.2.præsagiorum.

e ¶Hipp.1.præsag.ca.10.Cels. lib.7.ca.3. Gal. 1.de crisi c.14. Pau.lib.2. ca.3.

PRAEDICTIONES, quæ thorace, ac infimo ventre vulnerato occurrũt, diuersimode sumi possunt,nempe a sede affecta, vt supra explicauimus; interdum [a] a virium robore animalium, vitalium, & naturalium.nam mente constare,ac hilari animo se habere in omni morbo, bonum.vbi verò uiriũ apparet inopia,laborandum non est.siquidem natura [b] omnium opifex est,medicus uerò minister.excrementa autem omnia in quali & quanto bene disposita, futuram præsagiunt salutem, [c] præcipue uerò pus ipsum : quæ verò [d] contrario modo se habent,pessima iudicantur.In vniuersum [e] dictum est,morbi tēpore breuissimo,finem attingentes, facillime dignoscuntur, vtpotè infirmi, qui ad sanitatem tendunt,facilè spirant,dolore non affliguntur, dormiunt noctu,quietè uiuunt,cibum appetunt,siti non molestantur,si qua febricula est,quiescit, & eorum facies,sibi propriam effigiem seruat:atque etiam scire licet, quòd ille medicus plures sanat,in quo plures confidunt;& sanitas tutius,ac citius euenit,si medici rationales,experti,patientes,& beneuoli fuerint.

DE INFIMI VENTRIS SIMPLICIVM uulnerum curatione, Cap. XI.

a ¶Cels. lib. 7. cap.4. Galen. 3. meth.cap.4.

AFFECTVS [a] in soluta continuitate,qui infimo ventri occurrunt,uel alteri morbo,aut diuerso symptomati, vel propriæ causæ minimè associantur;uel quia ad viscera,& cauitatem non pertingunt, sub simplicium vulnerum latitudine a medicis numerantur,vnaque sola , ac simplici in eorum curatione

tione egent indicatione; dictum [a] sane est, quòd in omni uulnere diligenter attendere oportet, & simplices affectus a compositis discernere, cum simplici morbo simplex adhibenda curatio sit, composito uerò non simplex. Continuitatis ergo simplex solutio, quæ huic loco contingit, intentionem quidem vnam tãtum requirit, partium uidelicet vnionem, quæ in paruis fascia tantum duplici modo conuoluta fieri solet; in magnis verò vt hæc firma ac stabilis existat, & alligatio cogens in unum, quæ distant, & suturę, & fibulę vtiles sunt; ac prius suppresso sanguine sic uniantur, ac unitæ conseruentur. inde barbaro [b] medicamento, aut aniceto, vel nigro adhibito, conglutinationi studere oportet. Solent enim huiuscemodi uulnera, si rectè tractantur, rore proprio, ac elementari sanescere: verùm si in corpore mali habitus, aut vbi uitium confluentis sanguinis abundat, tale vulnus acciderit, non simplex vulnus, sed cacoethes, & difficilis consolidationis iudicabitur, quod [c] etiam ratione læsi situs aduenire solet. nam locus iliorũ sectus, minus timendus est, quàm situs albhere, siue aluourati, ut Arabes dicunt, aut suminis ut Latini, quod medium corporis est, utriusque lateris mensura quatuor digitorum ab alborati, id est umbilico: ibi enim lacerti, tendones, & uenæ, ac arteriæ multæ notabiles locantur: communiter uerò ex non penetrante uulnere, nec leue, nec timidum præsagium adducendum est. non graue, quia nullum mortis periculum sequitur, nisi æger, aut puer, aut decrepitus, aut ualde timidus fuerit, uel praua medici curatio subsequatur: non leue, quia abdominis musculi, qui octo sunt, ad [d] thoracis motum, ac ad [e] fœces expellendas continuo mouentur; unde conglutinationis aliqua sequitur difficultas, & inflammationis suspicio, præsertim cum homines crebrò a fœcibus expurgandis stimulentur, & illorum musculorum prætensiones sequantur. Siquidem dictum est, [f] eas sectiones timendas fore, quæ lacertorum capita offendunt, a quibus tendones originem trahunt; quare dolores, febres, inflammationes, & conuulsiones subsequuntur. At uulnera, quæ alicuius magnitudinis sunt, eodem modo regenda sunt, quo & alia carnosa, & simplicia regi debent, nempe sutura, si decet. nam uentris partes ligaturam uix admittunt, in ima parte orificio dimisso, in quo suppresso sanguine, per quatuor dies lichinia mollia medicamento ex terebinthina, thuris cortice, mastice & oui luteo parato imponantur, & puluis super suturam inspergatur ex mastice, bolo armeno, dragantis, & myrrha; & superposito emplastro barbaro, fascia membrum commode auoluatur. & si uulnus hoc pacto non agglutinetur, curandum erit, ut in sequentibus paulo post dicemus.

a ¶Gal. lib. art. par med. ca. 92. 1. aphor. cõ. 16. & 4. meth. ca. 1.

b ¶Scribon. de scr. 207. Gale. 2. Katageni in fine Pau. lib. 7. c. 17.

c ¶Gal. 4. meth. cap. 4. Aui. 4. 4. cap. 7.

d ¶Gal. 5. de anat. admin.

e ¶Galen. 2. de motu musc.

f ¶Gal. 5. aphoris. cõ. 66. Auic. 4. 4. cap. 2.

DE INFIMI VENTRIS COMPOSITI uulneris cura, Cap. XII.

CVM de uulneribus simplicibus, ac eorum curatione, satis abundè dictum sit, nunc de eis, quę composita sunt, tractare instituamus; & hæc talia iudicantur, quæ secundum uariam eorum compositionẽ uariis etiã egent indicationibus sanatiuis: quippe si cũ alio morbo, ueluti inflãmatione cõiugẽtur, ab inflãmatione ipsa, uulnere non neglecto indicatio curatiua primo sumi dẽt: agnosces [b] uerò inflãmationis naturã partim colore, partim tactu, & partim laborãtis sẽsu. partium [c] enim quæ cum aliquo inflammationis genere vulneratæ sunt, eorum prius sananda inflammatio est: si autem [d] cum prauo aliquo symptomate complicantur, prout loci intemperie, aut dolore, symptomati prius diligentiam adhibeto, dyscrasiam ad contrarias qualitates alterando, calidiorem, quàm pars carnis, habitum refrigerabis, & frigiorem calefacies. nam quæ per intemperiem aliquam a naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea, quæ contraria viribus sunt, fieri omnino est necesse. vbi ergò intemperiei affectũ iam sanaueris, de-

a ¶Gal. 4. meth. cap. 2.

b ¶Gal. 14. meth. cap. 4.

c ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. c. 2. 8. 9. Auic. 4. 1. c. 6.

d ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 3. meth. cap. 8. Auic. 4. 1. c. 28. 1. 4. cap. 26. 4. 4. cap. 6.

inde uulnus ipsum sanabis. Si verò cum propria causa complicatur, procatarctica nempe, & quæ extrinsecus venit, sicut sagitta, gladius, aut globulus, siue plumbea glans, quę stat sub causa coniuncta, & morbum ponit in actu, tunc quamuis [a] a nullo eorum, quæ adhuc non permanent, indicatio sumi possit, prima medici actio est illico eam tollere, si tolli potest, & id prima die, ut efficiat, suademus. quòd si vel imperitia, vel alia ratione fuerit omissum, non ita facilis deinde illam tollendæ dabitur occasio, siquidem iam erit vulnus sensibilius redditum, & angustius effectum, & inflammationis initium aliquod apparebit. Si verò difficultatis causa fuerit sanguinis fluxus, aut mali succi descendens, huic resistere oportet euacuationibus, remeationibus, ac topicis medicinis. Sic enim ad hunc modum caro, aliave carnosa quępiam pars, quæ fluxu humoris ob imbecillitatem aliquam affligitur, sanari poterit: ad eundem modum, si aut alterius cuiuslibet particulæ occasione, aut etiam totius corporis, cum in eo sanguis, malive succi redundant, vitiosum aliquod vulneratis partibus influxerit, medendum prius est uel ei, quod fluxus est causa, vel etiam toti corpori, deinde non aliter plane vulnus curari debet, quàm si citra accidentia incidisset. porrò [b] dolores, cum sub duplici genere causarum continentur, videlicet subita temperaturæ mutatione, solutioneque cõtinuitatis, tolluntur, malam temperaturam immutando, doloris causam euacuando, aut sensum stupidum reddendo, vt superius copiose explicauimus; dictum est enim, [c] si simul duo concurrant morbi, ab eo incipiendum est, qui vnum horum trium propriorum habet, vbi non possit secundus curari, nisi curetur ipsemet, ut apostema & vulnus, vbi alter alterius fuerit causa, vt febris & oppilatio; vbi alter altero affectu periculosior, fuerit, vt febris, quæ continens dicitur, & resolutio. Et quia de his indicationibus alibi sermo satis abundè factus est, hæc sufficiant. cum verò vulnus ob eius penetrationem inter compositos morbos enumeratur, solertis medici est, quamprimum indagare, nunquid aliquod uiscerum prolapsum appareat, aut sectum fuerit, propterea quod [d] ad eum effectum noscendum, qui omninò tum rationem, tum sensum lateat, sæpe cogimur de affecta sede & externa causa aliquid inuestigare, aut eorum propria accidentia animaduertere.

[a] ¶Gal. 4. meth. cap. 3.

[b] ¶Gal. lib. art. par. med. ca. 80. 2. de not. loc. aff. cap. 5. 12. meth. ca. 7. 2. Meymir cap. 9. 12. 2. prognost. com. 1.

[c] ¶Galen 1. ad Glauc. cap. 1. 2. ad Glau. cap. 5. 10. meth. cap. 1. 11. meth. cap. 3. 1. de morbis ca. 7. 1. Aphor. cõ. 165. aphor. cõ. 19. Auic. 4. 1. c. 1. & ult.

[d] ¶Gal. 4. meth. cap. 3.

DE EGRESSO OMENTO. Cap. XIII.

INtime abdomine uulnerato, si omentum læditur, quia [a] membrana est seposa, & adipis naturam continet nullũ habet propriũ symptoma, quo dignosci possit: nam nec dolore afficitur, nec sanguinis copia ab eo emanari solet. sępe [b] tamen uulnerato peritoneo, subinde excidit Zirbus, quod membrum Græci epipleon, Latini omentum, Arabes Zirbum, & vulgus reticellam uocat, ex duabus tunicis a peritoneo ortis, densis, & tenuibus sibi ipsis incumbentibus, ac quam plurimis venis & arteriis paruis ac pinguedine non pauca conflatum est, a ventriculi fundo originem ducit, & super omnia intestina extensum longissimè protenditur. cùm verò tale membrum è uulnere exierit, album, pingue, venosum, ac prætenue, expedit indagare nunquid aliqua eius portiuncula ferro resecanda sit. nam dictum est, [c] si omentum excidit, necessario putrescit. ergo si nudatum extra peritoneum fuerit, non contingit ipsum sanum in propriam sedem reponi, & saluum fieri, quia [d] si minimo nudetur tempore, putrescit; quare omnes medici [e] partem illam, quæ nudata est, ac alterata, resecare iubent; quippe membrana hæc nec primaria nec ad vitam necessaria est, nec potest ex sanguinis uasorũ, quæ in eo continentur, profusione hominem interimere, atque minus si rectè ante sectionem laqueo præcingitur. nam dicebat Galenus, [f] Nos verò, quoniam scimus Zirbi substantiam compositam esse ex pelliculis, siue tenuibus membranis, ac arteriis, venisque quamplurimis, quorum initia ex maximis orta sunt, sanguinis

quidem

[a] ¶Aristo. 4. de par. animal. c. 3. Gal. 6. de aggr. anat.

[b] ¶Gal. 6. meth. cap. 4.

[c] ¶Hipp. lib. 1. de morbis lib. de Coac. præn. & 6. aphor. 58.

[d] ¶Gal. 6. apho. com. 58.

[e] ¶Cels. lib. 7. cap. 16. 21. Gal. 6. meth. cap. 4. Paul. lib. 6. cap. 52. Rasis. 7. ad Al. cap. 3. Auic. 4. 4. cap. 7. Albucli. 2. ca. 87.

[f] ¶Gal. 6. meth. cap. 4. in fine.

quidem profluuia cauebimus, proinde id, quod supra nigricans positum est, vinculo excipiemus, quod post vinculum est, amputabimus, curantes vt vinculi fines extra uulnus pendeant, quo nimirum facile eos, cum ex vulnere suppurante euomentur, accipiamus: ergo cùm denigratum aut liuidum factum sit, tunc nulla ratione reponendum est; sed fuscam partem totam vsque ad albam, & synceram amputare decet, sed prius pars syncera & sana, quæ in confinio est alterius denigratæ laqueo, aut lineo, aut serico obducatur, diligentia prius adhibita an parum temporis, vel multum sit, quo omentum egressum fuerit. & si nullam acceperit mutationem, & album apparuerit, illicò ipsum in propriam sedem reponemus, leuiter ac blande manibus propellendo, ac successiuè paulatim impellendo, donec ingressum fuisse percipiatur. id celeriter fiat, & si manibus fieri nequit, ob vulneris angustiam, cerea candela uti necesse est; verùm, si aliquantisper refrigeratum omentum nouerimus, vino tepido, aut aqua decoctionis camomillæ, & betonicæ foueatur, donec calescat, & molle fiat, tenui spongia sæpius decocto prædicto madefacta, aut syringotomo ad fistulas secandas accommodato, vulnus parumper dilatetur, cautè tamen ne intestina lædantur. multi verò delaqueatam partem prauo colore affectam, resecare solent ferro, aut auro ignito, & sic id, quod de sano remansc rit, cauterizant, vt tota absumatur corruptio, ac sanguis supprimatur, & affectum membrum corroboretur. alii, Galenum sequentes, cauterium spernunt, asserentes Galenum nullum quidem verbum de eo dixisse, & nos nunquàm cauterio utimur, ob id, quia quod corruptum est vna cum filo, temporis tractu commode educi potest: attamen quomodocunque intro ducto omento, vulnus, si amplum fuerit, suatur, parum foraminis relinquendo, per quod filum extra pendeat, & materiæ continuò expurgentur: vulnus verò perpetuò terebinthina actu calida regatur, donec laqueum putrefactum exierit; inde glutinantia ac abstergentia applicare oportet, quousque vulnus perfectè coierit, & cicatricem induxerit. Quibus uerò [a] viscus hoc extractum fuerit, omnes infeliciter concoquunt, & plurimis egent fomitibus. Nec de abdominis sutura vereri oportet, ne sanguis, aut alter ichor intus seruetur, ex quo postea praua subsequantur symptomata: quemadmodum superius de thorace dubitauimus. nam si in infimo uentre materia aliqua recluditur, ea quidem ad bubones, & inguina, tanquam ad proprium emunctorium, transmittitur, & ibi tumorem excitabit, qui postea in abscessum conuertetur, & talis materia postmodum sub saniei latitudine commode euacuari potest.

a ¶Galen. 4. de usu par.

DE PROLAPSIS INTESTINIS.
Cap. XIIII.

PLERVNQVE [a] accidit, vt profunde abdomen vulneretur, intestinis illæsis, sed exterius prolapsis: ob id quamprimum manifestantur: si valida fuerint, statim [b] uino albo tepido abluantur, & intus locentur. nam si tumescunt, non facilis eorum erit intromissio: id pariter euenit si multa fuerint, aut diuerso modo alterata, aut vulnus valde angustum. Cum ergo exierint, nisi illis citò auxilium prestetur, & intus reducantur, verẽdum est, ne inflammatione infestentur, aut subortis in eis flatibus tumida reddantur, & per angustum callem ingredi nequeant: si etiam maius uulnus, fuerit, tum plura necesse est intestina excidere, ac difficilius intro mitti: parua quoque vulnera tractatu sunt difficilia, nam nisi quod præcidit illico in locum suum reponas, inflammatur, surgitque in tumorem. Minus igitur graue in huiusmodi uulneribus mediocre foramen est, quo [c] euenit ut pro huius effectus curatione quattuor requirantur indicationes. prima, ut intestina quæ exciderint, in suam sedem reponantur: Secunda, ut uulnus, aut sutura, aut fibulis, aut glutine, aut uinculo duobus capitibus inuoluto, aut alio inge-

a ¶Cels. lib. 7. cap. 4.

b ¶Gal. 6. meth. c. 4. Paul. lib. 6. c. 52. Rasis ad Alm. c. 3. Auic. 4. 4. c. 7.

c ¶Gal. 6. meth. c. 4. Auic. 4. 4. c. 7.

ingenio vniatur:tertia,vt vulneri opportuna applicentur medicamenta: quarta, ut quæ præstantior pars est,simnl cum vulnere minime afficiatur,aut si affecta est, diligentissimè ei succurratur.

DE PRIMA INDICATIONE, QVAE QVOMODO intestina, quæ exciderint, collocari debeant,declarat. Cap. XV.

EX uulnere prolapsis intestinis,id primò agendum est, ut quæ egressa sunt in suum locum recondantur:iccircò inquirendum est, si manibus leuiter ac blande intromitti possunt. quæ si non possunt,causa perquiratur:& si tumore aliquo id fieri nequeat, alterum [a] ex duobus est necessum, vel vt flatus discutiatur, vel vt vulnus amplietur: porrò operatio, quæ per causæ remotionem fit,magis ab Hippocrate, & Galeno laudatur,ea quippe est ambientis aeris refrigeratio,vnde quamprimum intestina frigiditate alterantur intumescunt,& ingredi non possunt.igitur eorum sanatio calefaciendo paratur, medicamentis scilicet carminantibus,ac flatum discutientibus Ergo dicebat Galenus, spongia molli, & ex feruenti aqua madenti,ac mox expressa calefacere conuenit:præparetur interea vinum potens calidum,quod magis calefacit,quàm aqua, & robur intestinis acquirit:quod si neutrum iuuerit, fiat decoctum in aqua,aut vino,& aqua,aut mero tantum,vt magis expedit,& fomententur intestina donec ad naturalem dispositionem redeant:confert verò ad hoc camomilla,sertula campana, anethum, absynthii coma, lauri baccæ, semina cimini,anisorum,fœniculi, carui, dauci, ameos, & similia, quæ si non adsunt, fiat sicuti & nos facere soliti sumus, & fecimus, cum Feltriæ ad medicum officium exercendum, publico stipendio mereremus. decoquantur caudæ ueteris allii cum folijs lauri, & camomilla in vino albo optimo: nam ad uota hoc nobis semper successit. Iubent aliqui practici [b] ut paruum aliquod animal scindatur,& statim uisceribus propriis intestino applicetur,donec flatus discutiatur,& intestinum detumescat: sed, quia vnguibus posset patientem illud animal offendere,hoc secretum communiter nō probatur;sed potius columba,aut gallina per medium diuidatur, & intestino tumenti admoueatur,prius aliquo puluere ex discutietibus insperso:cumque intestinum ad naturalem formam redierit,inungatur oleo masticino, & camomillino calido,& infirmo commodè situato intro ponatur:& sic reposito, leuiter homo concutiendus est.quod fit,vt per se singula intestina in sedem propriam quiescāt: si verò [c] locus frigidus,aut tempus hyemale fuerit,æger in balneo calido imponatur,ac manibus & pedibus ita suspendatur,quatenus eius dorsum curuetur, & venter arcuetur; quippe situ tali intestina leuius in proprium locum reducuntur, aut expresse chylo vnum post aliud intromittatur.manibus nempe leuiter cōprimendo.si hoc seruato,vt quæ vulnerata est pars semper eminentiorem locum occupet, atque hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus maximè conueniet.porrò si his præsidiis intestina non reponuntur,incidendum tantùm peritonei est,quantum ad reponendum quod excidit,sit satis. Instrumentum verò ad hanc sectionem idoneum illud est,quod ad fistulas secādas summopere à medicis [d] probatur,a Græcis [e] syringotomon, ab Arabibus [f] embula & caiada, & a Latinis [g] manubriolum,aut spatumen spinosum nuncupatur:aut saltē illo vti possumus,quod Græci [h] scolopomacherion,Arabes [i] agamedin,aut agameut, & Latini curuatum ensem, aciculam,aut cultellum fistularem appellant. in quorum acuta extremitate ne operando aliquod viscus lædatur,ceræ albæ parum apponimus: scalpelli verò, quibus acies utrinque habetur, aut quibus cuspis valde acuta est, omnino fugiendi sunt.postquam secaueris, candela cerea imponatur.

quæ

a ¶Gal. 6. meth.cap.4.

b ¶Rolandus Rogerius Theodoricus.

c ¶Rasis.7.ad Al.cap.3.Halliabas 5.Theo.

d ¶Cels. lib.7. cap.19. Gale.6. meth.c.4.Paul. lib.6.c.52. Aui. 4.4.ca.7.Albuc. lib.2.ca. 80. 87.

e ¶Gal.6. meth. cap.4. Paul. lib. 6.cap.52.

f ¶Albuc.lib.2. cap.87.

g ¶Cels. lib. 7. cap.19.

h ¶Gal.14. meth.cap.17.

i ¶Auic.3.4.tr. 2.cap.5.

quæ extrahenda non eſt, donec inteſtina introierint, ſectio accommodata ſit abſque vllo diſcrimine: & ad ventris muſculorum longitudinem. hoc igitur modo ſectionem molimur; ſecus uerò nullo modo eam laudamus. Siquidem nullius erit vtilitatis, ſed potius damni. nam quo maius oſculum redditur ab extrinſeco aere, viſcera magis læduntur: rectior uerò figurarum in patiente eſt, ut ſi uulnus humiliorem ſpectauerit partem, figura, & præparatio ſit ad eminentiorem, & e cõtra; ſi autem uulnus fuerit in parte dextera, declinet æger ad ſiniſtram, ſitque medici intentio, ut affecta pars perpetuò ſublimior permaneat. adhuc diligentia adhibẽda eſt, ut repoſita inteſtina, & faſciis, & ſpleniis, ſiue plumaceolis, quos Græci anacratiros uocant, intus conſeruentur, adhibito uictus optimo regimine, ne flatus, ac mali uapores denuò producantur; & uulnus eo modo regatur, ut in ſequenti tertia indicatione diffuſe explicabimus.

DE SVTVRARVM VARIETATE IN ſectis inteſtinis, Cap. XVI.

SI infimus [a] uenter ictu aliquo perforatur, ſequitur interdũ, vt inteſtina euoluantur: quod ubi accidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint, deinde an his color ſuus maneat; ſi tenuius inteſtinũ perforatum eſt, nihil profici poſſe ſupra explicauimus: latius inteſtinum aſſui poteſt, nõ quòd certa fiducia ſit, ſed quod dubia ſpes, certa deſperatione ſit potior: interdum enim, ſed rarò glutinantur. inſuper ſi utrunlibet inteſtinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum fuerit, quibus illud quoq; accedit neceſſario, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt: ſi uerò ea adhuc ſui coloris ſunt, magna feſtinatione ſuccurrendum eſt: momento enim corrumpuntur externo, ac inſueto ſpiritu circundata. porrò cum ſecta tantùm fuerint, craſſiora nempe, & in conſpectu uenerint, expreſſis aliũde fecibus, uariis ſuturæ modis uniri ſolent, cũ rõne modi, tũ rõne materię, & inſtrumẽti. rõne modi, nã aliq̃ duplicatis inteſtini labris ꝑ pũctũ, qđ aliud ſequitur, uulnus cõſuũt. cõpaginatio hic ſuẽdi modus ab aliq̃bus vocitatur: ab Auicẽna vinculũ dicitur: miniſter verò vulneris, oras leuiter digitis, vel ẽt hamulis mẽbranæ interiori iniectis diducere debet: hic q̃dẽ modus, q̃a difficilis admodũ, nec ſine periculo iudicatur, non multũ a medicis probatur; quare multi per fibulas eo modo, quo cætera carnoſa vulnera vniuntur, ſuunt; nec etiam hic ſecurus creditur. nam fibulæ, quas Græci ancteras vocant, facilè relaxantur, aut marceſcunt: nonnulli verò & recte pellionum ſutura, id eſt pellium artificum more, quo pelles ad inuicẽ iungunt, aut quo ſacci, cæteraque ſimilia ſuuntur, vulnerata inteſtina conſuunt: ratione materiæ, qua id agi debet. aliqui ſeniorum [b] filo ſerico vtebantur: ſed quia ſecat, ac dolores inducit, hoc tempore improbatur. Recẽtiores verò [c] filo lineo molli, & æquali, aut ſimplici, aut duplicato, quod optimum, ac in quotidiano vſu ſeruatur vti ſoliti erãt. tale multum a Galeno probatur. nempe quod minime putreſcibile eſt. & Romæ viliſſime venditur. & filum Gaietanorum dicitur. quidam verò eorum, qui experti ſunt, vt retulit Albucaſis, [d] labra vulneris magnarum formicarum capitibus inuicem coniungebant, quæ cum proprio roſtro vulneris partes eſſent amplexæ, ac eas perforaſſent, amputabant, credentes tali vinculo eorum contiguitatem permanere poſſe: alii [e] ex tenui alicuius animalis inteſtino rẽ filo ſimilẽ formabant, & cũ ea inteſtinorũ vulnera cõſuebãt. Iſti profectò ſuturarum modi non ſunt niſi ſecundum fiduciæ, & ſpei viam, abſque vlla operationis certitudine. Formicarum vſus multis non placet, cùm nec ſemper, nec vbique reperiantur, ac breuiſſimo tempore putreſcant, & procidant, & cum earum capita amputantur, ſtatim apprehendendi, ac retinendi facultatem amittunt. quare inutilis hic modus eſt. nec animalium inteſtina probantur. ſiquidem, cum ab humido intrin-

[a] ¶ Celſ. lib. 6 cap. 16.

[b] ¶ Meges. Antilus. Oribaſius.

[c] ¶ Celſus. Galenus. Auicenna. Albucaſis.

[d] ¶ Lib. 2. c. 82.

[e] ¶ Guilelmus Lamerius.

intrinseco,ac innato calore fibræ illæ aut relaxantur,aut putrescunt, & rumpuntur,vel saltem vulnus putridum reddunt: præclarissimi verò nostræ ætatis aliqui medici membranulam hædi præparatam accipiunt, in qua publici scriptores, quos notarios vocant,hominum testamenta conscribunt,& ad fili effigiem minutissime incidunt sic,vt acuum cauitatem ingredi valeat, eamque tepido vino humectant,ac mollem reddunt,& sic eo modo,quo pelliones pelles,huiusmodi vulnera consuunt:quidam [a] vt intestina extensa maneant,& conseruentur,ac interius uulnus exiccetur, & fœces facillime descendāt, sambuci fistulam in intestino locare excogitarunt,ibique relinquere,& desuper suturam facere: alij animalium intestina accipere tētarunt moderateque inflare,& exiccare,vt, cum opus fuerit, aliquam eius partem loco fistulæ sambucinæ imponerēt;multi utriusque loco anserum tracheas more dicto præparant,&,ut prædictæ subsequantur vtilitates, administrant:quas omnes operationes,viris doctis,ac in hac medicinæ parte eruditis,considerandas relinquimus.hi uerò qui exercitus insequūtur, ac in maritimis vehuntur classibus,ualde negotiosis,& multū in chirurgia exercitati,non tantum crassiora,sed & tenuia intestina uulnerata consuunt,asserentes perrarò,nisi in valde latis uulneribus,hoc opus illis feliciter occurrisse.nam per angustum callē crassa exire nequeunt;iubent tamen utrunque consuendum fore: crassa nanque cum crassioris naturæ sint,glutinari possunt;tenuia demū, & si aliter credat Galenus, consui debent,& omnia experiunda.nam si consuta non conglutinantur,quomodo non consuta conglutinabuntur? igitur & gracilia uulnera si extiterint, cōsuenda sunt acu subtili,breui,& rotunda,& filo lineo,forti,subtili,& æquali,non fibulando,sed eo ordine,quo facci,& alia communiter consui solent, ac breuia fiant puncta.filum verò prope intestinum secari nō debet, sed vtraque pars eius extra uulnus pendeat,ut cum putruerit extrahi possit. postremò uino albo odorato & tepido intestina abluantur,& super uulnus medicamentum aliquod astringens & glutinans:veluti puluis ex aloe,mastice,draconis sanguine,& mumia,aspergatur; inde commode reponantur, & si difficilis eorum fuerit restitutio ea ad unguem obseruentur,quæ superius explicauimus:exterius uulnus abstergatur vino mellitide nigro, & homo in molli culcitra reponatur, ut dorsum æqualiter gibbū fiat; interdum etiam coxis erectioribus, ut singula intestina in suum locum deducantur, & resideant,& animaduertendum est ut nullum reliquorum super læsa, quæ intus redierint;ne comprimantur,incidat. Omentum denique consideretur, ex quo si quid iā nigri,aut emortui fuerit,laqueo præcingatur,& forcipe excidatur.

a ¶Magnus Guido. Lanfrancus. Iamerius.

DE SECVNDA INDICATIONE,

Quæ quomodo abdominis vulnus aliquo uniri debeat ingenio demonstrat. Cap. XVII.

ABDOMINIS suturam,ac rectam eius unionem,quam Græci gastroraphian vocant,multifariam,multisque modis veteres medici [a] exercebant: ueruntamen ante omnem consutionem quinque dubia in medium adducebant: nempe si diuisum abdomē tā altè sit,ut intestinum ex eo procidat,& quemadmodum id reponere conueniat; & si omentum exciderit, abscindendū ne id sit, an non,& an uinculo id excipiendum,an secus,& an suendum uulnus sit necne.& si suendum sit,qua ratione suendum,postmodum per omnem operationem quinque media ueluti opportuna instrumenta sibi præparabant, quorum primum ministri conditio est,qui operanti medico auxilia præstet.hic enim prudens, expertus,ac audax esse debet:secundum est acuum qualitas in longitudine,crassitie,numero,

a ¶ Cels. lib. 7. cap. 16. Gal. 6. meth. c. 4 Paul. lib. 6. c. 52. Rasis 7. ad Al. cap. 3. Auic. 4. 4. cap. 7. Albuc. li. 2. c. 87.

mero,& forma:tertium eſt fili conditio,quo partes uniri debent:quartum eſt ſuturæ profunditas,numerus,& modus:quintum eſt punctorum diſtãtia, ac eorum conſeruatio:Miniſtri nihil agũt, præterquàm ꝙ manibus partes uulneris adiũctas conſeruant,paulatim illud detegentes,donec gradatim cõſutio cõpleatur: quod verò conſuitur,altera manu teneatur,ſtringaturq́ue perpetuò ſic procedẽdo, donec opus finiatur.quod faciendum eſt,auctore Hippocrate, [a] citò,tutò,lætè, & ſine dolore.verùm,ſi expedit, in ima parte ſpiraculum dimittatur. Acus uerò in affectibus mirach,triangulata eſſe debet.talis enim ad faciliorem penetrationem magis prona a Celſo & Albucaſi iudicatur,in groſſitie mediocris.nam ſubtiles in re dura franguntur, & craſſæ difficilis introitus, ac laborioſæ penetrationis exiſtunt.in numero,plures ſint.nam operando una tantum aut amitti, aut frangi poſſet.longitudo,ſaltem ſit unius digiti, & forma aliquantiſper curua. fili ſubſtantia ex lino ſit,ſubtilis,duplicata,& æqualis:quæ, ſi plus quàm deceat denſior fuerit, cutim proculdubio ſecabit;ſi mollior,motu ventris frangi poſſet prius,quàm uulneris extremitates coeant. Suturæ profunditas mediocris probatur. nam ſi acus in extremo cutis mittatur,profectò ſcindetur; ſi in profundo extrema ſolidari nequeunt:interuallum ergo quod ſingulis acus traiectionibus interuenit, quod ad compeſcenda pertinet ea,quæ ſubſunt,breuiſſimum eſſe poſtulat, quod uerò ad firmitudinem ipſius cutis necubi rumpatur,breuitas parum tuta eſt.Quare utriuſque uitiato exceſſu, eligenda mediocritas eſt. His omnibus denique præparatis, reſupinato homine coxis erectioribus,ubi aer ad temperiem vergat, ac repoſitis inteſtinis uulnus abdominis conſuendum eſt.Et quia opus tale multipliciter celebratur,primo quid de eo dicat Celſus audiamus, [b] in duabus acubus fila coniiciẽda,eaq́ue duabus manibus tenenda,& prius interiori membranæ ſutura inijcienda eſt ſic,vt ſiniſtra manus in dexteriore ora,dextra in ſiniſteriore a principio vulneris orſa,ab interiori parte in exteriorem acum immittat;quo fit,vt ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longe ſit,quæ retuſa eſt, ſemel utraque parte traiecta. permutandæ acus inter manus ſunt,vt ea ſit in dextra,quæ fuit in ſiniſtra, ea ueniat in ſiniſtram,quam dextra continuit; iterumq́ue eodem modo per oras immittendæ ſunt,atque ita tertio,& quarto,deinceps permutatis inter manus acubus includẽda plaga eſt.poſt hæc eadem fila,eædemq́ue acus ad cutem transferendæ;ſimiliq́; ratione ei quoque parti utraque ſutura iniicienda,ſemper ab interiori parte acubus uenientibus inter manus traiectis.dein glutinantia inijcienda,quibus etiã ſpõgiam,aut ſuccidam lanam aceto imbutam accedere debere manifeſtum eſt;impoſitis his leuiter uenter deligari debet.Galenus [c] verò triplicem ſuendi rationẽ proponit,& cum primam deſcriberet,ait,quoniam coire,coaleſcereq́ue cum peritoneo oportet abdomen,incipiendum quidem a cute eſt, atque ab externo introrſus acus inijcienda. ubi uerò tum cutem,tum rectum muſculum totum tranſierit,præterito,quod ei ſubeſt,peritoneo,per reliquum peritoneum, eam ab interno extrorſus iniicies,atque inde per reliquum abdomen tranſmittes,vbi hoc penitus tranſierit, rurſus ab externo introrſum idem abdomen eſt perforandum. Mox ubi peritoneum, quod illi quoque ſubhęret,præterieris,atque ad contrariũ ueneris,hoc quoque ab interno extrorſus perpungẽdum, vnaq́ue cum eo totum ipſi coniunctum abdomen. Deinde ab hoc rurſus incipiendum,atque id cum contrario peritoneo conſuẽdum,ac rurſus uicina quoque cute tranſmiſſa,iterũ ab ea parte acus introrſus eſt iniicienda,conſuendumq́; abdomen id cum cõtrario peritoneo,etiam inibi vicina cute tranſmiſſa. Atque hæc iterum, iterumq́ue facienda, quoad totum vulnus ſimiliter cõſuerimus:ſed quia opus hoc difficile admodum eſt,vix enim cum abdomine peritoneum coaleſcere poteſt, vtpote hoc neruoſum illud verò carnoſum eſt;præterea quomodo,niſi invalde magnis ſectionibus,hoc peregerint antiqui, imaginari non poſſumus. Secunda ſuitionis ratio à Galeno deſcripta illa eſt, quam multi celebrare ſoliti ſunt, qui quæ cognata naturæ ſunt,

a 1.Epidem.ſecti.2. Galen.14.meth.cap.13.

b Lib.7.ca.16.

c 6.meth.ca.4.

ea committunt, vtique peritoneo peritoneum, & abdomini abdomen; id in hunc modum fieri oportet, à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrsum per id tantum acum transmittere. post præteritis vtrisque peritonei labris, ex aduersa parte, ab externo introrsus, per vtrunque eius labrum acum reuocare: deinde rursus hanc reuocare, atque ab interno extrorsum per aduersum abdomen traijcere. Tertia abdominis sutura illa est, quæ ab omnibus communis, & in prōptu iudicatur, & fibulatio dicitur, in qua vno adactu, quattuor margines appræhēduntur, id est ꝑ quattuor labra acus transmittitur; vnde peritoneū intra abdomen prorsus absconditur, & in hoc tantùm a secunda variare solet. Tres hi suturæ modi describuntur pariter a Paulo & Auicenna, qui vnà cum Albucasi, secundam suēdi rationem magis approbant. Qui dissidentium partium coniunctionem, ac ora rum adductionem diuerso quodammodo assequi videtur, quem in mirach vulnerato, nullibi inueniri adhuc potuimus, sed bene in labris scissis, quæ isti leporina vocant. inquit Albucasis accipias acum, aut numerum acuum secundum quantitatem amplitudinis vulneris, deinde dimitte ab extremitate disruptionis quantitatem digiti anularis, & fige acum vnam, præter quòd intromittas in eam filum in duabus extremitatibus cutis, cum duabus extremitatibus siphac, quod est sub cute ab exterioribus, donec facias eam penetrare ad aliam partem, & hoc pacto iam aggregasti duas extremitates cutis, & duas extremitates siphac, & fiunt quattuor ordines. deinde stringe cum filo duplo in circuitu acus aliquoties a duabus partibus simul quousque sint aggregata duo labra vulneris aggregatione decenti, deinde dimitte crassitiem digiti etiam, & fige in eis acum aliam. postea stringe eam cum filo, sicut fecisti in prima acu, nec cesses facere illud cum eo quo indiges, ex acubus donec compleas constrictionem vulneris totius, & sint acus mediæ inter crassitiem & subtilitatem; quoniam subtiles ualde, carnem velociter secant, crassæ verò sunt difficilis introitus. nec figatur acus in extremo cutis, ne scindatur, & vulnus aperiatur; nec profunde, ne consolidatio prohibeatur. deinde incide extremitates acus, ne lædantur infirmi apud somnum suum, & pone in eis puluillos ex pannis ab omni parte, qui cooperiant extremitates acuum, & dimitte eos donec scias, quod vulnus iam consolidatum fuerit; & hæc species suturæ, ait Albucasis, cōuenientior est in vulneribus paruis, quando sufficit in eorum sutura acus vna, aut duæ, aut tres ad summum. Alterum suturæ modum describit de mente Galeni Albucasis, qui verè nunquam illum excogitauit, & inquit, rectificatur sutura ventris cum duabus acubus, quod est ut intromittas in eis vtrisque filum vnum, & incipe cum intromissione ex eo quod est apud te, & fac eam penetrare vsque ad latus aliud secundum eos, qui coria suunt æqualiter. Recentiorum verò aliqui talia vulnera eo modo suere consueuerunt, quo sutores caligas, aut alia indumenta cōsuunt, & simul adiungunt. Alij eo communi vtuntur modo, quo omnia, ut facci & similia suuntur. Nos autem ea sutura semper vti soliti sumus, quæ simul vno tempore quattuor extremitates, duas nempè abdominis, & duas peritonei, si eas habere possumus, aggregat; & is verè modus fibulandi est, & non ille, qui hamulis celebratur: seruamusque in hac fibulandi ratione, ut inter fibulam & fibulam unius minoris digiti distantia relinquatur. Talis postremo sit suturæ profunditas, ut tota abdominis compositio perforetur, & talis unio conseruetur, ut dictum est, ne si rumpatur, inde hernia intestinalis sequatur.

ACVVM

ACVVM IMAGINES.

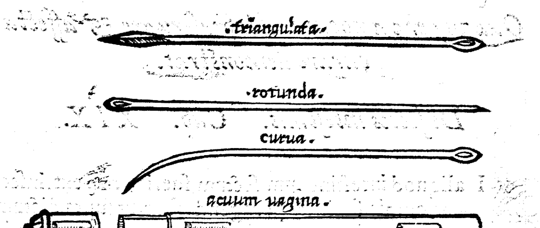

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ quomodo opportuna medicamenta extrinsecus applicanda sint, manifestat. *Cap. XVIII.*

QVAMPRIMVM abdominis sectiones æqualiter fuerint aut sutura, aut fibulis, aut uinculo duobus initijs circundato adiunctæ, medicamenta, si opus fuerit, quæ sanguinis fluxum constringant, applicentur; si vero non, quæ cruentis vulneribus accommodantur. talia a Græcis enæmata & emplastica, & a Latinis glutinantia uocantur. quorum facultas est, diuisas partes coniungere, & glutinare, qualia sunt [a] emplastra barbara, aut ea, quæ a fuluo colore cirrha, & phæa dicuntur; ea etiam, quæ ex bitumine & aceto constant, enhema barbara a medicis etiam uocitantur, ualent in exercitatis & duris corporibus; uerum si mulieri medeᵒris, puerove, aut denique corpori, quod mollis sit carnis, quod ex chalcite fit, nostri diapalmam uocant, satis idoneũ medicamentum fuerit: si uerò hęc medicamẽta non adsunt, usque ad quartam ad minus gluten albotin, siue resina terebinthina summopere probatur, præsertim si tendines, aut lacertorum extremitates lædantur. expeditque puluere aliquo fibulationem siccando a putredine præseruare; postmodum agglutinantia adhibeantur. Quod uerò inter bubones & axillas est, id totum primis diebus molli lana oleo mediocriter calido imbuta circundare solent, tale uerò si rosaceum, aut masticinum fuerit, magis prodesse poterit. deligatio etiam in his summè est necessaria, quæ uulneris fundum, & ora æqualiter contineat, ac sine dolore arctet, saniem fluere permittens, prodest quippe quod circumijcitur, neque molle nimirum sit, & algæ ritu fragile, quo uidelicet tuto cõtineat, neque rursus ita durum, ut premendo offendat; tùm uerò ipsa circunductio nec ita laxa sit, ut nihil efficiat, nec ita uehemens, ut dolorem excitet. Hoc si feceris, fueritque uulnus solum sine uitioso succo, aut aliquo fluxu, aut intemperie, aut inflammatione, aut alio quouis internorum uitio, proculdubio sanabitur: at si ob sui magnitudinem id fieri nequeat, ut disiunctæ ipsæ partes exactè ad imũ usque sibi coniungantur, uidelicet nec sutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas ualente, uel etiam sanies iam illic fuerit collecta, uel dolor quispiam adiunctus; huiusmodi uulnus ex sola partium commissione, & exiccantium applicatione agglutinari omnino non potest, quare id agendum est, quod in compositio uentris uulnere utile fore explicauimus.

[a] Scribon. descr. 207. Cels. li. 5. cap. 19. Gal. li. Katagen. Aet. li. 2. c. 14. Paul. lib. 7. cap. 17.

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ viscera a nocumentis præseruare, & affecta curare demonstrat.

De sectis intestinis. Cap. XIX.

a ¶Gal.4.meth. c.7.Rasis.7.ad Alm.ca.3.Zar.1.Theo.trac.4. cap.ult.

SI aliquod intestinorum sectum fuerit, quę extrinsecus fieri debent, omnia similiter peragenda sunt, ut supra dictum est; cæterum [a] quod attinet ad sex res non naturales, aer is probatur, qui calidus est, & siccus, uictus tenuis sit: cibaria pinguia, acuta, & flatu plena dimittantur: abstineat patiens ab omni motu, uociferatione, ira, & Venere: eligenda uerò alimenta sunt (si quidem ad cicatricem perducere, aut glutinare uulnus studeamus) tum austera, tum glutinantia, tum quæ minime rodant. Sint igitur cibaria paucæ quantitatis, & quę moderatè nutriant, ne uarij augeantur humores, & fœces multæ ac duræ procreentur. Et quia pharmaca, quę per alui eductionem corpora euacuant, conferre non uidentur, nullum quidem uerbum de eis antiqui dixere; quare purgantibus medicamentis nullus hic relictus est locus, ne excrementa in sedes affectas educantur, & ne a bile uulnus lædatur, & intestinum imbecillius reddatur: uerùm [b] sanguinis missio, cum sit uera ac generalis indicatio, in omnium uulnerum curatione, ac uniuersalis [c] humorum euacuatio, si a basilari oppositi lateris, ac in morbi initio fuerit celebrata, summopere probatur: aliqui tamen per cucurbitulas, frictiones, & extremorum ligaturas reuulsiones laudant; quod opus quantum ualere possit, sapientiori iudicio remittimus. de topicis, siue localibus medicamentis non mediocriter conducit [d] ad opus, cognoscere in qua intestinorum parte uulnus consistat. Siquidem in superioribus & gracilibus, ueluti est duodenum, ieiunum, & ileō ab epotis medicamentis præsidium petendum est, sicuti a reubarbaro infuso, luto armeno, terra samia, dragaganto, diaspermaton, & similibus, quæ ad glutinationem facere uidentur. Si verò in humilioribus & crassioribus, vt est colon, cæcum, & rectum, clystere subijcere magis conuenit: ergo [e] si inferiora patiuntur, in eis medicamenta cum argalia imponi debent, quod instrumentum Græci contenchitas, Arabes lapsedram, & Latini clysterem oricularium vocant, cum altè medicamenta conducant, ad ea, quæ in recto intestino sunt, vulnera, etiam [f] per vesicam, cui sit fistula ad finem annexa, aut injcere liquatum medicamentum tepidum licet, idque magis, quia podici propinquum est: at si in intermediis, ab utraque parte, eo quia à superiori, ac inferiori loco æqualiter sunt remota. fiat igitur clystere ex vino nigro austero, & tepido, aut solo, aut decoctionis magni centaurij, aut hyppuris, addito melle crudo, aut rosaceo. nam in affectis interioribus, si emundare volueris, quæ modicè abstergunt, vtaris. quod munus, mel non coctum cæteris præstat; olea verò, ac pinguia, omniaque acuta, & quæ dolorem inferre possent, aliena sunt. Et si aliquis dolor apparuerit, clyster injciatur ex iure intestinorum, ac pedum veruecis, in quo bullierint hordeum, folia oliuarum, minoris centaurij, & mel absque sale. Si verò vehementiori exiccatione opus fuerit, paretur decoctum ex maiori centaurio, tormentilla, pilosella, balaustijs, aloe, & myrrha lotis. neque enim fas est eiusmodi prædictis instrumentis crassiora medicamenta infundere, quamuis humidiora postulet: iccirco mediocriter sicca medicamenta, plerunque magis sunt idonea, quàm quæ liquabilia vocantur. huiusmodi verò sunt crocum, & pompholix, & aloes, & dragantum

b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. lib.2.de artic.

c ¶Gal. libr. de sang.miss. Auic. 4.1.ca.20.

d ¶Galen.6. de not.loc.aff.ca.2. 4.meth.c.7.& 5. meth.c.11.

e ¶Gal.1.de lo. aff.c.2.4. 4.meth.cap.7. 5.meth.cap.11. 6.meth.ca.1.4.

f Hipp. libr. de fistulis. Galen.5. meth.ca.7.2.ad Glau.cap. de fi nu.Paul.li.4.ca. 43.Albuc.lib.2. cap.59.& 83.

gantum,& ea quæ cephalica Græce dicuntur; in fine vero lemnia terra, aristolochia,& ireos salubre auxilium esse solent.

DE VENTRICVLO VVLNERATO. Cap. XX.

VENTRICVLI [a] siue stomachi vulnera perpetuo lethalia iudicantur; verũtamen verbum hoc lethale interdum dicitur de his, qui ex necessitate sunt morituri, aliquando de his, qui plerumque ob tale uulnus perire solent. ob id de ventriculo uulnerato aliqua datur dubitatio, cum nonnullos in eo sauciatos euasisse affirmant. [b] igitur cum uentriculus uulneratur, ex propriis signis diligenter inquiratur an leuiter, an grauiter, an utroque modo, an circa fundum, an circa os eius uulnus consistat. graue uulnus illud quippe est, cùm tota fuerit eius perforata substantia: leue, cùm vel una, uel altera tunica secta fuerit. porrò affectus primus necessario lethalis est, cũ uiscus illud neruosum ppe tui motus,& instrumentum concoctionis sit, sine qua homo viuere nequit. si verò exterior tantum tunica,& ea quidem carnosa, secta fuerit, salus interdum speranda est: interna autem, quia membranosa est, & villis rectis quàm plurimis superne deorsum tendentibus, obliquis uerò paucis intertexta, mortis maximum minatur periculum: externa carnosior villos transuersos habet, quales cõtinent duæ illæ intestinorum tunicæ. igitur, tota [c] eius substantia dissecissa perraro sanatur: quæ verò infernæ & carnosæ sunt dissecisiones, curare cum fiducia tentabimus. nã fieri potest, ut & bene cedat, non solum quòd partes hæ crassiores sunt, sed etiam quòd sanantia medicamenta facile hoc loco consistant: at quæ sunt in ore eius cõtactu duntaxat medicamentorum in transitu fruuntur, sensusque eius acumen, sanationi obstat, ac cum primum aut a medicamento, aut alimento pungitur, dolor maximus excitatur, ex quo & inflammatio sequi potest. Quomodocunque [d] igitur uentriculus fuerit vulneratus, ab omnibus acribus,& cibis,& potibus abstinere oportet, sed utatur cibariis, ac medicinis lenientibus ac mollibus, vtpote sorbitionibus sine oleo, aut pinguedine,& his, quæ ex amilo, terra samia, lemnia sphragide, lacte cocto, vel quæ melle paucissimo conficiuntur: cibi sint euchymi, & coctu faciles, sed victus tenuis instituatur,& flatuosa, acuta, & mordicantia omnia tum intrinsecus, tum extrinsecus remoueantur. ob id patientibus chondrum exhiberi solet, oriza pariter,& panicum in aqua semel chalybeata decoctũ, aut vbi radices consolidæ, aut sumach, aut myrti, aut rubi summitates, aut pimpinella, quæ mirabilis est, bullierint. Sed quia hæc & nauseam,& uomitum concitant, ea exhibere non audemus, at primis diebus panatellam tantum ex pane loto in iure turturum, aut palumborum decoctam, aut in sola aqua chalybeata cum saccharo: verùm cum inflammationis suspitio præterierit, caro aliqua concedatur, uitulorum nempe, aut hædorum ventres, ut ait Auicenna, [e] aceto conditos; & hoc forsitan, quia dictum est a Galeno, [f] communis omnium internarum partium indicatio est, vt ea eligantur, quæ animalis naturæ maximè sunt familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta. Siquidem ab eo [g] dictum est, quale est unumquodque membrum, tali ipsum nutriri alimento oportet. hinc est quòd Rasis, [h] & Auicenna [i] his, qui cerebri uulnere affliguntur, assata gallinarum cerebella concedebãt: & huius nutrimenti rationem assignans Auerroes [k] dicit, cibaria, & medicinæ confortatiuæ illæ sunt, quæ complexioni membri in tota substantia assimilantur: quare quodlibet membrum comesum comedentis simile cõfortat & nutrit. Princeps tamen de cerebris aliam reperiri opinionem in fracta caluaria confitetur: neque nos ausi sumus uulnerato cerebro, patientes cerebris, ob nimiam eorum humiditatem,& quia uomitum commouent, nutrire. pariter nec animalium uiscera uen-

a ¶ Hipp. lib. 1. de morbis. li. de Coac. præno. 6. Aphorif. 18. 24. Cels. lib. 5. c. 26.

b ¶ Gal. 6. Aph. com. 18. Albuc. lib. 2. c. 87.

c ¶ Gal. 6. meth. cap. 4.

d ¶ Aet. libro. 9. cap. 17. Paul. li. 3. c. 37.

e ¶ 1. 3 tr. 4. ca. 14.

f ¶ 4. meth. c 7.

g ¶ 6. de usu par.

h ¶ 6. ad Alm. ca. ult. & 15. Cõtinentis.

i ¶ 1. 3 tr. 2. c. 26 4. 4. tr 1. c. ult.

K ¶ 5. Collig. c. 19.

triculo uulnerato exhibemus,sed bene montanas aues assatas, addita cydoniorũ miua.uinum uerò,si expedit,nulla existente febre nigrum,stipticum, & pauciferũ dari potest,aut eius loco uino cydoniorum cũ aqua chalybeata uti licet:&, si corporis plethora aliqua apparuerit,uena secãda est;si autem cacochymia,bilis præsertim,corpus sola casia fistula,quæ ab Auicenna [a] probatur,euacuetur. uerùm, quia tale medicamentum,flatum,& tormina gignit,huic nonnulli diacatoliconẽ aut radicem barbaram in minutissimum puluerem redactam adiungunt:nos uerò huiusmodi corpora,medicinis per os sumptis,nunquàm purgare ausi sumus, sed clysteribus,suppositoriis,& a longinquis partibus leuibus frictionibus: serapium summo mane exhibemus,myrtinum quippe & rosaceum decocto centaurii, consolidæ,& æquiseti liquatum,cui sæpe addimus scrup.ij. trochiscorum de Karabe, aut de spodio,aut de reubarbaro, aut terram ipsam sigillatã. nec ab re est sæpius per diem,aut diacitonitem sine aromatibus aut diadragantum,aut saccharum ro satum assumere.mastix uerò secundum omnem modum, his uulneribus suffragatur.Et quia omni ingenio uulneris conglutinatio tentanda est,quæ ui agglutinandi prædita sunt,crebrò assumantur.ex quibus electuarium de seminibus,siue diaspermaton ad pondus drag.unius aliquo decocto solutum,uel radicis maioris cẽtaurij,quam isti consolidam uocant,aut betonicæ,aut pentaphyllonis, a nõnullis excellentissimis medicis commendatur;præsertim horas quatuor mane,uesperi, ante cibi assumptionem.uulnus uerò exterius,si amplum fuerit,suatur;quod raro contingit.nam uulnera huiuscemodi ferè semper ab acuto telo causari solent.aut in principio,si expedit,regantur therebinthina lota actu calida,aut perpetuo unguento nostro sancto,cui cætera medicamenta cedere debent. interea totus uenter,dorsum,& inguina oleo rosato completo,masticino,& camomillino inungãtur,& si occasio datur, incarnetur uulnus emplastro barbaro, aut basilicone.postremo cerato ex chalcitide sigilletur.Ventriculi uerò uulnus naturę dimittatur, &,si amplum fuerit,si potest,ut de intestinis dictum est,consuatur;per os autẽ agglutinantia assumantur, & extrinsecus iniectorio imponatur lotio ex uino nigro austero decoctionis equiseti,rosis,palmulis,minoris centaurii,& melle ant zulapio rosato.Sed sententia nostra affirmamus,melius esse potenti naturæ omnia cõmittere,quæ id facit interdum,quod Medico impossibile est.

a ¶13.3.tr.4.c.14.

DE IECORE LAESO, Cap. XXI.

SEDES [a] quàm plurimæ in humanis corporibus reperiũtur,quæ cum morbo in soluta continuitate affliguntur,earum nocumenta magna sunt & pereunt secundum plerunque,interdum uero nõ,sed raro.inter quas Iecur, siue Hepar enumeratur. fieri enim potest, ut cum leue in eo uulnus occurrat,saluetur : sed cum uas aliquod notabile in eo sectum fuerit, nulla salutis spes remanet, sicuti corde affecto,ubi nulla speratur salus,quòd ex nutritionis defectu languet, & moritur.Hepatis [b] uerò non solum profundum uulnus in eius fibris factũ,sed etiam fibram abscissam sanatam fuisse nonnulli affirmant: attamen si in eo uulnus aliquod illatum alicuius magnitudinis,aut profunditatis extiterit,aut uena, quæ in eius gibbo originem trahit,caua,magna, & chilis dicta secatur, aut ea, quæ in eius cauo committitur,uena portæ nuncupata inciditur,aut ramus eorum quidã, quorum repletur iecur ob largam eorum sanguinis effusionẽ, priusquàm uulnus agglutinetur, æger necessariò moritur, idque magis quia ob alimenti inopiam cor patitur, & sic tandem perit animans, sed non illicò interdum, cum per longa temporum spatia in huiusmodi affectibus vita protrahi possit. Sæpius quidem breui temporis interuallo, ex iecoris percussione multi occumbunt.nam,vt refert Hippocrates, [c] cuidam Astili, percusso iecore, statim color cadauerum

a ¶Auic. 14. 3. tr.3.c.20.4.4.tr.2.cap.4.

b ¶ Gal.6. Aph. com.18. Paul.li.6.c.88. Auic.4.4.c.2.10

c ¶5.de morbis popul.

se se

se se sparsit, oculi introcesserunt, molestia, difficultas ferendi, ac æstuatio consecuta est, & eadem die vitam cum morte commutauit. Alter puer à Mulo in Hepate percussus, quarta die mortuus est. Spiritum densum habebat, nec quicquam intelligebat, ac febre cruciabatur: ob id cum grauiter iecur læditur, qui sic affecti sunt prognosticis, ac presbyteris relinquantur, cum cæterarum omnium hæc affectio periculosissima sit, & modica omnino ægris sit spes salutis, & morbus hic a Medicis [a] lethalis iudicetur; attamen leui existente læsione, ex qua non magna sanguinis copia egressa fuerit, aut aliquis alius ichor non multum effluxerit, eius sanationem tentare oportet: in primis uerò tenuissima adhibeatur diæta, ne sanguinis multitudo augeatur, & ea commendantur, quæ agglutinandi vim habent; ob id chondrum, aut oriza, aut hordeum in iure pedum hædi, aut parui uituli decoquantur, additis foliis boraginis, lupulorum, intybi, & plantaginis; aut fiat panatella in iure tali: oua verò, carnes, & lacticinia primis diebus, aut donec inflammationis omnis suspicio præterierit, dimittantur. uinum pariter. aquam enim potare conuenit, in qua bullierint coriandri, iuiubæ, & cichorium; aut saltem ea sit, in qua ignitus chalybs ter, aut quater fuerit extinctus, addito serapio rosaceo ex rosis siccis, aut saccharo rosato. Secetur vena, potissimum iecoraria, oppositi lateris, a qua, virium robore apparente, bis, terque sanguis paulatim, & interpolatè detrahendus; aut fiat leuis euacuatio cassia, aut diacatolicone, & rha barbaro. syrupus quotidie summo mane exhibeatur, veluti ille de rosis siccis, de lupulis, aut de cichorio cum radice barbara, liquatus cum decocto hepaticæ, consolidæ, caudæ equinæ, aut betonicæ. Si autem vulneratus saltem alternis diebus ventris beneficium, & alui expurgationem non nouerit, ei clyster imponatur, ex decocto maioris centaurij, consolidæ, & equiseti, addito saccharo rosato, oleo myrtino, & rhodino, & parum quid electuarij diacatoliconis diuersiones a longinquis partibus probantur, nempe leuibus frictionibus, cucurbitulis, aut ligaturis: iram, clamores, nimium motum, coitum, & unamquanque causam, quæ sanguinem alterare possint, fugiat patiens. verum, si aliqua insignis apparuerit indigentia, caro auium montanarum, aut hepata paruorum animalium, & vinum nigrum clarum, oligophorum dari potest. Et quia ea, quæ confortant, ac huius visceris solutiones agglutinant, per os offerri possunt, confectiones in rotulis ex spodio, gummi arabico asso, rhabarbaro, dragaganto, balaustiis, terra sigillata, & boloarmeno cum saccharo parari solent, quæ mane, & sero patienti exhiberi possunt: rha ponticum pariter, & rhabarbarum in minutum puluerem redactum vsque ad scrup. ij. cum decocto arnoglossæ, aut pentaphylonis secundum omnem modum, optimum præsidium est. probantur trochisci summo mane, usque ad drag. j. de spodio, de reubarbaro, & de rosis cum spodio soluti in decocto centaurij, intybi, & equiseti: Vulnus verò hypochondrij, aut abdominis, si in eo sanguinis hæmorrhagia apparuerit, primo medicinis sanguinem sistentibus regatur: deinde aut terebinthina actu calida, aut vnguento nostro sancto, ab initio vsque ad vulneris sigillationem regatur: aut, si licet, transacta quarta, ipsi terebinthinæ addatur bolus armenus, & mumia: postremo masticen, thuris mannam, & dragagantum admiscere licet. partes verò vulneri coadiacentes, inguinaque, subascelia, ac spina oleo rosaceo, masticino, ac de citoniis vnà cum sandalis albis, & rubeis, ac eboris ramentis, & intybi domestici seminibus minutissimè tritis cum pauca cera, sub linimenti forma inungantur. porrò, si expedit, vt medicamentum exterius impositum fibras hepatis vulneratas attingat, nec magna sanguinis quantitas effertur, illud quidem formetur, quod sectas fibras constringat, & agglutinet, quale est hoc, Recip. succi equiseti, pentaphylonis, pilosellæ, polygonij an. mannæ thuris, mumiæ electæ, reubarbari optimi, radicum maioris centaurij, sanguinis draconis ex lacryma an. q. s. pro collyrio, quod per se, si uulnus amplum fuerit, aut

[a] ¶Hipp. li. 1. de morbis. libr. de Coac. prænot. lib. 1. Epidemiarū. 6. Aphor. 18. Cels. li. 5. ca. 26. Aet. lib. 10. c. 5. Pau. li. 6. c. 88. Auic. 14. 3. tr. 3. c. 21. 4. 4. c. 2.

per iniectorium usque ad iecur bis, terque in die iniiciatur. Amplum uulnus in sui debet, dimisso in decliui situ orificio, ut superfluitates perpetuò expurgari possint. supra uulnus uerò aut barbarum, aut calcideum medicamentum, aut illud celebre ex chalcitide adhibeatur.

DE LIENE AFFECTO, Cap. XXII.

SI Lien, siue splen vulneretur, maiori cum fiducia curationem aggredimur, atque magis si vulnus intimè non transierit. nam sima huius visceris pars, multarum arteriarum, ac magnarum venarum plantationes continet, ob id si vulnere affligitur, nulla redemptionis spes remanere solet: cum verò leuiter in superficie læditur, eædem requiruntur curatiuæ indicationes tum in victus regimine, tum in localium medicamentorum applicatione, vt de Iecore expositum est: verùm vtroque uiscere læso diligentia summa adhibenda est, ne ex calidorum, ac stipticorum medicaminum qualitate humidiores substantiæ discutiantur, & crassiores exiccentur, cum ambo hæc membra parata sint, in scirrhum facillimè conuerti.

DE RENIEVS IISIS, Cap. XXIII.

CVm [a] ferro renes inciduntur, difficilis curatio fit, imò [b] moritur ille, cuius renes disrumpuntur. verùm minoris timoris sunt, quàm uulnera Vesicæ, aut locorum neruosorum. Cum igitur tale uulnus occurrit exterius curatur indicationibus superius enarratis, secundũ tẽporis opportunitatẽ: interius [c] uerò instituto uictus regimine, potissimũ qđ in hac, & uesicæ curatione est, r. quiritur humorũ adęquatio iudicatur, q̃ interdũ fit p̱ uenæ sectionẽ copiosam aut p̱ subtiliũ, ac tenuium humorũ solutionem, sine [d] subita euacuatione: ob id probatur manna, cassia, rha barbarum, & syrupus rosatus solutiuus. Si uerò crudorum humorum copia apparuerit, vomitus melior est, quo renum uulnera curantur. nã abstergit, euacuat, & fluxiones reuellit, cæteræ uero humiditates æquationẽ quærunt, solo seri caprini lactis stillaticio liquore, aut decocto iuiubarum, & sebesten, uel lacte seminum frigidorum maiorum: aliqui trochiscos de alicacabo aqua hippuris solutos probare uidentur. postremo [e] consolidationem sperantes, amilum, dragagantum, & frigidas gummas patientibus exhibent, quos in mollissimo lecto decumbere iubent, ac tenuissima uti diæta præcipiunt. non tamen ad multos dies diæta extendatur. nam urinæ puriores & acriores per inediam redditæ, uehementissimos morsus procreant; ob id in morbi initio, sorbitionibus tenuibus morsus omnes lenientibus uti expedit. inde uictus sit boni chymi, ut puta ex carnibus auium nemoralium assatis, ouis sorbilibus, chondro, oriza, & panatella, atque interim acetosa, acuta, salsa, & dulcia, ac omnia aperientia, & diuretica id est, quæ urinam ciere solent, dimittantur: minor faciendus est omnis potus, præsertim aquæ ob lotij copiam. quiescat patiens in silentioque uitam ducat, nam methodus curandorum uulnerum renum, quies est. porrò, si decet, per clysterem decoctum maluæ, & equiseti cum ptisana, & rhodomelle infundendum, ut saltem alternis diebus materiæ, quæ in uijs communibus reperiuntur, per secessum expurgentur. cæterùm non multa copia infundatur, ne uisceribus nimis repletis renes comprimantur. Si autem secti renes sanguinis profluuio laborabunt, uenam cubiti secare conuenit, sanguinis detractione repetita, & medicamenta, quę ad sanguinis sputum, & quæ ad ipsius profluuia describuntur, in renibus, & uesica sanguinem fundentibus per syringam iniiciantur; quod prę clare facit simphiti radix, & tra-

a ¶Cels. li. 5. ca. 26. Zoa. 2. theo. tr. 2. c. 7.

b ¶Auic. 18. tr. 2. c. 10.

c ¶Auic. 18. 3. tr. 2. c. 22.

d ¶Act. li. 11. c. 16.

e ¶Hipp. lib. 2. de morbis. Cels. li. 4. c. 10.

& tragacantum uino maceratam, aut polygonij, & plantaginis succus cum posca, aut succus foliorum porri, & plantaginis, qui omnia superat medicamenta: exterius cataplasma adhibeatur ex palmulis, pane siligineo, acatia, hipocistide, & uino astringente decoctis. concretus interdum in uesica sanguis adeò deprehenditur, quod post illum urina subitò cohibetur, & fibræ quædam sanguineæ, aut humiditates quædam cruentæ paulatim percolant; quare cum urina suppressa est, pectinis ac suminis partes oleo è scorpionibus, amygdalarum amararum, irino, & è capparibus inungantur. & si hæc non iuuant, fiant decocta ex maluis, parietaria, saxifragia, agrimonia, & citrach in uino albo, aut ex his cum passo, aut oximellite fiat cataplasma. Potui etiam datur præsertim renibus, aut poris vreteribus repletis decoctum eritrodani, polytrichi, scolopendriæ, & citrach cum syrupo capilli Veneris, aut bizantino. verumtamen horum vsum, quoad possumus fugiamus; sed tantum vrgente necessitate usui seruentur. Siquidem urinam uiriliter prouocant, & quæ relaxant administranda minimè sunt, sed quæ exiccando corroborant a medicis probantur. nos verò cuidam militi Feltrensi uno duntaxat rene vulnerato quotidiè dedimus drag. j. optimæ terræ sigillatæ cum unc. j. terebinthi cyprij, & parum post cyathum paruum optimi albi vini montani, & ferè statim uinum à uulnere emanabat odoratum, sed aliquantisper tinctum, exterius verò cõtinuo unguẽtum nostrum Sanctum applicauimus, cuius compositionem ac operãdi modum in tertia indicatione descripsimus, capite de Thoracis vulneribus; & breui tẽporis spatio fuit ille sanitati restitutus.

DE SAVCIATA VESICA. Cap. XXIIII.

CVM [a] vesica, quæ vrinæ receptaculum est, præciditur, eius partes sectę nequaquam coire possunt, ob id quia membrum neruosum est, frigidum, siccum, & exangue, & nerui [b] secti neque coalescunt, neque augentur, & eorum [c] uulnera pessima, ac omni timore plena esse solent. Intestinum hoc perpetuò mouetur, ac humiditate acuta, acri, baurachina, & mordaci ferè semper repletum videtur, quare [d] necessario ille, cui vesica disrumpitur, moritur. Ergo [e] de vesica funditus secta nihil plus dicere expedit, quæ pariter, quamuis nonnulli aliter credant, consui nequit; nam ex acus punctura conuellitur, aut ab aere frigido alterata corrumpitur, ut illi euenit, qui super frigidum lapidem sedere solebat, aut piscatori, qui in frigidis aquis diu degebat. Si autem eius collum, id est, carnosior pars, quam Latini ceruicem vocant, vulneratur, non ita imminet periculum, nam affectum similem præcipue his, quibus calculi extrahuntur, sanari videmus. In hac igitur curatione indicationes illæ in renibus uulneratis expositæ ad vnguem seruari debent: pharmaca verò purgantia per os sumpta, item ea quæ vrinam ciere possunt, exhibenda non sunt, ne materiæ multæ, ac succi mali ad renes, & vesicam deducantur. Diæta itaque tenuissima sit, à nimio potu, & humidorum usu caueatur, uinum dimittatur, sed aqua coriandrata cum vino, aut miua cidoniorum, vel syrupo myrtino, aut saccharo rosato usui seruetur. Vulnus exterius regatur terebinthina cum tertia parte olei hypericonis, ac desuper barbarum, aut argideum, aut illud vsitatum, ex chalcitide, aut nostrum sanctum adhibeatur; nam, ut partes simul citissimè coeant, studere operepræcium est; multum enim vrina ad hoc conducit; ergo si absque lichinij impositione opus perfici posset, id melius esse omnino iudicatur; in cæteris ea opportuna sunt, quæ in supradictis carnosis uulneribus commemorata fuere. per meatum vero vrinarium decoctum aliquod inijci potest, potissimum cum syringa, quale est hoc. Recip. hordei, rosarum, centaurii minoris an. m. s. uini nigri optimi q. s. pro decocto, cui in fine adduntur rhodomellis vnc. ij. coletur, & utere. Et si maiori eges exiccatione,

a ¶Hipp. li. 1. de morbis. 6. Aph. 18. Cels. li. 6. cap. de uul. insa. Auic. 4. 4. c. 2.
b ¶Hipp. lib. 1. de morbis. libr. de Coac. prano. 6. Aph. 19. Arist. 1. de hist. anim. c. 13. Cels. li. 5. c. 26. Gal. 1. de semi. cap. 8. Auic. 4. 4. c. 2.
c ¶Gal. 5. Aph. com. 66.
d ¶Auic 19. 3. tr. 1. ca. 1.
e Gal. 6. Apho. com. 18.

Recip.

Recip. radicum consolidæ, maioris centaurij, foliorum oliuæ, myrtillorum an. m.s.amili vnc.j.s.aquæ chalybeatæ q.s.pro decocto, & addito melle rosaceo vsui serua. Si verò aliqua aderit mordicatio, tollatur sero caprino chalybeato, aut pompholige lota,lacte caprino soluta, aut trochiscis de terra samia, aut de halicacabo,aqua consolidæ liquatis. omnia hæc,& quæ in utero ponuntur, actu tepida esse debent, & flatum non gignant nam frigida quęuis his uisceribus aduersantur, ac sunt inimica.

DE VTERO PERFORATO. Cap. XXV.

a ¶Gal.6. de lo. aff.cap.5. Aet.li.16.ca.88.

b ¶Lib. de genitura.

c ¶Gal.5.meth. cap.7.

d ¶Hipp.lib.de lege. Gal.lib. ar. par. med.cap.87. Auic.4. 1.cap.

e ¶Hipp.6. Epidem.sect.2.

SI uterus [a] siue matrix fuerit uulnerata,quod rarò contingit,indicia sumuntur a loco læso: nam in fundo ventris inter uesicam, & rectum intestinum sita est:& ab exeuntibus.nam per sinum muliebrem,& sanguis & ichor emanat;à dolore,qui eam partem,& inguina,& fœmora,& dorsum molestat; à syncopa siue animi deliquio,ob eius cum ventriculo consortium: a febre,affinitatę cordis:ex alienatione ob nimiam cum cerebro insertam alligationem. unde dicebat Hippocrates, [b] maximam seminis partem a capite procidere; & quòd hi, quorum auriculares venæ sectæ fuerint, a medicis aliuidegi quidez, somni, & apoplecticæ dictæ,infœcundi redduntur. Eius uulnus lethale admodum iudicatur iisdem rationibus,ut Capite de Vesica dictum est. Curantur hi affectus optimo, ac tenuissimo uictu, sanguinis missione, præsertim à vena iecoraria, & syrupis humorum acuitates contemperantibus,ac aliis similibus indicationibus, vt supra in cura diuersarum internarum passionum explicauimus. Abdominis uulnus primis diebus medicamento ex terebinthina,oui luteo, rhodino, & croco regatur: circumuicina verò loca oleo rosaceo completo,e semine lini, & e matricaria foueantur.postremo huic medicamento parum thuris,masticis,dragaganti, & ceræ addi solet, & sic sarcoticum uulnus fit, & carne replebitur: situs vero, ac iacendi modus talis sit,ne intestina vterum comprimant: interius, [c] si decet,ea imponantur,quæ ualde exiccant,sicut pompholix,aloes,anethum ustum, carta combusta, bolus armenus, crocus,& similia succo pimpinellæ, aut consolidæ, aut agrimoniæ liquata, in linimenti, siue collyrij formam redacta. hæc recto syphone, siue cathetere, aut uterino clystere, quod Græci metrenchitas vocant, imponi possunt: si vero abstersio aliqua conuenerit,fiat cum uino nigro, mellito, aut sero caprino, aut rosaceo melle:maxima pars curationis omnium uiscerum uulneratorum ipsi naturæ,quæ Dei filia,ac mundi anima est,committatur. nam [d] omnium illa opifex est, medicus uero eius minister. ipsa [e] enim non edocta, & nullo magistro usa, ea, quibus opus est, facit, quod præter spem mirifice in bonum conuertitur.

DE TESTIBVS VVLNERATIS. Cap. XXVI.

SI testes uulnerantur,optimo egent regimine,tum in uictus ratione,tum in topicorum applicatione,ut in similibus passionibus superius ad plenum explicauimus. Et quia hæ partes maximo sensu pręditæ sunt,maxima cura adhibenda est,ne aut dolore,aut inflammatione uexentur. Igitur pręmissa uniuersali euacuatione, nempe sanguinem mittendo,usus terebinthinę lotę addito hypericonis oleo summopere probatur: & si amplum uulnus fuerit, commodè suatur,orificium in ima parte dimittendo, ut superfluitates possint perpetuò expurgari, partes circunferentes unguento rosato Mesue inungantur, aut oleo rosato

comple-

completo,& masticino;inde uulnus abstergatur syrupo aut melle rosaceo.postremo basilicone aut regale medicamento incarnetur, & palmulato, aut cerato de minio ad cicatricem perducatur: quæ in scroto aut oseo occurrunt, uulnera his medijs facillimè ad sanitatem perducuntur. Hæc pauca ad Dei omnipotentis laudem,amicorum satisfactionem,& uulneratorum utilitatem in unum redegimus,non equidem quod aliàs a peritioribus dicta non sint,nec ob librorum penuriam,sed ut sub breui epilogo,quæ sparsim,ac in diuersis uoluminibus ab antiquis enarrata fuere,redigantur.

Si quis ergo imposterum æque studiosus,ac ueritatis uehemens amator, ueriorem doctrinam,ac tutius experimentum practicando nouerit, ubi bis terve usus, expertusque sit,non temere ac subito occulte suam proferat sententiam,sed eam in medium apertè ad laudem omnipotentis Dei, ac languentium salutem,adducere non pigeat.

CHI-

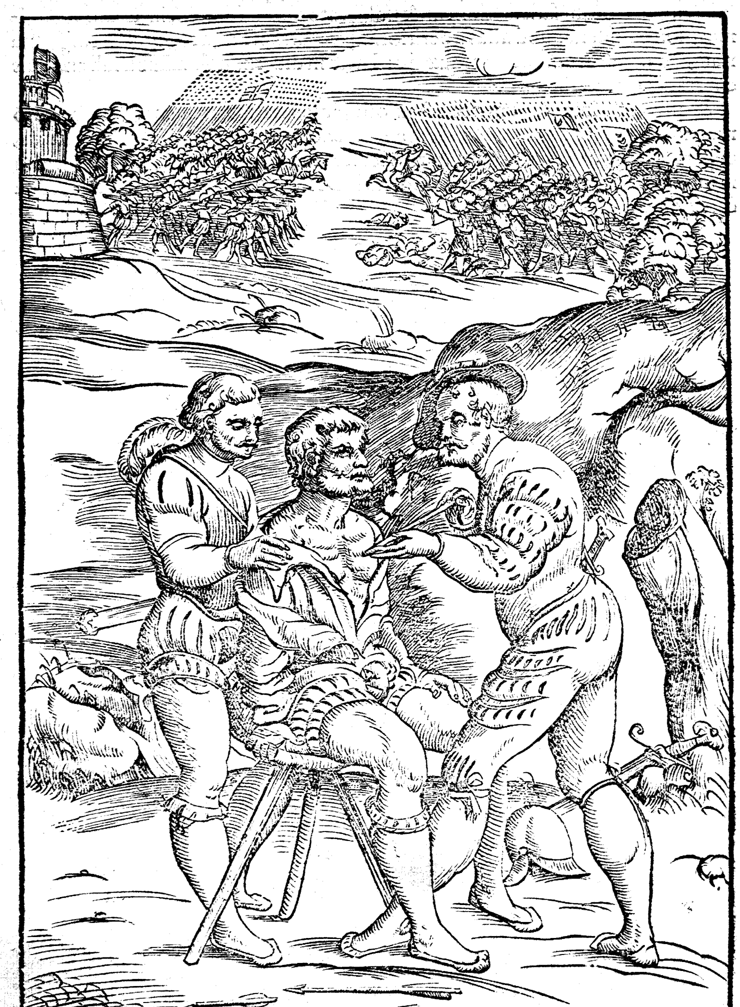

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Sextus.

DE SAGITTARVM EXTRACTIOne. Cap. I.

HVMANA corpora,iniuriis exterioribus obnoxia, a telo acuto sæpe affliguntur;nempe sagitta,gladio,aut lancea. interdum a rotundo seu alterius formæ instrumento, nimirum lacerante, aut contundēte, veluti a globulo,siue plumbea glande,dum a Ferētariis,& tormento aliquo fulminante,magno impetu, ac fulminis instar,eijcitur,& in corpore residet;idcirco,quia hi omnes affectus,non leuis momenti sunt,diligentem ac expertum operatorem & medicum multis aliis præstantiorem,potissimum his temporibus,& in bello, & extra bellū exposcunt.verùm,& si quāplurima de hac operatione in nostris chirurgicis enarrationibus explicauimus:hic tamen Celso,Paulo,& Albucasi,fautoribus, in genere, de telis acutis è corpore extrahendis, hæc pauca memoriæ prodire decreuimus.Siquis ergo tela simplicia,aut diuersarum formarum, spiculatasque sagittas, aut glandes,cęteraq; corpori humano infixa,ac inhęrentia ex arte & solertia quadam ac sponte aut inuito detrahere,& reuellere cupit,scopi quatuor ab eo præcipue considerandi sunt.quorum primus,telorum materia,ac forma est: secundus, affectæ sedis natura,compositio,situs,& officium:Tertius,instrumenta, aliave ingenia:quibus hæc omnia extrahi possunt.Quartus,curandi methodus,ac cætera, quæ ad topica,idest localia medicamenta pertinere uidentur. Tela omnia, quæ ventribus illata intus hæserunt,magno negotio,ac non minimo cum timore sępe eiiciuntur,suntque difficultates quædam ex generibus eorum.quædam ex his sedibus,in quas illa penetrarunt,& quędam ex forma instrumentorum.unde sequitur,quod interdum euulsione seu attractione, interdum propulsione sit vtendū, sumpta indicatione ab ipsorum telorum generibus,& differētiis,postmodum ab ipsis sedibus affectis.vltimo a symptomatum natura,& quantitate.porrò telorum differentiæ,Celso authore, ab eorū materia,figura,magnitudine,numero, habitu,& viribus, sumūtur. Materia,quatenus ferrea,plumbea,stānea,ænea, lapidea, aut altero metalli genere,aut ossea,aut cornea,aut arundinea,aut lignea,sunt: Figura,quatenus acuta,lata,sphærica,triangulata,angulosa,axillata,barbulata,spiculata,aut cuspidata,ac cuspidatarū, hæ cuspides posteriora spectantes, habent, quæ dum extrahuntur,contra defiguntur:illa in anteriora,ut propulsata,idem faciant.quædam obuersas cuspides tenent,fulminis instar,vt dū ipsa trahuntur,propelluntur que,in obiecta infigantur:Magnitudine,quatenus alia magna,alia parua,alia longiora,alia breuiora,existunt:Numero,quatenus unum,aut plura sunt: Habitu,quatenus aliqua ligno firmiter infixa manent, aliave negligentius, ut in extrahendo separata intus resideāt:Viribus, quatenus aliqua veneno tincta ac delinita,quædam uerò quatenus ueneno careant.Hæc igitur sunt telorum discrimina,quæ a medico vulnerario,aliis præstantiore, accuratè perpetuò consideratur. Vt uerò hæc historia sensatè dignoscatur,expedit telorum aliquas imagines delineare,

lineare, ac sagittarum varias formas describere, quarum aliquæ simpliciores sunt, & caudæ eorum duobus modis parantur. quorum vnus cauus est. in quem hastilis acuitas extrema, ingredi possit, Alter cuspidatus, ut in hastilis cauitate inseri va leat. Primus ab Auicenna zugi cannulatum, secundus zugi cauda tum nũcupatur. & quia hę imbecilliores, & minoris laboris sunt, ac utrobique commodius extrahuntur, alijs præponantur. acutę sunt. & sic formari solent.

ACVTAE.

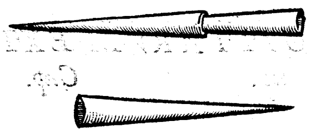

In secundo simplicium sagittarum genere, latę sagittę reponuntur, quę planę & ęquales sunt, & facile in corpus conduntur, ac altissime insedũt, & sępe alia par te, quàm qua veniunt educendę sunt, si prope cutem extiterint. earum forma talis est.

LATAE.

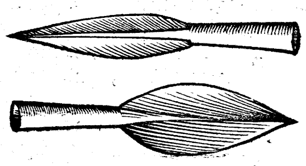

In veteri militia, ac his temporibus, Cretę pręsertim, ac apud Scythas, sagittarum cuspides triangulati formantur, ut extracti, maius inferant nocumentum. formas eorum hic subijcimus:

TRIANGVLATAE.

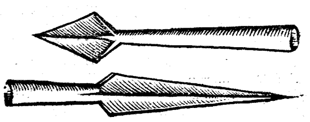

Venetiis ac alibi, non belli ratione, sed exercitij, & voluptatis, aliquę parã tur sagittę: quarum extremitas sine cuspide, aut acie. breuis & rotunda est, vt in his figuris videre licet.

ROTVNDAE.

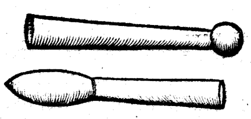

Alia sagittę forma plurimis angulis munita, inter antiqua tela reperitur. quæ quia plurimis alis circundatur, telum angulosum dicitur. sic facta est.

ANGV-

ANGVLOSAE.

Eodem modo nonnullę sagittę duobus spiculis circundatę parantur, quę retro euolutę, in extrahendo maiorem noxam inferant. ut per has imagines facillime apprehenditur.

SPICVLATAE.

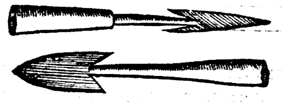

Qvandam sagittę effigiem sane propriis oculis conspeximus, secus verò nō credidissemus. Sed potius telum excogitatum opinati fuissemus. hęc multis retro spectantibus alis siue barbulis induitur. & ob id barbulata sagitta dicitur. hoc modo est eius fabrica.

BARBVLATA.

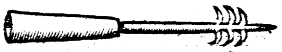

Apvd Parthos, & Indos quoddam sagittę genus reperitur, quod spiculis uariis, ac uario modo procedentibus euoluitur; nempe aut retro, aut anterius, aut utroque modo spectantibus. ut his characteribus facile demonstratur.

CVSPIDATA ANTERIVS.

CVSPIDATA POSTERIVS.

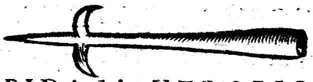

CVSPIDATA VTROBIQVE.

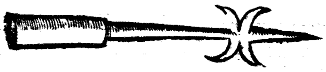

Alteram adhuc sagittæ formam vidimus, quæ ob sui magnitudinem potius ballistæ quàm arcui conuenire opinamur, Lunæ, aut Falcis imaginem præsefert. ut in hac intueri licet.

LVNATAE.

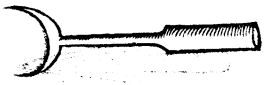

Formantvr sagittæ duarum partium, quarum una interius torculata est, altera verò exterius, ut dum euelluntur, earum cuspis abscondita intime, remaneat, hæ imagines eas ostendunt.

TORCVLATAE.

Sagittae etiam duarum partium sine torculo parantur, quarum una alteram ingreditur. cumque acuta cuspis anterior, profunde penetrauerit, posteriori parte euulsa, ea quæ remanserit, in membris residere necesse est. sic parari solent.

DVPLICATAE.

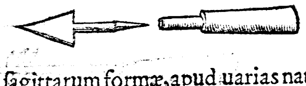

Qvamplvrimae aliæ sagittarum formæ, apud uarias nationes & sub diuerso celo parantur, quas nunc dimittere intendimus, cum satis de eis narratum sit. communiter tamen hoc modo fabricantur, & arcu, aut ballista eiaculantur.

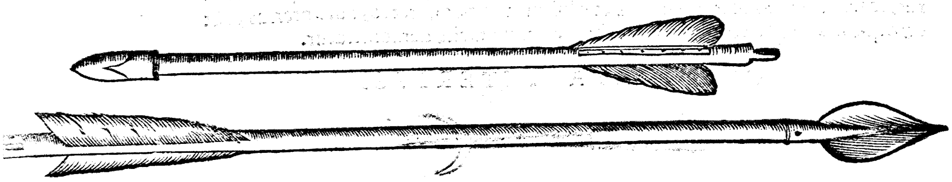

DE AFFECTIS SEDIBVS, MODO operandi, ac instrumentis ad opus idoneis. Cap. II.

Redevntes ad rem nostram, dicimus, sedes etiam, in quas sagittæ penetrarunt, vario modo se habere. nam aut altè telum insedit, vel in summo duntaxat, uel admodum circa medium infixum est. Si in summa carne impactum fuerit, magnas uenas aut arterias, aut artus, aut ossa, aut spinam nequaq̃ læserit. Si verò circa medium, sæpe affectum formidabilem imprimit. Sed si alte conducitur,

tur,certe aut aliquod nobilium, & internorum membrorum ſauciauit, aut ſolum penetrans erit:porrò officialia ac primaria membra aliquo modo ſecta, propriis indicijs,vt ſupra libro quarto,& quinto explicauimus,dignoſcuntur. Ex quibus denique eorum habitudo,compoſitio,officium,& ſitus pernotatur, ac tādē mors plerique ſubſequitur. Inſtrumenta quoque ad ſagittarum extractionem idonea,& accommodata,differunt.nam aut manibus tantum,aut alicuius inſtrumenti auxilio opus perficitur,aut attrahentibus præſidiis,quod rarò in his operationibus videri ſolet,id conſequitur,aut ſignis,verbis,uel incantationibus, quod fieri nunquàm uidimus, nec credimus, opus abſoluitur. Modi pariter ad hoc peragendum condecentes uariant,pro ut læſæ ſedis ſitus,& compoſitio, ac ſagittæ forma,magnitudove exigit;idcircò ſi in ſumma pectoris aut ſuminis parte,ſagitta impacta tantum fuerit,nil melius quidem,quàm,qua venit, cito manibus eam euellere. Similiter agendum eſt,ſi tantum in cauam partem peruenerit.Scito tamen,nihil difficilius,periculoſiusque ad extrahendum quàm ſagittarum ſpicula,præſertim axillis aut barbulis,ſiue hamulis vtrinque hiſpidata,& cuſpidata. porrò ſi telum qualecunque fuerit, in conſpectu venit, & commode eximi poteſt, protinus extrahatur. Siquidem ea,quæ præter naturam ſunt, confeſtim auferēda eſſe Hippocrates & Galenus cenſuerunt,ne ægrum in grauius periculum ducant. ſi tamen ſiue iactura,& magno dolore,educi ualeamus.quo facto, aduertendum ne ſanguinis fiat non leuis aliqua hæmorrhagia,aut patientis uires tollantur. Siſtatur ergo eo modo,de quo ſæpe ſermo habitus eſt: Si verò oſſium aliqua adſit fractura, aut ſquammæ quamplurimæ diſpergantur,omnes educantur,ſi ars valere videtur, inſtrumentis nempe ad hoc munus idoneis,aliter ſapienti naturæ id omne committatur:pariter ſi ſagitta infixa ſic intus lateat,vt nullo modo reperiri poſſit,aut non ſatis tutò extrahi,tantiſper dimittenda eſt,donec natura ipſam protrudat, & manifeſtet.Operando verò ſumma cura adhibenda eſt,ne neruus,ne vena maior, aut arteria incidatur:ſagitta ex corpore euulſa non alia eſt corporis medicina, quàm quæ eſſet ſi corpore icto nihil inhæſerit,unde uulnus ipſum curetur, ut & cætera alia cruenta curari ſolēt.hoc uno addito, quòd qui ab infixa ſagitta alteratus eſt ſanguis exprimatur,vt vulnus à putredine,& inflammatione vendicetur.Si autem in principem,aut aliquam neceſſariam particulam ſagitta defigitur, cum iam notæ lethales apparuerint,& conuulſio præſertim multum cruciatum, ac uexationē accerſitura ſit,nihil in operatione tentandum eſt, ne præterquam quod nihil ſumus profecturi,etiam conuitiandi occaſionem idiotis præbeamus. uerùm, quia ſi telum in his relinquatur,in præſentaneam mortem ægrum præcipitare ſolet,præterquàm etiam artem inhumanam oſtendat, qua de re ſi eximatur fortè etiam ſalus ſubſequitur;igitur præmiſſo prognoſtico de perditione, quę frequenter occurrit,operationem aggrediamur, nam interdum abſque vlla ſpe miraculoſè aliqui ſaluati fuere. Tunc ergo eo modo quo patiens erat dum uulnus acceperat,ſituetur ſi poteſt:ſin minus in lecto ad meliorem modum,quo vulneratus fuerat,ac manibus potiſſimum ſi ſagitta ſuo haſtili munita fuerit,tractetur,modo huc,modo illuc agitando,ac leuiter contorquendo,donec tutò exierit. Nihil enim tam facile in corpore conducitur,aut extrahitur,quàm ſimplex ſagitta,quæ extracta,viſcerum vulnus eo modo quo in ſuperioribus libris explicauimus, regatur. Accedit etiam aliquid difficultatis ſuo omni ictu,ſi ſagitta coſtis,aut oſſi pectoris, aut caluariæ, aut ſpinæ inhæſerit. nam ſi eam attrahendo eximere tutum eſt, quæratur tunc ſi manibus paulatim eam agitando,donec is locus laxetur,qui mucronem momordit,ne ferrum infixum remaneat,extirpari poſſit:ſin autem ſcalpello, ſi datur locus,os circa ferrum cauare oportet. nonnunquam carnem prius incidamus, ſi uulnus inſtrumentum non recipit. Cum verò ſagitta alte ac firmiter in oſſe aliquo inſederit,quod ex eius ſoliditate,firmitudine,duritie,ac membri magnitudine inſpicitur,nulla ui commoueatur,præſertim eo inſtrumento, quod aliqui ar-

cum seu ballistam nominant, sed carnem ei circunstantem, aut cultello simplici acuto, aut eo instrumento hac tempestate constructo, quod ab eius occulta ac deceptoria operatione, Forceps deceptoria, aut excisoria duplicata inuersa nuncupatur, imprimis adimemus, aut diducemus: hoc instrumētum illud esse opinamur, quod ad ψ Græcæ litteræ imaginem formatur, & ypsiloideū uocatur; dilatatoriū omnino est: attamen eius utilitatem aut operationem, quamuis eam memorarunt Celsus, Paulus, & posteriores, adhuc intelligere non potuimus: Hæc sunt prædictorum instrumentorum delineationes.

CVLTELLVS SIMPLEX.

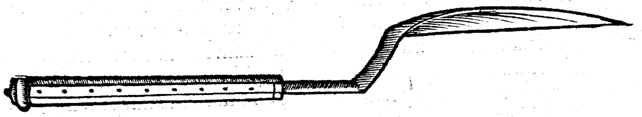

FORCEPS DECEPTORIA.

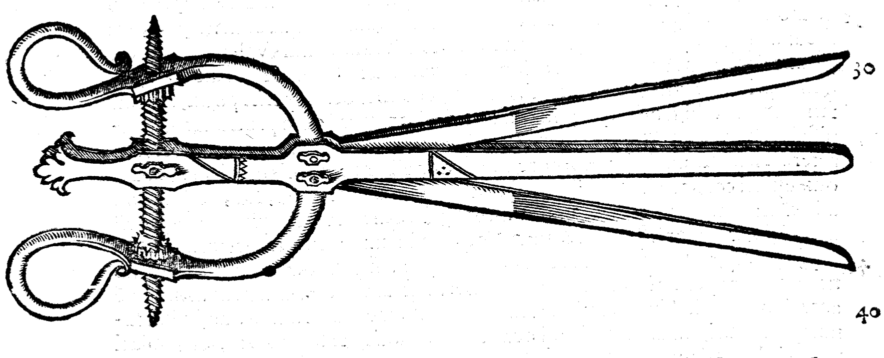

Si autem sagittæ ferrum, per vulnus aliquod angustum, ossi infixum tantū remanserit, ac ita firmiter illi adhæserit, vt nec manibus, nec alio ingenio euelli possit: tunc ea instrumenta opportuna sunt, quæ ab eorum operatione attractoria dicuntur. & illud celebre iudicatur, quod ab Albucasi terebrum torculatū, & a Guidone terebrum inuersum vocatur. Formetur ex optimo chalybe, aut ex ferro indo, & duas seruet imagines; alterum enim integrum est, ac ima parte torculatum, vt dum in zugi cannulato auoluitur, suo torculari illud amplectatur, & retineat; varie igitur in torculi crassitiem, & longitudinem ob zugi varietatem parentur: alterum diuisum æqualiter ad sui longitudinem fabricetur, teres, cōcauum, per cuius medium hastula ferrea locatur, quæ mobilis est, vt descendendo, torculatam partem dilatet: ut vno solo terebro, singulatim tale opus adimpleatur, omnia his duabus figuris inspicere possumus.

TERE-

TEREBRVM TORCVLATVM SOLIDVM.

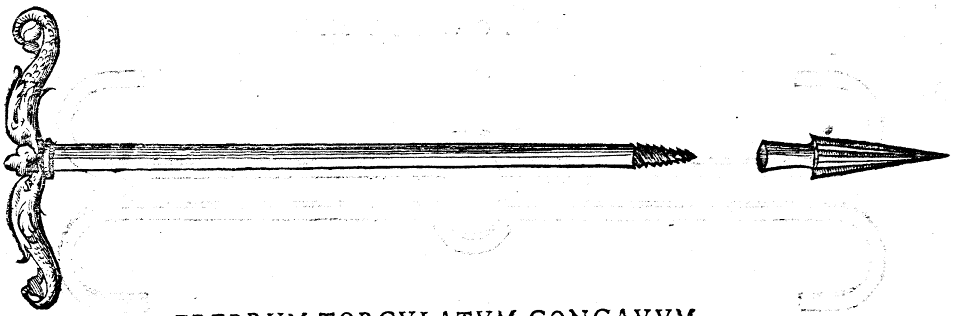

TEREBRVM TORCVLATVM CONCAVVM.

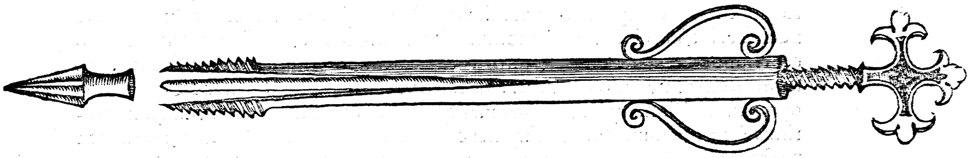

In lato & amplo vulnere, vt expedit, aliquo vtimur instrumento, quod ab effigie rostri diuersarum auium, nomen sibi sortitur, nempe à coruino coruinum, ab anserino anserinum, à ciconino ciconinum, à gruino gruinum, & communi voce ab attrahendo, omnia attractoria dicuntur, quorum imagines hic inferius, ac vbi de vulneribus sclopetorum tractabimus, intueri possunt.

CORVINVM.

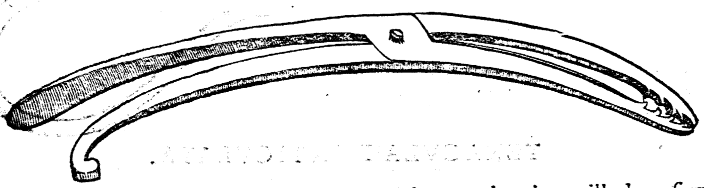

INSTRVMENTVM ad hoc idoneum, & celebre, apud antiquos illud conseruabatur, & summopere probabatur, quod quia belli tempore ad sagittas extrahen das maximo erat usui, a Græcis belulcum [a] vocatur. Hoc illud esse opinamur, quod Hippocrates [b] Eraphiscum, & Celsus [c] Diocleum, vocant, a Diocle eius inuentore, qui inter antiquos celebres medicos, à Celso, & Galeno [d] connumeratur. Tale Diocleum à Celso sub magna verborum obscuritate describitur. quare hactenus, & si quamplurima alia in nostra chirurgię officina delineauimus, hoc adamussim non intellexisse fatemur. Vos igitur studiosi iuuenes obsecramus, vt adinuenta Dioclis veritate, eam sensate designetis. etiam detracta, vt aliqui dicũt, in Celsi descriptione, voce illa, quæ, vbi legitur in parte inclinata, quæ perforata est: Nos verò si ferrum in conspectu venerit, cauda eius lata existente, nec ab alia parte educi expedict, ne maiorem noxam quam sagitta fecerit, inferamus. hoc vti

a ¶Pau. li. 6. c. 88
b ¶Lib. de telorum extract.
c ¶Lib. 7. c. 5.
d ¶Lib. 3. de lo. aff. not. c. 5. & 2. Aphor. com. 34.

mur inſtrumento,quod eo quia accommodatum ac tutum eſt,Belluleũ,aut Diocleum,appellare ſoliti ſumus,eius effigies hæc eſt.

DIOCLEVM.

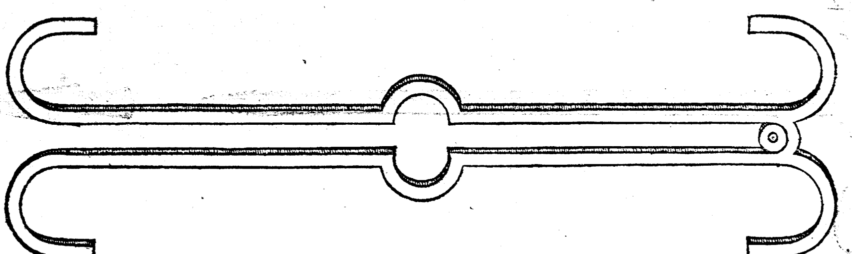

Verum ſi ſagitta cuſpidata,aut barbulata,aut ſpiculata fuerit, prædictorũ inſtrumentorum vſus non probatur,cum ſagittæ magnitudo,& forma,liberum exitum ſine magno negotio non admittit;ob id ſi cuſpides,aut barbulæ,breues ac tenues fuerint,Forcipe,ſi poteſt communi debent,ſecus verò dimittantur,& vt docet Hippocrates,& Celſus, ſcriptoriis calamis ad longitudinem diuiſis contegantur,ne quid remeando lacerent. Hac ratione tenaculæ nonnullæ huic operi ſatis opportunæ adinuentæ fuerunt,omnes quippe cannulatæ,quarum vna quampluirimis dentibus munitur. Alia ſimplici cannuli diuiſi formam præſefert,ab Auicenna forfex ſemilunaris nuncupatur,omnes ſagittæ partes amplectuntur, & uulneris labra, ac omnem circumferentiam in qualibet noxa incolumem reddunt, ac tuentur;probatiſſima inſtrumenta ſunt.& ſub his formis parantur.

TENACVLA CANNVLATA.

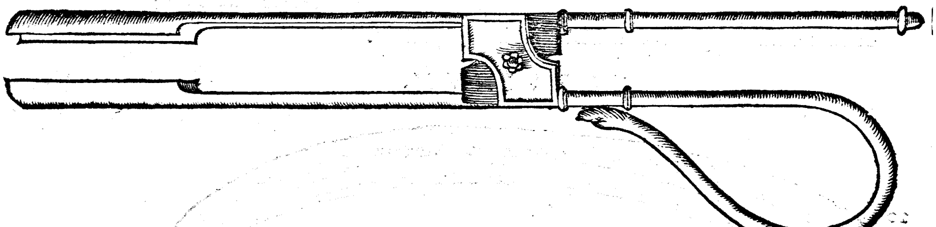

TENACVLA DENTICVLATA.

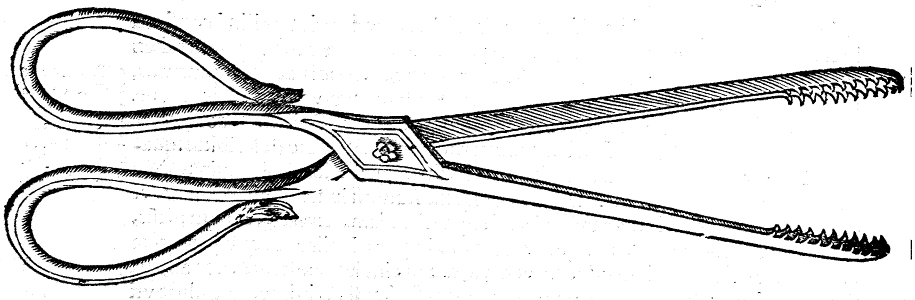

Cvmqve prope oppositam partẽ,aut ulterius,sagitta peruenerit, nec ea parte,qua venit extrahi possit,diuisa opposita si carnosa fuerit,& a uenis magnis,arteriis,& neruis,immunis,per eam sagittam eximemus, nempe propellendo vlterius & in oppositã infigendo: si uero sagittæ ferrum absque suo hastili intus remãserit, & occulte in partibus musculosis latuerit, magnum inde medico negotium adducit.quod aut cannulatum,aut caudatum extiterit, si cannulo munitur, & illius formæ fuerit,quæ ab vtroque latere eximi possit, eo instrumẽto impellatur, quod propulsorium mas, aut impellens surdum nuncupatur:a sagittæ hastili non multum variat,sed teres,& acuti capitis est,ut in zugi cannulato ingredi valeat.at si caudatum fuerit,ad hoc illud opportunum erit, quod propulsoriũ fœmina,aut cauum dicitur,calami formam retinet,vt in eius cauo,sagittæ caudam recipiat,ab Auicenna impellens cannulatum dicitur.probantur hæc duo organa tanquàm necessaria,ob id quia omne telũ quod corpori inseritur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea in qua tetendit, extrahi debet. est igitur duplex modus vnus per attractionem,alter per protusionem seu per impulsionem,qui adimplentur interdum tuto & quiete,sæpe magno labore,longo cruciatu,temporis tractu,& mortis periculo: Hisce ergo sagittæ propelluntur hoc modo donec ab altera parte, si caro tenuis fuerit apprehendi,& eximi possint. propulsoriorum delineamenta hæc sunt.

PROPVLSORIVM MAS.

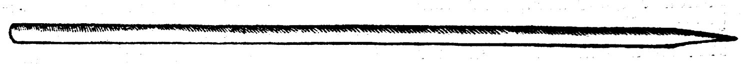

ZVGI CANNVLATVM.

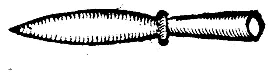

PROPVLSORIVM FOEMINA.

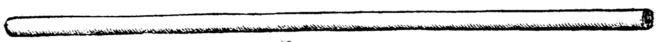

ZVGI CAVDATVM.

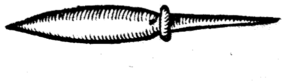

In qualibet omnium prædictarum operationum, summa diligentia adhibenda est,ne maius ab ea sequatur incommodum,quam vtilitas & commodum.Tur-

pe

pe siquidem est dum telum aliquod extrahimus, maiorem noxam inferre, quàm telum ipsum effecerit, quare tutius est interdum omnia hæc potenti naturæ dimittere, quæ longiori temporis spatio, partem affectam, abscessu occupante, ac disrupto, per eum tela extramittere sæpe solet: extracto telo, sanguis exprimatur, ut uulnus ab aliqua praua humiditate immune reddatur, inde nisi multus sãguis emanauerit, terebinthina calida, hypericonis oleo, ad dimidiũ addito, uulneri ĩfundatur. vicina uerò loca, & quæ in consortio sunt, oleo masticino, rosaceo, ac de semine lini irrorentur. aut utimini, & est medicamentum incomparabilis uirtutis, emplastro nostro sancto ad uulnera angusta, cuius descriptionem in libro quarto, & tertia indicatione uidere poteritis. Hæc nullo symptomate apparente, ut de aliis uulneribus dictum est, agenda sunt, nempe si recens fuerit, medicamento quod cruentis uulneribus inijci solet, curetur: si uerò incruduerit, aut dolore afficietur, aut inflammatione uexabitur, aut ueneno affligetur; quæ tunc agenda sunt, in calce sequentis libri planè uidere poteritis. uerumtamen si plaga inflammatione uacauerit, & ampla fuerit, futuris cruentorum more eam curabimus. si in flãmationẽ experiatur, fomentis, cataplasmatibus, & consimilibus medebimur, imprimis semper, de toto considerationem habentes. Hactenus methodus tradita est, sub quadam breui epithoma de sagittis è corpore extrahendis: Post hæc, Deo maximo optimo fauente, quæstiones nonnullas dilucidare intendimus: eamque præsertim, cur sagittæ ferrum, aut plumbea glans, sæpe integra profunde infixa, ac cicatrice obducta, citra vllam noxam per multos annos [a] delitescat & profunde conseruatur, quamuis substantiæ humani corporis admodum diuersæ existant, atque omnino præter naturam, deinde sedem ipsam affectam, aut alteram ab illa parum distantem, abscessu occupante, ac in uomicam conuerso, exire cogantur: secus uero euenit, si ossis aliqua squirila aut particula, a sede sua fuerit diuulsa, ac separata siquidem nisi osse extracto, uulnus nunquam perfecte consolidabitur, ut in caluariæ curatione, ac alibi, sæpisimè uidere soliti sumus.

a ¶Hipp. lib. 5. de morbis popu. Pau. li. 6. c. 88. Albu. li. 2. c. 96. Alexander Bono. li. 4. c. 24.

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Septimus.

DE SCLOPETORVM VVLNERIBVS, & eorum curatione. Cap. I.

a ¶Hipp. lib. de telorum extrac. Cels. li. 7. c. 5. Paul. li. 6. c. 88 Auic. 4. 4. tra. 2. cap. 10.

TRIA telorum genera, quæ corpori humano aliquando insedunt, descripta ab antiquis [a] reperiuntur, quorum primum, veluti sagitta, acutum, ac subtile est, quæ in eo facillimè conditur, & altissimè penetrat: hæc sæpius ab altera parte, quàm qua venit, recipienda est. Siquidem sæpissimè spiculis cingitur, quæ magis laniat si retrò, quàm si contra trahatur. Secundum, sicuti lancea, latũ est, quæ dum corpori infigitur, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti ipsi vulneri ingentius quoque uulnus adijciamus. Tertium sphæricum, aut angulosum est, prout plumbea glans, siuè parua pila, aut parua sphærula, aut, ut dicunt, globulus, aut plumbeus, aut stanneus, aut ferreus, aut lapideus, quod raro, aut alterius substantiæ duræ, quæ perrupta cute, & carne integra intus residet, & ea qua uenit extrahenda ut plurimum est. De hoc igitur tertio telorum genere, nonnulla expedit impræsenti breuisime enarrare, cum non rarò hisce temporibus in prælijs, ac bello nauali, alibique à diabolico illo instrumento fulminante, quod isti uulgo Tormentum, Archibugium, & Sclopetum uocant, globuli diuersi in homines iaciantur, qui quidem & magnam noxam, & sæpè mortem inferre solent: & si nullam de hoc tormenti genere, antiqui cognitionem habuere, attamen Hippocrates, & Celsus in tertio telorum genere, quod homines & lædit, & intimè remanet, glandem plumbeam, aut lapideam connumerarunt, & nullum quidem uerbum de instrumento protulerunt, quod hæc tela emittere ac iaculari solent. Siquidem instrumenta illis non innotuere, sed ea funes erant, quas isti fundas, aut fundibulas vocant. præliabantur enim antiqui fundis, & lapidibus, & huiusmodi instrumentis. hac tempestate in eorum pugnis vtuntur pueri. & simili Dauid Propheta Goliam Gigantem necasse, legitur in sacris litteris. Glandes, siue globuli magno impetu in homines proiiciuntur, & in eis quamprimum compositum vulnus causare solent, saltem cũ ea causa, quam isti propriam, siue coniunctam appellant. ea quippe est, quæ vna cum vulnere frequenter residet, & ægritudinem talem actu producit, non expoliatam carnis attritione aut laceratione, ossium fracturis, intemperie, dolore, inflammatione, adustione quadam, & aliqua venenosa qualitate, unde facillime sedes affecta sphacelo affligitur. Attritio sensate dignoscitur ob id, quia caro contusa lacerata apparet, & liuidi coloris fit: porrò causæ ad hoc potentes existunt, nempè obtusæ, graues, ac magno impetu transmissæ, ac impulsæ, ossium fracturæ ex iniusta natura, & arbitrarij motus detrimento apprahenduntur: de dolore fauciatos interrogare oportet, nam sanè eius ambas causas ibi perpetuò adesse dignoscitur, veluti continui solutio, quæ oculis demonstratur, & mala temperatura ob igneum impetum, & accensam causam, quæ nonnunquàm aliqua uenenata qualitate tingitur: hac ratione in maximis læsionibus interdum patientis

tis corpus & mens stupet, uulnerati attoniti fiunt, eosque frigidus sudor inuadit, mox æstuant, uulneris ora liuescunt, ac denigrantur, subsequitur febris, siti intensa conficiuntur, somno priuantur, difficulter spirant, syncope & vertigo oboritur, tu multuosis insomnijs, si dormiunt, affliguntur, facies inflammatur, oculi rubēt, desi piunt, atque absurda loquuntur, postremo moriuntur. Tela autem eiusmodi intus condita esse his notis deprehenduntur, interna asperitas, aut mollities, aut inæ qualitas, aut rotunditas subesse sentitur, plaga rarò omnino in rectum tendit, caro contusa, ac liuida cernitur, & dolor, ac grauitas locum infestat. Certissimum autem indicium est glandem intus conditam esse, cum ex opposito uulnus non appa reat quo exilari potuerit. Porrò hæc vulnera varijs indispositionibus complicantur, & varijs indicationibus regi debent, semper ab eo symptomate, quod magis urget, uulnere non neglecto, initium capiendo. Decet igitur primò si uulneri quid præter naturam inhæserit, id euellere, veluti causam, sine cuius ablatione uulnus rarò sanari queat. talis quidem pro symptomate habetur, quod ad se primarias indicationes curatiuas coadducit; Secundò dolores demulcere, qui inducias expectare non solent. Siquidem quod dolet plus aliquid affluere facit. atque hinc fit quòd ex dolore, particula proportione confluentis humoris in eam, in tumorem attollitur, qui qualis fuerit ex colore, calore, dolore, & dimensione cognoscitur. Tertiò contusi, ac lacerati uulneris opportuna præparatio, quam isti digestionem appellant. Quartò sinuosi vulneris, ac omnium anfractuum conueniens abstersio, nouæ carnis productio, & cauitatum repletio, postremo æqualis sigillatio.

Quintò accidentium malorum, quæ his affectibus solent superuenire, exquisita correctio, & profligatio.

DE GLOBVLIS, AVT ALIIS REBVS OMnino præter naturam e vulnere eijciendis. Cap. II.

CHIRVRGIAE partem hanc, telis extrahendis dicatam, maximè necessariam fore decantabat Homerus; unde Galenus hanc Medicinæ partem homini, & uitam, & mortem inferre posse affirmabat. Hac ratione cumprimum Medicus ad uulneratum accesserit, cuiusque partis affectæ rationem habeat. nam multum interest habere læsę partis cognitionem, cùm partes inter se valde differant, quarum differentiæ curationis methodum uariare solent; secundo indicem digitum, cum nihil eo præstantius sit, in uulnus immittat, ut quantum, & quale sit certior fiat. Si uerò index breuior videatur, aut crassior, quàm peruenire ad telum possit, anfractus omnes, qui in his læsionibus diuersi esse solent, specillo, siue radiolo accuratè perquirat, & an vulnus in cauam aliquam partem peruenerit, & viscus aliquod læserit, aut telum externam tantum partem sauciauerit, aut ossa fregerit, vestiget: & aut inter artus abscōditum steterit, atque vbique cognoscat si globulus quidam, aut armaturæ particula, aut indumentorum fragmenta, aut ossa fracta, aut quid aliud diuersum, absconditum detineatur. Siquidem a simili re summi dolores, ingentes cruciatus, ardentissimæ febres, inflammationes, conuulsiones, gangrænæ, & deliria excitātur. quapropter, si in huiusmodi vulneribus humiditatum ingentem copiam effluentem videbimus, aliquid præter naturā detineri iudicabimus. igitur summa cura omnia hæc tutò tollantur, ut inde iucūdius operando, maximè in his, quæ circa neruosas partes fiunt, operationibus hanc indicationem adimplere valeamus, & in hoc chirurgus ingenio præditus, experimētis comprobatus, ac instrumentis variis munitus requiritur. nam extranea, in causa sunt, quòd vulnera sanari nequeant. propterea diligentia adhibenda est, vt his, tanq̄ causa remotis, eorum pariter remoueantur effectus. porrò ea tantum extranea

nea non sunt,quæ extrinsecus eueniunt, sed quæcunque humanæ naturæ aduersantur,nec ab ea conseruari possunt,quamuis prius eius partes extiterint,quemadmodum ossa fracta, caro attrita,aut sanguis extra venas existens. Hac ratione qui in his inquirendis methodice operatur, aduertat ne decipiatur; quod facile est. nam in his fulminatis vulneribus,quæ magna vi inferuntur, per multos ac diuersos sinus lęsio tortuosè progreditur, ac pila persępè secum alia ferre solita est ac abscondita relinquere nempe partes loricæ,armaturæ hamulos, aut indumentorum fragmenta,& alia huiusmodi, quibus postea pars affecta breui temporis spatio tam male affligitur, vt pręter naturæ ordinem tumeat, aut sphacelo occupetur.igitur qui sic inquirendo prętenui stylo vtitur,facile decipitur, quare nec nimis tenue, nec nimis crassum esse debet. aberrat enim ille facile ex eius tenuitate huc atque illuc inter membranas,aut lacertos,aut laceratas venas,aut fracta ossa subintrando, per quę loca pila frequenter minus transitum facit. ob id digitus in hoc verus iudex esse creditur.Specilli materia interdum argentea, aut plumbea, aut ex leni & flexibili metallo,interdum ex cera,vt pro Medici arbitrio flectatur, esse debet.Cognito globulo,aut eo quod intus consederit,ęgri corpus eo modo situetur,quo vulnus acceperit,& si uires desunt in lecto molli, & proximè ad eā figuram, postmodum cito, tutò, ac quàm minimo cum dolore globulus,si datur occasio,extrahatur,& prima die,quia qualiscunque fuerit ictus,commodius pertractabitur:nam tunc membrum calidum, & cruentum vulnus latius persentitur, ac stupide sentit,& globulus aut digito,aut alio instrumento facilius tangitur. cū enim pars affecta ab aere,aut medicamento frigescit, maiori in operatione afficitur dolore:quod si aut ex imperitia,aut ex impotentia,aut alia causa fuerit omissum,non ita facile deinde occasionē dabit qua id moliamur.fiat igitur prima die, aut secunda,sin autem abstinere oportet,præsertim si sęua apparuerint accidētia, ne qui artem medicā optimè callere profitetur,dum medetur ęgrotis, & aliquid agere uidetur,mortem languentibus inferat,neruos,tendones,aut venas magnas rumpendo,ac laniādo.hac ratione & si vulnera uel lethalia sunt,vel ita desperata, vt membri destructionem omnimodam nobis polliceantur:non ob id tamen vulneratus absque auxiliis relinquendus est,quin omnia aggredi ac tentare medicus debeat.nempe quę ex arte & secundum rationem fieri possunt.sed primo assidentibus consanguineis,& amicis de futuro rei exitu pręsagiatur,ut a maleuolis & inuidis se uindicet.multi enim præter omnium spem modo quodam mirabili superstites fuere.quare urgente necessitate,quod euellendum est euellatur,quod duobus modis eximitur,aut per foramen,quo introiuit,aut ex opposito situ facta noua sectione,si non longe a cute pila constiterit.Si verò multum ab ea distat,& altius insedit,ac specillo percipitur,per laceratū vulnus,leuiterve, pro viribus extrahatur,omni studio,ut modo celeriter,modo tardiuscule,vt res postulat, & cōmodum apparebit, ac ęger tolerare possit,opus perficiatur:verùm,si decet, vulnus amplietur,non tamen maiori sectione,quàm glans ipsa requirat, sed ea forma & quantitate,qua quod ingressum est,extrahi possit,ne noua disruptione magis noxium vulnus reddatur.nec prius sectio facienda est quàm globulus adinuētus fuerit. valde enim turpe est, si facta noua sectione, globulus compertus non fuerit,nec assequi a Chirurgia quod uolueris. vbi autem satis incisum est,telū eximatur,eadem cura habita,ne sub eo,quod eximetur,aliquid eorum lędatur, quę tuenda esse proposuimus.quę uerò per diabolicum tormentum impelluntur,uarias effigies seruare solent, vt per has figuras apertè dignoscitur. quæ interdum ex solidioris corporis contactu permutantur.

GLOBVLVS plumbeus.

PILA DIVISA siue globulus æratus.

CATENAE pars.

SACCVLVS squammarũ plenus.

PARS loricę.

QVADRIculi ferrei.

Si pila sphærica fuerit, ac partibus carnosis tantum infixa specillum in latiori parte conuexum siue flexum sub hac forma paratum administrabimus. Siquidẽ accommodatum instrumentum iudicatur, præsertim in membris amplioribus, ac vbi aliqua datur cauitas. videamus eius imaginem.

SPECILLVM CONVEXVM.

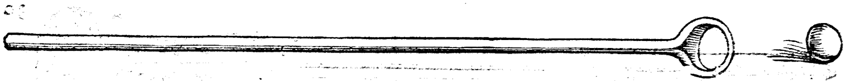

Si verò euenit, quòd tale instrumentum incommodum reperiatur, illud experiatur, quod specillum annulare dicitur. virgula argentea est, teres, crassitudine specilli, in cuius extremo annulus quidam efformatur, vt pilã quietè accipiat. eius forma talis est.

SPECILLVM ANNVLARE.

Probatvr hoc annulare specillũ, vbi pectus, aut infimus vẽter, cõfossus fuerit, aut ubi cetera instrumẽta ingredi nequeãt, anteq̃ vicinę carnes intumescãt, aut inflammatione vexentur, aut partes vulneris coierint. si globulus ossi adhæserit, illud opportunum est, quod, quia hami effigiem prę se fert, hamulus, aut uncus, siue vncinus retusus uocitatur, à Paulo verò cyathiscus dicitur. sub duplici modo, nempè simplici, aut duplicato, eius formatur imago.

HAMVLVS SIMPLEX.

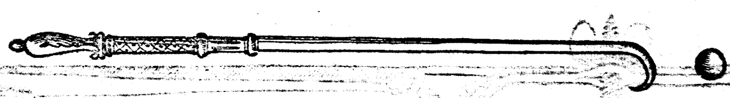

HAMVLVS BIFIDVS, SIVE DVPLICATVS.

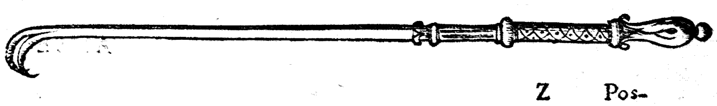

Possent fortasſis hamuli,ſiue uncini in cathenarum,aut globulorum diuiſorum,aut partis loricæ,aut ſimilium rerum extractione valere,non tamen tutò, ac ſine moleſtia,cum cuſpides adeò acutas contineant,quare a multis reprobantur. Sed illud inſtrumentum magis uſui ſeruatur, quod Alphonſinum, ab Alphonſo eius inuentore,dici ſolet.Inſtrumentum eſt,tribus ramis munitum.qui ab vno ſolido corpore originem ducunt cannulo ferreo mobili circundantur, qui ſi cuſpidem verſus traxeris,ramos claudit. Si contra, eos aperit, qui intimè denticulati ſunt,ut apprehenſa pila,aut eo,quod in uulnere reſidet,ſtrenue amplectentur, & teneant:exterius uerò lenes,& æquales apparent, ut per has figuras facile comprehenditur.

ALPHONSINVM APERTVM.

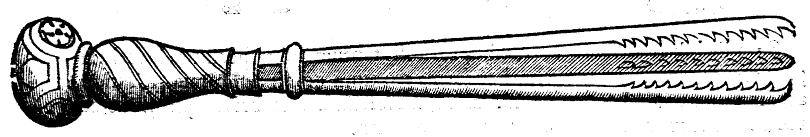

ALPHONSINVM CLAVSVM.

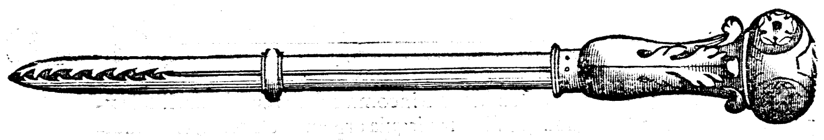

ANVLVS MOBILIS.

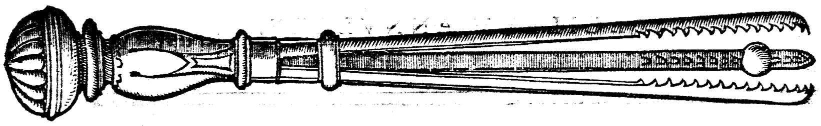

Si globulus altè inſederit,& ſedes carnoſa fuerit, illud celebre inſtrumentum eſt,quod eo quia roſtri anſeris imaginem præ ſe fert,Anſerinum meritò nuncupatur,præſertim vbi varia telorum fragmenta occultantur, & corpora quam pluri-ma minima extiterint,ubique probatur.Heras fuit huius inuentor, & eius utilitas per has figuras dignoſcitur.

ANSERINVM MAGNVM.

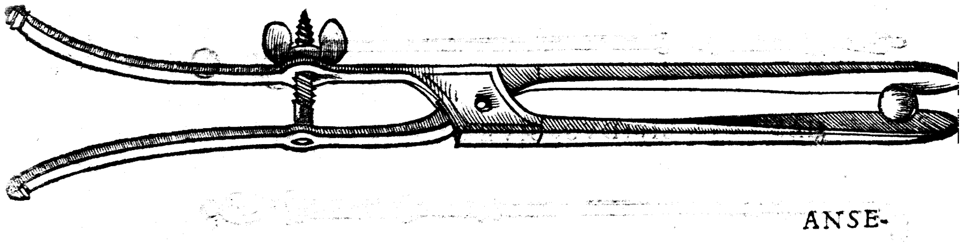

ANSERINVM MEDIOCRE.

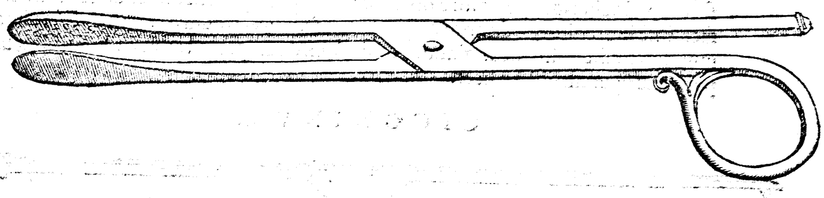

ANSERINVM PARVVM.

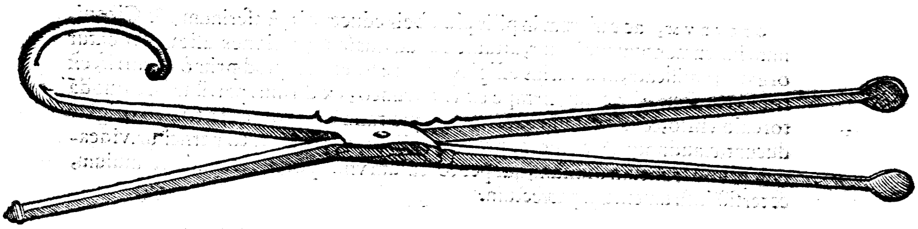

Non sine maxima vtilitate parata habemus quædam instrumenta, quæ, quia formam rostri Gruis aut Arcadis imitantur, Gruina, aut Arcadina nuncupantur. hoc modo formantur.

GRVINVM SIVE ARCADINVM PARVVM.

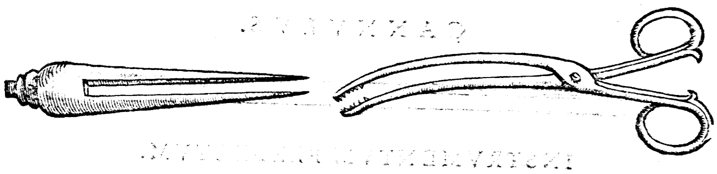

GRVINVM MAGNVM.

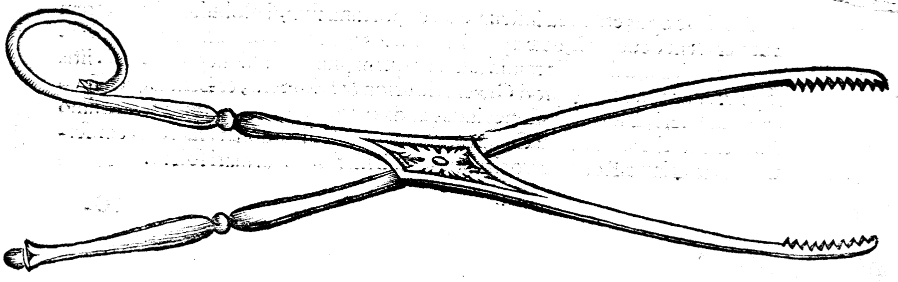

Si locus vulneratus sinuosus fuerit,& uulnus angustum;Ciconinum instrumentum nostræ inuentionis,quo frequenter utimur,tutum ac securum esse opinamur, vtpotè quod ad extrahenda quælibet corpori infixa aptissimum habetur. quippe securè,velociter,& sine dolore operatur.quicquid apprehēdit tenaciter retinet, facillimè ingreditur,& sine noxa egreditur. duobus tantum dentibus in eius imo munitur,quibus plumbeas glandes capit,& ex omni parte commodè extrahit, ut per hanc figuram videre licet.

CICONINVM.

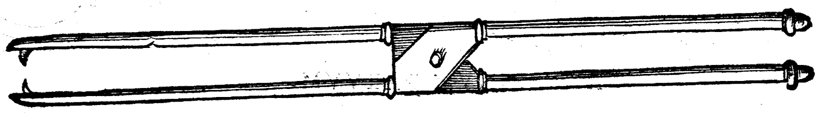

Secvrvm, ac quietum in pilis plumbeis educendis Anserinum, & Ciconinum instrumentum iudicatur, attamen apud quasdam nationes aliqua probatur organa ramificata,quæ varias effigies seruare solent:& quod primò occurrit, ex tribus partibus fabricatur, nempe ex vno trunco, ex duabus partibus pro quodā torculo vnito,& ex cannulo exteriore, a quo rami quatuor, qui a trunco originē ducunt,clauduntur. Sic enim apprehensa pila,opus totum tutò perficitur.videamus primò truncum diuisum,qui per torculum vniri potest: secundò cannulum, & tertiò instrumentum perfectum.

TRVNCVS QVATVOR ALIS MVNITVS.

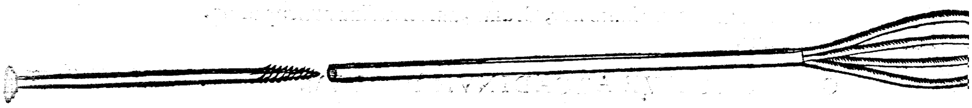

CANNVLVS.

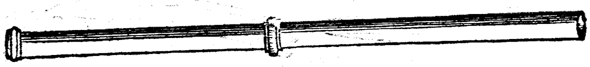

INSTRVMENTVM PERFECTVM.

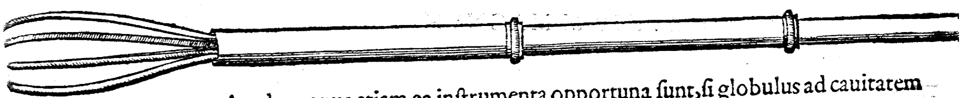

Ad hoc opus etiam ea instrumenta opportuna sunt,si globulus ad cauitatem aut ventrem deuenerit,quæ apud Teutonicos parantur.formosa sunt,insigni artificio fabricata,tribus alis ramificata, ac quam plurimis aliis negotiis vtilia. istis sæpe vtimur illius loco,quod Græci Dioprion & Dioptera, & Latini speculū vocant, ad Vteri, aut Ani passiones indagandas accommodata. nobis a Clarissimo Andrea Mattheolo Senensi Cæsareæ Maiestatis Medico,donata fuere;ea conseruamus,& utimur.Rochetæ vocitantur,& sub his formis formari solent.

RO-

ROCHETAE.

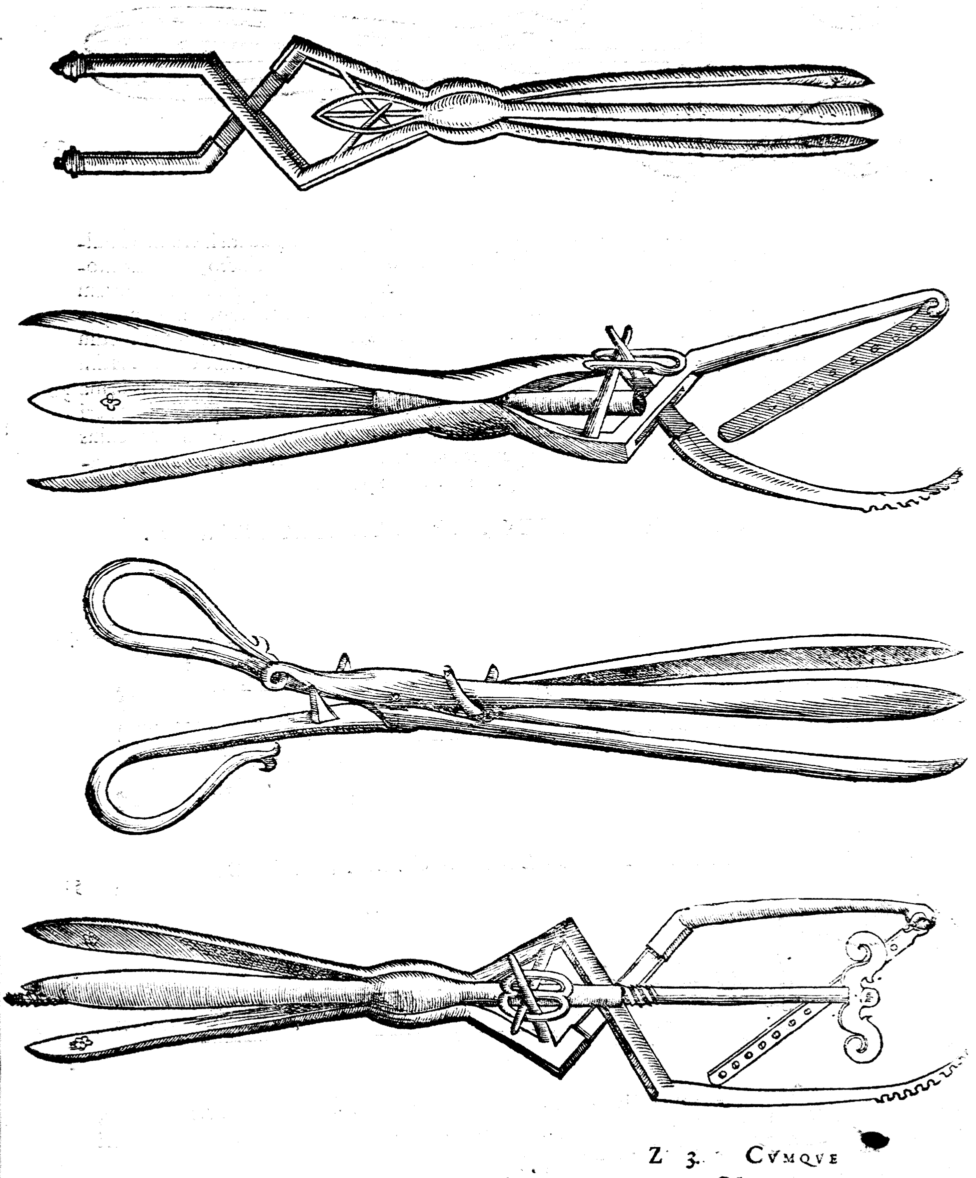

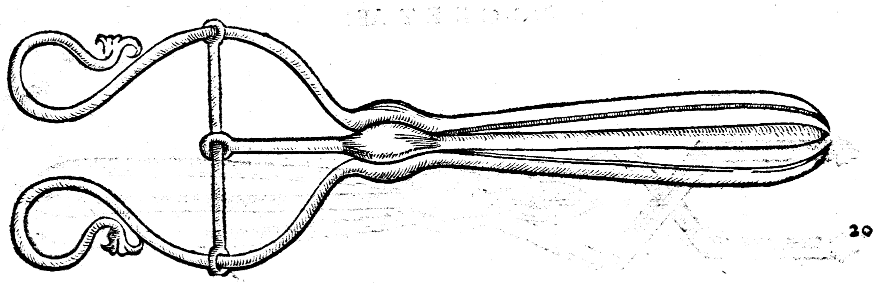

Cvmqve in osse aliquo globulus firmiter infixus fuerit,ac ita hære at,vt nullo ingenio inde dimoueri possit,Terebro solo,aut cannulo cincto,que madmodum magis ex vsu iudicabis vt educatur,terebello globulum perforãdo operam dabis.siquidem instrumenta sic parata,apud Chirurgos castra sequentes , perpetuò circunferuntur.Cannulum ferreum est,teres, longitudine digiti , per mediũ diuisum,per quod medium hastula teres in imo torculata pertrãsit,quę paulatim & gradatim conuoluitur.sic enim dum supra plumbeam glandem cannulus firmatur,& terebrum circunducitur,pila ita apprehenditur , quòd amplius dimoueri nequit,& facilimè absque carnis noxa extrahitur.Alterum simile paratur , cuius extremitas torculata exterius apparet.facit nempe ad pilas ac sagittas absque hastili euellendas,vt per has duas figuras videre expedit .

CANNVLVS SIMPLEX DIVISVS TEREBRO MVNITVS.

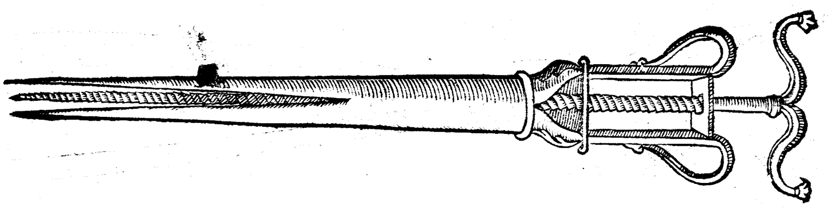

CANNVLVS TORCVLATVS CVM TEREBRO.

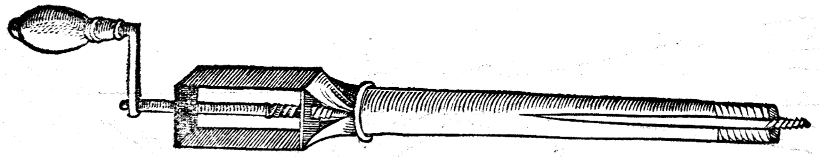

Alia cannuli forma integra parari solet,quæ huic operi conducere videtur, ac plurimum vsui seruatur,& ipsa pariter cum suo terebro fabricatur;vt in his tribus figuris apertissimè dignoscitur.

CAN-

CANNVLVS SIMPLEX INTEGER.

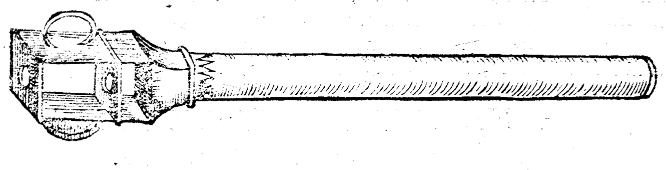

TEREBRVM TORCVLATVM.

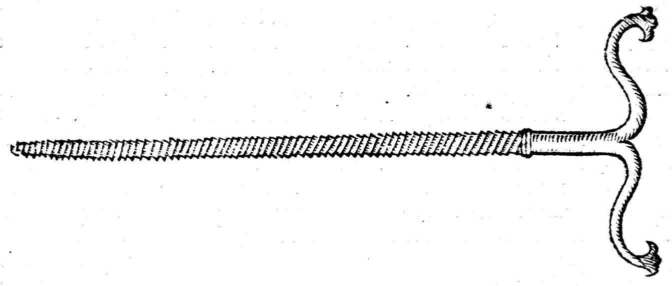

CANNVLVS TEREBRO MVNITVS.

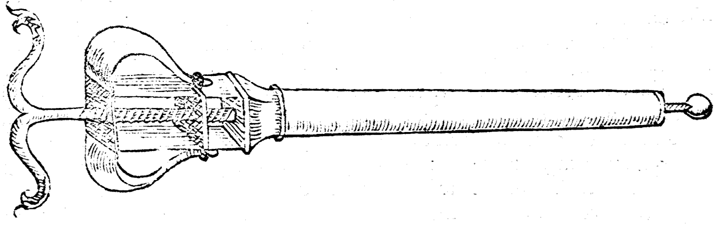

Non deſunt quàm plurima alia inſtrumenta his operationibus accommodata, quæ nunc, ne nimis prolixa ſit oratio, dimittere decreuimus, ſequentes nimirum operandi modum. Si ergò euenit vt partem aduerſam ſecare liceat, vbi caro craſſa non apparuerit, ac prope cutem telum quieuerit, nec neruus, aut vena, aut tale quidpiam obſtiterit quo minus ad globulum vſque ſine periculo vulnus perueniat, ſecetur, & ſi globus ſe oſtenderit, tunc aut digitis, aut hamulis, aut roſtro aliquo, aut terebris, aut alio ingenio, in quo firmari globulus commodè poſſit,

ſit,aut quicquid continetur euellatur,ſtatimque ſpecillo, aut digito, ſi intus quid aliud pręter naturam occultum remanſerit,perquiratur.nam,vt dictum eſt,ſolent globuli varia ſecum afferre.igitur,ſi loricæ fragmenta,quia firmiter infixa, aut minima,aut abſcondita,euelli nequeant,nullo modo vi aliqua extrahi debent, ſed naturæ dimittantur,quæ aut unà cum puris copia,aut orto aliquo abſceſſu, ſimilia tranſmittere ſolita eſt, ad plenum obſeruatis, quæ ab Hippocrate commemorantur.Siquidem ſi affectum ſummouere non ualemus, cauere ſaltem debemus, ne illum augeamus.quare cum rem aliter ſe habere cognoſcimus,quàm quæ tuto per nos tractari poſſit,ab opere abſtinere debemus.

DE VICTVS INSTITVTIONE ac dolorum ſedatione. Cap. III.

EVVLSO globulo, ſi ſanguinis profluuium apparuerit(interdũ enim in his uulneribus parciſſime effluere ſolet) eo modo quo ſæpius dictum eſt, ſiſtatur: quamuis multoties ipſum emanare, præſidium optimum eſt.ſic enim vulnus ſiccius, & ab inflammatione magis tutum redditur.laudatur tamẽ ad ſanguinem cohibendum,bolus armenus,thus,aloes,& ſal,dimiſſo nempe oui albumine,& poſca ſi decet,quæ ex aqua & aceto componitur.ſin minus,eo uti conuenit.ſi hæc non iuuant,ferro ignito locus pluries aduratur. nam ſic & caro attrita abſumentur.deinde ſi dolor atrox membrum infeſtauerit,qui ad uires proſternendas,mortemq; ciendam fortiſſimum ſymptoma eſt, is certe remoueri debet.ſiquidem uulnus ſanari nequit,dolore prius non ſedato.Huic igitur ſymptomati cito,ac totis uiribus,incumbere licet.Hac ratione, uulnere uniuerſo cõmode linteolis, aut puluilis ex ſtupa probe pexa repleto, aliquod cataplaſma ad hoc dicatum,ut dolores tollat,& fluxiones inhibeat,ſuper dari debet.ſimile parari poteſt,ex farina hordeacea,fabaceaq;,ac puluere ſubtiliſſimo roſarum, mirtilorum,pimpinellæ,& conſolidæ,addito uino nigro,oleo roſato,ſambacino, & ſapa.Porrò ut cito dolor quieſcat, nil præſtantius oleo ſambacino, & ſulphure ignem non experto.ueluti,Recip.olei ſambacini vnc ij.ſulphuris uiui drag. ij.parum bulliant,& utere.adhuc etiam præſtantiſſimum remedium eſſe ſolet, oleum de terebinthina,& illud de momordica,aut hypericonis magiſtrale, ſemper addito ſulphure vt dictum eſt.Intemperie aliqua apparente, contrarijs qualitatibus tollenda eſt.Dolores ergo à mala temperatura genitos, communiter & cõmode ſedamus,in attritis uulneribus,aut ſaltem mitigamus, euacuato, ut expedit,prius corpore,facto ad particulam læſam fotu,ex ſambacino,& roſaceo tepido,ſi adſit præſto fuerit,quod ſæpe renouari debet.vel ſi eorum copia non adſit, ex communi oleo,quod modice incaluerit.quibus,ſi oui luteum ubi magna inflãmatio,aut vehemens caliditas non apparuerit,adiiciatur, præſtantius adhuc efficies auxilium.valent ſolani radices tritæ, & ſuilla axungia exceptæ. iuuat etiam emplaſtrum ex maluis decoctis,ac tenuiſſime tritis, additis furfuribus tritici cribratis,oleo roſato,oui luteo,& croco.medulla etiam panis,in feruenti lacte decocta,aut aqua macerata,cum rhodino,vitellis ouorum, & croco, efficaciſſima eſt. hæc circa,& ſupra vulnus applicãda ſunt,eo prius lichinis leuibus tamẽ,& quæ ad fundũ omnino non perueniant,terebinthina,& oleo hypericonis, aut zanetino madefactis,repleto.nam hæc dolores leniunt,innatum calorem corroborant, & affectam partem ab omni putredine vindicant.probatur etiam ad hoc,oleũ ſambucinum & liliaceum.nonnulli etiam peritiſſimi viri affirmant, celebre præſidiũ eſſe,vinum citoniorum,aut mucillaginem ab eorum ſeminibus extractam,& vere ſecretum mirabile eſt.at ſi à malo ſucco,qui ad affectum confluit locum, mala

aliqua temperatura oritur,ſiue eius qualitas fuerit,aut redundantis copia ad finē deſideratum deuenire oportet,nempe ſanguinis misſione, quæ ſine mora celebranda eſt.& ſi veneficii alicuius affectus ſuſpicio aderit,alexiteriis,ideſt medicinis veneno reſiſtentibus per os ſumptis,clyſteribus,dieta conuenienti,quiete,& ſimilibus tollatur.demum apocruſticis,ideſt medicinis temperate repellentibus, qualibus illæ ſunt,quæ aliunde occurrentes ſibi ſuccos repellant,ac tranſmittant, affecta ſedes regatur;non tamen ut potentius refrigerent,ſed ita ne,uis veneni, ſi quid remanſerit,ad internas regiones remeet,& ne vulneratus locus, ob confluētes humores,intumeſcat.ſiquidem in laceratis vulneribus, ob loci imbecillitatē, quamplurimæ ibi aggregantur ſuperfluitates,non tantum ex tarda congeſtione, ſed defluendo,ſiue à toto,ſiue ab officiali membro,plenitudine aliqua laborante,ex quo pars affecta imbecilla redditur.vnde mirum non eſt,ſi inflammatione, aut ſphacelo,facillimè affligatur.ob id quærendum eſt,vt membri propria habitudo,ſiue temperies conſeruetur;quæ inſtrumentum eſt,quo natura, ad manutenendum quod ſibi proprium eſt ac familiare, & ad expellendum quod noxium eſt,& non naturale,vtitur.repellunt temperate,non abſque aliqua corroboratione,vinum nigrum auſterum,oui albumen,oleum mirtinū,rhodinum,hydrelæon, ideſt aqua & oleum,oxelæon,ideſt acetum & oleum,ceratum roſatum, aut ex pſilio,bolus armena,terra lemnia,puluis coriandrorum,farina fabacea, & ſimilia. Interdum faſcia rite conuoluta,aut vincula ſuperius adhibita, quæ nec dura ſint, nec grauia,ne preſſo loco,dolores augeantur, nec decet infirmo loco, repellens auxilium adhibere,ſed ſuperius collocandum eſt,vt quod tranſfluit inhibeat.

In his omnibus operationibus,cauere oportet,ne pus,aut ichor,ſiue ſanies retineatur,ſed defluat,& omni ſtudio quæratur, vt medicamenta commode intromittantur,& quod omnes partes indifferenter attingant. ob id negamus aliquam fore utilitatem in laqueo,quo multi vtuntur, dum ab vtraque parte vulnus peruenerit,ſed turundæ tantæ duntaxat longitudinis ſint, ac craſsitiei, vt ne vulnus ex toto claudatur, ſic vt prohibere poſsit, quo aptè ex eo pus effluere valeat. Et quia de maxime alterantibus corpora noſtra,eſt aer, ideo hic temperatus eligatur,victus tenuis,& paucus inſtituatur.cibaria cruda,acuta,ſalſa, & quæ humidum ſuccum gignunt,aut multum nutriunt,dimittantur.vinum omnibus, niſi maxima apparente indigentia interdicatur.aqua cocta potus eſto, aut eius loco hordeacea,aut priſanæ cremor propinetur.motus ſit nullus. nam his quies optimum remedium eſt.ſomnus naturalis bonus,uigiliæ longæ malę, animi accidentia, ac venus ſemper mala.His oībus opportune inſtitutis,uulnus in digeſtione, abſterſione,exiccatione, & aliis requiſitis indicationibus ſecundum temporis neceſsitatem regatur,hoc addito,quòd Chirurgi munus non eſt,plus minusve quàm deceat,infrigidare,aut calefacere,aut quouis alio modo dolores excitare ligando, ſtringendo,cooperiendo,fouēdo,cataplaſmando,aut lichinia, ſiue turundas per peram adminiſtrando.quæ omnia Empiricis familiaria ſunt.

DE MEDICAMENTIS CONCOQVENtibus,& pus mouere potentibus. Cap. IIII.

MEDICAMENTA, quę accedente calore innato pus mouent,ſeu, ut iſti dicunt,uulnera digerunt,ex methodo his uulneribus adminiſtrantur,utpotè pro dignitate habetur quod in cōtuſo vulnere ſi qua caro ex telo contuſa & diſſecta fuerit, curare oportet,quo quàm celerrime ſuppuretur: nam & minus inflammatur,& breuiori tempore ſanatur. neceſſe eſt carnes contuſas ac diſſectas putreſcere,& pus fieri, eliquari, ac conſumi, poſtmodum nouas naſci:

non

non preparata ergo huiuſcemodi uulnera committi non ſolent, etiam ſi adducantur, nec ſua ſponte coeunt. Horum preparantium medicamentorum opus eſt, ſua caliditate, ac temperata humiditate, in crudis, aut indigeſtis uulneribus, aut in iis, quorum pori ſiue meatus, aut vicinæ uiæ obſtructæ fuerint ad extranearum humiditatum ſenſibilem euacuationem præparare, caliditatem digeſtiuam uigorando, materiam ad alterationem ſimilem illi diſponendo, quæ in puris generatione fit. Hæc in uulneribus, coagulatum ſanguinem, ac illi admixtas humiditates ſuperfluas obſtructas & compactas, necnon in extremitatibus uenarum notabilium, ac minimarum partium uidelicet attritarum, ac in locis ipſam attritionem ambientibus præparat digerit ac diſponit, ut ſub quadam puris latitudine expurgetur, quippe congelatio, & conſtrictio hæc, frigidorum medicamentorum applicatione, ac ambientis aeris actione producitur; ſucci ſiquidem alieni partim defluendo ex potentia virtutis expulſiuæ membrorum validorum, varias ſuperfluitates ad imbecillia tranſmittentium, partim per congeriem ex debilitate virtutis digeſtiuæ & expulſiuæ ſedis affectæ, in vulnere congregantur, & præparationi aut quia crudi, aut quia multi, aut quia eterogenei, id eſt, diuerſarum ſubſtantiarum, aut quia extra propria vaſa ſunt, rebelles fiunt; hac de re præſertim in his contuſis ſiue attritis vulneribus, hanc indicationem adminiſtrare conuenit potiſſimũ ſi praua non adfuerint ſymptomata. quibus illico incumbendum eſt: vulnere non neglecto. Igitur ſuppreſſo ſanguine puris generationem feſtinare oportet, & lichinia, ſiue penicilla aliquo digerente, ſeu, vt rectius dicamus, præparante medicamento illinita, in vulneribus imponere, ac proximas partes linimẽto modicè repellente, ac vi corroborandi prædito oblinire, & ſuperpoſita lata petia eodem digerente munita vulnus faſcia ſic, vt nullo modo dolorem inferat, obligare, hoc ſeruato: vt aut per poſitionem ſitus, aut facta ſectione opportuna ſanies liberè perpetuò effluere poſſit. igitur uulnus partem ſpectet inferiorem, vt à confluentibus humiditatibus, immune reddatur. poſtea vt patiens quieſcat, curandum eſt. Quæ pus mouent diuerſimode parantur, & quę primum ordinem ſeruant, hæc ſunt. Recip. olei roſati vnc. iij. uitelli ouorum nu. j. miſce. Secundum. Recip. olei roſati maturi vnc. iij. vitellos ouorum nu. ij. croci parum. miſce. Tertium. Recip. reſinæ terebinthinæ vnc. iiij. corticum thuris, maſticis an. drag. iij. olei roſati maturi, hypericonis an. vnc. j. vitellos ouorum nu. ij. croci parum. miſce. Quartum eſt Galeni Picatum, aut tetrapharmacum, ex pice colophonia, cera, & adipe taurina, aut vitulina. huic addunt aliqui rhodinum, & oui luteum. Huiuſcemodi medicamenta non ſolum pus mouent, ſed doloribus opitulantur, vnaque abſtergunt, & corroborant. linimenta verò, quibus vicina inũguntur, ſic parari ſolent. Recip. olei de corticibus ſambuci, omphacini, maſticini an. vnc. ij. vnguenti ſandalini, ceræ an. vnc. j. miſce, aut Recip. vnguẽti roſati Meſues vnc. ij. boli armeni vnc. j. aceti roſati q. s. pro linimento. aut accipite duos caniculos recens natos, vermiũ terreſtrium vnc. ij. olei violati, roſati an. vnc. ij. coquito, & percolato: vulnus donec omnis ſuſpicio præterierit, ſic pertractabis, vel donec vllam futuram inflammationem verearis, quæ ad ſeptimam vſque, aut decimam quartam diem ſemper timenda eſt. Vulnus quotidie, niſi magna ſaniei copia apparuerit, hyeme ſemel, bis ęſtate curabis. Pure denique in quali & quanto laudabili apparente indicationes mutare expedit; & hoc vnum aduertendum eſt, quòd in contuſis vulneribus, aut magnis attritionibus, vel ſemiaduſtis, aut aliquo veneno alteratis, non ita uelox fit ſaniei præparatio, veluti in aliis & purioribus, nec in omni ætate, aut habitudine, temporis conſtitutione, viuendi modo, & ſexu, ſed in aliquibus citò, in aliis ſerius. Et, ſi vulnera huiuſcemodi vnius membri vtrumque latus perforauerit, decet quippe ambas partes donec optimè expurgatæ fuerint, & a ſymptomatibus liberæ apertas conſeruare. igitur duo lichinia mollia, ac tantæ longitudinis vt ſe contingant, aliquo conuenienti medicamento illinita, imponantur: laqueolus verò ex lineo

panno digiti latitudine, qui vtranque partem amplectatur, non semper probatur, nisi carnosis partibus tātum perforatis. Siquidē, ubi ossa læsa sunt, aut quid præter naturam in vulnere continetur, solent & dolores, & inflammationes afferre, ac internam corruptionem producere. Nec consolidationem accelerare oportet; nam hi affectus non curantur, nisi sedes affecta fuerit optimè disposita, & a symptomatibus immunis.

DE MEDICINIS ABSTERGENTIBVS & carnem inducentibus. Cap. V.

CVMPRIMVM in uulnere concoctio aliqua, siue digestio apparuerit, quæ futuram salutem præsagiat, nullo dolore, aut inflammatione, aut extensione supernascente, ad alias indicationes transire opus est, nempe ad conuenientem abstersionem, cauitatis repletionem, & optimam sigillationem, siue cutis inductionem. Sed quia [a] in solutis continuitatibus duæ perpetuò producuntur humiditates, præsertim in deperditæ carnis regeneratione, altera quidem subtilis quæ ichor Græcè, & virus Latinè: altera crassa, a Græcis eleodes, & a Latinis sordes uocitata, ex tenui, uulnus humectatur, & ex crassa, sordidum redditur, idque duplici medicamento regi debet, utique humidum siccantibus, sordidum verò expurgantibus. Ergò cum nullo unquam tempore natura in hoc cesset, certè nec tempus vllum erit, in quo non utrunque medicamētorum genus desideretur; vtique & quod siccet, & quod expurget. De [b] necessitate talia uulnera caua fiunt, præsertim dum pus copiosè in eis conficitur. nam caro contusa corrumpitur, modò magis, modò minus, pro puris quantitate. insuper vi quadam globuli carnem introeuntes, eam contundunt, ac attritam reddunt, quę postmodum in pus conuertitur, & sic cauum uulnus efficitur. Sordes quoque fluentes, ut maius fiat cauum, non mediocriter conferunt. ergò in horum curatione abstersio summè necessaria est: talis quidem [c] celebratur medicinis, quæ aut nihil, aut parum mordeant, atque magis si aut febris, aut aliud accidens adfuerit. Quæratur igitur an uulnus sordidum sit, a Græcis riparon dicitur, quod debiliori eget abstersione, aut sordidius, quod fortassis nomodes dici posset, & ualidiorem desiderat abstersionem. quippe sordes tanquam tegumentum carnis, generationem prohibet. dignoscitur nempe, quia substātia est densa, coagulata, subalbida, aut cinericij coloris, aut cœno similis. generatur quidem ex glutinosiori parte humorum crassorum, & viscosorum: interdum ab imbecillioribus medicamentis, sępe a carne subsidente colliquata: exit a magnis abscessibus, & vlceribus concauis, aut laceratis, aut malignis, & praua temperie affectis. cum [d] uerò a ratione cauorum uulnerum curationem molimur, loco deperditę, noua nascente carne, ex ea uidelicet, quę subiecta est, id fieri non potest, si in uulnere sordes, aut copiosa humiditas insit: quare prius expedit uulnus optimè expurgare, postea in eo carnem producere, humores siquidem, qui a corpore ad plagam feruntur, quia madefaciunt uulneris oras, committi, & agglutinari non sinunt, sed dolores, aut inflammationes concitant, & carnem, quę iuxta est, lędunt. Solent communiter medicamenta hęc a Gręcis, secundum eorum imbecilliorem, aut validiorem operationem, rhiptica sympiptica, & cathartica, & à Latinis purgantia, & abstergentia vocari, eaque ab omni sanie, putredine, crustis, escharis, squammis, carne addita, & similibus corpus & vulnus nitidum reddunt, & mundant: at ea propriè purgantia dicuntur, quæ solis vulneribus applicantur, ut ea a proprijs superfluitatibus mundent, veluti sordida à sordibus, virulenta à virulentia, putrida à putredine, vermiculo-

sa

a Gal. 3. meth cap. 3.

b Hipp. lib. de ulceribus.

c Gal. 3. com. li. Hipp. de ulc.

d Gal. 3. meth. cap. 5. & 2. Katageni. Auic. 4. 4. c. 11. 4. 4 tra. 3. ca. 7. & c. de ulce. sord.

ſa à vermibus,& ſimilia; & eorum opus eſt in ſubtili materia detergere & exiccare,& in craſſa attenuare,& diſſoluere. Porrò abſtergunt,& vulnus nitidum reddunt medicamenta diuerſarum formarum,ſiquidem alia ſimplicia, & alia compoſita ſunt:ac inter ſimplicia enumeratur hordeacea farina,lupinorum,orobi,aloes, ariſtolochia, gentiana, apium, alumen,& ſimilia,& quibus aliqua amaritudo, & acuitas ineſt, præter mel, quod cæteris præſtat. Inter compoſita hoc probatur, Mellis vnc.iiij.farinæ orobi unc.ij.olibani,irios an.unc.j.ſucci apij unc. iiij. miſce, aut Recip.mellis unc.x.farinæ ſiliginis,lupinorum,hordei an.unc.j.myrrhæ, aloes an.unc.s.ſucci apij, abſynthij an. unc. iij. terebinthinæ claræ unc.ij.bulliant ſucci vnà cum farinis,inde omnia addantur, & ſecundum artem fiat unguentum. Facit ad hoc vnguentum Iſis [a] quod ab emplaſtro ceraſeos,aut ex duodecim rebus Apoſtolorum vocitato non multum differt, aut per ſe, aut alteri admixtum: nos verò ſi magna ſanierum copia, aut ſordium ſiuè immunditiei aliud genus in his uulneribus apparuerit, nullum præſtantius medicamentum inuenire potuimus, quàm ſimile. Recip.Terebinthinæ claræ,ſucci apij an.unc. ij. farinæ orobi unc.j. vnguenti ægyptiaci unc.s.& plus ſi decet,miſce, in tenellis, & delicatis corporibus ad faciliorem ingreſſum.& ut in omnem ſinum facilius iniiciatur, cerato humido,aut ceruſſato colliquare aliquod horum medicamentorum expedit:in militibus autem,aut in his,qui laboribus aſſueti ſunt,aut vitam ſub Sole degunt, marina aqua,aut lixiuio:at ſi lotio aliqua opportuna fuerit, fiat cum vino, aut lixiuio, aut lupinorum decocto,addito ægyptiaco,ea quantitate, ut non admodum mordeat. Et ſi vnà cum abſterſione corroborationem expectabis,Recip.aquæ conſolidæ,centaureæ,caudæ equinæ an. vnc.x.myrtillorum, mirabolanorum, citrinorum, radicum glycyrrhizæ,conſolidæ maioris an.vnc.s.pimpinellæ, tormentillæ an.m.s.thuris,boli armeni an.drag. ij. zucchari roſati unc.ij.miſce, & fiat decoctum,& ſi expedit adde ægyptiaci unc. j. Cumque ab omni ſorde uulnus denudatum fuerit,carne repleatur,& tunc in eos medicamenta, quæ a Græcis ſarcotica,& a Latinis carnem producentia dicuntur,imponantur,ea [b] nempè quæ primũ exiccationis ordinem non multum tranſgrediuntur:& circa hoc quædã cõtemplari oportet,primò ſedis affectæ radicale tẽperamẽtũ,ſecundò uulneris cõditiones. nã ſi mẽbrũ humidæ tẽperaturæ fuerit,vulnus verò nõ,tũc exigua exiccatio in primo videlicet ordine ſat erit:in mẽbro verò ſicco, & uulnere uehemẽter humido, quæ in ſecũdo,& tertio ordine exiccãt,sũt opportuna: in tẽperatis poſtea tẽperata proſũt:porrò ab his q̃ vehementer aſtringũt, immodicè ſiccãt,ac ſua acrimonia mordicant,cauere oportet.Adhuc in noua carnis generatione coniicere decet,an mẽbrũ propriã ſeruet tẽperiẽ,& ſi ſanguis,qui fluit,bonus ſit,& in quantitate moderatus. nam ſi membrum propriarum qualitatum ſymmetriam non ſeruauerit, ad temperiem contrariis qualitatibus reducatur.Si verò ſanguis in qualitate peccauerit,ſerapiis,ac victus regimine coerceri debet:ſi multitudine, ſanguinis miſſione,& tenui victu corrigatur: ſed cum membrum in temperie conſtitutum fuerit,& ſanguis bonus extiterit,ac vulnus ab omni immũditie expurgatum, procul dubio in eo caro bona producetur,quæ ferè abſque medicamento procreabitur, cum natura in optimo perſtiterit ſtatu,agatque in patiente bene diſpoſito cũ determinatis conditionibus.Adhuc ſcire licèt [c] quòd materia carnis eſt ſanguis bonus,opifex verò natura,quæ id ſpontè efficiet,vbi a Medico vulnus ab impedimẽtis purgatum,ac abſterſum fuerit:Medicamenta verò,quæ hoc faciũt,ea ſunt,quę ſanguinem bonum in carnem coagulant,& permutant, & ſub diuerſis formis parantur,aut ſuffuſ,ſiue pulueris,aut lotionis, aut vnguenti: pro puluere probatur thus,iris,ariſtolochia,maſtix,aloes,panax,cadmia,pompholix,farina erui,tabarũ, hordei, & ſimilia:profundiores verò ſinus abluere non eſt inconueniens, decocto centaurij,conſolidæ,equiſeti,foliorum oliuæ,thuris,irios, & prædictorum in vino dulci,aut aqua thermarũ,aut chalybeata,aut aluminoſa, aut hordeacea, aut

a ¶ Ex Glicone antiquisſimo. Ex Scribonio Largo. Ex Gale. Aet.& Paulo.

b Gal.3.meth. cap.3.Auic.4.1. cap.28.

c ¶ Gal.3.meth. cap.3.4.Auic.4. 4.cap.4.

dulci lixiuio, quod Græci stacte vocant, semper addito melle, abluatur leuiter, ne dolor exacerbetur: puluillos inde nec longos, nec crassos aliquo emplastro munitos inserere oportet, ueluti illo Galeni, [a] quod cirum dicitur, aut diacartu, quod de charta combusta vocatur, aut Macherionis, aut dicroma, aut illud celebre barbarum, vel simile aliud, quod exiccando ea moueat, quæ a tali operatione naturam impedire solent: recentiores uerò eo vtuntur medicamento, quod, quia citri colorem præ se fert, citrinum vocant, alij ob resinæ ingressum resinum; multi basilicum, siue regale laudãt: nos verò hoc probamus, Recip. olei masticini vn. j. s. abietini vnc. j, mannæ thuris vnc. s. equiseti, tormentillæ, pilosellæ, consolidæ maioris, hypericonis, plantaginis, betonicæ an. m. s. vermium terrestrium lotorum cum vino vnc. ij. vini nigri austeri q. s. misce, & liquentur ad ignem vsque ad vini consumptionem. postea coletur, & facta forti expresione, adde ceræ, sepi hircini an. vnc. iiij. thuris, myrrhæ, masticis, aloes an. vnc. s. misce, & secundum artem fiat unguentum molle. desuper uerò linteola diaphinicine emplastro, quod diapalma isti uocant, masticino oleo liquato munita superponãtur. Si uerò exterius fortiora medicamenta fuerint opportuna, multa ex metallicis confecta parantur, ueluti illud epipasticum, [b] aut ex squammis: [c] linteolum verò plurimis in locis perforatum sit, ut uulnus perpetuò expurgetur, sitque in ea quantitate, & latitudine, vt saltem per duos, aut tres digitos totam uulneris circunferentiam amplectatur, ac superposita stupa, duplici panno inuoluta, fascia lata, & longa, prout membri uulnerati situs, & magnitudo exigit, vulnus deligabis. Repleto uulnere, cicatricẽ inducunt, quæ carnis superficiem adeo potenter exiccant, ut ipsam in cutis morẽ, duram efficiant, quæ inter seminaria membra locatur, ideo neque augetur, neq; coalescit, ueluti ceratum de minio, aut græcum, aut palmulatum: sic enim sclopetorum vulnerum, præsertim carnosarum partium, absque prauis symptomatibus, curationem instituere oportet.

a ¶ 2. ad Glauc. cap. de sinu. 2. de comp. medic. in genera.

b ¶ 5. de simp. med. facultatibus.

c ¶ 4. de comp. med. Katag.

DE SYMPTOMATVM, QVAE FVLMInatis uulneribus occurrunt, correctione. Cap. VI.

VARIA, ac sæua symptomata his fulminatis uulneribus superuenire solent, quorũ aliqua indicatione sumpta a natura partis affectæ, ferè necessariè occurrũt, queadmodũ in partibus neruosis, tristis sensus, inflãmatio, febris, & cõuulsio; uel indicatione sumpta a teli impetu; sanguinis copia, contusio, siue laceratio, quædã combustio, neruorum attritio, ossium fracturæ, & aliqua uenefica dispositio: aut indicatione sumpta a Medici mala curatione, membri corruptio, sphacelon Græci uocant, aut ancylositas, aut ea ferè omnia superius enarrata, hac de re, ut ea quæ apparent, corrigantur, studere oportet: uerum quia superius abunde de sanguinis fluxu, tristi sensatione, & inflammatione dictum est, sat fuerit ea hic pertransire: sed tantum de attritione, combustione, neruorum sectione, ossium fracturis, conuulsione, ueneno, & sphacelo, quę omnia in pręsenti, loco cuiusdam accidentis habentur, nonnulla epilogando dicere expedit, & in primis de atterito, siue contuso, aut lacerato uulnere narrationem aggrediamur.

DE ATTRITIONE.

CVM ex uiolento aliquo ictu, uel alio quopiam ualido motu a telo obtuso, carnosæ partes dilaniantur, & neruorum, aut tendonum uilli, aut lacertorum extremitates inuicem separantur, talis passio attritio uocatur: cum uerò nulla continui solutio apparet, simplex contusio dicitur: & si lacerti substantia separatur, uulnus contusum nuncupatur. Fit itaque simplex contusio, cum caro sub irruente extrinsecus aliquo uiolento, ualido, & duro corpore, ita colliditur, ut partis læsæ, externa facies integra remaneat, & in profundo multæ ac paruę

¶ Gal 3. meth. c. 1. 4. meth. c2. 1. Aet. lib. 14. c. 69 Paul. lib. 4. c. 30 Auic. 2. 1. doct. 1. cap 4. & 4 4. tr. 2. cap. 1. 2.

diuisiones occultentur. collisio etiam hic affectus uocari solet, a Græcis thlasma, & regma: dum uerò partes apparentes carnosæ nimirum adeo segregantur, ut maxima fiat sanguinis manifesta effusio, diapedesin Græci uocant; loci tumefactio, ac uulneris laceratio, ab Auicenna attritio, & dissolutio dicitur. in qua nō solum caro attrita apparet, sed liuida, inæqualis, & dolore prædita, ut in fulminatis uulneribus apertissimè dignoscitur, quæ interdum admodum raro externas tantū partes lædunt, sæpe uerò profundas aut internas, & ut plurimum necantia sunt. Cum igitur ad extrinsecorum curationem accesseris, duæ tibi occurrent indicationes, quarum prima ad dolores sedandos dirigitur. Secunda, ut quod attritum, aut contusum est, præparetur, & in saniem uertatur: nec oportet ut prima indicatio fiat in attritione, cum reditione continuitatis partium laceratarum, sed ad remittendos dolores. Effunditur siquidem in his, sanguis plurimus, & partes imbecilliores redduntur, dolent ac inflammantur; unde sphacelum uereri oportet, præsertim cum eius discusionem, ob uehementem cutis constipationem a telo, ab ambiente, & medicinis frigidis, sperare absurdum sit. etenim carnes quæ contusæ sunt, in pus uerti necessum est. Vbi ergo dolorem vehementer urgere cognoueris, anodyna, & mitigatoria, uulnere non neglecto, exterius applices. Sedato nempe dolore, puris generationem curabis, ut superius copiose explicauimus: hoc semper seruato, ut, quæ in consortio, situatæ sunt partes, in sua naturali dispositione conseruentur, & ab omni putredine defendantur. quare expedit interdum, simili cataplasmate uti, sed prius inungantur oleo decoctionis foliorum ulmi, extremitatum ebuli, & lumbricorum terrestriū. cataplasma sic paratur. Recip. farinæ hordei, seminum lini, fœnugræci an. vnc. ij. florum camomillæ, sertulæ campanæ, furfuris tritici an. m. s. pulueris carnium dauci, spicæ, comarum absynthij an. drag. j. olei masticini, myrtini, mellis an. vnc. j. s. rob vn. iij. lixiuij clari q. s. & in fine adde boli armeni, sanguinis draconis, & secundum artem fiat cataplasma, quod totam contusam partem contegat: sic enim attritiones, loco cuiusdam symptomatis, regendæ sunt.

DE COMBVSTIONE.

SOLET interdum, quod equidem mirum est, in his fulminatis uulneribus adustionis species quædam apparere, quę fortassis caro contusa & denigrata est, & satis molestum symptoma. parietes siquidem, seu uulneris labra, a tali uehementi ictu, humido proprio quoquomodo priuantur, ac exiccantur, quòd in eis crusta quędam residere solet, quam Gręci escharam, uel potius ephelcidan uocant, his ferè similis, quę ab ignito cauterio imprimitur. ob id aliqui talia vulnera, inter adusta connumerare videntur. Escharæ [a] enim partes sunt carnosæ substantiæ, aut cutaneæ, quæ a proprio humido relinquuntur, accedente calido aliquo in summo, & violento. Remouetur [b] hoc accidens, sedato prius dolore, ac mala partis habitudine discussa, escharam dimouendo, quę si debilis fuerit, duplici ratione, vel medicamentis, quæ modicè abstergant, non euidenter calefaciant, aut infrigident, ac moderatè humectent, vel quæ membrum a putrilagine præseruent; hæc potissimum non in ipso vulnere, sed circa vulnus applicanda sunt. Cum ergo vulnus aliqua adustione affligitur, lichinia, quæ in eo imponuntur, tali medicamento conuoluantur. Recip. ouum totum contusum, & cum luto armeno, & farina hordei, & melle fiat unguentum; aut Recip. uitellos ouorum assatorum numero iiij ceræ albæ, spumæ argenti lotæ an. vnc. ij. misce. aut cerussam cum farina hordei, thure, & oleo myrtino. aut Recip. aquam, in qua calx extincta fuerit, & cum oleo nucum, cerussa, lithargyrio, & modica cera fiat vnguentum. aut Recip. olei rosati vnc. viij. nitri albi subtilissimè puluerizati vnc. ij. ceræ albæ vnc. j. s. corticum internorum sambuci m. j. bulliant omnia, & colentur, & vtere. Circa vulnus latitudine quatuor digitorum rodeolum cum oui luteo, molli lana exceptum, applicetur. aut tale adhi-

a Arist. 1. problem. 56.
b Cels. li. 5. ca. de adust. Aet. li. 14. cap. 6. Paul. li. 4. ca. 11. Auic. 4. 4. & 2. c. 12. Rasis 7. ad Alm. ca. 10.

adhibeatur emplastrum. Recip. foliorum plantaginis, rosarum an. m. ij. coquantur, & pistentur, & adde vitellos ouorum numero. *iij. olei* rosati, farinæ hordei an. vnc. ij. lithargyrij argentei vnc. j. misce. eschara, si qua fuerit, ui dimoueri non debet, sed vt sua sponte cadat, expectetur; inde vulnus, secundum opportunas indicationes, regatur.

DE SAVCIATIS SIVE ATTRITIS NERVIS.

RARÒ à globulis, præsertim diuersarum formarum, continuum soluitur, quin attritum, aut dilaniatum appareat; unde & neruosæ partes affligi necesse est. nerui uerò, tendines, ligamenta, seu sindesmi, quia eiusdem speciei sunt, parumque natura differunt, in præsenti sub uno nomine comprehendantur, unde ad eorum læsiones, sæua admodum occurrunt accidentia, vt de affectis neruis superius explicauimus, ubi uictus regimen institutum, ac euacuandi rationes copiose uidere licet. In topicis verò, siue localibus medicinis, duo requiruntur, ut dolores tollant, & vulnus præparent, sed habita naturæ partis ratione. unctuosa, & humida medicamenta, de quibus paulò ante egimus, omittenda omnino sunt, nisi fortè dolor, aut aliud simile, ad se totam distrahat curationem. tunc enim pars tota affecta, oleo masticino, è semine lini, & rosaceo fouere expedit: inde emplastrum superponere ex althæa in oxymellite, aut lixiuio cocta, cum farina fabarum, hordeacea, eruina, rosis, myrtis, sapa, & oxymellite cum modico croco: siquidem in similibus vulneribus adeo atteruntur, & lacerantur partes, quòd quàm facilimè, & quauis leui de causa aut inflammantur, aut sphacelo tentantur, quare nec penicillos interdum in uulnus immittere audemus, & siqui requirantur, breues admodum, mollesq; sint, ne dolor augeatur. Vulnus primis diebus glutine albo tin regatur, pro dimidio hypericonis oleo addito: postmodum tali medicamento uti decet. Recip. resinæ terebinthinæ, aut abietinæ unc. iiij. olei masticini, hypericonis an. vnc. ij. seminum perforatæ, momordicæ an. drag. iij. sulphuris ignem non experti drag. ij. pulueris lumbricorum terrestrium, sub vmbra exiccatorum vnc. s. modicè terantur quæ terenda sunt, ac in duplici uase per dimidium horæ bulliant, & colentur, & quod percolatum est, usui seruetur. &, si ualidior siccitas requiratur, ea quippe medicamenta, quæ superius libro tertio, capite de uulneribus neruorum, a nobis fuere descripta, opportuna sunt: si qua verò putredo, ut solet, in uulnere gignetur, rhodomelle tollatur, aut sapa cum ægyptiaco stacte soluto: proximas uerò partes, modicè repellente aliquo linimento, oblinire oportet, ipsumque uulnus deinceps opportuna fascia deligare, & quieti ægrum committere; postremò ea ad unguem seruanda, quæ in similibus vulneribus enarrata sunt.

DE OSSIVM FRACTVRIS.

SI globulus, siue sphærula usque ad os peruenerit, ac illud percusserit, frangitque cum os eius impetum ferre nequit, inde negotio haudquaquam leui educitur: etenim tantus est huius teli impetus, ac tanta uis, ut quæ ad resistendum magis apta uidentur, eadem magis lædantur. nam facilè perfringuntur, atteruntur que ossa: unde plurimi qui liberantur, claudi anchilosi aut fistulosi remanent. dignoscitur fractura digiti, aut specilli impositione, ex inæqualitate, aut asperitate, aut a sede affecta, ex arbitrarij motus impotentia, aut ex iusta natura, si alteri simili comparabis, aut ab eius crepitu, aut quia detectum est, aut quia fragmenta exierint, aut apertè per uulnus manifestatur. Duplici modo a forti ictu ossa frangi solent, uel secundum omnem partem, uel in ea tantum, ubi sedes affecta est, uel in hac, & alibi. Solet sanè euenire ab huius teli impetu, ut altera parte fuerit ictus, & altera os fissũ fit: hac ratione fabrica hominis, siue ossium compositio, quam scelethon Græci uocant, uobis in mente sit. Porrò uariæ sunt horum affectuum species, quæ quatenus ad primum scopum attinet, non sane-

ſcunt:quatenus uerò ad ſecundum,quodammodo ſanari poſſunt,nam fractura ſic à Latinis dicta,a Græcis uerò catagma,pro genere habetur,& eſt continuitatis in oſſe ſolutio,quæ ſecundum eius effectum diuerſimodè nominatur, ut pote ſi per tranſuerſum in medio frangitur,agma Greçe,Latine tranſuerſalis, aut uirgalis fractura nuncupatur:ſi uerò finis oſsis,qua parte maxime cum alio committitur, abruptus eſt,apagma Greçè dicitur:ſi autem ſecundum longitudinem ſcinditur, Greçè ſchidacidon, & Latinè linealis fractura uocatur. Interdum à fracturę forma ei nomen imponitur,aliquorum fructuum, aut plantarum ſimilitudine ſumpta,nēpè ad caulium,raphanorum, aut cucumerorum fractorum ſpeciem, & formam, quas Greci cauledon,raphanidon, & ciciedon uocant,eas Latini aſtales, raphanales,& arundinales dicunt.porrò ſimplices fracturæ eſſe poſsunt, oſsibus tantum fractis,nulla alia ſubſtantia leſa,ſed non à cauſa tali, de qua ſermo noſter nunc inſtitutus eſt.ut plurimum uerò compoſitę.componuntur quippe cum alio morbo, ut carnis attritione,aut diuerſo ſymptomate,ut atroci dolore,aut propria cauſa, ut globulo ibi exiſtente,pręſertim cum intime caro ab eo laceratur. Altera fracturę ſpecies reperitur a ualde uehementi ictu producta ad furfurum imaginem, Grę ce alphitidon,& caryedon,Arabicè Sauchiem, ſiue aluiſchi, & Latinè rimularis fractura denominatur,cum os in multas,tenueſque partes frangitur. Adhuc fractura altera a globulo cauſata dari ſolet,quę Grecè apotrauſis,& apocope, Arabice alcaſia,& Latinè refractio,& præciſio dicitur, cum pars oſsis per ſummitatem ruptam,ſeu ſuperficiei abruptionem detrahitur: ita, ut pars ea quæ detracta eſt & receſſit, & ſupereminet, ut ferè fit cum ſquammula ab oſſe reſoluitur. Quàm plurimæ aliæ fracturarum ſpecies uideri ſolent,quæ ratione ſedis affectæ, ut in primo libro de Caluariæ curatione legitur, aliqua propria nomina ſibi ſortita ſunt, quas in hoc loco ſilentio tranſire decreuimus. Galenus [a] tamen, duas precipuas fracturarum differentias tantum aſsignare uidetur,nempe quę per tranſuerſum,& quę per longitudinem contingunt,a quibus potiſsimę indicationes curatiuę ſumi debent. Apud Celſum [b] tertia reperitur, ſcilicet quę oblique procedit. Cum igitur ab ictu tali, oſſa frangi contigerit, curantur [c] indicatione ſumpta a fractura,& modo fracturæ:a fractura,ęquatione,& conuenienti deligatione.quippe Medicus, & luxationum, & fracturarum extenſiones quam directisſimas faciat oportet:hæc enim ęquatio iuſtisſima Hippocratis natura eſt: ſi uerò quid uel huc uel illuc inclinauerit,ad pronam partem uergere iuſtū eſt: hac de cauſa ęquationi primò ſtudere oportet.a modo fracturę,particularibus operationibus, nempe faſcijs,ferulis,ſplenijs,capſulis,& ſimilibus. porrò duę indicationes ſanatiuę in omni oſſiū fractura conueniunt,mēbri æquatio,& oſſiū unitio,cū fractura ſit morbus in forma,& plaſmatione:nec aliud eſt mēbrū ęquare,niſi illud ſecundū naturę inſtitutū plaſmare.uerū ad indicationū executionē,hęc tantū non ſufficiunt. Sed, & cōueniēs deligatio, cū mēbra dura nō primò,& ſecundū primę intentionis modū uniūtur,rore ſcilicet,ꝓprio,ac elemētari,vt viſcoſa ac mollia faciūt,ſed ſecūdario callo interueniente. ob id neceſſe eſt, ut diu membrum plaſmatum, ac os, in propriam ſedem iuſtè repoſitum,conuenienti deligatura conſeruetur, præſertim in quiete, quæ in coniungendis partibus ſectis admodum prodeſt, ac optimum medicamentum indicatur:deambulare enim,aut ſtare,aut ſedere, in oſſium fracturis minimè conferre uidetur. Ergò ſtatim homo in lecto collocandus eſt, ſiquidem abſque longa quiete oſſa non coeunt, nec poro ligantur: ac primis diebus parcisſimè nutriatur, ſed paulò plenius, cum ſymptomatum tempus præterierit. nam ſat non eſt ſola quies in calli productione. ſed & victus ratio conueniens, quippè callus, vt Latini dicunt, aut porusſarcois,ut Græci, vel alroſbot, ſiuè oraſbot, vt Arabes,per ſe, & nullius alterius interuentu gigni poteſt. atque magis in viſcoſis, & humidioribus corporibus, quemadmodum in pueris uidere licet. in adultis verò, & ſiccioribus, qualia ſunt iuuenum, militum, nauigantium,

a ¶meth.cap.5.

b ¶li.8.ca.2.

c ¶Hipp.lib. de fract. Gal.lib.art part. med.cap.91.6. meth.cap.5. Paul.li 6.ca.89. Auic.4.1.ca.28 & 5.4.& 2.ca.1. Albuc.li.3.ca.2

uigantium,

uigantium,& horum,qui ſub ſub ſole , & in continuis laboribus vitam degunt, ſeparatæ fracti oſsis particulæ non per ſe unquàm , ſed duntaxat quapiam ſubſtantia interueniente, ſeu glutine quodam colligari ſæpe contingit. eſt autem callus, ſubſtantia quædam glutinoſa , exterius locum fractum adeò ambiens, vt vix remoueri poſsit. nam proprie callus oſsis dicitur , cuius interuentu oſsis fracti partes alligantur. generatur ex craſsiore , ac viſcoſiore parte nutrimenti oſsium. Siquidem omnis noſtri corporis particula ſibi proprium , ac familiare trahit alimentum : os verò craſsius , ac uiſcoſius nutrimentum, magis quàm aliud quoduis membrum , ad ſe adducit , exugitque , ex quo nutritur , ac vegetatur. Sed ibi primo feruet , ebullit , & concoquitur , oſsiſque ſubſtantiam extendit , & in quendam eleuat tumorem , more ſtirpium , in quibus fiunt inſertiones . nam ad inuicem , cum calmellis fit quædam ebullitio , poſtea aglutinatio , & ex tali concretione , ex duabus ſubſtantijs fit unum corpus conferruminatum . ſic in oſſe fracto euenire contingit : quare uictus talis tunc eſſe debet,ut ex eo conueniens nutrimentum procreetur , & callus gigni poſsit , qui ex oſsium nutrimenti ſuperfluitate concreſcit , & ex ea ſcilicet abundantia , quæ a labris fracturæ perpetuò emanat , & eſt eius propria materia . producitur actrice natura, medici auxilio, membri ęquatione , conuenienti deligatione , longa quiete , & uictus decenti regimine. Hæc igitur in genere de oſsium fracturis dicta ſufficiant. Singulatim verò ſi forte in magnum quodpiam os globulus impegerit , illudque diſſoluerit,ac minutas partes reddiderit, aut vniuerſum membrum perforauerit, & a ſede dimouerit , dignoſces primò , ſi cum ſano membro affectum comparaueris , vel ſi membrum manibus pertractando,inæqualitatem perceperis, vel ſi pungētes dolores ægrum afflixerint,vel ſi oſsis particulæ exierint.poſt hæc, digitis diligenter explorabis,nunquid vel globulus aliquis,uel oſsis fracti , aut ferri , aut alterius rei fruſtulum , præter naturæ ordinem in ſede uulnerata detineatur. quod , ſi fieri poteſt, eo, quo diximus , modo , extrahendum eſt , idque magis ſi globulus ſolus fuerit , nec ullum prorſus ſymptoma , de quibus ſuperius egimus , apparuerit: oſsium uerò particulæ forcipibus , aut uolſellis , aut tenaculis , ſiue alio inſtrumento ui extrahendæ non ſunt : nam ſi magno conatu diuelluntur , ligamenta , tendines , membranaſque , aut venas , uel arterias lacerabunt : ex quo dolores uehementisſimi fiunt , abſceſſus ſequuntur, conuulſio apparet , & mors ſępe infertur . Sed opus penitus committatur naturæ,quæ cum puris productione,aut nouę carnis generatione,ea quippe ſubnaſcente, tutò omnia extra mittit.quod admonet Hippocrates his uerbis,Fracta oſſa niſi ex toto dimota ſint,aut dolores inferant,ui non euellas,ſed totum naturę committas.uerū tamen producto pure,ſi à ligamentis natura oſſa fracta dimouerit , vel vbi abſceſſerint,uel ubi ex alimenti defectu a cæteris oſsium partibus deciderint , ſi natura ea non extruſerit,aut digitis,quod tutum eſt , aut alio ingenio euellenda omnino ſunt,hoc ſemper ſeruato,ut ſi non iuues,ſaltem non noceas. Cęterū, ſi alia oſſa ſimul componi poſſunt,& ad naturalem ſtatum,ſiue iuſtā naturā reduci, aut in propriā ſedem reponi,omni ſtudio,ut id facias,nitaris Galeni pręcepto in tribus commentarijs de fracturis Hippocratis.at ſi cū fractura luxatio aliqua adfuerit, ea primò accōmodāda eſt.poſtmodū q̃ blandisſimè oſſa fracta extrahātur, aut,ſi decet, uniantur.inde in aceto , ac oui albumine additis pulueribus aſtringētibus ſplenia ſtupę q̃ mollisſimę imbuta,ac expreſſa ſuper fracturā inuoluātur.prius tamen non fracturam,ſed ſedem ſuprà & infrà ad latitudinē ſex digitorum roſaceo , maſticino,& oui luteo irrorabis,ac mēbrum totū idonea faſcia poteſtate retinendi pręd ita,vt dicemus,circundabis,deligabiſque. penicillum uerò molle & opportunum in vulnus,niſi ſanguinis copia emanauerit,cum terebinthina,boloarmeno, & modico ſale immittes,ita tamen,ne dolorē inferat:poſtremo ſtudere oportet,ut affectum membrum in ea ſtatuatur figura,ne dolore afficiatur , & ut perpetuo mate-

riæ expurgari possint, & uulnus eo mō triduò gubernetur: interim si magni ęstus apparuerint, & dies fuerint caniculares, rosaceo, addito uino nigro, totum mēbrū fouebis: si hyems, oleo camomellino, masticino, & de semine lini: pure aūt apparē te, fascia forcipe adeo diuidatur, vt vulnus totum pateat, & detegatur, à quo commodè pus effluat, & secundum opportunam occasionem topica medicamēta permutari possint. Si aūt ferularū, aut plagelarū, aut spleniorum usus expedit, membrum concinne munies, non tamen ita arctè, nec primis diebus, vt noceant; sic procedatur, nisi fortè aliquod insigne peruenerit accidens, quod & fascias, & ferulas, & capsulas remouere cogat. hoc seruato, ne ante diem septimam, aut decimam ferulę adhibeantur, multoque minus si timor adsit, ne dolores, aut inflammationes accersiturę sint, vel pręsentem, si adest, exasperent, nec eo nomine unquàm adhibeantur vt astringant, sed ut aptam figuram contineant, & ossa in suas sedes reposita utcunque fulciant: sed quales ferulę esse debeant, & quot sint deligandi modi petendū est ab Hippocrate,[a] & Galeno.[b] Si verò globulus articulū, siue concathenationē lęserit, ac se se inter duo ossa demerserit, & maximos inferat dolores, tunc negotia, quàm plurima operanti affert, & ęgrotanti mortis periculum. quare q̃ citissimè fieri potest, extrahatur: quod si statim accepto uulnere non fit, aut saltē secunda die, magno inde labore expediri solet. igitur adinuento globulo, duo mēbra, quę articulum componunt, duabus fasciis fulcire decet, quę per has in oppositas ac diuersas partes per duos ministros diducenda sunt, ad hoc ut ossa, tēdones, sindesmi, & lacertorum capita extendantur, ac maior in articulo fiat amplitudo, ubi telum receptum fuerit, quod inde minori cum difficultate extractioni parabitur. hoc fiet specilli conuexi auxilio, aut coclearij, aut rostri ciconini nostri. Si uerò firmiter adhęrebit, terebrum torculatum solum, aut cannulo munitum, summopere ab omnibus probatur: aut, quemadmodum magis commodum ex usu esse iudicatur. uerùm terebello torculato, globulus perforatur, apprehenditur, & extrahitur, nec scalpello ad os in circuitu excidendum, quo in sagittis ossibus infixis educendis utimur, ęgemus. Siquidem globulus suo ictu, & figura sibi locum facit. at si opportuna instrumenta in promptu non habebis, patientem cruciare non debes. nam orta inflammatione, aut cum os contusum exierit, secum globulum adducere solet. os siquidem alteratum tandem, & si diu, carne saltem subnascente extra mittitur, nec res admiratione digna est, si multo tempore globuli, ac sagittę intimè conseruentur. nam Hippocrate[c] teste, quidam iuxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maxime pręter omnium opinionem seruatus est, neq; tota cuspis exempta est; erat.n. ualde in profundo, neq; sanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat, neq; inflāmatio, neq; claudicauit. cęterum cuspidem inuenimus nos, ipsāq; exemimus, cū sex iam essēt anni, ex quo sauciatus fuerat. & Paulus[d] ait, multis infixa tela integra intus insederunt, quæ uulneribus cicatrice obductis, deinde longiori tēporis spatio partem eam abscessu occupante, ac disrupto, exiere. approbans hoc Albucasis[e] ait, Vidi unum, cui cecidit sagitta in dorso eius, & consolidatum est uulnus super ipsam, & post septem annos exiuit sagitta in radice coxæ eius. At si ictus, uiscus aliquod primarium, ac officiosum læserit, quorum omnium affectuū causas, signa, prædictiones, quæ ad interitum utplurimum spectant, ac curandi rationes in superioribus libris explicauimus, ut quæ ex accidentium proprietate, sedis affectę positura, exeūtium qualitate aut operatione læsa, quia uix, aut quia uitiosè, aut quia nullo modo fit, deprehenduntur; ob id de his ictibus in præsenti hæc satis.

a Lib. de fract. & l. de luxatis.
b Li. de fascijs.
c Quinto Epid.
d Li. 6. cap. 88.
e Li. 2. ca. 96

DE CONVVLSIONE.

NON secus a conuulsionibus, quæ aliis partibus sectis occurrere solent, ea, de qua nunc sermo habendus esset, dignoscitur, præsagitur, & curatur. quare cū satis abunde in superioribus de tali symptomate locuti simus, hic tacite trāsire licèt, & sat est dicere, quòd si his fulminatis vulneribus, illud oritur,

tur, ob patientis nimium timorem, aut nobilium partium noxam, mortem non dubiam portendit.

DE VENENO.

SI plaga, qualiscunque fuerit, ueneno aliquo tingitur, adiicienda festinanter curatio est, quæ uel epoto ueneno (& fit per medicamenta a Græcis alexipharmaca dicta) uel a serpente, aut quouis alio animante ictis adhiberi solet, & fit per ea medicamenta a Græcis alexiteria uocitata. interim tota, si fieri potest, aut saltē ea pars, quæ ueneno affligitur, abscindatur. dignoscitur quidem, quia a sana, & naturali uariat, quippe pallida, aut sublliuida, aut emortua apparet. Si uerò ex toto separari nequit, profundis scarificationibus saltem locus feriatur, ut sanguis malus expurgetur: nec ideo alienum erit cucurbitulas adhibere, vel ut psillus, siue uilis homo ore proprio sano, sed prius præparato, simulque & uentriculo, esu nempe ruthæ siluestris, aut salis, ruthę, & caricarum, ac aceto abluto uulnus exugat, cui inde tale applicetur medicamētum. Recip. terebinthinę claræ vnc. ij. olei hypericonis unc. j. theriacę optimę unc. s. euphorbij recentis, terrę sigillatę an. unc. ij. misce, & parum bulliant. aut imponatur Aegyptiacum bis, aut ter, cui non est par, uel precipitatum hydrargirum cum theriaca. loca uerò circunuicina luto ipso armeno, aut Dianę sigillo aceto rosato soluto, si presto fuerit auxilium, succurrantur. inde medicinis strenue attrahētibus, uenenum euocetur, uel ignito cauterio, si locus neruosus, aut arteriis, uenisque plenus nō fuerit, sępe aduratur, donec tota malignitas, quę talis est, & non simplex uenenū, consumpta fuerit. siquidem contra uirulentos hos ictus tale presidium expeditissimum est. utpote cum ignis cęteras uiribus prestet. at si uri non potest, a uenis cordi, ac uulneri lōginquioribus si uires ualidę sint, sanguis mittatur: si uulnus angustū fuerit, primis diebus turundę parentur ex adipe suilla, adeo ut totum impleant uulnus. est sanè in ueneno extrahendo secretum mirabile. Si uerò carnem totam a ueneno immutatam circuncidere non possit, non ab re fore iudicatur, profundis scarificationibus, circuniacentes regiones aperire. attrahunt potentissimè alteratos humores, ac malę naturę, & quàm plurimę carni infixa aliqua medicamēta proprio calore, aut a similitudine totius substantiæ, ueluti fermentum, propolis, arundinū radix, ammoniacum, sagapenum, aristolochia, polypodium, ranę combustę, adeps leporina, tapsia, dictamus, ruta syluestris, uiscus quercinus, mel, & similia: in his uictus regimen esse debet, qui epoto ueneno exhiberi solet. Alexipharmaca uerò parantur ex theriaca, mithridato, trifera, bolo armeno, terra lemnia, & similibus. Alexiteria ex dictamo, ruta syluestri, scordeone, tormētilla, zedoaria, bistorta, aristolochia, & hmōdi. Sed quia credere coacti nō sumus, vulnera huiuscemodi absolutè ueneno pdita esse, circa huius symptomatis profligationē, nō multū laborabimus.

DE SPHACELO.

POSTREMVM symptoma, quod aliquibus uulneribus occurrere solet, est membri corruptio, quam Gręci sphacelō, Arabes aschachilon, siue echachilon, & Latini siderationem appellant: pessimū morbi genus est, quod eius crudeli, ac tyrannica malignitate, nisi citò corrigatur, totum membrum citissimè corrumpit, ardentissimas excitat febres, uirtutes prosternit, & patientem necat: fit frequenter ex uehementissima inflammatione, aut ob eius magnitudinem, aut pessimam qualitatem, aut ex mala uulneris natura, aut ex prauo sanguine, aut ex medici imperitia, membrum ualde delaqueando, aut suturæ arctæ, ipsum constringendo, quę in laceratis & attritis uulneribus fugienda est. aut humida, & unctuosa diu vulneri applicando. potissimū uerò ob intemperiem calidam, qua partes vulneris eliquantur, & calor naturalis destruitur. sæpe quidem labra uulneris a copia praui succi fluentis imbibuntur, & ab imbecilli calore reguntur, & putrescunt, ac proximas partes corrumpunt, vt quotidie in sphacelo, & phagedæna fieri uidemus. Dignoscitur autē, cùm partes denigratæ, ac malo odore affectę, adeo

lan-

languent, vt percussæ, aut sectæ, aut adustę penitus non sentiant: cumque membrũ sic fuerit dispositum, confestim ad eam, quę uiuit, partem, & proxima sanæ fuerit, resecandũ uenit: si qua uerò ratio hoc prohibuerit, profundę, ac frequentes sectiones, quas scarificationes vocant, imprimantur: sunt quippe multum ad huiusmodi curationẽ efficaces: ac ubi sanguis ille corruptus plurimus effluxerit, locus marina aqua, aut lupinorum decocto, præsertim in lixiuio, addito sale, & aceto sępe abluatur; deinde medicamento aliquo putridis, ac nomosis ulceribus destinato, inungatur; inter quæ ægyptiacum cæteris pręstat. quod si non iuuerit, ignitis cauteriis aduratur. at si malus color, ac putredo ampliatur, fiat cataplasma ex farina fabarum, orobi, lolij, trochiscis Andronij, oxymellite, & lixiuio, & factis protundis incisionibus, calidum applicetur. &, si malum his præsidiis non tollitur, sed vlterius procedit & vulnus phagedenicum euadit, denuo tota corruptio diligenter aduratur. postmodũ eschara, cum dura euaserit, aut succo porri, aut butiro, aut hordeacea farina, hydræleo decocta, donec amoueatur, fouere oportet. ubi uerò exciderit, curatio reliquis vlceribus cõmunis adhibeatur. Si verò aliqua corporis particula, nẽpe manus, aut pes, adeo fuerit lacerata, aut eius ossa ex toto denigrata, aut corrupta apparuerint, ac de eius uita nulla amplius relinquitur spes, illico illã amputandã esse cẽsemus, & tunc ea seruanda sunt, quæ in secunda nostrorum voluminũ sectione, capite de membrorum corruptorum amputatione exposuimus. Hæc igitur ad Dei benedicti laudẽ breuiter de hac curatiua methodo dicta sufficiant. ac primo nostrarum sectionũ uolumini finem sic imponimus. in posterum verò si nobis Dei beneficio vita longior cõstiterit, ac eo fauente, multa ad omniũ studiosorũ vtilitatem perscribere decreuimus. nẽpe hinc ad paucos dies, in Secundo, commentaria de famosis Vlceribus, ac membrorum singulariũ, de fistulis, de ulceribus sinuosis, de quamplurimis affectibus cutaneis, ac de lue indiana siue diabolica, quam isti gallicum morbum appellãt. postmodũ de multis operationibus chirurgicis nos tractaturos vobis pollicemur. In Tertiò uerò de tumoribus præter naturam in uniuersum, & singulatim pertractabimus. In Quarto de ossium fracturis, ac eorum luxationibus pariter edituri sumus. In Quinto de secundis siue mediatis chirurgorum operationibus agemus. postmodũ epitoma totius artis chirurgicæ in unum redigemus. postremo Chirurgię officinam impressam, in lucem dare decreuimus, ubi ea ferè omnia instrumenta, quæ diligenti ac approbato Chirurgo in suis operationibus opportuna esse creduntur, concinne delineata uideri poterunt. Interim valete, & nos vt debetis, amate.

FINIS.

VENETIIS, Apud Iordanum Zilettum.
M. D. LXXIII.

INDEX
RERVM NOTABILIVM, QVAE IN HAC PRIMA CHIRVRGIAE SECTIONE ANNOTANDA DVXIMVS,

Vbi primus numerus, Paginam demonstrat: character a, primam eius faciem, b, secundam denotat: numerus uero secundus, numerum in margine signatum insinuat.

A CHIRVRGO in uniuersũ quæ considerantur. fol.3.b.30
A chirurgo singulatim quæ considerantur 4.a.10
Abscessus quõ secandi. 61.a.20
Abscessus quibus ingenijs secantur 4.a.10
Abstergentia medicamenta quæ 178.a.10
Abstersiuum præstantissimum. ibid.20
Abstergentia capitis uulnera 28.b.30
Abdominis uulnerati, suturæ uariæ 120.a.10
Abdominis suendi modus, ex Galeno ibid.30
Abdominis suendi modi tres, ex Gal. ibid.40
Abdominis suendi modi, ex Albucasi. ibid.40
Abdominis suendi modus proprius authoris. ibid. 40
Abdominis uulnerati, medicamenta glutinantia. 121.a.30
Actiones circa ægrotum tribus modis fiunt. 4.a.30
Acuum formæ, & qualitates 6.b.50
Accidentia, in caluariæ contusionibus. 28.b.50
Accidentia, modo cito, modo tarde nascuntur. 38.b.10
Actiones uniuersæ ad finem aliquem diriguntur. 39.b.10
Acopa medicamenta uaria. 96.a.20
Actio chirurga a quibus præcipue sumitur. 1.b.20
Acus in suendo abdomine qualis. 120.a.10
Actiones chirurgo propriæ. 4.a.10
Ad concoctionem duo requiruntur 20.a.40
Additamenta quibus præsidijs tollantur 4.a.10
Adnotandum mirabile in uulnerata Arteria. 100.a.30
Aegroti conditiones 3.b.30
Aegrotus idoneum locum requirit 3.b.50
Aenematum usus, quando bonus 62.a.10
Aegyptiaci usus in membrana cerebri detecta. 68.a.40
Aerem esse ex maxime alterantibus 137.a.30
Aer fracta caluaria qualis conueniat 21.b.30
Aer frigidus semper cauendus ibid.
Aer æquinoctialis quomodo arte paretur 22.a.20
Aeris constitutio, in mittendo sanguine consideranda 93.b.30
Aer uulneratis neruis accommodatus qualis. 93.a.30
Affectus conuulsiones producentes 91.a.20
Agma, fracturæ species 140.b.10
Almocatim 9.a.30
Alfutratem forma, & indicia 62.b.10
Alberia caluariæ fractura 13.a.30
Alphonsiuum instrumentum 133.b.20
Alexiteria medicamenta quæ 137.a.10
Alrosbot 140.b.50
Alexipharmaca medicamenta 142.a.40
Alteratio in animatis corporibus triplex 29.a.30
Alphonsinum instrumentum 133.b.20
Anatome quid agat 3.a.40
Anatome a chirurgo: sed non ut talis consideratur. 3.a.50
Antiqui primo Dei nomen inuocabant 1.a.10
Antica caluariæ fractura 13.a.10
Angin caluariæ fractura 13.a.30
Antiqui chyrurgiam exercebant 36.a.50
Ancylas quid 95.b.30
Ancylositatis indicia ibid.
Anodina capiti contuso adhibenda qualia. 27.a.10
Anastomosis. 111.a.10
Anserinum instrumentum 133.b.50
Antonomus utrobique conuulsus 91.a.10
Apagma species fracturæ 140.b.10
Apoplexia quid 18.a.30
Apoplexia fracta caluaria quomodo fiat 18.a.30
Apochema caluariæ calamitosa fractura. 13.b.30
Apocrustica medicamenta qualia 137.a.10
Aposceparnismos caluariæ fractura 13.a.30
Apostema quomodo sit ægritudo communis 3.a.10
Apostema partes occupat organicas ibid.

INDEX

Apostematum methodus curatiua ibid.
Aqua neruis uulneratis fugienda ibid.
Ars medica nobilissima 1.a.10
Artis medicæ diuisio ibid.
Artificis rationalis munus 9.a.10
Artis Chirurgæ subiectum 3.a.20
Artes practicæ tria continere uidentur 3.a.30
Ars Chirurgica ab Anatomica, quomodo differat. 3.a.40
Arcadinum instrumentum 134.a.10
Arteriæ aortæ perforatæ notiones 100.a.10
Arteria ex duplici constat tunica ibid.30
Arteriam uulneratam agglutinari posse ibi.40
Arteriæ uulneratæ dignotio ibid.
Arteriæ magnæ uulneratæ prædictiones 116.b.30
Ascialis fractura 16.a.40
Attritio quid 139.a.50
Attriti affectus curatio ibid.
Attractio fracta calua quomodo fiat 59.a.50
Attrahentia medicamenta quæ 142.a.30
Auditus ad caluariæ fractæ cognitionem confert. 15.b.40
Aures a natura siccissimæ sunt 79.a.20
Aures sectæ omni uacant periculo 79.a.10
Aures cur obturandæ 33.b.30
Aures quomodo obturandæ 51.b.10
Auertentia auxilia 111.b.10
Auctoris promissio in posterum agẽdorum. 142.b.30

B

Balnea thermarum emolliẽtia qualia. 96.b.40
Balneum mariæ cur utendum 65.b.20
Bozol instrumentum quo thorax perforatur. 105.b.10
Bonus Chirurgus, est bonus medicus 2.a.10
Benedictiones quamplurimæ, super aquam puram. 73.a.b

C

Caput membrum nobilissimum 12.a.10
Caput ex quibus constat 9.a.20
Caput uariè denominatur 9.a.20
Capitis forma naturalis 10.b.20
Caput à causis externis facillime læditur. 12.a.10
Capitis uulnerum essentia, duobus modis speculatur. ibid.10
Capitis uulnus simplicissimum ibid.
Capitis uulnus simplex 12.b.10
Capitis uulnus compositum 12.b.20
Capitis uulnera uaria 12.a.40
Capitis ossa multis modis frangi solent 12.a.50
Capitis oßa à nimio flatu scissa 12.a.20
Capitis ossa, tumore, ac teredine affligi solent. 12.a.20
Capitis cutis habitudo, & officium 9.a.20
Caput à quibus causis lædatur 12.a.10
Capitis ossa in suturis contigua 13.b.40
Capitis ossa absque suturis 14.a.40
Caluaria contunditur, cute illæsa 28.b.50
Causæ fracturarum caluariæ manifestæ 15.a.20
Capilli ad fracturæ caluæ cognitionem conferunt. 15.b.50
Catagma cranei fractura 12.a.50
Camarosis, cranei fractura 13.a.30
Cutamotos caluariæ fractura ibid.
Caluaria in lateribus non tuto perforatur 40.b.20
Calidum suppuratorium quid faciat 29.b.20
Caluariæ fracturæ a formarum differentia nomina sortiuntur 12.b.20
Caluariæ fracturæ tres simplices 13.b.30
Caluariæ fracturæ tres compositæ ibid.
Caluaria non undique semper plena 14.b.10
Caluaria frangitur, cute sana apparente 14.b.20
Caluaria non frangitur absque contusione 15.a.10
Caluaria fracta, tribus modis dignoscitur 15.b.20
Caluaria fracta, uisu percipitur 5.b.30
Caluaria uenulis quamplurimis referta 30.a.20
Caluaria, poro solido non eget 40.a.50
Callus in caluaria fracta non generatur 40.b.40
Callus oßis cicatrix est 40.a.50
Callus in fracturis quo pacto gignatur 141.a.10
Caro concrescit, & augetur 7.b.30
Carnis auctæ causæ quæ 68.b.40
Carnem gignentia medicamenta 138.a.10
Casus cur eueniat fracta caluaria 16 b.50
Catarrhalis defluxus ad pectus curatio 112.b.40
Causæ externæ ad fracturarum cognitionem idoneæ. 19.b.20
Causæ externæ, quæ 97.b.40
Cacochimia quomodo tollenda 51.a.50
Cauteria in suturis non adhibenda 10.a.20
Cauteria in suturis caute administranda 51.b.20
Cerebrum 9.b.30
Cerebri habitudo, & officium. ibid.
Cerebellum, solidorum neruorum origo 10.a.30
Cerebri inflammati indicia 61.a.30
Cerebella gallinarum quibus conducant 22.a.50
Cerebri uulnera cur lethalia ibid.
Chirurgia ars antiquißima 1.a.10
Chirurgiæ definitiones antiquorum. bid.
Chirurgiæ diffinitio auctoris ibid.
Chirurgia unde dicatur 1.b.20
Chirurgiæ diuisio 1.b.30
Chirurgi finis 1.b.40
Chirologia 1.b.30
Chirurgus manibus, ac instrumentis operatur. 1.b.40
Chirurgus utitur dieta, & potione 1.b.50
Chirurgia quomodo ex se illustratur 2.a.20
Chirurgus quare amandus ibid.
Chirurgia unde floruit 21.a.
Chirurgia sub qua parte medicinæ contineatur. 2.b.20
Chirurgus nihil noui facit 2.b.50
Chirurgus tria considerare tenetur 3.a.30
Chirurgus bonus Anatomista 3.a.40
Chirurgus proprijs manibus anatomizet 3.a.50
Chirurgus uiua corpora non secet ibid.

Chi-

Chirurgi actiones a quibus sumuntur 3.b.20
Chirurgus operando, quæ considerare tenetur. 4.a.10
Chirurgi operationes mediate 4.a.40
Chirurgus, à quibus inchoare debet 4.b.50
Chirurgi munus, ut peritus euadat ibid.
Chirurgia Theorica unde acquirenda 4.b.40
Chirurgia practica, quomodo fiat ibid.
Chirurgi conditiones generales 5.a.10
Chirurgi conditiones speciales 5.b.10
Chirurgus in omnibus medicinæ partibus instructus. ibid.
Chirurgi operatio, a quibus, per quæ, quibuscum, & circa quæ 3.b.30
Chirurgus agit cito, læte, tuto, & sine dolore. 5.a.40
Chirurgus philosophus naturalis 5.b.30
Chirurgi indumentum quale 5.b.40
Chirurgi ungues ibid.
Chirurgi grauitatem obseruent ibid.
Chirurgi ætas qualis ibid.
Chirurgus cur iuuenis ibid.
Chirurgus ambidexter ibid.
Chirurgi uelocitas, operando laudatur 6.a.10
Chirurgus in sensibus particularibus sanus. 6.a.10
Chirurgus in caluariæ perforatione diligens. 51.a.30
Chirurgus in extrahendis sagittis qualis 132.a.50
Chirurgus in ijs exerceri debet, quæ promptè ad curationem accommodantur 4.b.50
Chirurgia cur in temporibus reprobatur. 20.b.30
Cicatrizantia medicamenta 98.b.20.139.a.30
Ciconinum instrumentum 134.b.10
Corporis partium diuisio 97.a.50
Conuulsio quid 90.b.10
Conuulsio passio uirtutis motiuæ 18.b.10
Conuulsio quomodo fiat ibid.
Conuulsio raro fit nisi præcesserit inflammatio. 54.b.40
Conuulsio ut plurimum oppositam sedem occupat. 18.b.50.65.a.10
Conuulsionum differentiæ tres 90.b.30
Conuulsio duplex 90.b.50
Conuulsionum differentiæ quamplurimæ 91.a.10
Conuulsio ex repletione quomodo fiat 91.a.50
Conuulsio ex inanitione 91.b.20
Conuulsio ex affinitate 91.a.40
Conuulsio sicca, morbus acutus 92.b.40
Conuulsio à quo humore ut plurimum producatur. 33.b.40
Conuulsio deplorata 92.b.50
Conuulsionis ex uulnere indicia 92.a.10
Conuulsionum curationes 141.b.50
Contusionum leuium, curatio 26.b.30
Contusio propriè quid sit 139.a.50
Contusum omne in pus uerti oportere 139.b.20
Concoquentia medicamenta, quæ 137.a.50
Concoctio in uulneribus quæ bona sit 103.a.40
Corporis partium diuisio 97.a.50
Cordis læsi signa 99.b.30
Cordis præstantia 99.b.40
Cordis uulnerum prognostica ibid.
Cor affectum præter naturam in soluta cõtinuitate pati nequit ibid.50
Cor irascibilis animæ sedes 100.a.10
Cotenchitas instrumentum 103.b.20
Coruinum instrumentum 129.a.20
Correpti distensione in quattuor diebus pereunt. 92.b.30
Cranij compositio, et usus costarum fistulæ quomodo curetur 124.b.48
Curationes morborum, per locorum differentiam uariantur 114.b.20
Cutis capitis uulnerata, periculo non uacat. 20.b.10
Cucurbita sicca quando capiti applicanda. 56.b.40
Cycliscus instrumentum ac eius descriptio 32.b.20

D

Delirij causæ 100.b.50
Delirium signum mortale 64.b.30
Delirio apparente, sanguis unde mitti debeat. 64.b.40
Dentes in conuulsis arte aperti detineantur. 94.a.10
Diacodion ac eius descriptio 108.a.40
Diaria, fracta calua signum mortale 20.b.50
Diaspermaton ibid.
Digerentium medicamentorum compositio. 28.a.50
Dies non enumerantur, urgente operandi necessitate. 38.b.20
Digitus, in cognitione caluariæ fractæ uerus index. 51.a.30
Diayrion instrumentum 134.b.50
Dioclei instrumenti nomina diuersa 139.a.20
Dioclei imago 129.b.10
Distensio quid 92.b.30
Doctrina chirurgi unde acquirenda 4.b.40
Dolorum causæ 60.a.10
Dolorum effectus uarij 59.b.50
Dolorum capitis causæ internæ 60.a.30
Dolorum capitis causæ externæ 60.a.50
Dolor capitis consortij lege ibid.
Dolores neruis sauciatis quomodo tollantur. 88.b.20
Dolor quid sit, eiusdemque curatio 113.a.40
Dolor uim habet attrahendi 132.a.20
Dolor imprimis sedandus 139.b.30
Dolor cur primo remittendus est 132.a.20
Dolor symptoma est perniciosissimum 136.b.30
Dolorum remedia uaria 136.b.30
Dolores tolluntur uarijs præsidijs ibid.
Durities labrorum uulneris quo pacto tollatur. 113.b.50

INDEX

E

EFfectiuarum artium finis qualis 3.b.10
Ecpiesma oßis compreßio 12.b.50
Ecchimoma quomodo fiat 26.b.10
Emplastrum macedonicum quomodo parctur. 27.a.50
Emplastrum triapharmacum 61.a.20
Emplastrum Hippocratis 56.b.30
Emplastri barbari simplicioris temperaturæ confectura 79.a.30
Emplastrum ad inflammationes prohibendas. 60.b.50
Emplastrum ad discutiendum idoneum 61.a.10
Emplastrum discutiens, & exficcans ibid.
Emplastrum ad articulorum contusiones opportunũ. 87.b.40
Emplastrum ad uulnera contusa neruorum 87.b.20
Emplastrum ad phlegmones suppurandas 89.b.20
Emplastra ex granatis 89.b.10
Emplastra anodina 89.b.30
Emplastrum picatum Galeni 28.a.50
Emplastrum sanctum, ac eius descriptio 104.a.20
Empiricorum uaria decocta ad uulnera cassalia. 106.b.30
Empimata quando fiant 99.a.30
Emprostotonos 90.b.30
Engissoma caluariæ fractura 13.a.10
Encope caluariæ fractura 13.a.40
Enclusis caluariæ fractura 13.b.10
Epilepsia quid 67.a.50
Epilepsia in affectibus capitis 18.a.50
Error chirurgorum secando tumores artuum. 90.a.40
Error chirurgorum secando plagas capitis. 38.a.10
Error chirurgorum in meningarum sectione. 62.b.40
Error chirurgorum, in symptomatum consideratione. 59.a.20
Error chirurgorum, in secando osse capitis. 41.a.50
Error chirurgorum, nimis caput calefaciendo. 29.b.30
Eschara quid 139.b.40
Escharæ remouendæ, uaria remedia 142.b.20
Eschara non ui remouenda 140.a.10
Euphorbium neruis uulneratis quale esse debet. 86.b.50
Euacuatio quando molienda 23.b.30
Extranea, quæ esse dicantur 75.a.40
Ex forti ictu internæ partes uario modo læduntur. 14.b.30
Excrementum in uulneribus duplex 138.a.20

F

FAcies ægri pernotanda 21.a.20
Facies quibus terminatur 75.a.20
Faciei habitudo sicca 75.a.30
Faciei uulnerum essentiæ, indicia ibid
Facies uulnerata, a quibus lædatur 76.a.30
Facies uulnerata, quomodo deformes contrahat cicatrices 76.a.50
Farina milij 57.a.50
Fasciarum differentiæ 7.b.40
Fasciarum utilitas 7.b.40
Fasciarum materia 7.b.50
Fasciarum formæ ibid.
Fasciarum longitudo 8.a.10
Fasciarum conditiones ibid.
Fasciarum finis 8.a.30
Fasciandi rationes uariæ 8.a.50
Fasciæ auolutæ capiti, assuendæ 26.a.50
Fasciatura retinens 141.a.50
Fasciatura repellens 137.a.20
Fasciæ abdomini uulnerato adhibendæ 121.a.20
Fasciæ ad thoracis uulnera 102.a.50
Febris, fracta calua quando timenda 17.b.50
Febris, quando non timenda 63.a.50
Febris, pernitiosa ibid.
Febris, salubris ibid.
Febris, spasmum de repletione soluit 92.b.40
Febris ex interna inflammatione 16.a.30
Febris fracta caluaria, quando oritur 63.a.40
Ferularum usus, quando opportunus 141.b.10
Fili pro sutura conditiones 6.b.50
Figura spherica ad iniurias repellendas idonea. 10.b.20
Finis chirurgi præstantißimus 2.b.30
Finis chirurgi qualis 3.a.50
Fibulandi ratio 7.a.10
Fistula quid 104.b.20
Fistulæ, nomina ibid.
Fistularum indicia, & cura 113.b.50
Flobothomum instrumentum 27.b.40
Fluxiones in uulneribus prohibentia 102.b.20
Fomenta sedibus uulneratis accommodata. 104.b.20
Forceps deceptoria, ac eius imago 128.b.20
Formæ capitum non naturales 10.b.30
Fractura, quid sit 140.b.10
Fractura passio oßis 12.a.50
Fracturarum propria cognitio 141.a.30
Fracturarum cognitio, signa, & species 140.a.50 140.b.10.20.30
Fracturarum curatio 141.a.50
Fractura quo pacto solidetur 141.a.10
Fracturarum intentiones quæ sint 140.b.30
Fracturæ, iustißimam requirunt naturam ibid.
Fracturarum caluariæ formæ sex 51.a.50
Fracturæ caluariæ sex 13.b.30
Fracturæ caluariæ duæ manifestæ, & duæ occultæ. 51.a.10
Frangitur caluaria circa suturas 30.a.20
Frangitur caluaria alia parte, quam in percussa. 14.a.10
Fractura omnis caluariæ, ab ictu forti fit. 23.b.50

Fra-

INDEX

Fractura capillaris 12.*b*.40
Fracto craneo, uulneratus, calido, & obscuro concla-ui detineatur 21.*b*.40
Fundibulæ instrumenta bellica 131.*b*.40
Fungi, generationis modus, materia, & forma. *ibid.*
Fungus cerebri, ac membranarum affectus. 62.*a*.50
Futratem, cerebri ac membranarum extuberantia. *ibid.*

G

Galea quid 9.*b*.20
Galenus, detracto osse rosaceum imponebat. 56.*a*.30
Galeni remedium ad artuum contractionem 96.*a*.50
Galeni emplastrum emolliens 96.*a*.40
Gamedim instrumentum 27.*b*.20
Galenus tēporū ossa terebrare noluit 20.*b*.40
Genera noxarum quæ propriè a Chirurgo tractantur 4.*a*.20
Globulorum materia 131.*b*.40
Globulorum occultè existentium accidētia. 161.*a*.50
Globuli extrahendi uerus index 132.*b*.20
Globulus prima die extrahendus *ibid.*
Globulorum extrahendorum ratio, ac modi. *ibid.* 30
Globuli, ac alia multa, quæ tormentis propelluntur. 133.*a*.10
Globuli quando relinquendi ac extrahendi. 141.*b*.40
Globuli dum extrahuntur, multa consideranda. 132.*b*.20
Glutinis compositio, quomodo paretur 75.*b*.20
Gossipium, uulnerata fascia, nullo modo adhibendum. 75.*a*.50
Gratia Dei emplastrū, calcideum Galeni est. 103.*b*.50
Gruinum instrumentum 134.*a*.10
Gulæ uulneratæ, indicia & cura. Vide Meri

H

Habitatio, fracta calua qualis bona. 21.*b*.50
Hamulus simplex, ac bifidus, eiusque imago 133.*a*.50
Hepatis offensi nota 115.*b*.10
Hepar omnium uenarum initium 115.*b*.20
Hepar sanguinis officina *ibid.*
Hepar facultatis concupiscibilis principium *ibid.*
Hepatis uulnerati curatio 122.*b*.40
Hepatis percussi casus *ibid.*
Hepatis uulnera magna, prognosticis relinquenda. 123.*a*.10
Hepatis uulnera quæ sanari possint *ibi.*
Hessema, caluariæ fractura 13.*b*.10
Hieme uulneratus in capite diutius uiuit 22.*a*.40
Hippocrates à suturis deceptus 14.*a*.50
Hippocrates bilem euacuat, faciè inflammata. 62.*a*.10
Humidus aer malus 22.*a*.10
Humores, quibus medijs quieti detineantur. 60.*b*.50
Humores in contusionibus qua ratione suppurantur. 27.*a*.50
Humores in uulneribus timendi, qui 103.*a*.20
Humida conuulsio sectis neruis occurrit 93.*a*.20
Hydrelæon quid agat 137.*a*.20
Hyposphagma 77.*b*.40
Hypersarcosin 68.*b*.40

I

Iecoris omnia. Vide Hepar.
Ichor quid 89.*b*.50
Ichor, excrementum in uulneribus tenue. 138.*a*.20
Ieiuni intestini uulnera 115.*b*.50
Ignis ex carbonib s, malus 22.*a*.10
Illata corpori, cur difficulter extrahantur. *ibid.*
In affectibus capitis pustulæ in lingua 68. *b*.20
Instrumenta quæ a chirurgo continuo circunferuntur. 4.*b*.20
Instrumenta quibus continuo chirurgus munitus esse debet 4.*a*.50
Instrumenta ad opus idonea, ubi & quomodo locanda 4.*a*.50
Instrumenta ad uarias operationes opportuna. 4.*a*.50
Infirmi corpus, quomodo continendum 3.*b*.40
In extraneorum extractione, quæ consideranda sunt. 6.*a*.50
Infixa corpori, utrobique extrahi possunt *ibid.*
Iudicia fracturarum caluariæ, diuersimodè sumuntur. 15.*b*.50
Innatus calor, quomodo suffocetur 29.*a*.50
In contusis uulneribus, dolores quomodo tollantur. 29.*b*.20
Indicatio curatiua uulnerum à quibus sumenda. 38.*b*.10
Indicationes ab accidentibus quando sumendæ 38.*b*.40
Indicationes a temporis constitutione 38.*b*.50
Inflammationum cerebri causæ 61.*a*.50
Inflammationum cerebri, aut meningarum notæ. 61.*a*.30
Inflammatio interna à tenui succo gignitur. 60. *b*.20
Inflammationis anterioris partis cerebri indicia. 61.*a*.40
Inflammationis totius regionis cerebri accidentia. 51.*a*.50
Inflammatio a quo succo producatur 23.*b*.50
Inflammatio quomodo prohibenda *ibid.*
Inflammationum tam externarum quàm internarum remedia 113.*b*.20
Inflammationes uulneribus occurrentes primo sanare opus 117.*a*.50
Inflammationum cognitio a quibus *ibid.*
Inflammationis tempus in uulneribus sclopetarum. 137.*b*.50

INDEX

Indicationes curatiuæ post operationes uariæ. 55.a.10

Indicationes ob locorum diuersitatem 37.a.50

Indicia membranæ bene se habentis 56.b.10

Indicia ossis alterati 28.b.50

Indicia ossis emortui ibid.

Indicia membranæ uulneratæ 57.a.40

Indicia conuulsionis humidæ 92.a.40

Indicia conuulsionis siccæ 92.b.10

Indicia conuulsionis ex affinitate 92.b.20

In desperata salute quid agendum 57.b.30

In sectionibus capitis quid agendum 37.a.10

Immoderatus calor, caluaria fracta, nociuus. 61.b.40

Intemperiei calidæ indicia 59.a.50

Intemperiei calidæ curatio ibid.

Intemperiei frigidæ signa 59.b.20

Intemperiei frigidæ curatio ibid.

Intemperiei humidæ accidentia ibid.

Intemperiei siccæ notæ ibid.

Intemperiei curatio 136.b.40

Intestinorum sectorum symptomata 115.b.50

Intestinorum gracilium uulnera desperata ibid.

Intestinorum diuisio 116.a.10

Intestinorum crassorum uulnera quæ sanabilia. 161.a.20

Intestinorum prolapsorum curatio 118.a.40

In intestinorum uulneribus intentiones quattuor. 118.a.50

Intestina prolapsa quomodo intromittantur. 118.b.10

Intestinis reconditis, fomentis uariis uti oportet. 16.b 20

Intestinorum sectorum suturæ uariæ 119.a.20.30

Intestina tenuia etiam suenda 112.a.20

Intestinorum sectorum curatio 121.b.10

Intestinis sectis, purgationem non conuenire. 16.a.30

Intestinis tenuibus uulneratis, superius exibita medicamenta iuuant 121.b.30

Intestinis crassioribus uulneratis, medicamenta inferius applicita conducunt. 121.b.40

Ioseph a Cruce, chirurgus insignis, auctoris genitor. 104.a.50

Isidis medicamenti usus in membrana denigrata. 68.a.30

Isis medicamentum 56.b.10

Isis emplastrum, parum differt ab eo quod apostolorũ appellatur 138.b.10

L

LAbra uulneris capitis operando munienda esse 51.b.20

Labra buccæ ex quatuor musculis construuntur. 78.b.50

Labra secta quibus præsidijs curantur ibid.

Laqueum in uulneribus quando reprobatur. 137.a.30

Laqueum quomodo administrandum 138.a.10

Lamina argentea quando capiti applicanda. 56.b.50

Laxa uulnera qualia 81.a.50

Lethale quo pacto intelligendum 122.a.10

Lenticula instrumentum 43.a.10

Lichinorum conditiones 7.a.30

Lichinorum materia ibidem.

Lichinorum formæ ibid.

Lichinorum qualitates ibid.40

Lichinorum fines uarij ibid.50

Lienis uulnerati accidentia 115.b.30

Lienis substantia ibid.

Lienis uulnerati curatio 123.b.10

Linimentum inhibitiuum celebre 89.a.50

Longa inedia quid faciat 22.b.30

Loca sectionibus idonea 39.b.20

Loca caluariæ diuersa, operandi modum insinuant. ibid.40

Longa cibi abstinentia caput offendit 60.a.50

Loquendi difficultas conuulsionem antecedit. 64.a.50

Lumen uario modo eligendum 3.b.40

Lutum thermarum diui Bartholomei emolliens. 96.b.40

Lutum thermarum diui Petri excutiens ibid.

Luxationes proprias sedes desiderant 3.a.20

M

MAgnæ sectiones cur uitandæ 38.a.10

Malactica medicamenta qualia 98.b.50

Malleus quando usitatur 32.b.10

Manusis caluariæ fractura 13.a.10

Manubriolum instrumentum 27.b.20

Materia bonæ carnis gignendæ sanguis est. 76.a.40

Mediastinum quid sit 97.b.30

Medicinæ partes, mutuam opem requirunt. 2.a.10

Medicus plures sanat in quo plures confidunt. 25.a.30

Medicus quamprimum ad ægrum accedit quid facere debeat 21.a.40

Medicus agere debet celeriter, iucunde, prompte, & eleganter 4.a.10

Medico, quæ potissimum in uulneribus sunt agnoscenda 101.b.10

Medici officium esse, si non iuuet, abstinere. 136.b.30

Metrenchitas instrumentum 103.b.30

Medicus prudens fracta calua, primo quid facere debeat 30.a.30

Medicamenta ad dolores sedandos uaria 89.a.10

Medicamentum ex euphorbio uulneratis neruis præstantissimum 86.b.50

Medicamentorum attrahentium uariæ potentiæ. 35.a.50

INDEX

Medicamentum purgans, fracta caluaria quale. 61.b.40
Medicamenta pituitam educentia 9.b.40
Medicamentum ethiscos 26.a.10
Membranæ adnatæ habitudo 9.b.10
Meditulium plurimis scatet uenis 9.b.20
Melicraton quo pacto paretur 104.a.50
Mel in affectibus thoracis præstantissimum. 107.b.50
Meliceria quid 90.a.10
Membranarum differentiæ 80.a.20
Membrana cerebri cur desquammatur 68.a.50
Membrana cerebri denigrata quid portendat. 68.a.10
Membranæ cerebri uulneratæ curatio 57.a.40
Meninx ad motum cerebri mouetur 9.b.20
Meningophilax instrumentum, ac eius descriptio. 43.a.10
Meningarum inflammationum indicia 61.a.30
Meri aperti notæ 101.a.50
Meri secti curatio 109.b.10
Ministri quales esse debent 3.b.40
Ministrorum numerus ibid.
Ministrorum, loca conuenientia ibid.
Ministrorum habitus ibid.
Modioli uarij 46.a.20
Modiolus, ac eius descriptio 45.b.40.48.b.50
Modiolus mespilatus 49.a.10
Modi uarij ut fracta caluaria dignoscatur. 19.b.20
Monesis caluariæ fractura 13.a.10
Morbi extrinseci, ac intrinseci, quomodo dignoscuntur 106.b.50
Morbos plures simul unire non decet 94.b.10
Morbos ex repletione curat inanitio 92.b.30
Morbos ex inanitione curat repletio ibid.
Monothemata medicamenta 77.b.10
Motus corporis, musculorum ac tendonum munere fiunt 16.b.50
Motus omnes fracta caluaria abigendi 24.b.50
Motus a quibus exerceatur 90.b.10
Motus uoluntarius diminutus 98.b.20
Motus uoluntarius ablatus ibid.
Musculi crotafites 9.a.30
Musculorum temporum habitudo, & officium. ibid.
Musculorum frontis usus 9.a.30
Musculi temporum urgente causa, secandi. 38.a.20
Musculus ex toto præcisus conuulsionem liberat. 94.b.20
Mulsi paratus 104.a.50

N

N*Asi fracturæ modus unus non est.* 78.a.40
Nasus fractus, decem diebus sanescit. 78.a.50
Nasi uulnera quomodo regenda 78.b.ubique
Nasi uinculum quale 78.b.20
Naturam potentem plus medico posse 122.b.30
Natura quid sit 124.b.40
Naturam sapientem esse 128.a.30
Nerui inter similaria membra numerantur. 79.b.20
Nerui motiui a sensitiuis quomodo differant. ibid.
Nerui secti nec coeunt, nec augentur ibid.40
Neruorum uulnerum indicia 80.b.30
Neruus, est sensus tactus, principale instrumentum. 80.b.50
Neruorum uulnera quando salubria 81.a.50
Neruorum uulnera quando timenda ibid.
Neruorum fissuræ difficulter sanantur. 81.b.10
Nerueæ partes, frigido omni læduntur. 82.a.40
Neruorum alimentum proprium quale. 79.b.50
Nerui omnes nimio sensu præditi sunt. ibid.
Nerui uulnerantur, ubi caro tenuis eos cooperit. 83.a.20
Neruus transuersim sectus, sutura uniendus. 85.b.20
Neruorum contusiones, computrescere non licet. 87.b.10
Neruis sectis, accidentia, a quibus proueniant. 88.a.ubique
Neruorum uulnera quid faciant 90.a.50
Nerui duobus modis contunduntur 87.a.40
Neruus punctus, quando præcidendus 85.a.50
Neruo ex toto præciso, conuulsio tollitur 94.b.10
Neruorum uulneratorum accidentia 139.a.40
Neruorum attritorum auxilia 140.a.10
Neruorum nomine, quæ partes intelligantur. ibid.
Neruorum attritorum, principalissimæ indicationes. ibid.
Neruorum uulnera, cur praua inducant accidentia. 86.a.20
Nerui uulnus occæcatum, omnino aperiendum. 86.a.30
Nerui secti an suendi 85.a.30
Neruo detecto, cutis ampla sectio reprobatur. 85.a.50
Nerui puncti curatio 85.a.40
Neruis uulneratis iuuat oleum uetus 85.b.10
Neruis punctis, cur oleum recens noceat ibid.
Neruus contusus cur alijs neruorum affectibus deterior 87.a.40
Neruo secto, carnis uulnus quomodo secandum 88.b.10
Neruis uulneratis, aqua inimicatur ibi.40
Nerui a frigidis, & glutinosis humoribus replentur 90.a.10

INDEX

Neruorum uulneratorum inflammatio quomodo curā da 89.a.40
Nouacula instrumentum 30.a.50
Nigredo membranæ, usque ad tunicas oculorum. 68.a.10
Nuchæ, ac spinæ incisæ notiones 101.a.20
Nuchæ uulneratæ curatio 110.a.10.50
Nuchæ, origo, nominaque 101.a.20

O

Obcecatio, ad cranij fracturas 17.a.40
Obscuritas fracta calua probatur. 22.a.20
Oculorum dolor fracta caluaria malus. 21.a.10
Octo media, quibus fracta calua dignoscitur. 19.b.20
Omenti egressi curatio 117.b.40
Omenti læsi, nullum proprium adest symptoma. ibidem
Omenti substantia, & nomina ibid.
Omenti sectio, quo pacto mollienda 118.a.20
Omenti sectio, absque cauterio fienda ibid.
Omento extracto, infæliciter concoqui 118.a.30
Oesophagi uulnera. Vide Meri.
Oleum rosatum bonum quale 55.b.50
Olei rosati uires, & operationes 33.b.40
Oleum rosatum recens esse debet ibid.
Oleorum quatuor genera 56.a.20
Oleum simplex neruis sectis inimicatur 87.a.10
Oleum rosatum, augumento inflammationum iuuat. 60.b.50
Oleum in neruorum uulneribus quare utendum. 86.b.50
Olea quæ probantur, in punctura neruorum. 85.b.10
Olei de Terebinthina, coniectura 56.b.50
Olei hypericonis magistralis descriptio 96.b.40
Olea multæ exsiccationis 93.b.50
Oleum magistrale Mesues ad neruorum contractionē. 96.b.50
Opus chirurgum, ab opere intellectus quomodo differat 1.b.10
Opus chirurgi immediatum, quale 4.a.30
Opus chirurgi mediatum, quale 4.a.40
Opistotonos 90.b.40
Opiniones an neruus sectus sui debeat 85.a.30
Organa chirurgo necessaria semper parata conseruentur 3.b.40
Organa chirurgo necessaria quæ 4.a.40
Orthogonalis sectio 37.b.20
Ossa capitis in eorum fracturis diligenter consideranda 9.b.4.
Ossa fracta, iustam exposcunt naturam. 3.a.20
Ossa capitis naturalia octo 9.b.40
Ossa capitis sex, in caluariæ fracturis consideranda. ibidem
Ossa caluariæ multis modis franguntur. 12.b.30
Ossa caluariæ naturaliter imbecilla 20.b.30
Ossa caluariæ fracta omnia timenda 30.a.10
Ossa caluariæ ad quid constructa 40.b.10
Ossa caluariæ quomodo colorem immutent. 28.b.50
Ossa caluariæ alterata abradenda 29.a.10
Ossa caluariæ secandi causæ 30.a.30
Ossa fracta quare incerto tempore abscedunt. 56.a.50
Ossa ex toto confracta, ex toto auferenda. 40.a.40
Ossa caluariæ cur squammas emittunt 68.a.50
Ossis caluariæ recessuri indicia 56.a.40
Ossis caluariæ excidendi quantitas 40.a.40
Ossis caluariæ perforatio ubi paranda 39.b.20
Os spongiosum 9.b.20
Os caluariæ siccantibus medicinis celerrime abscedit. 56.a.40
Ossium superficies, aliqua ratione alterata, separatur. 56.a.40
Ossa suis spoliata membranis siderantur ibid.
Ossium tempus desquammationum 56.a.50
Ossa rariora citius, solidiora serius abscedunt. ibid.
Ossis caluariæ rimæ, linimento nigro liniendæ. 51.b.10
Os caluariæ dum secatur, ferramenta sæpius recipienda, & in rosaceo immergenda 52.b.10
Os capitis dum secatur, sectionis altitudo consideretur ibid.
Os capitis, quomodo scalpro radendum, ubi uitiū ignoratur 51.b.10.
Os capitis excidendum, quæ primo consideranda sunt. 51.a.30
Os occipitis robustissimum ex uniuersa caluaria 10.a.30
Os frontis quomodo terminetur 9.b.50
Os frontis unius substantiæ ibid.
Os frontis, interdum diuisum ibid.
Os lambdæ unicum 10.a.30
Ostragam instrumentum 31.a.40
Ossium fractorum accidentia, species, & cognitio. 140.a.50
Ossa fracta, callo tantum obducto uniuntur. 140.b.40
Ossa fracta ui eximenda non sunt. 141.b.40
Ossa caluariæ quando teredine afficiuntur. 68.b.20

Para-

INDEX

P

PAralysis quid 18.a.20.66.a.50
Paralysis quomodo differat ab apoplexia. ibidem
Paralysis causæ internæ 66.b.10
Paralysis causæ externæ ibidem
Paralysis a causa externa sanatur ibidem
Paralysis repentina raro sanatur 66.b.20
Paralysis a neruorum diuisione non sanatur. ibidem.
Partes conuulsæ immobiles detinendæ 93.a.40
Partium affectarum differentias curationem uariare. 132.a.40
Partium affectarum rationem habendam esse. 132.a.20
Periostios 9.a.30
Pericranion ibidem
Pericranij inflammati accidentia 61.a.20
Pericardion quid 99.b.10
Pericardij secti indicia & accidentia. ibidem
Pericardion inter ignobiles partes reputatur. ibidem.
Pericardij humor a Galeno non tractatus. 99.b.30
Pericardion corruptum a Galeno uisum. ibidem
Phlebotomia magis pharmaco probatur. 62.a.30
Phacon descriptio 42.b.50
Pyulcus instrumentum 102.a.30
Picrocholi qui. 2.b.40
Pia mater 9.b.30
Pillulæ cochiæ quando exhibendæ 62.a.50
Pigmenta quæ dicantur 106.a.20
Plagelarum usus quando opportunus. 141.b.10
Pleuræ uulnerum notæ 99.a.40
Pleuritidis signa 99.a.50
Plumaceolorum usus in uulneribus uentris infimi. 119.a.10
Plethora apparente sanguis ab opposito mittendus. 23.b.50
Plethora quomodo tollenda 51.a.50
Plagam, quæ minor fractura est, secare oportet. 36.b.50
Polenta Hippocratis 110.a.30.37.a.20
Potissimæ causæ operationum ferreis instrumentis. 36.a.30
Pollutio fracta caluaria mala 20.b.50
Porus sarcois in ossibus quo pacto gignatur. 140.b.50
Prædictiones, in fracta caluaria, unde sumendæ. 20.a.30
Prædictio recta quid faciat ibidem
Prædicendo primum iudicium a uirtute sumendum. 20.a.50
Prædictiones in uulneribus unde sumendæ. 116.b.40
Praxis chirurgica unde acquirenda 4.b.40
Prudens medicus, hominem qui seruari non potest, non attingat 39.a.10
Propulsorium instrumentum duplex. 130. a. 30. 40
Pueri stilo uulnerati, ab empirico curati, quid euenerit. 88.a.40
Puerorum caluaria quibus modis frangatur. 12.a.50
Puer iuxta pupillam stilo uulneratus, sanitati restitutus 77.a.50
Punctura nerui occæcata, magni timoris. 86.a.20
Purgatio quibus conueniat 103.a.10
Purgationes in uulneribus faciendæ, a quibus. ibidem
Purgatio uentris, ab indicatione præcautrice sumitur 24.a.30
Pulsus durus, & extensus quid portendat 21.a.10
Pulsus durus & inæqualis ibidem
Pulsus languidus ibidem
Putredo quid 29.a.40
Puluis cephalicus 25.b.9
Pulueris cephalici confectura 57.a.20
Puluillorum conditiones 7.a.50
Puluillorum materia 7.b.10
Puluillorum numerus, forma, & finis ibidem
Pulmonum substantia qualis 107.a.10
Pulmones sensu priuatos esse 100.a.40
Pulmonum officium ibidem
Pulmonum sectorum accidentia ibidem
Pulmonum uulnera, quo pacto dignoscantur. 107.a.10
Pulmonum uulneratorum prognostica 108.b.50
Pulmonum portio ab aere alterata, quo pacto secanda ibidem.30
Pulmonibus uulneratis, medicamenta interius sumenda ibidem.4
Pulmones, sola tussi optime expurgantur. 103.b.10
Pulmonum uulneratorum, curatio 107.a.50
Pulmonibus uulneratis, metalla intus sumpta inimica. ibidem.30
Pulmonum humiditatē non decenter per uesicam expurgari ibidem
Pus mouentia medicamenta 137.a.50
Pus mouentium medicamentorum formulæ uariæ. 137.b.30
Pus optimum quale 20.b.50

Quæ

INDEX

Q

QVæ in uniuersum a chirurgo considerantur. 3.b.30
Quæ uires ualidas reddunt 25.a.40.60.b.10
Quæ exercitij loco administranda 25.a.20
Quæ uulnerum unionem impedire solent 25.b.20
Quæ uulnera angustiores scalpros requirant. 33.b.10
Quæ inflammationes prohibent 33.b.40
Quæ ante Chirurgiam consideranda sunt 38.a.40
Quies uulneribus optimum remedium 25.a.10
Quæ carnem gignunt 57.a.20
Quid aspecilli operatione expectetur 30.b.20
Qui capitis uulnera patiuntur, motus omnes dimittant 25.a.40
Quando uena secanda est 33.b.20
Quid per insaniam intelligat Hippocrates. 62.a.20
Quid per sphacelum cerebri, intelligendum sit. 64.a.40
Quæ capiti adhibentur, calida qualitatibus esse debent 57.a.10
Qualitates simplices raro a chirurgis considerantur. 59.a.50

R

RAgamia, scissura caluariæ 12.b.40
Radioli conditiones 15.b.40
Repentina conuulsio quando generatur. 80.b.40
Resina terebinthina quæ optima 98.b.10
Resinæ terebinthinę laus, & operatio 29.b.30
Reuellentia auxilia 131.b.10
Repellentia medicamenta quæ 137.a.20
Renum læsionis cognitio 116.a.40
Renum substantia & officium ibidem
Renum uulneratorum curatio 123.b.30
Rima quid 12.b.50
Rima semper contusioni adiuncta ibidem
Rima quadrifariam consideratur ibidem
Rigor quid 17.b.20
Rigorum causæ diuersæ 17.b.40
Rodini crudi usus 56.b.20
Rodini crudi nomina, & laus ibidem
Rodini crudi confectura ibidem
Rochetarum uariæ imagines 135.a.10

S

SAncti medicamenti, uires ac descriptio. 104.a.20
Sanguis a uenis quibus modis effluat 6.b.20
Sanguinis fluxus quomodo sistatur 6.b.30
Sanguinis fluxus causæ 120.b 50
Sanguinis fluxus remedia ibidem
Sanguinis missio in uulneribus quo pacto fienda. 120.b.30
Sanguis extra uenas, propriam mutat naturam. 110.b.40
Sanguinis erumpentis a uena aut arteria, notæ. 111.a.30
Sanguinis conglobati in thorace, indicia & cura. 112.a.30
Sanguinei sputi auxilia ibidem.50
Sanguinem è uulneribus fundi mediocriter, prodesse. 136.b.20
Sanies in uulneribus crassum excrementum. 138.a.20
Sarcotica medicamenta uaria 98.a.20.138.b.40
Sanguis a pulmonibus qualis 107.a.10
Sanguinis missionem prohibentia 23.b.40
Sagittarum uariæ formæ 126.b.10
Sagittas infixas extrahendi modi quamplurimi uarij 127.b.50
Sagittæ dum extrahuntur, quæ consideranda sunt. 130.a.50
Sagittæ quando extrahendæ sint. 127.30.40
Sagittarum uulnus quo pacto tractandum ibidem.30
Sagittas infixas ossibus, extrahendi modi ibidem.50
Sagittas infixas corpori, extrahentia instrumenta uaria 128.b.20
Sclopetorum uulnerum accidentia 139.a.30
Sclopetorum uulnera duas primam habere intentiones 139.b.10
Sclopetorum uulnera necessario caua fieri. 136.b.30
Sclopetorum uulnera quando curanda 137.b.50
Sclopetorum uulnera quas habeant indicationes. 132.a.20
Sclopetorum uulnera, atque eorum curationes. 131.b.10
Septum transuersum quid, ac eius nomina diuersæ. 100.b.30
Septi transuersi offensi indicia ibidem
Septi transuersi uulnera, cur curatu difficilia. 101.a.10
Septi transuersi uulnera, quæ sanabilia, & quæ insanabilia ibidem
Sectiones carnis, tribus de causis fiendæ. 36.b.50
Sectiones magnæ multa adducunt incommoda. 31.a.10
Sectionum formæ tres 37.a.10
Sedes quid 12.b.40
Sedes species fracturæ caluariæ 12.b.30
Sedes affecta, primo consideranda 9.a.10
Sectio in sclopetorum uulneribus, quando facienda. 132.b.50
Secta prima empirica 34.b.40
Secta secunda empirica 35.b.50
Secta tertia rationalis 36.a.30
Serrulæ subtiles, ac earum imagines 34.a.20
Semen maxima ex parte a capite prodire. 124.b.20

Scal-

Scalper lunatus 32.a.10
Scalper excisorius cauus 32.a.20
Scalper rasorius, Hipp. 32.b.30
Scalper aduncus, Celsi ibidem
Scalper arcuatus, Pauli ibidem
Scolopomacherion instrumentum 27.b.20
Schidacidon, fracturæ caluariæ species 140.b.10
Signa critica 63.a.40
Siccitas uulneris a quibus causis producatur. 98.b.40
Solutio continui, morbus communis 3.a.10
Solutum quomodo uniatur 4.a.10
Solutionis continui cura, unio est 3.a.20
Somnus utilis qualis 24.b.40
Somnus longus malus 24.b.30
Somni longi causæ 19.a.10
Sordes, quomodo generatur in ulceribus. 138.b.40
Sordes, quo pacto dignoscatur ibidem
Sordes, quibus auxiliis detergatur ibidem.a.20
Sostrati uinculum 102.a.50
Spasmus, uide conuulsio; specillum conuexum. 133.a.20
Spasma cranii fractura 12.5a.0
Spatumen curuum, instrumentum 27.b.200. 105.b.10
Species fracturarum apud Gal. tres 14.b.50
Specilli uarii esse debent 30.b.30
Specilli qualitates ibidem
Specilli nomina diuersa ibidem
Specilli materia 30.b.30.132.b.20
Specillum annulare 133.a.40
Speculum instrumentum 134.b.50
Spina dorsi afficitur ex forti ictu 14.b.40
Spinæ uulneratæ iudicia 101.a.20
Spinæ uulneratæ prognostica 110.b.10
Spinæ uulneratæ curatio 110.a.10
Splenis uulnerati accidentia 115.b.30
Splenis uulnerati curatio 123.b.10
Spuma unde fiat 67.b.10.107.a.10
Spleniorum usus quando opportunus 141.b.10
Sphaceli causæ cognitio & cura 142.a.40
Stupor quid 13.b.10
Stuporis notæ 13.b.20
Stylus plumbeus ad quid utile 98.b.30
Sthernon quid sit, quotq. ossibus constat 97.b.20
Sudor criticus nullo modo cohibendus 24.b.10
Subiectum chirurgiæ, theoricæ, & practicæ 2.b.40.50
Suendi ratio communis 6.b.50
Sutura in molli parte accommodatur 6.a.40
Suturæ fines quot ibidem
Suturarum usus 14.b.10
Suturarum capitis uulnera cur uerenda 20.b.40
Suturæ capitis non secandæ 38.a.30
Suturæ capitis notabiles 9.b.40
Suturæ squammosæ 9.b.50
Sutura capitis interdum perforanda 40.a.20
Suturarum utrumque latus, multoties perforamus. 40.a.10
Suturarum uarietas consideranda 40.a.20
Superuacaneum quomodo tollatur 4.a.20
Suppurare uulnus, iudicium bonum 67.b.20
Suppurari quid sit 104.b.50
Suppuratorum dignotio ibidem
Suppuratorum curatio 105.b.20
Suppuratorum sectio 105.b.30.106.a.10
Suppuratoriæ ablutiones 106.a.10.30
Suppurationes magnæ sectæ, pus totum semel non educendum 105.b.50
Syrupi in uulneribus thoracis qui 16.b.30
Symptomata modo citius, modo serius apparere solent 19 b.10
Symptomatum natura consideranda 51.a.10
Symptoma interdum curationem peruertit 90.a.50
Syringothomum instrumentum 27.b.20
Syringothomi nomina, & usus 112.a.10.118.b.50

T

TEntæ, in thoracis uulneribus forma. 104.a.10
Testium uulneratorum curatio 125.b.50
Telorum differentiæ 126.a.10
Telorum differentiæ a figura multæ 126.b.10
Tela dum extrahi debent, quattuor scopi proponendi 126.a.10
Tela quomodo extrahenda ibidem
Telorum tria esse genera 131.b.10
Telorum uulnera ac globulorum, semper composita ibidem
Terebrum torculatum 136.a.30
Terebri torculati sodi imago 129.a.10
Terebri torculati concaui imago ibidem.20
Tempus symptomatum quando terminatur. 56.a.10
Tempus operationum sumitur ab indigentia respectu diuersorum 38.b.10
Temperies partis cur seruanda 137.a.20
Tenaculæ cannulatæ imago ibid em
Tenaculæ denticulatæ imago ibidem
Terminus abrasionis ossium 29.a.10
Tetragona forma sectionis 37.a.50
Trigona forma sectionis 37.b.20
Tempora nullo modo secanda 38.a.10
Tempus desquammationum ossium 56.a.50
Terebrum quo fabri utuntur 41.a.10
Terebrum abaptista 41.b.20
Terebra diuersis alis munita 44.a.20
Terebra limata 44.a.10
Terebra imaginata. 44.a.40
Terminus abrasionis ossium 29.a.10
Tegula terrea quando utenda 57.a.10
Tetanos 90.b.40
Tendonum natura, & usus 80.a.10
Tendones quomodo oriantur ibidem

Thoracis

INDEX

Thoracis uulnera ac eorum differentiæ 97.a.50
Thoracis nomina,& thorax quid sit. 97.b.10
Thoracis partes contentæ 97.b.30
Thoracis uulnera,quæ lethalia, & magis & minus. 97.b.40
Thoracis penetrantia uulnera 97.b.50
Thoracis uulnera leuia. 98.a.20
Thoracis uulnera quæ curationem desiderant. 98.a.30
Thoracis uulnerum intentiones quattuor ibidem
Thoracis uulnera carnosa tantum,quomodo tractanda 98.b.50
Thorace uulnerato,quid nam agendum sit 98.b.30
Thoracis uulneris penetrantis, dignotio ac prædictio. ibidem
Thoracis uulnera absque ullo symptomate sanata. 99.a.50
Thoracis penetrantium uulnerum curatio 101.b.20
Thoracis uulnerum penetrantium, intentiones sex. ibidem
Thoracis uulnera, aliqua statim agglutinanda. 102.a.10
Thorace uulnerato, sanguis quomodo mittendus. ibidem.
Thorace uulnerato,oleosa omnia abigenda 104.a.10
Thorace uulnerato, ne in eo sanguis conglobetur, secretum 104.a.30
Thorace uulnerato, sanguis quomodo ab eo euacuatur 102.a.10.112.a.30
Thorace uulnerato, sanies quomodo euacuanda. 103.a.50
Thorace uulnerato, quibus instrumentis materia tollitur. 103.b.10
Thoracis materia, quo pacto per urinaria uasa, aut aluum expurgatur. 105.a.30
Thorace uulnerato, per quos canales materia contenta ad asperam arteriam progrediatur. 105.a.10
Thoracis uulnera,quomodo internis remediis regantur. 104.b.50
Thoracis sectio,quo instrumento facienda 105.b.10
Thoracis sectio ubi facienda 105.b.20
Thoracis uulnerum accidentia omnia 110.b.30
Thorace uulnerato, sanguinis copiosè emanantis curatio ibidem.50
Thoracis uulneris dilatandi ratio. 111.b.50
Thoracis dolor, quomodo tollendus. 113.a.40
Thoracis inflammatione affecti curatio 113.b.20
Thoracis inflammationum internarum signa ibidem
Thorace uulnerato, sanguinei sputi remedia. 112.a.50
Thorace uulnerato, distillationis remedia. 112.b.40
Thorace uulnerato, tussis molestæ, auxilia. 102.b.50, 113.a.20
Tlasma caluariæ fractura 13.b.10
Tlases caluariæ fractura ibidem
Tracheæ uulneratæ accidentia 100.b.10
Tracheæ uulneratæ curatio 109.a.10
*Trochiscorum ad putredines neruorum uariæ composi*tiones 90.a.20
Triapharmacum in neruis uulneratis non utendum. 89.a.30
Trichismos caluariæ fractura 12.b.50
Tumores præter naturam, non fiunt absque partium diuisione 3.a.20
Tunicæ subiungentis habitudo, & officium. 9.b.20

V

Vectis instrumentum 31.a.40
Vertibulorum descriptio 44.b.50
Vertigo fracta caluaria unde oritur 17.a.30
Vertibulum ouale 45.b.10
Venæ cauæ perforatæ notiones 100.a.10
Venæ cauæ perforatæ prædictiones 116.b.20
Venæ sauciatæ cognitio 111.a.40
Venæ sectio in uulneribus uenenatis unde fienda. 142.a.30
Venenati uulneris cognitio 142.a.10
Venenati uulneris curatio 142.a.10
Ventriculi læsi indicia 115.a.30
Ventriculi officium 115.a.40
Ventriculi structura ibidem.50
Ventriculi uulnerati accidentia communia. ibidem.
Ventriculi uulnerum curatio, & prognostica. 122.a.10
Ventriculi uulnus, naturæ dimittendus 112.b.30
Ventriculo uulnerato, purgationes superius non admittuntur ibidem.10
Vesicæ incisæ cognitiones 116.a.30
Vesicæ collum uulneratum sanari posse. ibidem.40
Vesicæ sauciatæ curatio 124.a.30
Vesicæ uulnera in parte neruosa desperata. ibidem.40
Vesica uulnerata, purgationem non competere. ibidem
Vesica uulnerata, quæ decocta iniicienda ibidem.50
Vesica uulnerata, omnia calida adhibenda 124.b.10
Ventris infimi descriptio 114.b.30
Ventris infimi uulnerum diuisio ibidem.40
Ventris infimi, uulnus non penetrans, leue esse. ibidem.50
Ventris infimi uulnerum penetrantium curatio. 114.b.10
Ventris infimi simplicium uulnerum curatio. 116.b.50
Ventris infimi compositi uulneris curatio 117.a.40
Ventris infimi uulnerum penetrantium signa. 115.a.10
Venus capite uulnerato fugienda 24.b.20
Vnguenta cephalica 57.a.20
Vteri læsi cognitiones 116.b.10
Vteri situs 114.b.20
Vteri perforati curatio 124.b.20
Vomitus fracta caluaria, improbatur 24.a.50
Vomitus unde proueniat fracta caluaria 17.a.10

Vol-

INDEX

Volsellæ, aut uulsillæ, formæ uariæ ac utilitates. 23.a.50
Victus ratio per gradus distinguitur 22.b.40
Victus tenuis in morbis longis reprobatur ibid.
Vinum uulneribus inimicissimum 23.a.50
Vinum quando uulneratis exhibendum 23.a.20
Vinum quomodo uulneratis exhibendum 23.b.20
Vires perpetuo considerandæ 51.a.10
Vnguentorum uariæ descriptiones 104.a.10
Vnio chirurgiæ operatricis subiectum 2.b.50
Vnio quid 3.a.30
Vrinæ quando considerandæ 63.b.10
Vrinæ malæ quales ibid.
Vrinæ turbidæ fracta calua malæ 21.a.10
Vrinæ claræ fracta calua malæ ibid.
Vt fracta caluaria, prægnoscatur, quid agendum. 15.b.20
Vulnus quid 12.b.20
Vulnus penetrans pro composito habetur 98.a.10
Vulnera quo pacto magna dicantur 10?.a.20
Vulnus simplex quomodo intelligatur 12.b.10
Vulnus compositum quale 12.b.20
Vulnus simplex, sola partium unione sanatur. 6.a.30
Vulnerum capitis uarij progressus 12.a.40
Vulnus pericranij periculosum 10.b.10
Vulnus uerticis non leuis negotij 10.a.20
Vulnera frontis salubria 10.a.10
Vulnera temporum lethalia 10.a.40
Vulnera capitis magna qualia 23.b.40
Vulnera pericranij cur timenda 26.a.30
Vulnera lethalia ex Hipp. 57.b.40
Vulnera cerebri sauciata 57.b.50
Vulnus quando curandum 50.b.40
Vulnus sanatur agglutinatione, & concretione. 25.b.40
Vulneribus omnibus prodest, abstinentia, & aqua. 22.b.10
Vulneribus omnibus recentibus sanguinis missio confert 24.a.10
Vulnere illico accepto, sanguis mittendus non est. ibid.
Vulnus capitis., quando sutura uniendum. 25.b.50
Vulnera contusa omnia digerenda 28.a.50
Vulnus crudum quid faciat ibid.40
Vulneris siccitas signum lethale 67.b.20 19.a.20
Vulnus siccum redditur a multis causis. 67.b.30 19 a.40
Vulnera laxa bona, & qualia 67.b.40
Vulnus nimis intumescere periculosum ibid.
Vulnus nihil intumescere periculosissimum. ibid.
Vulnera pus generantia salubria 81.a.50
Vulnera ligamentorum periculo uacant. 81.b.30
Vulnerum neruorum differentiæ 80.a.30
Vulnerum neruorum, curatiua indicatio, una est 82.a 10
Vulnerato neruo, uulnus apertum detinendum. ibid.
Vulnera panniculorum, quæ lethalia 81.b.40
Vulnerum neruorum, inflammationes quomodo curandæ 89.a.30
Vulnerati omnes, & si mortalia appareant accidentia nullo modo destituendi, sed remedia omnia tentanda 19.a.50
Vulnera sclopetorum quomodo curanda. 137.b.50

X

Xyphoides cartilago 79.b.20

Z

Zygi cammulati imago 130.a.30
Zygi caudati imago ibid.

FINIS.

Quæ perperam impreſſa ſunt, ſic legantur.

Primus numerus ſolium, littera a, primam eius faciem b, ſecundam denotat, alter numerus lineam, a numero in margine poſito incipiendo, demonſtrat.

Fol. 12 b linea ultima meningas lege meninges.
13 b 35 in ſit udum lege in ſitu dum.
14 b 52 asſidua lege aſſidua.
16 b 38 deſtructis lege detractis.
22 b 61 uaporeſem lege uapores.
24 b 55 profligantur lege profliguntur.
28 b 35 leta lege lota.
24 a 58 lotionis lege lotis.
31 a 10 cur lege cure. 12 iungit lege cingit.
31 a 19 habent lege habente.
40 a 29 anteriori lege anterior.
54 a 31 ſi ignorat lege ignorans.
58 b linea ultima uiſceribus lege ulceribus.
60 b 16 oxychrodino lege oxirodino.
62 b 24 rubeo lege rubea. imbuto lege imbuta.
63 b 19 uictus lege uirtus.
67 a 37 tollatur, adminiſtratio & ſubito.
68 b 48 æri lege æris.
75 a 49 linimentum lege linamentum.
75 b 13 immerito lege iniecto.
76 b 47 modico lege medico.
82 a 35 tollatur illa dictio ſtræ.
85 a 23 oxycraceo lege oxycroceo.
86 a 30 53 agglutinatum lege inglutinatum.
86 b 14 abiegina lege abietina. 49 & lege ex euphorbio.
87 b 10 camomillinum lege camomellino.
88 a 39 quem lege qui.
90 b 11 ita lege igitur.
90 a 39 iſi lege iſide.
90 a 42 niſi lege in.
93 a 54 decenter lege decenti.
93 b 17 expers fuerit lege non fuerit.
94 a 20 album lege alborum.
94 a 51 diania lege diaria.
100 b 20 exurit lege excurit.
103 b 13 opus lege pus.
103 b 45 aliis lege alis.
111 a 32 morrhoſagia lege hæmorrhagia.
113 a 23 effatio lege efflatio.
113 b 49 per lege ſemper.
117 a 48 corum lege eorum.
117 a 57 quam pars carnis lege quam pars ſit carnis.
117 b 16 tollendæ lege tollendi 18 deſcendens lege deſcenſus.
118 b 48 expreſſe lege expreſſo.
123 b 29 iiſis lege inciſis.
123 b 36 tollatur uerbum illud eſt.
123 b 37 iudicatur lege indicatur.
128 b 13 uocantur lege uocatur.
130 b 35 ſquurila lege ſqurila.
132 a 19 exilari lege exilire.
133 a 30 ſpecillum conuexum ponatur inferius 40 ubi ſpecillum annullare & è contra.
140 a 17 neruoſæ lege neruoſas.
141 a 10 primum ſub dematur.
142 a 32 cæteras lege cetera.